

Επίσημη Εφημερίδα

C 110

της Ευρωπαϊκής Ένωσης

47ο έτος

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

30 Απριλίου 2004

Ανακοίνωση αριθ.

Περιεχόμενα

Σελίδα

I Ανακοινώσεις

.....

II Προπαρασκευαστικές πράξεις

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

406η σύνοδος ολομέλειας της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004

2004/C 110/01

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της σύμβασης εφαρμογής της συμφωνίας του Σένγκεν της 14ης Ιουνίου 1985 σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα όσον αφορά την πρόσβαση των υπηρεσιών των κρατών μελών που είναι υπεύθυνες για την έκδοση αδειών κυκλοφορίας οχημάτων στο σύστημα πληροφοριών Σένγκεν» [COM(2003) 510 τελικό — 2003/0198 (COD)]

1

2004/C 110/02

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο — Οι ερευνητές στον ευρωπαϊκό χώρο έρευνας: ένα επάγγελμα, πληθώρα σταδιοδρομιών» [COM(2003) 436 τελικό]

3

2004/C 110/03

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί των δραστηριοτήτων ορισμένων τρίτων χωρών στον τομέα των θαλασσιών μεταφορών (Κωδικοποιημένη έκδοση)» [COM(2003) 732 τελικό— 2003/0285 (COD)]

14

2004/C 110/04

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το αρσενικό, το κάδμιο, τον υδράργυρο, το νικέλιο και τους πολυκυκλικούς αρωματικούς υδρογονάνθρακες στον ατμοσφαιρικό αέρα» [COM(2003) 423 τελικό -2003/0164 COD]

16

EL

Τιμή: 26 EUR

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

2004/C 110/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τους ισχυρισμούς για τις θρεπτικές και υγιεινές ιδιότητες που διατυπώνονται για τρόφιμα [COM(2003) 424 τελικό -2003/0165 (COD)] 18	18
2004/C 110/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με τον καθορισμό των υγειονομικών κανόνων για την εισαγωγή στην Κοινότητα ορισμένων ζώντων σπληφόρων ζώων και την τροποποίηση των οδηγιών 90/426/EK και 92/65/EK» [COM(2003) 570 τελικό – 2003/0224 CNS] 22	22
2004/C 110/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου που τροποποιεί την αγοράς ελαιολάδου και επιτραπέζιων ελιών και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 827/68» [COM(2003) 698 τελικό — 2003/0279 CN] 24	24
2004/C 110/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Ίσες ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρίες: ένα ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης» [COM(2003) 650 τελικό] 26	26
2004/C 110/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 90/434/ΕΟΚ της 23ης Ιουλίου 1990 σχετικά με το κοινό φορολογικό καθεστώς για τις συγχωνεύσεις, διασπάσεις, εισφορές ενεργητικού και ανταλλαγές μετοχών που αφορούν εταιρείες διαφορετικών κρατών μελών» [COM(2003) 613 τελικό — 2003/0239 COD] 30	30
2004/C 110/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το «Σύστημα γενικευμένων προτιμήσεων (ΣΓΠ)» 34	34
2004/C 110/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με τον «Αντίκτυπο της αμερικανικής συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών στις σχέσεις ΕΕ/Λατινικής Αμερικής/Καραϊβικής» 40	40
2004/C 110/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η κοινωνική συνοχή στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική» 55	55
2004/C 110/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2913/92 του Συμβουλίου περί θεσπίσεως Κοινοτικού Τελωνειακού Κώδικα» [COM(2003) 452 τελικό - 2003/0067 (COD)] 72	72
2004/C 110/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι προκλήσεις του πυρηνικού τομέα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας» 77	77
2004/C 110/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1257/1999, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) [COM(2003) 806 τελικό — 2003/0312 CNS] 96	96
2004/C 110/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής η Ευρώπη και η βασική έρευνα» [COM (2004) 9 τελικό] 98	98

2004/C 110/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με μέτρα διαχείρισης για τη βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στη Μεσόγειο Θάλασσα και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 2847/93 και (ΕΚ) αριθ. 973/2001» [COM(2003) 589 τελικό — 003/0229 (CNS)] 104
2004/C 110/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για την ίδρυση Περιφερειακών Γνωμοδοτικών Συμβουλίων βάσει της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής» [COM(2003) 607 τελικό — 2003/0238 (CNS)] 108
2004/C 110/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Δημοσιονομική πολιτική και τύπος επενδύσεων» 111
2004/C 110/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου «σχετικά με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1782/2003 για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς» [COM(2003) 698 τελικό — 2003/0278(CNS)] 116
2004/C 110/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με τη μετάβαση από τις αναλογικές στις ψηφιακές ραδιοηλεκτρονικές εκπομπές (από την ψηφιακή «μετάβαση» στην «κατάργηση» της αναλογικής μετάδοσης) [COM(2003) 541 τελικό] 125
2004/C 110/22	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Μέτρα για την ενίσχυση της απασχόλησης» 127
2004/C 110/23	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την προστασία των ζώων κατά τη μεταφορά και συναφείς δραστηριότητες και για την τροποποίηση των οδηγιών 64/432/ΕΟΚ και 93/119/ΕΚ [COM(2003) 425 τελικό — 2003/0171 (CNS)] ... 135

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

406Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 25ΗΣ ΚΑΙ 26ΗΣ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2004 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής

και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της σύμβασης εφαρμογής της συμφωνίας του Σένγκεν της 14ης Ιουνίου 1985 σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα όσον αφορά την πρόσβαση των υπηρεσιών των κρατών μελών που είναι υπεύθυνες για την έκδοση αδειών κυκλοφορίας οχημάτων στο σύστημα πληροφοριών Σένγκεν»

[COM(2003) 510 τελικό — 2003/0198 (COD)]

(2004/C 110/01)

Στις 16 Σεπτεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Φεβρουαρίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. P. BARROS VALE.

Κατά την 406η Σύνοδο Ολομέλειας της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η Σύμβαση του Σένγκεν, η οποία, σε γενικές γραμμές, προβλέπει την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων και αγαθών, υπογράφηκε το 1995, αρχικά με συμμετοχή της Γερμανίας, Γαλλίας, Βελγίου, Λουξεμβούργου και Κάτω Χωρών, στις οποίες προστέθηκαν στη συνέχεια και άλλες χώρες της ΕΕ, με την εξαίρεση της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, ενώ προσχώρησαν ακόμη η Νορβηγία και η Ισλανδία.

1.2. Παρότι δεν είναι μέρη της Σύμβασης του Σένγκεν όσον αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο συμμετέχουν επίσης στις προσπάθειες συνεργασίας της ΕΕ όσον αφορά την ασφάλεια, ακόμη και μέσω του υπαινιγμού ότι η ασφάλεια μειώνεται, ως αποτέλεσμα της ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων και αγαθών.

1.3. Η Σύμβαση του Σένγκεν προσδιορίζει ποιες είναι οι αρχές που διαδίδουν πρόσβαση στο Σύστημα Πληροφοριών της, καθώς και τους σκοπούς για τους οποίους η πρόσβαση αυτή μπορεί να χορηγηθεί. Το κείμενο της ισχύουσας Σύμβασης δεν επιτρέπει την πρόσβαση στο σύστημα αυτό στις αρχές έκδοσης των αδειών κυκλοφορίας οχημάτων.

1.4. Η Επιτροπή επιχειρεί την εισαγωγή τροποποιήσεων στη Σύμβαση Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, προκειμένου να περιληφθούν στη νομοθεσία μηχανισμοί που θα παρέχουν δικαίωμα πρόσβασης στα στοιχεία του SIS (Σύστημα πληροφοριών Σένγκεν) που αφορούν οχήματα και ρυμούλκες που έχουν κλαπεί, καθώς και ασυμπλήρωτα επίσημα έγγραφα και εκδοθέντα έγγραφα ταυτότητας

(διαβατήρια, δελτία ταυτότητας, άδειες οδήγησης) που έχουν κλαπεί, προκειμένου να μπορεί να ελεγχθεί εάν τα οχήματα που παρουσιάζονται για έκδοση δεύτερης άδειας κυκλοφορίας προέρχονται από κλοπή, υπεξαίρεση ή απώλεια, καθώς και εάν τα πρόσωπα που υποβάλλουν αίτημα χορήγησης άδειας κυκλοφορίας χρησιμοποιούν για το σκοπό αυτόν έγγραφα ταυτότητας ή άδειας κυκλοφορίας οχήματος που έχουν κλαπεί.

1.5. Το ζήτημα αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, δεδομένου ότι ο αριθμός των κλεμμένων οχημάτων ανέρχεται σε περίπου εννέα χιλιάδες την ημέρα (περίπου ένα κάθε δέκα λεπτά) και, όσον αφορά την καταχώρηση οχημάτων, υποβάλλονται ετησίως γύρω στα δεκαπέντε εκατομμύρια αιτήσεις, εκ των οποίων έξι έως επτά εκατομμύρια αντιστοιχούν σε δεύτερη καταχώρηση (¹).

1.6. Για να εκτιμηθεί η πρόταση της Επιτροπής, πρέπει να θεωρηθεί από διάφορες οπτικές γωνίες, μεταξύ των οποίων επισημαίνονται οι πτυχές της Δικαιοσύνης, της καταπολέμησης της απάτης, της ενίσχυσης της Εσωτερικής Αγοράς και της πολιτικής των Μεταφορών.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη θέση της Επιτροπής σχετικά με την επέκταση της πρόσβασης στα στοιχεία του SIS ώστε να περιληφθούν και οι εθνικές αρχές οι αρμόδιες για την έκδοση και τον έλεγχο των επίσημων εγγράφων που αναφέρονται, και τούτο λόγω της διάστασης που λαμβάνουν οι απάτες και το οργανωμένο έγκλημα που αφορούν τα εν λόγω αγαθά και εξοπλισμούς, καθώς και τα έγγραφα που συνδέονται με αυτά.

(¹) Οι στατιστικές βρίσκονται στη διεύθυνση http://europa.eu.int/comm/energy_transport/etif/transport_means_road/...

2.2. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η επίκαιρη πρόθεση της Επιτροπής για τροποποίηση της Σύμβασης του Σένγκεν προσφέρει πλεονεκτήματα από άποψη ασφάλειας και ταχύτητας της δικαιοσύνης, υπό τον όρο ότι το Σύστημα θα εξασφαλίζει την προστασία των δεδομένων.

2.3. Η ΕΟΚΕ προειδοποιεί ότι θα πρέπει να εξασφαλιστεί ότι δεν θα υπάρχουν ασυμβατότητες μεταξύ της πρότασης της Επιτροπής που παρουσιάζεται τώρα και των νομοθετικών και εσωτερικών διατάξεων των κρατών μελών.

2.4. Το SIS διαθέτει, σαφώς, κοινοτικό πνεύμα, δεδομένου ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά εντός του ΕΟΧ, όπως θεσπίζεται από την ίδια τη Συνθήκη του Σένγκεν, και η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρέπει να διατηρηθεί ο όρος αυτός. Η ανεπάρκεια των συστημάτων συνεργασίας με τις τρίτες χώρες σχετικά με τα θέματα αυτά γεννά ανησυχίες στην ΕΟΚΕ, δεδομένου ότι μεγάλο μέρος της διακίνησης οχημάτων που έχουν κλαπεί ή υπεξαιρεθεί εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διενεργείται εκτός των συνόρων της.

2.5. Μια από τις πιθανές λύσεις, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι η συνεργασία με την INTERPOL (181 χώρες) μέσω του συστήματος ASF (Automated Search Facility) και με την EUROPOL, και προς τούτο αρκεί οι πληροφορίες που καταχωρούνται στο SIS να καταχωρούνται ταυτόχρονα και στα δύο άλλα συστήματα. Η ταχύτητα καταχώρησης των δεδομένων έχει καθοριστική σημασία, ιδιαίτερα στην περίπτωση του SIS, δεδομένου ότι τα οχήματα εξέρχονται πολύ γρήγορα από την περιοχή της δικαιοδοσίας της ΕΕ.

2.6. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι η πρόσβαση στα δεδομένα του SIS για το σκοπό αυτόν θα πρέπει να παρέχεται και στα κράτη μέλη που δεν έχουν προσυπογράψει τη Σύμβαση του Σένγκεν, δεδομένου ότι πρόκειται για θέματα ασφάλειας.

2.7. Τα νέα κράτη μέλη, σύμφωνα με πληροφορίες της Επιτροπής, δεν πρόκειται να έχουν πρόσβαση στα δεδομένα του SIS II (νέα γενιά του εν λόγω Συστήματος Πληροφοριών) πριν από τα τέλη του 2006. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, ο χρόνος μέχρι την πλήρη χρήση του SIS από τις χώρες αυτές θα έπρεπε να είναι ο συντομότερος δυνατός, πράγμα που θα παρείχε προφανή οφέλη για τους στόχους που επιδιώκει η εφαρμογή του συστήματος.

2.8. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι, στο υπό εξέταση έγγραφο, λαμβάνεται υπόψη η ύπαρξη, σε

ορισμένα κράτη μέλη, ιδιωτικών υπηρεσιών αρμόδιων για την έκδοση αδειών κυκλοφορίας οχημάτων, οι οποίες θα μπορούν να λαμβάνουν εμμέσως τις απαραίτητες πληροφορίες για την πραγματοποίηση της εργασίας τους, προσφεύγοντας σε μια από τις δημόσιες αρχές που διαθέτουν πρόσβαση στο SIS και διασφαλίζοντας την προστασία των δεδομένων.

2.9. Η ΕΟΚΕ αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στη διασφάλιση της ύπαρξης μηχανισμών που θα περιορίζουν, για τις διοικητικές αρχές που διαθέτουν πρόσβαση στο SIS, την πρόσβαση σε άλλες πληροφορίες του συστήματος, η πρόσβαση στις οποίες θα πρέπει να παρέχεται αποκλειστικά στις αρχές που προβλέπονται στο άρθρο 1 της Σύμβασης του Σένγκεν, για λόγους προστασίας των γενικών δικαιωμάτων των πολιτών.

2.10. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την εγγύηση που παρέχει η Επιτροπή, σύμφωνα με την οποία η λύση που βρέθηκε δεν θα έχει δημοσιονομική επίπτωση στον προϋπολογισμό της ΕΕ, δεδομένου ότι τις δαπάνες θα καλύπτουν τα κράτη μέλη.

2.11. Η ΕΟΚΕ φρονεί, ακόμη, ότι πρέπει να συλλεχθούν, να υποστούν επεξεργασία και να διαδοθούν στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη μορφή αυτή εγκληματικότητας, ούτως ώστε να οργανωθεί καλύτερα η καταπολέμησή της.

3. Δοιπές παρατηρήσεις

3.1. Η ύπαρξη του συστήματος αυτού και η εύκολη πρόσβαση σε αυτό των αρχών των διαφόρων κρατών μελών αποτελεί, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, κίνητρο για την ίδια την αύξηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των οχημάτων εντός της Ένωσης και θα αυξήσει την υπευθυνότητα των εθνικών αρχών προς την κατεύθυνση της κατάργησης ορισμένου είδους εσωτερικών διατάξεων που δυσχεραίνουν για τους υπηκόους τους τη χρήση οχημάτων με άδεια κυκλοφορίας άλλου κράτους μέλους.

3.2. Η Επιτροπή, τώρα που θα ενισχυθεί η ικανότητα ελέγχου και καταπολέμησης της απάτης και της κλοπής οχημάτων, πρέπει να ωθήσει τα κράτη μέλη να μην διατηρούν διατάξεις που δυσχεραίνουν τη χρήση και κυκλοφορία οχημάτων με άδεια κυκλοφορίας άλλου κράτους μέλους, πράγμα το οποίο πολλές φορές συμβαίνει για καθαρά φορολογικούς λόγους, που έρχονται σε αντίθεση με τις διατάξεις της Εσωτερικής Αγοράς.

Βρυξέλλες, 25 Φεβρουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο — Οι ερευνητές στον ευρωπαϊκό χώρο έρευνας: ένα επάγγελμα, πληθώρα σταδιοδρομιών»

[COM(2003) 436 τελικό]

(2004/C 110/02)

Στις 18 Ιουλίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία Αγορά, Παραγωγή και Κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Φεβρουαρίου 2004, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. WOLF.

Κατά την 406η σύνοδο ολομελείας της 25 και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 103 ψήφους υπέρ και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Σύνοψη

1.1 Η ΕΟΚΕ έχει τονίσει και παλαιότερα ότι το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί την πιο ευαίσθητη και πολύτιμη πηγή έρευνας και ανάπτυξης καθώς και ότι υποστηρίζει κάθε προσπάθεια της Επιτροπής για την ανάπτυξη και τη διατήρηση του ανθρώπινου δυναμικού.

1.2 Συνεπώς, επιδοκιμάζει την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τα επαγγελματικά προβλήματα των ερευνητών καθώς και τις προτάσεις και πρωτοβουλίες που περιέχει. Στηρίζει πλήρως τις προσπάθειες της Επιτροπής και καλεί συγχρόνως τα κράτη μέλη να μεριμνήσουν για την ουσιαστική βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης. Υπάρχει άμεση ανάγκη για ανάληψη δράσης.

1.3 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή, ότι οι αναγκαίες βελτιώσεις, αφορούν τόσο τις ατομικές συμβάσεις των ερευνητών όσο και την προσαρμογή/μεταφορά όλων των πτυχών της κοινωνικής ασφάλισης και των συνταξιοδοτικών ρυθμίσεων, ζητήματα εξαιρετικά σημαντικά για κάθε είδους κινητικότητα.

1.4 Όσο δεν πληρούνται οι ανωτέρω προϋποθέσεις, είτε ως αποτέλεσμα της ελλιπούς ολοκλήρωσης της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς, είτε λόγω της ανεπαρκούς νομοθεσίας των κρατών μελών, η Επιτροπή θα πρέπει, επί παραδείγματι, στο πλαίσιο του προγράμματος κινητικότητας, να μεριμνήσει για την όσο το δυνατό καλύτερη κάλυψη των υφιστάμενων ελλείψεων αλλά και να δημιουργήσει πρόσθετα κίνητρα. Σε αυτό το πλαίσιο, είναι πολύ σημαντικά τα ζητήματα που συνδέονται την επανένωση των οικογενειών.

1.5 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει επίσης, ότι ως κίνητρο για την επιλογή σταδιοδρομίας στο χώρο της έρευνας πρέπει να πληρούνται δύο όροι: συμφέρουσες συμβάσεις για τους ερευνητές, οι οποίες να ανταποκρίνονται στη σπουδαιότητα της έρευνας και της ανάπτυξης, και μακροχρόνια εξασφάλιση και προγραμματισμός της χρηματοδότησης των ερευνητικών ιδρυμάτων και των βιομηχανικών ερευνητικών εργαστηρίων ερευνών. Η έρευνα δεν θα πρέπει να γίνει έρμαιο βραχυπρόθεσμων δημοσιονομικών σχεδιασμών αλλά ούτε και αντικείμενο πειραματικών προσανατολισμών.

1.6 Οι πλειονότητα των μεγάλων πρωτοποριακών ανακαλύψεων, δεν ήταν αποτέλεσμα στοχοθετημένων προσπαθειών αλλά αποτέλεσμα της διερεύνησης των νόμων της φύσης. Το γεγονός ότι

η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε χάρις στη διάθεση των απαραίτητων οικονομικών πόρων και χωρίς πολιτικούς περιορισμούς, όχι μόνο αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ελευθερίας της έρευνας, ως θεμελιώδες δικαίωμα, αλλά και ουσιαστική προϋπόθεση για την μελλοντική πρόοδο και την ευμάρεια όλων, εφόσον συνδυαστεί με μια ισορροπημένη και στοχοθετημένη έρευνα και ανάπτυξη.

1.7 Η ΕΟΚΕ ανησυχεί για το γεγονός ότι σε πολλά κράτη μέλη δεν πληρούνται ακόμη ή δεν πληρούνται επαρκώς οι προϋποθέσεις αυτές. Πέραν των γνωστών δραματικών συνεπειών που έχει για την οικονομία γενικά, η έλλειψη αυτή ωθεί πολλούς και ιδιαίτερα τους καλύτερους νέους ερευνητές να εγκατασταθούν σε άλλες χώρες και κυρίως στις ΗΠΑ.

1.8. Η ΕΟΚΕ απευθύνει γι αυτό έκκληση προς το Συμβούλιο, το Κοινοβούλιο και την Επιτροπή, αλλά κυρίως προς τα κράτη μέλη, να ανταποκριθούν στις επανειλημμένα επιβεβαιωμένες δεσμεύσεις τους και να αυξήσουν έως το 2010 τις δαπάνες για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη στο 3 % του ΑΕγχΠ. Οι πραγματοποιήση επενδύσεων που να αντέχουν τη σύγκριση με τους κυριότερους ανταγωνιστές μας, αποτελούν βασική προϋπόθεση για την επίτευξη των στόχων της Λισσαβώνας.

1.9 Η ΕΟΚΕ στηρίζει επίσης τα μεμονωμένα μέτρα που προτείνει η Επιτροπή, όπως είναι ο «Χάρτης των Ευρωπαίων Ερευνητών» και ο «Κώδικας συμπεριφοράς για την πρόσληψη ερευνητών» και τα δύο κείμενα ενδεχομένως φανούν πολύ χρήσιμα. Η ΕΟΚΕ διατηρεί, εντούτοις, την επιφύλαξη η εφαρμογή του περιεχόμενου των εν λόγω κειμένων (όπως προτάθηκαν από την Επιτροπή), να είναι προαιρετική, ούτως ώστε να μην οδηγήσει σε υπέρμετρες ρυθμίσεις (υπερβολική γραφειοκρατία) σε έναν τομέα για τον οποίο ήδη ισχύει υπερβολικά μεγάλος αριθμός διατάξεων.

1.10 Κατευθυντήρια αρχή για τη χάραξη πολιτικής στο χώρο της έρευνας πρέπει να παραμένουν οι στόχοι της Λισσαβώνας. Επομένως, θα πρέπει να επικουρηθεί και να στηριχθεί ο συναγωνισμός των ερευνητικών συστημάτων και ιδρυμάτων, για την καλύτερη διάρθρωση, τις βέλτιστες εγκαταστάσεις και τη βέλτιστη πολιτική προσλήψεων και σε καμία περίπτωση να μην περιοριστεί μέσω υπέρμετρης νομοθετικών ρυθμίσεων. Η συνολική πρόοδος θα έχει ως σημείο αναφοράς τα επιτυχή παραδείγματα. Η επιτυχία πρέπει να αναγνωρίζεται, να στηρίζεται και να αφήνεται ελεύθερη να εξελιχθεί.

1.11 Τα κίνητρα και οι διαδικασίες επιλογής στην σταδιοδρομία του ερευνητή, οι οποίες ξεκινούν από τα μαθητικά χρόνια, πρέπει να διαρθρωθούν κατά τέτοιον τρόπο, και οι σχετικές επιδόσεις να ανταμείβονται κατάλληλα ώστε ένας επαρκής αριθμός αριστούχων να επιλέγει την επιστημονική (ακαδημαϊκή) εκπαίδευση, ενώ οι πιο άξιοι επιστήμονες να αναλαμβάνουν διευθυντικά καθήκοντα.

1.12 Πέραν των στόχων των ίδιων των ερευνητών, η κοινωνία επίσης επενδύει στην απόκτηση της αναγκαίας ευρείας, απαιτούμενης βασικής και προηγμένης εξειδικευμένης γνώσης μέσω του ερευνητικού έργου. Οι πολιτικοί ιθύνοντες που εκπροσωπούν την κοινωνία αναλαμβάνουν την ευθύνη να διασφαλίσουν την αξιοποίηση της εν λόγω επένδυσης στο μέγιστο βαθμό. Η ανάληψη της ευθύνης αυτής πρέπει να αντικατοπτρίζεται στην φροντίδα για κατάλληλες δυνατότητες σταδιοδρομίας για τους ερευνητές με ελκυστικές δυνατότητες ειδίκευσης προς αποφυγή των τυχόν αδιεξόδων. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την Επιτροπή στις προσπάθειές της για την επίτευξη των στόχων αυτών.

1.13 Ένας πολύ σημαντικός στόχος, που έχει τονίσει και η Επιτροπή, είναι η βελτίωση των δυνατοτήτων επαγγελματικής ανέλιξης μεταξύ του ακαδημαϊκού και του βιομηχανικού τομέα αλλά και των δυνατοτήτων ανταλλαγής προσωπικού. Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί, πολλά απομένουν να γίνουν ακόμη σε αυτόν τον τομέα. Σε αυτό θα μπορούσε να συμβάλει και μια αισθητά εντατικότερη συμμετοχή της βιομηχανίας στην έρευνα και ανάπτυξη, όπως έχει ζητηθεί.

1.14 Προκειμένου να προστατευθεί ο ερευνητής από υπερβολικά διοικητικά καθήκοντα και προβλήματα, συμπεριλαμβανομένων των αναλόγων ενεργητικών ή μη διαδικασιών αξιολόγησης, θα πρέπει να αποφευχθεί η εμφάνιση πολλών καθέτων (ή οριζόντιων/παράλληλων) ιεραρχιών και οργάνων διευθυντικού ή συμβουλευτικού χαρακτήρα, καθώς όχι μόνο θα δημιουργήσουν ενδεχομένως εσωτερικές προστριβές που θα μπορούσαν να αποφευχθούν, ή άσκοπη και αποπροσανατολισμένη εργασία του ερευνητή αλλά και θα οδηγήσουν σε ασαφείς ή και αντιφατικές απαιτήσεις και αποφάσεις.

1.15 Οι κοινωνία και οι πολιτικοί ιθύνοντες οφείλουν να διασφαλίζουν ή να δημιουργούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη και διατήρηση της αριστείας και αποτελεσμάτων υψηλού επιπέδου.

1.16 Η ΕΟΚΕ παραπέμπει, επίσης, στα πολυάριθμα ειδικά σχόλια και λεπτομερείς συστάσεις που διατυπώνει στα κεφάλαια 3 και 4 της παρούσας γνωμοδότησης.

2. Εισαγωγή

2.1 Τον Ιανουάριο του 2000, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση με την οποία πρότεινε τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας (ΕΟΧ) ⁽¹⁾. Επί τούτου, η ΕΟΚΕ υιοθέτησε λεπτομερή γνωμοδότηση ⁽²⁾, στην οποία στηρίζει το έγγραφο της Επιτροπής και εξετάζει τα προβλήματα που αφορούν στην κινητικότητα αλλά και

τις πτυχές που σχετίζονται με το επάγγελμα του ερευνητή προτείνοντας ανάλογα μέτρα για την άρση αυτών. Σε περαιτέρω ενδιάμεσες γνωμοδοτήσεις ⁽³⁾ της Επιτροπής εξετάσθηκε το ανωτέρω ζήτημα και προτάθηκαν τα ανάλογα μέτρα.

2.2 Η Επιτροπή θίγει στην εν λόγω ανακοίνωση, στο πλαίσιο των στόχων της Λισσαβώνας, και του ουσιαστικού ρόλου που πρέπει να διαδραματίσουν για την επίτευξη των στόχων αυτών η έρευνα και η ανάπτυξη, το καίριο ζήτημα των επαγγελματικών δυνατοτήτων και δυνατοτήτων σταδιοδρομίας των ερευνητών στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας.

2.3 Η Επιτροπή αναφέρει σχετικά: «Στην παρούσα ανακοίνωση αποκαλύπτονται οι διαρθρωτικές αδυναμίες καθώς και οι χαρακτηριστικές διαφορές που αφορούν καθένα από αυτά τα στοιχεία, ανάλογα με τους τομείς που δραστηριοποιούνται οι ερευνητές ή ανάλογα με τις γεωγραφικές, νομικές, διοικητικές και πολιτισμικές συνθήκες όπου επιτελούν το έργο τους. Οι διαφορές αυτές και η έλλειψη ανοικτής πρόσβασης στις δυνατότητες σταδιοδρομίας στην έρευνα στην Ευρώπη εμποδίζουν την ανάπτυξη των ενδεδειγμένων προοπτικών σταδιοδρομίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο και την ανάδειξη πραγματικής αγοράς απασχόλησης των ερευνητών στην Ευρώπη, ανεξαρτήτως εάν τα κριτήρια θεώρησης είναι γεωγραφικά, κλαδικά, ή η ισότητα των δύο φύλων. Οι διαφορές αυτές έχουν εξάλλου σημαντικό αντίκτυπο στην προσέλκυση νέων να σταδιοδρομήσουν στην έρευνα και ανάπτυξη, καθώς και στη συνολική δημόσια αναγνώριση των ερευνητών.»

3. Περιεχόμενο της ανακοίνωσης της Επιτροπής

3.1 Η ανακοίνωση της Επιτροπής εμπεριέχει ανάλυση των διαφορετικών συνισταμένων που χαρακτηρίζουν το επάγγελμα του ερευνητή και ορισμό των διαφορετικών παραγόντων που υπέχουν σε ευρωπαϊκό επίπεδο ένα ιδιαίτερο ρόλο για την εξέλιξη της ερευνητικής σταδιοδρομίας: Σημασία και είδος εκπαίδευσης, διαφορές των διαδικασιών πρόσληψης, συμβατικές και οικονομικές πτυχές και εν κατακλείδι τις διαδικασίες αξιολόγησης, και τις προοπτικές για περαιτέρω επαγγελματική εξέλιξη. Η ανακοίνωση είναι θεματικά τόσο εκτενής και εμπεριστατωμένη ώστε μια περιληπτική, σύντομη αναφορά των κύριων σημείων στο βαθμό που δεν αναφέρονται ρητώς στα κεφάλαια που ακολουθούν, καθίσταται αδύνατη σε αυτό το πλαίσιο.

3.2 Η ανακοίνωση της Επιτροπής προσεγγίζει συνοπτικά μεταξύ άλλων τις ακόλουθες παραμέτρους:

Πλαίσιο άσκησης πολιτικής: ορισμός του ερευνητή· προοπτικές σταδιοδρομίας· ανάγκες εργατικού δυναμικού· αναγνώριση της σταδιοδρομίας· διάδρομοι επικοινωνίας μεταξύ πανεπιστημίων και βιομηχανίας· ευρωπαϊκή διάσταση των σταδιοδρομιών· διαφορές στις σταδιοδρομίες λόγω φύλου· παράγοντες που διαμορφώνουν τις σταδιοδρομίες· κατάρτιση στον τομέα της έρευνας· ερευνητικό πεδίο· διδακτορικά προγράμματα· μέθοδοι πρόσληψης· απασχόληση και συνθήκες εργασίας· άρση των κανονιστικών ρυθμίσεων περί σταδιοδρομίας· αποδοχές ως κίνητρο σταδιοδρομίας· ανάγκη εναλλακτικών ευκαιριών διδακτικού έργου· συστήματα αξιολόγησης· προτεινόμενες δράσεις και πρωτοβουλίες.

⁽¹⁾ COM(2000) 6 τελικό της 18.1.2000.

⁽²⁾ EE C 204 της 18.7.2000.

⁽³⁾ EE C 221 της 7.8.2001 καθώς και EE C 95 της 23.4.2003.

3.3 Στο πλαίσιο των προτεινόμενων μέτρων και πρωτοβουλιών εκ μέρους της Επιτροπής αναφέρονται μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

- σύσταση ομάδας υψηλού επιπέδου προκειμένου να εντοπιστούν περισσότερα παραδείγματα ορθών πρακτικών σε σχέση με τις διάφορες ευκαιρίες απασχόλησης όπως είναι η διατομεακή κινητικότητα ή τα νέα μοντέλα θέσεων εργασίας διδακτικού έργου, τα οποία και θα διαδώσει ευρύτερα στην ερευνητική κοινότητα·
- κατάρτιση του «Χάρτη των Ευρωπαίων Ερευνητών», ενός πλαισίου για τη διαχείριση των σταδιοδρομιών στην Ε&Α με βάση τις εκούσιες ρυθμίσεις·
- κατάρτιση του «Κώδικα συμπεριφοράς για την πρόσληψη των ερευνητών» βάσει των βέλτιστων πρακτικών, ούτως ώστε να βελτιωθούν οι μέθοδοι πρόσληψης.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει θερμά την ανακοίνωση της Επιτροπής, στην οποία θίγεται το σημαντικό και κατά το παρελθόν θεωρούμενο ως ήσσονος σημασίας ζήτημα της σταδιοδρομίας των ερευνητών. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με τη θέση της Επιτροπής ότι «οι άνθρωποι πόροι είναι σε μεγάλο βαθμό το κλειδί των προσπαθειών, της αριστείας και των επιδόσεων στον τομέα της έρευνας», και υποστηρίζει την πρόθεση της Επιτροπής να εξετάσει το πρόβλημα αυτό και στο πλαίσιο της Κοινότητας. ΕΟΚΕ υπογράμμισε και σε προηγούμενη γνωμοδότηση της ⁽⁴⁾, ότι το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί την πλέον ευαίσθητη και πολύτιμη πηγή της έρευνας και ανάπτυξης και υποστηρίζει τις προσπάθειες της Επιτροπής για την ανάπτυξη και προστασία των ανθρωπίνων πόρων. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει σε αυτό το σημείο την ανάγκη επίτευξης σημαντικών βελτιώσεων και δηλώνει ευχαριστημένη με την ανάληψη δράσης εκ μέρους της Επιτροπής.

4.2 Τόσο η κοινωνία όσο και μεμονωμένοι ερευνητές επενδύουν στην απόκτηση της αναγκαίας ευρείας, βασικής και προηγμένης εξειδικευμένης γνώσης υψηλού επιπέδου. Κατ'αυτόν τον τρόπο η κοινωνία, εκπροσωπούμενη από τους πολιτικούς ιθύνοντες, αναλαμβάνει την ευθύνη για την βέλτιστη δυνατή αξιοποίηση των επενδύσεων αυτών. Η ευθύνη αυτή πρέπει να αντικατοπτρίζεται και στη μέριμνα για μια κατάλληλη επαγγελματική ανέλιξη των εκπαιδευμένων ερευνητών, μέσω ελκυστικών δυνατοτήτων εξειδίκευσης, χωρίς τον κίνδυνο να βρεθούν σε αδιέξοδο. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την Επιτροπή στις προσπάθειες υλοποίησης των εν λόγω δράσεων.

4.3 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η αποτελεσματική έρευνα και ανάπτυξη απαιτούν κατάλληλο, ανταγωνιστικό και δυστυχώς συνήθως δαπανηρό εξοπλισμό (μεγάλες εγκαταστάσεις) και υποδομή, σε συνδυασμό με μια απαιτητική φάση σύστασης και προσαρμογής των

ενδιαφερόμενων ομάδων, καθώς και τον αναγκαίο προϋπολογισμό για την επιστημονική εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων.

4.4 Επιπλέον, απαιτείται η λήψη πολιτικών και επιχειρηματικών αποφάσεων οι οποίες να καθιστούν δυνατή αφενός την εκπόνηση ερευνών σε ευρεία και μακροπρόθεσμη βάση, και αφετέρου την εξασφάλιση ικανοποιητικών πόρων ώστε να υπάρξει ασφαλής σχεδιασμός. Το τελευταίο αποτελεί καθοριστικό κίνητρο για την ενθάρρυνση των νέων να αναζητούν σταδιοδρομία στον τομέα της έρευνας και συνεπώς για την διασφάλιση και βέλτιστη αξιοποίηση των ανθρωπίνων πόρων.

4.5 Η ΕΟΚΕ ανησυχεί για το γεγονός ότι σε πολλά κράτη μέλη δεν πληρούνται ακόμη ή δεν πληρούνται επαρκώς οι προϋποθέσεις αυτές. Πέραν των γνωστών δραματικών συνεπειών που έχει για την οικονομία γενικά, η έλλειψη αυτή ωθεί πολλούς και ιδιαίτερα τους καλύτερους νέους ερευνητές να εκπατριστούν ⁽⁵⁾ σε άλλες χώρες, και κυρίως στις ΗΠΑ.

4.6 Η ΕΟΚΕ απευθύνει γι αυτό έκκληση προς το Συμβούλιο, το Κοινοβούλιο και την Επιτροπή, αλλά κυρίως προς τα κράτη μέλη, να ανταποκριθούν στις δεσμεύσεις που ανέλαβαν στη συνάντηση κορυφής στη Βαρκελώνη να αυξήσουν έως το 2010 τις δαπάνες για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη (Ε&Α) στο 3 % του ΑΕγχΠ και συγχρόνως να εγγυηθούν την ασφάλεια του προγραμματισμού και την ελευθερία της έρευνας αλλά και μια ικανοποιητική ερευνητική δραστηριότητα στον τομέα της βασικής έρευνας ⁽⁶⁾. Οι πραγματοποιήσιμες επενδύσεις που να αντέχουν τη σύγκριση με τους κυριότερους ανταγωνιστές μας ⁽⁷⁾, αποτελούν βασική προϋπόθεση για την επίτευξη των στόχων της Λισσαβώνας, δηλαδή να καταστεί η Ευρώπη έως το 2010 «η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο».

4.7 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει σχετικά μια παλαιότερη σύσταση της ⁽⁸⁾ να αυξηθούν κατά 50 % οι επενδύσεις της ΕΕ στην Ε&Α, ως μεσοπρόθεσμο στόχο μετά το 6^ο πρόγραμμα πλαίσιο Ε&Α.

4.8 Είναι προφανές ότι τα ανωτέρω αναφερόμενα θα πρέπει να συνοδεύονται από αποτελεσματικά μέτρα σχεδιασμένα ώστε (i) να εξοικειωθούν οι νέοι με την επιστήμη και την έρευνα, και (ii) να δοθεί στο πλαίσιο των σχολικών προγραμμάτων μεγαλύτερη έμφαση στη διδασκαλία της επιστήμης, της τεχνολογίας και των μαθηματικών, μέσω μιας πιο ελκυστικής για τους μαθητές παρουσίασης. Η έρευνα και η ανάπτυξη αποτελούν θεμελιώδεις λίθους για το σημερινό τρόπο ζωής και βάση για την μελλοντική καινοτομία, την ευημερία και την ειρήνη ⁽⁹⁾.

⁽⁵⁾ Η αμφίδρομη μετακίνηση των επιστημόνων ανάμεσα στην Ευρώπη και, επί παραδείγματι, τις ΗΠΑ, είναι φυσικά εξαιρετικά χρήσιμη και λογική για την ανταλλαγή της πείρας, γνώσης και ερευνητικών μεθόδων. Δεν θα πρέπει, εντούτοις, οι νέοι ταλαντούχοι επιστήμονες να εγκαταλείπουν την Ευρώπη γι αυτό, όπως συμβαίνει λόγω της σημερινής κατάστασης στην αγορά εργασίας της ΕΕ. Κατ' αυτόν τον τρόπο η αναμενόμενη πρόσθετη οικονομική αξία δεν παράγεται στην ΕΕ, όπου και έγιναν και οι εξαιρετικά δαπανηρές επενδύσεις για την εκπαίδευση, αλλά αντίθετα, ευνοεί μια εν μέρει ανταγωνιστική οικονομία.

⁽⁶⁾ Βλέπε επίσης σημείο 4.1.1.3.

⁽⁷⁾ Μια πολύ σημαντική πτυχή αυτής της σύγκρισης είναι οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται στον τομέα της Ε&Α, και κυρίως στην γενική οικονομική και τεχνολογική έρευνα («dual-purpose») (π.χ. στις ΗΠΑ), με πόρους που προέρχονται από τον αμυντικό προϋπολογισμό.

⁽⁸⁾ ΕΕ C 260 της 17.9.2001.

⁽⁹⁾ Βλέπε ΕΕ C 221 της 7.8.2001, σημεία 3.2.3 και 3.2.4.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 204 της 18.7.2000.

4.9 Ωστόσο, η σημασία, οι προϋποθέσεις, και η έκταση του φαινομένου αυτού δεν έχουν συνειδητοποιηθεί πλήρως από τους πολίτες. Επίσης, δεν έχουν ικανοποιητικό αντίκτυπο στο περιεχόμενο των σχολικών προγραμμάτων αλλά ούτε και στη συμπεριφορά του διδακτικού προσωπικού.

4.10 Όπως ορθά υπογραμμίζει η Επιτροπή, τα κίνητρα για τους νέους να ακολουθήσουν ακαδημαϊκή εκπαίδευση που θα τους οδηγήσει σε ερευνητική σταδιοδρομία, και οι επακόλουθες επαγγελματικές αποφάσεις των ειδικών επιστημόνων όσον αφορά τον οργανισμό ή την χώρα στην οποία θα ασκήσουν το έργο τους, εξαρτώνται από τα κοινωνικά πρότυπα και τη σημασία που η εκάστοτε κοινωνία προσδίδει σε τέτοιου είδους δραστηριότητες.

4.11 Η αξία που αποδίδεται στην έρευνα δεν πρέπει αντικατοπτρίζεται μόνο στην κοινή γνώμη, σε όλες της μορφές έκφρασής της, αλλά και στη συνέχεια, την αξιοπιστία και σταθερότητα των πολιτικών και επιχειρησιακών αποφάσεων. Αυτό ισχύει τόσο σε κοινοτικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο κρατών μελών. Οι άνθρωποι πόροι, τα υλικά αγαθά, οι ευκαιρίες απασχόλησης που να προσφέρουν κατάλληλες δυνατότητες ανέλιξης, και η χρηματοδότηση τους είναι αλληλένδετοι παράγοντες ⁽¹⁰⁾.

4.12 Εφόσον υπάρξει η βούληση αφενός για τη διασφάλιση των αναγκαίων υλικών προϋποθέσεων και τη λήψη απόφασης για την κατάλληλη προώθηση της έρευνας και την ανάπτυξή της σε κοινωνικό και εθνικό επίπεδο ⁽¹¹⁾, καθώς και την κατάλληλη ανταμοιβή των ερευνητών και αφετέρου για την πραγματοποίηση ιδιαίτερων προσπάθειών για την κάλυψη των καθυστερήσεων σε ορισμένα κράτη μέλη όπου κρίνεται αναγκαίο, θα καταστεί ευκολότερη η επίλυση των υπολοίπων προβλημάτων τα οποία υπογραμμίζει η ανακοίνωση της Επιτροπής, όπως η διαπίστωση ότι «... οι διαφορές αυτές και η έλλειψη ανοικτής πρόσβασης στις δυνατότητες σταδιοδρομίας στην έρευνα στην Ευρώπη εμποδίζουν την ανάπτυξη των ενδεδειγμένων προοπτικών σταδιοδρομίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο και την ανάδειξη πραγματικής αγοράς απασχόλησης των ερευνητών στην Ευρώπη, ανεξαρτήτως εάν τα κριτήρια θεώρησης είναι γεωγραφικά, κλαδικά ή η ισότητα των φύλων».

4.13 Η σταδιοδρομία του ερευνητή στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας απαιτεί δικαιολογημένα κινητικότητα και ευελιξία. Ωστόσο, κάτι τέτοιο δεν θα πρέπει να αποβαίνει εις βάρος των προσωπικών και οικογενειακών συνθηκών ζωής και της κοινωνικής ασφάλειας. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ στηρίζει την Επιτροπή στο στόχο που έθεσε για την επίλυση των σχετικών προβλημάτων και την θέσπιση και διασφάλιση κατάλληλου και διεθνώς ανταγωνιστικού συμβατικού πλαισίου για τους ερευνητές.

4.14 Η ΕΟΚΕ στηρίζει ουσιαστικά τα μέτρα και τις πρωτοβουλίες που προτάθηκαν και σχεδιάστηκαν εκ μέρους της Επιτροπής.

Ωστόσο, αμφισβητεί την επάρκεια των εν λόγω μέτρων και πρωτοβουλιών προκειμένου για τη επίτευξη των στόχων που ορίζονται στην ανακοίνωση. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η ανάπτυξη των αναλυτικών μελετών, οι οποίες επανελημμένως αναφέρονται στην ανακοίνωση ενδεχομένως φανούν χρήσιμες σε μεμονωμένες περιπτώσεις, όμως σε καμία περίπτωση δεν θεωρούνται επαρκείς.

4.15 Προς τούτο, είναι περισσότερο αναγκαίο να σημειωθούν ορθά πολιτικά βήματα, ιδιαίτερα εκ μέρους των κρατών μελών. Ωστόσο, η ανακοίνωση δεν περιέχει καμία συγκεκριμένη πρόταση ή εξέταση της σχετικής νομικής βάσης.

4.16 Η θέσπιση συγκεκριμένων μέτρων, εντούτοις, δεν συνεπάγεται υπέρμετρες ρυθμίσεις και επακόλουθους περιορισμούς στην ελευθερία επιλογής των συγκεκριμένων προσεγγίσεων και δεν περιορίζει τον ανταγωνισμό για την επίτευξη των βέλτιστων προσεγγίσεων μέσω ενός υπερβολικού αριθμού διατάξεων και ρυθμίσεων.

4.17 Η ΕΟΚΕ προτείνει επίσης την πλήρη αξιοποίηση της πείρας που αποκτήθηκε από την εφαρμογή των θεματικών δράσεων υπό τα προγράμματα πλαίσιο E&A και EURATOM, τα προγράμματα ΣΩ-ΚΡΑΤΗΣ και Μαρία Κιουρί καθώς και το πρόγραμμα για την Κινητικότητα των Ερευνητών ⁽¹²⁾, και ιδιαίτερος συνιστά να ληφθούν υπόψη η πείρα και οι προβληματισμοί των επιστημόνων με «ευρωπαϊκή» σταδιοδρομία στο ενεργητικό τους. Ενδεχόμενα τροχοπέδη νομικής φύσεως ⁽¹³⁾ θα πρέπει επίσης να αντιμετωπιστούν εξ αρχής και να εξευρεθούν ικανοποιητικές λύσεις για τη διευθέτησή τους.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Σχετικά με το κεφάλαιο 2: Ο ορισμός του ερευνητή

5.1.1 ΕΟΚΕ είναι σύμφωνη ως προς την πλειονότητα των προτάσεων που περιέχονται στο κεφάλαιο 2 της ανακοίνωσης της Επιτροπής και εγκρίνει το περιεχόμενο τους.

5.1.1.1 Η ΕΟΚΕ κατανοεί τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή επέλεξε, όσον αφορά τον ορισμό της έρευνας, τον ορισμό που χρησιμοποιεί και ο ΟΟΣΑ στο εγχειρίδιο Frascati 2002, σύμφωνα με το οποίο: Έρευνα και πειραματική ανάπτυξη (E&A) συνιστά η δημιουργική εργασία που επιτελείται σε συστηματική βάση ούτως ώστε να αυξηθεί το επίπεδο της γνώσης, όπου συμπεριλαμβάνεται η γνώση του ανθρώπου, του πολιτισμού και της κοινωνίας και η χρήση αυτού του αποθέματος γνώσης για την εκπόνηση νέων εφαρμογών.

5.1.1.2 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να αναθεωρήσει τον ορισμό αυτό κατά τέτοιο τρόπο ώστε να συμπεριλαμβάνει τη βασική έννοια της Φυσικής επιστήμης και της τεχνολογίας, ιδιαίτερα ενόψει των στόχων της Λισαβώνας.

⁽¹⁰⁾ Βλέπε σχετικά και : Jürgen Enders (ed.): Academic Staff in Europe. Changing Contexts and Conditions (2001). Westport, CT: Greenwood Press, 2001.

⁽¹¹⁾ Βλέπε επίσης τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ ΕΕ C 95 της 23.4.2003, προς ανακοίνωση της Επιτροπής : Περισσότερη έρευνα στην Ευρώπη — Πέραν των 3 % επί του ΑΕΠ.

⁽¹²⁾ Η πείρα των εγκατεστημένων οργανισμών στα κράτη μέλη, όπως είναι το ίδρυμα Humboldt, θα πρέπει επίσης να αξιοποιηθεί.

⁽¹³⁾ Εκθέσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου του έτους 1996, σελίδες II-02041· ΙΑ-00553· ΙΙ-01471.

5.1.1.3 Σε αυτό το πλαίσιο αξίζει να υπογραμμισθεί η καθοριστική σημασία που έχει η πρωτογενής βασική έρευνα ⁽¹⁴⁾ που δεν επιδιώκει συγκεκριμένη χρήση. Οι πλειονότητα των μεγάλων ανακαλύψεων που άνοιξαν νέους δρόμους, δεν ήταν αποτέλεσμα στοχευμένων προσπαθειών αλλά αποτέλεσμα της διερεύνησης των νόμων της φύσης. Το γεγονός ότι η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε χάρις στη διάθεση των απαραίτητων οικονομικών πόρων και χωρίς πολιτικούς περιορισμούς, όχι μόνο αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ελευθερίας της έρευνας, ως θεμελιώδες δικαίωμα, αλλά και ουσιαστική προϋπόθεση για την μελλοντική πρόοδο και την ευμάρεια όλων, εφόσον συνδυαστεί με μια ισορροπημένη και στοχευμένη έρευνα και ανάπτυξη.

5.1.1.4 Η ΕΟΚΕ κάνει εν προκειμένω αναφορά σε προηγούμενη σύστασή της ⁽¹⁵⁾, η οποία στηρίζει όλα τα μέτρα που επικουρούν την εξάλειψη της πώλωσης μεταξύ των θεωρητικών και θετικών επιστημών με σκοπό την στενότερη σύνδεση των θεωρητικών και οικονομικών επιστημών με την τεχνολογία. Κάτι τέτοιο, συμπεριλαμβάνει αμφίδρομη διαλογική διαδικασία σε ζητήματα μεθοδολογίας, εννοιολογικά θέματα και ζητήματα εκτίμησης και επαλήθευσης των πορισμάτων.

5.1.1.5 Επιπροσθέτως, η γνώση θα πρέπει να διευρύνεται και να βαθύνεται. Η ΕΟΚΕ συνιστά να ληφθούν υπόψη τα σχόλια αυτά, κατά την αναθεώρηση του ορισμού.

5.1.1.6 Σχετικά με τον ορισμό του «ερευνητή» που προτείνει η Επιτροπή, η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι ο ορισμός δεν κάνει αναφορά στο αποδεδειγμένα υψηλό γνωστικό επίπεδο, στις ικανότητες και την ανεξαρτησία ως προαπαιτούμενα για την αναγνώριση της ιδιότητας του ερευνητή με την έννοια του ορισμού.

5.1.1.7 Η ΕΟΚΕ προτείνει τον ακόλουθο, εν μέρει τροποποιημένο ορισμό: «Ειδικοί που καταγίνονται με τη σύλληψη ή τη δημιουργία νέας γνώσης προϊόντων, διαδικασιών, μεθόδων και συστημάτων και τη διαχείριση των αντίστοιχων έργων, οι οποίοι έχουν εξειδικευτεί για το σκοπό αυτό μέσω της εκπαίδευσης και της αποκτηθείσας πείρας.»

5.1.1.8 Σε οποιοδήποτε σημείο δεν ορίζεται διαφορετικά, οι αναφορές στους ερευνητές αφορούν τους επιστήμονες ή μηχανολόγους, οι οποίοι διαθέτουν τα απαιτούμενα προσόντα.

5.1.2 Η ΕΟΚΕ παραπέμπει στην περιγραφή της έρευνας και της ανάπτυξης, την οποία διατύπωσε σε προηγούμενη γνώμη ⁽¹⁶⁾. Σύμφωνα με την περιγραφή αυτή, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόθεση της Επιτροπής να μην περιορίσει σε μεγάλο βαθμό τις πιθανές εναλλακτικές κατευθύνσεις μιας επαγγελματικής σταδιοδρομίας στον τομέα της Ε&Α.

5.1.3 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ δε συμφωνεί σε γενικές γραμμές με την πρόταση ότι « οποιαδήποτε από αυτές τις επαγγελματικές σταδιοδρομίες πρέπει να αντιμετωπίζεται και να αξιολογείται σε ισότιμη βάση». Πολύ σημαντικότερο είναι η ανακάλυψη και προσέλκυση εφευρετικών και δημιουργικών ερευνητών, προκειμένου να παραμεί-

νουν, ώστε να επιτευχθεί το προσδοκώμενο όφελος και η πρόσθετη οικονομική αξία για την Ευρώπη. Για να καταστεί κάτι τέτοιο δυνατό, θα πρέπει να δημιουργηθούν ιδιάζουσες ευκαιρίες απασχόλησης και κίνητρα.

5.1.4 Όμως, κυρίως εξαιρετές ικανότητες και καινοτόμα επιτεύγματα είναι ανέφικτο να εφαρμοστούν με συμβατικά μοντέλα αξιολόγησης, τα οποία υπόκεινται ενδεχομένως σε κατάχρηση.

5.1.4.1 Προβληματική είναι και η συμπεριφορά συγγραφέων οι οποίοι κάνουν κατά προτίμηση αμοιβαία χρήση των δημοσιεύσεών τους και παραθέτουν χωρία, με αποτέλεσμα να δημιουργούν «κλειστά καρτέλ» και να εκμεταλλεύονται το πλεονέκτημα αυτό για την τυπική τους αξιολόγηση.

5.1.4.2 Επιπλέον υπάρχουν περιπτώσεις, αν και μεμονωμένες, στις οποίες, ειδικά οι πρωτοποριακές καινοτόμες ανακαλύψεις, δημοσιεύτηκαν, αναγνωρίστηκαν και αναφέρθηκαν στη σχετική βιβλιογραφία με κάποια καθυστέρηση.

5.1.4.3 Η προσωπικότητα δεν είναι δυνατόν να αξιολογηθεί με ακρίβεια κατά τυπικό ή σχηματικό τρόπο. Θα πρέπει να επικαλεστούμε την πείρα και τη γνώση των κορυφαίων εκπροσώπων της «επιστημονικής κοινότητας», με τους οποίους έχουν σημειωθεί ή αναμένονται επιτεύγματα (αν και ακόμη και σε αυτή την περίπτωση συνάγονται λανθασμένες εκτιμήσεις — όπως η ιστορία καταδεικνύει).

5.1.5 Στο πλαίσιο αυτό, όσον αφορά τον «Κώδικα συμπεριφοράς για την πρόσληψη ερευνητών» που προτείνει η ανακοίνωση της Επιτροπής (βλέπε σημείο 4.2.5), η ΕΟΚΕ συνιστά να εξασφαλιστεί ότι η — ομολογουμένως προαιρετική— εφαρμογή του δεν θα οδηγήσει σε υπέρμετρες ρυθμίσεις και περαιτέρω δυσκαμψία.

5.1.5.1 Η ΕΟΚΕ δεν αγνοεί, αλλά υπογραμμίζει, ότι η διαφάνεια και η ισότητα ευκαιριών πρέπει να εξασφαλιστούν για όλους τους αιτούντες στα πλαίσια της ΕΕ- και ότι στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει κυρίως να αυξηθεί η συμμετοχή των γυναικών. Σχετικά με αυτό, αναγνωρίζει τα πιθανά οφέλη που προκύπτουν από την κατάρτιση κώδικα συμπεριφοράς για την επίτευξη του σημαντικού αυτού στόχου.

5.1.5.2 Εντούτοις, δεδομένων των πολυποίκιλων απαιτήσεων όσον αφορά την φύση των διαφόρων εργασιών και την «παράδοση» των πλέον αναγνωρισμένων ερευνητικών κέντρων ⁽¹⁷⁾, η ΕΟΚΕ προτείνει να αξιοποιηθεί η πείρα και η γνώση της εν λόγω επιστημονικής κοινότητας και να μην χρησιμοποιούνται αποκλειστικά τυπικές και γενικευμένες μέθοδοι αξιολόγησης κατά τη διαδικασία πρόσληψης. Τέλος, θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι τα ευρωπαϊκά ερευνητικά ιδρύματα διαθέτουν δέλεαρ, βούληση και κατάλληλες ευκαιρίες, καθώς και τα διοικητικά μέσα ώστε να είναι σε θέση να συμμετάσχουν επάξια στο διεθνές στίβο του ανταγωνισμού για την κατάκτηση των κορυφαίων «κεφαλών».

5.1.5.3 Η ΕΟΚΕ ως εκ τούτου, συνιστά να υπάρξει περιπτώσιολογική αντιμετώπιση των περιπτώσεων λανθασμένης συμπεριφοράς ή λανθασμένων εξελίξεων, ενώ προτείνει να εφαρμοστεί ως ύστατη λύση η θέσπιση (υπέρμετρων) ρυθμίσεων.

⁽¹⁴⁾ Και σε αυτή την περίπτωση χρειάζονται συχνά εξαιρετικά πολυδάπανες μεγάλες εγκαταστάσεις, οι οποίες απαιτούν πρωτοποριακές επιδόσεις.

⁽¹⁵⁾ ΕΕ C 221 της 7.8.2001, σημείο 3.9.1.

⁽¹⁶⁾ Βλέπε ΕΕ C 221 της 7.8.2001 εδάφιο 4.7: «Η έρευνα είναι ένα βήμα προς το άγνωστο και επομένως η προσέγγιση που θα επιλέξει το μεμονωμένο άτομο ή η ομάδα διαφέρει και συμπληρώνεται ανάλογα με τις ανάγκες, τις ικανότητες και τη διάθεση του κάθε ερευνητή. Ο ερευνητής είναι μια πολυδιάστατη προσωπικότητα: είναι διαχειριστής, μηχανικός, συλλέκτης, λεπτολόγος, μάγος ή καλλιτέχνης. Η ερευνητική δραστηριότητα συνεπάγεται ψηλάφηση του αγνώστου, προαίσθηση λύσεων, αξιολόγηση αγνώστου τοπίου, συλλογή και κατάταξη στοιχείων, ανεύρεση νέων σημάτων, ανίχνευση γενικότερων συσχετισμών και προτύπων, την αναγνώριση νέων συσχετισμών, την ανάπτυξη μαθηματικών προτύπων, την ανάπτυξη των απαραίτητων όρων και συμβόλων, την ανάπτυξη και την κατασκευή νέων συσκευών, την αναζήτηση απλών λύσεων και αρμονίας. Η ερευνητική δραστηριότητα συνεπάγεται όμως επίσης επιβεβαίωση, διασφάλιση, διεύρυνση, γενίκευση και αναπαραγωγή.»

⁽¹⁷⁾ Στο ίδρυμα Max-Planck της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας π.χ. δεν προσλαμβάνονται τα επιστημονικά στελέχη μέσω της διοργάνωσης διαγωνισμών, αλλά επιδιώκεται η προσέλκυση επιστημόνων που έχουν διακριθεί στον κύκλο των γνωστότερων παγκοσμίως επιστημόνων χάρη στις επιδόσεις τους στον τομέα τους και οι οποίοι είναι επομένως οι καταλληλότεροι υποψήφιοι για το συγκεκριμένο έργο.

5.1.6 Η έννοια «της ισοτίμης βάσης ευκαιριών» είναι δύσκολο να ερμηνευθεί λόγω των διαφορών που υπάρχουν μεταξύ των κρατών μελών και των ερευνητικών πεδίων και ερευνητικών στόχων και συνεπώς, είναι αναγκαία μια διαφοροποιημένη μέθοδος προσέγγισης.

5.1.7 Όσον αφορά τους εν λόγω ερευνητικούς τομείς όπως είναι η «θεμελιώδης έρευνα», η «στρατηγική έρευνα» κλπ. και τους ορισμούς τους, η ΕΟΚΕ παραπέμπει σε σύσταση που κατήρτισε σε προηγούμενη γνωμοδότηση ⁽¹⁸⁾, ιδιαίτερα σχετικά με την παγκοσμίως παραδεκτή έννοια της «εφαρμοσμένης έρευνας» ⁽¹⁹⁾, και συνιστά, την επανεξέταση του ζητήματος σε κατάλληλη χρονική στιγμή από ομάδα εμπειρογνομόνων.

5.1.8 Περαιτέρω πτυχές της σταδιοδρομίας του ερευνητή

5.1.8.1 Η πραγματική ερευνητική δραστηριότητα, δηλ. η άμεση απασχόληση σε επιστημονικά και τεχνολογικά προβλήματα, συμπεριλαμβάνει καθήκοντα που συνδέονται με τον ερευνητικό σχεδιασμό, τα επιχειρησιακά και διοικητικά καθήκοντα, καθώς και τα καθήκοντα αξιολόγησης που σε μεγάλο βαθμό μπορούν να διεκπεραιωθούν μόνο από επιστήμονες.

5.1.8.2 Σε αυτά περιλαμβάνονται προτάσεις προγραμμάτων, διαδικασίες υποβολής αιτήσεων, κατάρτιση εκθέσεων, δημοσιεύσεις, αποφάσεις προσωπικού και σχετικές (ενεργητικές ή μη) διαδικασίες αξιολόγησης.

5.1.8.3 Εάν, ωστόσο, τα εν λόγω καθήκοντα ανατεθούν κατά μη συντονισμένο τρόπο, με τη συμμετοχή υπερβολικά μεγάλου αριθμού ερευνητικών ιδρυμάτων και χορηγών, μέσω διαφορετικού σχεδιασμού σε διαφορετικό βαθμό και διαφορετικό χρονοδιάγραμμα, θα παρακλώσουν το πραγματικό έργο των ερευνητών και θα παρατείνουν το χρόνο ολοκλήρωσής του.

5.1.8.4 Λόγω της πληθώρας αιτήσεων, διαδικασιών αξιολόγησης και παρακολούθησης, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να επιληφθεί του θέματος αυτού και να επιδιώξει την επίτευξη συντονισμένων διαδικασιών που να εγγυώνται λογική ισορροπία, και να εμποδίζουν κάθε αντιπαραγωγική δραστηριότητα που απλώς αναπαράγει διαρκώς τα ίδια έγγραφα ⁽²⁰⁾. Η υπερβολική γραφειοκρατία στον ερευνητικό τομέα θα πρέπει οπωσδήποτε να εξαλειφθεί.

5.1.8.5 Σε αυτή την περίπτωση, η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να επανεξετάσει τις οικείες διαδικασίες υποβολής αιτήσεων και ανάθεσης συμβάσεων καθώς και τα κριτήρια που σχετίζονται με αυτές. Η επιστημονική κοινότητα συχνά επικρίνει τις εν λόγω μεθόδους και συχνά ερωτάται κατά πόσον είναι σκόπιμη η υποβολή σχετικών προσφορών λαμβανομένου υπόψη του αναγκαίου μεγάλου εργασιακού φόρτου και του χαμηλού ποσοστού επιτυχίας. Επίσης, οι μέθοδοι και τα κριτήρια (π.χ. για την χορήγηση υποτροφιών) δεν θα πρέπει να υποβάλλονται σε συνεχείς μεταβολές.

5.1.8.6 Είναι εξίσου σημαντικό, να αποφευχθεί η εμφάνιση υπερβολικά μεγάλου αριθμού καθέτων (ή οριζόντιων/παράλληλων) οργάνων (και διαδικασιών) έγκρισης και προσανατολισμού που δρουν ο ένας ανεξάρτητα από τον άλλον, διότι αυτό όχι μόνο δημιουργεί εσωτερικές προστριβές που είναι πηγή αναποτελεσματι-

κότητας, αλλά συχνά υπερβολικά ρυθμισμένες και σε ορισμένες περιπτώσεις ασαφείς, και ενδεχομένως αντικρουόμενες απαιτήσεις και αποφάσεις.

5.2 Σχετικά με το κεφάλαιο 3: Προοπτικές σταδιοδρομίας

5.2.1 Προοπτικές απασχόλησης στην Ε&Α: Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την ανησυχία της Επιτροπής, όσον αφορά αφενός τη προφανή και ανησυχητική ασυμφωνία μεταξύ των μακροοικονομικών αναλύσεων και των προγνώστικων («ευκαιρίες απασχόλησης για χιλιάδες ερευνητές») και αφετέρου τις λιγότερο ευόιωνες διαπιστώσεις σχετικά με τις πραγματικές ή ανύπαρκτες ευκαιρίες στην αγορά εργασίας. Η πλειονότητα των πανεπιστημίων και ερευνητικών οργανισμών σημειώνουν επί του παρόντος μείωση των προϋπολογισμών που διατίθενται από τον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα, και ως εκ τούτου δηλώνουν απροθυμία πρόσληψης νέου προσωπικού, και ακόμα απροθυμία να συνάψουν μακροπρόθεσμες συμβάσεις εργασίας.

5.2.1.1 Ακόμη και η βιομηχανία, όπως π.χ. η φαρμακοβιομηχανία που εξαρτάται έντονα από την έρευνα, αντιμετωπίζει δυσκολίες να κρατήσει στην Ευρώπη νέους ερευνητές ⁽²¹⁾.

5.2.1.2 Τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά ιδρύματα που χρηματοδοτούνται από τον δημόσιο τομέα δεσμεύονται εκ μέρους των χορηγών τους να προβαίνουν στην πρόσληψη σημαντικού αριθμού επιστημόνων με διαδοχικές βραχυπρόθεσμες συμβάσεις, ώστε να είναι σε θέση να προσαρμόζονται ταχύτερα σε περικοπές του προϋπολογισμού ή αλλαγές των προγραμμάτων που επιβάλλονται από εξωτερικούς παράγοντες.

5.2.2 Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ θα τονίσει μια περαιτέρω σημαντική πτυχή: οι επιστήμονες που απασχολούνται στον ακαδημαϊκό χώρο ή σε ερευνητικούς οργανισμούς που λαμβάνουν κρατική χρηματοδότηση λαμβάνουν κατά κανόνα αποδοχές ανάλογες της μισθολογικής κλίμακας του δημοσίου τομέα.

5.2.2.1 Οι εν λόγω αποδοχές, σε γενικές γραμμές, υστερούν σημαντικά σε σχέση με τις αποδοχές των επιστημόνων που απασχολούνται στον ιδιωτικό τομέα. Η ΕΟΚΕ είναι σύμφωνη με τη θέση της Επιτροπής ότι: «Οι αποδοχές αποτελούν ένα από τα πλέον ορατά στοιχεία αναγνώρισης της σταδιοδρομίας. Οι αποδοχές των ερευνητών δείχνουν να υστερούν, λόγου χάριν σε σύγκριση με τις αποδοχές των στελεχών με διοικητικές ευθύνες.»

5.2.2.2 Το μειονέκτημα αυτό, που οφείλεται στις χαμηλότερες μισθολογικές κλίμακες του δημοσίου τομέα, δικαιολογείται συνήθως με την καλύτερη κοινωνική ασφάλεια και τα υψηλότερα εχέγγυα των σταδιοδρομιών στο δημόσιο τομέα (δημόσιοι υπάλληλοι, δάσκαλοι, δικαστές, ...).

5.2.3 Ωστόσο, συνήθως συνειδητά δεν προσφέρεται σε πληθώρα επιστημόνων υψηλότερη κοινωνική ασφάλεια, με το επιχείρημα της επιδίωξης μεγαλύτερης ευελιξίας στον προγραμματισμό της έρευνας, στην κατάρτιση του προϋπολογισμού και στη διαμόρφωση της πολιτικής προσωπικού.

5.2.3.1 Το μειονέκτημα αυτό, εντούτοις, δεν αντισταθμίζεται με άλλα πλεονεκτήματα ή εγγυήσεις. Ένα περαιτέρω πρόβλημα αφορά στις μισθολογικές κλίμακες, οι οποίες δεν λαμβάνουν επαρκώς υπόψη τα στοιχεία της απόδοσης και της αφοσίωσης του εργαζομένου.

⁽¹⁸⁾ INT CESE 1588/2003 της 10.12.2003, εδάφια 4.5.3 και 4.5.5.

⁽¹⁹⁾ EE C 204 της 18.7.2000. Βλέπε εδάφια 7.1: «Η έρευνα και η τεχνολογική ανάπτυξη αποτελούν κατά βάση μια ενότητα η οποία περιλαμβάνει διάφορους τομείς ερευνών (και, συνεπώς, στάδια ωρίμανσης της γνώσης που έχει σχέση με νέες τεχνολογίες) όπως η βασική έρευνα, η εφαρμοσμένη έρευνα, η «εγκυκλοπαιδική» έρευνα (π.χ. για την ολοκλήρωση της γνώσης βάσει όσον αφορά τις ιδιότητες της ύλης, νέα υλικά, ουσίες κ.λπ.), η τεχνολογική ανάπτυξη και η ανάπτυξη προϊόντων και μεθόδων. Η καινοτομία είναι το αποτέλεσμα της συνεργασίας και της αλληλεπίδρασης μεταξύ αυτών των —εν μέρει μόνο τεχνητά— διακριτών ερευνητικών τομέων.»

⁽²⁰⁾ Βλέπε επίσης EE C 95 της 23.4.2003, παράρτημα, σημεία 8 εφεξής.

⁽²¹⁾ Συνέντευξη που έδωσε ο κ. D. Veisella, πρόεδρος της εταιρείας Novartis, στην εφημερίδα Standard (της Αυστρίας) στις 26 Ιανουαρίου 2004, σ. 3.

5.2.3.2 Θα ήταν όμως άστοχο να επιβληθούν βραχυπρόθεσμα συμβόλαια και ταυτόχρονα χαμηλές αμοιβές, με όλες τις επακόλουθες συνέπειες, προκειμένου να επιτευχθούν ευελιξία και κινητικότητα, οι οποίες σαφέστατα απαιτούνται στο χώρο της έρευνας.

5.2.3.3 Εκείνο που είναι πραγματικά αναγκαίο, είναι αρτιότερες κλίμακες αποδοχών, προσαρμοσμένες στο επάγγελμα του ερευνητή, οι οποίες αφενός θα κυμαίνονται σε υψηλότερο (και μόνο υψηλότερο) επίπεδο, σε σχέση με τις ισχύουσες κλίμακες και αφετέρου θα επιτρέπουν μια πολύ ελαστικότερη προσαρμογή σε ειδικές περιπτώσεις. Χάρη σε παρόμοιες μισθολογικές κλίμακες θα επιτευχθούν οι προαναφερθέντες στόχοι μέσω αποτελεσματικών κινήτρων. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να δημιουργηθούν στα πανεπιστήμια και στα ερευνητικά κέντρα περισσότερες «μεταδιδακτορικές» θέσεις εργασίας οι οποίες θα συνοδεύονται από αξιόπιστες συμβάσεις θέσεως εργασίας διδακτικού έργου. Η σημερινή έλλειψη ανάλογων μισθολογικών δυνατοτήτων και δυνατοτήτων ανέλιξης, αλλά και οι παγίδες που ενέχει η σταδιοδρομία του ερευνητή, είναι οι κυριότεροι λόγοι για τους οποίους οι κορυφαίοι ερευνητές αναζητούν το επαγγελματικό τους μέλλον στις ΗΠΑ ⁽²³⁾ και είναι σχεδόν αδύνατο να πεισθούν να επιστρέψουν.

5.2.3.4 Η σημερινή μειονεκτική θέση των επιστημονικών ερευνητών επιδεινώνεται από το γεγονός ότι έχουν υποβληθεί, σε μακροχρόνια εκπαίδευση και ειδικευση (διδακτορικός τίτλος, ακαδημαϊκή διδακτική εμπειρία). Είναι συνεπώς επείγοντως αναγκαίο να διορθωθεί η κατάσταση αυτή προκειμένου η ερευνητική σταδιοδρομία να καταστεί ελκυστική.

5.2.3.5 Τυπικό αποθαρρυντικό χαρακτηριστικό ⁽²³⁾ για την «σταδιοδρομία» των νέων επιστημόνων αποτελεί το γεγονός ότι αρχικώς, και σε κάθε μετέπειτα εργασιακή μεταβολή, συνάπτουν διαδοχικά βραχυπρόθεσμα συμβόλαια εργασίας ⁽²⁴⁾ (π.χ. συνολικά για μια έως και 12ετή περίοδο).

5.2.3.6 Με τη λήξη των συμβολαίων αυτών, η οποία στις περισσότερες περιπτώσεις δεν σχετίζεται με μη ικανοποιητική επίδοση αλλά επιβάλλεται από διοικητικούς κανόνες και κανόνες αναλογικότητας αλλά κυρίως από τις περικοπές του προϋπολογισμού για την έρευνα, οι ερευνητές διακυβεύουν την ερευνητική σταδιοδρομία τους ή σε πολλές περιπτώσεις καταλήγουν άνεργοι.

5.2.3.7 Αυτή η μορφή σταδιοδρομίας των ερευνητών κινδυνεύει επομένως να καταλήξει σε αδιέξοδο ιδιαίτερα σε μια ηλικία (συνήθως σε ηλικία 40 ετών) στην οποία η αλλαγή της επαγγελματικής κατεύθυνσης και η αναζήτηση απασχόλησης στην αγορά εργασίας καθίσταται ιδιαίτερος δύσκολη, εν μέρει λόγω των πολιτικών πρόσληψης που εφαρμόζουν οι βιομηχανίες να προτιμούν πτυχιούχους πρόσφατης αποφοίτησης.

5.2.3.8 Θα πρέπει να τονιστεί ότι συνήθως πρόκειται για επιστήμονες οι οποίοι έχουν υποβληθεί με επιτυχία στα πολυάριθμα στάδια δύσκολων διαγωνισμών, καθώς μόνο στους εξέχοντες αποφοίτους προσφέρεται η δυνατότητα ανάληψης διδακτορικής έρευνας μετά την αποφοίτηση και μόνο σε όσους εξ αυτών σημειώσουν βέλτιστες επιδόσεις προσφέρεται ερευνητική θέση ή τίτλος λέκτορα.

5.2.3.9 Προκειμένου να αποκτήσουν εξειδικευμένες ικανότητες και επιδόσεις, σε συγκεκριμένο επιστημονικό τομέα, πόσο μάλλον

όταν επιθυμούν να προσληφθούν σε εξέχουσα θέση, οι ενδιαφερόμενοι ερευνητές και επιστημονικές ομάδες εργασίας πρέπει να υποβληθούν σε περαιτέρω εξαιρετικά απαιτητική επιμόρφωση και να αποκτήσουν εργασιακή εμπειρία, διαδικασία που διαρκεί συνήθως πολλά έτη.

5.2.3.10 Επιπροσθέτως, αυτό προϋποθέτει την ανάπτυξη και εγκατάσταση δαπανηρού εξοπλισμού, τη δημιουργία εποικοδομητικού ερευνητικού κλίματος και τη θέσπιση ανάλογων διαρθρωτικών δομών. Η πολύτιμη και δαπανηρή αυτή επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό και στην απαραίτητη ερευνητική υποδομή, είναι επίσης αποτέλεσμα ερευνητικής δραστηριότητας, και θα μπορεί, προστιθέμενη στα ερευνητικά πορίσματα που προέκυψαν, να αξιοποιηθεί περαιτέρω.

5.2.4 Η ανεργία των άρτια καταρτισμένων επιστημόνων, όχι μόνο αποτελεί κοινωνικό πρόβλημα, αλλά και συνιστά σπατάλη οικονομικών και ανθρώπινων πόρων.

5.2.4.1 Δεν είναι απλώς αποθαρρυντικό για τους επιστήμονες που πληττονται ή ενδεχομένως απειλούνται από την ανεργία, αλλά αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα και για τους φοιτητές οι οποίοι όταν θα κληθούν να επιλέξουν το μελλοντικό τους επαγγελματικό προσανατολισμό θα διστάζουν να ακολουθήσουν μία δύσκολη και απαιτητική επιστήμη. Περαιτέρω ανασταλτικά λειτουργεί και η αντίφαση μεταξύ των αισιόδοξων και ελκυστικών υποσχέσεων του δημόσιου τομέα και της αποθαρρυντικής και σε ορισμένα κράτη μέλη καταστροφικής πραγματικότητας όσον αφορά την αγορά εργασίας και τις επαγγελματικές προοπτικές.

5.2.4.2 Υπό την οπτική αυτή, το γεγονός ότι πολλοί επιστήμονες, ιδιαίτερα νέοι επιστήμονες, αναζητούν επί του παρόντος εργασία εκτός της ΕΕ, π.χ. στις ΗΠΑ, είναι σε τελική ανάλυση επιθυμητό, τουλάχιστον όσο τα ευρωπαϊκά ιδρύματα αδυνατούν να προσφέρουν το κατάλληλο άνοιγμα στην απασχόληση. Τόσο οι πολιτικοί ιθύνοντες όσο και η κοινή γνώμη θα πρέπει να κατανοήσουν σαφώς το γεγονός ότι η αποχώρηση των επιστημόνων προκαλεί τεράστιο πλήγμα στην ευρωπαϊκή οικονομία και είναι εξαιρετικά επικερδής για την χώρα υποδοχής.

5.2.4.3 Η έλλειψη οικονομικού δέλεαρ και οι σημαντικοί κοινωνικοί κίνδυνοι που ταλανίζουν τη σταδιοδρομία του «ερευνητή», αποτελούν πιθανώς λόγο, για τον οποίο πολλοί μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εκδηλώνουν ελάχιστο ενδιαφέρον για τις θετικές επιστήμες και τα μαθηματικά.

5.2.4.4 Συνεπώς, δεν είναι δύσκολο να αναλογιστεί κανείς, γιατί σε περιόδους όπου η ζήτηση σε ερευνητές είναι αυξημένη, διαπιστώνεται ξαφνικά ότι το «ανθρώπινο δυναμικό» είναι ανεπαρκές (βλέπε εισαγωγικό μέρος της ανακοίνωσης της Επιτροπής).

5.2.5 Όπως διατύπωσε η Επιτροπή, κρίνεται αναγκαίο για τη βελτίωση των προοπτικών σταδιοδρομίας των ερευνητών και την επίτευξη ποσοστού «3 % επί του στόχου» ⁽²⁵⁾, να αμβλυνθούν οι προφανείς αποκλίσεις μεταξύ αφενός των αναγκών της οικονομίας στην ΕΕ και αφετέρου της μικροοικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής (π.χ. κυβερνητικής) και των «πολιτικών πρόσληψης προσωπικού» ως απόρροια της εν λόγω πολιτικής.

⁽²³⁾ Ακόμη και μεταξύ επιστημόνων από τη Ρωσία, την Ινδία ή την Κίνα, που εργάζονται σε ερευνητικά κέντρα στην ΕΕ, παρατηρείται ότι οι πλέον επιτυχημένοι, μετά από μερικά χρόνια επαγγελματικής πείρας, τείνουν να αποδέχονται προσφορές εργασίας στις ΗΠΑ.

⁽²⁴⁾ Οι συνθήκες και οι λεπτομέρειες της σταδιοδρομίας που περιγράφεται δεν ισχύουν για όλα τα κράτη μέλη στον ίδιο βαθμό.

⁽²⁴⁾ Γεγονός που επιδεινώνεται ακόμη περισσότερο λόγω της νομοθεσίας που προστατεύει από απολύσεις.

⁽²⁵⁾ ΕΕ C 95 της 23.4.2003.

5.2.5.1 Η έρευνα δεν θα πρέπει να νοείται ως κεφαλαιουχικό αγαθό. Δεν θα πρέπει να έρμαιο πειραματικών προσανατολισμών ή των αναγκών περιορισμού του προϋπολογισμού. Η γόνιμη και τελεσφόρος έρευνα πρέπει να έχει μακροπρόθεσμο σχεδιασμό και δεν θα πρέπει να αρχίζει, να διακόπτεται και να αναπροσανατολίζεται ανάλογα με την κυκλική εξέλιξη της οικονομικής συγκυρίας των δημοσιονομικών κρίσεων ή την εξέλιξη τρεχουσών πολιτικών τάσεων και προγραμματισμών απαιτεί συνέχεια ελευθερία και αξιοπιστία. Τότε μόνο, είναι δυνατή η αποφυγή των ως άνω προβλημάτων.

5.2.5.2 Όπως αναφέρει επίσης η Επιτροπή, είναι έντονη η ανάγκη κατάρτισης κατάλληλων προγραμμάτων σπουδών και μαθημάτων ειδικεύσης προκειμένου να αποφευχθούν τέτοιου είδους αδιέξοδα στη σταδιοδρομία και να προσφερθούν ελκυστικές και σταθερές επαγγελματικές προοπτικές στους νέους που επιλέγουν τον επαγγελματικό τους προσανατολισμό.

5.2.5.3 Θα ήταν επίσης χρήσιμη η βελτίωση και η προώθηση της κινητικότητας των ερευνητών προς τις βιομηχανίες (βλέπε 4.4) και τον ακαδημαϊκό τομέα (π.χ. προκειμένου να καταστεί εφικτή η πρόσληψη ερευνητών για τους οποίους δεν προβλέπεται σταθερή απασχόληση στα πανεπιστήμια ή στους χρηματοδοτούμενους με κρατικά κονδύλια ερευνητικούς οργανισμούς ως διδακτικό προσωπικό με ερευνητική εμπειρία σε ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ιδιαίτέρως λόγω της έλλειψης κατάλληλα εκπαιδευμένου διδακτικού προσωπικού με ερευνητική πείρα).

5.2.6 Η ΕΟΚΕ είναι ικανοποιημένη με τα μέτρα που προτίθεται να λάβει η Επιτροπή σύμφωνα με την ανακοίνωσή της, δηλαδή να:

- συστήσει Ομάδα Υψηλού Επιπέδου προκειμένου να εντοπιστούν περισσότερα παραδείγματα ορθών πρακτικών σε σχέση με τις διάφορες ευκαιρίες απασχόλησης, όπως είναι η διατομεακή κινητικότητα ή τα νέα μοντέλα θέσεων εργασίας διδακτικού έργου, τα οποία και θα διαδώσει ευρύτερα στην ερευνητική κοινότητα.
- δρομολογήσει την ανάπτυξη του «Χάρτη των Ευρωπαϊών Ερευνητών», ενός πλαισίου για τη διαχείριση των σταδιοδρομιών στην Ε&Α, με βάση τις εκούσιες ρυθμίσεις.
- δρομολογήσει μελέτες επιπτώσεων για την αξιολόγηση και τη συγκριτική αξιολόγηση των επιδόσεων των διαφόρων σταδιοδρομιών των ερευνητών.
- καταρτίσει «Κώδικα συμπεριφοράς για την πρόσληψη ερευνητών» βάσει των βέλτιστων πρακτικών, ούτως ώστε να βελτιωθούν οι μέθοδοι πρόσληψης.

Η ΕΟΚΕ συνιστά να ληφθούν υπόψη τα σχόλια που διατύπωσε σχετικά με τα θέματα αυτά.

5.2.6.1 Η ΕΟΚΕ συνιστά, επίσης, οι πρωτοβουλίες που θεσπίστηκαν σε ορισμένα κράτη μέλη ⁽²⁶⁾ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση να συμπεριλάβουν και τους μη πανεπιστημιακούς ερευνητικούς οργανισμούς, και συγχρόνως να ελέγχεται αν τα ληφθέντα μέτρα επέφεραν πράγματι την προσδοκώμενη βελτίωση ⁽²⁷⁾.

5.3 Σχετικά με το κεφάλαιο 3.2: Η δημόσια αναγνώριση της σταδιοδρομίας στην Ε&Α

5.3.1 Η δημόσια αναγνώριση του επαγγέλματος του ερευνητή αποτελεί σημαντικό παράγοντα. Η ΕΟΚΕ εγκρίνει πλήρως τη δήλωση της Επιτροπής ότι «Το θέμα της υποστήριξης από το δημόσιο στους ερευνητές συνδέεται σαφώς με τον τρόπο θεώρησης της επιστήμης ως μέσο που συμβάλλει στην ανάπτυξη της κοινωνίας».

5.3.2 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται επίσης τις θέσεις που διατυπώνονται στο κεφάλαιο 3.2 της ανακοίνωσης. Ωστόσο, θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, τα προβλήματα και οι δυσκολίες που προκύπτουν για την «σταδιοδρομία του ερευνητή στην Ευρώπη», την εξάλειψη των οποίων επιδιώκει η ανακοίνωση της Επιτροπής, οφείλονται στο γεγονός ότι δεν έχει επιτευχθεί ακόμη η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς καθώς και στο γεγονός τα προβλήματα αυτά δεν είναι πλήρως κατανοητά από τους πολίτες, και συχνά ούτε και από τους ίδιους τους πολιτικούς. Χρειάζεται συνεπώς να ληφθεί μέριμνα για την τεκμηριωμένη ενημέρωση των πολιτικών.

5.3.3 Εντούτοις, θα αποτελούσε υπεραπλούστευση η αναζήτηση των γενεσιουργών αιτιών των προβλημάτων στην ελλιπή εκτίμηση και αναγνώριση της σημασίας της έρευνας και ανάπτυξης από τους πολίτες.

5.3.4 Παρότι αληθεύει πως οι πολίτες δεν είναι επαρκώς ενήμεροι για το γεγονός ότι η υπάρχουσα ευημερία βασίζεται εν πολλοίς στην έρευνα που έγινε στο παρελθόν και τα επιτεύγματα που σημειώθηκαν, η πλειονότητα του κοινού διατίθεται με σεβασμό απέναντι στους ερευνητές και τις ικανότητές τους.

5.3.5 Το πραγματικό πρόβλημα είναι να εξασφαλιστεί ότι οι πολιτικοί ιθύνοντες θα καταβάλλουν σταθερή προσπάθεια για τη βελτίωση των συνθηκών απασχόλησης των ερευνητών σε προσωπικό και επαγγελματικό επίπεδο, ώστε να περιοριστούν τα ανωτέρω αναφερόμενα μειονεκτήματα της σταδιοδρομίας τους. Τα εν λόγω προβλήματα μπορεί να συμβάλλουν στην μείωση της εκτίμησης έναντι των ερευνητών.

5.3.6 Τη διασφάλιση της πολιτικής βούλησης, δυστυχώς δυσχεραίνει το γεγονός ότι η προώθηση της έρευνας και της ανάπτυξης, και επιπλέον της σταδιοδρομίας του ερευνητή, δεν αποτελεί προσφιλές θέμα των μέσων μαζικής ενημέρωσης και επομένως όσον αφορά το πολιτικό πλαίσιο, υπάρχει ελλιπής ενημέρωση του πολίτη. Ένα περαιτέρω μειονέκτημα, είναι ότι ο αριθμός των ερευνητών είναι ελάχιστος και δεν επαρκεί για να προασπίζει τα επαγγελματικά και κοινωνικά τους συμφέροντα κατά τρόπο δυναμικό και οργανωμένο.

5.3.7 Επιπρόσθετο σχετικό πρόβλημα αποτελεί το γεγονός ότι, μεσολαβεί μεγάλο διάστημα ανάμεσα στην επένδυση στην έρευνα και την ανάπτυξη του σχετικού οικονομικού και κοινωνικού οφέλους, διάστημα το οποίο υπερβαίνει συνήθως τη διάρκεια της «πολιτικής μνήμης» της κοινωνίας καθώς επίσης και το γεγονός ότι, η σπουδαιότητα και το δυναμικό των επιτευγμάτων δεν συνειδητοποιείται άμεσα από τον πολίτη αλλά αργά και σταδιακά. Επίσης θα πρέπει η κοινωνία να ενημερώνεται καλύτερα για τις απαραίτητες λειτουργικές προϋποθέσεις που επιτρέπουν την επίτευξη έρευνας υψηλού επιπέδου.

⁽²⁶⁾ π.χ. Πρόγραμμα Lichtenberg του Ιδρύματος Volkswagen.

⁽²⁷⁾ π.χ. νέοι καθηγητές σε ανώτερες σχολές στη Γερμανία.

5.3.8 Η ΕΟΚΕ, στηρίζει πλήρως την ακόλουθη δήλωση της Επιτροπής: «Για να αναβαθμιστεί σε πολιτικό επίπεδο η σπουδαιότητα της έρευνας ως νευραλγικού ζητήματος για την ανάπτυξη της κοινωνίας, πρέπει να επισημανθεί σαφώς η συσχέτιση μεταξύ του περιεχομένου της έρευνας και του πραγματικού οφέλους για την κοινωνία. Εξάλλου πρέπει να αναβαθμιστεί η ικανότητα της κοινωνίας να αναγνωρίζει το ρόλο της έρευνας, τη σπουδαιότητα της διενέργειας έρευνας και την αξία της σταδιοδρομίας στην Ε&Α».

5.4 Σχετικά με το κεφάλαιο 3.3 «Διάδρομοι επικοινωνίας μεταξύ πανεπιστημίων — βιομηχανίας»

5.4.1 Η Επιτροπή διαπιστώνει σχετικά με το θέμα αυτό: «Οι συμπράξεις μεταξύ πανεπιστημίων και βιομηχανίας ή δημοσίων και ιδιωτικών οργανισμών χρηματοδότησης έρευνας έχει αναδειχθεί ως κρίσιμης σημασίας επιταγή για να εξασφαλιστεί η μεταφορά γνώσης και η καινοτομία, αλλά είναι ακόμα ασαφές το πώς πρέπει να διαρθρωθούν οι σχέσεις αυτές, χωρίς να είναι δυνατόν να γίνει καν λόγος για την ανταλλαγή προσωπικού ή την προώθηση κοινών προγραμμάτων κατάρτισης». Η ΕΟΚΕ στηρίζει περαιτέρω την πρόταση αυτή, δεν κρίνει εντούτοις, ότι η κατάσταση είναι ιδιαίτερα κρίσιμη.

5.4.2 Ωστόσο, και η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι εξακολουθεί να υπάρχει η ανάγκη για περαιτέρω βελτιώσεις και καλύτερη κατανοήση των μεθόδων εργασίας και των κριτηρίων σταδιοδρομίας.

5.4.2.1 Ένα ιδιαίτερα σημαντικό ερώτημα σχετικά με το πρόγραμμα σπουδών αφορά τους λόγους για τους οποίους η βιομηχανία, κατά την πρόσληψη επιστημόνων και μηχανολόγων, γενικά προτιμά πρόσφατους αποφοίτους παρά ειδικούς με πολυετή εργασιακή εμπειρία στον χώρο της έρευνας, αν και χάρη στις ευρύτερες γνώσεις τους θα μπορούσε να επιταχυνθεί η μεταφορά τεχνογνωσίας σχετικά με τις πλέον σύγχρονες μεθόδους και διαδικασίες.

5.4.2.2 Η ΕΟΚΕ παραπέμπει σχετικά με το θέμα αυτό σε παλαιότερη σύστασή της ⁽²⁸⁾ να ενισχυθεί και να τροποποιηθεί το υφιστάμενο πρόγραμμα κινητικότητας («διατριβές στο χώρο της βιομηχανίας») κατά τρόπο ώστε να δημιουργηθούν σαφή κίνητρα για την απαραίτητη κινητικότητα των ενδιαφερομένων και να καταστεί δυνατή η καθιέρωση ορισμένων περιόδων ανταλλαγής ερευνητών ικανοποιητικής διάρκειας η οποίες στη συνέχεια θα μπορούσαν να κινηθούν το ενδιαφέρον και των δύο πλευρών για μόνιμη ανταλλαγή. Η ως άνω σύσταση ενδεχομένως αποτελέσει κίνητρο για τη βιομηχανία να προσλάβει μεγαλύτερους σε ηλικία και πεπειραμένους επιστήμονες.

5.4.3 Σε μεμονωμένες περιπτώσεις σημειώθηκε πρόοδος. Τα σημεία ανάσχεσης που περιγράφονται στην ανακοίνωση έχουν περιοριστεί όσον αφορά για παράδειγμα τις σχέσεις μεταξύ της βιομηχανίας και των ανώτερων τεχνολογικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ερευνητικών οργανισμών.

5.4.4 Όμως, και σε αυτή την περίπτωση ισχύει ότι πρέπει απαραίτητως να ληφθεί μέριμνα για τη συμβατότητα αλλά και τη δυνατότητα μεταφοράς και αναγνώρισης των διαφόρων συνισταμένων της κοινωνικής ασφάλισης και πρόνοιας (όπως υγειονομική περίθαλψη, ασφάλιση κατά της επαγγελματικής αναπηρίας, προσδοκία συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, σύνταξη γήρατος, συντάξιμα έτη κ.λπ.), τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

5.4.5 Τέλος, δεν πρέπει να αγνοηθεί το γεγονός ότι υπάρχουν διαφορετικές ικανότητες και προεξέχουσες δεξιότητες, εκ των οποίων ορισμένες είναι περισσότερο χρήσιμες στη βιομηχανία, όπου ενδεχομένως μπορούν να αναπτυχθούν καλύτερα, ενώ άλλες αρμόζουν περισσότερο σε μια καθαρά ερευνητική και ακαδημαϊκή δραστηριότητα.

5.5 Η ευρωπαϊκή διάσταση των σταδιοδρομιών Ε&Α (κεφάλαιο 3.4)

Το κεφάλαιο αυτό περιέχει εκτενή ανάλυση των δυνατοτήτων απασχόλησης, των καθηκόντων και προβλημάτων που παρουσιάζονται στην σταδιοδρομία του ερευνητή.

5.5.1 Η εξαιρετικά διευρυμένη αγορά εργασίας προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες και δυνατότητες απασχόλησης, ιδιαίτερα για ειδικούς επιστήμονες υψηλής κατάρτισης, τόσο σε προσωπικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο. Ιδιαίτερα πρέπει να τονισθεί η σημασία του «εξευρωπαϊσμού» της ερευνητικής σταδιοδρομίας, ως προϋπόθεση για την επίτευξη του στόχου της Επιτροπής, και τον οποίο υποστηρίζει η ΕΟΚΕ ⁽²⁹⁾ σχετικά με τη «διασύνδεση των ειδικών πόρων και υποδομών σε ευρωπαϊκή κλίμακα».

5.5.2 Ο ενεχόμενος κίνδυνος αφορά αφενός στο ερώτημα κατά πόσον η επαγγελματική εμπειρία που αποκτήθηκε σε άλλο κράτος μέλος (και όχι αυτό της ιδιγένειας), θα αναγνωριστεί και θα εκτιμηθεί στην «εγχώρια αγορά», με επακόλουθα πλεονεκτήματα για τη σταδιοδρομία, και αφετέρου στην έλλειψη συμβατότητας/μεταφοράς/αναγνώρισης των διαφόρων πτυχών κοινωνικής ασφάλισης (όπως: υγειονομική περίθαλψη, ασφάλιση κατά της επαγγελματικής αναπηρίας, σύνταξη γήρατος και προσδοκίες συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, συντάξιμα έτη κ.λπ.).

5.5.3 Απαιτείται σειρά κατάλληλων μέτρων προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η αλλαγή εργοδότη ή τόπου εργασίας και διαμονής, και ενδεχομένως κρατους μέλους διαμονής, αλλαγές που θεωρούνται τυπικό και θεμιτό χαρακτηριστικό της σταδιοδρομίας του «ευρωπαίου» ερευνητή, καθώς και οι μετακινήσεις μεταξύ δημόσια χρηματοδοτούμενων ερευνητικών ιδρυμάτων στα διάφορα κράτη μέλη, τη βιομηχανία κ.λπ., δεν θα επηρεάζουν αρνητικά τις προαναφερθείσες απαιτήσεις, όπως συμβαίνει έως σήμερα.

5.5.4 Θα πρέπει να δοθούν και να εφαρμοστούν σαφείς λύσεις, προκειμένου για την επίτευξη του στόχου που ετέθη στην ανακοίνωση της Επιτροπής.

⁽²⁸⁾ EE C 204 της 18.7.2000, σημείο 8.2.2.

⁽²⁹⁾ EE C 204 της 18.7.2000, σημείο 9.6.

5.5.5 Για το σκοπό αυτό είναι απαραίτητο, πέραν της εφαρμογής των σχετικών ερευνητικών προγραμμάτων, να προσαρμόζονται αναλόγως οι μισθοί, αλλά και οι ρυθμίσεις σχετικά με την ασφάλεια συνταξιοδότησης και ασθενείας (!), καθώς και σχετικά με τα έξοδα μετακόμισης, εύρεσης, ανακαίνισης ή αγοράς κατοικίας, την εκπαίδευση των τέκνων, την οικογενειακή επανένωση (!), οι ρυθμίσεις σχετικά με την ανεργία και την επαγγελματική αναπηρία, τη σύνταξη γήρατος κ.λπ., καθώς και τα φορολογικά θέματα ⁽³⁰⁾ ώστε να πληρούνται οι προϋποθέσεις για την πραγματοποίηση μιας πραγματικά ευρωπαϊκής σταδιοδρομίας ερευνητή. Μεγάλο μέρος της ισχύουσας νομοθεσίας, (όπως π.χ. η φορολογία για την αγορά ακινήτων) δεν ευνοεί την κινητικότητα.

5.5.5.1 Συγκεκριμένα, θα πρέπει να θεσπιστεί ή, σε περίπτωση που έχει ήδη θεσπιστεί, να εφαρμοστεί στην πράξη, πανευρωπαϊκό σύστημα συνταξιοδότησης ώστε ακόμα και σε περίπτωση αλλαγής εργοδότη ή κράτους μέλους διαμονής, να διατηρούνται πλήρως τα κεκτημένα δικαιώματα και να μπορούν να μεταφερθούν, χωρίς αυτό να συνεπάγεται μειονεκτήματα για τον εργαζόμενο.

5.5.5.2 Ιδιαίτερο πρόβλημα για τον ερευνητή συνιστά συχνά η επαγγελματική δραστηριότητα του/της συζύγου ή συντρόφου. Προκειμένου να μη διακυβευτεί η οικογενειακή ενότητα, θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες με σκοπό την δημιουργία κατάλληλων δυνατοτήτων απασχόλησης ή επαγγελματικής δραστηριότητας για τους συζύγους ή συντρόφους. Προς τούτο, θα πρέπει να θεσπιστεί επίσημη στρατηγική ⁽³¹⁾.

5.5.6 Την άποψη αυτή συμμερίζεται και η Επιτροπή αναφέροντας στην ανακοίνωση: Τέλος, η προώθηση της ευρωπαϊκής διάστασης στις σταδιοδρομίες Ε&Α πρέπει να ενταχθεί σε διαρθρωμένο και συντονισμένο νομικό πλαίσιο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το οποίο θα εγγυάται στους επιστήμονες και τις οικογένειές τους υψηλό επίπεδο κοινωνικής ασφάλισης, ελαχιστοποιώντας έτσι τον κίνδυνο να απολέσουν δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης που έχουν ήδη αποκτήσει (Σχόλιο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής: θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι δεν θα υπάρξει κανένας κίνδυνος!) Εν προκειμένω, οι ερευνητές θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να επωφελούνται από τις εν εξελίξει εργασίες σε επίπεδο ΕΕ που αποσκοπούν στον εκσυγχρονισμό και την απλούστευση του συντονισμού των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης ... Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να ληφθούν πλήρως υπόψη οι ειδικές ανάγκες των ερευνητών και των οικογενειών τους.

5.5.7 Η ΕΟΚΕ συνιστά, μέχρις ότου επιτευχθούν οι στόχοι και τεθούν σε ισχύ οι προτεινόμενες ρυθμίσεις, να διαμορφωθούν τα ανάλογα προγράμματα κινητικότητας και οι διατάξεις τους κατά τέτοιο τρόπο, ώστε όχι μόνο να αποκαταστήσουν τα υφιστάμενα τρωτά σημεία, αλλά να δημιουργήσουν πρόσθετα και ευρύτερα κίνητρα. Κίνητρα τέτοιου είδους είναι αναγκαία όχι μόνο για να βελτιώσουν την εικόνα της σταδιοδρομίας του «ευρωπαίου» ερευνητή ακόμα και για τους ερευνητές υψηλού επιπέδου, αλλά ενδεχομένως και για να προσελκύσουν πάλι επιστήμονες, π.χ. από τις ΗΠΑ.

⁽³⁰⁾ Σε ορισμένα κράτη μέλη φορολογούνται ακόμη και τα επιδόματα που χορηγούνται για την κάλυψη των εξόδων λόγω αυξημένης κινητικότητας.

⁽³¹⁾ Αναγνωρίζοντας το πρόβλημα, η Γερμανική Κοινότητα Ερευνητών (Deutsche Forschungsgemeinschaft) και το Ίδρυμα Επιστημών στη Γερμανία (Stifterverband für die Deutsche Wissenschaft) διοργάνωσαν κοινή εκδήλωση με θέμα το δούσι των σταδιοδρομιών. Βλέπε επίσης σχετικά τον ιστότοπο www.kowi.de καθώς και www.dfg.de/wissenschaftliche_karriere/focus/doppelkarriere_paare/index.html

5.5.8 Προκειμένου να διευρυνθεί αποτελεσματικά η περιορισμένη αγορά εργασίας (για επιστήμονες/ερευνητές που ζητούν εργασία), όπως απορρέει από την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή τη συστηματική ανάπτυξη και τελειοποίηση της διαδικτυακής της θύρας ⁽³²⁾, ώστε να εξασφαλιστεί ότι όλες οι σχετικές προσφορές εργασίας και προκηρύξεις διαγωνισμών των ερευνητικών ιδρυμάτων ή προγραμμάτων στην ΕΕ, πανεπιστημίων ή επιχειρήσεων θα καταχωρούνται στον κατάλογο με άρτια οργάνωση και εκτενή αναφορά (Αυτό θα πρέπει να θεμελιωθεί επίσης «στον κώδικα».) Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να έλθει σε επαφή με ιδρύματα των κρατών μελών τα οποία ήδη εργάζονται προς αυτή την κατεύθυνση.

5.6 Υποψήφιοι διδάκτορες, εκπόνηση διδακτορικής διατριβής απονομή διδακτορικού τίτλου

Η Επιτροπή εξετάζει και το ζήτημα των υποψήφιων διδακτόρων. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι το θέμα αυτό ενέχει διαφορετικές πτυχές όπως, λόγου χάριν i) ο ρόλος και η θέση των υποψήφιων διδακτόρων και ii) η ζήτηση επιστημόνων/μηχανολόγων/ερευνητών κατόχων διδακτορικού τίτλου.

5.6.1 Προκειμένου να έχει τη δυνατότητα να εκπονήσει διδακτορική διατριβή, ο υποψήφιος οφείλει κατά κανόνα να έχει ολοκληρώσει τον επιστημονικό κύκλο σπουδών με πολύ καλές επιδόσεις.

5.6.2 Αντιστοίχως, η εκπόνηση διδακτορικής διατριβής θεωρείται αφενός περαιτέρω συμπληρωματικό στάδιο εμβάθυνσης της ακαδημαϊκής εκπαίδευσης και αφετέρου, κυρίως πιστοποιητικό υψηλού επιπέδου για την ανεξάρτητη σταδιοδρομία του ερευνητή.

5.6.3 Η διδακτορική διατριβή συμπεριλαμβάνει την απόκτηση περαιτέρω σημαντικών γενικής φύσεως προσόντων, όπως είναι η ικανότητα εκπόνησης ερευνών εις βάθος, η ικανότητα παρουσίασης ιδιαίτερα σύνθετων θεμάτων προφορικά και γραπτώς με κατανοητό τρόπο, καθώς και η χρήση της αγγλικής γλώσσας στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογίας, και συγκεκριμένα στο διεθνές περιβάλλον.

5.6.4 Οι υποψήφιοι διδάκτορες, μολονότι αποτελούν το απλό «πεζικό» ⁽³³⁾ της ακαδημαϊκής έρευνας, προσφέρουν αδιαμφισβήτητα καίρια και σημαντική συμβολή στην ερευνητική δραστηριότητα και στον δεδηλωμένο στόχο των πανεπιστημίων και των παρεμφερών ερευνητικών οργανισμών.

5.6.5 Από αυτό προκύπτει ότι οι υποψήφιοι διδάκτορες εκφράζουν την νόμιμη αλλά συχνά ανεκπλήρωτη αξίωση να αναγνωρίζεται το έργο τους ⁽³⁴⁾ ως επαγγελματική δραστηριότητα (Αποδοχές, κοινωνική ασφάλιση).

⁽³²⁾ http://europa.eu.int/eracareers/index_en.cfm

⁽³³⁾ Ο όρος αυτός είναι μάλλον γραφικός, παρά ακριβής. Οι διδακτορικές διατριβές ενδεχομένως να έχουν εξαίρετο καινοτόμο περιεχόμενο. Σε μεμονωμένες περιπτώσεις στο παρελθόν το περιεχόμενό τους απέφερε βραβείο Νόμπελ εφευρέσεων (π.χ. R. Mössbauer, Βραβείο Νόμπελ 1961 R.A. Hulse, Βραβείο Νόμπελ 1993).

⁽³⁴⁾ Στο βαθμό που αποτελεί κύρια επαγγελματική δραστηριότητα και δεν πραγματοποιείται παράλληλα με την επαγγελματική δραστηριότητα.

5.6.6 Μια άρρηκτα συνδεδεμένη με τη διδακτορική δραστηριότητα έννοια, είναι ο βαθμός εξάρτησης από τον επόπτη, ο οποίος είναι σε μεγάλο βαθμό αρμόδιος για την αξιολόγηση της διατριβής.

5.6.6.1 Οι ερευνητικές μέθοδοι και προσεγγίσεις του επόπτη δεν θα πρέπει, ωστόσο, να επιδρούν αρνητικά ως προς τα κίνητρα, και ακόμη την ανάγκη εκπόνησης ανεξάρτητης έρευνας εκ μέρους του ερευνητή.

5.6.6.2 Παρότι στις περισσότερες περιπτώσεις η λειτουργία και τα καθήκοντα του επόπτη είναι εξαιρετικά χρήσιμα ερευνητικά εργαλεία, σε μεμονωμένες περιπτώσεις γίνεται κατάχρησή τους. Κάτι τέτοιο, ενδεχομένως, να είναι αποτέλεσμα ανεπαρκούς αμοιβής των υποψηφίων διδασκόντων, που οδηγεί σε υπερβολικές αξιώσεις, οι οποίες εξυπηρετούν αποκλειστικά τα επιστημονικά ενδιαφέροντα του επόπτη και οδηγούν σε εκτεταμένη παράταση της έρευνας.

5.6.7 Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να εξετάσει τον κώδικα συμπεριφοράς ως προς το ρόλο και τη μεταχείριση των υποψηφίων διδασκόντων και να ενσωματώσει τα σχετικά πορίσματα στον «Κώδικα».

5.6.8 Στην ανακοίνωσή της η Επιτροπή αναφέρει επίσης, ότι, η βιομηχανία δείχνει να επείγεται να απασχολήσει ερευνητές χωρίς διδακτορικούς τίτλους, θεωρώντας ότι οι κάτοχοι διδακτορικού τίτλου ⁽³⁵⁾ «είναι υπέρ το δέον εξειδικευμένοι».

5.6.9 Μολονότι φαίνεται να αληθεύει ότι η βιομηχανία δείχνει προτίμηση στους νέους πτυχιούχους, και αποτελεί πράγματι εμπόδιο για τη μετακίνηση από το ακαδημαϊκό στο βιομηχανικό επίπεδο, ΟΚΕ δεν συναινεί με την ως άνω διατύπωση. Στη χημική βιομηχανία ορισμένων κρατών μελών καθώς και σε άλλους βιομηχανικούς κλάδους επιστημονικού και τεχνικού προσανατολισμού, ο διδακτορικός τίτλος που αποκτήθηκε με καλή βαθμολογία, αν δεν αποτελεί προϋπόθεση για την πρόσληψη του ερευνητή, είναι τουλάχιστον σημαντικό εφόδιο για την επιτυχημένη σταδιοδρομία του (κάτι τέτοιο δεν ισχύει γενικά για τους μηχανολόγους).

5.6.10 Ο διδακτορικός τίτλος αποτελεί εν πάσει περιπτώσει προϋπόθεση για την ακαδημαϊκή σταδιοδρομία, περιλαμβανομένης αυτής σε δημόσια χρηματοδοτούμενους ερευνητικούς οργανισμούς (Κάτι τέτοιο δεν ισχύει γενικά για τους μηχανολόγους).

5.7 Η ελκυστικότητα του ερευνητικού τομέα και η αριστεία

5.7.1 Όταν νέοι άνθρωποι επιλέγουν την ερευνητική σταδιοδρομία και αποφασίζουν σε ποια χώρα επιθυμούν να εργαστούν, καθοριστικό κριτήριο για την επιλογή τους είναι αν η χώρα αυτή

διαθέτει ενδιαφέροντα ιδρύματα αριστείας, στα οποία εργάζονται κορυφαίοι επιστήμονες οι οποίοι αποτελούν παράδειγμα και καθορίζουν τα πρότυπα.

5.7.2 Συνεπώς, η κοινωνία και οι πολιτικοί ιθύνοντες οφείλουν να φροντίσουν για τη διασφάλιση προϋποθέσεων που ευνοούν τη δημιουργία ή διατήρηση της αριστείας και των επιδόσεων υψηλού επιπέδου.

5.7.3 Η αριστεία και η ύπαρξη κορυφαίων επιστημόνων είναι ωστόσο το αποτέλεσμα πολύπλοκης, επίπονης και μακροχρόνιας διεργασίας επιλογής, η οποία ακολουθεί ίδιους κανόνες και εξαρτάται από τη σύμπτωση πολλών σημαντικών παραγόντων.

5.7.4 Καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει το εξέχον παράδειγμα των ιδιαίτερα επιτυχημένων ερευνητών, η ελκυστικότητα των εγκαταστάσεων και των ευκολιών που παρέχει το ερευνητικό κέντρο, μια διαχείριση που να ενθαρρύνει τη δημιουργικότητα και την ανάπτυξη ιδεών, η αίσθηση της συμμετοχής σε μία νέα ανακάλυψη ή ανάπτυξη καθώς και η δικαιολογημένη προσδοκία όλων των παραγόντων να αναπτύξουν τις δυνατότητές τους, να συμβάλουν με τις δικές τους ιδέες και να επιτύχουν την αναγνώριση του έργου τους.

5.7.5 Όλα αυτά όμως μπορούν να αναπτυχθούν και να καρποφορήσουν μόνον αν στηρίζονται σε μια θεμελιωμένη, ευρεία και υψηλού επιπέδου πανεπιστημιακή κατάρτιση καθώς και σε ένα πολύπλευρο ερευνητικό περιβάλλον το οποίο να συμπεριλαμβάνει ένα ικανοποιητικό ποσοστό βασικής έρευνας.

5.8 Το Ευρωπαϊκό Έτος του Ερευνητή

5.8.1 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει και υποστηρίζει την πρόθεση της Επιτροπής να διοργανώσει στο άμεσο μέλλον το «Ευρωπαϊκό Έτος του Ερευνητή».

5.8.2 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η εκδήλωση αυτή θα αποτελέσει καλή ευκαιρία για την προβολή του επαγγέλματος του ερευνητή και της σημασίας του για την κοινωνία αλλά και για την επίτευξη των στόχων της Λισσαβώνας. Θα είναι επίσης καλή ευκαιρία για την επιδίωξη μεγαλύτερης αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και της επιστημονικής κοινότητας.

5.8.3 Η ΕΟΚΕ συνιστά να συμμετάσχουν στην αποστολή αυτή και οι αρμόδιες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών αλλά και οι ενδιαφερόμενες επιστημονικές οργανώσεις που δρουν σε ευρωπαϊκό επίπεδο και δηλώνει ότι είναι πρόθυμη να συμβάλει και η ίδια σε αυτό.

Βρυξέλλες 25 Φεβρουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽³⁵⁾ Η διατύπωση αυτή συνδέεται με το ζήτημα των πρακτικών πρόσληψης στη βιομηχανία, που εξετάζεται ανωτέρω. Οι αναφερθείσες πρακτικές οφείλουν να υποβληθούν σε εις βάθος εξέταση και ήτοι δυνατόν βελτίωση.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί των δραστηριοτήτων ορισμένων τρίτων χωρών στον τομέα των θαλασσιών μεταφορών (Κωδικοποιημένη έκδοση)»

[COM(2003) 732 τελικό– 2003/0285 (COD)]

(2004/C 110/03)

Στις 9 Δεκεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 71, της Συνθήκης ΕΚ, το Συμβούλιο αποφάσισε, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 3 Φεβρουαρίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. RETUREAU.

Κατά την 406η σύνοδο ολομέλειάς της, της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 102 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Πρόταση της Επιτροπής, νομική βάση

1.1 Η πρόταση απόφασης που έχει υποβληθεί στο Συμβούλιο των Υπουργών και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συνίσταται στην κωδικοποίηση της απόφασης 78/774/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 19ης Σεπτεμβρίου 1978 ⁽¹⁾ περί των δραστηριοτήτων ορισμένων τρίτων χωρών στον τομέα των θαλασσιών μεταφορών. Η προαναφερθείσα απόφαση τροποποιήθηκε σημαντικά από την απόφαση 89/242/ΕΚ του Συμβουλίου της 5ης Απριλίου 1989 ⁽²⁾ για το ίδιο θέμα.

1.2 Η νομική βάση της κωδικοποιημένης έκδοσης συνίσταται σε εσωτερική απόφαση της Επιτροπής της 1ης Απριλίου 1987 ⁽³⁾, που επιβεβαιώθηκε από τα συμπεράσματα της προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Εδιμβούργου, τον Δεκέμβριο του 1992 (μέρος Α, παράρτημα 3): η κωδικοποίηση πραγματοποιείται σύμφωνα με την Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο για την Κωδικοποίηση του Κοινοτικού Κεκτημένου ⁽⁴⁾, δηλαδή με βάση την ισονομία, ενώ θα υπάγεται στην νομοθετική διαδικασία έγκρισης που ισχύει κατά τη στιγμή της κωδικοποίησης.

1.3 Η διαδικασία έγκρισης της συγκεκριμένης κωδικοποιημένης νομοθεσίας (θαλάσσιες μεταφορές) διέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 80 και 251 της ΣΕΚ.

2. Παρατηρήσεις και συμπεράσματα της ΕΟΚΕ

2.1 Η ΕΟΚΕ είχε ήδη την ευκαιρία στο παρελθόν να εκφράσει τη γνώμη της σε διάφορες γνωμοδοτήσεις ⁽⁵⁾ για την ουσία του

προβλήματος της κωδικοποιημένης έκδοσης, περιλαμβάνοντας χωρίς ουσιαστική τροποποίηση προηγούμενα κείμενα, με στόχο τον εντοπισμό ενδεχόμενων πρακτικών ντάμπινγκ από ορισμένες τρίτες χώρες όσον αφορά τις θαλάσσιες μεταφορές οι οποίες θίγουν τα συμφέροντα των κοινοτικών μεταφορέων, προκειμένου να ληφθούν, κατά περίπτωση, τα κατάλληλα αντίμετρα. Δεν είναι συνεπώς σκόπιμο να επανέλθουμε σε αυτά.

2.2 Η κωδικοποίηση αποσκοπεί στην επίτευξη μεγαλύτερης σαφήνειας και διαφάνειας του κοινοτικού δικαίου, εφόσον πρόκειται κυρίως για διατάξεις που έχουν τροποποιηθεί και βρίσκονται διασκορπισμένες, τόσο στην αρχική όσο και στις μεταγενέστερες τροποποιητικές πράξεις· παρέχει συνεπώς μια αυξημένη νομική ασφάλεια κατά τη στιγμή της κωδικοποίησης στους αποδέκτες και στους χρήστες του κοινοτικού δικαίου.

2.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί και ενθαρρύνει τις προσπάθειες απλοποίησης του κοινοτικού κεκτημένου και κυρίως τις διαδικασίες ενοποίησης και κωδικοποίησης του ισχύοντος δικαίου. Οι προσπάθειες αυτές συμβάλλουν στην ορθή δημοκρατική διακυβέρνηση εφόσον διευκολύνουν την κατανόηση του κοινοτικού κεκτημένου και την ορθή εφαρμογή του.

2.4 Στην περίπτωση που εξετάζεται τώρα, η πρόταση κωδικοποίησης βασίζεται σε προηγούμενη ενοποίηση που έχει πραγματοποιηθεί από την Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των ΕΚ. Ο συνημμένος πίνακας δείχνει την αντιστοιχία μεταξύ της παλαιάς και της νέας αρίθμησης των άρθρων της Απόφασης.

⁽¹⁾ ΕΕ αριθ. L 258 της 21ης Σεπτεμβρίου 1978, σ. 35-36

⁽²⁾ ΕΕ αριθ. L 097 της 11ης Απριλίου 1989 σ. 47.

⁽³⁾ COM(1987) 868 PV.

⁽⁴⁾ COM(2001) 645 τελικό.

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας για τα προβλήματα μεταφορών σε σχέση με τις ανατολικές χώρες (ΕΕ C 59 της 8ης Μαρτίου 1978 σ. 10-13), γνωμοδότηση για το σχέδιο απόφασης 78/774 (ΕΕ C 269 σ. 56 της 13ης Νοεμβρίου 1978, γνωμοδότηση για το σχέδιο τροποποίησης της απόφασης 78/774 (ΕΕ C 105 σ. 20-21 της 16ης Απριλίου 1979, γνωμοδότηση για το σχέδιο τροποποίησης της απόφασης 78/774/1978 (ΕΕ C 71 σ. 25 της 20 Μαρτίου 1989).

2.5 Η νομική βάση και η νομοθετική διαδικασία που προτείνονται συμφωνούν πλήρως με το ισχύον κοινοτικό δίκαιο.

2.6 Η ΕΟΚΕ επικροτεί και υποστηρίζει συνεπώς την πρόταση κωδικοποίησης που της υποβλήθηκε προς γνωμοδότηση και προτείνει στον νομοθέτη την έγκρισή της.

Βρυξέλλες, 25 Φεβρουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το αρσενικό, το κάδμιο, τον υδράργυρο, το νικέλιο και τους πολυκυκλικούς αρωματικούς υδρογονάνθρακες στον ατμοσφαιρικό αέρα»

[COM(2003) 423 τελικό -2003/0164 COD]

(2004/C 110/04)

Στις 29 Αυγούστου 2003, και σύμφωνα με τα άρθρα 95 και 251 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Φεβρουαρίου 2004. Εισηγητής: ο κ. McDonogh.

Κατά την 406η σύνοδο ολομέλειας της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 101 ψήφους υπέρ και 2 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1 Η οδηγία 96/62/EK του Συμβουλίου της 27ης Σεπτεμβρίου 1996 για την εκτίμηση και τη διαχείριση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα (οδηγία πλαίσιο για την ποιότητα του αέρα) απέτρεψε το πλαίσιο για τη μελλοντική κοινοτική νομοθεσία σχετικά με την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα.

1.2 Το Παράρτημα 1 της Οδηγίας 96/62/EK περιλαμβάνει διατάξεις όσον αφορά την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και την περιεκτικότητα σε αρσενικό, κάδμιο, υδράργυρο, νικέλιο και πολυκυκλικούς αρωματικούς υδρογονάνθρακες (ΠΑΥ) με τη θέσπιση κριτηρίων και τεχνικών για την εκτίμηση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα και για τη θέσπιση διατάξεων όσον αφορά την πληροφόρηση της Επιτροπής και του κοινού.

1.3 Η πρόταση της Επιτροπής αποτελεί συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις που προβλέπει η οδηγία 96/62/EK για την εισαγωγή νομοθεσίας για τα βαρέα μέταλλα που αναφέρονται στο Παράρτημα και τα οποία αναγνωρίζονται ως γνωστές ή εικαζόμενες καρκινογόνες ουσίες για τον άνθρωπο για τις οποίες δεν είναι δυνατό να προσδιορισθεί ανώτατο όριο που να αποκλείει αρνητικές επιδράσεις στην ανθρώπινη υγεία.

2. Κύρια σημεία της πρότασης

2.1 Η πρόταση της Επιτροπής αναγνωρίζει ότι δεν υπάρχουν αποτελεσματικά ως προς το κόστος μέτρα προκειμένου να επιτευχθούν παντού τα επίπεδα συγκέντρωσης που δεν θα προκαλούσαν ζημιογόνες επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία. Κατά συνέπεια, δεν ακολουθεί αυστηρά την οδηγία 96/62/EK που προβλέπει τη θέσπιση δεσμευτικών οριακών τιμών.

2.2 Η πρόταση προβλέπει υποχρεωτική παρακολούθηση στις περιπτώσεις όπου η συγκέντρωση υπερβαίνει τα ακόλουθα όρια εκτίμησης:

- 6 ng αρσενικού /m³,
- 5 ng κάδμιου /m³,
- 20 ng νικελίου /m³,
- 1 ng βενζο(α) πυρενίου (BaP) /m³.

Οι συγκεντρώσεις που είναι χαμηλότερες από τα επίπεδα αυτά περιορίζουν τις βλαβερές συνέπειες στην υγεία του ανθρώπου. Συνεπώς, απαιτείται μόνον ενδεικτική παρακολούθηση της συγκέντρωσης

αυτών των βαρέων μετάλλων σε περιορισμένο αριθμό τοποθεσιών όταν δεν σημειώνεται υπέρβαση των ανωτέρω ορίων εκτίμησης.

2.3 Όσον αφορά τον υδράργυρο, η Επιτροπή θεωρεί ότι τα στοιχεία για πλήρη έκθεση πρέπει να αναθεωρηθούν σε εύλογο χρόνο και ότι η αναθεώρηση αυτή θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη έμφαση στη σχέση πηγής-δέκτη και στον μετασχηματισμό του υδράργυρου στο περιβάλλον.

2.4 Τα κράτη μέλη οφείλουν να ενημερώνουν την Επιτροπή και το κοινό σχετικά με κάθε υπέρβαση της τιμής στόχου, τους λόγους της υπέρβασης και τα μέτρα που ενδεχομένως ελήφθησαν.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ κατανοεί ότι εφόσον δεν είναι γνωστό το ανώτατο όριο για την εκτίμηση των αρνητικών επιδράσεων στην ανθρώπινη υγεία, ο καθορισμός στόχων είναι ιδιαίτερος δυσχερής. Οι επιδράσεις στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον από αυτούς τους ρύπους οφείλονται στις συγκεντρώσεις στον ατμοσφαιρικό αέρα, στην κατάπτωση στο έδαφος και στο υδάτινο περιβάλλον· η κατάπτωση στο έδαφος μπορεί τόσο να επηρεάσει την ποιότητα και τη γονιμότητα του όσο και να μολύνει τη βλάστηση. Συνεπώς η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση της Επιτροπής.

3.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι πρόκειται για «φιλόδοξη και πρακτική» πρόταση. Κατά συνέπεια, θεωρεί ουσιαστικό ότι οι στόχοι πρέπει να αναθεωρηθούν σε εύλογο χρονικό διάστημα δεδομένου ότι υφίστανται πολλά ερωτήματα σχετικά με τη διάρκεια ζωής και τη συμπεριφορά των βαρέων μετάλλων και ενώσεων έμμονων οργανικών ρύπων (POP) που δεν είναι ακόμη επαρκώς κατανοητά, ιδίως όσον αφορά τον υδράργυρο.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη να αναγνωριστεί ότι οι συγκεντρώσεις στον ατμοσφαιρικό αέρα που αναφέρονται στην πρόταση είναι ελάχιστες οριακές τιμές στην ΕΕ των 15 και διαφέρουν τόσο γεωγραφικά όσο και εποχιακά για ορισμένους ρύπους. Για παράδειγμα, το βενζο(α) πυρενίο, η βαρύτερη ένωση PAH παρουσιάζει σημαντικά υψηλότερη συγκέντρωση το χειμώνα λόγω της αυξημένης κατανάλωσης καυσίμων θέρμανσης. Έτσι μπορεί να σημειώνεται υπέρβαση της τιμής στόχου για μεγάλο μέρος του έτους ενώ η μέση ετήσια τιμή να βρίσκεται εντός των ορίων.

4.1.1 Είναι επίσης πιθανόν ότι οι προτεινόμενες οριακές τιμές εκτίμησης για τα μέταλλα [και η τιμή στόχος για το βενζο(α) πυρένιο] δεν θα τηρούνται στο περίγυρο ορισμένων βιομηχανικών εγκαταστάσεων και σε αγροτικές τοποθεσίες κατά τους χειμερινούς μήνες όταν η ζήτηση για θέρμανση εσωτερικών χώρων είναι πολύ υψηλή. Κατά συνέπεια, θα υπάρχουν ομάδες πληθυσμού στην ΕΕ που θα είναι συνεχώς εκτεθειμένες στην ατμοσφαιρική ρύπανση σε επίπεδα υψηλότερα των επιδιωκόμενων ορίων. Κατά συνέπεια, οι προτάσεις αυτές δεν παρέχουν κατάλληλη προστασία (ιδίως βραχυπρόθεσμα) για ορισμένες μερίδες του πληθυσμού.

4.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι εφόσον τα στοιχεία για τις εκπομπές που παρουσιάζονται στην πρόταση οδηγίας έχουν ως έτος αναφοράς το 1990, η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει την ανάγκη ενσωμάτωσης πιο πρόσφατων στοιχείων τα οποία θα παρουσιάζουν τις τάσεις της τελευταίας δεκαετίας. Με τον τρόπο αυτό θα εντοπισθούν και ενδεχόμενες μειώσεις σε σημαντικές ομάδες ρύπων.

4.3 Το βενζο(α) πυρένιο έχει επιλεγεί ως δείκτης για τον κίνδυνο καρκινογένεσης αν και είναι μία μόνον από τις 16 ενώσεις πολυκυκλικών αρωματικών υδρογονανθράκων (ΠΑΥ) που μετρώνται κατά προτεραιότητα. Ο κατάλογος UN/ECE (Οικονομική Επιτροπή για την Ευρώπη του ΟΗΕ) περιλαμβάνει για παράδειγμα τρεις ακόμη δείκτες. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι για να διασφαλισθεί ότι η 4η θυγατρική οδηγία είναι συμβατή (και συγκρίσιμη) με άλλες διεθνείς συμφωνίες (όπως το Πρωτόκολλο UN/ECE για τους έμμοιους οργανικούς ρύπους –POP) θα πρέπει τούτη να συμπεριλάβει και άλλες ενώσεις πολυκυκλικών αρωματικών υδρογονανθράκων (ΠΑΥ).

4.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πηγές διάχυσης όπως η οικιακή θέρμανση (κυρίως για τις ενώσεις ΠΑΥ), είναι δυσχερέστερο να ελεγχθούν και συνεπάγονται μεγαλύτερο κόστος. Άλλα μέτρα που επιδιώκουν τον έλεγχο των κινητών εκπομπών (π.χ. βελτίωση της ποιότητας των καυσίμων για τη μείωση των εκπομπών σωματιδίων)

θα συμβάλλουν επίσης και στη μείωση της συγκέντρωσης στον ατμοσφαιρικό αέρα. Φαίνεται ότι η βελτίωση των οικιακών θερμαστών και καυστήρων για τον έλεγχο των εκπομπών βενζο(α) πυρένιου θα μειώσει την έκθεση, ιδίως στις αγροτικές περιοχές. Εκ των υστέρων αναβάθμιση σε ήδη υπάρχουσες θερμάστρες ενδέχεται να είναι εξαιρετικά ακριβή αλλά θα πρέπει να θεσπιστούν προδιαγραφές για νέες θερμάστρες, καυστήρες και συσκευές θέρμανσης, προκειμένου στο μέλλον να μειωθούν οι εκπομπές.

4.5 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι σαφώς απαιτείται περαιτέρω αξιολόγηση των δυνατών πηγών ρύπανσης στις δέκα υπό ένταξη χώρες και ότι οι εκπομπές από τις χώρες αυτές ενδέχεται να επηρεάσουν την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα σε όλη την Ευρώπη. Κατά συνέπεια, θα πρέπει οι υπό ένταξη χώρες να ενθαρρυνθούν και όπου χρειάζεται να βοηθηθούν, προκειμένου να συμμορφωθούν εγκαίρως με την οδηγία ώστε να ελαχιστοποιηθεί η διασυνοριακή ρύπανση.

4.6 Η ΕΟΚΕ κατανοεί ότι οι υπολογισμοί κόστους-οφέλους δείχνουν ότι η αναβάθμιση καίριων εξοπλισμών απαιτεί σημαντικές επενδύσεις. Οι επενδύσεις αυτές θα έχουν ενδεχομένως σημαντικές συνέπειες στην απώλεια ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή οφείλει να διασφαλίσει ότι κατά την εφαρμογή της οδηγίας, θα πρέπει να εξευρεθεί η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ των οικονομικών επιπτώσεων και του θετικού οφέλους για την υγεία, ακόμη και εάν χρειαστεί να ληφθούν επίπονα μέτρα για τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα, τη μείωση της έκθεσης και την βελτίωση της ανθρώπινης υγείας.

4.7 Η ΕΟΚΕ επίσης πιστεύει ότι σημαντικό στοιχείο της προτεινόμενης 4ης θυγατρικής οδηγίας είναι η ρύθμιση σχετικά με την ενημέρωση του κοινού για τα τοπικά ζητήματα ποιότητας του αέρα όσον αφορά την περιεκτικότητά του στους εν λόγω ρύπους. Ωστόσο είναι επιτακτικό να δοθούν στο κοινό τα κατάλληλα μέσα κατανόησης και ερμηνείας των στοιχείων αυτών.

Βρυξέλλες, 25 Φεβρουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τους ισχυρισμούς για τις θρεπτικές και υγιεινές ιδιότητες που διατυπώνονται για τρόφιμα

[COM(2003) 424 τελικό -2003/0165 (COD)]

(2004/C 110/05)

Στις 29 Ιουλίου 2003, και σύμφωνα με τα άρθρα 95 και 251 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Φεβρουαρίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση της κας Davison.

Κατά την 406η σύνοδο ολομελείας της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί καταρχήν τον κανονισμό της Επιτροπής που δίδει νέα έμφαση στις θρεπτικές και υγιεινές ιδιότητες των τροφίμων. Η έκδοση του κανονισμού συμπίπτει με την επισήμανση του ΠΟΥ (Περιοχή της Ευρώπης) ότι δηλαδή έως και 20 % με 30 % ενηλίκων είναι υπέρβαροι και ότι η κακή διατροφή και η έλλειψη αθλητικών δραστηριοτήτων συνδέονται επίσης με τις καρδιοαγγειακές παθήσεις. Αλλά και οι κυβερνήσεις επίσης αναγνωρίζουν πλέον ολοένα και περισσότερο ότι υπάρχει σχέση μεταξύ του τρόπου διατροφής των ατόμων και της υγείας και της ευημερίας τους, καθώς και τις επιπτώσεις της κακής υγείας για τις εθνικές οικονομίες.

1.2 Η πρόταση κανονισμού σχετικά με τους ισχυρισμούς για τις θρεπτικές και υγιεινές ιδιότητες των τροφίμων εκδίδεται σε μια χρονική στιγμή όπου η συνειδητοποίηση των διατροφολογικών προβλημάτων και της υγείας καλύπτονται με έμφαση από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ενώ οι καταναλωτές έχουν ανάγκη επακριβούς και ουσιαστικής πληροφόρησης πολύ περισσότερο από ότι κατά το παρελθόν για να προβούν σε ενημερωμένες επιλογές και αποφάσεις. Η ΕΟΚΕ δίδει ύψιστη σημασία στην ενημέρωση και προστασία του καταναλωτή.

1.3 Με βάση τα στοιχεία αυτά, η Επιτροπή πρότεινε καταρχάς, ως συμπλήρωμα της υφιστάμενης Οδηγίας 2000/13/ΕΚ σχετικά με την επισήμανση, παρουσίαση και διαφήμιση των τροφίμων, τον εν λόγω κανονισμό στον οποίο ορίζονται κριτήρια για τους παραγωγούς οι οποίοι επιθυμούν εκουσίως να προβούν σε παρόμοιους ισχυρισμούς. Στόχος της Επιτροπής είναι να καθορίσει το πεδίο ενός τομέα όπου οι ερμηνείες ποικίλλουν και αφετέρου να παράσχει αμερόληπτη πληροφόρηση προς τους καταναλωτές, και έτσι να καλυφθεί μέρος της ασάφειας που έχει προκληθεί σχετικά από την οδηγία για τη διαφήμιση.

2. Κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής

2.1 Η οδηγία 2000/13/ΕΚ απαγορεύει γενικά τη χρήση πληροφοριών που θα μπορούσαν να παραπλανήσουν τον αγοραστή ή να αποδώσουν φαρμακευτικές ιδιότητες στα τρόφιμα. Ο νέος κανονισμός προβλέπει ειδικότερη καθοδήγηση σχετικά με τους ισχυρισμούς για τις θρεπτικές και υγιεινές ιδιότητες. Πράγμα που αποδείχθηκε αναγκαίο λόγω του αυξανόμενου αριθμού παρόμοιων ισχυρισμών, ορισμένοι εκ των οποίων είναι αμφίβολοι ένεκα μη

σαφούς επιστημονικής αιτιολόγησης. Επιπλέον, οι καταναλωτές αντιμετωπίζουν προβλήματα κατανόησης από την ισχύουσα επισήμανση⁽¹⁾.

2.2. Οι κύριοι στόχοι της παρούσας πρότασης είναι οι εξής:

- επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας του καταναλωτή με την παροχή επιπλέον προαιρετικών πληροφοριών εκτός από τις υποχρεωτικές πληροφορίες που προβλέπονται από τη νομοθεσία της ΕΕ·
- βελτίωση της ελεύθερης κυκλοφορίας των αγαθών εντός της εσωτερικής αγοράς·
- αύξηση της νομικής ασφάλειας για τους επιχειρηματίες και
- εξασφάλιση του θεμιτού ανταγωνισμού στον τομέα των τροφίμων·
- προώθηση και προστασία της καινοτομίας στον τομέα των τροφίμων.

2.3 Το άρθρο 3 του προτεινόμενου κανονισμού προβλέπει ότι η χρήση των ισχυρισμών για τις θρεπτικές και υγιεινές ιδιότητες δεν πρέπει:

- α) να είναι εσφαλμένη ή παραπλανητική·
- β) να προκαλεί αμφιβολίες σχετικά με την ασφάλεια και/ή τη θρεπτική επάρκεια άλλων τροφίμων·
- γ) να περιέχει δηλώσεις ή υπαινιγμούς σχετικά με το ότι μια ισορροπημένη και ποικίλη διατροφή δεν μπορεί να παράσχει επαρκείς ποσότητες θρεπτικών ουσιών γενικά·
- δ) να αναφέρεται σε αλλαγές των λειτουργιών του σώματος με ανάρμοστο ή απειλητικό τρόπο είτε με λέξεις ή με εικόνες, γραφικές ή συμβολικές παραστάσεις.

2.4 Το άρθρο 4 ορίζει τα ελάχιστα χαρακτηριστικά θρεπτικών συστατικών που πρέπει να περιέχουν τα τρόφιμα για να μπορούν να φέρουν ισχυρισμούς θρεπτικών και υγιεινών ιδιοτήτων – π.χ. τα αλκοολούχα ποτά δεν πρέπει να φέρουν ισχυρισμούς θρεπτικών και υγιεινών ιδιοτήτων με εξαίρεση τις περιπτώσεις όπου έχει μειωθεί η περιεκτικότητα οινόπνευματος ή ενέργειας.

⁽¹⁾ Βλέπε την Έρευνα της Ένωσης Καταναλωτών (HB) Απρίλιος 2000.

2.5 Ισχυρισμοί θρεπτικών και υγιεινών ιδιοτήτων μπορούν να διατυπωθούν μόνον εφόσον μπορεί να αποδειχθεί επιστημονικώς ένα θετικό αποτέλεσμα θρεπτικού ή φυσιολογικού χαρακτήρα, επί τη βάση γενικώς αποδεκτών επιστημονικών δεδομένων (που έχουν προσαρμοσθεί στις τεχνολογικές εξελίξεις) και όταν η επίπτωση είναι σημαντική και ο ισχυρισμός κατανοητός από τον καταναλωτή.

2.6 Οι υγιεινοί ισχυρισμοί πρέπει να συνοδεύονται από περαιτέρω πληροφορίες, π.χ. όταν αναφέρονται στη διαίτα και στον τρόπο ζωής.

2.7 Απαγορεύονται οι ισχυρισμοί για τις ψυχολογικές λειτουργίες και τη συμπεριφορά, για την απώλεια ή τον έλεγχο βάρους, καθώς και οι ισχυρισμοί που αναφέρονται σε επαγγελματίες της υγείας ή σε ιδρύματα και δεν πρέπει να δημιουργείται η εντύπωση ότι μπορεί να επηρεαστεί η υγεία από τη μη κατανάλωση του τροφίμου. Η Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων (ΕΑΑΤ), είναι αρμόδια για την αδειοδότηση των ισχυρισμών για τη μείωση των κινδύνων ασθένειας εφόσον βεβαίως επισημαίνεται ότι οι ασθένειες έχουν πολλαπλούς παράγοντες κινδύνου.

2.8 Στο παράρτημα περιλαμβάνονται οι ισχυρισμοί για τις θρεπτικές ιδιότητες και οι προϋποθέσεις που ισχύουν γι' αυτούς.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση για τη θέσπιση ευρωπαϊκού ρυθμιστικού πλαισίου τόσο προς συμφέρον της προστασίας του καταναλωτή όσο και για την εναρμόνιση της εσωτερικής αγοράς. Αναγνωρίζει ότι είναι απαραίτητο να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα των διαφορετικών εθνικών κανόνων που ισχύουν σήμερα μέσω των αυτορρυθμιστικών εθνικών κωδίκων πρακτικής. Ο νέος κανονισμός θα παράσχει το απαραίτητο νομοθετικό μέσο προκειμένου να εξασφαλιστεί σε όλα τα κράτη μέλη η άμεση επίδραση των επιθυμητών αποτελεσμάτων.

3.2 Ωστόσο τα εισαγόμενα προϊόντα είναι δυνατό να παραβιάζουν τον κανονισμό τόσο από την άποψη των ισχυρισμών όσον και από την άποψη της επισημάνσεως, όταν είναι διατυπωμένα αποκλειστικά σε μη ευρωπαϊκές γλώσσες. Ανησυχίες εκφράζονται επίσης και για τα προϊόντα που διατίθενται μέσω του διαδικτύου από μη ευρωπαϊκές πηγές.

3.3 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η νομοθεσία πρέπει να είναι αναλογική, να εφαρμόζεται κανονικώς και κυρίως να είναι πρακτική, και εκφράζει την ανησυχία μήπως ορισμένες από τις διατάξεις που αναφέρονται στην τεκμηρίωση των ισχυρισμών είναι ανώφελα πολύπλοκες και μάλιστα επαχθείς. Χρειάζεται να προβλεφθούν λειτουργικές διαδικασίες με σαφή χρονοδιαγράμματα για να μπορούν να αποφευχθούν οι ανώφελες καθυστερήσεις κατά τις διαδικασίες έγκρισης. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί επίσης μήπως το λειτουργικό βάρος της ΕΑΑΤ είναι υπερβολικό.

3.4 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η νομοθεσία πρέπει να συμβαδίζει με τη δια βίου εκπαίδευση του καταναλωτή που συμπεριλαμβάνει την αποδοχή της ατομικής ευθύνης. Τη στιγμή που η παχυσαρκία ειδικότερα αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς ακόμη και μεταξύ των παιδιών, πρέπει να τονιστεί με έμφαση η σημασία της ισορροπημένης

διαίτας – χωρίς ωστόσο να καταργείται η ευχαρίστηση της τροφής και του ποτού. Πρέπει επίσης να συμβαδίζει με τη σωματική άσκηση. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι αποτελεί πρόκληση να μεταβιβασθεί στον καταναλωτή το ουσιώδες μήνυμα της ισορροπίας, του μέτρου και της αποφυγής των υπερβολών.

3.5 Μολαταύτα, δέχεται ότι είναι απαραίτητο για όλους τους ενδιαφερομένους να αναλάβουν τις ευθύνες τους και να συντονιστούν όπου αυτό είναι δυνατόν: παραγωγοί, διανομείς και επιχειρήσεις γενικού εμπορίου, σώματα εφαρμογής μέτρων όπως οι φορείς εμπορικής τυποποίησης, οι κυβερνητικές υπηρεσίες, οι συναφείς επαγγελματικές κοινωνικές οργανώσεις και οι οργανώσεις καταναλωτών. Ουσιαστικό ρόλο για την «λαϊκή» ενημέρωση έχουν να διαδραματίσουν τα μαζικά μέσα ενημέρωσης.

3.6 Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης ότι πρέπει να ενθαρρυνθούν τα μεμονωμένα κράτη μέλη για να αναπτύξουν προγράμματα εκπαίδευσης του καταναλωτή στα σχολεία, και να συμπεριληφθούν στη διδακτέα ύλη από κοινού με μαθήματα όπως η γλώσσα, η οικονομία ή τα δικαιώματα του πολίτη ήδη από τις πρώτες τάξεις του δημοτικού. Άλλες ομάδες όπως οι ομάδες τρίτης ηλικίας, τα άτομα με ειδικές ανάγκες και οι εθνικές μειονότητες χρειάζονται επίσης ιδιαίτερη βοήθεια μέσω της υποστήριξης των τοπικών κοινωνικών οργανώσεων. Τα παραδείγματα ορθής πρακτικής μπορούν να συλλέγονται όπου υπάρχουν και να ταξινομούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

3.6.1 Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να προβεί στην προώθηση ενημερωτικών εκστρατειών για την υγεία και τη διατροφή στα κράτη μέλη, μέσω του προγράμματός της για τη δημόσια υγεία.

3.7 Η ΕΟΚΕ τονίζει την αξία μιας καλά ισορροπημένης και μετριοπαδούς διαίτας αντί για τη διάκριση των τροφίμων ως καλών και κακών. Η Επιτροπή πρέπει συνεπώς να είναι πιο συγκεκριμένη στις προτάσεις της στο άρθρο 4 για τα θρεπτικά συστατικά ώστε οι παραγωγοί να ξέρουν ακριβώς τι αναμένεται από αυτούς.

4. Ειδικές Παρατηρήσεις

4.1 Άρθρο 1, Σημείο 2. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη συμπερίληψη των ισχυρισμών για τρόφιμα μαζικού επισιτισμού των εστιατορίων, νοσοκομείων και σχολείων, λόγω ακριβώς του μεγάλου αριθμού καταναλωτών, πολλοί εκ των οποίων είναι εύρωτοι. Ερωτά όμως κατά πόσο είναι εφικτή η εφαρμογή της πρότασης.

4.1.1 Σημείο 4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ιδιαίτερη σημασία των τροφίμων για ορισμένες ειδικές επισιτιστικές ανάγκες εύρωτων κατηγοριών καταναλωτών.

4.2 Άρθρο 2, Ορισμοί, Σημείο 1. Η ΕΟΚΕ ερωτά κατά πόσο οι ονομασίες μάρκας προϊόντων μπορούν να αναπτυχθούν με ειδικά θρεπτικά ή ιατρικά χαρακτηριστικά προκειμένου να αποφευχθεί η αιτιολόγηση υπονοούμενων ισχυρισμών.

4.2.1 Σημείο 2. Το νάτριο περιλαμβάνεται μεταξύ των θρεπτικών ουσιών. Θα πρέπει να διευκρινιστούν οι αναφορές στα άλατα και το νάτριο που προκαλούν σύγχυση.

4.2.2 Σημείο 3. Ο ορισμός που παρέχεται είναι ασαφής και δυσνόητος. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να γίνεται ειδική αναφορά σε κάθε ουσία που έχει θρεπτικές ή φυσιολογικές συνέπειες, συμπεριλαμβανομένων των προβιοτικών παραγόντων και των ενζύμων που περιέχονται σε πολλά τρόφιμα όπως το γιαούρτι, το μέλι, κλπ..

4.2.3 Σημείο 8. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η Επιτροπή δανείζεται τον ορισμό «μέσος καταναλωτής» από τον συναφή ορισμό του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Επιμένει να θεωρεί ότι θα υπάρξουν πολλοί ημιαναλφάβητοι καταναλωτές με περιορισμένες σχετικές γνώσεις αλλά και γνώσεις όσον αφορά τη διατροφή που δεν θα είναι σε θέση να κατανοήσουν ούτε τις επιπτώσεις ορισμένων ισχυρισμών, ειδικότερα εκείνων που περιλαμβάνουν ποσοστιαίες μετρήσεις, ούτε την επισήμανση υποστηρίξης.

4.3 Άρθρο 4. Σημείο 1. Η ΕΟΚΕ εκτιμά το γεγονός ότι το άρθρο αυτό για τα χαρακτηριστικά θρεπτικών συστατικών δεν υπήρχε στο αρχικό σχέδιο της πρότασης. Αν και έχει γίνει δεκτό από τον ΠΟΥ και διάφορα κράτη μέλη, ωστόσο η βιομηχανία τροφίμων θεωρεί ότι δεν είναι εφαρμόσιμο και επιβάλλει μη απαραίτητους περιορισμούς, διότι κατά τη γνώμη της οι καταναλωτές θα πρέπει να φέρουν αφεαυτών την ευθύνη των επιλογών τους όσον αφορά τη γενική διαίτα. Παρά ταύτα, η ΕΟΚΕ δέχεται ότι οι καταναλωτές επηρεάζονται σε τόσο υψηλό βαθμό από τους ισχυρισμούς για ειδικές και τεκμηριωμένες ευεργετικές θρεπτικές επιδράσεις των τροφίμων, τα οποία π.χ. έχουν χαμηλή περιεκτικότητα σε λιπαρά, ζάχαρη ή άλας ώστε μπορεί να αγνοούν ότι παρόμοια τρόφιμα μπορεί επίσης να έχουν και υψηλή περιεκτικότητα σε μη επιθυμητά συστατικά (π.χ. το παγωτό που αγοράζεται λόγω της κατά 98 % μη περιεκτικότητας λιπαρών και εντούτοις περιέχει υψηλότερες ποσότητες ζαχάρως που δεν γίνονται αντιληπτές από τους καταναλωτές). Η πρόταση της Επιτροπής που επισημαίνει ότι πρέπει να δίδεται έμφαση σε μια τεκμηριωμένη «ιδιότητα» ενός προϊόντος παραλείποντας τις άλλες βλαπτικές του ουσίες, μπορεί βεβαίως να είναι αληθής και επακριβής παραπλανεί ωστόσο τον καταναλωτή.

4.3.1 Συνεπώς η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να είναι σαφέστερη στις προτάσεις της για τους ισχυρισμούς ως προς τις θρεπτικές ιδιότητες και ως ενδιάμεση λύση να θέσει όρια όσον αφορά τους ισχυρισμούς περί υγιεινών ιδιοτήτων των τροφίμων όταν είναι γνωστό ότι γίνεται υπερκατανάλωση και υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία.

4.3.2 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι θα υπάρξουν γκριζες περιοχές στις οποίες εμπίπτουν ορισμένα προϊόντα (όπως οι χυμοί φρούτων και το πλήρες γάλα) για τα οποία θα απαιτείται ιδιαίτερη αξιολόγηση της ΕΑΑΤ.

4.4 Άρθρο 6 Σημείο 3. Ο ρόλος των «αρμόδιων αρχών», που αναφέρονται στο άρθρο 24, θα πρέπει να διευρυνθεί και να προσδιοριστεί η σχέση τους με την ΕΑΑΤ.

4.5 Κεφάλαιο 3. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι πρέπει να γίνονται συγκρίσεις, επισημαίνει όμως ότι πρέπει να προσδιοριστεί το μέγεθος στοιχείων σε μια σύγκριση ώστε να είναι ευανάγνωστα (π.χ. η επισήμανση «30 % μειωμένη περιεκτικότητα λιπαρών» και με πολύ

μικρά στοιχεία «σε σύγκριση με την τυποποιημένη μάρκα»). Επιπλέον, η πρόταση θα πρέπει να διευκρινίζει ότι οι παραγωγοί δεν είναι υποχρεωμένοι να αναφέρουν πράγματα που δεν υπάρχουν (π.χ. «Το προϊόν αυτό δεν περιέχει βιταμίνη Α ή C»).

4.6 Κεφάλαιο 4, Άρθρο 10. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις ειδικές απαιτήσεις προς τις οποίες θα πρέπει να συμμορφώνονται οι ισχυρισμοί για τις υγιεινές ιδιότητες με το σκεπτικό ότι χρειάζεται μεγαλύτερη φροντίδα για προϊόντα όπου υπάρχει η δυνατότητα υψηλότερου συγκινησιακού βαθμού κατά την επιλογή και μεγαλύτερη άγνοια των ιατρικών όρων. Καλεί την Επιτροπή να μεριμνήσει ώστε οι ισχυρισμοί να αφορούν την προώθηση του συγκεκριμένου προϊόντος και όχι άλλου προϊόντος που χρησιμοποιείται με αυτό – π.χ. ορισμένοι ισχυρισμοί για τα σιτηρά προγεύματος ότι συμβάλουν στη διατήρηση «υγιών οστών», ενώ το ασβέστιο παρέχεται από το γάλα που χρησιμοποιείται.

4.7 Άρθρο 11, Σημείο 1 δ). Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει το ρόλο που διαδραματίζουν ορισμένες επαγγελματικές ενώσεις ή ιδρύματα για την προώθηση μιας πιο υγιεινής διαίτας ως τρόπου αντιμετώπισης ειδικών ασθενειών. Η συμβολή τους για την παροχή εξειδικευμένης γνώσης είναι θετική. Παρά ταύτα, θα πρέπει να ελέγχεται κατά πόσο εξαρτώνται από οικονομική υποστήριξη ή χορηγίες δεδομένου ότι μπορεί να προτείνουν τρόφιμα απλώς λόγω διαφημιστικών συμφωνιών που δεν βασίζονται σε συγκεκριμένες προδιαγραφές ή υπόκεινται στον ανταγωνισμό με άλλες μάρκες. Επιπλέον, πρέπει να οριστούν σαφή κριτήρια σχετικά με την αποδοχή χορηγίας.

4.8 Η ΕΟΚΕ ερωτά κατά πόσο είναι αποδεκτό ορισμένοι ισχυρισμοί για καλή υγεία ή ευεξία (π.χ. δεν περιέχονται χρωστικές ουσίες) και ορισμένοι ισχυρισμοί περί αδυνατίσματος εφόσον συμμορφώνονται προς τους προκαθορισμένους όρους.

4.9 Άρθρο 14, Σημείο 1.γ). Εδώ όπως και αλλού γίνονται αναφορές στη δημοσιοποίηση της σχετικής τεκμηρίωσης. Η ΕΟΚΕ εγκρίνει την δημοσιότητα αυτή και ελπίζει ότι θα καταβληθούν προσπάθειες προκειμένου η τεκμηρίωση να είναι διαθέσιμη και προσίτη στο ευρύ κοινό. (Βλ. επίσης Άρθρο 15 σημείο 6, και Άρθρο 17 σημείο 2).

4.9.1 Σημείο 2. Η ΕΟΚΕ διερωτάται μήπως οι διαδικασίες ευθυγράμμισης που ορίζονται από την Επιτροπή είναι άσκοπα περίπλοκες. Οι συμφωνίες για την εκ των προτέρων έγκριση πρέπει να τροποποιηθούν και να επιδειχθεί μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στο μητρώο της ΕΑΑΤ. Ερωτά επίσης κατά πόσον δε θα επιβραδυνθεί ο ρυθμός λειτουργίας της ΕΑΑΤ ένεκα των νέων αυτών διαδικασιών. Η διατύπωση του σημείου 2 πρέπει να γίνει σαφέστερη. Η ΕΟΚΕ προτείνει να μεταφράζονται στις επίσημες γλώσσες της ΕΕ μόνον οι ισχυρισμοί. Πιστεύει επίσης ότι απαιτείται ευελιξία στη μετάφραση για λόγους προώθησης των πωλήσεων. Παρομοίως σε ότι αφορά το Άρθρο 15 διερωτάται εάν τα χρονοδιαγράμματα είναι λογικά ή αντιθέτως υπερβολικά χρονοβόρα με άσκοπες καθυστερήσεις κατά τη διαδικασία εγκρίσεως, επειδή σύμφωνα με τα σημεία 1 και 2 την ευθύνη για την τήρηση των χρονικών ορίων φέρει η ΕΑΑΤ.

4.10 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. Η ΕΟΚΕ επικροτεί αρχικώς τη συμπερίληψη του παραρτήματος σκοπός του οποίου είναι να παράσχει σαφείς ορισμούς και πρακτική καθοδήγηση για τις προβλεπόμενες διαδικασίες. Αναγνωρίζει ότι είναι απαραίτητο στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης, στο παράρτημα να λαμβάνονται πλήρως υπόψη οι συστάσεις του Κώδικα Διατροφής και της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας (ΠΟΥ). Ζητεί επίσης από την Επιτροπή να προβεί σε άμεση και εμπειστατωμένη αναθεώρηση κάθε ρήτρας (π.χ. για τη χρήση του όρου «φυσικός») πριν από την οριστική υιοθέτηση του κανονισμού. Διαφωνεί επίσης με την ερμηνεία των όρων «light/lite» δεδομένου ότι οι καταναλωτές είναι πιθανόν να τον κατανοούν ως «χαμηλής περιεκτικότητας» και όχι ως «μειωμένης», όπως προτείνει η Επιτροπή.

5. Συμπέρασμα

5.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι με την παρούσα πρόταση πραγματοποιείται ένα σημαντικό βήμα τόσο για την προστασία του κατανα-

λωτή όσο και για την εναρμόνιση των κανόνων της εσωτερικής αγοράς. Αναμένει να βελτιωθεί η θρεπτική επισήμανση, μολονότι αναγνωρίζει ότι αυτό και μόνο δεν επιλύει το πρόβλημα της επικοινωνίας με τους καταναλωτές.

5.2 Υποστηρίζει τους γενικούς στόχους της παρούσας πρότασης, υποδεικνύει όμως ότι χρειάζεται απλοποίηση των διαδικασιών καθώς και προσεκτική εξέταση των χρονοδιαγραμμάτων. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ συνιστά να επιτευχθούν ορισμένοι συμβιβασμοί για να εξισορροπηθούν οι απαιτήσεις των καταναλωτών για πιο εμπειστατωμένη ενημέρωση ως προς τις ανάγκες της εν λόγω βιομηχανίας η οποία πρέπει να λειτουργεί σε μια αγορά με λιγότερους περιορισμούς. Τονίζει επίσης ότι σημαντικό ρόλο εδώ διαδραματίζει η εκπαίδευση του καταναλωτή καθώς και ο ρόλος όλων των ενδιαφερομένων για την εξασφάλισή της.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με τον καθορισμό των υγειονομικών κανόνων για την εισαγωγή στην Κοινότητα ορισμένων ζώντων σπληφόρων ζώων και την τροποποίηση των οδηγιών 90/426/ΕΚ και 92/65/ΕΚ»

[COM(2003) 570 τελικό – 2003/0224 CNS]

(2004/C 110/06)

Την 16η Οκτωβρίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 37 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση:

Το αρμόδιο για την προετοιμασία των σχετικών εργασιών ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του την 5η Φεβρουαρίου 2004. Εισηγητής ήταν ο κ. Donnelly.

Κατά την 406η σύνοδο ολομελείας της της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2004) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 106 ψήφους υπέρ και δύο αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Οι εστίες ασθενειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ιδίως του αφρώδους πυρετού (ΑΠ) και της κλασσικής πανώλης των χοίρων (ΚΠΧ), έχουν αποτελέσει τα τελευταία έτη το έναυσμα για ολοκληρωμένη αναθεώρηση των κοινοτικών μέτρων για την πρόληψη και την καταπολέμηση των εν λόγω ζωνοδόσων. Απαντώντας στην απειλή ενδεχόμενων μελλοντικών εστιών, η Επιτροπή προτείνει —μεταξύ άλλων— την ορθολογική οργάνωση, την ενίσχυση και την ενθάρτυξη της νομοθεσίας που διέπει την εισαγωγή στην Κοινότητα ειδών άγριων και κατοικίδιων ζώων με πιθανή ευπάθεια είτε στην ΑΠ είτε στην ΚΠΧ είτε και στις δύο ασθένειες.

1.2 Η οδηγία 72/462/ΕΟΚ⁽¹⁾ του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 1972, περί των υγειονομικών προβλημάτων και των υγειονομικών μέτρων κατά τις εισαγωγές ζώων του βοείου και χοιρείου είδους καθώς και αιγοπροβάτων και νωπών κρεάτων ή προϊόντων με βάση το κρέας προέλευσης τρίτων χωρών, εξασφαλίζει υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας των ζώων με τον καθορισμό των γενικών υγειονομικών απαιτήσεων για ορισμένες εισαγωγές από τρίτες χώρες. Εντούτοις, η οδηγία 2002/99/ΕΚ⁽²⁾ του Συμβουλίου για τους κανόνες υγειονομικού ελέγχου που διέπουν την παραγωγή, μεταποίηση, διανομή και εισαγωγή προϊόντων ζωικής προέλευσης που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση, ως τμήμα της νομοθεσίας περί υγείας, αντικαθιστά τις απαιτήσεις που προβλέπονται για το κρέας και τα προϊόντα κρέατος στην οδηγία 72/462/ΕΟΚ. Η εν λόγω πρόταση για τα ζώντα σπληφόρα ζώα και οι τροποποιήσεις των οδηγιών 90/426/ΕΚ⁽³⁾ και 92/65/ΕΚ⁽⁴⁾, θα οδηγήσουν τελικώς στην κατάργηση της οδηγίας 72/462/ΕΟΚ του Συμβουλίου.

1.3 Σύμφωνα με την οδηγία 90/426/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 1990, σχετικά με τους όρους υγειονομικού ελέγχου που διέπουν τη διακίνηση των ιπποειδών και τις εισαγωγές ιπποειδών προέλευσης τρίτων χωρών, οι εισαγωγές ιπποειδών στην Κοινότητα επιτρέπονται μόνο από τρίτες χώρες που περιλαμβάνονται σε κατάλογο που έχει εκπονηθεί σύμφωνα με την οδηγία 72/462/ΕΟΚ. Προκειμένου για την επίτευξη των νέων όρων απαιτούνται τροποποιήσεις, οι οποίες απορρέουν από τις διαδικασίες ενημέρωσης και τα ενισχυτικά μέτρα.

1.4 Η οδηγία 92/65/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 1992, η οποία καθορίζει τους όρους υγειονομικού ελέγχου που διέπουν το εμπόριο και τις εισαγωγές στην Κοινότητα ζώων, σπέρματος, ωαρίων και εμβρύων που δεν υπόκεινται, όσον αφορά τους όρους υγειονομικού ελέγχου, στις ειδικές κοινοτικές ρυθμίσεις που αναφέρονται στο τμήμα Ι του παραρτήματος Α της οδηγίας 90/426/ΕΟΚ, καθορίζει τους όρους για την εισαγωγή στην Κοινότητα σπληφόρων ζώων εκτός των κατοικίδιων βοοειδών, προβατοειδών, αιγοειδών, χοιροειδών και ιπποειδών ζώων. Η εν λόγω οδηγία πρέπει επίσης να τροποποιηθεί, καθώς η νέα πρόταση καθορίζει υγειονομικές απαιτήσεις για άγρια καθώς και κατοικίδια σπληφόρα ζώα. Απαιτείται επίσης τροποποίηση της οδηγίας 92/65, ώστε να ανταποκρίνεται στα νέα κριτήρια που προβλέπει η οδηγία με την κατάρτιση καταλόγου εγκεκριμένων τρίτων χωρών.

2. Περιεχόμενο της πρότασης της Επιτροπής

2.1 Η παρούσα πρόταση καθορίζει τις υγειονομικές απαιτήσεις για την εισαγωγή στην Κοινότητα ζώντων σπληφόρων ζώων των ειδών που απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι.

2.2 Η πρόταση ορίζει να ενοποιηθούν σε μία ενιαία νομική πράξη οι υγειονομικές απαιτήσεις σε σχέση με τις εισαγωγές όλων των διχηλων ζωικών ειδών, περιλαμβανομένων των διατάξεων της κοινοτικής νομοθεσίας περί ορθής μεταχείρισης των ζώων.

2.3 Η πρόταση διευκρινίζει τους όρους χορήγησης έγκρισης σε τρίτη χώρα για εξαγωγές ιπποειδών (π.χ. αλόγων) στην ΕΕ και τροποποιεί τις οδηγίες 90/426/ΕΟΚ και 92/65/ΕΟΚ ανάλογα.

2.4 Το άρθρο 4 καθορίζει ειδικούς όρους λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία από προηγούμενες εισαγωγές ζώντων ζώων από τρίτη χώρα και τους οικονομικούς ελέγχους που διενεργήθησαν στην χώρα αυτή, οι οποίοι πρέπει να συνυπολογισθούν στην κατάρτιση του καταλόγου εγκεκριμένων τρίτων χωρών.

2.5 Στα άρθρα 8 και 9 προτείνονται παρεκκλίσεις, προκειμένου να εφαρμοστεί ευνοϊκή νομοθεσία, επί παραδείγματι, κατά τη μεταφορά ζώων από και προς επιδείξεις και αθλητικές εκδηλώσεις.

⁽¹⁾ ΕΕ L 302 της 31.12.1972, σ. 28-54.

⁽²⁾ ΕΕ L 18 της 23.1.2003, σ. 11-20.

⁽³⁾ ΕΕ L 224 της 18.8.1990, σ. 42-54.

⁽⁴⁾ ΕΕ L 268 της 14.9.1992, σ. 54-72.

2.6 Ενθαρρύνεται η διενέργεια επιθεωρήσεων και οικονομικών ελέγχων σε τρίτες χώρες από την Επιτροπή, ώστε να εξακριβωθεί η συμμόρφωση ή η αντιστοιχία με τις κοινοτικές ρυθμίσεις περί υγείας των ζώων.

2.7 Προτείνεται να εφαρμοστεί η εν λόγω πρόταση και στις νέες διαδικασίες επιτροπολογίας που καθιερώνει ο κανονισμός 178/2002 ⁽⁵⁾ (ΕΚ) για τον καθορισμό των γενικών αρχών και απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων και τον καθορισμό διαδικασιών σε θέματα ασφαλείας των τροφίμων.

3. Γενικά σχόλια

3.1 Η ΕΟΚΕ εγκρίνει την εν λόγω πρόταση ως τμήμα της εν εξελίξει αναθεώρησης των κοινοτικών μέτρων για την πρόληψη ή και καταπολέμηση των ζωνόσων του αφρώδους πυρετού και της κλασικής πανώλης των χοίρων.

3.2 Η ΕΟΚΕ στηρίζει την ιδέα της ενοποίησης των κανονισμών που διέπουν τις εισαγωγές αγρίων και κατοικίδιων σπληφόρων ζώων σε μία οδηγία.

3.3 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ιδιαιτέρως την ενσωμάτωση των γενικών όρων ορθής μεταχείρισης των ζώων που θεσπίζει η οδηγία 91/628/ΕΟΚ ⁽⁶⁾ του Συμβουλίου για την προστασία των ζώων

κατά τη μεταφορά, ιδίως σε ό,τι αφορά το πότισμα και την τροφοδοσία στην εν λόγω πρόταση.

3.4 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την εφαρμογή των νέων διαδικασιών επιτροπολογίας, οι οποίες καθιστούν δυνατή, βάσει της εμπειρογνωμοσύνης, την έγκαιρη αντιμετώπιση των ζωνόσων.

4. Ειδικά σχόλια

4.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί θεμιτή την ευελιξία στη μορφή των παρεκκλίσεων, υπογραμμίζει ωστόσο ότι οι παρεκκλίσεις θα πρέπει να επιτρέπονται κατά περίπτωση, ώστε να μην αυξηθεί ο κίνδυνος των ασθένειών κατά τις εισαγωγές ζώων από τρίτες χώρες στην ΕΕ.

4.2 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την ύπαρξη νέων ενδεχόμενων κινδύνων, ως συνέπεια της επέκτασης των συνόρων της ΕΕ μετά την ολοκλήρωση της διεύρυνσης. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να εξασφαλίσει τη διάθεση πόρων, προκειμένου για τη διενέργεια επιθεωρήσεων και οικονομικών ελέγχων σε τρίτες χώρες.

5. Συμπεράσματα

5.1 Η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρόταση της Επιτροπής, με γνώμονα την ορθή μεταχείριση των ζώων και τη συνοχή της κοινοτικής νομοθεσίας.

Βρυξέλλες, 25 Φεβρουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽⁵⁾ ΕΕ L 31 της 1.2.2002, σ. 1-24.

⁽⁶⁾ ΕΕ L 340 της 11.12.1991, σ. 17-27.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με την κοινή οργάνωση της αγοράς ελαιολάδου και επιτραπέζιων ελιών και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 827/68»

[COM(2003) 698 τελικό — 2003/0279 CN]

(2004/C 110/07)

Την 1η Δεκεμβρίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 36 και το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 37 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Φεβρουαρίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση της κας Maria Luisa SANTIAGO.

Κατά την 406η σύνοδο ολομέλειας της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 103 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 2 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1 Η Επιτροπή προτείνει την τροποποίηση του κανονισμού αριθ. 136/66/ΕΟΚ για τις λιπαρές ουσίες, ο οποίος δεν θα ισχύει πλέον από 1ης Νοεμβρίου 2004. Ο νέος κανονισμός καλύπτει τους τομείς του ελαιολάδου και των επιτραπέζιων ελιών και περιλαμβάνει μέτρα σχετικά με την εσωτερική αγορά, τις εμπορικές συναλλαγές με τρίτες χώρες και την προώθηση της ποιότητας υπό την ευρύτερη έννοια. Η Επιτροπή προτείνει, από το 2005, η περίοδος εμπορίας για το ελαιόλαδο να αρχίζει την 1η Ιουλίου κάθε έτους, μετά από μία οκτάμηνη μεταβατική περίοδο εμπορίας το 2004. Η Επιτροπή προτείνει ακόμη τη διατήρηση των ισχυόντων μέτρων για την ιδιωτική αποθεματοποίηση, καθώς και την κατάργηση των επιστροφών κατά τις εξαγωγές και για την παρασκευή ειδών διατροφής διατηρημένων εντός ελαιολάδου. Πρέπει, επίσης, να ενισχυθούν τα υφιστάμενα μέτρα τα σχετικά με την ποιότητα και την ανιχνευσιμότητα.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη νομοθετική απλούστευση της νέας πρότασης, για την οποία εντούτοις διατυπώνει τις παρακάτω παρατηρήσεις:

2.2 Οργανώσεις φορέων, άρθρο 7 — Οι εγκεκριμένες οργανώσεις φορέων θα έπρεπε να περιλαμβάνουν αποκλειστικά και μόνο τις εγκεκριμένες οργανώσεις παραγωγών και διεπαγγελματικές οργανώσεις. Θεωρούμε ότι, κατ' αυτόν τον τρόπο, τα συμφέροντα των παραγωγών και των μεταποιητών θα διαφυλάσσονταν καλύτερα απ' ό,τι τώρα, που παρεμβαίνουν πρόσωπα ξένα προς τον κλάδο.

2.3 Προγράμματα διάδοσης, άρθρο 8 — Τα τριετή προγράμματα που προορίζονται για τη βελτίωση της ποιότητας του ελαιολάδου, του περιβαλλοντικού αντίκτυπου της ελαιοκαλλιέργειας, καθώς και για τη διάδοση πληροφοριών και την προώθηση, θα έπρεπε να είναι δυνατόν να εφαρμόζονται και σε τρίτες χώρες και κράτη μέλη που είναι ήδη παραγωγοί ή αρχίζουν να παράγουν, είτε είναι νέοι καταναλωτές είτε εν δυνάμει καταναλωτές, όπως για παράδειγμα στη Γαλλία, την Αυστραλία, το Περού και άλλες χώρες.

2.3.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η προώθηση της στρατηγικής για την ποιότητα του ελαιολάδου είναι εξαιρετικά σημαντική για τον τομέα και υπογραμμίζει την ανάγκη αύξησης της χρηματοδοτικής ενίσχυσης των σχετικών με αυτή μέτρων, τα οποία θα ήταν αποτελεσματικότερα εάν ενσωματώνονταν στην αντίστοιχη ΚΟΑ.

2.3.2 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή της Επιτροπής στο αξιόλογο έργο που έχει πραγματοποιήσει το Διεθνές Συμβούλιο Ελαιολάδου (ΔΣΕ) για σημαντικά θέματα, όπως η προώθηση και η βελτίωση της ποιότητας του ελαιολάδου, και τονίζει ότι οι δραστηριότητες αυτές πρέπει να εξακολουθήσουν να αναπτύσσονται από το ΔΣΕ, με τους κατάλληλους ελέγχους.

2.3.3 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, στα πλαίσια των προγραμμάτων δραστηριοτήτων των επαγγελματικών οργανώσεων, θα πρέπει να συμπεριληφθούν δράσεις με σκοπό τη συγκέντρωση της προσφοράς και εμπορίας ελαιολάδων συσκευασμένων με ίδιο εμπορικό σήμα από τους παραγωγούς.

2.4 Καθεστώς συναλλαγών με τρίτες χώρες, άρθρο 11 — Η ολική ή μερική αναστολή των τελωνειακών δασμών για το ελαιόλαδο δεν φαίνεται αναγκαία για ένα μη ευαλλοίωτο προϊόν διατροφής και σε μία επεκτεινόμενη αγορά. Η Επιτροπή αιτιολογεί αυτό το μέτρο, στην αιτιολογική σκέψη 14 της πρότασής της, επικαλούμενη την ανάγκη διασφάλισης του κατάλληλου εφοδιασμού της εσωτερικής αγοράς, ενώ παράλληλα υπογραμμίζει το γεγονός ότι οι εξαγωγές ελαιολάδου διπλασιάστηκαν κατά την τελευταία δεκαετία.

2.5 Επιστροφές κατά τις εξαγωγές — Θα ήταν σκόπιμο να διατηρηθούν για μία καθορισμένη περίοδο, προκειμένου να δοθεί ο χρόνος να αξιολογηθεί ο αντίκτυπος της τρέχουσας μεταρρύθμισης τόσο επί της παραγωγής όσο και επί των τιμών του ελαιολάδου του παραγόμενου στην ΕΕ. Η διατήρηση αυτού του καθεστώτος, το οποίο στην πράξη δεν έχει δημοσιονομική επίπτωση, καθώς οι επιστροφές είναι μηδενικές από το 1998 και μετά, θα επέτρεπε, εντούτοις, την ενεργοποίηση των επιστροφών σε περίπτωση σοβαρών διαταραχών στην αγορά οι οποίες ενδέχεται να προκύψουν από την παρούσα πρόταση, ούτως ώστε να διασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα του κοινοτικού ελαιολάδου στην παγκόσμια αγορά.

2.6 Ενίσχυση στην ιδιωτική αποθεματοποίηση — Το εν λόγω σύστημα, το οποίο απέδειξε ήδη την αποτελεσματικότητά του, καθώς δεν προσαρμόζεται στην πραγματικότητα της αγοράς, πρέπει να είναι ευέλικτο και να ενεργοποιείται αυτόματα, ενώ θα πρέπει να προορίζεται μόνο για την αντιμετώπιση σοβαρών κρίσεων στον τομέα. Επίσης, είναι αναγκαία η αναπροσαρμογή των τιμών ελευθέρωσης σε συνάρτηση με τα σύγχρονα επίπεδα αναφοράς τιμών.

2.7 Πρότυπα ποιότητας — Η ΕΟΚΕ τονίζει εκ νέου την ανάγκη πλήρους απαγόρευσης, στο εσωτερικό της ΕΕ, των μειγμάτων ελαιολάδου με άλλα έλαια φυτικής προέλευσης ⁽¹⁾.

2.7.1 Η τεχνική δυσχέρεια της ανάλυσης και του ελέγχου των μειγμάτων, του ποσοστού του ενσωματωθέντος ελαιολάδου, καθώς και της ποιότητάς του, εμποδίζει τον έλεγχο της αυστηρής εφαρμογής του κανονισμού 1019/2002, άρθρο 6, γεγονός που καθιστά δυνατή την απάτη που συμβάλλει στην υποβάθμιση της καλής ποιότητας και εικόνας του ελαιολάδου, πέραν του γεγονότος ότι είναι και εις βάρος του καταναλωτή.

2.7.2 Η εισαγωγή εδωδίων στα μείγματα με ελαιόλαδο όχι μόνο βλάπτει αυτό το υψηλής ποιότητας είδος διατροφής, αλλά παρασύρει και τον καταναλωτή στην αγορά ενός προϊόντος που είναι αναγνωρισμένο κατώτερο του ελαιολάδου, από άποψη διατροφικής ποιότητας.

2.8 Ονομασία προέλευσης — Μεριμνώντας για την υπεράσπιση και την προώθηση της ποιότητας, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει, επίσης,

ότι η προέλευση του ελαιολάδου πρέπει να καθορίζεται από τον τόπο προέλευσης των ελιών.

2.9 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επιστήσει την προσοχή της Επιτροπής και των παραγωγών χωρών στη σοβαρή κατάσταση που αντιμετωπίζει ο υπο-τομέας του πυρηγελαίου, ως συνέπεια της επονομαζόμενης κρίσης του βενζοπυρενίου, η οποία, από την έναρξή της τον Ιούλιο του 2001, προκάλεσε σημαντικές απώλειες στον κλάδο, που αντικατοπτρίζονται σε μια πτώση κατά 70 % των τιμών και κατά 50 % της κατανάλωσης, σε σύγκριση με τα επίπεδα αναφοράς πριν από την κρίση.

2.9.1 Η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να προσδιορίσει την ανώτατη περιεκτικότητα του πυρηγελαίου σε αρωματικούς πολυκυκλικούς υδρογονάνθρακες (ΗΑΡ), πράγμα που εκκρεμεί εδώ και περισσότερα από δύο έτη και έχει προκαλέσει σοβαρές ζημιές στον κλάδο.

Βρυξέλλες, 25 Φεβρουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ NAT/102, ΕΕ C 221 της 7.8.2001, σ. 68-73.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Ίσες ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρίες: ένα ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης»

[COM(2003) 650 τελικό]

(2004/C 110/08)

Στις 30 Οκτωβρίου 2003, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε την ανωτέρω ανακοίνωση προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών.

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των εργασιών της ΕΟΚΕ για το θέμα αυτό, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Φεβρουαρίου 2004. Εισηγητής ήταν ο κ. Miguel Angel Cabra de Luna.

Κατά την 406η σύνοδο ολομέλειάς της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 116 ψήφους υπέρ και μία αποχή.

1. Εισαγωγή

1.1 Η ΕΟΚΕ έλαβε με μεγάλο ενδιαφέρον την Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με θέμα «Ίσες ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρίες: ένα ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης». Σε πολλές από τις εκδόσεις της, η ΕΟΚΕ έχει τονίσει ότι η επιτυχία του Ευρωπαϊκού Έτους των Ατόμων με Αναπηρίες 2003 απαιτείται να αξιολογηθεί σε συνάρτηση με τα συγκεκριμένα αποτελέσματα που θα επιτευχθούν. Η Ανακοίνωση παρέχει ένα καλό πλαίσιο για την παρακολούθηση του ευρωπαϊκού έτους για τα άτομα με αναπηρίες.

1.2 Τα άτομα με αναπηρίες ⁽¹⁾ αποτελούν το 10 % του πληθυσμού, ένα ποσοστό που αυξάνεται με τη γήρανση των κοινωνιών μας. Αυτό σημαίνει περίπου 50 εκατομμύρια άτομα στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση. Εάν προσθέσουμε στον αριθμό αυτό τους συγγενείς των ατόμων με αναπηρίες, είναι φανερό ότι δεν ομιλούμε για μία μικρή μειοψηφία του πληθυσμού.

1.3 Κατά τη διάρκεια του έτους αυτού, η ΕΟΚΕ εξακολούθησε να εστιάζει το ενδιαφέρον της στα θέματα αναπηρίας. Η κατάρτιση γνωμοδότησης με θέμα τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες ⁽²⁾, η διοργάνωση δύο σεμιναρίων αφιερωμένων στην απασχόληση των ατόμων με ειδικές ανάγκες και στην αξιολόγηση του σχετικού Ευρωπαϊκού Έτους, η εκπόνηση σημειώματος προσανατολισμού σχετικά με την ένταξη των θεμάτων αναπηρίας στις εργασίες της ΕΟΚΕ, καθώς και η διοργάνωση έκθεσης ζωγραφικής με έργα αναπήρων ζωγράφων στην έδρα της ΕΟΚΕ αποτελούν ενδεικτικά παραδείγματα του επιτελεσθέντος έργου στον εν λόγω τομέα. Η συνεργασία μεταξύ της ΕΟΚΕ και του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Αναπηρίας, μαζί και με άλλες Οργανώσεις, συνεχίζει να αποδεικνύεται εξαιρετικά χρήσιμη.

1.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το Ευρωπαϊκό Έτος των Ατόμων με Αναπηρίες συνέβαλε σε μεγιστοποίηση της ενημέρωσης της κοινωνίας σχετικά με τα άτομα αυτά. Η συνειδητοποίηση της ανάγκης να προσεγγίζεται η αναπηρία με βάση τα δικαιώματα του ανθρώπου υπήρξε ένας από τους μείζονες στόχους του εν λόγω Ευρωπαϊκού Έτους. Εντούτοις, απαιτείται να επισημανθεί ότι οι διαφορετικές εθνικές πρωτοβουλίες για την περαιτέρω θέσπιση νομοθεσίας με στόχο την καταπολέμηση των διακρίσεων που υφίστανται τα άτομα

με αναπηρίες συμβάλλουν στη διεύρυνση του χάσματος μεταξύ των κρατών μελών. Η διεύρυνση του χάσματος αυτού δεν είναι μόνον επίζημια για το ιδεώδες μιας κοινωνικής Ευρώπης, αλλά αναμένεται επίσης να δημιουργήσει πρόσθετους φραγμούς σε μια πραγματικά εσωτερική αγορά.

1.5 Η πρωτοβουλία των Ηνωμένων Εθνών να προωθήσουν μια θεματική Σύμβαση σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες συνέβαλε στην αναγνώριση της αναπηρίας ως θέματος που σχετίζεται με τα ανθρώπινα δικαιώματα.

1.6 Το νέο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα θα εμπεριέχει σημαντικότερες αναφορές στα θέματα αναπηρίας, συμπεριλαμβανομένης και ρήτρας δύναμει της οποίας θα απαιτείται η συνεκτίμηση της καταπολέμησης των διακρίσεων σε όλους τους τομείς πολιτικής. Το περιεχόμενο της νέας αυτής ρήτρας απαιτεί περαιτέρω ανάλυση.

1.7 Η προσεχής ενσωμάτωση του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στη Συνθήκη της ΕΕ επικροτείται πλήρως, δεδομένου ειδικότερα ότι στο άρθρο 21 — το οποίο απαγορεύει τις διακρίσεις εις βάρος, μεταξύ άλλων, και των ατόμων με αναπηρίες — και στο άρθρο 26, περί ενσωμάτωσης των ατόμων με αναπηρίες, αναγνωρίζεται ότι απαιτείται να ληφθούν μέτρα για την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας τους, της κοινωνικής και επαγγελματικής τους ενσωμάτωσης και της συμμετοχής τους στη ζωή της κοινότητας.

1.8 Τα πρόσφατα αριθμητικά στοιχεία της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας (Eurostat) καταδεικνύουν ότι το 78 % των ατόμων με σοβαρές αναπηρίες σε ηλικία εργασίας βρίσκονται εκτός εργατικού δυναμικού έναντι ποσοστού 27 % για τον υγιή πληθυσμό. Μεταξύ εκείνων που συμπεριλαμβάνονται στο εργατικό δυναμικό, το ποσοστό ανεργίας είναι σχεδόν δύο φορές υψηλότερο μεταξύ των ατόμων με σοβαρές αναπηρίες εν συγκρίσει προς τα άτομα χωρίς αναπηρία. Ποσοστό μόλις 16 % των ατόμων που υφίστανται περιορισμούς ως προς την εργασία τυγχάνει βοήθειας προκειμένου να εργασθεί ⁽³⁾. Η ανάλυση των στοιχείων αυτών κατά φύλο δείχνει ότι η κατάσταση είναι ακόμη χειρότερη για τις γυναίκες με αναπηρίες.

⁽¹⁾ Σε ό,τι αφορά τη νέα προσέγγιση έναντι της αναπηρίας η οποία προωθήθηκε κατά τη διάρκεια του ευρωπαϊκού έτους για τα άτομα με αναπηρίες, ίσως ήρθε η κατάλληλη ώρα για την αναθεώρηση της ορολογίας που χρησιμοποιείται για τον ορισμό των ατόμων με αναπηρίες και της αναπηρίας, η οποία σε πολλές χώρες δεν έχει εξελιχθεί και αντανακλά ακόμη μία παρωχημένη προσέγγιση.

⁽²⁾ ΕΕ αριθ. C 133 της 6.6.2003.

⁽³⁾ «Employment of disabled people in Europe in 2002», Population and Social Conditions THEME 3 — 26/2003 («Απασχόληση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Ευρώπη το 2002», Πληθυσμός και Κοινωνικές Συνθήκες ΘΕΜΑ 3 — 26/2003) Population and Living Conditions (Πληθυσμός και Συνθήκες Διαβίωσης), Eurostat, 25.11.2003.

2. Παρατηρήσεις και προτάσεις όσον αφορά την πρόταση της Επιτροπής

2.1 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το γεγονός ότι το Ευρωπαϊκό Έτος των Ατόμων με Αναπηρίες είχε ως αποτέλεσμα την εκπόνηση συγκεκριμένου προγράμματος δράσης για την περίοδο 2004-2010. Εντούτοις, πρέπει να επισημανθεί ότι το εν λόγω πρόγραμμα δράσης δεν θεωρείται επαρκώς φιλόδοξο και, συνεπώς, η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να προτείνει ορισμένα πρόσθετα στοιχεία για να ληφθούν υπόψη, εάν είναι δυνατόν, ήδη κατά την πρώτη φάση του σχεδίου δράσης και, εάν δεν είναι δυνατόν, κατά την περίοδο μετά το 2005.

2.2 Σε προγενέστερη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ (*) είχε προταθεί η καθιέρωση ανοικτής μεθόδου συντονισμού των πολιτικών για τη μειονεξία. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση που διατυπώνεται στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την κατάρτιση διετών εκθέσεων σχετικά με την αναπηρία. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι εκθέσεις αυτές θα πρέπει να βασίζονται σε κοινές κατευθυντήριες γραμμές, κατά τρόπο ώστε να καθίσταται δυνατή η συγκριτική αξιολόγηση μεταξύ διαφόρων χωρών. Παρότι η απασχόληση προφανώς αποτελεί προτεραιότητα για τα άτομα με αναπηρίες, οι εν λόγω εκθέσεις θα ήταν σκόπιμο να καλύπτουν και άλλους τομείς πολιτικής, και ως γενικές κατευθυντήριες αρχές και στόχοι πρέπει να τεθούν η κοινωνική ένταξη και η πλήρης συμμετοχή των ατόμων με αναπηρίες στην κοινωνία. Η ΕΟΚΕ πρότείνει την υποβολή των αποτελεσμάτων αυτών των διετών εκθέσεων στο Συμβούλιο Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων. Η συμμετοχή σε αυτήν την διαδικασία των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των ατόμων με αναπηρίες, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ, θεωρείται ζωτικής σημασίας.

2.3 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τις αναφορές που περιλαμβάνονται στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο σχέδιο για τη δημιουργία ικανότητας που αναλαμβάνεται από το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Αναπηρίας στις δέκα προσχωρούσες χώρες. Προκειμένου να εκληφθεί ως βάση το έργο που επιτελείται στο πλαίσιο αυτού του σχεδίου, η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να επιδειχθεί ιδιαίτερη προσοχή στις οργανώσεις εκπροσώπησης των ατόμων με αναπηρίες στις δέκα προσχωρούσες χώρες, κατά τη διάρκεια μιας μεταβατικής περιόδου. Η λήψη στοχοθετημένων μέτρων θα παρείχε τη δυνατότητα στις οργανώσεις αυτές να αποκτήσουν περισσότερες γνώσεις και, συνεπώς, να συμμετάσχουν ενεργά στην εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ υπέρ των ατόμων με αναπηρίες. Απαιτείται επίσης να παρασχεθεί μεγαλύτερη στήριξη προς τις οργανώσεις των ατόμων με αναπηρίες στις υποψήφιες προς ένταξη χώρες οι οποίες δεν θα προσχωρήσουν στην ΕΕ τον Μάιο του 2004.

2.4 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση που περιλαμβάνεται στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά την εκπόνηση εγγράφου εργασίας για την εξεύρεση του τρόπου κατά τον οποίο τα θέματα αναπηρίας θα μπορούσαν να ενσωματωθούν σε όλες τις Κατευθυντήριες Γραμμές για την Απασχόληση. Συμπληρωματικά, η ΕΟΚΕ προτείνει την καθιέρωση κατάλληλου μηχανισμού παρακολούθησης με στόχο τη διατύπωση συγκεκριμένων συστάσεων προς τα κράτη μέλη για τη συνεκτίμηση των θεμάτων αναπηρίας. Ως προς το σημείο αυτό, θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην απασχόληση των ατόμων με αναπηρίες στην ανοικτή αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρίες από τις δημόσιες αρχές και οργανισμούς, καθώς και ειδικών μέτρων σχετικά με την απασχόληση των ατόμων με αναπηρίες στην ύπαιθρο. Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων στη διαδικασία αυτή έχει ζωτική σημασία. Ενόψει της δημογραφικής εξέλιξης των κοινωνιών μας, η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των ατόμων με αναπηρίες μπορεί να έχει τεράστια και θετική επίδραση και από οικονομική άποψη.

2.5 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση που διατυπώνεται στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά τη χρησιμοποίηση των Διαρθρωτικών Ταμείων για την προαγωγή της κοινωνικής ένταξης των ατόμων με αναπηρίες. Τούτο πρέπει να γίνει σύμφωνα με μια διττή προσέγγιση. Θα απαιτηθεί, αφενός, η χρηματοδότηση συγκεκριμένων σχεδίων για τα άτομα με αναπηρίες και, αφετέρου, η συμμόρφωση όλων των σχεδίων που χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία με δεσμευτικά κριτήρια όσον αφορά τη δυνατότητα πρόσβασης. Η εν λόγω διττή προσέγγιση πρέπει να συμπεριληφθεί στις νέες κανονιστικές ρυθμίσεις της ΕΕ για τα Διαρθρωτικά Ταμεία, η υποβολή των οποίων έχει προγραμματισθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το Μάιο του 2004. Από την τρέχουσα διαδικασία για την αναθεώρηση των διαρθρωτικών ταμείων πρέπει να προκύψει η αναγνώριση της μειονεξίας και των ατόμων με αναπηρίες ως σημαντικού τομέα και ομάδας στόχου που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε κοινοτικό επίπεδο καθώς και σε επίπεδο κρατών μελών, ανεξάρτητα από τις νέες χρηματοοικονομικές προοπτικές.

2.6 Η ΕΟΚΕ παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς τη διαδικασία εκπόνησης των νέων οδηγιών της ΕΕ για τις δημόσιες συμβάσεις (*). Οι δημόσιες συμβάσεις παρέχουν τεράστιες δυνατότητες για την προώθηση της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρίες, της προσβασιμότητας των δημόσιων μεταφορών και των κτιρίων, καθώς και για την παραγωγή προστιμών αγαθών και υπηρεσιών. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της δέσμευσης που αναλαμβάνεται για την ανάπτυξη ενός συνόλου εργαλείων τα οποία θα διευκολύνουν την ένταξη των απαιτήσεων περί παροχής δυνατότητας πρόσβασης όσον αφορά τις Τεχνολογίες Πληροφόρησης και Επικοινωνίας στις προσκλήσεις για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων και προτείνει να επεκταθεί η προσέγγιση αυτή και σε άλλα προϊόντα και υπηρεσίες.

2.7 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τις αρνητικές επιπτώσεις που είχε η μη μεταφορά της οδηγίας 2000/78/ΕΚ για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία στα περισσότερα από τα κράτη μέλη της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να χρησιμοποιήσει πλήρως όλα τα διαθέσιμα μέσα κατά των κρατών μελών που δεν έχουν εφαρμόσει την οδηγία ή που δεν την έχουν εφαρμόσει σωστά. Επιπροσθέτως, απαιτείται να ληφθούν μέτρα για την περαιτέρω ενίσχυση των δυνατοτήτων των οργανώσεων των ατόμων με αναπηρίες, των κοινωνικών εταίρων και του δικαστικού συστήματος προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή της οδηγίας.

2.8 Η ΕΟΚΕ έχει ζητήσει σε αρκετές από τις προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της (**) τη θέσπιση ειδικής οδηγίας για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, η οποία θα βασίζεται στο άρθρο 13 της Συνθήκης ΕΚ και θα αποσκοπεί στην καταπολέμηση των διακρίσεων σε όλους τους τομείς της ζωής. Η ΕΟΚΕ είναι συνεπώς εξαιρετικά απογοητευμένη διότι στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δεν γίνεται η παραμικρή αναφορά σε αυτή την πρωτοβουλία. Έχοντας επίγνωση των δυσκολιών που παρακολουούν επί του παρόντος την επιτυχή ανάλυση μίας τέτοιας πρωτοβουλίας, η ΕΟΚΕ προσβλέπει τουλάχιστον στην αναγνώριση της ανάγκης για μια τέτοια πρωτοβουλία, καθώς και στην υλοποίηση ορισμένων προπαρασκευαστικών ενεργειών οι οποίες θα προετοίμαζαν το έδαφος για την προώθηση της εν λόγω πρωτοβουλίας.

2.9 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι μια τέτοια οδηγία θα εξασφάλιζε ένα ελάχιστο επίπεδο προστασίας από τις διακρίσεις σε όλους τους τομείς της ζωής και σε ολόκληρη την επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεδομένου, δε, ότι θα κάλυπτε τον τομέα της πρόσβασης στα αγαθά και στις υπηρεσίες, θα συνέβαλε συγχρόνως και σε μια αποδοτικότερη ενιαία αγορά.

(*) «Γνωμοδότηση σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων προμηθειών, υπηρεσιών και έργων» ΕΕ C 193 της 10.7.2001.

(**) «Κοινωνική ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες» ΕΕ C 241 της 7.10.2002 και «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για το Ευρωπαϊκό Έτος των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες 2003 COM(2001) 271 τελικό - 2001/0116 (CNS)» ΕΕ C 36 της 8.2.2002.

(*) Κοινωνική ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες, ΕΕ C 241 της 7.10.2002.

2.10 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί την άποψη ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικά για την προβολή μιας καλύτερης εικόνας των ατόμων με αναπηρίες στην κοινωνία. Η ΕΟΚΕ θα επικροτούσε τη δημιουργία ευρωπαϊκού δικτύου σχετικά με τα μέσα ενημέρωσης και την αναπηρία το οποίο θα συντελούσε σε περαιτέρω βελτίωση της εικόνας των ατόμων με αναπηρίες που δίδουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης με την προώθηση, μεταξύ άλλων, της ανταλλαγής καλών πρακτικών μεταξύ των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Το παράδειγμα του βρετανικού δικτύου «Broadcasting and Creative Industries Disability Network» (δίκτυο ραδιοτηλεοπτικής αναμετάδοσης και πολιτιστικής δημιουργίας των ατόμων με αναπηρίες) θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως πρότυπο.

2.11 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί επί της ουσίας με το σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παροχή δυνατότητας πρόσβασης. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι προτάσεις που διατυπώνονται δεν θα επιτύχουν πλήρως τον επιδιωκόμενο στόχο. Απαιτείται να διαμορφωθεί ένα ενδεδειγμένο πλαίσιο πολιτικής για την παροχή οικονομικών κινήτρων στις επιχειρήσεις ούτως ώστε να καταστήσουν προσιτές τις εγκαταστάσεις και τις υπηρεσίες τους. Τούτο θα πρέπει να συμπληρωθεί με τη διοργάνωση ενημερωτικών εκστρατειών οι οποίες θα απευθύνονται στις επιχειρήσεις και θα αποσκοπούν στην προβολή της σημασίας των ατόμων με αναπηρίες ως καταναλωτών. Όποτε θεωρείται αναγκαίο, τούτο πρέπει να συνοδεύεται από τη θέσπιση δεσμευτικής νομοθεσίας για την εξασφάλιση της υποχρεωτικής συμμόρφωσης με τα πρότυπα που ισχύουν όσον αφορά τη δυνατότητα πρόσβασης.

2.12 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την έκθεση που συντάχθηκε από την ομάδα εμπειρογνομόνων σχετικά με την πρόσβαση στα κτίρια και καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να θέσει σε ισχύ όλες τις συστάσεις της, και ειδικότερα εκείνες που σχετίζονται με την οδηγία 89/106/ΕΟΚ για τα προϊόντα δομικών κατασκευών. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί επίσης με την ανάληψη δράσης έπειτα από την εξέταση των εναρμονισμένων κριτηρίων για την παροχή ικανοποιητικής πρόσβασης στους τουριστικούς χώρους (*). Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι η κατάλληλη νομοθεσία και η ενδεδειγμένη χρήση των δημόσιων κεφαλαίων θα αποτελέσουν στοιχεία καθοριστικής σημασίας για την υλοποίηση του στόχου περί παροχής δυνατότητας πρόσβασης στους τουριστικούς χώρους.

2.13 Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης την έκθεση σχετικά με τις βοηθητικές τεχνολογίες που υπεβλήθη προσφάτως από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ευελπιστεί ότι θα τεθούν σε εφαρμογή οι συστάσεις της, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη την ενιαία αγορά, καθώς και την ανάγκη να αυξήσουν τα κράτη μέλη τη διαφάνεια σε ό,τι αφορά τα προϊόντα και τα συστήματα επιστροφής των εξόδων.

3. Πρόσθετες συστάσεις και υποχρεώσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ έχει τονίσει, στις προηγούμενες εκδόσεις της, την ανάγκη συνεκτίμησης της αναπηρίας σε όλους τους τομείς πολιτικής. Κατά συνέπεια, συμφωνεί με την επικείμενη διάθεση νέου κονδυλίου του προϋπολογισμού με το οποίο θα χρηματοδοτηθεί ένα πρότυπο σχέδιο για τη συγκριτική αξιολόγηση των δράσεων στον τομέα της αναπηρίας ως επακόλουθη πρωτοβουλία κατόπιν του Ευρωπαϊκού Έτους των Ατόμων με Αναπηρίες. Η ΕΟΚΕ εκλαμβάνει αυτό το πρότυπο σχέδιο ως ένα πρώτο βήμα για την εφαρμογή συγκεκριμένου προγράμματος δράσης το οποίο θα εστιάζεται στη συνεκτίμηση της αναπηρίας σε όλους τους τομείς πολιτικής.

3.2 Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να προτείνει ορισμένες ενέργειες οι οποίες θα μπορούσαν να αναληφθούν στο πλαίσιο αυτού του προτύπου σχεδίου:

- την προετοιμασία εγγράφου προσανατολισμού όσον αφορά τον τρόπο συνεκτίμησης της αναπηρίας σε όλους τους τομείς πολιτικής το οποίο θα είναι στη διάθεση των αρμοδίων για τη χάραξη πολιτικής όλων των υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και θα σχετίζεται με τη μέθοδο αξιολόγησης των επιπτώσεων.
- τη χρηματοδότηση δράσεων για την περαιτέρω ενίσχυση των δυνατοτήτων των εθνικών οργανώσεων των ατόμων με αναπηρίες, κατά τρόπο ώστε να συμμετάσχουν ενεργά στην προετοιμασία των Εθνικών τους Σχεδίων Δράσης για την Απασχόληση και την Κοινωνική Ένταξη.
- την καθιέρωση στατιστικών δεικτών για τον υπολογισμό του πραγματικού αντικτύπου της συνεκτίμησης της αναπηρίας.
- τη χρηματοδότηση δράσεων για την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τη βέλτιστη πρακτική συνεκτίμησης της αναπηρίας σε εθνικό επίπεδο.
- στο πλαίσιο όλων των μέτρων που θα χρηματοδοτηθούν από το εν λόγω πρότυπο σχέδιο απαιτείται να επιδειχθεί ιδιαίτερη προσοχή στα άτομα με αναπηρίες από τα υπό ένταξη κράτη μέλη.
- τη χρηματοδότηση ευρωπαϊκού δικτύου σχετικά με τα μέσα ενημέρωσης και την αναπηρία.

3.3 Η ΕΟΚΕ αναμένει με ενδιαφέρον την επικείμενη Πράσινη Βίβλο για την καταπολέμηση των διακρίσεων και τονίζει ότι απαιτείται να αναληφθεί σαφής δέσμευση όσον αφορά την έκδοση ειδικής οδηγίας για τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

3.4 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη συμμετοχή των μεγάλων ευρωπαϊκών επιχειρήσεων στο Ευρωπαϊκό Έτος των Ατόμων με Αναπηρίες. Ο καταλυτικός ρόλος των επιχειρήσεων αυτών έναντι άλλων εταιρειών δεν θα πρέπει να υποτιμηθεί. Όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη έκθεσή της, η ΕΟΚΕ θα επικροτούσε την καθιέρωση ενός ευρωπαϊκού δικτύου σχετικά με τις επιχειρήσεις και την αναπηρία ως ένα από τα απτά αποτελέσματα του Ευρωπαϊκού Έτους των Ατόμων με Αναπηρίες. Το δίκτυο αυτό θα μπορούσε να συμβάλει στη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου για την προαγωγή της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρίες και για την παραγωγή προσιτών αγαθών και υπηρεσιών, αυξάνοντας συνεπώς τα οφέλη για τα άτομα με αναπηρίες. Το εν λόγω δίκτυο θα μπορούσε επίσης να παρέχει χρήσιμες συμβουλές σε νέες επιχειρήσεις οι οποίες ενδιαφέρονται να ασχοληθούν πιο ενεργά με θέματα αναπηρίας, ενώ καλό θα ήταν να καταβληθούν ιδιαίτερες προσπάθειες έναντι των ΜΜΕ.

3.5 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την εκστρατεία που πραγματοποιήθηκε από την Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων και τα μέλη της. Η ΕΟΚΕ εξαίρει το σημαντικό ρόλο των συνδικαλιστικών οργανώσεων και τις προτρέπει να εξακολουθήσουν να εστιάζουν ολοένα και περισσότερο τη δράση τους σε θέματα αναπηρίας.

3.6 Η ΕΟΚΕ έχει τονίσει σε όλες τις προηγούμενες εκδόσεις της τη σημασία της συμμετοχής των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των ατόμων με αναπηρίες σε κάθε επίπεδο της διαδικασίας χάραξης πολιτικής. Ο αντιπροσωπευτικός χαρακτήρας του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Αναπηρίας είναι αποδεκτός από όλα τα όργανα της ΕΕ και, επομένως, το ειδικό καθεστώς του πρέπει να τύχει αναγνώρισης. Ένα ισχυρό και ανεξάρτητο Ευρωπαϊκό Φόρουμ Αναπηρίας, επιφορτισμένο με εποπτικά καθήκοντα, αποτελεί μια από τις καλύτερες εγγυήσεις ότι τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες θα εξακολουθήσουν να γίνονται σεβαστά σε όλες τις πρωτοβουλίες της ΕΕ.

(*) Βλέπε επίσης τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Για έναν τουρισμό προστό σε όλους και κοινωνικά βιώσιμο» INT/173. CESE 1384/2003 της 29.10.2003.

3.7 Το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Αναπηρίας θα ήταν αδύνατο να εκπληρώσει την αποστολή του χωρίς τα μέλη του που προέρχονται από το εθνικό και από το ευρωπαϊκό επίπεδο. Επομένως, η οικονομική στήριξη που παρέχεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε ευρωπαϊκές οργανώσεις που εστιάζουν τη δράση τους σε θέματα αναπηρίας, μέλη του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Αναπηρίας, είναι ζωτικής σημασίας και πρέπει να συνεχισθεί. Η ποικιλομορφία του κινήματος υπέρ των ατόμων με αναπηρίες μπορεί να γίνει σεβαστή μόνον υπό την προϋπόθεση ότι παρέχεται οικονομική στήριξη στις διάφορες ευρωπαϊκές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται προς το σκοπό αυτό.

3.8 Η ΕΟΚΕ προσβλέπει στην καθιέρωση μιας δομής για την παρακολούθηση του προγράμματος δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων πλευρών σε αυτή τη δομή παρακολούθησης, συμπεριλαμβανομένου και του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Αναπηρίας, θα είναι μείζονος σημασίας για τη διασφάλιση της επιτυχίας του εν λόγω προγράμματος δράσης. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να συνεισφέρει στην προαναφερθείσα δομή παρακολούθησης.

3.9 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την επίδραση που άσκησε το Ευρωπαϊκό Έτος των Ατόμων με Αναπηρίες για τη συνεκτίμηση των θεμάτων αναπηρίας στα προγράμματα δράσης νέων πολιτικών, όπως οι πολιτικές για τη νεολαία και τον πολιτισμό. Το Ψήφισμα του Συμβουλίου με θέμα «Δυνατότητα πρόσβασης των ατόμων με αναπηρίες στην πολιτιστική υποδομή και τις πολιτιστικές δραστηριότητες»⁽⁸⁾ αποτελεί ενδεικτικό παράδειγμα επ'αυτού. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να εξασφαλισθεί ότι όλα τα σχέδια που χρηματοδοτούνται στους τομείς του πολιτισμού, της νεολαίας και της εκπαίδευσης με κεφάλαια της ΕΕ πληρούν υποχρεωτικά τα κριτήρια που ισχύουν όσον αφορά τη δυνατότητα πρόσβασης.

3.10 Το νέο πρόγραμμα εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2004 περιλαμβάνει διάφορες πρωτοβουλίες που αφορούν τα άτομα με αναπηρίες ενώ η δέσμευση περί συνεκτίμησης της αναπηρίας θα πρέπει να συντελέσει σε ενδεδειγμένες αναφορές στα άτομα με αναπηρίες στο πλαίσιο αυτών των πρωτοβουλιών. Ορισμένες από αυτές τις πρωτοβουλίες είναι οι εξής:

- η ενδιάμεση επανεξέταση της πρωτοβουλίας e-Europe και το αναθεωρημένο Πρόγραμμα Δράσης e-Europe για μια διευρυμένη Ευρώπη
- η στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη, η νέα πρόταση της Επιτροπής για τις υπηρεσίες της εσωτερικής αγοράς και οι μελλοντικές για τις κοινωφελείς υπηρεσίες
- η πρόταση περί νέας γενεάς προγραμμάτων στον τομέα της εκπαίδευσης και του πολιτισμού για το διάστημα μετά το 2006

- η Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τα δικαιώματα των επιβατών στον τομέα των μεταφορών
- η Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τις Στρατηγικές των Υποψηφίων Χωρών για την Κοινωνική Ένταξη.
- η πρόταση της Επιτροπής για την επανεξέταση της Ατζέντας της ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής μετά το 2005.

3.11 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις αναφορές στην Ομάδα Υψηλού Επιπέδου για την Αναπηρία και θεωρεί ότι ο ρόλος της ομάδας αυτής χρήζει ενίσχυσης. Η συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Αναπηρίας στις συνεδριάσεις της προαναφερθείσας ομάδας θα πρέπει να είναι μόνιμη, σύμφωνα με τον τρόπο κατά τον οποίο λειτουργεί η Συμβουλευτική Επιτροπή για τις Ίσες Ευκαιρίες Ανδρών και Γυναικών. Οι κοινωνικοί εταίροι σε επίπεδο ΕΕ θα πρέπει επίσης να συμμετέχουν στις εργασίες της εν λόγω Ομάδας Υψηλού Επιπέδου.

3.12 Η ΕΟΚΕ αιτείται την ιδιαίτερη εξέταση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες στο πλαίσιο κάθε μελλοντικής δράσης που θα αναλαμβάνεται στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ΕΟΚΕ αναμένει με ενδιαφέρον τα αποτελέσματα της μελέτης η οποία διενεργείται επί του παρόντος για την ανάλυση της κατάστασης των ατόμων με αναπηρίες σε ιδρύματα διαμονής αναπήρων, η οποία δεν θα πρέπει να προβαίνει μόνο σε επισκόπηση της κατάστασης αλλά να προτείνει συγκεκριμένες προτάσεις για εναλλακτικά κοινοτικά μέτρα υπέρ αυτής της μεγάλης ομάδας των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

3.13 Η ΕΟΚΕ επικροτεί το έγγραφο προσανατολισμού σχετικά με την αναπτυξιακή συνεργασία και την αναπηρία που υπεβλήθη τον Μάρτιο του 2003 και εκπονήθηκε σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Αναπηρίας και τη Διεθνή Κοινοπραξία για την Αναπηρία και τη Συνεργασία (International Disability and Cooperation Consortium). Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να θέσει σε εφαρμογή το εν λόγω σημείωμα προσανατολισμού προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι τα άτομα με αναπηρίες θα ωφεληθούν από τα κεφάλαια αναπτυξιακής συνεργασίας, ακόμη και σε περιπτώσεις εκτάκτου ανάγκης και παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας.

3.14 Η ΕΟΚΕ δεσμεύεται να εξακολουθήσει να εστιάζει το ενδιαφέρον της ολοένα και περισσότερο σε θέματα αναπηρίας. Οι προσπάθειες που καταβάλλει η ΕΟΚΕ για να εξασφαλίσει πλήρη δυνατότητα πρόσβασης στις νέες κτιριακές εγκαταστάσεις της καταδεικνύουν την πραγματική δέσμευση που έχει αναλάβει η ΕΟΚΕ προκειμένου να αποτελέσει φωτεινό παράδειγμα για την προάσπιση και την προαγωγή των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες και των οικογενειών τους.

Βρυξέλλες, 25 Φεβρουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽⁸⁾ Ψήφισμα του Συμβουλίου ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ, 5-6.V.2003, 8430/03 (Presse 114) 23.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 90/434/ΕΟΚ της 23ης Ιουλίου 1990 σχετικά με το κοινό φορολογικό καθεστώς για τις συγχωνεύσεις, διασπάσεις, εισφορές ενεργητικού και ανταλλαγές μετοχών που αφορούν εταιρείες διαφορετικών κρατών μελών»

[COM(2003) 613 τελικό — 2003/0239 COD]

(2004/C 110/09)

Στις 28 Οκτωβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, κατήρτισε τη γνωμοδότησή τους στις 9 Φεβρουαρίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. RAVOET.

Κατά την 406η σύνοδο ολομελείας της, της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 114 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Η στρατηγική της Επιτροπής στον τομέα της φορολογίας των επιχειρήσεων

1.1 Η παρούσα πρόταση αποτελεί μία από τις συνιστώσες της στρατηγικής της Επιτροπής για τη φορολογία των επιχειρήσεων που υπεβλήθη το 2001 ⁽¹⁾, στο πλαίσιο της οποίας η Επιτροπή εντόπισε έναν ορισμένο αριθμό φορολογικών εμποδίων που παρακωλύουν τη διασυνοριακή οικονομική δραστηριότητα στην εσωτερική αγορά και ανακοίνωσε τα μέτρα που προτίθεται να λάβει, βραχυπρόθεσμα και πιο μακροπρόθεσμα, για την εξάλειψή τους.

1.2 Η εν λόγω στρατηγική προβλέπει ορισμένα εξειδικευμένα μέτρα επί θεμάτων όπως η επέκταση του πεδίου εφαρμογής των οδηγιών περί μερισμάτων, τόκων και πληρωμών δικαιωμάτων εκμετάλλευσης και συγχωνεύσεων, η διασυνοριακή αντιστάθμιση των ζημιών, οι τιμές μεταβίβασης, καθώς και οι συμβάσεις όσον αφορά τη διπλή φορολογία.

1.3 Η Επιτροπή εκτιμά ότι, πιο μακροπρόθεσμα, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να φορολογούνται σύμφωνα με ενοποιημένη φορολογική βάση η οποία να καλύπτει το σύνολο των δραστηριοτήτων τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κατά τρόπο ώστε να αποφευχθεί η επαχθής αναποτελεσματικότητα που προκύπτει επί του παρόντος λόγω της συνπαράθεσης 15 (και συντόμως 25) διαφορετικών φορολογικών καθεστώτων.

1.4 Στη γνωμοδότησή της με θέμα «Η άμεση φορολογία των επιχειρήσεων» που υιοθετήθηκε το 2002 ⁽²⁾, η ΕΟΚΕ υποστήριξε τις προτάσεις της Επιτροπής οι οποίες αποσκοπούσαν στη βραχυπρόθεσμη κατάργηση πάσης μορφής διπλής φορολογίας, καθώς και άλλων φορολογικών εμποδίων στα οποία προσκρούουν οι επιχειρήσεις που ασκούν διασυνοριακές δραστηριότητες εντός της εσωτερικής αγοράς.

1.5 Όσον αφορά το απώτερο μέλλον, η ΕΟΚΕ επικροτεί τη φιλοδοξία περί εσωτερικής αγοράς χωρίς φορολογικά εμπόδια. Εκτιμά ότι τούτο δεν μπορεί παρά να αποτελέσει ένα μέσο για την καθιέρωση κοινών αρχών προς όφελος μίας εσωτερικής αγοράς στην οποία θα πρέπει να επικρατούν συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού.

Οι προαναφερθείσες κοινές αρχές θα πρέπει, επίσης, να συμβάλουν στην υλοποίηση των στόχων της απλούστευσης, της ανταγωνιστικότητας, και της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης.

1.6 Η στρατηγική που υιοθετήθηκε από την Επιτροπή το 2001 αποτέλεσε αντικείμενο μίας πρώτης γενικής αξιολόγησης τον Νοέμβριο του 2003 ⁽³⁾, κατά την οποία η Επιτροπή συμπεραίνει ότι η στρατηγική δύο επιπέδων για τη φορολογία των επιχειρήσεων παραμένει, μετά από δύο έτη εργασιών, η καλύτερη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των φορολογικών προβλημάτων που τίθενται σήμερα στην εσωτερική αγορά, καθώς και ότι η Επιτροπή έφερε εις πέρας τις υποσχεθείσες ενέργειες και πρωτοβουλίες. Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώθηκε και κατά τη διάρκεια της Ευρωπαϊκής Διάσκεψης για τη Φορολογία των Επιχειρήσεων που διοργανώθηκε στη Ρώμη στις 5 και 6 Δεκεμβρίου 2003 ⁽⁴⁾.

2. Εξειδικευμένα μέτρα της στρατηγικής Επιτροπής για το εγγύς μέλλον

2.1 Η υιοθέτηση προτάσεων οι οποίες αποσκοπούν κατά κύριο λόγο στη χρονική αναπροσαρμογή και στην επέκταση του πεδίου εφαρμογής των οδηγιών περί «μητρικών-θυγατρικών εταιρειών» και περί «συγχωνεύσεων» συμπεριλαμβάνεται μεταξύ των βραχυπρόθεσμων στόχων που έθεσε η Επιτροπή για τη στρατηγική της στον τομέα της φορολογίας των επιχειρήσεων, τον Οκτώβριο του 2001.

2.2 Το ίδιο ισχύει και όσον αφορά την υιοθέτηση και το συνολικό εκσυγχρονισμό της πρότασης οδηγίας περί «τόκων και πληρωμών δικαιωμάτων εκμετάλλευσης» που ενσωματώθηκε στη «δέση φορολογικών μέτρων», η οποία περιελάμβανε τον κώδικα δεοντολογίας, την οδηγία περί «αποταμίευσης» και την οδηγία περί «τόκων και πληρωμών δικαιωμάτων εκμετάλλευσης».

2.3 Η πρόταση οδηγίας για τον εκσυγχρονισμό της οδηγίας περί «μητρικών-θυγατρικών εταιρειών» υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο ECOFIN στις 22 Δεκεμβρίου 2003. Το τελικό κείμενο της οδηγίας δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα στις 13 Ιανουαρίου 2004 ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, «Προς μια εσωτερική αγορά χωρίς φορολογικά εμπόδια: Στρατηγική για τη φορολογία των επιχειρήσεων σύμφωνα με ενοποιημένη φορολογική βάση που να καλύπτει το σύνολο των δραστηριοτήτων τους στην Ένωση.» COM(2001) 582 τελικό.

⁽²⁾ ΕΕ αριθ. 241 της 7.10.2002.

⁽³⁾ Ανακοίνωση της 24ης Νοεμβρίου 2003, «Μία εσωτερική αγορά χωρίς φορολογικά εμπόδια των επιχειρήσεων - επιτεύγματα, τρέχουσες πρωτοβουλίες και εναπομένοντα προβλήματα» COM 2003 (726) τελικό.

⁽⁴⁾ Βλέπε : www.europa.eu.int/comm/taxation_customs/taxation/company_tax/conference_rome.htm

⁽⁵⁾ Οδηγία 2003/123/ΕΚ του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2003 για την τροποποίηση της οδηγίας 90/435/ΕΟΚ σχετικά με το κοινό φορολογικό καθεστώς το οποίο ισχύει για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες διαφορετικών κρατών μελών, ΕΕ αριθ. L 7 της 13.1.2004.

2.4 Η οδηγία περί «τόκων και πληρωμών δικαιωμάτων εκμετάλλευσης» υιοθετήθηκε στις 3 Ιουνίου 2003 ⁽⁶⁾ και πρέπει να έχει μεταφερθεί στα εθνικά δίκαια έως την 1η Ιανουαρίου 2004. Η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση οδηγίας για τον εκσυγχρονισμό της εν λόγω οδηγίας στις 30 Δεκεμβρίου 2003 ⁽⁷⁾ στην οποία αναμένεται να ενσωματωθούν οι σημαντικές βελτιώσεις που επήλθαν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας περί «μητρικών-θυγατρικών εταιρειών».

2.5 Η πρόταση οδηγίας περί «συγχωνεύσεων» είναι η τελευταία εκ των τριών προτάσεων οδηγίας που απομένει προς υιοθέτηση από το Συμβούλιο. Η εν λόγω πρόταση οδηγίας στηρίζεται σε μία σημαντική και αξιολογική προσπάθεια για τη διενέργεια διαβουλεύσεων η οποία οδήγησε στον εντοπισμό του συνόλου των φορολογικών προβλημάτων που σχετίζονται με τις διασυννοιακές πράξεις αναδιάρθρωσης.

3. Πρόταση εκσυγχρονισμού της οδηγίας σχετικά με το «το κοινό φορολογικό καθεστώς για τις συγχωνεύσεις, διασπάσεις, εισφορές ενεργητικού και ανταλλαγές μετοχών»

3.1 Η ισχύουσα οδηγία (90/434/ΕΟΚ) προβλέπει την αναβολή της φορολόγησης της υπεραξίας που απορρέει από διασυννοιακές πράξεις αναδιάρθρωσης εταιρειών, με τη μορφή συγχωνεύσεων, διασπάσεων, εισφορών ενεργητικού και ανταλλαγών μετοχών.

3.2 Το εν λόγω καθεστώς αναβολής της φορολόγησης διασφαλίζει τη φορολογική ουδετερότητα των πράξεων αναδιάρθρωσης με τη χορήγηση προσωρινής απαλλαγής: η φορολόγηση της υπεραξίας αναβάλλεται έως τη μεταγενέστερη εκχώρηση των μεταβιβαζόμενων στοιχείων ενεργητικού. Ως εκ τούτου:

- τα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού της εισφέρουσας εταιρείας μεταβιβάζονται στη λήπτρια (αποκτώσα) εταιρεία στη φορολογική τους αξία
- η διανομή των μετοχών της λήπτριας εταιρείας προς τους εταίρους της εισφέρουσας εταιρείας δεν πρέπει να επιφέρει καμία φορολόγηση των εν λόγω εταίρων (ειδάλλως, θα υπήρχε οικονομική διπλή φορολόγηση).

3.3 Επομένως, η προαναφερθείσα οδηγία της 23ης Ιουλίου 1990 προβλέπει ήδη, σε ορισμένες περιπτώσεις, λύση για τα διασυννοιακά εμπόδια που δημιουργούνται από το υψηλό φορολογικό κόστος που συνδέεται με τις αναδιάρθρωσεις επιχειρήσεων, εξασφαλίζοντας ότι κατά την υλοποίηση μίας διασυννοιακής πράξης δεν θα δημιουργηθούν σημαντικότερες φορολογικές οφειλές από ό,τι εάν η πράξη αυτή είχε αναληφθεί εντός του ίδιου κράτους μέλους.

3.4 Η πρόταση εκσυγχρονισμού της οδηγίας αυτής αντικαθιστά μία πρόταση του 1993, η οποία αποσύρθηκε από την Επιτροπή, και αποσκοπεί στην περαιτέρω βελτίωση τόσο του πεδίου εφαρμογής της παρούσας οδηγίας όσο και των μεθόδων που προβλέπονται για την αναβολή της φορολόγησης, με ταυτόχρονη διασφάλιση των δημοσιονομικών συμφερόντων των κρατών μελών. Επιπλέον, η προαναφερθείσα πρόταση συμπληρώνει μια πρόταση δέκατης οδηγίας στον τομέα του εταιρικού δικαίου η οποία προβλέπει στη διευκόλυνση των συγχωνεύσεων μεταξύ εταιρειών διαφορετικών κρατών μελών.

3.5 Οι βασικές συνιστώσες της νέας πρότασης εκσυγχρονισμού της οδηγίας περί «συγχωνεύσεων» είναι οι ακόλουθες:

3.5.1 Με την πρόταση αυτή επιδιώκεται η προσαρμογή της οδηγίας περί «συγχωνεύσεων» σύμφωνα με τις τροποποιήσεις που εισήχθησαν στην οδηγία περί «μητρικών-θυγατρικών εταιρειών», οι οποίες αφορούν ειδικότερα τα εξής:

- μείωση από 25 % σε 10 % του ελάχιστου ορίου συμμετοχής που απαιτείται για να θεωρηθεί μια εταιρεία ως μητρική ή ως θυγατρική ·
- αναπροσαρμογή του πίνακα των εταιρειών στις οποίες εφαρμόζεται η οδηγία, προκειμένου να επεκταθεί σε νέες νομικές μορφές οντοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών, των αμοιβαίων εταιρειών, ορισμένων εταιρειών που δεν βασίζονται σε κεφάλαια, των ταμειωτηρίων, των ταμείων και των ενώσεων με εμπορική δραστηριότητα. Ο νέος πίνακας περιλαμβάνει, επίσης, την ευρωπαϊκή εταιρεία (SE) και την ευρωπαϊκή συνεταιριστική εταιρεία (SCE), οι οποίες μπορούν να αρχίσουν να ιδρύονται αντιστοίχως από το 2004 και το 2006.

Η περαιτέρω διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας περί «συγχωνεύσεων» επιτυγχάνεται με την επέκταση του καταλόγου οντοτήτων που επισυνάπτεται στην οδηγία κατά τρόπο ώστε να καλυφθούν νέες νομικές μορφές. Πρόκειται ουσιαστικά για τον ίδιο κατάλογο με εκείνον που υιοθετήθηκε στο πλαίσιο της οδηγίας εκσυγχρονισμού της οδηγίας περί «μητρικών-θυγατρικών εταιρειών», ο οποίος αναμένεται επίσης να υιοθετηθεί και στο πλαίσιο της οδηγίας εκσυγχρονισμού της οδηγίας περί «τόκων και πληρωμών δικαιωμάτων εκμετάλλευσης».

3.5.2 Επιπλέον, η πρόταση επεκτείνει το ευεργέτημα της οδηγίας (καθεστώς αναβολής της φορολόγησης) στις εταιρείες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής και υπόκεινται στο φόρο ως φορολογούμενες εταιρείες στο κράτος μέλος της πραγματικής έδρας τους, αλλά θεωρούνται ως φορολογικά διαφανείς σε διαφορετικό κράτος μέλος.

3.5.2.1 Χωρίς να θέτει υπό αμφισβήτηση το καθεστώς της φορολογικής διαφάνειας, η πρόταση οδηγίας προβλέπει ότι το εν λόγω διαφορετικό κράτος μέλος δεν θα επιτρέπεται να φορολογεί τους κατοικούντες σε αυτό φορολογούμενους του οι οποίοι διατηρούν συμφέροντα στη συγκεκριμένη εταιρεία κατά τις συναλλαγές που καλύπτονται από την οδηγία. Οι φορολογούμενοι αυτοί είναι δυνατό να φορολογούνται επ' ευκαιρία μεταγενέστερης εκχώρησης των μεταβιβαζόμενων στοιχείων ενεργητικού.

3.5.3 Η πρόταση επεκτείνει, επίσης, το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας στις πράξεις απόσχισης, δηλαδή στις πράξεις περιορισμένης ή μερικής διάσπασης που επιτρέπουν τη διατήρηση της εισφέρουσας εταιρείας. Συνεπώς, το καθεστώς της φορολογικής αναβολής θα εφαρμόζεται και στην περίπτωση της απόσχισης.

3.5.3.1 Ως μερική διάσπαση ή «απόσχιση» νοείται η πράξη κατά την οποία η εταιρεία μεταβιβάζει, χωρίς να διαλυθεί, μέρος των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού της που εντάσσονται, σε έναν ή περισσότερους κλάδους δραστηριοτήτων, σε λήπτρια εταιρεία. Σε αντάλλαγμα, η τελευταία μεταβιβάζει τίτλους, που αντιπροσωπεύουν το κεφάλαιό της, στους εταίρους της εισφέρουσας εταιρείας.

3.5.4 Η πρόταση εξασφαλίζει φορολογική ουδετερότητα κατά τη μεταφορά της έδρας μίας ευρωπαϊκής εταιρείας (SE) ή μίας ευρωπαϊκής συνεταιριστικής εταιρείας (SCE) από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Κατ' αυτόν τον τρόπο, προβλέπεται ένα καθεστώς αναβολής της φορολόγησης με το οποίο αποφεύγεται, σε ανάλογη περίπτωση, η άμεση φορολόγηση των υπεραξιών που προκύπτουν από τα στοιχεία ενεργητικού τα οποία εξακολουθούν να προσαρτώνται στη μόνιμη εγκατάσταση η οποία βρίσκεται εφεξής στο κράτος μέλος στο οποίο η εν λόγω εταιρεία φορολογείται πριν από τη μεταφορά της καταστατικής της έδρας. Αυτό το φορολογικό καθεστώς θα αφορά επίσης τις προβλέψεις ή τα αποθεματικά που διέθετε η εταιρεία πριν από τη μεταφοράς της έδρας της, την πιθανή ανάληψη των απωλειών και την ύπαρξη μόνιμης εγκατάστασης σε ένα τρίτο κράτος μέλος.

⁽⁶⁾ Οδηγία της 3ης Ιουνίου 2003 (2003/49/ΕΚ) για τη θέσπιση κοινού συστήματος φορολόγησης των τόκων και των δικαιωμάτων που καταβάλλονται μεταξύ των συνδεδεμένων εταιρειών διαφορετικών κρατών μελών, ΕΕ αριθ. L 157 της 26.6.2003, σ. 49.

⁽⁷⁾ COM (2003) 841 τελικό.

3.5.4.1 Η προαναφερθείσα δυνατότητα μεταφοράς της καταστατικής έδρας προβλέπεται ρητώς από το καταστατικό των εταιρειών αυτών με στόχο την προώθηση της θεμελιώδους ελευθερίας που συνιστά το δικαίωμα εγκατάστασης και είναι, επομένως, επιτακτική ανάγκη να μην παρεμποδισθεί η εν λόγω ελευθερία εξαιτίας φορολογικών διατάξεων.

3.5.5 Στην πρόταση διευκρινίζεται ότι το καθεστώς αναβολής της φορολόγησης μπορεί επίσης να εφαρμοσθεί σε περίπτωση που μία εταιρεία αποφασίζει να μετατρέψει ένα υποκατάστημά της στο εξωτερικό σε θυγατρική εταιρεία.

3.5.5.1 Η αναβολή της φορολόγησης που προβλέπεται από την οδηγία συναρτάται με την προσάρτηση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού που μεταβιβάζονται στη μόνιμη εγκατάσταση της εισφέρουσας εταιρείας, γεγονός το οποίο δεν συμβαίνει όταν υποκατάστημα ξένης εταιρείας μετατρέπεται σε θυγατρική της ίδιας εταιρείας. Σε αυτή την περίπτωση τα μεταβιβαζόμενα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού προσαρτώνται στη λήπτρια εταιρεία (στη νέα θυγατρική εταιρεία). Δεδομένου ότι οι πράξεις για τη μετατροπή υποκαταστήματος σε θυγατρική εταιρεία είναι σύμφωνες προς τους στόχους της οδηγίας και δεν πλήττουν τα φορολογικά δικαιώματα του ενδιαφερομένου κράτους μέλους (τα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού εξακολουθούν να υπάγονται στην ίδια φορολογική δικαιοδοσία) κρίνεται σκόπιμο να διευκρινισθεί ότι οι πράξεις αυτές εμπίπτουν πράγματι στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

3.5.6 Η πρόταση επεκτείνει επίσης το ευεργέτημα της οδηγίας στις πράξεις ανταλλαγής μετοχών, όταν η πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου της αποκτώσας εταιρείας αποκτάται από εταιρείες που δεν είναι φορολογούμενοι κάτοικοι κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.5.7 Τέλος, με την πρόταση θεσπίζονται ενδεδειγμένοι κανόνες για την αποτροπή της οικονομικής διπλής φορολόγησης η οποία οφείλεται στην εφαρμογή διαφορετικών κανόνων για την εκτίμηση της αξίας των μετοχών και των στοιχείων ενεργητικού στα διάφορα κράτη μέλη στην περίπτωση τόσο της εισφοράς στοιχείων ενεργητικού όσο και της ανταλλαγής μετοχών.

3.5.7.1 Εφόσον η φορολογία της υπεραξίας που προέρχεται από τα στοιχεία ενεργητικού βαρύνει μεταγενέστερα την αποκτώσα εταιρεία, θεωρήθηκε επιβεβλημένη η εναρμόνιση των εθνικών φορολογικών κανόνων που διέπουν την εκτίμηση της αξίας των μετοχών που λαμβάνονται έπειτα από εισφορά στοιχείων ενεργητικού ή από ανταλλαγή μετοχών. Ως εκ τούτου, προβλέπεται ότι στις μετοχές αυτές θα αποδίδεται η «πραγματική» αξία των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού πριν από την εισφορά στοιχείων ενεργητικού ή η «πραγματική» αξία που είχαν οι ληφθείσες μετοχές κατά τη στιγμή της ανταλλαγής των μετοχών (εντούτοις προβλέπεται μία εξαίρεση στην περίπτωση που η αποκτώσα εταιρεία κατέχει δικές της μετοχές).

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Η οδηγία περί «συγχωνεύσεων», της 23ης Ιουλίου 1990, αποσκοπεί στη διασφάλιση της αναγκαίας ουδετερότητας των διασυνοριακών πράξεων αναδιάρθρωσης των εταιρειών, με ταυτόχρονη διασφάλιση των δημοσιονομικών συμφερόντων των κρατών μελών.

4.2 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον εκσυγχρονισμό της εν λόγω οδηγίας περί «συγχωνεύσεων» διότι επιφέρουν απολύτως αναγκαίες και ενδεδειγμένες τροποποιήσεις στην οδηγία της 23ης Ιουλίου 1990, χωρίς να προκαλούν ουσιαστικά καμία δυσμενή επίπτωση για τις επιχειρήσεις έναντι της υφιστάμενης κατάστασης και χωρίς να επιβάλουν κάποια καινούρια φορολογική υποχρέωση ή διατύπωση στις επιχειρήσεις.

4.3 Ο στόχος της πρότασης εκσυγχρονισμού της οδηγίας έγκειται στη βελτίωση και στην επέκταση του προβλεπόμενου καθεστώ-

τος αναβολής της φορολόγησης των υπεραξιών που προκύπτουν από αναδιարθρώσεις. Κατ' αυτόν τον τρόπο το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας επεκτείνεται εφεξής ρητά σε περισσότερες μορφές εταιρειών (μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η ευρωπαϊκή εταιρεία (SE) και η ευρωπαϊκή συνεταιριστική εταιρεία (SCE)), καθώς και οι μορφές εταιρειών που προτιμούνται εν γένει από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

4.4 Με την επέκταση του καθεστώτος φορολογικής ουδετερότητας στην ευρωπαϊκή εταιρεία (SE) και στην ευρωπαϊκή συνεταιριστική εταιρεία (SCE) συμπεριλαμβανομένου και του ενδεχόμενου μεταφοράς της καταστατικής έδρας που αποτελεί ιδίον του καθεστώτος αυτών των δύο μορφών εταιρείας η πρόταση οδηγίας θα συμβάλει στη δημιουργία και στη διοίκηση επιχειρήσεων με ευρωπαϊκή διάσταση, αποδεδειγμένων από τα εμπόδια που θέτει επί του παρόντος η περιορισμένη εδαφική εφαρμογή της φορολογικής νομοθεσίας και του εταιρικού δικαίου στα διάφορα κράτη μέλη.

4.5 Οι τροποποιήσεις αυτές, στο σύνολό τους, θα δώσουν τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις συμπεριλαμβανομένων και ολοένα και περισσότερων ΜΜΕ να επωφεληθούν πλήρως των πλεονεκτημάτων της ενιαίας αγοράς (με την ισόρροπη φορολόγηση των εθνικών και διασυνοριακών δράσεων η οποία θα διασφαλίσει την ουδετερότητα των αποφάσεων περί επενδύσεων και αναδιարθρώσεων), γεγονός το οποίο αναμένεται να συμβάλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους και να επηρεάσει θετικά τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και την καταπολέμηση της ανεργίας.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ θα ήταν σκόπιμο να γενικευθεί η ρήτρα η οποία προβλέπει ότι κάθε νέα μορφή εταιρείας που θα δημιουργείται σε ένα κράτος μέλος θα συμπεριλαμβάνεται αυτομάτως στο κατάλογο με τις μορφές εταιρειών του εν λόγω κράτους μέλους, ο οποίος επισυνάπτεται στην οδηγία. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα καθίστατο δυνατή η επίλυση των προβλημάτων που ανακύπτουν εξαιτίας της μη προσαρμογής του προαναφερθέντος καταλόγου.

5.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι είναι ουσιώδες να πραγματοποιηθεί ο εκσυγχρονισμός των οδηγιών περί «συγχωνεύσεων», περί «μητρικών-θυγατρικών εταιρειών» και περί «τόκων και πληρωμών δικαιωμάτων εκμετάλλευσης» κατά τρόπο συνεκτικό, για τον προσδιορισμό τόσο του πεδίου εφαρμογής (παραδείγματος χάρι όσον αφορά τον κατάλογο των μορφών εταιρειών που επισυνάπτονται στις οδηγίες) όσο και των προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούνται για να ισχύσει το προβλεπόμενο φορολογικό καθεστώς (όπως συμβαίνει, παραδείγματος χάρι, στην περίπτωση της μείωσης σε 10 % του ελάχιστου ορίου συμμετοχής που προβλέπεται εφεξής από την οδηγία εκσυγχρονισμού της οδηγίας περί «μητρικών-θυγατρικών εταιρειών»).

5.3 Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η επέκταση του πεδίου εφαρμογής (σε άλλες μορφές εταιρειών και σε άλλες πράξεις αναδιάρθρωσης) δεν είναι πλήρης και, άρα, ούτε ικανοποιητική δεδομένου ότι:

- δεν περιλαμβάνει όλα τα είδη φόρων που προβλέπονται για τις πράξεις αναδιάρθρωσης (και, ειδικότερα, τα τέλη καταχώρισης ή τους φόρους εισφοράς
- το καθεστώς αναβολής της φορολόγησης σε περίπτωση μεταφοράς της καταστατικής έδρας περιορίζεται στην ευρωπαϊκή εταιρεία (SE) και στην ευρωπαϊκή συνεταιριστική εταιρεία (SCE), παρά το γεγονός ότι στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου αναγνωρίζεται —με την απόφαση που ελήφθη για την υπόθεση Centros (*)— η ελευθερία εγκατάστασης και επιλογής του τόπου εγκατάστασης της εταιρικής έδρας για όλες τις μορφές εταιρειών.

(*) Υπόθεση αριθ. C 212/97 της 9ης Μαρτίου 1999.

5.4 Τέλος, η ΕΟΚΕ εμμένει στην πλήρη διασφάλιση της φορολογικής ουδετερότητας των διασυνοριακών πράξεων αναδιάρθρωσης, κυρίως όσον αφορά την μεταφορά των ζημιών και την προστασία των εξομοιωμένων λογαριασμών και των αποθεματικών.

6. Συμπεράσματα

6.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την τροποποίηση της οδηγίας περί «συγχωνεύσεων» διότι, αφενός, επιφέρουν απολύτως αναγκαίες και ενδεδειγμένες τροποποιήσεις στην εν λόγω οδηγία και, αφετέρου, θα δώσουν τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις — μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάν-

νεται πλέον η ευρωπαϊκή εταιρεία (SE), η ευρωπαϊκή συνεταιριστική εταιρεία (SCE) και ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός ΜΜΕ — να επωφεληθούν πλήρως των πλεονεκτημάτων της ενιαίας αγοράς, γεγονός το οποίο αναμένεται να συμβάλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους και να επηρεάσει θετικά τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και την καταπολέμηση της ανεργίας.

6.2 Η ΕΟΚΕ καλεί ωστόσο την Επιτροπή να επανεξετάσει ορισμένες βασικές συνιστώσες, οι οποίες παραμένουν σε εκκρεμότητα και επισημαίνονται στις ειδικές παρατηρήσεις που διατυπώνει η ΕΟΚΕ.

Βρυξέλλες, 25 Φεβρουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το «Σύστημα γενικευμένων προτιμήσεων (ΣΓΠ)»

(2004/C 110/10)

Στις 20 Ιανουαρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ο επίτροπος ο αρμόδιος για θέματα εμπορίου, κ. Pascal Lamy, ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει γνωμοδότηση για το: Γενικευμένο Σύστημα Προτιμήσεων.

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 6 Φεβρουαρίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. PEZZINI.

Κατά την 406η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 117 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και καμία αποχή.

1. Εισαγωγή

1.1 Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, η ΕΕ προέβη σε ουσιαστική αναθεώρηση και ενημέρωση της πολιτικής της στον τομέα των εμπορικών προτιμήσεων έναντι των αναπτυσσόμενων χωρών υπό το φως της εξέλιξης της κατάστασης. Η τελευταία σημαντική αναθεώρηση του συστήματος γενικευμένων προτιμήσεων (ΣΓΠ) τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1995 για περίοδο δέκα ετών από την έναρξη ισχύος της. Κατά συνέπεια, θα παύσει να ισχύει την 31η Δεκεμβρίου 2004 και, για το λόγο αυτόν, είναι αναγκαία μια νέα αναθεώρηση.

1.2 Οι ισχύουσες κατευθυντήριες γραμμές εισήγαγαν πολλές σημαντικές αλλαγές, αντικαθιστώντας την παραδοσιακή προσέγγιση αδασολογικής πρόσβασης στις αγορές για περιορισμένες ποσότητες εμπορευμάτων με την έννοια της προσαρμογής, σύμφωνα με την οποία παρέχονται περιορισμένες προτιμήσεις για απεριόριστες ποσότητες. Παράλληλα θεσπίστηκαν νέοι κανόνες περί διαβάθμισης οι οποίοι εξαιρούν ορισμένους τομείς εξαγωγών από καθορισμένες δικαιούχους χώρες.

1.2.1 Στη συνέχεια, προσφέρθηκαν πρόσθετες προτιμήσεις υπό μορφή ειδικών καθεστώτων ενθάρρυνσης με στόχο την προώθηση των ακόλουθων στόχων:

- επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης,
- συνδρομή προς τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες,
- καταπολέμηση της παραγωγής και της διακίνησης ναρκωτικών ουσιών,
- προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων,
- προστασία του περιβάλλοντος.

1.2.2 Υπάρχουν διατάξεις που προβλέπουν την προσωρινή αναστολή του συστήματος γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων για τις χώρες οι οποίες παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, έχουν διαπράξει σοβαρές και συστηματικές παραβιάσεις των βασικών κανόνων εργασίας, διενεργούν απεργίες τελωνειακών ελέγχους, έχουν δείξει ανοχή στο εμπόριο ναρκωτικών, έχουν εμπλακεί σε απάτες ή αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, έχουν καταστήσει τις διεθνείς συμβάσεις που αφορούν τη διατήρηση και την προστασία των αλιευτικών πόρων ή έχουν παραβεί μία ή περισσότερες άλλες απαιτήσεις. Ωστόσο, αυτό το είδος κύρωσης έχει χρησιμοποιηθεί τόσο σπάνια που έχει καταλήξει να είναι ως επί το πλείστον αναποτελεσματικό. Η μόνη χώρα που έχει τιμωρηθεί μέχρι σήμερα κατά τον τρόπο αυτόν είναι η Μιανμάρ.

1.3 Το 1998, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προκειμένου να διευκολύνει την εφαρμογή του ΣΓΠ, είχε υποβάλει προτάσεις (COM(1998) 521 τελικό) που συγκέντρωναν σε έναν ενιαίο κανονισμό, με ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 1999 έως την 31η Δεκεμβρίου

2001, τις πολύ διαφορετικές μεταξύ τους διατάξεις περί γεωργικών και βιομηχανικών προϊόντων. Η ΕΟΚΕ είχε εγκρίνει τις προτάσεις αυτές ⁽¹⁾ οι οποίες στη συνέχεια ενσωματώθηκαν στον κανονισμό του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 2820/98.

1.4 Το 2001, η Επιτροπή υπέβαλε προτάσεις (COM(2001) 293 τελικό) για ένα τροποποιημένο καθεστώς για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 2002 έως την 31η Δεκεμβρίου 2004. Η ΕΟΚΕ εξέδωσε θετική γνωμοδότηση επί των προτάσεων ⁽²⁾ οι οποίες στη συνέχεια τέθηκαν σε εφαρμογή με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2501/2001 του Συμβουλίου.

2. Οι προτάσεις της Επιτροπής

2.1 Αρχικά, η Επιτροπή σκόπευε να δημοσιεύσει, το Σεπτέμβριο του 2003, ένα έγγραφο που θα περιλάμβανε τις προτάσεις της για το νέο καθεστώς το οποίο έπρεπε να τεθεί σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2005. Στη συνέχεια, αποφάσισε να αναστείλει την εισαγωγή του νέου συστήματος για ένα έτος και να υποβάλει πρόταση προσωρινού καθεστώτος για την εν λόγω περίοδο. Αυτό το προσωρινό καθεστώς θα βασιζόταν στις ισχύουσες κατευθυντήριες γραμμές με ορισμένες τροποποιήσεις, σχετικά ελάχιστης σημασίας και ως επί το πλείστον τεχνικής φύσης.

2.1.1 Η απόφαση να ανασταλεί η θεμελιώδης τροποποίηση του συστήματος ελήφθη, μεταξύ άλλων, ενόψει της αναμονής των αποτελεσμάτων του Γύρου της Ντόχα, στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, και προκειμένου να μην διακυβευτεί η έκβαση των συνομιλιών αυτών. Ένα άλλο στοιχείο που συνέβαλε στην αναστολή ήταν η προσφυγή που άσκησε η Ινδία κατά της ΕΕ στον ΠΟΕ. Επιπλέον, θεωρήθηκε ότι θα ήταν πρόσφορο να αναβληθεί η θέσπιση των νέων κατευθυντήριων γραμμών για μετά τη διεύρυνση της Ένωσης προκειμένου να δοθεί στα νέα κράτη μέλη περισσότερος χρόνος προσαρμογής· ένα από αυτά (η Κύπρος) είναι ήδη δικαιούχος του ΣΓΠ.

2.1.2 Η δεκαετής περίοδος για το νέο καθεστώς προβλέπεται να ξεκινήσει την 1η Ιανουαρίου 2007· ακόμη και σε περίπτωση που οι διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ντόχα δεν έχουν ολοκληρωθεί μέχρι την ημερομηνία αυτή, η Επιτροπή έχει τώρα αποφασίσει ότι δεν θα επιδιώξει την περαιτέρω παράταση του ισχύοντος συστήματος. Η σχετική αποτυχία των συνομιλιών του Κανκούν δεν είναι καλός οίανός για μια επιτυχή έκβαση του Γύρου της Ντόχα εντός του ισχύοντος χρονοδιαγράμματος.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση για την «Πρόταση κανονισμού (ΕΚ) του Συμβουλίου για την εφαρμογή πολυετούς προγράμματος γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 1999 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2001» - [COM (1998) 521 τελικό - 98/0280 (ACC)], (ΕΕ C 40 της 15.2.1999).

⁽²⁾ Γνωμοδότηση σχετικά με την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την εφαρμογή συστήματος γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 1999 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2001» - COM (2001) 293 τελικό - 2001/0131 (ACC), (ΕΕ C 311 της 7.11.2001).

2.2 Οι προτάσεις της Επιτροπής για την προσωρινή περίοδο δημοσιεύτηκαν το Σεπτέμβριο του 2003 (COM(2003) 634 τελικό) και η ΕΟΚΕ ενέκρινε ασφαλώς τις ρυθμίσεις αυτές ⁽³⁾.

2.3 Εν συνεχεία της αίτησης του κ. Lamy, η ΕΟΚΕ διατυπώνει τώρα τις παρατηρήσεις της και συστάσεις σχετικά με τη μορφή που θα πρέπει να λάβουν οι κατευθυντήριες γραμμές για το νέο οριστικό καθεστώς ΓΔΠ το οποίο θα θεσπιστεί στο τέλος αυτής της προσωρινής περιόδου.

3. Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

3.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι στόχοι του ισχύοντος συστήματος (βλ. ανωτέρω) είναι σημαντικοί και πρέπει να αποτελούν τη βάση οποιουδήποτε νέου συστήματος που προορίζεται να αντικαταστήσει τις ισχύουσες συμφωνίες.

3.2 Πρέπει τώρα να διαμορφωθεί ένα σύστημα που θα διασφαλίζει την αποτελεσματική εφαρμογή των κοινοτικών πολιτικών στον τομέα αυτόν.

3.3 Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι ως επί το πλείστον τα ειδικά καθεστώτα ενθάρρυνσης δεν είχαν τον επιθυμητό αντίκτυπο. Σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις, μόνο μία χώρα (η Δημοκρατία της Μολδαβίας) συμπεριλήφθηκε στα ειδικά καθεστώτα ενθάρρυνσης για την προστασία των δικαιωμάτων εργασίας (μια δεύτερη χώρα, η Σρι Λάνκα, προβλέπεται να συμπεριληφθεί το Φεβρουάριο του 2004) και καμία χώρα στα ειδικά καθεστώτα ενθάρρυνσης για την προστασία του περιβάλλοντος, γεγονός που αποτελεί σαφή ένδειξη για το ότι τα ειδικά καθεστώτα ενθάρρυνσης δεν αποδείχτηκαν ενθαρρυντικά. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η διαδικασία αναθεώρησης πρέπει να προβλέπει επίσης την εις βάθος αναθεώρηση των μηχανισμών αυτών.

3.3.1 Σε προηγούμενη γνωμοδότησή της επί του θέματος αυτού ⁽⁴⁾, η ΕΟΚΕ επισημάνει ότι οι προτάσεις που υπέβαλε η Επιτροπή για τη βελτίωση των καθεστώτων αυτών πιθανόν να μην κατορθώσουν να καταστήσουν ελκυστικά τα κίνητρα για τις δικαιούχους χώρες. Τίθεται, συνεπώς, το ερώτημα κατά πόσο είναι δυνατό, στο πλαίσιο του προσαρμοσμένου συστήματος και των σχετικών περιορισμένων προτιμήσεων, να ενθαρρυνθούν οι ενδιαφερόμενες χώρες να υιοθετήσουν τους επιθυμητούς τρόπους συμπεριφοράς.

3.3.2 Η συμπληρωματική κατ' αποκοπή μείωση κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες συνεπάγεται συνολική μείωση 7 % και θα μπορούσε να αποτελέσει ανεπαρκές κίνητρο σε σύγκριση με τα τεράστια χρηματικά ποσά που εμπλέκονται στο εμπόριο ναρκωτικών ή τις τεράστιες δαπάνες που συνεπάγεται για τα εθνικά οικονομικά των δικαιούχων χωρών η εφαρμογή των σχεδίων στον τομέα του περιβάλλοντος.

3.3.3 Επιπλέον, τίθεται το ερώτημα σχετικά με το ποια είναι η καλύτερη τυπολογία κινήτρων που θα πρέπει να υιοθετηθεί: είναι προτιμότερο να χορηγηθούν μειώσεις εκ των υστέρων, μόλις εξακριβωθεί ότι η δικαιούχος χώρα πληροί τις προϋποθέσεις, ή είναι αντίθετα προτιμότερο να χορηγηθούν τα κίνητρα εκ των προτέρων,

προκειμένου να ενθαρρυνθούν οι ενδιαφερόμενες χώρες να υιοθετήσουν τις αναγκαίες πολιτικές. Ωστόσο, καμία από τις δύο προσεγγίσεις δεν θα έχει το επιθυμητό αποτέλεσμα αν οι προτιμήσεις δεν είναι τέτοιου επιπέδου που να συνιστούν επαρκές κίνητρο.

3.4 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι τα ληφθέντα μέτρα, ανεξάρτητα από τη φύση τους, θα πρέπει να είναι διαφανή, συνεπή, αντικειμενικά και να μην προκαλούν διακρίσεις. Επιπλέον, θα πρέπει να βασίζονται σε συμφωνημένα πρότυπα και σε κριτήρια αναγνωρισμένα σε διεθνές επίπεδο, όπου αυτά υπάρχουν, συμπεριλαμβανομένων των οκτώ βασικών κανόνων εργασίας του ΔΟΕ. Πρέπει επίσης να είναι συμβατά με τους κανόνες του ΠΟΕ και τις άλλες υποχρεώσεις που απορρέουν από τις συνθήκες.

3.5 Στην προηγούμενη γνωμοδότησή της ⁽⁵⁾, η ΕΟΚΕ επισημάνει ότι η νέα αναθεώρηση του κανονισμού δεν κατόρθωσε να εναρμονίσει πλήρως και να ενοποιήσει όλους τους κανόνες και τις διαδικασίες του ΣΓΠ και ζήτησε επιμόλυνση να αξιοποιηθεί η εις βάθος αναθεώρηση που προβλέπεται για το 2004 προκειμένου να απλουστευθεί, να εναρμονιστεί, να βελτιωθεί, να κωδικοποιηθεί, να ταξινομηθεί και να ενοποιηθεί ολόκληρο το σύστημα. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη θέση αυτή και υπογραμμίζει ότι δίνει μεγάλη σημασία στο θέμα αυτό. Η απλούστευση είναι θεμελιώδης για τη βελτίωση της λειτουργίας του ΣΓΠ και για την επίτευξη των στόχων του. Οι ισχύουσες ρυθμίσεις χαρακτηρίζονται από έλλειψη σαφήνειας, περιεκτικότητας, και διάρθρωσης

3.6 Ένας από τους παράγοντες που συμβάλλουν στην πολυπλοκότητα του ισχύοντος καθεστώτος είναι ο μηχανισμός διαβάθμισης. Ο μηχανισμός αυτός καθιστά δυνατό τον αποκλεισμό, από μεμονωμένες δικαιούχους χώρες, συγκεκριμένων τομέων εξαγωγών όταν δεν είναι πλέον αναγκαία η στήριξη αυτών των βιομηχανικών τομέων στις χώρες αυτές και συνεπώς δεν δικαιολογείται η παράταση του ΣΓΠ στο πλαίσιο της συνδρομής προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, ακόμη κι αν εξακολουθούν να παρέχεται στήριξη σε άλλα είδη βιομηχανιών των εν λόγω χωρών. Η ΕΟΚΕ εξέφρασε θετική γνώμη ⁽⁶⁾ όσον αφορά τη διατήρηση του μηχανισμού διαβάθμισης στο πλαίσιο των προσωρινών καθεστώτων για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 2002 έως την 31η Δεκεμβρίου 2004, όμως εκτιμά ότι αυτή η διαδικασία θα πρέπει να επανεξεταστεί στο πλαίσιο της εν εξελίξει εις βάθος αναθεώρησης.

3.7 Σε πολλές πρόσφατες γνωμοδοτήσεις ⁽⁷⁾, η ΕΟΚΕ τόνισε πόσο σημαντικό είναι να συνοδεύονται οι νομοθετικές προτάσεις από λεπτομερείς εκτιμήσεις των επιπτώσεων. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να καταρτίσει εκτίμηση των επιπτώσεων των προτάσεων της που αφορούν την αναθεώρηση του ΣΓΠ.

4. Η άποψη της κοινωνίας των πολιτών

4.1 Στις 10 Ιουνίου 2003, η ΕΟΚΕ διοργάνωσε ακρόαση των εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών στην έδρα της στις Βρυξέλλες. Οι θέσεις που αναπτύσσονται στο παρόν κεφάλαιο αντανακλούν τις γραπτές προτάσεις που παραλήφθηκαν και τις παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν στη διάρκεια της ακρόασης.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την παράταση, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2005, της εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2501/2001 για την εφαρμογή συστήματος γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 2002 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2004 και την τροποποίηση του εν λόγω κανονισμού» - COM (2003) 634 τελικό - 2003/0259ACC.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση σχετικά με την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την εφαρμογή συστήματος γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 1999 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2001» - COM (2001) 293 τελικό - 2001/0131 (ACC), (ΕΕ C 311 της 7.11.2001, παρ. 3.6).

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση σχετικά με την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την εφαρμογή συστήματος γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 1999 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2001» - COM (2001) 293 τελικό - 2001/0131 (ACC), (ΕΕ C 311 της 7.11.2001).

⁽⁶⁾ αυτ.

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση για την απλοποίηση, εισηγητής: ο κ. Walker (ΕΕ C 48 της 21.02.2002), γνωμοδότηση για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής - Απλούστευση και βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος» - COM(2001) 726 τελικό (ΕΕ C 125 της 27.05.2002) και γνωμοδότηση για την «Απλούστευση», (ΕΕ C 133 της 6.6.2003).

4.2 Η γενική αντίληψη είναι ότι το ισχύον σύστημα θα μπορούσε να λειτουργεί καλύτερα. Σε διάφορες απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο, οι ερωτηθέντες εξέφραζαν σοβαρές αμφιβολίες ως προς την αποτελεσματικότητα των δασμολογικών προτιμήσεων μολονότι υποστήριζαν ότι δεν μπορούσαν να συγκεκριμενοποιήσουν τις αμφιβολίες αυτές. Επιπλέον, επισημαίναν ότι είναι δύσκολο να αξιολογηθεί η επιτυχία του συστήματος λόγω της έλλειψης διαθέσιμων στοιχείων. Άλλες απαντήσεις επισημαίναν έλλειψη ισορροπίας στον καταμερισμό των οφελών· οι ασιατικές χώρες επωφελούνται από το 75 % του συνολικού όγκου των μειώσεων δασμών και από αυτό το ποσοστό η Κίνα επωφελείται από το 1/3. Εκφράστηκαν ανησυχίες για το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος των πλεονεκτημάτων προορίζεται για τις πιο αναπτυγμένες από τις αναπτυσσόμενες χώρες και όχι τις λιγότερο αναπτυγμένες. Συχνά οι μεγαλύτεροι δικαιούχοι καταλήγουν να είναι οι διεθνείς εμπορικοί φορείς αντί των κρατών. Επιπλέον, επικρατεί η εντύπωση ότι ο αντίκτυπος των γενικευμένων προτιμήσεων συχνά υπεραντισταθμίζεται από άλλους παράγοντες, όπως οι μη δασμολογικοί φραγμοί.

4.3 Έχουν εντοπιστεί διάφορα προβλήματα:

- η δασμολογική διάβρωση διακυβεύει τον αντίκτυπο των γενικευμένων προτιμήσεων. Λόγω της γενικής μείωσης των δασμών περιορίζονται τα περιθώρια για την παροχή προτιμωσιακής μεταχείρισης σημαντικού μεγέθους σε ορισμένες χώρες. Η ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων της Ντόχα αναμένεται να καταλήξει σε πρόσθετες γενικευμένες μειώσεις·
- το σύστημα είναι ευάλωτο στις απάτες. Είναι σχετικά εύκολο για τους ασυνείδητους φορείς που έχουν την έδρα τους σε χώρες που μπορούν να είναι δικαιούχοι δασμολογικών προτιμήσεων να εξαγάγουν τα εμπορεύματά τους σε μια χώρα που μπορεί να επωφελείται από τους δασμούς αυτούς και από εκεί να τα επανεξάγουν στην ΕΕ σαν να είχαν παραχθεί σε αυτή την τελευταία χώρα·
- ακόμη και όταν δεν διαπιστώνονται απάτες, ο έλεγχος της χώρας προέλευσης αποτελεί μια περίπλοκη διαδικασία, ιδίως για τα μεταποιημένα προϊόντα που αποτελούνται από σειρές υλικών ή επιμέρους συστατικών· λόγω του γεγονότος αυτού, σε πολλές περιπτώσεις επιβάλλονται στους εισαγωγείς της ΕΕ όροι τόσο επαχθείς που καταλήγουν να είναι απαράδεκτοι·
- οι κανόνες, ιδίως αυτοί που αφορούν το μηχανισμό διαβάθμισης, είναι υπερβολικά περίπλοκοι και προκαλούν σύγχυση και αντιθέσεις·
- δεν υπάρχει συνοχή του ΣΓΠ και των άλλων μέσων της ΕΕ. Σε κάποιες περιπτώσεις, ορισμένες χώρες μπορούν να απολαύουν ποσοστώσεων στο πλαίσιο:
 - α) διμερούς συμφωνίας με την ΕΕ,
 - β) αυτόνομων ή ειδικών ποσοστώσεων ανά προϊόν χορηγούμενων ετησίως υπέρ όλων των τρίτων χωρών ανεξαρτήτως της προέλευσης, και
 - γ) δασμολογικών προτιμήσεων που παρέχονται στο πλαίσιο του ΣΓΠ.

4.4 Οι απόψεις δίδονται σημαντικά ως προς τους στόχους που θα πρέπει να εκπληρώσει το ΣΓΠ κατά την προσεχή δεκαετή περίοδο. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις είναι πεπεισμένες ότι οι βασικοί κανόνες εργασίας, η προστασία του περιβάλλοντος και η εξάλειψη της παραγωγής και της διακίνησης ναρκωτικών θα πρέπει να παραμείνουν ουσιώδη στοιχεία του συστήματος, μέχρι του σημείου να προβλεφθεί ο αποκλεισμός των χωρών που δεν σέβονται τις απαιτήσεις αυτές, ανεξάρτητα από την οικονομική τους κατάσταση. Αντίθετα, οι εμπορικές ενώσεις, μολονότι αναγνωρίζουν τη μεγάλη σημασία αυτών των θεμάτων, υποστηρίζουν ότι το ΣΓΠ δεν αποτελεί μέσο που μπορεί να αντιμετωπίσει τέτοια προβλήματα και ότι η ενσωμάτωσή τους κατέστησε δυσχερέστερη την εφαρμογή του

προτιμωσιακού καθεστώτος, προκαλώντας, επιπλέον, ασάφειες όσον αφορά τους σχετικούς κανόνες δικαίου.

4.5 Ορισμένοι από τους ερωτηθέντες επισημάναν ότι ο παρών κατάλογος δικαιούχων χωρών δεν είναι συνεπής επειδή:

- α) το φάσμα των σταδίων ανάπτυξης που περιλαμβάνονται στον κατάλογο είναι πολύ ευρύ·
- β) περιλαμβάνονται τόσο οι αναπτυσσόμενες οικονομίες όσο και οι οικονομίες σε στάδιο μετάβασης·
- γ) διάφορες δικαιούχοι χώρες απολαμβάνουν επίσης προτιμωσιακού καθεστώτος μέσω διμερών ή περιφερειακών διμερών συμφωνιών.

Άλλοι εκτιμούν ότι το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ δεν θα πρέπει να αποτελεί κριτήριο για τον καθορισμό των δικαιούχων χωρών δεδομένου ότι ορισμένες χώρες με χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ έχουν ισχυρή, ή και δεσπόζουσα ακόμη, θέση σε ορισμένους βιομηχανικούς τομείς στο παγκόσμιο εμπόριο. Οι συνδικαλιστικοί εκπρόσωποι υποστηρίζουν ότι μοναδικά κριτήρια πρέπει να είναι ο σεβασμός των βασικών δικαιωμάτων των εργαζομένων, η προστασία του περιβάλλοντος και η καταπολέμηση του εμπορίου ναρκωτικών. Σε πολλές απαντήσεις επιβεβαιώνεται ότι ο κατάλογος των δικαιούχων θα πρέπει να περιορίζεται στις 49 χώρες που περιλαμβάνονται στον κατάλογο των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών των Ηνωμένων Εθνών.

4.6 Επιτεύχθηκε γενική συναίνεση όσον αφορά το γεγονός ότι οι βασικές προτιμήσεις θα πρέπει να παρέχονται σύμφωνα με ένα εκ των προτέρων κριτήριο, αλλά ότι οι ειδικές προτιμήσεις, αν πράγματι πρέπει να παρέχονται, θα πρέπει να παρέχονται σύμφωνα με ένα εκ των υστέρων κριτήριο.

4.7 Μεταξύ των προτάσεων απλούστευσης περιλαμβάνονται:

- μείωση του αριθμού των δικαιούχων χωρών
- μείωση του αριθμού των βιομηχανικών τομέων και των κατηγοριών προϊόντων
- αποκλεισμός των χωρών που έχουν συνάψει διμερή συμφωνία με την ΕΕ
- αποκλεισμός των χωρών που επωφελούνται από περιφερειακή εμπορική συμφωνία
- κατάργηση των ειδικών προτιμήσεων ή η μείωση του αριθμού τους
- απλούστευση των κανόνων που αφορούν τη χώρα προέλευσης
- απλούστευση ή εξάλειψη του μηχανισμού διαβάθμισης
- εξάλειψη όλων των δασμών κατ' αξία 3 % ή λιγότερο και όλων των ειδικών δασμών ίσης ή χαμηλότερης αξίας των 5 ευρώ.

Οι υποστηρικτές της πρότασης περί περιορισμού των δικαιούχων στις 49 λιγότερο αναπτυγμένες χώρες επισημάναν ότι το μέτρο αυτό θα οδηγούσε *ipso facto* σε απλούστευση του συστήματος.

4.8 Η γενική άποψη είναι ότι η λειτουργία του μηχανισμού διαβάθμισης δεν είναι ικανοποιητική και έχει προκαλέσει πολλές αντιθέσεις. Ένας από τους ερωτηθέντες έφτασε στο σημείο να βεβαιώσει ότι το ισχύον σύστημα διαβάθμισης είναι ολοκληρωτικά αδιαφανές. Πρέπει να σημειωθεί ότι η απώλεια του καθεστώτος ΓΔΠ έχει επανειλημμένως οδηγήσει στη μείωση των άμεσων ξένων επενδύσεων στην ενδιαφερόμενη χώρα δεδομένου ότι οι επενδύσεις συνδύνανται με την ύπαρξη των δασμολογικών προτιμήσεων: οι αποκλεισμένες χώρες βρέθηκαν συνεπώς σε διττή μειονεκτική θέση. Ένα άλλο πρόβλημα συνίσταται στο γεγονός ότι η περίοδος αναφοράς που χρησιμοποιείται για την ενημέρωση της διαβάθμισης απεχει σημαντικά από το χρόνο της πραγματικής ενημέρωσης: για παράδειγμα, η περίοδος αναφοράς για το 2003 είναι η περίοδος 1997-1999.

4.9 Σε γενικές γραμμές, υποστηρίζεται ότι δεν υπάρχει μόνο έλλειψη συνοχής των γενικών εμπορικών και των αναπτυξιακών πολιτικών της ΕΕ αλλά και ότι οι πολιτικές αυτές είναι ενίοτε αλληλοσυγκρουόμενες. Για την επανόρθωση της κατάστασης αυτής και την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ των διαφόρων παραγόντων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, θα απαιτηθεί συντονισμένη προσέγγιση από όλα τα θεσμικά όργανα της ΕΕ καθώς και η ενεργός συμμετοχή ορισμένων Γενικών Διευθύνσεων της Επιτροπής.

5. Η θέση των τρίτων χωρών

5.1 Το ίδιο ερωτηματολόγιο απεστάλη στις κυβερνήσεις και τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις μιας σειράς δικαιούχων χωρών. Δυστυχώς, ελάχιστες απαντήσεις παρελήφθησαν και τα αποτελέσματα δεν ελήφθησαν υπόψη στην έρευνα αυτή επειδή κρίθηκε ότι η ανταπόκριση ήταν πολύ μικρή για να μπορέσει να αποτελέσει σημαντικό στατιστικό δείγμα. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ συνεχίζει να συνδράμει ενεργώς τις αναπτυσσόμενες χώρες προκειμένου να αναπτύξουν τις ικανότητές τους ώστε να ανταποκριθούν σε απαιτήσεις της φύσης αυτής.

6. Ειδικές παρατηρήσεις

6.1 Φαίνεται πιθανό, λαμβανομένης υπόψη της δυσοίωνης αρχής τους, ότι οι διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ντόχα του ΠΟΕ θα είναι εξίσου παρατεταμένες με τις διαπραγματεύσεις των προηγούμενων γύρων. Για το λόγο αυτόν, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την απόφαση της Επιτροπής να προβεί στη θέσπιση του νέου συστήματος με ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 2006 και να μην περιμένει τα αποτελέσματα του Γύρου της Ντόχα κάποια απροσδιόριστη στιγμή στο μέλλον.

6.2 Η πρωτοβουλία που δρομολόγησε η ΕΕ στο πλαίσιο της συμφωνίας «Οτιδήποτε εκτός από όπλα» για τις 49 λιγότερο αναπτυγμένες χώρες συνεπάγεται τον ουσιαστικό αποκλεισμό τους από το σύστημα ΓΔΠ. Εφόσον έχουν το δικαίωμα να εξαγουν αδασολόγητα όλα τα άλλα προϊόντα (με ορισμένες μεταβατικές εξαιρέσεις στο γεωργικό τομέα) στην ΕΕ σε απεριόριστες ποσότητες, το σύστημα ΓΔΠ δεν ισχύει πλέον για αυτές τις χώρες, δεδομένου ότι δεν μπορεί να μειωθεί μέσω προτιμήσεων ό,τι έχει ήδη καθοριστεί σε μηδενικό επίπεδο.

6.3 Το σύστημα ΓΔΠ είναι ένα στοιχείο της αναπτυξιακής πολιτικής της ΕΕ. Κατά συνέπεια, πρέπει να ευθυγραμμίζεται με τα άλλα στοιχεία της πολιτικής αυτής. Κάθε τροποποίηση του συστήματος ΓΔΠ πρέπει να εξετάζεται υπό το φως της γενικής αναπτυξιακής πολιτικής. Για τον σκοπό αυτόν, θα απαιτηθεί στενός συντονισμός μεταξύ των αρμοδίων Γενικών Διευθύνσεων της Επιτροπής.

6.4 Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι θα αξιοποιηθεί η ευκαιρία που θα δοθεί με τη θέσπιση του νέου συστήματος για να εναρμονιστούν όλοι οι κανόνες και διαδικασίες του καθεστώτος.

6.5 Πρωταρχικός στόχος του συστήματος ΓΔΠ είναι να βοηθήσει τις αναπτυσσόμενες χώρες να αναπτύξουν τις οικονομίες τους. Δεν μπορεί να θεωρείται πανάκεια για όλα τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν αυτές οι χώρες.

6.6 Το ισχύον σύστημα ΓΔΠ έχει δεχτεί πολλές επικρίσεις, και συγκεκριμένα:

- ότι καλύπτει υπερβολικά πολλές χώρες·
- ότι τα ειδικά καθεστώτα ενθάρρυνσης απέτυχαν·
- ότι ο καταμερισμός των οφελών δεν είναι ισόρροπος·
- ότι ο μηχανισμός διαβάθμισης είναι υπερβολικά περίπλοκος·
- ότι είναι ευάλωτο στις απάτες·
- ότι ο αντίκτυπός του έχει αμβλυνθεί λόγω της μείωσης των δασμών.

6.6.1 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι το σύστημα ΓΔΠ καλύπτει υπερβολικά πολλές χώρες. Ο παρών κατάλογος δικαιούχων χωρών περιλαμβάνει 174 χώρες μεταξύ των οποίων υπάρχουν μεγάλες διαφορές από άποψη ανάπτυξης, όγκου εμπορικών συναλλαγών, κατά

κεφαλής ΑΕγχΠ, επιπέδου εκβιομηχάνισης, επιπέδου φτώχειας και συμμόρφωσης με τα διεθνώς αποδεκτά πρότυπα κοινωνικής ευθύνης.

6.6.1.1 Από τη μία πλευρά, περιλαμβάνει βασικούς εμπορικούς εταίρους, όπως η Κίνα, η Ινδία, η Ρωσική Ομοσπονδία και η Νότια Αφρική, που αποτελούν τρομακτικούς ανταγωνιστές της ΕΕ σε πολλούς τομείς αγορών. Από την άλλη πλευρά, περιλαμβάνει απόκεντρα νησιωτικά εδάφη με πολύ μικρές οικονομίες, όπως η Νήσος των Χριστουγέννων, η νήσος Χερντ, οι νήσοι ΜακΝτόναλντ, η νήσος Νότια Γεωργία και οι νήσοι Σάντουιτς. Μεταξύ των δύο αυτών άκρων υπάρχουν φορολογικοί παράδεισοι όπως οι νήσοι Κεϊμάν, πετρελαιοπαραγωγικές χώρες όπως το Κουβέιτ, χώρες με καλά αναπτυγμένες οικονομίες όπως η Αίγυπτος και χώρες με απολυταρχικά καθεστώτα όπως η Ζιμπάμπουε.

6.6.1.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση να μην είναι το κατά κεφαλής ΑΕγχΠ το μοναδικό κριτήριο που χρησιμοποιείται για τον καθορισμό της επιλεξιμότητας για συμπερίληψη στο καθεστώς ΓΔΠ. Συμμερίζεται επίσης τις ανησυχίες που εκφράστηκαν σε πολλούς κύκλους ότι υπερβολικό ποσοστό οφελών διοχετεύεται σε εκείνες τις χώρες που το έχουν λιγότερο ανάγκη. Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η συνδρομή στο πλαίσιο του συστήματος ΓΔΠ επικεντρώνεται σε εκείνες τις χώρες που έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη, η ΕΟΚΕ συνιστά οι νέες κατευθυντήριες γραμμές να αποκλείουν από τη συμμετοχή τις ακόλουθες κατηγορίες:

- τις χώρες που δεν έχουν χαρακτηριστεί από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών ως «αναπτυσσόμενες χώρες»·
- τις χώρες που έχουν συνάψει διμερείς ή περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες με την ΕΕ·
- τις χώρες που είναι μέλη του ΟΠΕΚ·
- τις χώρες που έχουν πρόγραμμα πυρηνικών όπλων·
- τις χώρες που λειτουργούν ως φορολογικοί παράδεισοι.

6.6.1.3 Για να μην θιγούν οι χώρες που έχουν ήδη διμερείς ή περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες με την ΕΕ, θα πρέπει να είναι δυνατή η τροποποίηση των υφιστάμενων συμφωνιών κατά τρόπο που να εδραιώνονται στις συμφωνίες όλα τα οφέλη τα οποία ενδέχεται να δικαιούνται σήμερα στο πλαίσιο του καθεστώτος ΓΔΠ.

6.6.2 Η ΕΟΚΕ αποδίδει ύψιστη σημασία στην προώθηση της τήρησης των βασικών κανόνων εργασίας, στην προστασία του περιβάλλοντος και στην καταπολέμηση του εμπορίου ναρκωτικών. Πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι το παρόν σύστημα γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων υπήρξε πλήρως αποτελεσματικό και δεν κατόρθωσε να επιτύχει κανέναν από τους στόχους αυτούς. Μόνο μία χώρα συμπεριλήφθηκε στα ειδικά καθεστώτα ενθάρρυνσης για την προστασία των δικαιωμάτων εργασίας και απολύτως καμία στα καθεστώτα για την προστασία του περιβάλλοντος, ενώ τίποτα δεν αποδεικνύει ότι τα ειδικά καθεστώτα ενθάρρυνσης για την καταπολέμηση της παραγωγής και της διακίνησης ναρκωτικών, από τα οποία επωφελήθηκαν δώδεκα χώρες, είχαν οποιονδήποτε αντίκτυπο στο εμπόριο ναρκωτικών.

6.6.2.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί άσκοπη την παράταση ενός συστήματος το οποίο, αν και αξιολόγο από άποψη στόχων, απέτυχε τόσο παταγωδώς στην πράξη. Εκτιμά ότι πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο εξεύρεσης αποτελεσματικότερων τρόπων για την επίτευξη αυτών των σημαντικών στόχων. Εάν εκτιμηθεί ότι το σύστημα ΓΔΠ πρέπει να χρησιμοποιηθεί για τον σκοπό αυτόν, τότε ο καλύτερος τρόπος για να επιτευχθεί αυτό είναι με τη μεγαλύτερη χρήση του μηχανισμού προσωρινής αναστολής. Μέχρι σήμερα, ο μηχανισμός αυτός έχει χρησιμοποιηθεί για μία μόνο από τις χώρες του καταλόγου των 174, παρά το ότι εύκολα μπορούν να διαπιστωθούν παραβιάσεις των απαιτούμενων κανόνων απανταχού. Σε πολλές περιπτώσεις, αυτό οφείλεται στο ότι δεν θεωρείται σκόπιμο από πολιτική άποψη να θίγονται ή να αντιμετωπίζονται προκλητικά τα καθεστώτα των ενδιαφερομένων χωρών· η ΕΟΚΕ δεν μπορεί να αποδεχτεί την υπαγωγή θεμάτων αρχής σε πολιτικές σκοπιμότητες.

6.6.2.2. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να ορίσει, ως μέρος των νέων κατευθυντήριων γραμμών, σαφείς κανόνες για την προστασία των δικαιωμάτων εργασίας, την προστασία του περιβάλλοντος, την καταστολή του εμπορίου ναρκωτικών, το σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου, τη βιώσιμη ανάπτυξη και άλλους τομείς ενδιαφέροντος όπως η προστασία του καταναλωτή και καλή μεταχείριση των ζώων. Σε ένα πρώτο στάδιο, θα εφιστάται η προσοχή των χωρών στις οποίες διαπιστώνονται σοβαρές και συστηματικές παραβιάσεις των κανόνων αυτών στις καταχρήσεις τους και θα τους ζητείται να διορθωθούν· στις περιπτώσεις που αγνοούνται, θα πρέπει να εκδίδεται δημόσια προειδοποίηση ότι η μη συμμόρφωση με τους απαιτούμενους κανόνες εντός καθορισμένης προθεσμίας θα οδηγήσει σε προσωρινή αναστολή της εφαρμογής όλων των οφελών ΓΔΠ· στις χώρες που δεν λαμβάνουν υπόψη αυτές τις προειδοποιήσεις θα αναστέλλονται προσωρινά όλες οι προτιμήσεις έως ότου συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις. Προκειμένου να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα, η αναστολή αυτή πρέπει να θεωρείται ως μέτρο που θα επιβάλλεται συστηματικά, όταν κρίνεται αναγκαίο, και όχι ως έσχατο όπλο που θα χρησιμοποιείται μόνο σε ακραίες περιπτώσεις.

6.6.2.3 Εφόσον υπάρχουν διεθνώς αποδεκτοί κανόνες, όπως στην περίπτωση των βασικών κανόνων εργασίας του ΔΟΕ ^(*), αυτοί θα πρέπει να αποτελούν τη βάση των εφαρμοστέων κανόνων της ΕΕ. Ωστόσο, η απουσία τέτοιων διεθνών κανόνων δεν θα πρέπει να αποτελεί εμπόδιο στη διατύπωση συναφών κανόνων της ΕΕ και την εφαρμογή τους. Η ΕΕ δικαιούται να επιβάλλει όρους στη διεξαγωγή προτιμησησικών εμπορικών συναλλαγών με απόλυτη διακριτική ευχέρεια. Είναι μεγάλοι οι πειρασμοί ανοχής στη διακίνηση ναρκωτικών, εθελοτυφλίας έναντι των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και καταστροφής του περιβάλλοντος και είναι αναγκαίο να υπάρχει μια αντισταθμιστική δύναμη επαρκούς βαρύτητας. Παράλληλα είναι ουσιώδες να τονιστεί ο παράγοντας της ηθικής επιταγής στους τομείς αυτούς προκειμένου να αντικρουστεί η κατηγορία ότι αυτές οι απαιτήσεις αποτελούν απλώς μία άλλη μορφή συγκεκριμένου μη δασμολογικού φραγμού.

6.6.3 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι δεν είναι ισόρροπος ο ισχύων καταμερισμός των οφελών, δεδομένου ότι οι μεγαλύτεροι δικαιούχοι είναι οι πιο προηγμένες από τις αναπτυσσόμενες χώρες και όχι οι χώρες που έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη συνδρομής. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι ο αποκλεισμός των κατηγοριών που αναφέρονται στο σημείο 6.6.1.2 ανωτέρω θα συνέβαλε στην αποκατάσταση της ισορροπίας. Προκειμένου να ενθαρρυνθεί η οικονομική ανάπτυξη των φτωχότερων χωρών, οι προτιμήσεις για τα προϊόντα πρέπει να καθορίζονται κατά κύριο λόγο σε συνάρτηση με τα εξαγωγικά συμφέροντα της δικαιούχου χώρας. Μια ορθολογικότερη οργάνωση των βιομηχανικών τομέων και των κατηγοριών προϊόντων που καλύπτονται από το σύστημα θα απλούστευε σημαντικά τη διαδικασία.

6.6.4 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι το παρόν σύστημα διαβάθμισης είναι υπερβολικά περίπλοκο και ότι το γεγονός αυτό έχει προκαλέσει σημαντικές αντιθέσεις και δυσανεξίες, ιδίως στις χώρες στις οποίες εφαρμόστηκε· είναι προφανές ότι θα ήταν ευκαίρια η βελτίωσή του, ωστόσο η ΕΟΚΕ δεν συμφωνεί με όσους απαιτούν την παύση του μηχανισμού διαβάθμισης. Η διαβάθμιση δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως κύριος αλλά μάλλον ως αναγνώριση του γεγονότος ότι οι προτιμήσεις ήταν αποτελεσματικές και ότι ένας συγκεκριμένος βιομηχανικός τομέας αναπτύχθηκε σε τέτοιο βαθμό που δεν χρειάζεται πλέον προτιμησησική βοήθεια. Το αληθές του ισχυρισμού αυτού αποδεικνύεται από το γεγονός ότι οκτώ από τις εννιά βιομηχανίες στις οποίες εφαρμόστηκε ο μηχανισμός διαβάθμισης μέχρι σήμερα συνέχισαν και μετά τη διαβάθμιση να αυξάνουν

τον όγκο των εξαγωγών τους στην ΕΕ. Η υπόθεση ότι οι τομείς, και οι χώρες, θα φτάσουν τελικά στο στάδιο αυτό αποτελεί εγγενές στοιχείο του συστήματος γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων.

6.6.4.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το σύστημα διαβάθμισης πρέπει να απλουστευθεί, να καταστεί διαφανέστερο και να συνοδευτεί από στατιστική οικονομική εκτίμηση βασισμένη σε έναν τύπο δεικτών της αγοράς και από σοβαρή αξιολόγηση της αγοράς του σχετικού τομέα. Θα ήταν επωφέλες για τη ΓΔ «Επιχειρήσεις» να συμμετάσχει στη διαδικασία αυτή ενώ θα πρέπει να διενεργηθεί δημοσκόπηση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Επιπλέον, πρέπει να μειωθεί το διάστημα μεταξύ του σημείου διαβάθμισης και της περιόδου αναφοράς.

6.6.4.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά να διατηρηθεί στις κατευθυντήριες γραμμές για το νέο οριστικό σύστημα η διάταξη που ενσωματώθηκε στο προσωρινό καθεστώς σύμφωνα με την οποία η διαδικασία διαβάθμισης δεν πρέπει να εφαρμόζεται σε καμία δικαιούχο χώρα της οποίας οι εξαγωγές προς την ΕΚ αντιπροσωπεύουν λιγότερο από το 1 % των συνολικών κοινοτικών εισαγωγών προϊόντων που καλύπτονται από το κοινοτικό προτιμησησικό σύστημα σε τουλάχιστον ένα από τα έτη αναφοράς. Εκτιμά μάλιστα ότι πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο αύξησης αυτού του κατώτατου ορίου.

6.6.5 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για τη συχνότητα των περιπτώσεων απάτης και εκτιμά ότι πρέπει να ληφθεί κάθε δυνατό μέτρο για τη μείωσή τους. Οι κανόνες προέλευσης είναι υπερβολικά περίπλοκοι και δυσεφάρμοστοι· εύκολα μπορούν να παρερμηνευτούν και απαιτούν βαθιά γνώση ενός τεράστιου όγκου νομικών κειμένων· κατά συνέπεια, αφενός περιορίζουν τις εμπορικές συναλλαγές και αφετέρου ενθαρρύνουν τις απάτες. Πολύ συχνά οι δικαιούχοι χώρες λειτουργούν απλώς ως σημεία διαμετακόμισης των προϊόντων των μη δικαιούχων χωρών. Η συχνότητα πλημμελούς έκδοσης ή παραποίησης των πιστοποιητικών του ΣΓΠ τύπου Α σε ορισμένες χώρες προέλευσης στη δεκαετία του 1990 αποτελεί τυπικό παράδειγμα. Πρέπει να υπάρχει αποτελεσματικό σύστημα ελέγχου, επαλήθευσης και εκτέλεσης, για το οποίο θα απαιτηθούν η ενίσχυση των τελωνειακών υπηρεσιών στην ΕΕ και η βελτίωση του μεταξύ τους συντονισμού.

6.6.5.1 Πρέπει επίσης να απαιτηθεί από τις δικαιούχους χώρες να ενισχύσουν τους ελέγχους τους· στους δικαιούχους οι οποίοι δείχνουν ανοχή στις απάτες με τη διενέργεια αναποτελεσματικών μηχανισμών ελέγχου πρέπει να επιβάλλεται προσωρινή αναστολή της προτιμησησικής μεταχείρισης. Η ΕΕ επιβαρύνεται με επιπλέον ετήσιες δαπάνες 2,2 δις ευρώ λόγω απολεσθέντων τελωνειακών εσόδων προκειμένου να χρηματοδοτήσει το σύστημα ΓΔΠ. Αντίθετα, οι συμμετέχουσες χώρες λαμβάνουν συλλογικό ετήσιο όφελος του ίδιου ύψους· εφόσον η ΕΕ χορηγεί πλεονεκτήματα τέτοιου μεγέθους, δικαιούνται να επιβάλλει τους όρους χορήγησης αυτών των πλεονεκτημάτων.

6.6.5.2 Υπάρχει, επίσης, ανάγκη για στενότερες επαφές και συνεργασία των τελωνειακών υπηρεσιών της ΕΕ και των χωρών προέλευσης. Αυτό ενδεχομένως να απαιτήσει οικονομική δέσμευση από πλευράς Κοινότητας για να διασφαλιστεί ο σύνδεσμος των τελωνειακών της Κοινότητας με του ομολογούς τους των αναπτυσσόμενων χωρών. Εξάλλου, αυτό μπορεί να απαιτήσει παροχή διευκολύνσεων κατάρτισης των τελωνειακών υπηρεσιών των εν λόγω χωρών. Επίσης, υπάρχει και η πτυχή ασφαλείας. Στο παρόν κλίμα, πρέπει να αναγνωριστεί ότι, στην πραγματικότητα, τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ δεν συμπίπτουν μόνο με τα σύνορα των κρατών μελών, αλλά ολόένα και περισσότερο με την επικράτεια των χωρών από τις οποίες προέρχονται οι εισαγωγές της. Σήμερα, η ΕΟΚΕ καταρτίζει γνωμοδότηση για το θέμα αυτό ^(*).

^(*) Γνωμοδότηση σχετικά με την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2913/92 περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνειακού κώδικα» – COM(2003) 452 τελικό – 2003/0167 (COD).

^(*) Κανόνες του ΔΟΕ, 29, 87, 98, 100, 111, 138 και 182

6.6.6 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η αποτελεσματικότητα των γενικευμένων προτιμήσεων διαβρώνεται συνεχώς από τις προοδευτικές γενικές δασμολογικές μειώσεις ως αποτέλεσμα των διαδοχικών διαπραγματευτικών γύρων της ΓΣΔΕ. Θεωρεί αυτή την κατάσταση αναπόφευκτη και όχι αναγκαστικά απευκαίρια. Έχει αποδειχτεί σαφώς ότι οι γενικές δασμολογικές μειώσεις κατόρθωσαν να τονώσουν το παγκόσμιο εμπόριο και η βελτίωση της παγκόσμιας εμπορικής δραστηριότητας δεν μπορεί παρά να είναι προς όφελος όλων των συναλλασσόμενων χωρών. Πράγματι, η εξέλιξη αυτής της διαδικασίας είναι τέτοια ώστε οι νέες κατευθυντήριες γραμμές, που προβλέπεται να παραμείνουν σε ισχύ για μια δεκαετία, πιθανό να είναι η τελευταία εφαρμογή συμβατικού συστήματος μειωμένων δασμών από την ΕΕ.

6.7 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι υφιστάμενοι κανόνες προέλευσης που ισχύουν για τις προτιμησησικές συναλλαγές είναι υπερβολικά περίπλοκοι. Ως αποτέλεσμα, προκαλούν άσκοπες επιβαρύνσεις συμμόρφωσης στους εισαγωγείς της ΕΕ και οδηγούν σε ένα σύστημα που χαρακτηρίζεται από αδιαφάνεια και σύγχυση. Ένα τέτοιο σύστημα μπορεί μόνο να οδηγήσει σε απάτες. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να αντικατασταθούν αυτοί οι κανόνες με νέους κανόνες που θα καταρτιστούν σύμφωνα με εκείνους που ισχύουν σήμερα για τα μη προτιμησησικά προϊόντα.

6.8 Ένα πρόσθετο μέτρο απλούστευσης θα ήταν η εξάλειψη των δασμών στις περιπτώσεις που η προτιμησησική μεταχείριση οδηγεί σε: κατ' αξία δασμούς ίσους ή μικρότερους του 3 % ειδικούς δασμούς ίσης ή χαμηλότερης αξίας των 5 ευρώ.

6.9 Προκειμένου να δοθεί στις κυβερνήσεις των αναπτυσσόμενων χωρών και στους εισαγωγείς της ΕΕ χρόνος για την αναπροσαρμογή του χρονοδιαγράμματός τους, οποιαδήποτε τροποποίηση της προτιμησησικής μεταχείρισης μιας χώρας πρέπει να δημοσιοποιείται ένα έτος πριν από τη θέση σε ισχύ.

6.10 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι νέες κατευθυντήριες γραμμές πρέπει να είναι: απλές προβλέψιμες εύκολα διαχειρίσιμες συνεπείς διαφανείς συναφείς δίκαιες χρονικά σταθερές.

7. Συμπεράσματα

7.1 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την απόφαση της Επιτροπής ως προς τη θέσπιση του νέου συστήματος ΓΔΠ με ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 2006.

7.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά επιμόνως να αξιοποιηθεί πλήρως η δυνατότητα εναρμόνισης, ενοποίησης και εξορθολογισμού όλων των κανόνων και διαδικασιών του συστήματος ΓΔΠ στις νέες κατευθυντήριες γραμμές.

7.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η Επιτροπή θα πρέπει να καταρτίσει αναλυτική εκτίμηση επιπτώσεων μαζί με τις προτάσεις της για τις νέες κατευθυντήριες γραμμές.

7.4 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι τα υφιστάμενα ειδικά καθεστώτα ενθάρρυνσης αποδείχθηκαν αναποτελεσματικά και κρίνει ότι θα πρέπει να καταργηθούν. Αντίθετα, η Επιτροπή οφείλει να θεσπίσει διεθνώς αποδεκτούς κανόνες οι οποίοι βασίζονται στις θεμελιώδεις αρχές της ευρωπαϊκής κοινωνίας. Η πρόσβαση των χωρών, οι οποίες παραβιάζουν τους απαιτούμενους κανόνες, σε όλους τους προτιμησησικούς δασμούς πρέπει να αναστέλλεται προσωρινά.

7.5 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη ότι στο σύστημα γενικευμένων προτιμήσεων συμμετέχει υπερβολικά μεγάλος αριθμός χωρών και κρίνει ότι ο αριθμός αυτός πρέπει να περιοριστεί έτσι όπως αναφέρεται στο κείμενο.

7.6 Η ΕΟΚΕ συνιστά να διατηρηθεί ο μηχανισμός διαβάθμισης. Όμως, πρέπει να απλουστευθεί και να καταστεί διαφανέστερος.

7.7 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για τη συχνότητα των περιπτώσεων απάτης στο ισχύον σύστημα και ζητεί να προβλεφθούν αυστηρότεροι έλεγχοι.

7.8 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι ισχύοντες προτιμησησικοί κανόνες σχετικά με τη χώρα προέλευσης είναι υπερβολικά πολύπλοκοι και προτείνει την απλούστευσή τους σύμφωνα με τους ισχύοντες μη προτιμησησικούς κανόνες προέλευσης.

7.9 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η απλούστευση του συστήματος πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό στόχο των νέων κατευθυντήριων γραμμών. Ελπίζει ότι οι προτάσεις τις οποίες διατύπωσε για τη μείωση, μεταξύ άλλων, του αριθμού των δικαιούχων χωρών, την αντικατάσταση των ειδικών καθεστώτων ενθάρρυνσης με την εφαρμογή του μηχανισμού προσωρινής αναστολής βάσει σαφώς καθορισμένων κανόνων, την αντικατάσταση των ισχυόντων κανόνων προέλευσης με κανόνες που θα βασίζονται στους μη προτιμησησικούς κανόνες προέλευσης, τη μείωση του χρονικού διαστήματος ανάμεσα στο σημείο διαβάθμισης και την περίοδο αναφοράς και τον εξορθολογισμό των βιομηχανικών τομέων και των κατηγοριών προϊόντων που καλύπτονται από το σύστημα θα συμβάλουν στην επίτευξη αυτού του στόχου.

7.10 Η παρούσα γνωμοδότηση, η οποία καταρτίστηκε κατόπιν αιτήσεως του κ. Lamy, αποτελεί ένα σημαντικό πρώτο βήμα στη διαδικασία διαβούλευσης με την κοινωνία των πολιτών επί του θέματος αυτού. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, πριν από τη θέσπιση των νέων κατευθυντήριων γραμμών, πρέπει να πραγματοποιηθεί περαιτέρω εκτεταμένη και έγκαιρη διαβούλευση για τις προτάσεις με τους ενδιαφερόμενους φορείς, τόσο στην ΕΕ όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Βρυξέλλες, 25 Φεβρουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με τον «Αντίκτυπο της αμερικανικής συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών στις σχέσεις ΕΕ/Λατινικής Αμερικής/Καραϊβικής»

(2004/C 110/11)

Στις 21 Ιανουαρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα τον: «Αντίκτυπο της αμερικανικής συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών στις σχέσεις ΕΕ/Λατινικής Αμερικής/Καραϊβικής»

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις» στο οποίο ανατέθηκε η επεξεργασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του, στις 15 Δεκεμβρίου 2003, (εισηγητής: ο κ. SOARES)

Κατά την 406η, σύνοδο ολομέλειάς της, της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 109 ψήφους υπέρ, 8 ψήφους κατά και 15 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Σύνθεση της γνωμοδότησης

1.1 Η διαδικασία σύναψης της αμερικανικής συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών (ALCA), που προωθούν οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (ΗΠΑ), αποτελεί μια πρωτοβουλία μεγάλου βεληνεκούς που αποσκοπεί να καταστήσει την περιοχή της αμερικανικής ηπείρου μία από τις μεγαλύτερες εμπορικές ζώνες του κόσμου με πάνω από 800 εκατομμύρια άτομα, με συνολικό ΑΕγχΠ πάνω από 11 000 δις ευρώ και με εμπορικές συναλλαγές ύψους 3 500 δις ευρώ.

1.2 Παρά τις διάφορες αντιξοότητες της διαδικασίας και τις επιφυλάξεις που διατήρησαν ορισμένοι όσον αφορά την τήρηση των προθεσμιών που έχουν καθοριστεί από την αιζέντα, είναι γεγονός ότι μέχρι σήμερα, η προθεσμία του Ιανουαρίου 2005 θεωρείται ως η τελική για την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων προκειμένου η ALCA να τεθεί σε ισχύ τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους. Εξάλλου, η αποτυχία της υπουργικής διάσκεψης του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου που πραγματοποιήθηκε από τις 10 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 2003 στο Κανκούν έδωσε νέα ώθηση στο σχέδιο ALCA η έκτακτη διάσκεψη για το οποίο ορίστηκε να πραγματοποιηθεί τον Ιανουάριο του 2004. Πράγματι, η υπουργική διάσκεψη του σχεδίου ACCA που πραγματοποιήθηκε στα μέσα Νοεμβρίου 2003 στο Μαϊάμι, επέτρεψε την απεμπλοκή των διαπραγματεύσεων ώστε να διατηρηθεί η επίσημη ημερομηνία θέσης σε ισχύ (Δεκέμβριος 2005). Ωστόσο, η συμφωνία που επετεύχθη κατά τη συνεδρίαση αυτή προβλέπει ένα ηπιότερο σχέδιο ALCA.

1.3 Ένα από τα χαρακτηριστικά του σχεδίου ALCA, και το οποίο επικρίνεται από πολλούς φορείς της λατινοαμερικανικής κοινωνίας είναι η αποκλειστικά εμπορική του πλευρά που θα επιδεινώσει ακόμη περισσότερο τις υφιστάμενες ασυμμετρίες σε μια περιοχή όπου οι ΗΠΑ αντιπροσωπεύουν από μόνες τους το 77 % του ΑΕγχΠ της αμερικανικής ηπείρου και το 62 % του συνόλου των εξαγωγών.

1.4 Οι θέσεις της κοινωνίας των πολιτών της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής (ΛΑΚ) για το σχέδιο αυτό είναι πολύ διαφορετικές. Αφενός, ο επιχειρηματικός κόσμος βλέπει στο σχέδιο ALCA τη δυνατότητα πρόσβασης στη μεγάλη αμερικανική αγορά έστω και αν ορισμένες επιχειρήσεις φοβούνται τον αμερικανικό και καναδικό ανταγωνισμό· αφετέρου, ορισμένοι κλάδοι που έχουν συσπειρωθεί γύρω από την Κοινωνική Ηπειρωτική Ένωση (συνδικάτα, ΜΚΟ, πανεπιστημιακά ιδρύματα) αρνούνται το σχέδιο ALCA εφόσον οι κυριότερες ανησυχίες τους - σεβασμός του

περιβάλλοντος, δικαιώματα των εργαζομένων, κοινωνικός αποκλεισμός, εξωτερικό χρέος, δημοκρατία και σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εκμετάλλευση των παιδιών και σεβασμός των αυτοχθόνων πληθυσμών - δεν συνεκτιμούνται ή δεν λαμβάνονται επαρκώς υπόψη στο σχέδιο.

1.5 Είναι επιτακτική ανάγκη η ΕΕ στις διαπραγματεύσεις της με την ΛΑΚ να δεσμευτεί με μεγαλύτερη πολιτική βούληση εφόσον πρόκειται για τα οικονομικά και εμπορικά συμφέροντά της. Η ΕΕ δεν πρέπει να ξεχνά ότι η θέση σε ισχύ της ALENA (Βορειοαμερικανική συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών) είχε αρνητικές συνέπειες στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις που έχασαν τη μισή μεξικανική αγορά. Παρά τη συμφωνία σύνδεσης που συνήψε σε σύντομο χρονικό διάστημα η ΕΕ με το Μεξικό, τα χαμένα μερίδια της αγοράς δεν ανακτήθηκαν όλα.

1.6 Το σημερινό πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο της Λατινικής Αμερικής είναι ευνοϊκό ώστε η ΕΕ να ολοκληρώσει με επιτυχία τις διαπραγματεύσεις με τους εταίρους της ΛΑΚ και ιδιαίτερα με την MERCOSUR.

1.6.1 Η εκλογή του Luis Inácio Lula da Silva στη Βραζιλία και του Nestor Kirschner στην Αργεντινή αντικατοπτρίζουν το αίτημα για αλλαγή στην περιοχή. Εκτός από το κοινό ενδιαφέρον που έχουν για την ανάπτυξη της MERCOSUR πριν ακόμη συναφθεί η ALCA, επιθυμούν επίσης να προωθήσουν τις σχέσεις με την ΕΕ.

1.6.2 Σήμερα είναι περισσότερο έκδηλη από κάθε άλλη φορά η ανάγκη για «Ευρώπη» στη μαστιζόμενη από κρίση λατινοαμερικανική ήπειρο και την Καραϊβική. Η ΕΕ εξακολουθεί να θεωρείται ως κοινωνικό και πολιτικό πρότυπο αναφοράς. Η μεγάλη πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι χώρες της ΛΑΚ είναι η εξεύρεση ενός οικονομικού και κοινωνικού προτύπου εναλλακτικού της «συναίνεσης της Ουάσιγκτον» και του υπερβολικά ηγεμονικού σχεδίου ολοκλήρωσης που προωθούν οι ΗΠΑ.

1.7 Αν και αυτή η επιθυμία για περισσότερη Ευρώπη στην κοινωνία της Λατινικής Αμερικής είναι αισθητή κυρίως στις ανώτερες κοινωνικές τάξεις, η ΕΕ πρέπει να καταβάλει σημαντικές προσπάθειες για να ενσωματώσει καλύτερα στη στρατηγική της την κοινωνία των πολιτών. Μόνο μια αποφασιστική πολιτική δέσμευση, με κατάλληλη και αποτελεσματική ενημέρωση, και συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών θα δείξει ότι πρόκειται για ένα σχέδιο αμοιβαίου οφέλους. Η ΕΕ δεν επιτρέπεται να διαπράξει το ίδιο σφάλμα που έκανε με το σχέδιο ALCA.

1.8 Η ΕΕ πρέπει επίσης να λάβει υπόψη της την αποτυχία των πολυμερών διαπραγματεύσεων στο Κανκούν και να εκτιμήσει ότι οι διεθνείς εταίροι της, όπως και οι ΗΠΑ, είναι αποφασισμένοι να ακολουθήσουν άλλες κατευθύνσεις, όπως είναι οι διμερείς και διπεριφερειακές σχέσεις, για την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου. Η αποτυχία του Κανκούν αποτελεί για τις ΗΠΑ, νέο κίνητρο για την προώθηση των διαπραγματεύσεων του σχεδίου ALCA. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ κατανοεί ότι η ΕΕ και η MERCOSUR πρέπει να επιδείξουν μεγαλύτερη πολιτική βούληση προκειμένου να συνάψουν συμφωνία σύνδεσης ξεπερνώντας τους δισταγμούς και τα εμπόδια που συνεπάγεται κάθε διαπραγμάτευση. Για να επιτύχει τον ίδιο στόχο με την Κοινότητα των Άνδεων (CAN), αφενός, και με την Κοινή Αγορά της Κεντρικής Αμερικής (MCCA), αφετέρου, το Συμβούλιο της ΕΕ πρέπει να δώσει εντολή στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αρχίσει τις διαπραγματεύσεις. Στην αντίθετη περίπτωση, η Ένωση θα χάσει την ευκαιρία να είναι στρατηγικός εταίρος της Λατινικής Αμερικής και θα αποδυναμωθεί ο ρόλος της στη χάραξη των νέων κανόνων του παγκόσμιου εμπορίου και της διακυβέρνησης. Οι χώρες της ΛΑΚ αποτελούν φυσικούς συμμάχους για πολιτιστικούς, πολιτικούς και οικονομικούς λόγους, και είναι απαραίτητοι για τον εκ νέου προσδιορισμό του ρόλου της Ευρώπης στην παγκόσμια πολιτική σκηνή.

1.9 Κατά συνέπεια, στην πολιτική που εφαρμόζει σε σχέση με τους εταίρους της, της ΛΑΚ η ΕΕ δεν μπορεί μόνο να αντιδρά. Δεν χρειάζεται να σημειωθεί πρόοδος στις διαπραγματεύσεις με την ALCA για να προχωρήσει η στρατηγική εταιρική σχέση ΕΕ/ΛΑΚ. Η ΕΕ πρέπει να υιοθετήσει μια πραγματικά ηγετική στάση στο θέμα της διεθνούς πολιτικής και εμπορίου.

1.10 Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί να μείνει αδιάφορη στις προσδοκίες και στις ορθές διεκδικήσεις των πληθυσμών της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής (ΛΑΚ) και θα πρέπει να δώσει νέα πολιτική ώθηση στις σχέσεις της με αυτήν την περιοχή του κόσμου και να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την υλοποίηση των δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν στις Διασκέψεις Κορυφής του Ρίο του 1999 και της Μαδρίτης του 2002. Συνεπώς η ΕΕ πρέπει να χαράξει εκ νέου τη στρατηγική της με βάση τα ακόλουθα:

- Την ανάπτυξη σχεδίου δράσης και συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος διαπραγμάτευσης με προτάσεις που θα εκφράζουν και τα συμφέροντα των χωρών ΛΑΚ·
- Την ελευθέρωση του εμπορίου που ευνοεί τις οικονομίες και των δύο ζωνών·
- Την ευρύτερη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών σε όλα τα στάδια των διαπραγματεύσεων·
- Τη χάραξη πολιτικής που να στηρίζει τους περιφερειακούς συνασπισμούς της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής·
- Την προώθηση ενός συνεκτικού κοινωνικού προτύπου στις σχέσεις της με την ΛΑΚ που να προωθεί την κοινωνική συνοχή·
- Τη σημαντική αύξηση των χρηματοδοτικών μέσων σύμφωνα με τη στρατηγική σημασία της περιοχής·
- Την αποσύνδεση σύναψης της συμφωνίας σύνδεσης ΕΕ-MERCOSUR από την ολοκλήρωση του κύκλου διαπραγματεύσεων της Ντόχα·

- Την ταχεία σύναψη συμφωνιών σύνδεσης με τις άλλες ομάδες χωρών της περιοχής όπως η CAN (Κοινότητα των Άνδεων) και η MCCA (Κοινή Αγορά της Κεντρικής Αμερικής)·
- Την αναδέρμανση του διαπεριφερειακού πολιτικού διαλόγου και κατά συνέπεια την ενίσχυση της παρουσίας ευρωπαίων υπουργών στα διυπουργικά φόρουμ όπως γίνεται στις συναντήσεις ΕΕ-Ομάδα του Ρίο.

2. Το σχέδιο της αμερικανικής συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών

2.1 Το ιστορικό του σχεδίου ALCA

2.1.1 Η ιδέα ενοποίησης του συνόλου των χωρών της αμερικανικής ηπείρου είναι πολύ παλαιά αλλά ποτέ δεν υλοποιήθηκε λόγω έλλειψης συμφωνίας των χωρών. Η αμερικανική συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών (ALCA) που βρίσκεται τώρα στο στάδιο των διαπραγματεύσεων αποτελεί μια σοβαρή προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση. Πράγματι, η διαδικασία βρίσκεται στην τελική της φάση.

2.1.2 Το σχέδιο αυτό βασίζεται σε μια βορειοαμερικανική πρωτοβουλία που εντάσσεται στο ιδιαίτερο πλαίσιο της δεκαετίας του '80. Η κυβέρνηση Reagan, τον Μάιο του 1982 αναλαμβάνει πρωτοβουλία για την Καραϊβική που έχει ως στόχο την εφαρμογή ενός προγράμματος οικονομικής εταιρικής σχέσης με άξονα το άνοιγμα του εμπορίου και την ιδιωτική πρωτοβουλία. Τον Ιανουάριο του 1998 υπογράφει τη συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών με τον Καναδά (ALE). Οι συνομιλίες για την επέκταση της συμφωνίας αυτής στο Μεξικό πραγματοποιούνται με την πρωτοβουλία της κυβέρνησης Bush (πατέρα) και ολοκληρώνονται με την κυβέρνηση Clinton οπότε και υπογράφεται η Βορειοαμερικανική Συμφωνία Ελεύθερων Συναλλαγών (ALENA).

2.1.3 Το 1990, ο πρόεδρος Bush αναγγέλλει το σχέδιό του για την «Πρωτοβουλία υπέρ των αμερικανικών επιχειρήσεων» (IEA) με στόχο τη δημιουργία μιας ζώνης ελεύθερων συναλλαγών σε ηπειρωτική κλίμακα καθώς και τη σύσταση ταμείου επενδύσεων με σκοπό την ενθάρρυνση πραγματοποίησης οικονομικών μεταρρυθμίσεων, την προσέλκυση διεθνών επενδύσεων και την ελάφρυνση των χρεών των χωρών της Λατινικής Αμερικής.

2.1.4 Από την πλευρά τους, οι κυβερνήσεις των χωρών της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής (ΛΑΚ) υποδέχτηκαν με ενθουσιασμό αυτό το σχέδιο της μεγάλης οικονομικής ένωσης.

2.1.5 Αναλαμβάνοντας την εξουσία, η κυβέρνηση Clinton επιχειρεί εκ νέου τη σύνδεση της αμερικανικής ηπείρου με μία συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών. Η πρώτη διάσκεψη κορυφής των χωρών της αμερικανικής ηπείρου πραγματοποιείται τον Δεκέμβριο του 1994 στο Μαϊάμι όπου συναντώνται οι 34 αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της ηπείρου, εκτός της Κούβας (!).

2.2 Κατευθυντήριες γραμμές και γενικές αρχές του σχεδίου

2.2.1 Κατά τη διάρκεια της διάσκεψης του Μαϊάμι τα μέρη υιοθετούν ένα Σχέδιο δράσης και μία Δήλωση Αρχής όπου υπάρχουν οι κατευθυντήριες γραμμές και οι γενικές αρχές βασικός στόχος των οποίων είναι η δημιουργία ενός χώρου ελεύθερων συναλλαγών με τη σταδιακή εξάλειψη των φραγμών στο εμπόριο και τις επενδύσεις.

(!) Οι χώρες που συμμετέχουν στο σχέδιο είναι: Αντίγκουα και Μπαρμπούντα, Αργεντινή, Μπαχάμες, Μπαρμπάντος, Μπελίζε, Βολιβία, Βραζιλία, Καναδάς, Χιλή, Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Ντομίνικα, Ελ Σαλβαδόρ, Ισημερινός, ΗΠΑ, Γρενάδα, Γουατεμάλα, Γουιάνα, Αϊτή, Ονδούρα, Τζαμάικα, Μεξικό, Νικαράγουα, Παναμάς, Παραγουάη, Δομινικανή Δημοκρατία, Αγία Λουκία, St-Kitts-et-Nevis, St-Vincent-et-Grenadines, Σουρινάμ, Trinité-et-Tobago, Ουρουγουάη και Βενεζουέλα.

2.2.2 Αυτό το σχέδιο δράσης που αποσκοπεί στην προώθηση της ευημερίας μέσω της οικονομικής ολοκλήρωσης και των ελεύθερων συναλλαγών, περιλαμβάνει τρία ακόμη κεφάλαια: τη διατήρηση και την ενίσχυση της δημοκρατίας, την καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων, την αειφόρο ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος.

2.2.3 Κατά τη διάρκεια της δεύτερης διάσκεψης κορυφής των χωρών της αμερικανικής ηπείρου που πραγματοποιήθηκε στο Σαντιάγο το 1998, το σχέδιο αυτό εξετάζεται εκ νέου χωρίς ωστόσο να αλλάξουν οι γενικοί προσανατολισμοί. Τα τέσσερα κεφάλαια γίνονται: η εκπαίδευση· η δημοκρατία, η δικαιοσύνη και τα δικαιώματα του ατόμου· η οικονομική ολοκλήρωση και οι ελεύθερες συναλλαγές· η εξάλειψη της φτώχειας και των διακρίσεων. Αν και το οικονομικό μέρος κατέχει πάντα δεσπόζουσα θέση στο σχέδιο, δίδεται ιδιαίτερη προσοχή, κυρίως κατόπιν αιτήσεως της Βραζιλίας, στον κοινωνικό τομέα για την εκπαίδευση και την επίλυση του θέματος της φτώχειας.

2.2.4 Το σχέδιο δράσης υφίσταται νέες αλλαγές. Επειδή σε επίπεδο διαπραγματεύσεων δεν απέφερε τίποτα, το κεφάλαιο για την εκπαίδευση καταργείται. Με την παρότρυνση όμως του Καναδά, ένα νέο εμφανίζεται κατά την τρίτη διάσκεψη κορυφής των χωρών της αμερικανικής ηπείρου που πραγματοποιήθηκε στο Κεμπέκ τον Απρίλιο του 2001. Έτσι, στην ενίσχυση της δημοκρατίας, στην οικονομική ευημερία και στη δημιουργία ανθρώπινου δυναμικού, προστίθεται το θέμα της διασύνδεσης (πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας).

2.3 Η διάρθρωση των διαπραγματεύσεων

2.3.1 Οι διάφορες αυτές διασκέψεις αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων αποτελούν τμήμα της ιδιαίτερα πολύπλοκης διάρθρωσης που πλαισιώνει τη διαδικασία των διαπραγματεύσεων. Συναντώνται κάθε 3 ή 4 χρόνια και το έργο τους συνίσταται στην υποστήριξη των γενικών γραμμών του σχεδίου που έχουν καθοριστεί σε άλλα επίπεδα διαπραγματεύσεων καθώς και στη γνωστοποίηση της πολιτικής βούλησης της χώρας τους. Η πολιτική αρχή όμως που κατέχει την κεντρική θέση στη δομή των διαπραγματεύσεων είναι βέβαια οι υπουργοί εμπορίου που συνεδριάζουν σχεδόν κάθε 18 μήνες για να ορίσουν τους γενικούς προσανατολισμούς της ALCA.

2.3.2 Υπάρχει ένα διοικητικό επίπεδο που εκπροσωπείται από τους υφυπουργούς εμπορίου στην επιτροπή εμπορικών διαπραγματεύσεων (CNC). Η επιτροπή αυτή διαδραματίζει καθοριστικής σημασίας ρόλο με την έννοια ότι κατευθύνει τις εργασίες των 9 ομάδων διαπραγμάτευσης, αποφασίζει για τη γενική δομή της μελλοντικής συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών και για τα θεσμικά θέματα, και διασφαλίζει τη διαφάνεια της διαδικασίας διαπραγματεύσεων.

2.3.3 Απομένει ένας πυλώνας τεχνικής φύσης. Πρόκειται για τους φορείς διαπραγμάτευσης και τους εμπειρογνώμονες που συνεδριάζουν στους κόλπους των εννέα ομάδων διαπραγμάτευσης οι οποίοι καλύπτουν τους εξής τομείς: 1) πρόσβαση στις αγορές· 2) επενδύσεις· 3) υπηρεσίες· 4) δημόσιες συμβάσεις· 5) διευθέτηση διαφορών· 6) γεωργία· 7) δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας· 8) επιχορηγήσεις, δασμοί αντιντάμπινγκ και αντισταθμιστικοί δασμοί· 9) πολιτική ανταγωνισμού.

2.3.4 Οι διάφορες αυτές ομάδες έχουν την τεχνική υποστήριξη και την υποστήριξη ανάλυσης της τριμερούς επιτροπής που απαρτίζεται από την Οργάνωση των Αμερικανικών Κρατών (ΟΕΑ), την Οικονομική επιτροπή για τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική (CEPAL) και την Διαμερικανική τράπεζα ανάπτυξης (BID).

2.4 Οι φάσεις των διαπραγματεύσεων

2.4.1 Πρώτη φάση των διαπραγματεύσεων

2.4.1.1 Από τη διάσκεψη κορυφής του Μαϊάμι, το σχέδιο ALCA γνώρισε πολλές φάσεις διαπραγματεύσεων. Η πρώτη φάση από το 1994 έως το 1998 αποτελεί το στάδιο προετοιμασίας κατά το οποίο καθορίστηκε η δομή της βάσης του σχεδίου. Διοργανώθηκαν τέσσερις υπουργικές σύνοδοι (τον Ιούνιο του 1995 στο Ντένβερ, τον Μάρτιο του 1996 στην Καρθαγένη, τον Μάιο του 1997 στο Βέλο Horizonte και τον Μάρτιο του 1998 στο San José).

2.4.1.2 Κατά τη διάρκεια αυτής της πρώτης φάσης υιοθετήθηκαν οι κατευθυντήριες αρχές των διαπραγματεύσεων της ALCA. Έτσι, συμφωνήθηκε ότι οι αποφάσεις θα υιοθετούνται με συναίνεση, ότι η ALCA θα αποτελεί ενιαία δέσμευση και ότι θα είναι σύμφωνη με τους κανόνες και τις οδηγίες του ΠΟΕ. Τέλος, αποφασίστηκε κατόπιν επιμονής της MERCOSUR και κυρίως της Βραζιλίας, αλλά αντίθετα προς την επιθυμία των ΗΠΑ, ότι η ALCA θα είναι συμβατή με άλλες περιφερειακές ή διμερείς συμφωνίες και ότι η ένταξη στη συμφωνία αυτή θα μπορεί να γίνεται είτε ατομικά είτε ομαδικά. Από τη στιγμή αυτή πολλές ομάδες χωρών εκφράζονται με μία φωνή στις αρχές διαπραγμάτευσης της ALCA, όπως η Κοινότητα των Άνδεων (CAN), η MERCOSUR, η Κοινότητα της Καραϊβικής (CARICOM) και στη συνέχεια 4 (2) χώρες της Κοινής Αγοράς της Κεντρικής Αμερικής (MCCA) που αποκαλούνται CA-4.

2.4.1.3 Κατά τη διάρκεια αυτής της πρώτης φάσης των διαπραγματεύσεων, τα μέρη ασχολήθηκαν συγκεκριμένα με τη συλλογή πληροφοριών, τη συγκέντρωση γνώσεων και τον καθορισμό των βάσεων για τις μελλοντικές διαπραγματεύσεις.

2.4.2 Δεύτερη φάση των διαπραγματεύσεων

2.4.2.1 Με την ευκαιρία της διάσκεψης κορυφής του Σαντιάγο, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων εξέφρασαν τη βούληση τους να προωθήσουν το σχέδιο της αμερικανικής συμφωνίας. Κατά τη διάρκεια της δεύτερης φάσης οι υπουργοί που συναντώνται δύο φορές (τον Νοέμβριο του 1999 στο Τορόντο και το Απρίλιο του 2000 στο Μπουένος Άιρες) αναγγέλλουν την ισχύ των μέτρων διευκόλυνσης του εμπορίου για τον Ιανουάριο του 2001. Επίσης οι ομάδες διαπραγμάτευσης παρουσιάζουν στους υπουργούς ένα προσχέδιο της συμφωνίας ALCA.

2.4.2.2 Υπό την πίεση της κοινωνίας των πολιτών, αποφασίζεται η δημοσιοποίηση του προσχεδίου προκειμένου να αυξηθεί η διαφάνεια της διαδικασίας. Οι υπουργοί επαναβεβαίωσαν τη θέλησή τους να ολοκληρώσουν το σχέδιο έως τον Ιανουάριο του 2005 ώστε να τεθεί σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 2005.

2.4.3 Τρίτη φάση των διαπραγματεύσεων

2.4.3.1 Η τρίτη φάση των διαπραγματεύσεων άρχισε με την τρίτη διάσκεψη κορυφής των χωρών της αμερικανικής ηπείρου που πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο του 2001 στο Κεμπέκ. Με την ευκαιρία αυτή, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων κατέληξαν σε δήλωση που περιλαμβάνει μεγάλες οικονομικές και κοινωνικές δεσμεύσεις. Υιοθετήθηκε μία δημοκρατική ρήτρα: συμφωνήθηκε να πραγματοποιηθούν διαβουλεύσεις στην περίπτωση που μία συμμετέχουσα χώρα αρνηθεί τους δημοκρατικούς της θεσμούς. Δεν προβλέπονται κυρώσεις.

(2) Ελ Σαλβαδόρ, Γουατεμάλα, Ονδούρα και Νικαράγουα. Η Κόστα Ρίκα έμεινε εκτός.

2.4.3.2 Στόχος αυτής της τρίτης φάσης είναι η προετοιμασία μιας περισσότερο επεξεργασμένης νέας έκδοσης της μελλοντικής συμφωνίας. Έτσι, κατά την 7η υπουργική συνάντηση του Νοεμβρίου 2002 στο Quito, δημοσιεύεται μία νέα μορφή του σχεδίου συμφωνίας και καθορίζονται οι κατευθυντήριες γραμμές των διαπραγματεύσεων για τους επόμενους 18 μήνες. Οι υπουργοί προβαίνουν επίσης στην εκπόνηση ενός προγράμματος συνεργασίας του Ημισφαίριου με στόχο την προώθηση της αποτελεσματικής συμμετοχής στην ALCA των μικρότερων οικονομιών της ηπείρου. Με τη διάσκεψη του Quito οι διαπραγματεύσεις εισέρχονται στην τελική φάση της διαδικασίας υπό την συμπροεδρία των ΗΠΑ και της Βραζιλίας.

3. Τα χαρακτηριστικά και τα εμπόδια της υλοποίησης του σχεδίου

3.1 Η ALCA θα αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες ζώνες ελεύθερων συναλλαγών στον κόσμο με μία αγορά άνω των 800 εκατομμυρίων προσώπων, με συνολικό ΑΕγχΠ άνω των 11 000 δις ευρώ και με εμπορικές συναλλαγές ύψους 3 500 δις ευρώ.

3.2 Ωστόσο η διαδικασία ολοκλήρωσης χαρακτηρίζεται από μία ασυμμετρία και από την πώλωση των ΗΠΑ. Πράγματι ελάχιστες είναι οι χώρες της Αμερικής που δεν έχουν ως πρώτο εμπορικό εταίρο τις ΗΠΑ. Μόνον η Αργεντινή, η Παραγουάη και η Ουρουγουάη αποτελούν εξαίρεση εφόσον έχουν ως πρώτο εταίρο για θέματα εξωτερικού εμπορίου την Βραζιλία.

3.3 Το 2000, η οικονομία της Βορείου Αμερικής αντιπροσωπεύει αφ' εαυτής το 77 % του ΑΕγχΠ της ηπείρου και το 62 % του συνόλου των εξαγωγών. Η Βραζιλία, ο Καναδάς και το Μεξικό αντιπροσωπεύουν αντίστοιχα το 6 %, 5 % και 4 % του ΑΕγχΠ της ηπείρου. Οι υπόλοιπες 30 χώρες αντιπροσωπεύουν το 8 %. Οι μικρές χώρες όπως η Νικαράγουα και η Αϊτή αντιπροσωπεύουν από κοινού το 1/2000⁽³⁾ του ίδιου συνόλου. Η ΑLENA και η MERCOSUR αντιπροσωπεύουν αντίστοιχα το 87 % και 9 % του συνολικού ΑΕγχΠ και αντίστοιχα το 90 % και 6 % του εμπορίου της ηπείρου.

3.4 Όσον αφορά το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ, τα στοιχεία επιβεβαιώνουν την ασυμμετρία αυτή: οι ΗΠΑ έρχονται πρώτες με 34 400 ευρώ κατά κεφαλήν, ακολουθούν ο Καναδάς (21 930 ευρώ), η Αργεντινή (6 950 ευρώ), η Ουρουγουάη (6 000 ευρώ), η Βραζιλία (3 060 ευρώ) και το Μεξικό (5 560 ευρώ). Στην άλλη άκρη η Νικαράγουα και η Αϊτή έχουν 745 ευρώ και 480 ευρώ ανά κάτοικο. Πρόκειται για ένα σχέδιο που ενσωματώνει πολύ άνισες οικονομίες και με πολύ διαφορετικό ρυθμό ανάπτυξης⁽⁴⁾.

3.5 Αυτές οι ανισότητες και ασυμμετρίες θέτουν το πρόβλημα των ενδεχόμενων συνεπειών της οικονομικής ολοκλήρωσης στις αποκαλούμενες μικρού μεγέθους οικονομίες για τις οποίες δεν προβλέπεται κανένα ταμείο ανάπτυξης και κανένα δίχτυ ασφαλείας. Η ένταξη των οικονομιών αυτών στη διαδικασία της ALCA αποτελεί μία σημαντική πρόκληση. Οι χώρες αυτές, 25⁽⁵⁾ τον αριθμό, αντιμετωπίζουν δυσκολίες όσον αφορά τη συμμετοχή στις διαπραγματεύσεις. Το θέμα της επάρκειας των οικονομικών και ανθρωπίνων πόρων αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για τη συνέχιση αυτών των

διαπραγματεύσεων. Για την αντιμετώπιση αυτών των ασυμμετριών το μόνο αντισταθμιστικό μέτρο που ελήφθη αφορά την παράταση της περιόδου ελευθέρωσης του εμπορίου των ασθενέστερων οικονομιών.

3.6 Η έλλειψη κοινωνικής ρήτρας ενδέχεται να είναι ακόμη πιο αισθητή δεδομένου ότι τα τελευταία δέκα χρόνια η ορθόδοξη εφαρμογή πολιτικών διαρθρωτικής προσαρμογής επέφερε αύξηση της ανεργίας και αύξηση της φτώχειας στις χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής (ΛΑΚ) η οποία σύμφωνα με τη CEPAL έπληττε το 2002 πάνω από 220 εκατομμύρια άτομα, δηλαδή το 43,4 % του πληθυσμού⁽⁶⁾. Τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η ήπειρος αυτή δεν διευκόλυναν καθόλου την πρόοδο των διαπραγματεύσεων από τη διάσκεψη του Κεμπέκ.

3.7 Παρά τις μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιούνται εδώ και 20 χρόνια, οι οικονομίες των χωρών ΛΑΚ αντιμετωπίζουν πάντα τις ίδιες δυσκολίες στην επίτευξη ρυθμών σταθερής και ανταγωνιστικής οικονομικής ανάπτυξης. Μία μελέτη της Οικονομικής επιτροπής για τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική (CEPAL) δείχνει ότι για δεύτερη συνεχή χρονιά η αύξηση του ΑΕγχΠ ήταν αρνητική, δηλαδή -1,9 % για το 2002 – περίοδος που χαρακτηρίστηκε ως «χαμένη μισή δεκαετία».

3.8 Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Αργεντινή η οποία από τον Δεκέμβριο του 2001 αντιμετωπίζει μία κρίση άνευ προηγουμένου. Μετά το ξέσπασμα της κρίσης, η Αργεντινή προτίμησε να πλησιάσει τους εταίρους της, της MERCOSUR, για να ενισχύσει αυτή την περιφερειακή ολοκλήρωση και να αναπτύξει στενότερες σχέσεις με την Ευρώπη καθώς και για να αποστασιοποιηθεί από τη στρατηγική της αυτόματης ευθυγράμμισης με την Ουάσιγκτον. Για τον νέο πρόεδρο της Βραζιλίας, Luiz Inácio Lula da Silva, η ενίσχυση της MERCOSUR καθώς και οι σχέσεις με την ΕΕ αποτελούν επίσης προτεραιότητα.

3.9 Κατόπιν τούτου, η Μπραζιλία δεν προτίθεται να αλλάξει τη θέση της όσον αφορά την ALCA. Η στρατηγική της συνίσταται κυρίως στην ανάπτυξη των συνομιλιών μεταξύ της MERCOSUR, της Κοινότητας των Άνδεων (CAN), της Χιλής, των χωρών της Καραϊβικής, της Γουιάνας και του Σουρινάμ για τη σύναψη νοτιοαμερικανικής συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών (ALESA) πράγμα που θα επιτρέψει στις χώρες ΛΑΚ να ενισχύσουν τη θέση τους στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για την ALCA. Τον Δεκέμβριο του 2002, οι συμμετέχοντες στο σχέδιο υιοθέτησαν ένα χρονοδιάγραμμα: εξάλειψη των τελωνειακών φραγμών έως τα τέλη του 2003 και θέση σε ισχύ του σχεδίου το 2005. Με στόχο τη λογική «σύνδεσης ολόκληρης της Λατινικής Αμερικής στην MERCOSUR» έως τα τέλη του 2003, η κυβέρνηση Lula κατάφερε να υπογράψει το Περού μία συμφωνία σύνδεσης με τη MERCOSUR (Αύγουστος του 2003) παρόμοια με αυτή που συνήψαν η Βολιβία τον Δεκέμβριο του 1995 και η Χιλή τον Ιούνιο του 1996. Η MERCOSUR ευελπιστεί να υπογράψει μία συμφωνία σύνδεσης με τη Βενεζουέλα και άλλη μία με την Κολομβία. Το σχέδιο αυτό ωστόσο από άποψη φιλοδοξιών όσο και επιλογής του χρονοδιαγράμματος συνιστά εναλλακτική λύση στη διαδικασία της ALCA.

⁽³⁾ Τα στοιχεία που αναφέρονται προέρχονται από τη ΓΔ Εμπορίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

⁽⁴⁾ Αντίγκουα και Μπαρμπούντα, Αργεντινή, Μπαχάμες, Μπαρμπάντος, Μπελίζε, Βολιβία, Κόστα Ρίκα, Ντομίνικα, Ελ Σαλβαδόρ, Ισημερινός, ΗΠΑ, Γρενάδα, Γουατεμάλα, Γουιάνα, Αϊτή, Ονδούρα, Τζαμάικα, Νικαράγουα, Παναμάς, Παραγουάη, Δομινικανή Δημοκρατία, Αγία Λουκία, St-Kitts-et-Nevis, St-Vincent-et-Grenadines, Σουρινάμ, Trinité-et-Tobago, Ουρουγουάη.

⁽⁵⁾ Ετήσια έκθεση της οικονομικής επιτροπής του ΟΗΕ για τη Λατινική Αμερική με θέμα «Κοινωνικό Πανόραμα» της Λατινικής Αμερικής 2002-2003.

⁽⁶⁾ Η fast track, που πρόσφατα αναβαπτίστηκε Αρχή για την προώθηση του Εμπορίου (Trade Promotion Authority) (TPA), είναι η άδεια που χορηγεί το αμερικανικό Κογκρέσο στην αμερικανική εκτελεστική εξουσία για τη διαπραγμάτευση εμπορικών συμφωνιών χωρίς να το συμβουλευεται σε κάθε φάση των διαπραγματεύσεων. Το Κογκρέσο επικυρώνει ή απορρίπτει τη συναφθείσα συμφωνία.

3.10 Από την πλευρά τους, οι ΗΠΑ δεν δίστασαν να επιλέξουν τη διμερή οδό – όπως δείχνει η συμφωνία που υπέγραψαν με τη Χιλή τον Δεκέμβριο του 2002 – για να προωθήσουν την ALCA ιδίως μετά την υιοθέτηση του fast track ή της Αρχής για την προώθηση του εμπορίου ΤΡΑ (7) (ταχεία οδός) τον Ιούλιο του 2002. Μετά την υπουργική διάσκεψη του ΠΟΕ στο Κανκούν, η τάση αυτή προς τις διμερείς σχέσεις ενδέχεται να επιταχυνθεί.

3.11 Ωστόσο το μέτρο αυτό πλήττεται από τα προστατευτικά μέτρα που έχουν λάβει οι ΗΠΑ. Πράγματι, αφού αύξησαν τους δασμούς που προστατεύουν τον αμερικανικό τομέα χάλυβα και κατασκευαστικής ξυλείας, οι ΗΠΑ υιοθέτησαν έναν γεωργικό προϋπολογισμό (Farm bill) που προβλέπει 180 δις δολάρια για επιδοτήσεις στους παραγωγούς για περίοδο δέκα ετών. Αυτά τα προστατευτικά μέτρα ενισχύουν τις εντάσεις μεταξύ ΗΠΑ και ορισμένων χωρών της Λατινικής Αμερικής, με επικεφαλής τη Βραζιλία.

3.12 Οι επιχορηγήσεις κατά τις εξαγωγές αποτελούν το κυριότερο εμπόδιο για την υλοποίηση της ALCA. Πολλές χώρες της Λατινικής Αμερικής ασκούν πιέσεις ώστε οι ΗΠΑ να μειώσουν τις επιδοτήσεις τους στη γεωργία. Η κυβέρνηση Bush όμως ασκεί πίεση ώστε το θέμα των γεωργικών επιδοτήσεων καθώς και η προσφυγή σε δασμούς αντντάμπινγκ και σε αντισταθμιστικά τέλη να συζητηθούν στο πλαίσιο του ΠΟΕ. Η αποτυχία όμως των πολυμερών διαπραγματεύσεων του Κανκούν δείχνει τη δυσκολία που συναντούν οι πλούσιες χώρες όπως οι ΗΠΑ και η ΕΕ να συζητήσουν ιδίως τα γεωργικά θέματα στο πλαίσιο διεθνών διαπραγματεύσεων.

3.13 Με την αποτυχία των εμπορικών διαπραγματεύσεων, οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν, στη συνέντευξη Τύπου για τη λήξη της διάσκεψης του Κανκούν, την πρόθεσή τους να προβούν σε διμερείς και περιφερειακές σχέσεις. Εάν αυτές οι δηλώσεις υλοποιηθούν, είναι πιθανό οι αμερικανοί διαπραγματευτές να προσέλθουν εκ νέου στο τραπέζι των γεωργικών διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο του σχεδίου ALCA. Μία τέτοια κατάσταση θα επιτρέψει στο σχέδιο ολοκλήρωσης της αμερικανικής ηπείρου να παρακάμψει ένα από τα ανυπέρβλητα εμπόδια και να σημειώσει σημαντική πρόοδο.

3.14 Ωστόσο, παρά την ΤΡΑ, η διαπραγματευτική ισχύς της εκτελεστικής εξουσίας περιορίζεται από το Κογκρέσο. Ο νόμος για το εμπόριο (βάσει του οποίου επιχορηγείται η ΤΡΑ) προβλέπει εξεταστικές διαδικασίες που ενδεχομένως αποδειχτούν δύσκολες όσον αφορά τις επιδοτήσεις, τους δασμούς αντντάμπινγκ και τα αντισταθμιστικά τέλη. Προβλέπει επίσης μία διαδικασία διαβούλευσης που δίδει το δικαίωμα στο Κογκρέσο να επιβλέπει τις διαπραγματεύσεις.

4. Οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών και το σχέδιο της αμερικανικής ηπείρου

4.1 Θεσμική συμμετοχή

4.1.1 Η διαδικασία σε κυβερνητικό επίπεδο της ALCA παρακολουθείται από τις οργανώσεις των πολιτών η συμμετοχή των οποίων προβλέπεται στην ALCA. Εκτός από τη συμμετοχή αυτή, οι εν λόγω οργανώσεις συνεδριάζουν κατά τη διάρκεια των υπουργικών και προεδρικών συναντήσεων προκειμένου να επηρεάσουν την πορεία των διαπραγματεύσεων.

4.1.2 Οι μηχανισμοί συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών χωρίζονται στις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν οι αρχές που συμμετέχουν στις διεργασίες της ALCA και στις πρωτοβουλίες που

προέρχονται από τα κοινωνικά κινήματα. Στο πλαίσιο της διαδικασίας της ALCA, η επιτροπή των κυβερνητικών εκπροσώπων θέσπισε μηχανισμό για τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών προκειμένου να προωθούνται οι προτάσεις των εργοδοτών, των εργαζομένων, των περιβαλλοντικών φορέων και των ακαδημαϊκών κύκλων. Η συμμετοχή αυτή πραγματοποιείται με έμμεσο τρόπο. Πράγματι, οι φορείς αυτοί μπορούν να απευθύνονται γραπτώς στην επιτροπή η οποία διαβιβάζει κατόπιν τις συστάσεις τους στην Επιτροπή εμπορικών διαπραγματεύσεων (CNC) ή στην κατάλληλη ομάδα διαπραγμάτευσης.

4.1.3 Προκειμένου να προωθηθεί η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, οι κυβερνητικοί αρμόδιοι για το σχέδιο διοργάνωσαν περιφερειακό συμπόσιο για την ALCA στη Μέριδα, στο Μεξικό τον Ιούλιο του 2002. Σε αυτό το πρώτο περιφερειακό φόρουμ δημόσιας συζήτησης συμμετείχαν 100 μέλη από το κοινό. Στόχος ήταν επίσης η παροχή πληροφοριών και διευκρινίσεων για τη διαδικασία αυτή καθ' εαυτή.

4.1.4 Μία δεύτερη πρωτοβουλία αναλήφθηκε κατά την υπουργική σύνοδο του Quito τον Νοέμβριο του 2002: οι υπουργοί εμπορίου συνάντησαν ιδιαιτέρως τους εκπροσώπους του ιδιωτικού τομέα καθώς και τους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών (περιβαλλοντικές ομάδες, συνδικαλιστικές οργανώσεις, βουλευτές και αυτόχθονες λαούς). Πρώτη φορά συμβαίνει οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών να μπορούν να απευθύνονται άμεσα στους υπουργούς.

4.2 Θέσεις της κοινωνίας των πολιτών για το σχέδιο ALCA

4.2.1 Οι επιχειρηματικοί κύκλοι της ηπείρου ενδιαφέρθηκαν πολύ νωρίς για το σχέδιο ALCA. Πράγματι, από την πρώτη υπουργική σύνοδο στο Ντένβερ το 1995, επεδίωξαν να διοργανώσουν παράλληλες συναντήσεις με την επίσημη διαδικασία προκειμένου να προωθήσουν τα συμφέροντα του ιδιωτικού τομέα. Πάνω από 1 500 επιχειρηματίες συμμετείχαν σε αυτές τις συναντήσεις μέσα από το Επιχειρηματικό Φόρουμ της Αμερικανικής Ηπείρου (Americas Business Forum, ABF) που συγκεντρώνει τους επιχειρηματικούς κύκλους σε κλαδική και εθνική βάση.

4.2.2 Το Επιχειρηματικό Φόρουμ της Αμερικανικής Ηπείρου που είναι υπέρ του σχεδίου ολοκλήρωσης της ηπείρου επιδιώκει να συμβάλει στη συζήτηση προβαίνοντας σε τεχνικές και ενημερωτικές αναλύσεις των στρατηγικών στόχων και των προσδοκιών του ιδιωτικού τομέα. Συμβάλλει επίσης στη διάδοση πληροφοριών σχετικά με τη διαδικασία καθώς και στη σύναψη προσωπικών και θεσμικών σχέσεων μεταξύ των διευθυντικών στελεχών των επιχειρήσεων και των οργανώσεων της αμερικανικής ηπείρου.

4.2.3 Κατά τη διάρκεια των ετήσιων συνεδριάσεων του Φόρουμ διοργανώνονται διασκέψεις και σεμινάρια για καθοριστικής σημασίας θέματα της ολοκλήρωσης του ημισφαιρίου. Αν και οι ετήσιες συναντήσεις του επιχειρηματικού φόρουμ δεν θεωρούνται επίσημες στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων, οι εργασίες του όμως επηρεάζουν σημαντικά την υλοποίηση του σχεδίου. Πράγματι, οι συστάσεις του ιδιωτικού τομέα λαμβάνονται υπόψη από κάθε ομάδα διαπραγμάτευσης. Μία από τις συστάσεις αφορά την ταχεία λήψη μέτρων διευκόλυνσης του εμπορίου και τα διευθυντικά στελέχη συμφώνησαν πράγματι ώστε τα μέτρα αυτά να τεθούν σε ισχύ πριν το τέλος των διαπραγματεύσεων.

(7) Ενώ η Ενιαία Πράξη μετατρέπει την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα σε Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η Συνθήκη του Μάαστριχτ του 1992 την μετατρέπει σε Ευρωπαϊκή Ένωση.

4.2.4 Όσον αφορά τους άλλους τομείς της κοινωνίας των πολιτών – όπως οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, οι ΜΚΟ, τα πανεπιστημιακά κέντρα ερευνών – η συνεισφορά των μεταξύ τους ανταλλαγών είναι λιγότερο εμφανής. Οι κοινωνικές οργανώσεις έχουν προβεί σε δικές τους ενέργειες σχετικά με τις αποφάσεις τους για τη διαδικασία ολοκλήρωσης. Μεταξύ των διαφόρων πρωτοβουλιών υπάρχει η Κοινωνική ηπειρωτική ένωση (ASC) που αποτελεί ένα σημαντικό διαμερικανικό δίκτυο οργανώσεων και κοινωνικών κινημάτων. Χαρακτηρίζεται δε από μεγάλη διαφορά θέσεων που ξεκινά από την μεταρρύθμιση και φθάνει έως την απόρριψη του σχεδίου της ALCA. Αν και αυτή η πρωτοβουλία υλοποιήθηκε το 1997, η κοινωνία των πολιτών είχε ήδη αρχίσει να κινητοποιείται πολύ νωρίτερα.

4.2.5 Πράγματι, όπως και ο τομέας της εργοδοσίας, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις ενδιαφέρονται πολύ νωρίς για το σχέδιο της αμερικανικής ηπείρου. Κάνουν αισθητή την παρουσία τους με την ευκαιρία της υπουργικής συνεδρίασης του Ντένβερ. Το συνδικαλιστικό κίνημα υποστηριζόμενο από την Περιφερειακή διαμερικανική οργάνωση (ORIT) – αμερικανικός κλάδος της Διεθνούς συνομοσπονδίας των ελεύθερων συνδικαλιστικών οργανώσεων (CISL) – πραγματοποιεί παράλληλη διάσκεψη που καταλήγει σε δήλωση σχετικά με τις διεκδικήσεις και τους προβληματισμούς των συμμετεχόντων.

4.2.6 Κατά τη διάρκεια της υπουργικής συνόδου της Καρθαγένης, το συνδικαλιστικό κίνημα της αμερικανικής ηπείρου δεν αρκείται μόνο στη σύνταξη ενός νέου εγγράφου προβληματισμού: επιδιώκει να ασκήσει πίεση στους κυβερνητικούς εκπροσώπους. Εξάλλου, οι τελευταίοι στα τελικά τους συμπεράσματα υπογραμμίζουν «τη σημασία που έχει η μεγαλύτερη αναγνώριση και η προώθηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων καθώς και την ανάγκη λήψης των κατάλληλων σχετικών με το θέμα αυτό μέτρων από τις αντίστοιχες κυβερνήσεις τους».

4.2.7 Το κίνημα επεκτείνεται και σε άλλες κοινωνικές ομάδες. Έτσι κατά την τρίτη υπουργική σύνοδο του Belo Horizonte, τον Μάιο του 1997, εκπρόσωποι των ενώσεων κατά των ελεύθερων συναλλαγών (ΜΚΟ, ορισμένα ερευνητικά κέντρα, περιβαλλοντικές, φεμινιστικές οργανώσεις και αυτόχθονες) ενώνονται με τους εκπροσώπους του συνδικαλιστικού κινήματος της αμερικανικής ηπείρου και δημιουργείται η Ηπειρωτική Κοινωνική Ένωση (ASC) που πραγματοποιεί την επίσημη εμφάνισή της τον επόμενο χρόνο κατά τη δεύτερη διάσκεψη κορυφής των χωρών της αμερικανικής ηπείρου.

4.2.8 Με την ευκαιρία αυτή, η ASC διοργανώνει την πρώτη σύνοδο των λαών της Αμερικής από την οποία προκύπτει το έγγραφο με θέμα «Εναλλακτικές λύσεις για την Αμερική». Μία δεύτερη σύνοδος των λαών διοργανώνεται με την ευκαιρία της τρίτης διάσκεψης κορυφής των χωρών της αμερικανικής ηπείρου τον Απρίλιο του 2001 στο Κεμπέκ, με περισσότερους από 2000 εκπροσώπους κινημάτων και οργανώσεων από όλες τις χώρες της ηπείρου συμπεριλαμβανομένης της Κούβας.

4.2.9 Γνωρίζοντας την αντικειμενική επίδραση των επιχειρηματικών κύκλων στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων της ALCA, η ASC επιδιώκει να προωθήσει ένα άλλο τύπο σχέδιο προτείνοντας την εισαγωγή στη μελλοντική συμφωνία κοινωνικών και περιβαλλοντικών μέτρων. Επιθυμεί με τον τρόπο αυτό να διασφαλίσει την απασχόληση και την ποιότητά της και να αποφύγει το «οικολογικό ντάμπινγκ» με τη συνεκτίμηση των περιβαλλοντικών δαπανών στις εξαγωγές. Στην ΛΑΚ όμως πολλές κυβερνήσεις αντιτίθενται σε

αυτού του τύπου τα μέτρα διότι τα θεωρούν ως πρόσχημα για τον προστατευτισμό. Επίσης η αμερικανική θέση που έχει υιοθετηθεί από το 2001 δεν ευνοεί την πρόοδο σε αυτούς τους τομείς. Σε αντίθεση με ό,τι συνέβη στο πλαίσιο της ΑLENA, το σχέδιο εισαγωγής ρητρών για την απασχόληση και το περιβάλλον έχασε τη σημασία του στις επίσημες διαπραγματεύσεις της ALCA στις ΗΠΑ που επανειλημμένα αρνήθηκαν να θέσουν τα θέματα αυτά στις συζητήσεις.

4.2.10 Η Κοινωνική Ηπειρωτική Ένωση τάσσεται κατά της συστηματικής ελευθέρωσης των δημόσιων συμβάσεων, των υπηρεσιών υγείας, της εκπαίδευσης και των επενδύσεων.

4.2.11 Η ASC καταγγέλλει επίσης την έλλειψη διαφάνειας της διαδικασίας. Σήμερα ασχολείται με τη διοργάνωση διαβούλευσης σχετικά με το σχέδιο της ALCA που πρέπει να πραγματοποιηθεί το 2003-2004 και σε ολόκληρη την αμερικανική ήπειρο.

4.2.12 Σε αυτό το κλίμα αντίθεσης για τη σύναψη της ALCA με τη σημερινή της διαπραγματευτική μορφή, ορισμένοι βουλευτές των χωρών της αμερικανικής ηπείρου εκδήλωσαν την αντίθεσή τους προς το σχέδιο. Πράγματι, βουλευτές από 164 και πλέον επαρχιακά κοινοβούλια ή κράτη, αντιπρόσωποι περιφερειακών κοινοβουλίων από 34 χώρες που συμμετέχουν στις διαπραγματεύσεις της ALCA καθώς και η Κούβα, συνεδρίασαν επανειλημμένα στο πλαίσιο φόρουμ με την ονομασία «Διάσκεψη των βουλευτών της αμερικανικής ηπείρου» (COPA) προκειμένου να εκφράσουν τις επιφυλάξεις τους σχετικά με το σχέδιο της αμερικανικής ηπείρου.

4.2.13 Στη δήλωση που υιοθετήθηκε κατά τη δεύτερη γενική συνέλευση τον Ιούλιο του 2000, η COPA καλεί τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων να λάβουν υπόψη το επίπεδο ανάπτυξης των χωρών που συμμετέχουν στο σχέδιο της ALCA και να εξασφαλίσουν τη συμμετοχή των βουλευτών όλων των περιφερειών για την προώθηση της διαφάνειας.

4.2.14 Παράλληλα, στην υπουργική σύνοδο του Quito, πραγματοποιήθηκε μια διηπειρωτική συνάντηση των βουλευτών που κατέληξε σε ψήφισμα στο οποίο οι βουλευτές απορρίπτουν την ALCA και προτείνουν στις κυβερνήσεις να επιλέξουν την ενίσχυση των συμφωνιών ολοκλήρωσης της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής, όπως είναι η MERCOSUR, η CAN, η CARICOM, MCCA, κλπ.

4.3 Προβληματισμοί και προσδοκίες της κοινωνίας των πολιτών

4.3.1 Στην κοινωνία πολιτών της ΛΑΚ υπάρχουν διάφορες θέσεις για το σχέδιο ALCA. Οι κλάδοι που αντιτίθενται στο σχέδιο ALCA εκφράζουν τη λύπη τους για το γεγονός ότι δεν υπάρχει αποτελεσματική συμμετοχή σημαντικού τμήματος της κοινωνίας των πολιτών, όπως είναι οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι ΜΚΟ, στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και ότι μόνο τα μέλη του επιχειρηματικού φόρουμ της αμερικανικής ηπείρου που είναι υπέρ του σχεδίου ALCA μπορούν να έχουν άμεση επαφή με τους διαπραγματευτές και να ασκούν επιρροή στα προσωρινά υπό διαπραγμάτευση έγγραφα.

4.3.2 Φόβο προκαλεί το γεγονός ότι η διαδικασία θα εξακολουθεί να προχωρεί χωρίς διαφάνεια ή ότι θα εφαρμοστεί η «πολιτική του τετελεσμένου γεγονότος» και θα παρουσιαστούν στην κοινωνία των πολιτών τα τελικά αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων χωρίς αυτή να μπορεί να τα επηρεάσει.

4.3.3 Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις καθώς και άλλοι κοινωνικοί φορείς που έχουν συσπειρωθεί γύρω από την ASC εκφράζουν τη λύπη τους που οι πολιτικές αρχές και ο κόσμος των μεγάλων ιδιωτικών επιχειρήσεων συνεχίζουν να καθορίζουν τη μελλοντική συμφωνία ολοκλήρωσης της αμερικανικής ηπείρου χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους κύριους προβληματισμούς τους: περιβάλλον, δικαιώματα των εργαζομένων, μισθολογική αβεβαιότητα, ανεργία, φτώχεια, κοινωνικός αποκλεισμός, αύξηση των διαφορών μεταξύ των οικονομιών της ηπείρου, γεωργικός προστατευτισμός και αμερικανικές επιχορηγήσεις επί των εξαγωγών που πλήττουν τις χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής, εξωτερικό χρέος, δημοκρατία (ζητείται από τις κυβερνήσεις η διοργάνωση διαβούλευσης για την ALCA) καθώς και ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου, η εκμετάλλευση των παιδιών και ο σεβασμός των αυτοχθόνων πληθυσμών.

4.3.4 Αν και μεγάλο μέρος των κοινωνικών κινημάτων (ΜΚΟ, συνδικαλιστικές οργανώσεις, ερευνητικά ιδρύματα,...) τάσσονται υπέρ των διεργασιών περιφερειακής ενσωμάτωσης, διατυπώνουν σοβαρές επιφυλάξεις για συμφωνίες ολοκλήρωσης όπως η ALCA. Θεωρούν ότι διεργασίες ολοκλήρωσης όπως η MERCOSUR, μπορούν να αποτελέσουν πρότυπο αναφοράς για την ολοκλήρωση της αμερικανικής ηπείρου διότι εμπιέχουν πολιτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και στρατηγικές πτυχές ενώ η ALCA, με τη μορφή υπό την οποία αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης, αμβλύνει σημαντικά τις ασυμμετρίες μεταξύ ΗΠΑ και ΛΑΚ, όταν μάλιστα οι ΗΠΑ εφαρμόζουν προστατευτικές πολιτικές που πλήττουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των χωρών ΛΑΚ.

4.3.5 Οι εν λόγω κοινωνικοί φορείς είναι υπέρ μιας ολοκλήρωσης που να μην περιορίζεται στο εμπόριο και αντιτίθενται—σε αντίθεση με την πλειοψηφία των κυβερνήσεων των χωρών της ΛΑΚ—σε μια συμφωνία που δεν παρέχει καμιά εγγύηση σε κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο. Επιθυμούν επίσης να ληφθεί σοβαρά υπόψη ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σύμφωνα με τις δηλώσεις τους κλίνουν περισσότερο στο να στηρίξουν μια συμφωνία μεταξύ ΛΑΚ και ΕΕ παρά μεταξύ ΛΑΚ και ΗΠΑ. Δηλώνουν ότι όχι μόνο εκτιμούν τη θέση της ΕΕ για τον κοινωνικό τομέα, το περιβάλλον και τα ανθρώπινα δικαιώματα τόσο στο εσωτερικό όσο και στο διεθνές επίπεδο, αλλά εκτιμούν και τη συνοχή με την οποία τηρούνται τα σχετικά μέτρα. Εκφράζουν την λύπη τους όμως για την έλλειψη βούλησης και δυναμισμού στη στρατηγική της ΕΕ για την Λατινική Αμερική.

4.3.6 Η ASC επιθυμεί επίσης οι κυβερνήσεις να καταστήσουν διαφανή τη διαδικασία διαπραγμάτευσης και να διοργανώσουν ανοικτό διάλογο για την ALCA με όλους τους φορείς της κοινωνίας των πολιτών προκειμένου να αναλύσουν τη βιωσιμότητα και τις συνέπειες της συμφωνίας αυτής στα έθνη της αμερικανικής ηπείρου.

4.3.7 Όσον αφορά τη θέση των επιχειρηματιών, πολλοί επιχειρηματίες των χωρών ΛΑΚ βλέπουν το σχέδιο ALCA ως μέσο για να εισχωρήσουν στη μεγάλη αμερικανική αγορά την οποία διευθύνουν γεωργικοί επιχειρηματικοί κύκλοι. Θεωρούν ότι το σχέδιο ALCA αποτελεί το μέσο εξόδου από τον φαύλο κύκλο χρέωσης της δεκαετίας του '80, εδραίωσης των φιλελευθέρων μεταρρυθμίσεων και εξόδου από τη διεθνή απομόνωση. Ωστόσο ορισμένοι επιχειρημα-

τίες είναι λιγότερο ενθουσιώδεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η πετροχημική βιομηχανία της Λατινικής Αμερικής που δήλωσε εκ νέου την αντίθεσή της στο σχέδιο ALCA κατά την τελευταία συνεδρίασή της (11 Νοεμβρίου 2003) που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της Χημικής και Πετροχημικής Ένωσης της Λατινικής Αμερικής (APLA).

4.3.8 Στη Λατινική Αμερική και ιδίως στη Βραζιλία, ορισμένοι τομείς δραστηριότητας έχουν επιφυλάξεις να προχωρήσουν στις διαπραγματεύσεις για το σχέδιο ALCA. Πρόκειται κυρίως για ορισμένες επιχειρήσεις οι οποίες φοβούνται τον αμερικανικό και καναδικό ανταγωνισμό που ενδεχομένως επιφέρει η υπογραφή της ALCA. Αντιθέτως, πολλές επιχειρήσεις του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα στις ΗΠΑ και στον Καναδά θεωρούν την ALCA ως ευκαιρία για να εισχωρήσουν στις αγορές της Λατινικής Αμερικής και κυρίως της Βραζιλίας.

4.3.9 Ωστόσο, ο ιδιωτικός τομέας της Βραζιλίας φαίνεται να αλλάζει θέση. Πράγματι, ενώ για καιρό οι επιχειρηματίες της χώρας και η έδρα της διπλωματίας της Βραζιλίας (Palais d'Itamaraty) είχαν τις ίδιες απόψεις για το σχέδιο ALCA, οι πρώτοι έχουν αρχίσει να τάσσονται υπέρ ενός μεγαλύτερου εμπορικού ανοίγματος και δηλώνουν ότι είναι έτοιμοι να αντιμετωπίσουν τον εξωτερικό ανταγωνισμό. Ο ιδιωτικός τομέας της χώρας έχει αρχίσει να ασκεί πίεση στην κυβέρνηση Lula προκειμένου να είναι πιο ευέλικτη στις διαπραγματεύσεις για την ALCA ούτως ώστε η συμφωνία να υπογραφεί εγκαίρως.

4.4 Θέσεις και προβληματισμοί των υπευθύνων για τη λήψη αποφάσεων

4.4.1 Υπάρχει ένα πραγματικό χάσμα μεταξύ των απόψεων της κοινωνίας των πολιτών και των κυβερνήσεων σχετικά με την κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθηθεί για την υλοποίηση της ολοκλήρωσης της αμερικανικής ηπείρου. Οι κυβερνήσεις της ΛΑΚ που ενδιαφέρονται κυρίως για το οικονομικό άνοιγμα και ιδιαίτερος για την είσοδο στη μεγάλη αγορά των ΗΠΑ, επιδιώκουν, διαπραγματευόμενες μία εμπορική συμφωνία, να ωθήσουν τις ΗΠΑ να θέσουν τέρμα στην προστατευτική γεωργική τους πολιτική.

4.4.2 Εκτιμούν, όπως τα μέλη της MERCOSUR, ότι η ALCA θα μπορούσε να παροτρύνει την ΕΕ να προχωρήσει στις διαπραγματεύσεις της με τις χώρες της ΛΑΚ και να προωθήσει τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο του ΠΟΕ. Η ALCA, οι διαπραγματεύσεις με την ΕΕ και τον ΠΟΕ αποτελούν κατά τη γνώμη τους «τρεις αλληλοσυνδεδεμένες διαδικασίες που η μία προϋποθέτει την άλλη». Η σταθερή θέση των αναπτυσσόμενων χωρών μέσω της «Ομάδας των 21» (G21 που αποκαλείται επίσης G20-συν), έναντι των επιφυλάξεων των πλούσιων χωρών «να βάλουν νερό στο κρασί τους» όσον αφορά τον γεωργικό τομέα κατά την υποσυγκριτική διάσκεψη στο Κανκούν και η αποτυχία των διαπραγματεύσεων αυτών θα μπορούσαν, ως ένα βαθμό, να ερμηνευτούν ως μείωση της πολυμερείας. Το πάγωμα των πολυμερών συζητήσεων φαίνεται να ανοίγει το δρόμο σε περιφερειακές, διμερείς και διπεριφερειακές στρατηγικές. Όπως έχει ήδη τονιστεί, οι ΗΠΑ δείχνουν μεγάλη προθυμία να επιταχύνουν τη σύναψη παρόμοιων συμφωνιών. Οι αναδυόμενες δυνάμεις όπως η Κίνα και η Βραζιλία, έχουν επίσης δηλώσει την πρόθεσή τους να ακολουθήσουν την ίδια κατεύθυνση.

4.4.3 Οι χώρες της νοτίου Αμερικής πιστεύουν ότι, σε αντίθεση με την προσφορά των ΗΠΑ για τον γεωργικό τομέα, η προσφορά της ΕΕ κάθε άλλο παρά σαφής είναι. Εκτιμούν ότι δεν αρκούν οι απλές διαπραγματεύσεις για τα γεωργικά προϊόντα· πρέπει επίσης οι επιδοτήσεις κατά τις εξαγωγές να αποτελέσουν αντικείμενο διαπραγμάτευσης. Όσον αφορά τα θέματα αυτά, η ALCA φαίνεται περισσότερο ελπιδοφόρος από τις διαπραγματεύσεις με την ΕΕ. Ωστόσο οι διαπραγματεύσεις με την ΕΕ φαίνονται ευκολότερες από τις διαπραγματεύσεις που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του σχεδίου ALCA: οι συζητήσεις με την Ευρώπη συνεπάγονται διαπραγματεύσεις μεταξύ δύο περιφερειών ενώ στις διαπραγματεύσεις με την ALCA εμπλέκονται πολλοί διαφορετικοί φορείς και προτάσεις. Στο πλαίσιο της διαπραγμάτευσης της συμφωνίας σύνδεσης ΕΕ-MERCOSUR, η Ένωση, την ενιαία θέση της οποίας προασπίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, παρότρυνε πάντα, και με επιτυχία, τις χώρες μέλη της MERCOSUR να καθορίσουν κοινή θέση. Κατά την διάρκεια των διπεριφερειακών διαπραγματεύσεων, οι προτάσεις προσφοράς από διάφορα μέρη μειώνονται σε δύο, πράγμα που διευκολύνει τις διαπραγματεύσεις.

5. Οι σχέσεις Ευρώπης Λατινικής Αμερικής/Καραϊβικής

5.1 Σύντομο ιστορικό των σχέσεων

5.1.1 Λόγω διαφόρων ιστορικών παραγόντων, ορισμένες χώρες της Ευρώπης όπως η Ισπανία, η Γαλλία, η Μεγάλη Βρετανία, η Πορτογαλία και οι Κάτω Χώρες διατηρούσαν πάντα κατά το μάλλον ή ήττον στενές διμερείς σχέσεις με τις χώρες της ΛΑΚ. Παρά την πολιτιστική πολυμορφία και την ανομοιογένεια που χαρακτηρίζει την ΛΑΚ, η πολιτιστική της ταυτότητα διέπεται από τις αξίες που σφυρηλάτησαν τον χαρακτήρα και την ιστορία της Ευρώπης. Η σημαντική διάδοση των ιδανικών των φιλοσοφιών του Διαφωτισμού όπως η δημοκρατία, το κράτος δικαίου, η ιδέα της ελευθερίας, τα ανθρώπινα δικαιώματα σε αυτή την περιοχή του κόσμου, διευκολύνει την προσέγγιση ΕΕ και ΛΑΚ.

5.1.2 Ωστόσο η θεσμοθέτηση των σχέσεων Ευρώπης και Λατινικής Αμερικής είναι πρόσφατη διότι από τις αρχές του 20ού αιώνα η Λατινική Αμερική ανέπτυξε άνισες και σχεδόν αποκλειστικές διπλωματικές σχέσεις με τις ΗΠΑ. Η Ευρώπη όμως είχε πάντα θεσμοθετημένες θέσεις με τις χώρες της Καραϊβικής στο πλαίσιο των συμφωνιών ΑΚΕ εκτός της Κούβας.

5.1.3 Αν και η επιστροφή της Ευρώπης στη λατινοαμερικανική σκηνή άρχισε πριν από 30 περίπου χρόνια, η δεκαετία του '90 δίνει στην ΕΚ/ΕΕ^(*), χάρη κυρίως στην ώθηση που δόθηκε μετά την ένταξη της Ισπανίας και της Πορτογαλίας, μία στρατηγική για την

θέσπιση σχέσεων με το σύνολο της ΛΑΚ. Κατόπιν της ευρωπαϊκής επιθυμίας να συνάψει προτιμησιακές σχέσεις με τις χώρες της Λατινικής Αμερικής, η ΕΟΚ υπογράφει τη δεκαετία του '60 μία σειρά τομεακών συμφωνιών που αποκαλούνται «πρώτης γενιάς» και μετά στη δεκαετία του '70 υπογράφει συμφωνίες «δεύτερης γενιάς» που περιλαμβάνουν πολλούς τομείς.

5.1.4 Οι ένοπλες συγκρούσεις στην Κεντρική Αμερική κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 και ο σχηματισμός της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας οδηγούν την ΕΟΚ να διαδραματίσει σημαντικό πολιτικό ρόλο διαμεσολαβητή. Οι συνομιλίες που αρχίζουν τον Σεπτέμβριο του 1984 στο San José (Κόστα Ρίκα) μεταξύ των υπουργών εξωτερικών της ΕΟΚ, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας και των εκπροσώπων των χωρών της Κεντρικής Αμερικής για την αποκατάσταση της ειρήνης και τη συζήτηση για τη λήψη μέτρων εκδημοκρατισμού στην ήπειρο, αναθερμαίνουν τις σχέσεις ΕΟΚ και ΛΑ (συμβάλλοντας στη δημιουργία της «Διαδικασίας του San José»).

5.1.5 Με την ένταξη της Ισπανίας και της Πορτογαλίας στην Κοινότητα, ο πολιτικός αυτός διάλογος θα επεκταθεί και στην υπόλοιπη περιοχή όπου συνομιλητής γίνεται η Ομάδα του Ρίο. Η Ομάδα αυτή δημιουργήθηκε το 1986 από την Αργεντινή, τη Βολιβία, τη Βραζιλία, τη Χιλή, τη Κολομβία, την Κόστα Ρίκα, τον Ισημερινό, το Μεξικό, την Παραγουάη, το Περού, την Ουρουγουάη και τη Βενεζουέλα, για την εξέταση πολιτικών προβλημάτων και την ανάπτυξη εξωτερικών σχέσεων καθώς και για την εξέταση θεμάτων περιφερειακής ολοκλήρωσης. Αργότερα και άλλες χώρες της Λατινικής Αμερικής προσχωρούν στην Ομάδα η οποία καθίσταται στο πλαίσιο του πολιτικού διαλόγου ο κατ' εξοχήν συνομιλητής ΕΚ/ΕΕ στη Λατινική Αμερική. Αυτός ο διπεριφερειακός διάλογος αρχίζει το 1987 και θεσμοδοτείται το 1990.

5.1.6 Το τέλος του διπολισμού, η ευρωπαϊκή βούληση να καταστεί η Κοινότητα διεθνής πρωταγωνιστής καθώς και η πολιτική σταθερότητα, η διαδικασία εκδημοκρατισμού και η υιοθέτηση μιας οικονομίας που στρέφεται προς το εξωτερικό στη Λατινική Αμερική συνεχίζουν να ενδυναμώνουν τις σχέσεις μεταξύ των δύο ηπείρων. Οι ιστορικοί και πολιτιστικοί παράγοντες καθώς και οι κοινές φιλοσοφικές και νομικές αρχές και αξίες συμβάλλουν επίσης στη διευκόλυνση της προσέγγισης των δύο ηπείρων.

5.2 Χαρακτηριστικά των σχέσεων

5.2.1 Όταν οι ΗΠΑ θεσπίζουν την ΑLENA και εκπονούν το σχέδιο για την ALCA το 1994, η Ευρώπη επιδιώκει να προτείνει μία άλλου τύπου εταιρική σχέση με τις χώρες της Λατινικής Αμερικής. Έχοντας συνείδηση της ποικιλομορφίας της ΛΑ, η ΕΕ προσπαθεί να αναπτύξει μία στρατηγική με διαφοροποιημένες και αρθρωτές προσεγγίσεις σε συνάρτηση με τις εθνικές και περιφερειακές πραγματικότητες, δηλαδή λαμβάνοντας υπόψη την ανομοιογένεια της ηπείρου, πράγμα που παραλείπει το σχέδιο ALCA. Με τον τρόπο αυτό η ΕΕ προτείνει μία εταιρική σχέση που βασίζεται στο διάλογο με τις διάφορες περιφερειακές υποομάδες χωρών και σε μέσα που προσαρμόζονται στις κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές πραγματικότητες της κάθε υποομάδας.

(*) 1: Εμβάθυνση και αναβάθμιση της υφιστάμενης συνεργασίας, διαβουλεύσεις στα διεθνή φόρουμ και επέκταση των αρμοδιοτήτων τους για να καλύπτουν όλα τα θέματα κοινού ενδιαφέροντος. 2: Προώθηση και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως αυτών των πλέον ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και πρόληψη και καταπολέμηση της ξενοφοβίας, του ρατσισμού και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας. 3: Γυναίκες - θέσπιση προγραμμάτων και έργων σε σχέση με τους τομείς προτεραιότητας που αναφέρονται στη δήλωση του Πεκίνου. 4: Αναβάθμιση των προγραμμάτων συνεργασίας στον τομέα του περιβάλλοντος και των φυσικών καταστροφών. 5: Ναρκωτικά - εφαρμογή του Γενικού Σχεδίου Δράσης του Παναμά, περιλαμβανομένων μέτρων κατά του λαθρεμπορίου όπλων. 6: Διατύπωση προτάσεων διπεριφερειακής συνεργασίας για δημιουργία μηχανισμών προώθησης ενός σταθερού και δυναμικού συνολικού χρηματοοικονομικού συστήματος για την ενίσχυση των εθνικών δημοσιονομικών συστημάτων και για την κατάρτιση ειδικών προγραμμάτων στήριξης των λιγότερο ανεπτυγμένων οικονομικά χωρών. 7: Προώθηση του εμπορίου, περιλαμβανομένων των ΜΜΕ και των επιχειρησιακών φόρουμ. 8: Παροχή στήριξης για διπεριφερειακή συνεργασία στους τομείς της εκπαίδευσης και των ανωτάτων σπουδών καθώς και της έρευνας και των νέων τεχνολογιών. 9: Πολιτιστική κληρονομιά, πολιτιστικό φόρουμ ΕΕ-Λατινικής Αμερικής/Καραϊβικής. 10: Σχεδιασμός κοινής πρωτοβουλίας για ειδικές πτυχές της κοινωνίας των πληροφοριών. 11: Δραστηριότητες στήριξης της έρευνας, των μεταπτυχιακών σπουδών και της κατάρτισης στον τομέα της διαδικασίας ολοκλήρωσης. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Συνέχεια της πρώτης διάσκεψης κορυφής μεταξύ ΛΑΚ και ΕΕ» Βρυξέλλες, 31.10.2000, COM(2000) 670 τελικό.

5.2.2 Η νέα ευρωπαϊκή στρατηγική του επιτρόπου Manuel Marín της Επιτροπής Santer και την οποία επικύρωσε το Συμβούλιο του Οκτωβρίου 1994 αποσκοπεί στη θέσπιση μιας «σύνδεσης» βασισμένης σε συμφωνίες τρίτης γενιάς και σε νέες συμφωνίες «τέταρτης γενιάς» με την Λατινική Αμερική. Οι πρώτες που χαρακτηρίζονται από το στόχο της περιφερειακής ολοκλήρωσης και συνεργασίας περιλαμβάνουν μία «εξελικτική ρήτρα» που επιτρέπει στα συμβαλλόμενα μέρη να συμπληρώσουν και να ενισχύσουν τη συνεργασία και μία «δημοκρατική ρήτρα» που διασφαλίζει την τήρηση των βασικών αρχών που αντιστοιχούν σε κοινές αξίες. Οι συμφωνίες τέταρτης γενιάς υιοθετούν τα κεκτημένα αυτά και προβλέπουν επίσης την υπογραφή εμπορικών συμφωνιών.

5.2.3 Οι πολιτικές λιτότητας και ιδιωτικοποίησης που εφαρμόζονται στις χώρες της Λατινικής Αμερικής (ΛΑ) την δεκαετία του '90 προσελκύουν ευρωπαϊκές ιδιωτικές επενδύσεις με αποτέλεσμα την περαιτέρω προσέγγιση των δύο περιοχών. Μεταξύ 1996 και 1999, η ΕΕ καθίσταται η σημαντικότερη πηγή επενδύσεων στην ΛΑ η οποία μετατρέπεται σε πρώτο παραλήπτη των ευρωπαϊκών επενδύσεων στις «αναδυόμενες αγορές». Κατά την περίοδο αυτή οι ευρωπαϊκές επενδύσεις αυξήθηκαν από 13 289 σε 42 226 εκατομμύρια δολάρια. Επίσης, το εμπόριο μεταξύ των δύο περιοχών διπλασιάστηκε μεταξύ 1990 και 2000: ενώ οι εξαγωγές αγαθών από την ΕΕ προς την ΛΑ αυξήθηκαν από τα 17 δις ευρώ σε πάνω από 54 δις ευρώ, οι εξαγωγές της ΛΑ προς την ΕΕ από τα 27 δις ευρώ φτάνουν τα 49 δις ευρώ. Έτσι η ΕΕ είναι ο δεύτερος επενδυτής και εμπορικός εταίρος της ΛΑ, αλλά ο πρώτος της MERCOSUR και της Χιλής.

5.2.4 Από αυτό το ευνοϊκό από διπλή άποψη κλίμα, από την πολιτική βούληση και των δύο πλευρών και από την εμφανή οικονομική προσέγγιση, προκύπτει η ιδέα για ποιοτική προώθηση των σχέσεων: έτσι τον Ιούνιο του 1999 διοργανώνεται στο Ρίο ντε Τζανέιρο, διάσκεψη κορυφής με τους 48 αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ και της ΛΑΚ, συμπεριλαμβανομένης της Κούβας.

5.2.5 Η διάσκεψη αυτή αποτελεί ένα πραγματικό ιστορικό γεγονός. Δείχνει την αυξανόμενη ωριμότητα της ΕΕ να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια σκηνή και το αυξανόμενο ενδιαφέρον που προκαλεί η ΛΑΚ στις βιομηχανικές χώρες. Η διάσκεψη αυτή, που αποτελεί επίσης απάντηση στον μονοπολισμό της μεταψυχροπολεμικής περιόδου, προβάλλει την περιφερειοποίηση ως νέα δύναμη στις διεθνείς σχέσεις. Ορισμένοι μάλιστα θεώρησαν το γεγονός αυτό ως το θεμέλιο λίθο ενός πολυπολικού κόσμου που θα απαλλαγεί από την κυριαρχία των ΗΠΑ.

5.2.6 Από τη διάσκεψη προκύπτουν δύο έγγραφα: μία δήλωση και ένα σχέδιο δράσης που θα αποτελέσουν τη βάση μιας «νέας στρατηγικής σχέσης» μεταξύ των δύο ακτών του Ατλαντικού. Η δήλωση που περιλαμβάνει 69 σημεία, ζητεί για την ανάπτυξη των σχέσεων στους τομείς της πολιτικής, της οικονομίας, της επιστήμης, του πολιτισμού, της εκπαίδευσης, της κοινωνίας με στόχο τη Στρατηγική Σύνδεση. Όσον αφορά το σχέδιο δράσης που τη συνοδεύει περιέχει 55 προτεραιότητες.

5.2.7 Λόγω του αριθμού των προτεινόμενων τομέων και προτεραιοτήτων, τα έγγραφα αυτά αδυνατούν να καθορίσουν μία συγκεκριμένη γραμμή δράσης. Κατά συνέπεια η διπεριφερειακή επιτροπή παρακολούθησης, που απαρτίζεται από ανώτατους υπαλλήλους, κατά την πρώτη της συνεδρίαση στην Tuusula (Φινλανδία, Νοέμβριος 1999) καθόρισε τον αριθμό των προτεραιοτήτων σε 11 ⁽⁹⁾. Έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος όσον αφορά τις προτεραιότητες 5, 7 και 8. Όσον αφορά την προτεραιότητα 5 έχει συσταθεί ένας «μηχανισμός διπεριφερειακού συντονισμού» για την καταπολέμηση των ναρκωτικών. Η πρόοδος που σημειώθηκε, όσον αφορά την προτεραιότητα 7, οφείλεται στην υπογραφή των συμφωνιών σύνδεσης με το Μεξικό και τη Χιλή αντίστοιχα. Τέλος, όσον αφορά την προτεραιότητα 8 θεσπίστηκε ειδικός διπεριφερειακός διάλογος σχετικά με την επιστήμη και την τεχνολογία που κατέληξε στην υπουργική διάσκεψη της Μπραζιλία (Μάρτιος του 2002). Με την ευκαιρία αυτή υιοθετήθηκαν η «Δήλωση της Μπραζιλία» και ένα σχέδιο δράσης ΕΕ-ΛΑΚ για την επιστήμη και την τεχνολογία που υποβλήθηκαν στη διάσκεψη κορυφής της Μαδρίτης με κύρια θέματα την υγεία και την ποιότητα ζωής, την αειφόρο ανάπτυξη και την αστικοποίηση, την πολιτιστική κληρονομιά και την κοινωνία των πληροφοριών.

5.2.8 Ωστόσο, παρά την επεξεργασία του «καταλόγου της Tuusula» για τον καθορισμό των προτεραιοτήτων και την υλοποίηση ορισμένων στόχων, η έλλειψη σαφούς προσανατολισμού για τις διπεριφερειακές σχέσεις επιβεβαιώνεται κατά τη διάσκεψη κορυφής ΕΕ/ΛΑΚ της Μαδρίτης τον Μάιο του 2002.

5.2.9 Η Επιτροπή προβλέπει κατά μέσο όρο 323 εκατομμύρια ευρώ για την περίοδο 2000-2006 ⁽¹⁰⁾ για το σύνολο της ΛΑ, ποσό προφανώς ανεπαρκές αν ληφθεί υπόψη η σημασία του σχεδίου και όλων όσων διακυβεύονται. Κατά συνέπεια, η ΛΑ εξακολουθεί να αποτελεί την περιοχή που επωφελείται λιγότερο από την κοινοτική βοήθεια.

⁽⁹⁾ Το προβλεπόμενο σύνολο είναι 2 264 εκατομμύρια ευρώ που διανέμεται ως εξής: 2000 – ευρώ 368,37 εκατομμύρια· 2001 – ευρώ 336,25 εκατομμύρια· 2002 – ευρώ 315 εκατομμύρια· 2003 – ευρώ 310 εκατομμύρια· 2004 – ευρώ 310 εκατομμύρια· 2005 – ευρώ 310 εκατομμύρια· 2006 – ευρώ 315 εκατομμύρια.

⁽¹⁰⁾ Το άρθρο 24 επιτρέπει σε πολλά συμβαλλόμενα μέρη να θεσπίσουν διακρίσεις έναντι άλλων, όταν πρόκειται για διακανονισμούς που ανταποκρίνονται στα κριτήρια μιας τελωνειακής ένωσης ή μιας ζώνης ελεύθερων συναλλαγών. Οι διακανονισμοί αυτοί πρέπει να υπακούουν στα ακόλουθα κριτήρια: οι τελωνειακοί δασμοί και άλλες ρυθμίσεις πρέπει να καταργηθούν, μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών, για το μεγαλύτερο τμήμα των εμπορικών τους συναλλαγών· οι δασμοί και οι ρυθμίσεις που εφαρμόζονται σε τρίτες χώρες δεν πρέπει να είναι μεγαλύτεροι ή αυστηρότεροι ή με μεγαλύτερες συνέπειες από ό,τι ήταν πριν το σχηματισμό της ζώνης ή της ένωσης· κάθε συμφωνία που προβλέπει τη σταδιακή δημιουργία τελωνειακής ένωσης ή ζώνης ελεύθερων συναλλαγών πρέπει βασίζεται σε συγκεκριμένο σχέδιο και χρονοδιάγραμμα ώστε η υλοποίησή τους να πραγματοποιηθεί σε λογικό χρονικό διάστημα.

5.2.10 Όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις, αυτές καθ' εαυτές, η διάσκεψη της Μαδρίτης, που πραγματοποιείται μετά την 11η Σεπτεμβρίου, δεν καταλήγει σε συγκεκριμένα αποτελέσματα. Έτσι με πρωτοβουλία της Ευρώπης, τα θέματα της ασφάλειας και της τρομοκρατίας κυριαρχούν στην ημερήσια διάταξη των συζητήσεων, ενώ οι χώρες της ΛΑΚ ενδιαφέρονται περισσότερο για τις οικονομικές και εμπορικές πτυχές. Αυτή η διαφορά στην ιεράρχηση των προτεραιοτήτων είχε γίνει ήδη αισθητή στη διάσκεψη του Ρίο κατά την οποία οι Ευρωπαίοι τόνιζαν τα θέματα της διακυβέρνησης και της φτώχειας, ενώ οι χώρες της ΛΑΚ έδειχναν περισσότερο ενδιαφέρον για τις οικονομικές σχέσεις και τις συνέπειές τους στην απασχόληση. Η τρίτη διάσκεψη κορυφής που θα πραγματοποιηθεί στο Μεξικό τον Μάιο του 2004 πρέπει να καθορίσει μία ημερήσια διάταξη που να βασίζεται σε έναν πραγματικά κοινό παρανομαστή.

5.3. Η κατάσταση των σχέσεων σήμερα

5.3.1 Η μεγάλη επιτυχία του Ρίο σηματοδοτεί αναμφισβήτητα την έναρξη των εμπορικών διαπραγματεύσεων ΕΕ και MERCOSUR. Κατά τη διάρκεια του 2000 τίθεται σε ισχύ η συμφωνία που έχει υπογράψει το Μεξικό με την ΕΕ, ενώ η Χιλή υπογράφει τη συμφωνία με την ΕΕ κατά τη διάσκεψη κορυφής της Μαδρίτης (2002). Οι συμφωνίες αυτές περιλαμβάνουν τους τρεις πυλώνες της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την ΛΑ: πολιτικό διάλογο, συνεργασία και οικονομική και εμπορική ολοκλήρωση. Εκτός από τη συμφωνία που υπεγράφη με τη Χιλή, είναι ασαφής η πρόοδος που σημειώθηκε στη Μαδρίτη σε σχέση με τη νέα αυτή στρατηγική συμμαχία.

5.3.2 Παραδόξως, οι περιφερειακές διαδικασίες της ΛΑ, τόσο επιθυμητές από την ΕΕ, έχουν καθυστερήσει την υπογραφή των συμφωνιών σύνδεσης με την Ευρώπη. Στη διάσκεψη της Μαδρίτης η ΕΕ προτείνει στην Κοινότητα των Άνδεων (CAN) και στην Κοινή Αγορά της Κεντρικής Αμερικής (MCCA) να ξεκινήσουν τις διαπραγματεύσεις από τον πολιτικό διάλογο και τη συνεργασία και οι οποίες ολοκληρώθηκαν τον Οκτώβριο του 2003. Αντιθέτως, όσον αφορά την έναρξη των εμπορικών διαπραγματεύσεων, εξαρτάται από τη λήξη του κύκλου της Ντόχα που προβλέπεται για τα τέλη του 2004, και από την εσωτερική ανάπτυξη της CAN και της MCCA.

5.3.3 Από την πλευρά της, η MERCOSUR, που έχει περισσότερους πολιτικούς και οικονομικούς δεσμούς με την Ευρώπη, δεν έχει ακόμη γνωστοποιήσει τη συνολική προσφορά της για τις διαπραγματεύσεις σχετικά με τη μείωση των τελωνειακών δασμολογίων, ειδικότερα δε όσον αφορά τα αγροτικά προϊόντα. Οι διαπραγματεύσεις προσκρούουν μεν κυρίως στα αγροτικά θέματα, αποτελεί όμως αρμοδιότητα της ΕΕ να βεβαιωθεί ότι η οποιαδήποτε συμφωνία σύνδεσης δεν θα έρχεται σε αντίθεση με πολιτικούς στόχους της ΕΕ όπως η υγειονομική ασφάλεια, η πνευματική ιδιοκτησία και η βιώσιμη ανάπτυξη.

5.3.4 Είναι εκπληκτικό το γεγονός, δεδομένης της ευρωπαϊκής στρατηγικής διαπραγμάτευσης με τους περιφερειακούς συνασπισμούς, ότι η ΕΕ έδωσε προτεραιότητα σε χώρες όπως το Μεξικό και η Χιλή που απέχουν πολύ από το ιδανικό της ολοκλήρωσης και που ανταποκρίνονται περισσότερο στο σχέδιο της Ουάσιγκτον για την ολοκλήρωση του ημισφαιρίου. Έτσι, σε αντίθεση με τις απαιτήσεις της Δήλωσης και του Σχεδίου Δράσης του Ρίο που καθήκονε τις σχέσεις ΕΕ-ΛΑΚ προς μια νέα στρατηγική σχέση, η μέχρι

τώρα δράση της ΕΕ χαρακτηρίζεται από αντίδραση στο σχέδιο ALCA.

5.3.5 Η πλειοψηφία των περιφερειακών συνασπισμών της ΛΑ επιθυμούν, πέραν των ΗΠΑ, την ανάπτυξη εμπορικών σχέσεων με άλλους φορείς της διεθνούς σκακιέρας κυρίως δε με την ΕΕ. Με τη διαφοροποίηση των εξωτερικών σχέσεων και κυρίως με την ανάπτυξη πολιτικών και οικονομικών δεσμών με την ΕΕ, οι φορείς της ΛΑΚ, όπως και στην περίπτωση της MERCOSUR, ελπίζουν να αποκτήσουν μια λιγότερο περιφερειακή εικόνα στην παγκόσμια σκηνή. Εν προκειμένω μία πιο δυναμική στάση από την ΕΕ θα συμβάλει σημαντικά στη διεύρυνση και στην εδραίωση της ύπαρξης αυτών των περιφερειακών συνασπισμών καθώς και στη μεταβολή του ρόλου των συμμαχιών και στην επιρροή των χωρών ΛΑΚ στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων της ALCA. Επισημαίνεται ότι αυτή η νέα στρατηγική εταιρική σχέση παρέχει στους εταίρους τη δυνατότητα να προβάλλουν, σε πολυμερές επίπεδο, απόψεις που εκφράζουν σύγκλιση θέσεων και συμφερόντων.

5.3.6 Ωστόσο η ΕΟΚΕ κρίνει ότι οι προτιμησιακές συμφωνίες που θα υπογράψει η ΕΕ με την MERCOSUR, την Κοινότητα των Άνδεων (CAN) και την Κοινή Αγορά της Κεντρικής Αμερικής (MCCA) πρέπει να είναι σύμφωνες με τις διατάξεις του άρθρου 24 της ΓΣΔΕ/ΠΟΕ ⁽¹⁾.

5.3.7 Σε αυτές τις μελλοντικές συμφωνίες πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη τα συμφέροντα τόσο των μεγάλων όσο και των μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων τόσο στην Ευρώπη όσο και στις ΛΑΚ, και να τηρηθεί η κοινωνική αρμονία του αγροτικού κόσμου.

5.4 Ο ρόλος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στις σχέσεις ΕΕ/ΛΑΚ

5.4.1 Η ΕΟΚΕ έλαβε γνώση της στρατηγικής βούλησης της ΕΕ να ενισχύσει τις σχέσεις της με την ΛΑΚ. Για το λόγο αυτό, παρακολουθεί με μεγάλη προσοχή την εξέλιξη αυτών των σχέσεων και έχει, επανειλημμένα, τονίσει την αναγκαιότητα της μεγαλύτερης συμμετοχής της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών σε όλες τις φάσεις της διαδικασίας.

5.4.2 Στις διάφορες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ για την ΛΑ ⁽²⁾ τονίζεται το γεγονός ότι, για θέματα πολιτικής και εμπορικής φύσεως, πρέπει να ενισχυθεί η κοινωνική πτυχή των σχέσεων της ΕΕ με τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική όσον αφορά, αφενός, το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων των εργαζομένων και, αφετέρου, την κοινωνική συνοχή.

5.4.3 Με την προοπτική ενίσχυσης της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, η ΕΟΚΕ ανέλαβε ενεργά την προετοιμασία των συναντήσεων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών της ΕΕ-ΛΑΚ που πραγματοποιήθηκαν στο Ρίο ντε Τζανέιρο (1999) και στη Μαδρίτη (2002) με την ευκαιρία των διασκέψεων κορυφής αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ και της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής.

5.4.4 Ακολουθώντας την ίδια λογική, η ΕΟΚΕ προετοιμάζει την τρίτη συνάντηση της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών που θα πραγματοποιηθεί στο Μεξικό, το 2004, με την ευκαιρία της προσεχούς διασκέψεως κορυφής αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων.

⁽¹⁾ ΕΕ C 169 της 16/06/99 (Εισηγητής Zufiaur); ΕΕ C 260 της 17/09/01 (Εισηγητής Zufiaur); ΕΕ C 94 της 18/04/02 (Εισηγητής Gafó Fernadez). Στο στάδιο της προετοιμασίας βρίσκεται γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η κοινωνική συνοχή στη Λατινική Αμερική και στην Καραϊβική» (Εισηγητής Zufiaur)

⁽²⁾ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Έκθεση σχετικά με μία πλήρη εταιρική σχέση και μία κοινή στρατηγική για τις σχέσεις μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Λατινικής Αμερικής - Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων, Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Αμυντικής Πολιτικής», (Εισηγητής: José Ignacio Salafranca Sánchez-Neyra), 11 Οκτωβρίου 2001, Α5-0336/2001 τελικό.

5.4.5 Ένα από τα θετικά δείγματα αυτής της στρατηγικής είναι οι συναντήσεις που είχε η ΕΟΚΕ με το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβουλευτικό Φόρουμ της MERCOSUR (ΟΚΣΦ). Οι συναντήσεις αυτές αποσκοπούσαν στην ενίσχυση της συμμετοχής της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών σε όλους τους τομείς των διμερών διαπραγματεύσεων ενόψει της μελλοντικής συμφωνίας σύνδεσης ΕΕ- MERCOSUR.

5.4.6 Κατά τη διάρκεια της τελευταίας συνάντησης ΕΟΚΕ-ΟΚΣΦ που πραγματοποιήθηκε στις 5 και 6 Μαΐου 2003, τα δύο θεσμικά όργανα κάλεσαν τις διαπραγματευόμενες πλευρές να ενισχύσουν τις πτυχές που συνδέονται με την κοινωνική διάσταση της υπό διαπραγμάτευση συμφωνίας με ρητή αναφορά στην «Declaración socio-laboral» (δήλωση για τα δικαιώματα των εργαζομένων) της MERCOSUR, στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και στη Δήλωση των Θεμελιωδών αρχών και δικαιωμάτων της ΔΟΕ του 1998.

5.4.7 Από την άλλη πλευρά, απαιτήσαν συγκεκριμένες μορφές συμμετοχής στη διεξαγωγή των διαπραγματεύσεων για τη συμφωνία σύνδεσης, διότι θεωρούν ότι η επιτυχία της διαδικασίας προϋποθέτει την ολοκλήρωση των δράσεων και την παρουσία της αντιπροσωπευτικής οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και των δύο πλευρών σε όλους τους τομείς συζήτησης.

5.4.8 Στο πλαίσιο αυτών των θεσμικών συναντήσεων εμφανίζονται κλαδικές οργανώσεις που επιδιώκουν να προωθήσουν τον διατλαντικό διάλογο, όπως το Φόρουμ επιχειρηματιών της ΕΕ-MERCOSUR και το πρόσφατο φόρουμ εργασίας ΕΕ- MERCOSUR, και να επηρεάσουν τις πολιτικές αποφάσεις που αφορούν τα συμφέροντά τους.

6. Η στρατηγική εταιρική σχέση ΕΕ-ΔΑΚ μετά το Κανκούν

6.1 Ο αντίκτυπος της αποτυχίας του Κανκούν

6.1.1 Σήμερα πολλές χώρες της Λατινικής Αμερικής αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες και προσπαθούν να βρουν οικονομικές αγορές με οποιοδήποτε τίμημα. Ορισμένες χώρες που είναι μέλη της Κοινότητας των Άνδεων (CAN) ή της Κοινής Αγοράς της Κεντρικής Αμερικής (MCCA) είναι έτοιμες να μην τηρήσουν τις τοπικές τους υποχρεώσεις και να δεχτούν τις προτάσεις της κυβέρνησης Bush να υπογράψουν διμερείς εμπορικές συμφωνίες. Τούτο ισχύει για παράδειγμα για χώρες όπως η Κολομβία, η Κόστα Ρίκα, η Γουατεμάλα, το Περού, το Ελ Σαλβαδόρ, οι οποίες αντιμετωπίζουν σοβαρά την πιθανότητα αυτή μετά το Κανκούν. Οι χώρες αυτές όπως και η Χιλή και το Μεξικό επιδιώκουν τώρα να αποχωρήσουν την Ομάδα των 21 όπως έκανε το Σαλβαδόρ που εγκατέλειψε την Ομάδα λίγο πριν τελειώσει η διάσκεψη κορυφής του Κανκούν.

6.1.2 Παρά τους πρώτους κλυδωνισμούς που γνωρίζει η Ομάδα των 21, υπογραμμίζεται ότι από την αποτυχία της Υπουργικής Διάσκεψης του Σηάτλ τον Δεκέμβριο του 1999, οι μεγάλες εμπορικές δυνάμεις αυτού του πλανήτη, οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία και η ΕΕ, οφείλουν τώρα να βασίζονται σε πολυμερείς διαπραγματεύσεις με τις αναδυόμενες δυνάμεις όπως η Νότια Αφρική, η Βραζιλία, η Κίνα και η Ινδία που έχουν την ικανότητα να συνασπιστούν για να εμποδίσουν την πρόοδο των διαπραγματεύσεων όπως έγινε με την Ομάδα των 21. Αυτή η Ομάδα των 21 χωρών υποστηρίχθηκε περιστασιακά και για διάφορους λόγους από 90 φτωχές χώρες κυρίως αφρικανικές. Οι τελευταίες δεν συμμετέχουν ωστόσο στην Ομάδα των 21.

6.1.3 Ο κυριότερος λόγος για το σχηματισμό παρόμοιου συνασπισμού οφείλεται στη δυσκολία των αναπτυσσόμενων χωρών (ΑΧ) να διεκδύουν στις γεωργικές αγορές των πλούσιων χωρών. Οι ΑΧ

απαιτούν από τις ΗΠΑ, την Ευρώπη και την Ιαπωνία να καταργήσουν τις γεωργικές επιδοτήσεις τους τις οποίες θεωρούν αποσταθεροποιητικές για τις οικονομίες τους. Αν και η ΕΕ έδειξε την πρόθεσή της να συμβιβαστεί προτείνοντας να απομονώσει τις επιδοτήσεις που έχει αποδειχτεί ότι βλάπτουν πραγματικά τους γεωργούς των αναπτυσσόμενων χωρών, αρνήθηκε όμως να ορίσει ημερομηνία κατάργησης των εν λόγω επιδοτήσεων όπως αναφέρεται στη συμφωνία που υπέγραψαν Ευρωπαίοι και Αμερικανοί στα μέσα Αυγούστου 2003 ενόψει της διάσκεψης του Κανκούν.

6.1.4 Στη διαφωνία για τη γεωργία ήρθε να προστεθεί και η διαφωνία για τα αποκαλούμενα θέματα της «Σιγκαπούρης» τα οποία εξετάστηκαν για πρώτη φορά στην υπουργική διάσκεψη της Σιγκαπούρης το 1997. Πρόκειται για τα θέματα των επενδύσεων, του ανταγωνισμού, της διαφάνειας των δημοσίων συμβάσεων και της διευκόλυνσης των συναλλαγών. Τα θέματα αυτά παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον για τις πλούσιες χώρες ενώ προβληματίζουν τις αναπτυσσόμενες.

6.1.5 Στο Κανκούν, ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες επανέλαβαν την αντίθεσή τους στην έναρξη διαπραγματεύσεων για τα θέματα της Σιγκαπούρης και για την ελευθέρωση των υπηρεσιών. Απέναντι στην επιμονή των πλούσιων χωρών να διαπραγματευτούν τα θέματα αυτά, οι φτωχότερες χώρες, που μέχρι σήμερα ήταν στο περιθώριο των διαπραγματεύσεων λόγω της ασθενούς τους θέσης στις παγκόσμιες συναλλαγές – λιγότερο από 1 %-, δεν υποχώρησαν.

6.1.6 Η κακή διαχείριση του θέματος του βαμβακιού ενίσχυσε τη συμμαχία αυτή που σχηματίστηκε στη Γενεύη λίγους μήνες πριν τη διάσκεψη κορυφής του Κανκούν. Το τελικό κείμενο δεν προσέφερε τίποτα συγκεκριμένο σε ένα θέμα ζωτικής σημασίας για τις φτωχότερες χώρες του πλανήτη μεταξύ των οποίων και οι χώρες Σαχέλ (Μαλί, Μπουργκίνα Φάσο, Μπενίν, Τσάντ), ενώ οι διαπραγματεύσεις που είχαν αρχίσει στη Ντόχα είχαν χαρακτηριστεί, με πρωτοβουλία της ΕΕ, διαπραγματεύσεις «κύκλου ανάπτυξης». Οι ΗΠΑ αρνήθηκαν να μειώσουν κατά 4 δις δολάρια τις επιδοτήσεις που χορηγούν κάθε χρόνο στους παραγωγούς τους. Στο πλαίσιο αυτό οι αναπτυσσόμενες χώρες αρνήθηκαν να υποταχθούν.

6.1.7 Απέναντι στην αδιαλλαξία, η αποτυχία των πολυμερών διαπραγματεύσεων του Κανκούν ήταν αναπόφευκτη.

6.1.8 Η αποτυχία του Κανκούν φέρνει στο φως όχι μόνο την αυξανόμενη ικανότητα των χωρών του νότου να οργανωθούν και να διεκδικήσουν τα συμφέροντά τους, αλλά και τη λανθασμένη εκτίμηση, κυρίως, της ΕΕ απέναντι στη συμμαχία της Ομάδας των 21. Η αποτυχία αυτή αποτελεί μία επιπλέον απειλή για την παγκόσμια διακυβέρνηση. Από τη λήξη του β' παγκοσμίου πολέμου, οι διεθνείς σχέσεις διέπονται από διεθνείς κανόνες και συνθήκες. Αυτό το σύνολο των κανόνων, που συχνά θεωρείται σαν τον ιστό της αράχνης που επιτρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να συσφίξει τις σχέσεις των κρατών του πλανήτη, έχει θεσπιστεί στο πλαίσιο του ΟΗΕ. Παρά τις αδυναμίες και τις αποτυχίες που του καταλογίζουν, ο οργανισμός αυτός κατάφερε να επιτύχει μία ελάχιστη διεθνή τάξη. Η ΕΕ από την αρχή έχει θεωρήσει τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις καθοριστικής σημασίας στις εξωτερικές της σχέσεις. Το πολυμερές πλαίσιο παρέχει, στο μέτρο του δυνατού, έναν χώρο που επιτρέπει τη συλλογική διαχείριση του πλανήτη.

6.1.9 Σήμερα, η παγκόσμια νομική δομή τίθεται υπό αμφισβήτηση και η μονομέρεια που αναπτύσσεται τελευταία κυρίως στις ΗΠΑ αποτελεί σοβαρή προσβολή της διεθνούς νομικής τάξης που έχει οικοδομηθεί με μεγάλη υπομονή εδώ και πενήντα χρόνια.

6.1.10 Η αποτυχία του Κανκούν συμβάλλει σε αυτή την κρίση της παγκόσμιας διακυβέρνησης. Σήμερα οι ΗΠΑ επιδιώκουν να παρακάμψουν τον ΠΟΕ συνάπτοντας διμερείς συμφωνίες με τους γείτονές τους. Οι διμερείς συμφωνίες, αποτελούν μεταξύ άλλων για τις ΗΠΑ ένα μέσο προώθησης του σχεδίου ALCA. Εξάλλου η κυβέρνηση Bush δήλωσε πρόσφατα ότι, αν και ο πόλεμος στο Ιράκ την απομάκρυνε λίγο από την ΛΑΚ, θα καταβάλει εκ νέου σοβαρές προσπάθειες για την προώθηση του σχεδίου της αμερικανικής ηπείρου, δήλωση που επαναλήφθηκε την επομένη της υπογραφής της διασκέψης του Κανκούν. Όπως αναφέρεται στο σημείο 6.1, ορισμένες χώρες της Λατινικής Αμερικής είναι έτοιμες να υπογράψουν διμερείς συμφωνίες με τις ΗΠΑ και να αθετήσουν τις εθνικές τους υποχρεώσεις, πράγμα που θα έχει ως αποτέλεσμα την αποτυχία των προσπαθειών ενσωμάτωσης των ΛΑΚ που τόσο υποστήριξε η ΕΕ.

6.2 Οι περιφερειακές στρατηγικές στην αμερικανική ήπειρο

6.2.1 Οι ΗΠΑ θεωρούν την ALCA ως ένα μέσο για να αυξήσουν την παγκόσμια ηγεμονία τους απέναντι στις μεγάλες παγκόσμιες εμπορικές δυνάμεις όπως είναι η ΕΕ και η Ιαπωνία. Αρκεί να εξεταστεί ο πολυδιάστατος χαρακτήρας του σχεδίου ALCA, για να διαπιστωθεί η εμβέλειά του. Το σχέδιο υποχρεώνει τις χώρες να υπερκεράσουν την απλή υπογραφή μιας συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών στόχος της οποίας θα ήταν η ενίσχυση του εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών με την κατάργηση των τελωνειακών φραγμών. Το σχέδιο αυτό περιλαμβάνει στα προς συζήτηση θέματα την προστασία των επενδύσεων και των επενδυτών, τις χρηματοοικονομικές αγορές, την πνευματική ιδιοκτησία, τις δημόσιες συμβάσεις, την πολιτική ανταγωνισμού κτλ.

6.2.2 Στην πραγματικότητα, αυτό που δημιουργείται είναι ένα θεσμικό πλαίσιο που βασίζεται κυρίως στον κανόνα δικαίου και το οποίο θα προωθήσει ένα πρότυπο οικονομικής ολοκλήρωσης στην αγορά. Τούτο σημαίνει ότι το σχέδιο ολοκλήρωσης της αμερικανικής ηπείρου εμπεριέχει αφενός μία διαδικασία ανοίγματος των αγορών και αφετέρου τη θέσπιση σειράς κανόνων, προτύπων και ρυθμίσεων που θα διέπουν το παγκόσμιο εμπόριο. Λόγω του πολιτικού και οικονομικού βάρους των ΗΠΑ, είναι πολύ πιθανό οι κανόνες αυτοί να αντικατοπτρίζουν την αμερικανική νομοθεσία και πραγματικότητα.

6.2.3 Εάν υλοποιηθεί ένα παρόμοιο σενάριο, τούτο θα έχει ως επακόλουθο την συνεχή απώλεια επιρροής της Ευρώπης και θα καταστήσει δυσκολότερη τη δραστηριότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων στις αγορές της ΛΑΚ.

6.2.4 Η θέση σε ισχύ της ALENA είχε ήδη αρνητικό αντίκτυπο στην ΕΕ εφόσον είχε ως αποτέλεσμα την εκτροπή των εμπορικών ροών και προκάλεσε την απώλεια της μισής μεξικανικής αγοράς από τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Ενώ το 1990 η Ευρώπη αντιπροσώπευε το 14,3 % των εισαγωγών στο Μεξικό, το μερίδιο αγοράς της μειώθηκε στο 8,5 % το 1997. Στο ίδιο χρονικό διάστημα, η Ευρώπη απορροφούσε μόνο το 3,6 % των μεξικανικών εξαγωγών, έναντι 12,6 % στις αρχές της δεκαετίας. Αντιθέτως, οι ΗΠΑ που απορροφούν το 90 % των μεξικανικών εξαγωγών, έγιναν ο κυριότερος εμπορικός εταίρος του Μεξικού. Παρά τη συμφωνία σύνδεσης

που διαπραγματεύτηκε η ΕΕ σε σύντομο χρονικό διάστημα με το Μεξικό, δεν έχουν ανακτηθεί όλα τα απολεσθέντα μερίδια αγοράς. Συνηθισμένο να εμπορεύεται με τις ΗΠΑ, το Μεξικό καθυστερεί να στραφεί προς την Ευρώπη. Η συμφωνία ΕΕ-Μεξικό εμπεριέχει σημαντικές δυνατότητες που δεν έχουν αξιοποιηθεί ακόμη πλήρως και από τις δύο πλευρές.

6.2.5 Η εμπειρία της ALENA έδειξε πόσο μπορεί να μεταβληθεί η ροή των συναλλαγών από παρόμοια εγχειρήματα. Η ίδια κατάσταση εκτροπής των εμπορικών ροών και των επενδύσεων ενδέχεται να σημειωθεί και με την ALCA.

6.2.6 Έστω και εάν καθυστερήσει η υλοποίηση της ALCA, υπάρχει ήδη η τάση περιφερειοποίησης/ηπειροποίησης των εμπορικών συναλλαγών στην αμερικανική ήπειρο λόγω των διαφορών συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών που έχουν αποτελέσει αντικείμενο διαπραγματεύσεων στην ήπειρο. Σήμερα, το 60 % των εξαγωγών και το 50 % των εισαγωγών των 34 χωρών πραγματοποιείται στο εσωτερικό της αμερικανικής ηπείρου έναντι του 48 % και 41 % πριν από 10 χρόνια. Εκτός της MERCOSUR που έχει ως πρώτο εμπορικό εταίρο την ΕΕ, το εμπόριο των υπολοίπων χωρών της ΛΑΚ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το βόρειο τμήμα της ηπείρου. Το 50 % σχεδόν των εξαγωγών της CAN, το 45 % της MCCA και το 41 % των εξαγωγών της Κοινότητας της Καραϊβικής (CARICOM) κατευθύνονται προς την ALENA. Η ALCA θα ενισχύσει την κατάσταση αυτή.

6.3 Η στρατηγική εταιρική σχέση ΕΕ/ΛΑΚ

6.3.1 Η ΕΕ πρέπει να λάβει υπόψη τη διεθνή στρατηγική των ΗΠΑ προκειμένου να χαράξει τη δική της. Τούτο δεν σημαίνει ότι πρέπει να θεωρηθεί ως διεθνής αντίπαλος των ΗΠΑ, αλλά να ακολουθήσει τον ευρωπαϊκό δρόμο που συνίσταται στην προώθηση του προτύπου της για την περιφερειακή διακυβέρνηση ανά τις ηπείρους, σύμφωνα με τους υφιστάμενους διεθνείς κανόνες, για να οικοδομήσει έναν κόσμο πολυπεριφερειακό και πιο ισορροπημένο. Η υπογραφή των προτιμησιακών συμφωνιών με τους διάφορους περιφερειακούς συνασπισμούς της Λατινικής Αμερικής θα συμβάλει στην εδραίωση των αντίστοιχων εσωτερικών τους δομών καθώς και στην είσοδό τους στη διεθνή σκηνή ως ενιαίων φορέων.

6.3.2 Η ΕΕ δεν μπορεί να αγνοήσει αυτή την περιοχή του κόσμου διότι έχει ανάγκη εταίρων προκειμένου να επαναπροσδιορίσει τον ρόλο της στην παγκόσμια πολιτική σκηνή. Οι χώρες της ΛΑΚ αποτελούν φυσικούς συμμάχους για πολιτιστικούς, πολιτικούς, οικονομικούς λόγους, πόσο μάλλον που το πρότυπο της Ευρώπης έχει σήμερα μεγάλη απήχηση στην περιοχή αυτή. Όπως προτείνεται στην έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου του Οκτωβρίου 2001, η ΕΕ δεν πρέπει πλέον να θέτει ως όρο την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ για τη σύναψη συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών με την MERCOSUR⁽¹³⁾ πόσο μάλλον που η ημερομηνία που έχει οριστεί για την ολοκλήρωση του κύκλου της Ντόχα φαίνεται να τίθεται υπό αμφισβήτηση λόγω της δυσκολίας που έχουν τα μέλη για την επίτευξη συναίνεσης προκειμένου να προχωρήσουν οι πολυμερείς εμπορικές διαπραγματεύσεις, όπως έδειξε η αποτυχία του Κανκούν.

⁽¹³⁾ Patten, C., «atin America: what has gone wrong? A EU policy proposal focussed on social cohesion», Ανακοίνωση που παρουσιάστηκε στο διυπουργικό φόρουμ ΕΕ-Ομάδα του Ρίο, Βουλιαγμένη (Ελλάδα), 28 Μαΐου 2003.

6.3.3 Είναι σημαντικό η ΕΕ να λάβει σοβαρά υπόψη το σχέδιο της αμερικανικής ηπείρου. Εάν η ΕΕ επιθυμεί να διατηρήσει τον ρόλο της στην ήπειρο και να συμμετέχει στη θέσπιση των νέων κανόνων του διεθνούς εμπορίου, επείγει να αποκτήσει πολιτική βούληση και οικονομικά μέσα που να ανταποκρίνονται στις διεθνείς της φιλοδοξίες και να ενεργήσει με μία φωνή στους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς (ΔΝΤ, Παγκόσμια τράπεζα,...) ούτως ώστε να ασκήσει την επιρροή της.

6.3.4 Επίσης, σήμερα, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, είναι έκδηλη η ανάγκη για «Ευρώπη» στην μαστιζόμενη από κρίση περιοχή της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής. Η ΕΕ εξακολουθεί να θεωρείται ως κοινωνικό και πολιτικό πρότυπο αναφοράς. Η Ευρώπη δεν πρέπει να παραβλέψει ότι η μεγάλη πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι χώρες της ΛΑΚ συνίσταται στην εξεύρεση ενός οικονομικού και κοινωνικού προτύπου εναλλακτικού της «συναινεσης της Washington» και του σχεδίου ολοκλήρωσης της αμερικανικής ηπείρου των ΗΠΑ.

6.3.5 Είναι γεγονός ότι οι πολυμερείς διαπραγματεύσεις, η διέγερση προς ανατολάς, η εξέλιξη του διεθνούς σκηνικού από τις 11 Σεπτεμβρίου και μετά, η κρίση που αντιμετωπίζει η Λατινική Αμερική, αποτελούν παράγοντες που επιβραδύνουν τις σχέσεις μεταξύ των δύο αυτών πλευρών του Ατλαντικού. Η ΕΕ όμως δεν έχει μόνο οικονομικά συμφέροντα στην περιοχή, διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο γενικά. Κατά συνέπεια πρέπει να έχει ολοκληρωμένη και συνεκτική πολιτική για την περιοχή αυτή.

6.3.6 Είναι αισθητό το αίτημα για αλλαγή στη Λατινική Αμερική, όπως φαίνεται από τις πολλές διαδηλώσεις που πραγματοποιούνται τα τελευταία χρόνια στις χώρες των Άνδεων και της Νοτίου Αμερικής καθώς και από την εκλογή του Luis Inácio Lula da Silva στη Βραζιλία, ή του Nestor Kirschner στην Αργεντινή. Ο Lula da Silva και ο Nestor Kirschner εξέφρασαν τη βούλησή τους να ενισχύσουν τον τόπο τους πριν συνάψουν την ALCA και την επιθυμία τους να ευνοήσουν τις σχέσεις με την ΕΕ, όπως δείχνουν οι επισκέψεις των δύο αυτών προέδρων στις διάφορες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες τον Ιούλιο του 2003.

6.3.7 Αυτό το αίτημα για «Ευρώπη» αργεί ακόμη να ικανοποιηθεί. Για το λόγο αυτό υψώνονται φωνές στην Ευρώπη που καταγγέλλουν την κατάσταση αυτή. Πράγματι, ορισμένοι ευρωβουλευτές δεν διστάζουν να επισημάνουν ότι η ΕΕ, αν και διαθέτει τα μέσα για να προτείνει στην ΛΑΚ ένα σχέδιο εναλλακτικό του σχεδίου της ALCA, της λείπει η πολιτική βούληση. Λόγια που επαναλήφθηκαν κατά την XVI διακοινοβουλευτική διάσκεψη ΕΕ/Λατινικής Αμερικής που πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 2003.

6.3.8 Είναι επιτακτική ανάγκη να δοθεί μεγαλύτερη σημασία στις κοινωνικές αλλά και περιβαλλοντικές πτυχές της σχέσης. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρωτοβουλία του Επιτρόπου Patten που προτείνει η «κοινωνική συνοχή» να τεθεί στο επίκεντρο των συζητήσεων κατά την προσεχή διάσκεψη ΕΕ/ΛΑΚ, που θα πραγματοποιηθεί στο Μεξικό το 2004.

6.3.9 Λόγω της αύξησης της ανεργίας, της εξάπλωσης της φτώχειας στην κοινωνία και της όξυνσης των κοινωνικών ανισοτή-

των στην ΛΑΚ κατά τα τελευταία δέκα χρόνια, ενδείκνυται να εισαχθεί μία κοινωνική ρήτρα στη στρατηγική εταιρική σχέση – καθώς και μία περιβαλλοντική – ούτως ώστε οι εμπορικές συμφωνίες που υπογράφονται με την Ευρώπη να συμβάλλουν στη μείωση της φτώχειας και των ακραίων ανισοτήτων που χαρακτηρίζουν την περιοχή, και να μειώσουν τις πιθανές παράπλευρες απώλειες από την ελευθέρωση του εμπορίου. Στόχος της κοινωνικής αυτής ρήτρας θα είναι να χρησιμοποιούν οι κυβερνήσεις των χωρών ΛΑΚ τα κεφάλαια της ΕΕ για την ανακατανομή των εισοδημάτων. Τούτο θα συμβάλει στην καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων που μαστιίζουν τις χώρες αυτές.

6.3.10 Όπως εξάλλου έχει επισημανθεί προηγουμένως, η ΕΕ και η ΛΑΚ δεν έχουν καταφέρει μέχρι σήμερα να ορίσουν μια πραγματικά κοινή ατζέντα. Υπάρχει ο κίνδυνος κατά τη διάσκεψη κορυφής ΕΕ-ΛΑΚ του Μεξικού, η ασυμμετρία αυτή να συνεχιστεί. Ενώ ο Επίτροπος Patten επιθυμεί αυτή η τρίτη διάσκεψη κορυφής να καταστεί η διάσκεψη της κοινωνικής συνοχής ώστε να συμβάλει στην εξάλειψη των κοινωνικών ανισοτήτων και της φτώχειας στις χώρες της Λατινικής Αμερικής, οι τελευταίες θεωρούν ότι μόνο με την καλύτερη πρόσβαση στο διεθνές εμπόριο θα καταφέρουν να ανακάμψουν και να καταπολεμήσουν τη φτώχεια. Όσο οι Ευρωπαίοι και οι Λατινοαμερικάνοι δεν καταφέρνουν να ορίσουν μια πραγματικά κοινή ατζέντα ή τουλάχιστον να μειώσουν τις αποκλίσεις στην ιεράρχηση των προτεραιοτήτων, θα έχουν μεγάλες δυσκολίες να προωθήσουν τη φιλόδοξη πρωτοβουλία της στρατηγικής εταιρικής σχέσης που προτάθηκε στο Ρίο. Αν και η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της κοινωνικής συνοχής, η ΕΕ πρέπει να λάβει υπόψη τις προτεραιότητες των εταίρων της ούτως ώστε η διάσκεψη κορυφής του Μεξικού να στεφθεί με επιτυχία. Δεδομένου του πλαισίου μετά το Κανκούν, η ΕΕ οφείλει όχι μόνο να επικεντρωθεί στα κοινωνικά θέματα που θα της επιτρέψουν να διακριθεί στη διεθνή σκηνή αλλά να ανταποκριθεί και στις προσδοκίες των χωρών ΛΑΚ που συνίστανται στην υπογραφή προτιμησιακών συμφωνιών μαζί της. Η διάσκεψη κορυφής του Μεξικού είναι μία ευκαιρία για την Ευρώπη να δώσει στη στρατηγική εταιρική σχέση ΕΕ-ΛΑΚ την ώθηση που χρειάζεται και τούτο λίγους μήνες πριν την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων της ALCA.

7. Οι προτάσεις της ΕΟΚΕ

7.1 Η συμφωνία Κοτονού, που υπεγράφη τον Ιούνιο του 2000 μεταξύ ΕΕ και των χωρών ΑΚΕ, απαιτεί διάλογο μεταξύ των θεσμικών οργάνων και των μη κρατικών οργανώσεων ούτως ώστε το κράτος και η κοινωνία των πολιτών να διαδραματίζουν συμπληρωματικό ρόλο στις αναπτυξιακές δράσεις. Για το λόγο αυτό, στη Λευκή Βίβλο για την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση, που υποβλήθηκε το 2001, υπογραμμιζόταν η σημασία της κοινωνίας των πολιτών για τον καθορισμό πολιτικών με διεθνή διάσταση.

7.2 Συνεπώς, η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών της ΛΑΚ πρέπει να πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο των σχέσεων με την ΕΕ τόσο στα προγράμματα συνεργασίας όσο και στις διαπραγματεύσεις που αφορούν τις υπό προετοιμασία συμφωνίες.

7.3 Μέχρι σήμερα, η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στις διαπραγματεύσεις μεταξύ ΕΕ και ΛΑΚ δεν γίνεται σε πραγματική και στρατηγική βάση· είναι περισσότερο συμβολικού χαρακτήρα. Πέρα από τις συναντήσεις με την ΕΟΚΕ και την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών της ΛΑΚ, κυρίως με την ευκαιρία της διάσκεψης αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων, ελάχιστα έχουν γίνει προς αυτή την κατεύθυνση.

7.4 Δεδομένου ότι η συμμετοχή των πολιτών αποτελεί καθοριστικής σημασίας στοιχείο για την εδραίωση της δημοκρατίας και μία ουσιαστική βάση για την αειφόρο ανάπτυξη, και ότι είναι απαραίτητη η συμμετοχή της για να αποκτήσει νομιμότητα η στρατηγική εταιρική σχέση ΕΕ/ΛΑΚ και να αποφευχθεί ο σκόπελος του σχεδίου ALCA που τόσο επικρίνεται από μεγάλο τμήμα της κοινωνίας της αμερικανικής ηπείρου, η ΕΟΚΕ διατυπώνει τις ακόλουθες προτάσεις:

7.4.1 Χάραξη σαφούς στρατηγικής

7.4.1.1 Σε έναν κόσμο περίπλοκο και με ολοένα και περισσότερους κινδύνους, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να διαθέτει σφαιρική στρατηγική η οποία να στηρίζεται σε αξίες όπως η ειρήνη, η αειφόρος ανάπτυξη και τα ανθρώπινα δικαιώματα επιδιώκοντας την οικοδόμηση ενός δικαιότερου και πιο ισορροπημένου κόσμου.

7.4.1.2 Οι αξίες αυτές και ο εν λόγω στόχος πρέπει να προβάλονται στις σχέσεις με την ΛΑΚ ούτως ώστε οι λαοί της περιοχής αυτής να κατανοήσουν ότι οι συμφωνίες με την ΕΕ είναι θεμελιώδες στοιχείο για την ανάπτυξή τους και τη θέση τους στη διεθνή σκακιέρα.

7.4.1.3 Για την υλοποίηση της στρατηγικής αυτής είναι σημαντικό η ΕΕ να αυξήσει αναλόγως τα οικονομικά της μέσα.

7.4.1.4 Συνεπώς, στις τρέχουσες διαπραγματεύσεις είτε με την MERCOSUR είτε με την CAN ή την MCCA ή την CARICOM, η ΕΕ πρέπει, εκτός από τα εμπορικά και τελωνειακά θέματα, να λάβει υπόψη αυτή τη στρατηγική.

7.4.1.5 Η ΕΕ οφείλει επίσης να ενεργοποιήσει τον πολιτικό διάλογο ΕΕ-ΛΑΚ όχι μόνο γιατί αποτελεί τον έναν από τους τρεις πυλώνες των συμφωνιών σύνδεσης που έχει υπογράψει ή ετοιμάζεται να υπογράψει με τις χώρες ή τις περιοχές ΛΑΚ αλλά κυρίως γιατί αποτελεί το σήμα διαφοροποίησης του σχεδίου σύνδεσης που επεξεργάζεται η ΕΕ με την ΛΑΚ από το σχέδιο ALCA. Για να γίνει αυτό, είναι απαραίτητο η ευρωπαϊκή υπουργική παρουσία στα διυπουργικά φόρουμ ΕΕ-ΛΑΚ, όπως στις συναντήσεις ΕΕ-Ομάδα του Ρίο, να ανταποκρίνεται στον επιδιωκόμενο στόχο που είναι η υλοποίηση μιας στρατηγικής εταιρικής σχέσης μεταξύ των δύο περιοχών.

7.4.2 Επεξεργασία σχεδίου δράσης και χρονοδιαγράμματος

7.4.2.1 Λόγω της αποτυχίας των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ στο Κανκούν και της βορειοαμερικανικής απόφασης να συνεχιστούν οι διαπραγματεύσεις ώστε να τηρηθεί το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα για την ALCA, η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει το συντομότερο δυνατό να αποκτήσει ένα σχέδιο δράσης και να ορίσει ένα χρονοδιάγραμμα που να ανταποκρίνεται καλύτερα στη νέα πραγματικότητα.

7.4.2.2 Η ΕΕ πρέπει κυρίως να μελετήσει την αναγκαιότητα νέων διαπραγματεύσεων που να μην εξαρτώνται από τη λήξη των διαπραγματεύσεων της Ντόχα.

7.4.2.3 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί η συμφωνία σύνδεσης με την MERCOSUR να υπογραφεί (ή τουλάχιστον να αναγγελθεί η υπογραφή της) κατά τη διάρκεια της διάσκεψης κορυφής αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων που θα πραγματοποιηθεί στη Γκουανταλαχάρα στο Μεξικό, τον Μάιο του 2004.

7.4.3 Ενίσχυση της διαφάνειας και της ενημέρωσης

7.4.3.1 Η διαφάνεια στις διαπραγματεύσεις και η ενημέρωση για τις επιτυχίες και τα εμπόδια αποτελούν βασικά στοιχεία ώστε η κοινωνία των πολιτών να συμμετέχει σε όλα τα στάδια των διαπραγματεύσεων.

7.4.3.2 Η Ευρώπη πρέπει να αναλάβει πρωτοβουλίες σε όλους τους τομείς της κοινωνίας των πολιτών διευκρινίζοντας τις προτάσεις της και τις παραχωρήσεις που προτίθεται να κάνει προκειμένου να καταλήξει σε συμφωνία με τα ενδιαφερόμενα μέρη.

7.4.4 Υποστήριξη της ενίσχυσης της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών

7.4.4.1 Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει μεγάλη εμπειρία στον διάλογο με τους πολίτες που αποτελεί τη βάση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου, χαρακτηριστικό παράδειγμα του οποίου αποτελεί η ΕΟΚΕ.

7.4.4.2 Χωρίς να έχει πρόθεση εξαγωγής προτύπων, η ΕΕ πρέπει να στηρίξει τη σύσταση συναφών θεσμικών οργάνων στις περιοχές όπου αυτά δεν υπάρχουν ή στις περιοχές όπου είναι ασθενέστερα.

7.4.4.3 Επίσης, η υποστήριξη των επαφών και των σχέσεων κατά μάλλον ή ήττον σε θεσμικό επίπεδο με τις οργανώσεις των δύο ακτών του Ατλαντικού φαίνεται ότι είναι ένα πολύ θετικό στοιχείο προσέγγισης για την ευρωπαϊκή στρατηγική.

7.4.5 Εκπόνηση μελετών για τον αντίκτυπο και προώθηση των πολιτικών για την καταπολέμηση της φτώχειας και την αύξηση της απασχόλησης

7.4.5.1 Όλες οι διαδικασίες ολοκλήρωσης έχουν συνέπειες που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή των ανθρώπων και, κυρίως, των πλέον ευαίσθητων.

7.4.5.2 Υπ' αυτή την έννοια η ΕΕ πρέπει να εκπονήσει μελέτες για τις συνέπειες της ολοκλήρωσης και του ανοίγματος των αγορών και, κατά συνέπεια να υποστηρίξει οικονομικά τις πολιτικές για την καταπολέμηση της φτώχειας και την αύξηση της απασχόλησης.

7.4.6 Προώθηση της πολιτικής για την οικονομική και κοινωνική συνοχή

7.4.6.1 Η ΕΕ πρέπει να θεωρήσει της συμφωνίες με την ΛΑΚ ως ευκαιρία πρόσβασης σε νέες αγορές, αλλά και ως ευκαιρία οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των λαών των χωρών αυτών.

7.4.6.2 Τα οφέλη από τις συμφωνίες αυτές πρέπει να τα απολαμβάνει το σύνολο του πληθυσμού και όχι μόνον όσοι είναι ήδη δικαιούχοι. Θα ήταν σφάλμα στρατηγικής με ολέθριες συνέπειες εάν η ΕΕ συνδεόταν με μία πολιτική αύξησης των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων στη ΛΑΚ.

7.4.6.3 Η απαίτηση μιας πολιτικής κοινωνικής συνοχής που να συνοδεύει τις συμφωνίες που έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο διαπραγμάτευσης ή είναι υπό διαπραγμάτευση πρέπει να αποτελεί το στοιχείο που διαφοροποιεί το σχέδιο σύνδεσης ΕΕ-ΛΑΚ από το σχέδιο ALCA.

7.4.6.4 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Επιτροπής να προτείνει στη διάσκεψη κορυφής του Μεξικού ως θέμα συζήτησης την κοινωνική συνοχή.

7.4.7 Ενίσχυση του ρόλου της ΕΟΚΕ στον διατλαντικό διάλογο των πολιτών

7.4.7.1 Στο πρωτόκολλο που υπέγραψε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την ΕΟΚΕ, το 2001, μετά τη Συνθήκη της Νίκαιας, αναγνωρίζεται ότι η ΕΟΚΕ είναι το κατ' εξοχήν θεσμικό όργανο διαλόγου

μεταξύ των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και της κοινωνίας των πολιτών όχι μόνον στην Ευρώπη αλλά και με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών των τρίτων χωρών.

7.4.7.2 Η ΕΟΚΕ εκμεταλλεύτηκε όλες τις ευκαιρίες για να εκπληρώσει τα καθήκοντα αυτά, αλλά αναγνωρίζει ότι μπορεί (και πρέπει) να προχωρήσει περισσότερο στο διάλογο με συναφή όργανα της ΛΑΚ και να αναζητήσει άλλες μορφές συνεργασίας, στενότερες και αποτελεσματικότερες.

7.4.7.3 Σε μια περίοδο καθοριστικής σημασίας για τις σχέσεις ΕΕ και ΛΑΚ, η ΕΟΚΕ οφείλει:

- να ενισχύσει τους δεσμούς της με το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβουλευτικό Φόρουμ της MERCOSUR,
- να γνωρίσει καλύτερα την κατάσταση της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών σε άλλες περιοχές της ΛΑΚ,
- να συνεργαστεί με την κοινωνία των πολιτών της ΛΑΚ στις γνωμοδοτήσεις της όσον αφορά την προβληματική της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής.

Βρυξέλλες, 25 Φεβρουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η κοινωνική συνοχή στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική»

(2004/C 110/12)

Την 1η Ιουλίου 2003, με επιστολή του Επιτρόπου κ. Christopher Patten, η Επιτροπή ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα «Η κοινωνική συνοχή στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική».

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές Σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 6 Φεβρουαρίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. ZUFIAUR.

Κατά την 406η σύνοδο ολομέλειάς της της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 94 ψήφους υπέρ, 5 ψήφους κατά και 11 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

Περίληψη

i. Η παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση, που ζητήθηκε από τον Επίτροπο κ. Patten, έχει σκοπό να εκφράσει την άποψη της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ) της Ευρώπης, της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής σχετικά με την κοινωνική συνοχή στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική (ΛΑΚ) και, ειδικότερα, σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι οργανώσεις της ΟΚΠ μπορούν να συμβάλουν σε αυτόν τον στόχο, π.χ. μέσω του κοινωνικού διαλόγου, της ανάπτυξης των συστημάτων κοινωνικής προστασίας ή της προαγωγής της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης από πλευράς των επιχειρήσεων. Γι' αυτό, η παρούσα γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ θα πρέπει να συμπληρωθεί με τις συμβολές των οργανώσεων της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής και με τα αποτελέσματα των συζητήσεων της Τρίτης Συνάντησης της Οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών ΕΕ-ΛΑΚ, που θα πραγματοποιηθεί στην πόλη του Μεξικού τον προσεχή Απρίλιο.

ii. Απορρίπτοντας οποιαδήποτε αξίωση ορισμού της έννοιας της κοινωνικής συνοχής, η γνωμοδότηση επισημαίνει τις διάφορες διαστάσεις αυτής της έννοιας (πολιτική, οικονομική, κοινωνική και εδαφική), προκειμένου να λάβει υπόψη όχι μόνο τους μακροοικονομικούς παράγοντες που εξετάζονται συνήθως, αλλά και άλλους, όπως τους εκπαιδευτικούς, τους θεσμικούς και την πρόσβαση σε βασικά δημόσια αγαθά, που είναι θεμελιώδεις για την ανάλυση του βαθμού της κοινωνικής συνοχής στη ΛΑΚ.

iii. Η πιο σημαντική εκδήλωση της έλλειψης κοινωνικής συνοχής στη ΛΑΚ είναι, όπως προκύπτει από τη γνωμοδότηση, η φτώχεια και η ανισότητα. Αν και η πρώτη βελτιώθηκε σχετικά κατά την τελευταία δεκαετία (από το 48 % του πληθυσμού που έπληττε το 1990 έπεσε στο 43 % το 2002), η δεύτερη συνέχισε να αυξάνεται, με αποτέλεσμα να καταστεί χρονία — ώστε η Λατινική Αμερική στο σύνολό της, με μεγάλη εσωτερική ανομοιογένεια, να είναι η περιοχή με τη μεγαλύτερη ανισότητα στον πλανήτη. Στην υλική φτώχεια προστίθενται η άυλη φτώχεια (πρόσβαση στην εκπαίδευση και στον καταμερισμό των ευκαιριών) και η νομική φτώχεια (πρακτική ανισότητα έναντι του νόμου, χαμηλή αίσθηση των ατομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων του πολίτη, ανασφάλεια για τη ζωή). Όλα αυτά προκαλούν βία, διάσπαση και κοινωνική ανομία και πλήττουν την αξιοπιστία των θεσμών και του δημοκρατικού συστήματος. Ο κίνδυνος να διαδοθεί μεταξύ των πολιτών της Λατινικής Αμερικής η αντίληψη ότι οι δημοκρατίες τους είναι «αδιάφορες» υπογραμμίστηκε σε μία πρόσφατη έκθεση του UNDP (Έκθεση για τη δημοκρατία στη Λατινική Αμερική 2004).

iv. Η ανεπαρκής ανάπτυξη διαρθρωτικών στοιχείων που χαρακτηρίζουν κάθε προηγμένη κοινωνία (υποδομές, εκπαίδευση, σύστημα υγείας ή φορολόγησης, δικαιοσύνη, κοινωνική προστασία, πλαίσιο εργασιακών σχέσεων κ.λπ.) είναι κοινό στοιχείο σε όλες τις χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής — μέχρι του σημείου που η προαναφερθείσα έκθεση να μιλά για «απόντα κράτη» ως χαρακτηριστικό φαινόμενο πολλών λατινοαμερικανικών χωρών. Τρεις σημαντικές του εκφάνσεις είναι, μεταξύ άλλων: α) η χαμηλή ποιότητα, η άνιση πρόσβαση και η αποσύνδεση του παραγωγικού συστήματος από τα εκπαιδευτικά, β) η ανεπάρκεια και η έλλειψη δικαιοσύνης των φορολογικών συστημάτων που επικρατούν στην περιοχή και γ) η ανυπαρξία, στις περισσότερες χώρες της περιοχής, καθολικών συστημάτων κοινωνικής προστασίας, γεγονός που προξενεί βαθιές ανισότητες και αποκλεισμό της πλειονότητας του πληθυσμού από την κάλυψη που παρέχουν τα υπάρχοντα συστήματα.

v. Βασική προϋπόθεση για να αυξηθεί ο βαθμός κοινωνικής συνοχής στη ΛΑΚ, σύμφωνα με τη γνωμοδότηση, είναι να επιτευχθεί μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και εκδημοκρατισμός του παραγωγικού συστήματος, το οποίο επιβαρύνεται από τα εξαιρετικά υψηλά επίπεδα ανεπίσημης απασχόλησης, τις περιορισμένες διαστάσεις των αγορών της ΛΑΚ, την έλλειψη διαφοροποίησης των οικονομιών της, την περιορισμένη ύπαρξη υποδομών, ιδίως στις μεταφορές και τις επικοινωνίες, τις εκκρεμούσες γεωργικές μεταρρυθμίσεις, την έλλειψη χρηματοδοτικών πόρων και τη χρηματοδοτική εξάρτηση από το εξωτερικό, τη χαμηλή ανάπτυξη διάφορων μορφών κοινωνικής οικονομίας, την ελλιπή ποιότητα και προστασία της απασχόλησης και την πρακτική ανυπαρξία συστημάτων εργασιακών σχέσεων βασισμένων στον σεβασμό των βασικών εργασιακών δικαιωμάτων, στην ισορροπία και στην εμπιστοσύνη.

vi. Η γνωμοδότηση τονίζει, επίσης, κάτι βασικό κατά την άποψη της ΕΟΚΕ: ότι η επίτευξη υψηλότερων επιπέδων δημοκρατίας, ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού και χρηστής διακυβέρνησης στη ΛΑΚ προϋποθέτει την ενίσχυση της ΟΚΠ και την αύξηση της συμμετοχής της στις αποφάσεις. Αυτή είναι ουσιαστική προϋπόθεση για την ενίσχυση της πολιτικής δημοκρατίας, την επίτευξη δικαιότερης κατανομής του υλικού και του άυλου πλούτου και την προαγωγή της συμμετοχής στην πολιτική, οικονομική και κοινωνική ζωή των ομάδων και των μειονοτήτων, όπως ο ιθαγενής πληθυσμός, που είναι μόνιμα περιθωριοποιημένος.

vii. Τέλος, η γνωμοδότηση διατυπώνει μια σειρά προτάσεις και συστάσεις σχετικά με τη συμβολή που μπορούν να παράσχουν οι σχέσεις ΕΕ-ΛΑΚ στην κοινωνική συνοχή σ' αυτό το τμήμα της αμερικανικής ηπείρου. Οι συλλογισμοί της ξεκινούν από δύο βασικές αποδοχές: αφενός, τη στρατηγική σημασία που έχουν για την ΕΕ οι σχέσεις με τη ΛΑΚ, τόσο για την ενίσχυση του ρόλου της σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και για την προώθηση μιας νέας διεθνούς τάξης και μιας δικαιοσύνης και αλληλέγγυας διαχείρισης της παγκοσμιοποίησης, αλλά και τη σημασία που έχουν για τη ΛΑΚ οι σχέσεις της με την ΕΕ, τόσο για την επίτευξη μιας ισορροπημένης ολοκλήρωσης της περιοχής όσο και για την ενίσχυση της διαπραγματευτικής της ικανότητας σε διεθνές πλαίσιο· και, αφετέρου, την πεποίθηση ότι, πέρα από τη συμβολή της στην αύξηση της κοινωνικής συνοχής στη ΛΑΚ μέσω της αναπτυξιακής βοήθειας και συνεργασίας, η ΕΕ πρέπει να τοποθετήσει αυτόν τον στόχο στο κέντρο όλων των σχέσεών της με τη ΛΑΚ, σε όλους τους τομείς.

viii. Από τις συστάσεις της γνωμοδότησης, ορισμένες στοχεύουν στην ενίσχυση της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών (στήριξη σχεδίων για την ανάπτυξη της κοινωνικής διάστασης στις διαδικασίες περιφερειακής ολοκλήρωσης, ενίσχυση των μικτών φόρουμ ΕΕ-ΛΑΚ μεταξύ κοινωνικο-επαγγελματικών οργανώσεων, δημιουργία μιας θέσης του προϋπολογισμού για τη στήριξη των κοινωνικο-επαγγελματικών οργανώσεων, θέσπιση ενός Προγράμματος Προστασίας των Υπερασπιστών των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στη ΛΑΚ κ.ά.)· άλλες προσπαθούν να συντελέσουν στην ανάπτυξη του παραγωγικού συστήματος και στη θέσπιση δημοκρατικών πλαισίων εργασιακών σχέσεων και κοινωνικού διαλόγου (μεταφορά ευρωπαϊκών εμπειριών κοινωνικού διαλόγου, ενθάρρυνση της δημιουργίας υποδομών για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, δημιουργία ενός Ταμείου ΜΜΕ για τη Λατινική Αμερική, κοινά αναπτυξιακά σχέδια με τις χώρες προέλευσης των μεταναστών της ΛΑΚ προς την ΕΕ, θέσπιση ενός Χάρτη με τις αρχές της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων)· προτείνονται πρωτοβουλίες με στόχο τη μείωση του βάρους του εξωτερικού χρέους και τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης (μέθοδοι αναδιαπραγμάτευσης, εξόφλησης ή παραγραφής του εξωτερικού χρέους μέσω προγραμμάτων καταπολέμησης της φτώχειας, περιβαλλοντικής ή εκπαιδευτικής συνεργασίας, συστάσεις για προσπάθεια αποφυγής της εξάρτησης από τους οργανισμούς rating)· άλλες προτάσεις προσανατολίζονται προς την ενίσχυση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας (μεταφορά ευρωπαϊκών εμπειριών, στήριξη της σύναψης διακρατικών συμφωνιών για τη μετανάστευση, στήριξη της διαχείρισης και της εξειδικευμένης κατάρτισης)· τέλος, διατυπώνεται επίσης ένα σύνολο συστάσεων για την αναπτυξιακή βοήθεια και την αναπτυξιακή συνεργασία: αύξηση του συντονισμού μεταξύ των Ευρωπαίων χρηματοδοτών, βελτίωση της συνοχής των ενισχύσεων με τους επιδιωκόμενους στόχους, εξασφάλιση της λήψης των βασικών αποφάσεων για τις επιδοτήσεις από τις δικαιούχους χώρες, βοήθεια στις χώρες με τη μεγαλύτερη ένδεια για να διευκολυνθεί και να ενισχυθεί η δυνατότητα αυτόνομης συμμετοχής τους στις πολυμερείς διαπραγματεύσεις· και, γενικά, κατά προτεραιότητα, κατάρτιση των ατόμων και ενίσχυση των θεσμών.

1. Εισαγωγή

1.1 Στις 28 Μαρτίου 2003, επ' ευκαιρία της συνεδρίασης των μελών της Ομάδας του Ρίο στη Βουλαγιμένη, ο Επίτροπος Patten παρουσίασε μία πρωτοβουλία για την προαγωγή της κοινωνικής συνοχής στις χώρες της Λατινικής Αμερικής. Η πρωτοβουλία αυτή, η οποία πρόκειται να αποτελέσει κεντρικό θέμα συζήτησης στη σύνοδο κορυφής των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων ΕΕ-Λατι-

νικής Αμερικής και Καραϊβικής που θα πραγματοποιηθεί στη Γκουανταλαχάρα, στο Μεξικό, στις 28 και 29 Μαΐου 2004, έχει ως αφετηρία τη διαπίστωση ότι τα οφέλη του εκδημοκρατισμού και της οικονομικής ανάπτυξης που επιτεύχθηκαν αρχικά κατά τη δεκαετία του 1990 δεν έφθασαν σε ευρεία στρώματα του πληθυσμού, τα οποία εξακολουθούν να υπόκεινται σε ανισότητα και αποκλεισμό, πράγμα που θέτει εμπόδια στην οικονομική ανάπτυξη και δημιουργεί αστάθεια στην περιοχή.

1.2 Η ΕΕ είναι διατεθειμένη να προωθήσει μια νέα συναίνεση μεταξύ των κυβερνήσεων της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής, η οποία προβλέπεται να επισημοποιηθεί κατά τη σύνοδο κορυφής του Μεξικού μέσω μιας αποφασιστικής δέσμευσης να επιτευχθούν συγκεκριμένοι στόχοι, μεταξύ άλλων σε θέματα κοινωνικής και φορολογικής πολιτικής, οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικών δαπανών. Η ΕΕ έχει προβλέψει να συμβάλει σε αυτόν τον στόχο, ο οποίος αποτελεί ιδιαίτερα σημαντική πτυχή για τη στρατηγική σύνδεση των δύο περιφερειών, με ένα πρόγραμμα ύψους 30 εκατομμυρίων ευρώ με αντικείμενο τη μεταφορά εμπειριών και γνώσεων σχετικά με τη χάραξη και την εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών.

1.3 Για να προωθήσει αυτήν την πρωτοβουλία, η Επιτροπή διοργάνωσε στις 5 και 6 Ιουνίου 2003, από κοινού με τη Διαμερικανική Τράπεζα Ανάπτυξης (BID), σεμινάριο με θέμα την «Οικονομική και κοινωνική συνοχή στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική», στόχος του οποίου ήταν να ανοίξει ευρεία συζήτηση σχετικά με το μέγεθος του προβλήματος, τις αρνητικές του συνέπειες στην ανάπτυξη και τη σταθερότητα, τις δυνατές πολιτικές επιλογές και τις προσπάθειες που πρέπει να στηρίξουν οι λατινοαμερικανικές κυβερνήσεις για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που συνδέονται με την έλλειψη κοινωνικής συνοχής, όπως, για παράδειγμα, την ανισότητα και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

1.4 Την 1η Ιουλίου 2003, ο Επίτροπος Patten υπέβαλε στην ΕΟΚΕ αίτηση διερευνητικής γνωμοδότησης σχετικά με την κοινωνική συνοχή στη Λατινική Αμερική, ενόψει της Τρίτης Συνάντησης της Κοινωνίας των Πολιτών ΕΕ-Λατινικής Αμερικής, την οποία θα διοργανώσει η ΕΟΚΕ, σε συνεργασία με τους ομολόγους της οργανισμούς της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής, στο Μεξικό στις 13, 14 και 15 Απριλίου 2004.

1.5 Κατά τη γνώμη του Επιτρόπου Patten, η γνωμοδότηση θα πρέπει να παρουσιάζει τις απόψεις της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών της Λατινικής Αμερικής, της Καραϊβικής και της Ευρώπης για την κοινωνική συνοχή στη ΛΑΚ, να συμπληρώνει τα έγγραφα που εκπονήθηκαν επ' ευκαιρία του προαναφερθέντος σεμιναρίου του Ιουνίου 2003, να κάνει τον απολογισμό του ρόλου που διαδραματίζουν σήμερα οι κοινωνικοί εταίροι στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική και να εξετάζει, από κοινού με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής, με ποιον τρόπο μπορούν οι κοινωνικοί εταίροι να συμβάλουν στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής στις χώρες τους. Δυνατά σχετικά παραδείγματα θα μπορούσαν να είναι ο κοινωνικός διάλογος, η συνδιαχείριση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας ή η εφαρμογή, από πλευράς των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων που επενδύουν στη Λατινική Αμερική, μιας πολιτικής περί κοινωνικής ευθύνης⁽¹⁾, η οποία αποδεικνύεται επωφελής για την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και, ταυτόχρονα, για την κοινωνική συνοχή όλων των ενεχόμενων μερών.

⁽¹⁾ Επιστολή του Επιτρόπου Patten προς τον Πρόεδρο Briesch της 1ης Ιουλίου 2003: «... ο ρόλος που διαδραματίζουν οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις που επενδύουν στις χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής στην απόδειξη ότι οι "κοινωνικές πολιτικές" που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις μπορούν επίσης να αποβούν επωφελείς για την ανταγωνιστικότητα». Βλ. επίσης τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 20ής Ιουλίου 2002 θέμα «Πράσινη Βίβλος: Ευρωπαϊκό πλαίσιο συνθηκών για την κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων» (ΕΕ C 125/2002), στην οποία αναπτύσσεται η έννοια της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων.

2. Η έννοια της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής

2.1 Η έννοια της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής επιδέχεται πολλές ερμηνείες. Για τους σκοπούς της παρούσας γνωμοδότησης, ξεκινάμε από την έννοια που έχει αποκρυσταλλώσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις διαδοχικές εκθέσεις της για την οικονομική και κοινωνική συνοχή στην Ένωση και ενσωματώνουμε στην ανάλυση ορισμένες πτυχές που αντικατοπτρίζουν τις ιδιομορφίες της κατάστασης της Λατινικής Αμερικής, όπως η πείνα, οι ιθαγενείς πληθυσμοί, η ανεπίσημη απασχόληση, καθώς και ένας μεγαλύτερος κοινωνικός ντετερμινισμός όσον αφορά την πρόσβαση στις ίσες ευκαιρίες.

2.2 Για να αυξήσουν την κοινωνική τους συνοχή, τα κράτη, σύμφωνα με τον κ. Enrique Iglesias, Πρόεδρο της BID, χρειάζονται «ένα πλαίσιο το οποίο να προάγει μηχανισμούς και θεσμούς που συμβάλλουν στην άμβλυνση των ανισοτήτων και των διχασμών». Από την οπτική αυτή, η έννοια της κοινωνικής συνοχής δεν περιορίζεται σε ένα σύνολο κοινωνικοοικονομικών δεικτών, αλλά περιλαμβάνει διάφορες διαστάσεις.

2.2 Πολιτική διάσταση

2.2.1 Η κοινωνική συνοχή έχει, κατ' αρχάς, μια θεμελιώδη πολιτική διάσταση, η οποία εκτείνεται από την ποιότητα των δημοκρατικών δεσμών μέχρι τη συμμετοχή των πολιτών στον δημόσιο βίο, περνώντας από την καλλιέργεια των κοινωνικών δεσμών, τη δημιουργία δικαιότερων κοινωνιών, την ανάπτυξη συστημάτων κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών πόρων ή την ενεργό συμμετοχή των οικονομικών και κοινωνικών φορέων στην οικονομική και κοινωνική ζωή.

2.2.2 Για να επιτευχθούν υψηλότερα επίπεδα κοινωνικής συνοχής, απαιτείται παρέμβαση του κράτους και των δημόσιων οργανισμών με αποτελεσματικούς κανόνες και ενέργειες: ανάπτυξη υποδομών, ποιοτικές δημόσιες υπηρεσίες, ανεξάρτητη δικαιοσύνη, κανόνες για τις εργασιακές σχέσεις, δίκαια φορολογικά συστήματα κ.λπ. Οι δημόσιοι οργανισμοί έχουν, εν ολίγοις, ουσιαστικό ρόλο στην προαγωγή των ατομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών. Γι' αυτό, η κοινωνική συνοχή είναι, κατά πρώτο λόγο, πολιτικό ζήτημα.

2.3 Οικονομική διάσταση

2.3.1 Η οικονομική διάσταση της κοινωνικής συνοχής σχετίζεται με τον πλούτο και την κατανομή του, με την ανάπτυξη του παραγωγικού ιστού (πρόσβαση σε βασικούς πόρους, αύξηση των παραγόντων που συντελούν στην παραγωγικότητα, ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάπτυξη των επενδύσεων και των ΜΜΕ κ.λπ.), με την έρευνα, την ανάπτυξη και την καινοτομία, με το ποσοστό και την ποιότητα της απασχόλησης, με το επίπεδο των μισθών και με τις υπάρχουσες μισθολογικές διαφορές. Οι στόχοι αυτοί, στην περίπτωση των χωρών της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής, δυσχεραίνονται, μεταξύ άλλων, λόγω του διχασμού της αγοράς εργασίας μεταξύ επίσημης και ανεπίσημης απασχόλησης, της ανεπάρκειας παραγωγικών επενδύσεων και της χαμηλής επαγγελματικής ειδίκευσης των ανθρώπινων πόρων της περιοχής. Υψηλοί βαθμοί

οικονομικής ανισότητας, όπως αυτοί που χαρακτηρίζουν τις λατινοαμερικανικές κοινωνίες, αποτελούν τροχοπέδη για την οικονομική ανάπτυξη και, ως εκ τούτου, συνεπάγονται οικονομική καθυστέρηση και κοινωνική αποδόμηση.

2.3.2 Από την άλλη πλευρά, δεν θα είναι δυνατό να αυξηθεί σημαντικά η κοινωνική συνοχή στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική χωρίς μία σταθερή πορεία οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Για την επίτευξή της, απαιτείται υψηλότερος βαθμός μακροοικονομικής σταθερότητας — χωρίς να υπονομεύεται η βαθιά πρόοδος προς την κοινωνική ισότητα — σε συνδυασμό με μια διαδικασία διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που να ενεργοποιούν τους παραγωγικούς πόρους της περιοχής, ιδίως μέσω της ενθάρρυνσης της σύστασης επιχειρήσεων, της ενίσχυσης των ικανοτήτων των εργαζομένων, της καλύτερης κατανομής του εισοδήματος και της δημιουργίας δημοκρατικών πλαισίων για τις εργασιακές σχέσεις.

2.4 Εδαφική διάσταση

2.4.1 Η κοινωνική συνοχή είναι στενά συνδεδεμένη με την εδαφική συνοχή: ικανότητα δημιουργίας συνεργιών μεταξύ όλων παραγόντων μιας περιοχής, επαρκής ανάπτυξη παντός είδους υποδομών, συμπεριλαμβανομένων των νέων τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών, καθολική πρόσβαση στις ουσιώδεις για την κοινότητα υπηρεσίες (από την υγεία και την εκπαίδευση μέχρι την ύδρευση, τις συγκοινωνίες, τον ηλεκτρισμό και τη στέγαση). Οι ανισότητες εκδηλώνονται στο έδαφος: μεταξύ κέντρου και περιφέρειας, μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, μεταξύ παράκτιων περιοχών και ενδοχώρας ή και σε σχέση με κοινωνικές ομάδες όπως ο ιθαγενής πληθυσμός ή οι νέες μεταναστεύσεις.

2.5 Κοινωνική διάσταση

2.5.1 Η ισότητα στην κατανομή των περιουσιακών στοιχείων, των διάφορων πηγών υλικού και άυλου πλούτου και του εισοδήματος είναι εγγενής στην έννοια της κοινωνικής συνοχής. Αυτό που χαρακτηρίζει ανέκαθεν το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο (όπως έχει διαμορφωθεί από τα κοινά στοιχεία των διάφορων προτύπων που συνυπάρχουν στην Ευρώπη: υψηλές δαπάνες για κοινωνική προστασία, ρυθμιστικός ρόλος του κράτους, σημαντικός ρόλος των κοινωνικών εταίρων) ήταν η προσπάθεια σύνδεσης της οικονομικής ανάπτυξης με την κοινωνική — δηλαδή, ο καθορισμός των κανόνων κατανομής του πλούτου (εργασιακά και κοινωνικά πρότυπα, συστήματα κοινωνικής προστασίας έναντι του γήρατος, της ασθένειας και της ανεργίας, προστασία της οικογένειας, συλλογικές διαπραγματεύσεις, φορολογικό σύστημα) προς όφελος όλων, κατά προτεραιότητα έναντι των οικονομικών αποτελεσμάτων και της παραγωγής αυτού του πλούτου.

2.5.2 Η κοινωνική διάσταση της έννοιας της κοινωνικής συνοχής συνδέεται, επίσης, με τα (πολύ επίκαιρα) προβλήματα οριζόντιας ανισότητας, που σχετίζονται με τις διακρίσεις λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής ή άλλων χαρακτηριστικών των διάφορων κοινωνικών ομάδων. Από την άποψη αυτή, οι βασικές αρχές επί των οποίων θεμελιώνεται η κοινωνική συνοχή είναι η ασφάλεια στη ζωή και η εγγύηση των δικαιωμάτων για όλους.

2.5.3 Μια σφαιρική αντίληψη της έννοιας της κοινωνικής συνοχής, σαν αυτή που προτείνεται εδώ, ανοίγει ένα ευρύ φάσμα δυνατοτήτων για την ενίσχυση αυτού του στόχου, τόσο στο επίπεδο των πολιτικών που πρέπει να αναπτύξουν οι χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής όσο και σε εκείνο των σχέσεων ΕΕ-ΛΑΚ. Θα μπορούσαν, επί παραδείγματι, αφενός, να αναλυθούν — με την υλική υποστήριξη της ΕΕ και με βάση τις δικές της εμπειρίες — οι στρατηγικοί παράγοντες που συμβάλλουν στην αύξηση των επιπέδων κοινωνικής συνοχής στην περιοχή της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής και, αφετέρου, να προαχθεί ένας τύπος σχέσεων ΕΕ-ΛΑΚ, ο οποίος, πέρα από τους πόρους που προορίζονται για την αναπτυξιακή συνεργασία, να ενσωματώνει στις εμπορικές, εκπαιδευτικές, τεχνολογικές, κοινωνικές κ.λπ. ανταλλαγές και πολιτικές και τον στόχο της προαγωγής της κοινωνικής συνοχής στη ΛΑΚ. Υπέρ της θέσης αυτής αποφάνθηκαν οι δύο πρώτες συναντήσεις της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών ΕΕ-ΛΑΚ και εκφράστηκαν πρόσφατα επιφανείς λατινοαμερικανοί ηγέτες, όπως οι Πρόεδροι Lagos της Χιλής, Lula da Silva της Βραζιλίας και Néstor Kirchner της Αργεντινής.

3. Το κοινωνικό έλλειμμα στη Λατινική Αμερική

3.1 Κάθε ανάλυση της ΛΑΚ πρέπει να ξεκινήσει από την αναγνώριση της μεγάλης ανομοιογένειας των οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών καταστάσεων που επικρατούν στις χώρες της περιοχής. Μπορούμε, εντούτοις, για τους σκοπούς της παρούσας γνωμοδότησης, και πάλι με κίνδυνο απλούστευσης, να προσδιορίσουμε ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, προκειμένου να αναλύσουμε τον βαθμό οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της περιοχής στο σύνολό της και να εξαγάγουμε συμπεράσματα σχετικά με τον ενδεδειγμένο τρόπο αντιμετώπισης του ελλείμματος συνοχής, από το οποίο πάσχουν λιγότερο ή περισσότερο όλες αυτές οι χώρες.

3.1.1 Στην παρούσα γνωμοδότηση θα ληφθούν υπόψη, βασικά, τρία επίπεδα ανάλυσης της κατάστασης στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική: το κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο, το πολιτικό πλαίσιο και οι δείκτες κοινωνικής δυσφορίας.

3.2 Το κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο

3.2.1 Τα σοβαρότερα προβλήματα που αισθάνεται να αντιμετωπίζει ο λατινοαμερικανικός πληθυσμός είναι η φτώχεια και η ανισότητα. Σύμφωνα με το Λατινοβαρόμετρο, πάνω από το ήμισυ του πληθυσμού πιστεύει ότι τα σημαντικότερα προβλήματα της Λατινικής Αμερικής είναι η ανεργία, οι χαμηλοί μισθοί και η φτώχεια. Το 2003, σχεδόν ένας στους τέσσερις πολίτες της Λατινικής Αμερικής δήλωσε ότι το εισόδημά του δεν επαρκούσε για την κάλυψη των βασικών του αναγκών. Τα προβλήματα αυτά θεωρείται ότι προέχουν έναντι άλλων, όπως η διαφθορά ή η εγκληματικότητα.

3.2.2 Φτώχεια

3.2.2.1 Το 2002, σύμφωνα με τα στοιχεία της CEPAL (Οικονομικής Επιτροπής για τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική) ⁽²⁾, το επίπεδο της φτώχειας στη ΛΑΚ ανερχόταν στο 43,4 % του πληθυσμού και το επίπεδο της απόλυτης ένδειας στο 18,8 %, ποσοστά που σε απόλυτους όρους αναλογούν σε 220 εκατομμύρια και 95 εκατομμύρια κατοίκους, αντιστοίχως. Οι προβλέψεις για το 2003 δείχνουν αύξηση του αριθμού των φτωχών κατά 0,5 %, πράγμα που σημαίνει τρίτη συνεχή χρονιά αύξησης των επιπέδων της φτώχειας στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική. Μεταξύ του 1997 και του 2002, το ποσοστό των φτωχών έμεινε σταθερό γύρω στο 43,5 % του πληθυσμού· εντούτοις, σε απόλυτους όρους, ο πληθυσμός με ανεπαρκές επίπεδο διαβίωσης αυξήθηκε από 204 εκατομμύρια σε 220 εκατομμύρια κατοίκους. Αυτό οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης των έξι τελευταίων ετών

και, γενικά, σε αυτή τη «μισοχαμένη δεκαετία», στην οποία αναφέρθηκε και η CEPAL.

3.2.2.2 Η φτώχεια είναι πιο έντονη στις περιοχές της υπαίθρου, όπου ανέρχεται σε επίπεδο διπλάσιο του επιπέδου των αστικών περιοχών (59,1 % έναντι 26,1 %). Ωστόσο, σε απόλυτους όρους, λόγω της αυξανόμενης εγκατάλειψης της υπαίθρου, ο φτωχός πληθυσμός κατανέμεται ισότιμα ανάμεσα στους κατοίκους των αστικών περιοχών και των περιοχών της υπαίθρου. Η φτώχεια εμφανίζεται συχνότερα στα νοικοκυριά των οποίων ο επικεφαλής της οικογένειας απασχολείται στη γεωργία και στους τομείς των μη χρηματοπιστωτικών αστικών υπηρεσιών (35,5 % και 29,1 %, αντίστοιχα, του φτωχού πληθυσμού της περιοχής). Πολύ σοβαρές είναι, επίσης, οι εσωτερικές ανισότητες σε πολλές χώρες, όπως επί παραδείγματι στη Βραζιλία και τη Γουατεμάλα ή στην Κολομβία, όπου η έλλειψη εδαφικής συνοχής αποτελεί παράγοντα που ευνοεί την πολιτική βία.

3.2.2.3 Η φτώχεια πλήττει περισσότερο τις γυναίκες παρά τους άνδρες. Το ποσοστό των γυναικών άνευ εισοδήματος είναι υψηλότερο, τόσο στις αστικές περιοχές (45 % έναντι 21 %) όσο και στις περιοχές της υπαίθρου (53 % έναντι 20 %). Στις αστικές περιοχές, το ποσοστό των φτωχών νοικοκυριών με γυναίκα επικεφαλής είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό των νοικοκυριών με επικεφαλής άνδρα (30,4 % έναντι 25 %). Η φτώχεια είναι επίσης πολύ εντονότερη μεταξύ των πολιτών ιθαγενούς καταγωγής ή μεταξύ των απογόνων των Αφρικανών από ό,τι στον υπόλοιπο πληθυσμό. Ορισμένες μελέτες, που διενεργήθηκαν για τη Βολιβία, τη Βραζιλία, τη Γουατεμάλα και το Περού, δείχνουν ότι η φτώχεια στις συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού είναι διπλάσια σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό.

3.2.3 Κατανομή του εισοδήματος

3.2.3.1 Το πλουσιότερο δεκατημόριο του πληθυσμού της ΛΑΚ λαμβάνει το 48 % του συνολικού εισοδήματος, ενώ το φτωχότερο δεκατημόριο λαμβάνει μόνο το 1,6 %. Η ανισότητα, υπολογιζόμενη βάσει του δείκτη Gini, σημείωσε αύξηση τα τρία τελευταία χρόνια στη ΛΑΚ. Σε μελέτη της CEPAL, όπου εξετάζονται ένδεκα χώρες της περιοχής (Αργεντινή, Βενεζουέλα, Βολιβία, Βραζιλία, Ισημερινός, Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Μεξικό, Νικαράγουα, Ουρουγουάη και Παναμάς), καταγράφεται αύξηση της συγκέντρωσης του εισοδήματος σε όλες τις χώρες, εκτός από το Μεξικό. Εντούτοις, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές στην κατανομή του εισοδήματος ανάμεσα στις χώρες της περιοχής, οι οποίες δεν σχετίζονται με το επίπεδο της βιομηχανικής τους ανάπτυξης.

3.2.4 Πείνα

3.2.4.1 Σε γενικές γραμμές, η πείνα (υπολογιζόμενη ως ποσοστό του υποσιτιζόμενου πληθυσμού) μειώθηκε στη ΛΑΚ ανάμεσα στις χρονικές περιόδους 1990-1992 και 1998-2000, πληττοντας κατά μέσο όρο το 11 % του πληθυσμού. Ωστόσο, πρέπει και εδώ να ληφθεί υπόψη ότι υπάρχουν πολλές διαφορές ανάμεσα στις χώρες της περιοχής, αφού τα στοιχεία για τη διετία 1998-2000 περιλάμβαναν χώρες όπου άνω του 20 % του πληθυσμού έπασχε από υποσιτισμό (Αϊτή, Βολιβία, Γουατεμάλα, Δομινικανή Δημοκρατία, Νικαράγουα και Ονδούρα) και χώρες όπου το αντίστοιχο ποσοστό ήταν κάτω του 5 % (Αργεντινή, Ουρουγουάη και Χιλή). Η αιτία του υποσιτισμού, κατά τη CEPAL, είναι, μεταξύ άλλων παραγόντων, η άνιση πρόσβαση στην προσφορά τροφίμων, η ανεπάρκεια της προσφοράς και η άνιση κατανομή του εισοδήματος.

⁽²⁾ «Κοινωνικό πανόραμα της Λατινικής Αμερικής 2002-2003», CEPAL (2003). Σαντιάγο, Χιλή.

3.2.4.2 Ο υποσιτισμός πλήττει κατά κύριο λόγο τον παιδικό πληθυσμό και έχει ιδιαίτερη σημασία λόγω των μακροπρόθεσμων επιπτώσεών του. Μολονότι οι δείκτες υποδηλώνουν βελτίωση του δείκτη του παιδικού υποσιτισμού κατά την περίοδο 1995-2001, το φαινόμενο εξακολουθεί να έχει εξαιρετικά μεγάλες διαστάσεις: το 19,5 % του πληθυσμού ηλικίας κάτω των 5 ετών πάσχει από χρόνιες ή οξείες μορφές υποσιτισμού.

3.2.4.3 Η χρόνια μορφή παιδικού υποσιτισμού είναι το κυριότερο μέσο μεταβίβασης της υπανάπτυξης και της φτώχειας από γενιά σε γενιά, καθώς η ελλιπής διατροφή κατά τα κρίσιμότερα χρόνια της σωματικής και ψυχοκινητικής ανάπτυξης των παιδιών υπονομεύει καθοριστικά τη διανοητική τους ικανότητα, τη σχολική τους απόδοση, την παραγωγική τους ικανότητα και την κοινωνική τους ένταξη και επιδρά σημαντικά στις δυνατότητες ανάπτυξης της κοινωνίας.

3.2.5 Εκπαίδευση και πρόσβαση στην εκπαίδευση

3.2.5.1 Το επίπεδο του αναλφαριθμητισμού είναι υψηλό σε σύγκριση με τα πρότυπα των ανεπτυγμένων χωρών, αλλά πολύ ανομιονένες στην περιοχή. Σε ορισμένες χώρες, όπως στην Αργεντινή, στην Κόστα Ρίκα, στην Κούβα, στην Ουρουγουάη και στη Χιλή, το ποσοστό αναλφαριθμητισμού είναι χαμηλότερο από το 5 % του πληθυσμού άνω των 15 ετών. Ωστόσο, ο δείκτης αυτός υπερβαίνει το 20 % στην Αϊτή, στη Γουατεμάλα, στη Νικαράγουα, στην Ονδούρα και στο Σαλβαδόρ. Γενικά, ο αναλφαριθμητισμός είναι συχνότερος μεταξύ των γυναικών.

3.2.5.2. Το ποσοστό πρόσβασης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (μαθητές ηλικίας 7-12 ετών) είναι πολύ υψηλό στις αστικές περιοχές, όπου ξεπερνά το 90 % (το πόσο τακτική είναι η προσέλευση στην τάξη ή στα μαθήματα είναι άλλο θέμα: σύμφωνα με τη CEPAL⁽³⁾, το 2000 περίπου 15 εκατομμύρια νέοι ηλικίας 15-19 ετών, από σύνολο 49 εκατομμυρίων, εγκατέλειψαν το σχολείο πριν συμπληρώσουν 12 έτη σπουδών). Τα ποσοστά σχολικής φοίτησης είναι πάντα πολύ πιο υψηλά μεταξύ των οικογενειών με μεγαλύτερα εισοδήματα, ιδίως στις χώρες που παρουσιάζουν μεγαλύτερη συγκέντρωση του εισοδήματος και σχετικά χαμηλότερη ανάπτυξη, όπως είναι η Γουατεμάλα, η Δομινικανή Δημοκρατία, ο Ισημερινός, η Κολομβία, η Νικαράγουα, η Ονδούρα και το Σαλβαδόρ. Αυτή η διαφορά των ποσοστών πρόσβασης στην εκπαίδευση σε συνάρτηση με το επίπεδο των εισοδημάτων γίνεται πιο έντονη στις μεγαλύτερες ηλικίες των νέων, ως αποτέλεσμα της ανάγκης να ενταχθούν στην αγορά εργασίας για να συμβάλουν στην ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος. Στις περισσότερες χώρες της ΛΑΚ, τα ποσοστά σχολικής φοίτησης των γυναικών είναι υψηλότερα από τα ποσοστά των ανδρών (σε όλα τα εισοδηματικά επίπεδα), ιδίως στις ηλικιακές ομάδες 20-24 ετών.

3.2.5.3 Τα εκπαιδευτικά προβλήματα στη ΛΑΚ απορρέουν από τρεις παράγοντες. Πρώτον, η ποιότητα της προσφοράς, ιδίως στους τομείς της πρωτοβάθμιας και της μέσης εκπαίδευσης, είναι πολύ χαμηλή, πράγμα που εκδηλώνεται στους υψηλούς δείκτες αποτυχίας και εγκατάλειψης του σχολείου, στα χαμηλά επίπεδα σχολικών επιδόσεων των μαθητών, στον πενιχρό εξοπλισμό των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ή στον χαμηλό ενθουσιασμό των εκπαιδευτικών. Δεύτερον, τα επίπεδα ισότητας όσον αφορά την πρόσβαση στην παρεχόμενη εκπαίδευση είναι πολύ χαμηλά: είναι καταφανείς οι ανισότητες στους δείκτες εγγραφής και σχολικών επιδόσεων μεταξύ του αστικού περιβάλλοντος και της υπαίθρου, ανάλογα με την εθνική καταγωγή του πληθυσμού ή, ακόμη, ανάλογα και με το φύλο των μαθητών. Τέλος, υπάρχει σοβαρή απόκλιση ανάμεσα στο σύστημα κατάρτισης και στις ανάγκες των αγορών εργασίας, όχι μόνο λόγω των ελλείψεων αυτών των αγορών, αλλά και λόγω των αδυναμιών, μεταξύ άλλων, της μέσης και της επαγγελματικής εκπαίδευσης.

3.2.6 Υγεία και υγιεινή

3.2.6.1 Η προσδοκώμενη διάρκεια ζωής κατά τη γέννηση κυμαίνεται από 59 έτη στην Αϊτή έως 77 στην Κόστα Ρίκα ή το Μπαρμπάντος, ενώ το ποσοστό παιδικής θνησιμότητας διαγράφει ένα τόξο με τιμές που εκτείνονται από 7/1000 στην Κούβα έως 59/1000 στην Αϊτή⁽⁴⁾.

3.2.6.2 Συγκριτικά, η προσδοκώμενη διάρκεια ζωής του πληθυσμού της ΛΑΚ κατά τη γέννηση είναι κατά 8 έτη μικρότερη από τον αντίστοιχο αριθμό σε μια ευρωπαϊκή χώρα όπως η Ισπανία. Ομοίως, αυτή η υστέρηση σε θέματα υγείας αντικατοπτρίζεται στα σχετικά υψηλά ποσοστά θνησιμότητας που διατηρούνται ακόμη στην περιοχή και τα οποία είναι επταπλάσια των αντίστοιχων ποσοστών της Ισπανίας ή της Γερμανίας.

3.2.7 Κοινωνικές δαπάνες και κοινωνική προστασία

3.2.7.1 Οι κοινωνικές δαπάνες στη ΛΑΚ (μόνο για τις εξής τέσσερις κατηγορίες δαπανών: παιδεία, υγεία, κοινωνική ασφάλιση/ πρόνοια και στέγαση) ανήλθαν κατά μέσον όρο το 2000-2001 σε 13,8 % του ΑΕγχΠ, ποσοστό κατά 1,7 % υψηλότερο από ό,τι κατά τη διετία 1996-1997. Οι δαπάνες κατανομούνται ως εξής: 4,2 % για την παιδεία, 3,1 % για την υγεία, 5,1 % για την κοινωνική ασφάλιση και πρόνοια και 1,4 % για τη στέγαση και άλλους τομείς. Ο μέσος όρος των κατά κεφαλήν δημόσιων κοινωνικών δαπανών είναι σχεδόν 30 φορές χαμηλότερος από τον αντίστοιχο μέσο όρο στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

3.2.7.2 Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 παρατηρήθηκε ότι οι κοινωνικές δαπάνες στη ΛΑΚ ακολουθούν μια κυκλική τάση, με αύξηση κατά τις περιόδους οικονομικής ανάπτυξης και μείωση κατά τις περιόδους οικονομικής κρίσης. Έτσι, μολονότι το ύψος των δημόσιων κοινωνικών δαπανών στην περιοχή δεν μειώθηκε, η αύξησή τους όντως επιβραδύνθηκε από το 1998 και μετά, όταν άρχισε να επιβραδύνεται η αύξηση του περιφερειακού προϊόντος.

3.2.7.3 Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας (γήρας, ασθένεια, αναπηρία) έχουν, συγκριτικά, πολύ μικρό επίπεδο κάλυψης. Στη συντριπτική πλειοψηφία των χωρών της ΛΑΚ μόνο το 10-15 % του πληττόμενου πληθυσμού απολαύει επαρκούς συστήματος κοινωνικής προστασίας· ακόμη και στις χώρες με τις καλύτερες παροχές, η κάλυψη δεν υπερβαίνει το 50 % του ενεργού πληθυσμού, με ανησυχητική φθίνουσα τάση ως συνέπεια της αύξησης της ανεπίσημης οικονομίας.

3.2.7.4 Οι μεταρρυθμίσεις των συστημάτων κοινωνικής προστασίας που πραγματοποιήθηκαν κατά τις τελευταίες δεκαετίες — ιδιωτικοποίηση της διαχείρισης των συστημάτων συνταξιοδότησης και υγείας, μετατροπή των αναδιανεμητικών συστημάτων σε συστήματα χρηματοδότησης με ατομική κεφαλαιοποίηση — δεν επέτρεψαν τα εξαγγελθέντα αποτελέσματα: μείωσαν τον έλεγχο του κράτους και τις εισπρακτικές του δυνατότητες, ευνόησαν τις ανεπίσημες μορφές απασχόλησης και αφήνουν εκτός του συστήματος προστασίας την αυξανόμενη πλειονότητα του πληθυσμού. Η αύξηση των μεταναστευτικών ροών στο εσωτερικό της ΛΑΚ, ως συνέπεια των διαδικασιών ολοκλήρωσης που συντελούνται, χωρίς να υπάρχουν αναγνωρισμένοι μηχανισμοί κοινωνικής πρόνοιας, συμβάλλει επίσης στη δημιουργία θυλάκων φτώχειας, περιωρισμού και αποκλεισμού.

3.2.7.5 Το 2004 ανακηρύχθηκε από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων της Λατινικής Αμερικής «Λατινοαμερικανικό Έτος των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες». Υπολογίζεται ότι στη Λατινική Αμερική υπάρχουν 45-65 εκατομμύρια άτομα με ειδικές ανάγκες, που στην πλειοψηφία τους πλήττονται από τις επιπτώσεις του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας. Το ίδιο ισχύει συχνά για τις οικογένειές τους.

⁽³⁾ «Κοινωνικό πανόραμα της Λατινικής Αμερικής 2002-2003», CEPAL. Σαντιάγο, Χιλή

⁽⁴⁾ «Προς τον στόχο της χιλιετίας να μειωθεί η φτώχεια στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική», CEPAL. Σαντιάγο, Χιλή.

3.2.8 Η αγορά εργασίας

3.2.8.1 Η αγορά εργασίας της ΛΑΚ διανύει περίοδο επιδείνωσης των εργασιακών σχέσεων λόγω της επιβράδυνσης των ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης κατά τα τελευταία έξι χρόνια. Το ποσοστό ανεργίας στις πόλεις αυξήθηκε σε 9,2 % τα πρώτα τρίμηνα του 2002, το υψηλότερο που έχει καταγραφεί τα τελευταία 22 χρόνια. Πάνω από το 70 % των νοικοκυριών της περιοχής εξαρτώνται αποκλειστικά από τα εισοδήματα από την εργασία: ένας στους δύο εργαζομένους αμείβεται με ποσό που τον τοποθετεί στο κατώφλι της φτώχειας. Η αυξανόμενη πλειονότητα του ενεργού πληθυσμού δεν καλύπτεται από την εργασιακή νομοθεσία και η κάλυψη μειώθηκε κατά τη δεκαετία του 1990.

3.2.8.2 Μεταξύ 1990 και 2002 παρατηρείται (?) έντονη τάση ενίσχυσης της ανεπίσημης απασχόλησης (οι επτά στις δέκα θέσεις απασχόλησης που δημιουργήθηκαν μετά το 1990 ανήκουν στον ανεπίσημο τομέα της οικονομίας, ο οποίος αντιπροσωπεύει το 46,3 % της συνολικής απασχόλησης της Λατινικής Αμερικής) και της επισφαλούς απασχόλησης: μόνον έξι στις δέκα νέες θέσεις εργασίας στον επίσημο τομέα της οικονομίας και δύο στις δέκα στον ανεπίσημο παρέχουν πρόσβαση σε κάποια μορφή κοινωνικής κάλυψης. Υπολογίζεται ότι υπάρχει έλλειμμα «αξιοπρεπών εργασίας» για 93 εκατομμύρια εργαζομένους της ΛΑΚ, 30 εκατομμύρια περισσότερους από ό,τι το 1990 (πρόκειται για εκείνο το 50,5 % του ενεργού πληθυσμού που δεν έχει απασχόληση, που εργάζεται ανεπίσημα ή που, παρότι εργάζεται επίσημα, το κάνει χωρίς κοινωνικές παροχές ή υπό πολύ επισημαίες συνθήκες).

3.2.8.3 Οι εργασιακές σχέσεις χαρακτηρίζονται από άνιση και ελλιπή αναγνώριση των θεμελιωδών εργασιακών δικαιωμάτων (τόσο στις χώρες που διαθέτουν πλαίσια εργασιακών σχέσεων ονομαστικώς εφάμιλλα με τα ευρωπαϊκά όσο και σε εκείνες όπου δεκάδες συνδικαλιστές δολοφονούνται κάθε χρόνο κατά την άσκηση των καθηκόντων τους), από χαμηλό βαθμό ανάπτυξης των συστημάτων συλλογικής διαπραγμάτευσης και κοινωνικού διαλόγου, από πολύ χαμηλό ποσοστό συμμετοχής σε συνδικαλιστικές ενώσεις (μόνο το 14 % του εργατικού δυναμικού των πόλεων) ή επιχειρηματικές οργανώσεις και από τη δυσπιστία και τη σύγκρουση ως κανόνα στις σχέσεις μεταξύ εργαζομένων και εργοδωτών.

3.2.9 Αποδημία

3.2.9.1 Η αποδημία αποτελεί παράγοντα με τεράστια επιρροή στην κοινωνική και οικονομική κατάσταση της ΛΑΚ, προσδίδοντας της τόσο θετικά όσο και αρνητικά στοιχεία. Οι μεγαλύτερες μεταναστευτικές ροές στις χώρες της ΛΑΚ είναι προς τον Βορρά, δηλ. προς τις ΗΠΑ και τον Καναδά, αλλά την τελευταία δεκαετία υπήρξαν επίσης σημαντικές ροές και προς την Ευρωπαϊκή Ένωση.

3.2.9.2 Η θετική συμβολή της αποδημίας έγκειται στα χρηματικά εμβάσματα που στέλνουν οι μετανάστες στις χώρες καταγωγής τους, τα οποία σε πολλές περιπτώσεις αποτελούν σημαντική πηγή συναλλάγματος για τη χώρα, εκτός του ότι μετριάζουν την οικονομική ένδεια ευρέων τμημάτων του πληθυσμού.

3.2.9.3 Οι αρνητικές πτυχές της αποδημίας είναι επίσης σημαντικές — και αναφερόμαστε μόνο στις πτυχές μακροοικονομικής φύσεως, χωρίς να εξετάσουμε τι σημαίνει για το άτομο να αναγκάζεται να εγκαταλείψει τη χώρα του και να φύγει μακριά από την οικογένειά του. Το κυριότερο αρνητικό στοιχείο που πρέπει να υπογραμμιστεί είναι η απώλεια ανθρώπινου κεφαλαίου, αφού οι άνθρωποι που αποδημούν ανήκουν συνήθως σε εκείνους με την περισσότερη κατάρτιση, το μεγαλύτερο επιχειρηματικό πνεύμα και τη μεγαλύτερη πρωτοβουλία. Επίσης, όταν οι μεταναστευτικές ροές διατηρούνται για μεγάλο χρονικό διάστημα, αναπτύσσεται κάποια «παράδοση αποδημίας», που δημιουργεί την εντύπωση ότι μόνο αποδημώντας μπορεί κανείς να προκόψει, γεγονός που περιορίζει

τον οικονομικό δυναμισμό της κοινωνίας και μειώνει την κοινωνική συνοχή.

3.2.10 Πρόοδος, ανάπτυξη και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις

3.2.10.1 Οι οικονομικές συνθήκες της περιοχής δεν είναι οι ευνοϊκότερες για την εξασφάλιση αιφόρου ανάπτυξης της οικονομίας. Οι σημαντικές βελτιώσεις που επιτεύχθηκαν τα τελευταία χρόνια στο πεδίο της μακροοικονομικής σταθερότητας σε αρκετές χώρες της περιοχής αποτελούν αναγκαιο, αλλά όχι και επαρκές στοιχείο για την επίτευξη υψηλότερων και σταθερότερων ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης στο μέλλον.

3.2.10.2 Ο εξωτερικός τομέας των λατινοαμερικανικών οικονομιών εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για την αιφόρο οικονομική ανάπτυξη. Η έντονη εξάρτηση από τις εισροές 2 κεφαλαίων από το εξωτερικό συνιστά έναν πρώτου μεγέθους ανασταλτικό παράγοντα για την προώθηση της εσωτερικής ανάπτυξης. Η μεταβλητότητα των εισροών αυτών, στο έλεος των κινδύνων διεθνών κρίσεων ή μεταβολών της συγκυρίας στις χορηγούς χώρες, τοποθετεί εκτός των δυνατοτήτων των τοπικών οικονομικών παραγόντων τη συνέχεια και την αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων. Ο επιπτώσεις της εξάρτησης αυτής γίνονται ακόμη πιο αισθητές, επειδή υποβάλλουν τις χώρες της Λατινικής Αμερικής — στον δεύτερο εξωγενή ανασταλτικό τους παράγοντα, το χρέος — σε συνεχείς εκπλήξεις όσον αφορά το μεταβλητό κόστος της χρηματοδότησής του. Η τεράστια αυτή ευπάθεια των λατινοαμερικανικών οικονομιών στον εξωτερικό οικονομικό κύκλο είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που περιορίζουν τον δυναμισμό αυτών των οικονομιών.

3.2.10.3 Τα στοιχεία, όμως, που εξηγούν τον υψηλό αυτό βαθμό εξάρτησης και ευπάθειας έναντι των ξένων κεφαλαίων είναι η αδυναμία των ιδίων των τοπικών φορέων, η πενιχρή διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών, το βάρος του εξωτερικού χρέους και η ελάχιστη δημιουργία ιδίων χρηματοδοτικών πόρων (αποταμίευση). Ενόπιον της κατάστασης αυτής, μια αποφασιστική τόνωση της εσωτερικής αγοράς (η οποία δεν πρέπει να ταυτιστεί, απλουστευτικά, με διαδικασίες αντικατάστασης των εισαγωγών) θα μπορούσε να ανοίξει νέες προοπτικές για την οικονομική ανάπτυξη της Λατινικής Αμερικής.

3.2.10.4 Υπό την έννοια αυτή, μια μεγαλύτερη ώθηση των περιφερειακών διαδικασιών οικονομικής ολοκλήρωσης θα συνέβαλλε στη δημιουργία και λειτουργία ευρύτερων αγορών, όπου οι συναγόμενες οικονομίες κλίμακας θα λειτουργούσαν ως κίνητρο για την επέκταση του τοπικού παραγωγικού ιστού και την προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

3.2.10.5 Σήμερα, ο παραγωγικός ιστός της περιοχής στηρίζεται σε εξαιρετικά μεγάλο βαθμό στις ατομικές προσπάθειες, χαρακτηρίζεται από ένα ως επί το πλείστον ανεπίσημο θεσμικό πλαίσιο και είναι αναγκασμένος να λειτουργεί στο πλαίσιο τοπικών αγορών, οι οποίες είναι συχνά περιορισμένου μεγέθους και προφυλάσσονται, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, από τον εξωτερικό ανταγωνισμό. Πριν υποβληθούν, ωστόσο, αυτές οι χώρες στις ανταγωνιστικές συνθήκες που επικρατούν στον περίγυρό τους, θα ήταν σκόπιμο να εντοπισθούν οι παράγοντες που εξηγούν τα χαμηλά επίπεδα παραγωγικότητάς τους.

3.2.10.6 Η ανάπτυξη των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων προσκρούει σε ανυπέρβλητα εμπόδια, που σχετίζονται με την ανεπάρκεια επιχειρηματικής παιδείας και ανθρώπινου δυναμικού ή με την έλλειψη ασφάλειας δικαίου του θεσμικού περιβάλλοντος στο οποίο εντάσσονται — όλα αυτά δε στο πλαίσιο ενός ελάχιστα εξελιγμένου χρηματοπιστωτικού συστήματος, με ανεπαρκή ανάπτυξη των μέσων διαμεσολάβησης.

(?) «Ζητούνται καλές θέσεις απασχόλησης: οι αγορές εργασίας στη Λατινική Αμερική» (<http://www.iadb.org/res/jipes>).

3.2.10.7 Ομοίως, η ανισότητα του σημερινού καταμερισμού των συντελεστών παραγωγής (από τη γη έως τα κεφάλαια και το ανθρώπινο δυναμικό) επιδεινώνει τις δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν οι επιχειρηματικοί κύκλοι της Λατινικής Αμερικής.

3.2.10.8 Η διεύρυνση της επιχειρηματικής δραστηριότητας στις λατινοαμερικανικές οικονομίες είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη αιχμώδους ανάπτυξης. Ωστόσο, οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα αυτό προσκρούουν στην αδιαφορία ενός μέρους των επιχειρηματικών κύκλων, στην έλλειψη αξιοπιστίας ή συνέχειας των δημόσιων αρχών όσον αφορά τα σχέδια εκβιομηχανισμού ή γεωργικής τους μεταρρύθμισης, στην έλλειψη πολιτικής και κοινωνικής συναίνεσης σχετικά με ένα δημοκρατικό κοινωνικό πρότυπο και συχνά στην αντίσταση ορισμένων τοπικών ελίτ, που ενδιαφέρονται περισσότερο για την κατανομή των ωφελειών από τη διάλυση του ήδη απηρχαιωμένου βιομηχανικού κράτους παρά για τη δημιουργία ενός ανταγωνιστικού βιομηχανικού και παραγωγικού ιστού.

3.2.10.9 Στο πλαίσιο αυτό, η κοινωνική οικονομία μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο ως παράγοντας δημιουργίας κοινωνικού ιστού, οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής. Θα πρέπει να αξιοποιηθεί, επίσης, ως διέξοδος στο πλαίσιο οικονομικών κρίσεων και βιομηχανικών αναδιαρθρώσεων (ανάληψη επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν κρίση από τους ίδιους τους εργαζόμενους) και ως αποτελεσματική εναλλακτική επιλογή για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης (συνεταιρισμοί τοπικής ανάπτυξης κ.λπ.).

3.3 Το πολιτικό πλαίσιο: πολιτικά στοιχεία που προσδιορίζουν την ποιότητα των θεσμών και των οργάνων πολιτικής συμμετοχής

3.3.1 Η πρακτική γενίκευση του δημοκρατικού συστήματος στη Λατινική Αμερική δεν συνοδεύθηκε, εντούτοις, από αύξηση της αίσθησης των κοινωνικών δικαιωμάτων του πολίτη (απασχόληση, προστασία έναντι του γήρατος, των ασθενειών, της ανεργίας ή της αναπηρίας, εκπαίδευση, στέγαση, ισότητα ευκαιριών, ασφάλεια, βελτίωση του οικονομικού επιπέδου, πρόσβαση στα νέα μέσα πληροφόρησης και επικοινωνίας). Πολλοί πολίτες στερούνται βασικά ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Η αδυναμία, η ανικανότητα των κρατών της ΔΑΚ να εξασφαλίσουν ουσιαστική θέματα, όπως κάποια φορολογική ισότητα, πρόσβαση στη δικαιοσύνη, προστασία από διάφορες μορφές βίας, καθολικά συστήματα κοινωνικής προστασίας, συμμετοχή των πολιτών στα ζητήματα που τους αφορούν κ.λπ., έκαναν ορισμένους να μιλούν για απόλυτα κράτη και για χαμηλής εντάσεως αίσθηση των δικαιωμάτων του πολίτη.

3.3.2 Στην περίπτωση της Λατινικής Αμερικής, ο κοινωνικός ιστός είναι υπερβολικά χαλαρός. Η κοινωνία των πολιτών είναι ελάχιστα διαρθρωμένη και οι θεσμοί δεν συντελούν στην ενδυνάμωσή της. Οι πολιτικές ελίτ μοιάζουν να διακατέχονται από σοβαρές επιφυλάξεις έναντι του ανοίγματος των θεσμών στη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών. Το αποτέλεσμα είναι ένας αδύναμος και ευπαθής κοινωνικός ιστός. Ωστόσο, για να γίνουν πιο αποτελεσματικές οι πολιτικές υπέρ της κοινωνικής συνοχής, είναι απαραίτητο να υπάρχουν διαρθρωμένοι και αξιόπιστοι κοινωνικοί εταίροι και αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των δημόσιων και των ιδιωτικών πεδίων δράσης.

3.3.3 Η ισότητα ευκαιριών επιτυγχάνεται με κοινωνικές πολιτικές, δηλαδή με επενδύσεις στην υγεία, την παιδεία, την απασχόληση και τη στέγαση. Ταυτόχρονα, οι πολιτικές αυτές συμβάλλουν στη δικαιότερη κατανομή του εισοδήματος και στην ενίσχυση των ικανοτήτων των ατόμων, ώστε να μπορούν να συμμετέχουν πιο ενεργά στη λήψη των πολιτικών αποφάσεων, ενισχύοντας έτσι τη δημοκρατία και τη χρηστή διακυβέρνηση.

3.3.4 Από την άποψη αυτή, παρατηρείται ένα φαινόμενο διχασμού στην πολιτική ευαισθησία των πολιτών της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής. Από τη μία πλευρά, εκδηλώνεται με τη μορφή όλο και περισσότερων απαιτήσεων για δημοκρατία, με την έννοια της ικανοποίησης των υλικών αναγκών. Από την άλλη, παρατηρείται αύξηση των ποσοστών αποχής από τις εκλογές. Στο πεδίο αυτό, η πιο προβληματική κατάσταση παρατηρείται μεταξύ των νεαρότερων στρωμάτων του πληθυσμού, τα οποία εκδηλώνουν υψηλό αίσθημα πολιτικής αδιαφορίας έναντι των κομμάτων και των άλλων μορφών πολιτικών οργανώσεων και θεσμών. Σύμφωνα με μία έκθεση του UNDP, του αναπτυξιακού προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών, το 54,7 % των Λατινοαμερικανών θα ήταν διατεθειμένο να δεχθεί μια αυταρχική κυβέρνηση, εάν με αυτό λύνονταν τα οικονομικά του προβλήματα.

3.4 Δείκτες κοινωνικής δυσφορίας

Σε στενή σχέση με τα προαναφερθέντα, η ανάλυση του κοινωνικού ρήγματος στον χώρο της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής προϋποθέτει τη γνώση των επιπέδων δυσφορίας της κοινωνίας έναντι της υφιστάμενης πραγματικότητας. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να εξετασθούν και άλλες κοινωνικές εκφράσεις απόρριψης: βία στις πόλεις, εγκληματικότητα, εμφάνιση παράλληλων κοινωνιών και «νομιμοτήτων της Μαφίας».

3.4.1 Έλλειψη ικανοποίησης με τους θεσμούς

3.4.1.1 Σύμφωνα με στοιχεία του Λατινοβαρόμετρου⁽⁶⁾, ο βαθμός εμπιστοσύνης των πολιτών μειώνεται σταδιακά έναντι όλων των θεσμών, αλλά προπαντός έναντι των πολιτικών. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το γεγονός αυτό επιδρά στον δυναμισμό των ίδιων των θεσμών και επηρεάζει αρνητικά τη συμμετοχή των πολιτών στη διαχείριση των δημόσιων υποθέσεων.

3.4.2 Ισότητα έναντι του νόμου

3.4.2.1 Το φαινόμενο που επισημαίνεται ανωτέρω φαίνεται πως έχει στενή σχέση με την εξέλιξη της κατάστασης της κοινωνικής και οικονομικής δικαιοσύνης στην περιοχή, αλλά και με την ανυπαρξία θεμελιωδών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Έτσι, παρατηρείται ότι άνω του 50 % των Λατινοαμερικανών που απάντησαν στην έρευνα του Λατινοβαρόμετρου υπογραμμίζουν ότι ο σημαντικότερος παράγοντας για να εμπιστευθούν τους θεσμούς είναι η «ίση αντιμετώπιση όλων των πολιτών» (εκτός από τα θέματα που συνδέονται με την κατανομή του πλούτου, σ' αυτό μπορεί να συμβάλει η — μερικές φορές ακόμη και νομικά αναγνωρισμένη — διάκριση εις βάρος ορισμένων κοινωνικών ή εθνοτικών μειονοτήτων, που εξηγεί την εξάπλωση των κινημάτων υπέρ των ιθαγενών πληθυσμών σε διάφορες χώρες της περιοχής, καθώς και η διατήρηση φαινομένων καταναγκαστικής εργασίας ή δουλείας).

⁽⁶⁾ <http://www.latinobarometro.org>

3.4.2.2 Παρότι όλες οι χώρες της περιοχής έχουν κυρώσει τις διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ο αριθμός των παραβιάσεων είναι υψηλός, όχι πλέον ως συνέπεια των ενεργειών δικτατορικών κυβερνήσεων, αλλά ως απόρροια μιας διάχυτης βίας που ασκείται από συμμορίες και ειδικά σώματα (εμπόρους ναρκωτικών, ιδιωτικές πολιτοφυλακές, ενίοτε σε σύνδεση με τους κρατικούς μηχανισμούς καταστολής). Στο πλαίσιο αυτό, είναι απαραίτητο να ενισχυθεί, παράλληλα με άλλες πολιτικές, ένα σεβαστό και αυτόνομο δικαστικό σύστημα, που να καθιστά δυνατή τη στήριξη των δικαιωμάτων των πολιτών στην επικράτηση του νόμου. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα μπορέσει να αρθεί μία από τις μεγαλύτερες αντιθέσεις των δημοκρατιών της ΛΑΚ: ο διαχωρισμός ανάμεσα στους νομικούς κανόνες και τη μη εφαρμογή τους στην πράξη.

3.4.3 Διαφθορά

3.4.3.1 Η εμπιστοσύνη των πολιτών στη δημοκρατία ως μορφή διακυβέρνησης σημείωσε πτωτική πορεία στη ΛΑΚ κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 (7). Η παγίωση των θεσμών συμβαδίζει με τον βαθμό αποδοχής τους από τους πολίτες. Όμως, για να γίνει αυτή η ταύτιση, είναι απαραίτητο να υπάρχει διαφάνεια στη διαχείριση των δημόσιων πραγμάτων.

3.4.3.2 Η πολιτική και οικονομική διαφθορά, φαινόμενο το οποίο υπάρχει πρακτικά σε όλες τις χώρες του κόσμου και το οποίο δεν πρέπει να λησμονούμε ότι έχει πάντα δύο όψεις, τον διαφθειρόμενο και τον διαφθείροντα, θεωρείται ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που μαστίζουν την περιοχή. Αυτό μπορεί να εξηγήσει εν μέρει γιατί παρατηρείται όλο και περισσότερο αρνητική αντίληψη των πολιτών για τις κυβερνήσεις και τα πολιτικά κόμματα που τις στηρίζουν (πράγμα που δεν συμβάλλει στη δημοκρατία), αναζωογόνηση των λαϊκίστικων πολιτικών σχηματισμών και απόρριψη ορισμένων οικονομικών μεταρρυθμίσεων, μεταξύ των οποίων ορισμένων ιδιωτικοποιήσεων, που τέθηκαν σε εφαρμογή κατά την τελευταία δεκαετία.

3.4.3.3 Η διαφθορά και η θεσμοθετημένη παρανομία καταλύουν τους ηθικούς, νομικούς και κοινοτικούς δεσμούς που είναι βασικοί για την κοινωνική συνύπαρξη. Για την αποκατάστασή τους, είναι απαραίτητη η δράση στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, της αποκατάστασης της αξιοπιστίας του κράτους δικαίου και της αποτελεσματικότητας του νόμου. Η μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων μέσω πολιτικών προστασίας και κοινωνικής ένταξης, μέριμνας για τους ιθαγενείς πληθυσμούς, τις γυναίκες, τους νέους και, γενικά, επέκτασης και ανάπτυξης των κοινωνικών δικαιωμάτων όλων των πολιτών έχει θεμελιώδη σημασία για την αειφόρο ανάπτυξη και την αύξηση της εμπιστοσύνης των πολιτών της ΛΑΚ στους πολιτικούς θεσμούς και στο δημοκρατικό σύστημα.

3.4.4 Βία, εγκληματικότητα, ανασφάλεια των πολιτών

3.4.4.1 Σχετικά με τον κοινωνικό αποκλεισμό, τη φτώχεια και την ανισότητα είναι τα υψηλά επίπεδα εγκληματικότητας και βίας που παρατηρούνται στην περιοχή. Ο δείκτης θυματολογίας, που έχει καταρτιστεί από τα Ηνωμένα Έθνη, δείχνει ότι τα επίπεδα της εγκληματικότητας στη ΛΑΚ είναι από τα υψηλότερα στον κόσμο. Μία μελέτη που πραγματοποιήθηκε το 2000 για λογαριασμό της Παγκόσμιας Τράπεζας (8) διαπιστώνει στενή σχέση ανάμεσα στην οικονομική ανισότητα και το επίπεδο της εγκληματικότητας. Στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική, ο αριθμός των βίαιων θανάτων αυξήθηκε, από 8 ανά 100 000 κατοίκους κατά τη δεκαετία του

1970, σε 13 κατά τη δεκαετία του 1990. Η Κολομβία κατέχει παγκοσμίως την πρώτη θέση στον κατάλογο αυτό, με 60 νεκρούς από (μη πολιτικές) δολοφονίες ανά 100 000 κατοίκους.

3.4.4.2 Η βία που χαρακτηρίζει την καθημερινή ζωή στις μεγάλες λατινοαμερικανικές πόλεις έχει πολλά και πολύπλοκα ιστορικά και κοινωνικά αίτια, τα οποία έχουν επιδεινωθεί τα τελευταία χρόνια εξαιτίας της οικονομικής κρίσης και της εξασθένησης των θεσμών. Αν εξαιρέσουμε τις χώρες όπου η βία έχει πολιτικές ρίζες, στην υπόλοιπη Λατινική Αμερική τα κυριότερα αίτια της βίας είναι η εκτενής παρουσία εγκληματικών οργανώσεων που επιδίδονται στη διακίνηση ναρκωτικών και οι κοινωνικές ανισότητες. Η διάχυτη αυτή βία αποτελεί μεγάλο εμπόδιο για τη συμβίωση, τη δημοκρατία και την παραγωγική ανάπτυξη.

3.4.4.3 Η διακίνηση ναρκωτικών, πηγή ανασφάλειας και βίας που πλήττει κατά πρώτο λόγο τις φτωχότερες κοινωνικές ομάδες, καθιστά εύθραυστους τους πολιτικούς θεσμούς και αποσταθεροποιεί τα οικονομικά συστήματα και τις κοινωνικές σχέσεις. Τροφодοτεί, επίσης, τη διαφθορά και τους εμφύλιους πολέμους, επιτείνοντας τις ανισότητες στη Λατινική Αμερική. Για την εξάρθρωση των δικτύων και των εργαστηρίων απαιτείται, εκτός από διεθνή αστυνομική και δικαστική συνεργασία, μια πολύ δαπανηρή προσπάθεια από πλευράς των πληττόμενων χωρών.

3.4.4.3.1 Η παραγωγή παράνομων καλλιεργειών στη Λατινική Αμερική, η οποία εξακολουθεί να αποτελεί ακανθώδες θέμα στις σχέσεις Βορρά-Νότου, έχει τις ρίζες της στην αδιόριστη ορισμένων αγροτικών περιοχών, που δεν διαθέτουν άλλα μέσα επιβίωσης.

3.4.4.3.2 Οι χώρες κατανάλωσης θα πρέπει να αναλάβουν το δικό τους μερίδιο της ευθύνης στην καταπολέμηση της καλλιέργειας ναρκωτικών και να μην αποδίδουν όλη την ευθύνη στις χώρες παραγωγής, δεδομένου ότι στις πρώτες βρίσκονται τα χρηματοοικονομικά συστήματα που επιτρέπουν το «ξέπλυμα» αυτών των εσόδων.

3.4.4.3.3 Η ΕΟΚΕ ζητά από την ΕΕ να συνεχίσει και να εμβαθύνει την ελευθέρωση του εμπορίου, στο πλαίσιο των κανόνων του ΠΟΕ, με τις χώρες των Άνδεων που δείχνουν διατεθειμένες να μειώσουν τις παράνομες καλλιέργειες και να τις αντικαταστήσουν με άλλες, ενώ ταυτόχρονα καταδικάζει την τυφλή καταστροφή των καλλιεργειών από αέρος, που αποδείχθηκε ανεπιτυχής για την εξάλειψή τους, ενισχύοντας αντίθετα την κοινωνική και πολιτική βία.

3.4.4.3.4 Για να γίνει πιο αποτελεσματικό το σύστημα της αντικατάστασης, κρίνεται απαραίτητη η χρηματοδοτική και τεχνική υποστήριξη αυτών των νέων καλλιεργειών και η αξιοποίησή τους μέσω τοπικών δικτύων μεταφορών, που να διευκολύνουν την περιφερειακή εμπορία των εναλλακτικών προϊόντων.

3.4.4.4 Πολύ συχνά, τα εγκληματικά δίκτυα, ιδίως στα περίχωρα των μεγάλων αστικών κέντρων, αποτελούν παράλληλες μορφές κοινωνικής οργάνωσης, που εμποδίζουν και αποτρέπουν — διά της βίας — την ανάπτυξη της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, βασικού στοιχείου για την οικοδόμηση ενός δημοκρατικού κράτους που να ικανοποιεί την πλειονότητα των πολιτών. Επιβάλλοντας τους δικούς τους τρόπους ρύθμισης στον περίγυρό τους, αυτές οι παράλληλες κοινωνίες υπονομεύουν τη νομιμοποίηση και μερικές φορές θέτουν έως και υπό αμφισβήτηση το ίδιο το δημοκρατικό κράτος.

(7) <http://www.latinobarometro.org>

(8) Pablo Fajnzylber, Daniel Lederman και Norman Loayza: «Inequality and violent crime», Παγκόσμια Τράπεζα, Ουάσινγκτον (2000).

4. Οι ρίζες της κοινωνικής ανισορροπίας στη Λατινική Αμερική

4.1 Η ανεξαρτησία από την αποικιοκρατία, στην πλειονότητα των λατινοαμερικανικών χωρών, δεν συνοδεύθηκε από διαδικασίες βαθιών κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών μεταρρυθμίσεων. Σήμανε, γενικά, αλλαγή των πολιτικών ελίτ χωρίς ιδιαίτερες μεταβολές στο πεδίο των θεσμών. Πολλές από τις προκαπιταλιστικές κοινωνικές και οικονομικές διαρθρώσεις συνεχίστηκαν, διατηρώντας τις λατινοαμερικανικές κοινωνίες στις ίδιες ή παρόμοιες οικονομικές συνθήκες με το παρελθόν.

4.2 Η κοινωνική και οικονομική κληρονομιά της αποικιοκρατίας και οι αλληπάλληλες αποτυχίες της ριζικής της τροποποίησης είχαν ως αποτέλεσμα τη μεγάλη συγκέντρωση της ιδιοκτησίας των πόρων (το θέμα της ιδιοκτησίας της γης είναι χαρακτηριστικό σχετικό παράδειγμα σε ορισμένες λατινοαμερικανικές χώρες), την πολιτική, οικονομική και κοινωνική περιθωριοποίηση ολόκληρων τμημάτων των λατινοαμερικανικών κοινωνιών, την ιδιοποίηση της οικονομικής δραστηριότητας από τις άρχουσες ελίτ, με τις γνωστές συνέπειες της διαφθοράς και της αναποτελεσματικότητας στη δημόσια δράση, την πενιχρή ρύθμιση της αγοράς, που έχει δημιουργήσει πολυάριθμες αρνητικές εξωγενείς επιδράσεις και, ιδιαίτερα, βαθιά ανισότητα στην κατανομή του εισοδήματος, και, τέλος, έναν αυξανόμενο βαθμό ανοργάνωσης αστικοποίησης, όπου οι κοινωνικές βάσεις της οικονομίας της αγοράς διαλύονται τείνοντας προς τις ανεπίσημες οικονομικές σχέσεις.

4.3 Μετά την αποαποικιοποίηση, η οικονομική ιστορία της ΛΑΚ (αν και με μεγάλη ασυμμετρία μεταξύ των χωρών της) παρουσιάζει μια συνεχή ακολουθία βαθιών κρίσεων με χαρακτηριστικό την ανισορροπία του εμπορικού ισοζυγίου, η οποία πλήττει τις προσπάθειές τους να προωθήσουν την ανάπτυξη. Συνοπτικά, μπορούμε να διακρίνουμε τρία κοινά στάδια στην οικονομική δυναμική των χωρών της ΛΑΚ κατά τους δύο τελευταίους αιώνες. Στη διάρκεια μεγάλου μέρους του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ού, οι λατινοαμερικανικές οικονομίες εξελίχθηκαν σύμφωνα με ένα πρότυπο που ονομάζεται «εξαγωγικό πρωτογενές» και βασίζεται στην έντονη εξειδίκευση στις εξαγωγές πρωτογενών προϊόντων. Σε ένα δεύτερο στάδιο, το οποίο αρχίζει κατά τις δεκαετίες του 1920 και του 1930, με τη θέρμη της έντονης οικονομικής ανάπτυξης που προκάλεσε σε ορισμένες λατινοαμερικανικές χώρες ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, η οικονομία προσανατολίζεται προς ένα πρότυπο «αντικατάστασης των εισαγωγών», που αποσκοπεί στην αντικατάσταση των εισαγωγών, στο πλαίσιο της ολοκλήρωσης των εθνικών οικονομιών στο παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον, με εθνικές παραγωγές και στη δημιουργία ιδίου παραγωγικού ιστού. Όμως, η εμφάνιση βαθιών μακροοικονομικών ανισορροπιών (πληθωρισμός και έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών) έθρεψαν υπό αμφισβήτηση αυτές τις προσπάθειες ανάπτυξης εκ των έσω. Τέλος, στα τέλη της δεκαετίας του 1970 και στις αρχές της επόμενης, γενικεύθηκε στις χώρες της ΛΑΚ, με την υποστήριξη διεθνών οργανισμών (τη λεγόμενη «συμφωνία της Ουάσιγκτον»), η εφαρμογή οικονομικών πολιτικών που προωθούσαν ένα ευρύ άνοιγμα των οικονομιών τους προς τα έξω, βασίζοντας την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη στις αγορές.

4.4 Τις τελευταίες δεκαετίες, οι βαθιές μεταρρυθμίσεις που επήλθαν στις λατινοαμερικανικές οικονομίες με την προτροπή της «συμφωνίας της Ουάσιγκτον» (ιδιωτικοποιήσεις, ελευθέρωση και μακροοικονομική σταθερότητα), παρόλο που επέτυχαν αυτόν τον τρίτο στόχο — ξεπεράστηκαν τα υψηλά επίπεδα πληθωρισμού και νομισματικής αστάθειας — δεν επέφεραν εντούτοις σημαντικές

βελτιώσεις στις παραμέτρους της πραγματικής ισορροπίας: απασχόληση, ανάπτυξη και κατανομή του εισοδήματος. Αντίθετα, όπως είδαμε σε προηγούμενες παραγράφους, μερικές από αυτές τις παραμέτρους επιδεινώθηκαν (θεαματικά σε ορισμένες χώρες όπως η Αργεντινή).

4.5 Εκτός του ότι πολλές από αυτές τις πολιτικές που συνέστησε η «συμφωνία της Ουάσιγκτον» μετατράπηκαν σε αυτοσκοπούς αντί για μέσα στην υπηρεσία μιας βιώσιμης και δίκαιης ανάπτυξης, υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά το επίπεδο της κοινωνικής συνοχής στις χώρες της ΛΑΚ. Έτσι, η πολιτική «δύο μέτρων και δύο σταθμών» που εφαρμόζουν οι πιο ανεπτυγμένες χώρες στις εμπορικές σχέσεις με την περιοχή της Λατινικής Αμερικής, τα προγράμματα διαρθρωτικής προσαρμογής που επέβαλαν οι διεθνείς χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, τα οποία, στις περισσότερες περιπτώσεις, επέτειναν ακόμη περισσότερο τις κρίσεις των χωρών της ΛΑΚ, η έλλειψη δεσμευτικής και ενδεδειγμένης νομοθεσίας για τη ρύθμιση των ξένων επενδύσεων ή, ενίοτε, η μη εφαρμογή της, που, αντί να συμβάλουν στη βελτίωση του παραγωγικού ιστού και της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων, κατέληξαν, σε ορισμένες περιπτώσεις, στην εξάλειψη των τοπικών ανταγωνιστών και στη δημιουργία καταστάσεων μονοπωλίου, το χρέος που συσσωρεύεται από τη δεκαετία του 1960, το οποίο οι οφειλέτριες χώρες έχουν υπερκαλύψει με την πληρωμή των τόκων, οι δημόσιες αναπτυξιακές βοήθειες (ΔΑΒ), που δεν προορίζονται πάντα για ολοκληρωμένα και συνεκτικά έργα, αλλά μερικές φορές αποτελούν απλώς μέσα τροφοδότησης προνομιακών εμπορικών ή διπλωματικών σχέσεων, είναι όλα τους στοιχεία με καθοριστική επιρροή στην πρόοδο της κοινωνικής συνοχής στη ΛΑΚ.

5. Οι αδυναμίες των λατινοαμερικανικών κοινωνιών έναντι της διεργασίας αύξησης της κοινωνικής συνοχής

5.1 Από τα προαναφερθέντα συνάγεται ότι οι λατινοαμερικανικές κοινωνίες πάσχουν από ορισμένες βασικές ελλείψεις για την αντιμετώπιση της πρόκλησης της επίτευξης αποδεκτών επιπέδων κοινωνικής συνοχής, τις οποίες μπορούμε να συνοψίσουμε στις εξής πέντε:

5.2 Ελλείψεις στη λειτουργία του κράτους ως οργανισμού επιφορτισμένου με την υπεράσπιση του γενικού συμφέροντος και την προώθηση του κοινού καλού, ως παισιώδη ρύθμισης της ανάπτυξης της οικονομίας της αγοράς και του κοινωνικού συμφώνου και ως αναντικατάστατου μέσου για την εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής, αφού η κοινωνία των πολιτών, μόνη της, δεν έχει τα μέσα για να την επιτύχει και να τη διατηρήσει. Το κράτος, στις κοινωνίες της ΛΑΚ, δεν διαδραματίζει τον ρόλο του εκσυγχρονιστή και του προαγωγού της οικονομικής ανάπτυξης και της κοινωνικής προστασίας που ήταν βασικός σε άλλες, ανεπτυγμένες σήμερα ζώνες του πλανήτη. Ανάλογα με τις ιστορικές περιόδους και τις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε χώρας, το κράτος στη ΛΑΚ ήταν πολύ περισσότερο στην υπηρεσία των παρασιτικών συμφερόντων ορισμένων κοινωνικών ομάδων, ρόλος πολύ διαφορετικός από εκείνον που διαδραματίζει στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες ως ρυθμιστής της οικονομίας της αγοράς, μεσολαβητής στις κοινωνικές συγκρούσεις και προαγωγός της οικονομικής δραστηριότητας μέσω ενός πλαισίου κατάλληλων μικροοικονομικών, μακροοικονομικών και κοινωνικών πολιτικών για τη στήριξη της αναπτυξιακής διεργασίας. Σε πολλές περιπτώσεις, η αδυναμία του κράτους το εμπόδισε να εφαρμόσει ή ακόμη και να εξετάσει αποτελεσματικές πολιτικές υπέρ της κοινωνικής συνοχής.

5.3 Κοινωνική ανισότητα, η οποία, πέρα από τις στατιστικές για την κατανομή του πλούτου, περιλαμβάνει την παρεμπόδιση της κοινωνικής και οικονομικής κινητικότητας των πολιτών. Καθώς δεν υπάρχουν αυτοί οι μηχανισμοί ρήξης του κοινωνικού ντετερμινισμού, λειτουργούν τα πιο παραδοσιακά σχήματα αναπαραγωγής των κοινωνικών ομάδων και τάξεων. Στο πλαίσιο αυτό, τα χαρακτηριστικά μέσα συμμετοχής των δημοκρατικών συστημάτων έχουν τεράστιες δυσκολίες να εισαχθούν και να παγιωθούν ως μορφές κοινωνικής οργάνωσης.

5.4 Αδυναμία της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών. Για την πρόοδο προς την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή, δεν αρκεί η καθιέρωση δημοκρατικών θεσμών και οικονομίας της αγοράς. Είναι απαραίτητο να μετασχηματιστούν οι κοινωνίες, να εξαλειφθεί η απόλυτη ένδεια και ο αποκλεισμός, να καθιερωθούν συνθήκες που επιτρέπουν την ισοτιμία ευκαιριών, να διευκολυνθεί η πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες όπως η υγεία και η εκπαίδευση. Η διεργασία αυτή δεν μπορεί ούτε να εξασφαλιστεί από το εσωτερικό κάθε χώρας ούτε να υπαγορευθεί από το εξωτερικό. Απαιτείται από κάθε χώρα να αναλάβει τις ευθύνες της. Αυτό δεν είναι δυνατό, αν δεν υπάρχει μόνιμη συμμετοχή της κοινωνίας, μέσω των διάφορων εκφάνσεών της (πολιτικών κομμάτων, οργανώσεων εργοδοτών, συνδικαλιστικών ενώσεων, κοινωνικών οργανώσεων), στη λήψη των αποφάσεων. Ο ορθότερος και δικαιότερος καταμερισμός του πλούτου — πρώτη βάση της κοινωνικής συνοχής — προϋποθέτει πάντα τον καταμερισμό της εξουσίας, ο οποίος δεν είναι δυνατός χωρίς ενίσχυση της ΟΚΠ. Η ίδια η παραγωγικότητα του οικονομικού συστήματος πλήττεται από αυτή την έλλειψη, διότι οι καταστάσεις έλλειψης συνοχής υποσκάπτουν μόνιμως τις βάσεις της νομικής και πολιτικής σταθερότητας που κάθε οικονομικός οργανισμός έχει ανάγκη για την καλή λειτουργία του.

5.5 Ανισορροπίες στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης. Οι λατινοαμερικανικές κοινωνίες είναι ιδιαίτερα ευπαθείς σε όσα συμβαίνουν εκτός των δικών τους συνόρων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η ένταξή τους στη διεργασία της αυξανόμενης οικονομικής παγκοσμιοποίησης συνοδεύεται από απώλεια σχετικής αποτελεσματικότητας και διεθνούς ανταγωνιστικότητας των παραγωγικών τους διαρθρώσεων. Αυτό συντελεί στην επίταση του φαινομένου της «κυκλικής αιτιότητας», σύμφωνα με τον όρο του Σουηδού οικονομολόγου και νομπελίστα Myrdall, ιδίως στις φάσεις ύφεσης του διεθνούς οικονομικού κύκλου, το οποίο εμποδίζει την επίτευξη μεγαλύτερου βαθμού οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

5.6 Οι διαρθρωτικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν κατά τις τελευταίες δεκαετίες, σε πολλές περιπτώσεις με την προτροπή διεθνών οργανισμών που ασκούν διάφορες μορφές πίεσης για την εφαρμογή τους, συνέβαλαν στην όξυνση ορισμένων παραδοσιακών ανισορροπιών των εν λόγω κοινωνιών, ιδίως όσον αφορά τα επίπεδα κοινωνικής συνοχής.

6. Δυνατοί συντελεστές αύξησης της κοινωνικής συνοχής στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική

6.1 Υπό το φως της ευρωπαϊκής εμπειρίας και λαμβάνοντας υπόψη τις αδυναμίες της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της ΛΑΚ που επισημάναμε στις προηγούμενες παραγράφους, στο κεφάλαιο αυτό προσπαθούμε να επισημάνουμε μερικούς από τους συντελεστές που θα μπορούσαν να έχουν και στην περίπτωση της Λατινικής Αμερικής στρατηγική σημασία για την αύξηση της κοινωνικής συνοχής.

6.2 Κράτος, θεσμοί και πολιτική

6.2.1 Είναι αδύνατο να μιλήσουμε για κοινωνική συνοχή, αν δεν υπάρχει εξασφάλιση ίσων δικαιωμάτων για όλους τους πολίτες, με ίση κατοχύρωσή τους από τον νόμο, και αν αυτά τα δικαιώματα δεν μπορούν να διεκδικηθούν δικαστικώς και δεν υποστηρίζονται από οικονομικά και κοινωνικά προγράμματα που τα έχουν ως στόχο.

6.2.2 Είναι επίσης αδύνατο να διαρθρωθεί ένα σύγχρονο κράτος, που να επιτελεί τις λειτουργίες που του ζητούνται, χωρίς ένα δίκαιο, αποτελεσματικό και επαρκές φορολογικό σύστημα. Τα φορολογικά συστήματα στη ΛΑΚ χαρακτηρίζονται από αδυναμία των μηχανισμών διαχείρισης των εσόδων και φορολογικού ελέγχου, από τάση του συστήματος να κλίνει προς την έμμεση φορολογία, από χαμηλή φορολογική πίεση και από υψηλά επίπεδα φοροδιαφυγής. Είναι, συνεπώς, μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι κοινωνίες και οι οικονομίες της ΛΑΚ. Είναι πιθανό η υλοποίηση φορολογικών μεταρρυθμίσεων να συναντήσει την αντίσταση κοινωνικών και οικονομικών ομάδων συνηθισμένων στην οικονομική δραστηριότητα χωρίς φορολόγηση ή με ουσιαστικά φθίνουσες φορολογικές επιβαρύνσεις, αλλά αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την κοινωνική συνοχή.

6.2.3 Ομοίως, η κοινωνική συνοχή απαιτεί την ενεργό παρουσία του κράτους στην προαγωγή ειδικών πολιτικών για την αντιμετώπιση καταστάσεων κοινωνικής ανισότητας, την εφαρμογή πολιτικών ανακατανομής και αλληλεγγύης και την προώθηση των ίσων ευκαιριών για όλους τους πολίτες, εξαλείφοντας τις καταστάσεις κοινωνικού αποκλεισμού. Για τον σκοπό αυτό, στις χώρες της ΛΑΚ χρειάζονται καθολικά συστήματα κοινωνικής προστασίας, τα οποία, στις περισσότερες χώρες της περιοχής, είναι ανύπαρκτα ή πάσχουν από σοβαρές ελλείψεις ή ακόμη και ανισότητες.

6.2.3.1 Η κοινωνική συνοχή δεν επιτυγχάνεται μόνο με σχέδια δράσης κατά του κοινωνικού αποκλεισμού, αλλά είναι απαραίτητα και συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, τα οποία να παρέχουν, μεταξύ άλλων, υγειονομική περίθαλψη και συντάξεις σε όλο τον πληθυσμό. Κρίνεται, επ' αυτού του θέματος, ιδιαίτερα επείγον να αντιμετωπιστούν οι βαθιές ανισότητες που δημιουργούνται έναντι του πληθυσμού μεγαλύτερης ηλικίας, ο οποίος πολλές φορές βρίσκεται στα όρια της φτώχειας ή/και του κοινωνικού αποκλεισμού. Η θέση σε εφαρμογή δημόσιων συνταξιοδοτικών συστημάτων γενικής κάλυψης, χρηματοδοτούμενων με τεχνικές αναδιανομής, είναι απολύτως απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη λογικού βαθμού κοινωνικής συνοχής — χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν μπορούν να διατηρηθούν συμπληρωματικά συστήματα, με άλλα χαρακτηριστικά.

6.2.3.2 Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας και ασφάλισης θα πρέπει, επίσης, να αναλύσουν δυνατούς τρόπους κάλυψης των αυτοαπασχολούμενων, των οιονεί αυτοαπασχολούμενων και των εργαζομένων στην ανεπίσημη οικονομία, τομείς με μεγάλη βαρύτητα στη ΛΑΚ, αξιοποιώντας για τον σκοπό αυτό τις εμπειρίες που υπάρχουν σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες.

6.2.3.3 Η βελτίωση της δημόσιας υγείας είναι άλλος ένας βασικός συντελεστής για τη βελτίωση της κοινωνικής συνοχής στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική. Η ευρωπαϊκή εμπειρία έχει δείξει ότι, από άποψη κοινωνικής αποτελεσματικότητας, τα δημόσια συστήματα υγείας που χρηματοδοτούνται σύμφωνα με αρχές αναδιανομής είναι πολύ πιο αλληλέγγυα, λιγότερο δαπανηρά και πιο συνεκτικά από τα καθεστώτα που διέπονται από το σύστημα της ιδιωτικής ασφάλισης.

6.2.3.4 Από τη δεκαετία του 1990 και μετά, ορισμένες χώρες της ΛΑΚ έθεσαν σε εφαρμογή δημόσια κοινωνικά προγράμματα προσανατολισμένα προς την ικανοποίηση ορισμένων βασικών αναγκών των πιο ευάλωτων ομάδων. Τα προγράμματα αυτά εξαρτώνται από συγκεκριμένες απαιτήσεις ή αντιπαροχές. Έτσι, τα εκπαιδευτικά προγράμματα εξαρτώνται από τον όρο της παρακολούθησης των μαθημάτων και τα προγράμματα χορήγησης τροφίμων από τον όρο των εκστρατειών εμβολιασμού και της ενημέρωσης σε θέματα υγιεινής διατροφής. Τα προγράμματα αυτά προωθούνται και εφαρμόζονται από το κράτος και έχουν εμφανή αντίκτυπο στην ανακατανομή του εισοδήματος, όπως και στη σχολική φοίτηση και στην υγεία. Σε άλλο πλαίσιο, ορισμένες κυβερνήσεις ανέλαβαν πρωτοβουλίες για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στις πιστώσεις. Στη Βραζιλία, για παράδειγμα, διανεμήθηκαν ηλεκτρονικές κάρτες για τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε μικροπιστώσεις εγγυημένες από το κράτος. Η ΕΕ θα μπορούσε να υποστηρίξει αυτόν τον τύπο καινοτόμων μέτρων σε μια στρατηγική υπέρ της κοινωνικής συνοχής στη ΛΑΚ.

6.2.3.5 Η πλήρης κοινωνική προστασία των επίσημων εργασιακών σχέσεων, η προοδευτική επέκταση της κάλυψης στους εργαζόμενους της ανεπίσημης οικονομίας, η κοινωνική προστασία των ροών των μεταναστών και η εξάλειψη μερικών από τις θεμελιώδεις αιτίες της παιδικής θνησιμότητας αποτελούν επίσης σημαντικές προτεραιότητες μιας καλύτερης κοινωνικής κάλυψης στη ΛΑΚ.

6.2.3.6 Ορισμένες εξόχως απόκεντρες περιφέρειες της ΕΕ που βρίσκονται στη Λατινική Αμερική και στην Καραϊβική λαμβάνουν κοινοτικές διαρθρωτικές ενισχύσεις, ιδίως για την ανάπτυξη βασικών υποδομών. Ωστόσο, το επίπεδο κοινωνικής συνοχής τους εξακολουθεί να είναι πολύ πιο χαμηλό από το ευρωπαϊκό, η ισχνή ολοκλήρωσή τους στην περιοχή της Καραϊβικής τις θέτει αντιμετώπιζε με οικονομικές προκλήσεις για το μέλλον και μερικά από τα βασικά προϊόντα τους, όπως τα γεωργικά ή ο τουρισμός, ενδέχεται να υποστούν τον ανταγωνισμό των χωρών ΑΚΕ που απολαύουν προτιμησιακών συμφωνιών, ενώ το κόστος παραγωγής τους είναι υψηλότερο. Γι' αυτό, η ΕΕ πρέπει να λάβει υπόψη στις νέες δημοσιονομικές προοπτικές την ανάγκη διατήρησης των ειδικών ενισχύσεων που χορηγούνται σε αυτές τις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες της Ένωσης.

6.3 Οικονομικές υποδομές. Έρευνα και ανάπτυξη

6.3.1 Η δημιουργία παντός είδους υποδομών (ιδίως, όσον αφορά τη ΛΑΚ, στους τομείς των μεταφορών, των επικοινωνιών, του πόσιμου νερού και της ενέργειας, με υποσχέσεις βιωσιμότητας και συντήρησης) είναι βασική προϋπόθεση της οικονομικής ανάπτυξης, της διεύρυνσης της παραγωγής και του εμπορίου και, σε τελική ανάλυση, της αύξησης της παραγωγικότητας. Η αύξηση της παραγωγικότητας προϋποθέτει επίσης την ενσωμάτωση μεγαλύτερου τεχνολογικού περιεχομένου στις παραγωγικές διαδικασίες, καθώς και την κατάρτιση όλων των συντελεστών του παραγωγικού συστήματος.

6.3.2 Η προσπάθεια των κοινωνιών της ΛΑΚ να ενταχθούν με ανταγωνιστικό τρόπο στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία πρέπει να βασιστεί σε μια αποφασιστική δράση των δημόσιων αρχών και του

ιδιωτικού τομέα να αναπτύξουν πιο προηγμένες τεχνολογικές βάσεις, ούτως ώστε, όχι μόνο να γεφυρώσουν το χάσμα που τις χωρίζει από τις πιο αναπτυγμένες χώρες, αλλά και να προσπαθήσουν να κερδίσουν το στοίχημα της ανάπτυξης «από τη βάση προς τα άνω», ανταγωνιζόμενες στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας στο πλαίσιο του παγκοσμιοποιημένου συστήματος παραγωγής.

6.3.3 Οι προσπάθειες να ενισχυθεί η συνεχής επιμόρφωση, μέσω συστημάτων επαγγελματικής κατάρτισης και ακαδημαϊκής εκπαίδευσης, είναι ουσιώδεις για τον σκοπό αυτό. Στο πεδίο αυτό η ΕΕ μπορεί να συνεισφέρει με τις ειδικές της γνώσεις και την πείρα της στη διαχείριση συστημάτων επαγγελματικής κατάρτισης, στη διακρατική αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων και στη δημιουργία εκπαιδευτικών υποδομών.

6.4 Εκπαίδευση

6.4.1 Η εκπαίδευση συνιστά βασικό παράγοντα για την άρση των εμποδίων που αντιτίθενται ή δυσχεραίνουν τις διεργασίες οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και είναι το βασικό στοιχείο για την εξασφάλιση της ισότητας ευκαιριών και της κοινωνικής κινητικότητας. Δεδομένων των χαρακτηριστικών που επισημάνθηκαν ανωτέρω (χαμηλή ποιότητα, ανισότητα στην πρόσβαση και έλλειψη σύνδεσης με το σύστημα παραγωγής), η εκπαίδευση στη ΛΑΚ, αντί να αποτελεί παράγοντα προόδου, κοινωνικής κινητικότητας και προαγωγής της δικαιοσύνης, ενδέχεται να αποβεί τελικά ένας μηχανισμός που παγώνει και αναπαράγει την κοινωνική ανισότητα. Γι' αυτό, χωρίς να υποτιμώνται οι εκπαιδευτικοί χώροι που μπορεί να αναπτύξει η ιδιωτική πρωτοβουλία, το κράτος πρέπει να αναλάβει την ευθύνη για την εξασφάλιση βασικής εκπαίδευσης σε όλους τους πολίτες υπό συνθήκες επαρκούς ποιότητας, για την εξασφάλιση της πρόσβασης χωρίς διακρίσεις στις ανώτερες βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος, για την καλύτερη σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, για την ενθάρρυνση του ταλέντου όπου συναντάται και για την αποφυγή της δημιουργίας νέων μορφών αποκλεισμού εξαιτίας της καθιέρωσης της αποκαλούμενης «κοινωνίας της γνώσης».

6.5 Το σύστημα παραγωγής και ο δυναμισμός του

6.5.1 Η κοινωνική συνοχή χρειάζεται ένα αποτελεσματικό σύστημα παραγωγής, ικανό να παράγει απασχόληση και εισόδημα για όλους τους πολίτες. Γι' αυτό, είναι ουσιώδες στη ΛΑΚ να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον επιχειρηματικό ιστό τοπικού και περιφερειακού επιπέδου, ο οποίος αποτελείται από ένα ευρύ δίκτυο μικρών επιχειρήσεων, πολλές από τις οποίες ανήκουν σήμερα στην ανεπίσημη οικονομία και συμμετέχουν πλαγίως μόνο στις εθνικές αγορές, με αποτέλεσμα να έχουν πολύ μικρές δυνατότητες ανάπτυξης.

6.5.2 Η διεύρυνση της ανεπίσημης οικονομίας αποτελεί έκφραση, κατά πρώτο λόγο, της οικονομικής αδυναμίας των κρατών να ρυθμίσουν αγορές που μπορούν να επεκταθούν. Αντί για δυνατότητες διεύρυνσης, η ανεπίσημη οικονομία αντικατοπτρίζει, στις περισσότερες περιπτώσεις, οικονομίες με αναπτυξιακή υστέρηση και ελάχιστη δυνατότητα δημιουργίας αξιοπρεπών θέσεων απασχόλησης.

6.5.3 Η κοινωνική οικονομία — συνεταιρισμοί και κοινωνικές οργανώσεις — αποτελεί πολύ σημαντική οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα σε πολλές χώρες της ΕΕ. Στις λατινοαμερικανικές χώρες μπορεί να είναι ένας σημαντικός παράγοντας προς μελλοντική διερεύνηση ως εναλλακτική λύση αντί της ανεπίσημης οικονομίας για την οικονομική ανάπτυξη, τη δημιουργία απασχόλησης, την κοινωνική ενσωμάτωση και τη συμμετοχή ευρέων τμημάτων του πληθυσμού στην παραγωγική διαδικασία και αυτό αναγνωρίστηκε ρητώς στην πρόσφατη Διακήρυξη των Χωρών της Λατινικής Αμερικής⁽⁹⁾.

6.5.4 Οι ελλείψεις στον τομέα των χρηματοδοτικών πόρων είναι ένα από τα εμφανέστερα εμπόδια των παραγωγικών συστημάτων της ΛΑΚ. Αυτό που δυσχεραίνει τη μεγαλύτερη και καλύτερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση δύσκολη για τους οικονομικούς φορείς και, ιδιαίτερα, για τις ΜΜΕ (σχεδόν το 80 % των επιχειρήσεων της ΛΑΚ είναι ΜΜΕ ή πολύ μικρές επιχειρήσεις), τους αυτοαπασχολούμενους, τους συνεταιρισμούς κ.λπ. δεν είναι μόνο τα πολύ χαμηλά επίπεδα αποταμίευσης, αλλά και η αναποτελεσματικότητα των μηχανισμών διαμεσολάβησης. Χρειάζεται να αναπτυχθούν συστήματα μικροπιστώσεων και να ενισχυθεί η διαχειριστική ικανότητα των μικρών επιχειρήσεων ή των αυτοαπασχολούμενων.

6.5.5 Η σχετική σημασία που διατηρεί ακόμη ο πρωτογενής τομέας σε πολλές χώρες της ΛΑΚ τον τοποθετεί — μαζί με μια πολιτική τόσο κάθετης όσο και οριζόντιας στήριξης της βιομηχανικής ανάπτυξης — στο κέντρο των μεταρρυθμίσεων που εκκρεμούν για να επιτευχθεί μεγαλύτερη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Η επιδίωξη υψηλότερων επιπέδων παραγωγικότητας στη γεωργία, που σε πολλές χώρες αποτελεί βασική πηγή συναλλάγματος, πρέπει να συντελεστεί παράλληλα με την επίλυση κοινωνικών συγκρούσεων βαθιά ριζωμένων στις αγροτικές περιοχές της ΛΑΚ. Η γεωργική μεταρρύθμιση, με διαφορετικά σενάρια και περιεχόμενα ανάλογα με τη χώρα, εξακολουθεί να αποτελεί αναπόδραστη ανάγκη, προκειμένου να βρεθεί λύση για εκατομμύρια γεωργούς και ημερομίσθιους εργάτες που πλήττονται από τη φτώχεια, να αυξηθεί η κεφαλαιοποίηση και η παραγωγή της γεωργίας και να βελτιωθεί έτσι η οικονομική και κοινωνική συνοχή.

6.5.6 Η περιφερειακή οικονομική ολοκλήρωση (μια ολοκλήρωση όπου, εκτός από την ελευθέρωση των αγορών, προβλέπονται μηχανισμοί αντισταθμίσεων και αλληλεγγύης, αντίστοιχοι με τους μηχανισμούς των διαρθρωτικών ταμείων στην ΕΕ), όπως συντελείται σιγά-σιγά στη MERCOSUR, στην Κοινότητα των Άνδεων και μεταξύ αυτών των δύο υποπεριφερειακών ομάδων, αποτελεί ουσιώδες στοιχείο για την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της ΛΑΚ, ιδίως αν σκεφθεί κανείς την ανάγκη διαφοροποίησης των λατινοαμερικανικών οικονομιών, ανάπτυξης ανταγωνιστικών παραγωγικών τομέων και προσέλκυσης ξένων επενδύσεων.

6.6 Διεύρυνση και ποιότητα της απασχόλησης

6.6.1 Στις περισσότερες χώρες της ΛΑΚ ο όγκος της ανεργίας αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα κοινωνικά προβλήματα, κατά την άποψη των ιδίων των πολιτών τους (Αργεντινή, Ισημερινός, Κολομβία, Τζαμάικα κ.ά.), ενώ σε όλες αυτές τις χώρες η μη στα-

θερή απασχόληση αποκτά ανησυχητικές και αυξανόμενες διαστάσεις. Η επίτευξη υψηλότερου ποσοστού απασχόλησης και αξιοπρεπών συνθηκών εργασίας για όλο τον εργαζόμενο πληθυσμό είναι δύο αναπόφευκτοι και κατεπείγοντες στόχοι για τις δημόσιες αρχές και τους κοινωνικούς εταίρους της ΛΑΚ.

6.6.2 Η αύξηση και η βελτίωση της απασχόλησης είναι στόχοι που απαιτούν βαθιές και συναινετικές παρεμβάσεις στη λειτουργία των αγορών εργασίας. Οι εργασιακές μεταρρυθμίσεις που συντελέστηκαν σε πολλές χώρες της ΛΑΚ δεν επέτυχαν τους εξαγγελθέντες στόχους της δημιουργίας απασχόλησης και της αύξησης της αξιοπρεπούς εργασίας σε πολλές περιπτώσεις, μάλιστα, συνέβαλαν στη γενίκευση του επισφαλούς χαρακτήρα της απασχόλησης, που φθάνει στη μέγιστη εκθετική του δύναμη στους υψηλούς αριθμούς ανεπίσημης εργασίας που παρατηρούνται.

6.6.3 Η θέσπιση μακροοικονομικών πολιτικών με στόχο τη μείωση της άκρας οικονομικής μεταβλητότητας, η τελειοποίηση των συστημάτων εργασιακής διαμεσολάβησης, η καλύτερη σύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με τη δημιουργία απασχόλησης, η ανάπτυξη κατάλληλων μηχανισμών προστασίας των εργαζομένων από την απώλεια εσόδων λόγω της συνεχούς εναλλαγής εργασίας, η διεύρυνση των επαγγελματικών προσόντων των εργαζομένων, η τήρηση της εργασιακής νομοθεσίας και η προαγωγή εργασιακών σχέσεων βασισμένων στη διαπραγμάτευση και τη συναίνεση είναι, συνεπώς, μερικές από τις διαρθρωτικές προϋποθέσεις για τη διεύρυνση και την καλύτερη ποιότητα της απασχόλησης στη ΛΑΚ.

6.7 Εργασιακά δικαιώματα και κοινωνικός διάλογος

6.7.1 Ο πρώην Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Jacques Delors, όρισε το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο ως εκείνο που συνδυάζει κράτος και αγορά, ιδιωτική πρωτοβουλία και συλλογικά δικαιώματα, επιχείρηση και συνδικάτο. Η ύπαρξη δημοκρατικών πλαισίων για τις εργασιακές σχέσεις ήταν και είναι στην Ευρώπη βασικός παράγοντας οικονομικής ανταγωνιστικότητας και κοινωνικής συνοχής.

6.7.2 Εκτός από τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην εργασία (π.χ. εκείνων που περιέχονται στις θεμελιώδεις συμβάσεις της ΔΟΕ), αυτά τα συστήματα εργασιακών σχέσεων χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη αντιπροσωπευτικών συνδικαλιστικών και εργοδοτικών οργανώσεων, από διαδικασίες συλλογικής διαπραγμάτευσης σε διάφορα επίπεδα και, σε ορισμένες περιπτώσεις, από μορφές τριμερούς συνεννόησης των προσανατολισμών της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής (οι οποίες κυμαίνονται από διάφορους τρόπους διαπραγμάτευσης της νομοθεσίας μέχρι κοινωνικά σύμφωνα για τα εισοδήματα) και από διάφορες μορφές συμμετοχής των εργαζομένων στις επιχειρήσεις και στους κοινωνικούς θεσμούς (κοινωνική ασφάλιση, επαγγελματική κατάρτιση κ.λπ.).

6.7.3 Η ελληνική ανάπτυξη πλήρως δημοκρατικών συστημάτων εργασιακών σχέσεων είναι μία από τις κυριότερες ελλείψεις των λατινοαμερικανικών κοινωνιών για την ενίσχυση της κοινωνικής τους συνοχής.

⁽⁹⁾ 13η Σύνοδος Κορυφής των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων της Λατινικής Αμερικής, Santa Cruz de la Sierra, Βολιβία, 14 και 15 Νοεμβρίου 2003.

6.7.4 Τον Ιούλιο του 2001, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε ένα Πράσινο Βιβλίο με τίτλο «Πρόωθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την εταιρική κοινωνική ευθύνη», πρωτοβουλία η οποία προστίθεται, μεταξύ άλλων, στην «Τριμερή δήλωση αρχών για τις πολυεθνικές εταιρείες και την κοινωνική πολιτική» της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας.

6.7.5 Το προαναφερθέν Πράσινο Βιβλίο απαριθμεί μια σειρά κριτηρίων για τον ορισμό της κοινωνικής ευθύνης των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων: τον οικειοθελή χαρακτήρα των αναλαμβανόμενων ενεργειών (που υπερβαίνουν, συνεπώς, τις νομικές υποχρεώσεις στις οποίες υπόκεινται οι επιχειρήσεις), τη διάρκεια της αναλαμβανόμενης δέσμευσης (όχι μεμονωμένες ενέργειες, αλλά μια νέα μορφή διοίκησης της επιχείρησης), τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών, εντός και εκτός της επιχείρησης, στα θέματα που τα αφορούν και την απαίτηση διαφάνειας κατά την επίδειξη των πρακτικών κοινωνικής ευθύνης.

6.7.6 Τα κριτήρια αυτά θα πρέπει να προωθηθούν, προκειμένου να τα υιοθετήσουν οικειοθελώς όλες οι πολυεθνικές επιχειρήσεις που αναπτύσσουν δραστηριότητα στη ΛΑΚ και ιδιαίτερα οι ευρωπαϊκές, ώστε να καταστούν ενισχυτικό και υποδειγματικό στοιχείο για την ανάπτυξη δημοκρατικών πλαισίων εργασιακών σχέσεων και υπεύθυνης συμπεριφοράς των επιχειρήσεων όσον αφορά τον σεβασμό των εργασιακών δικαιωμάτων και των περιβαλλοντικών υποχρεώσεων.

6.8 Μια διαρθρωμένη κοινωνία. Η ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών

6.8.1 Για την επίτευξη υψηλότερων επιπέδων δημοκρατίας, ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού και χρηστής διακυβέρνησης απαιτείται αύξηση των μορφών κοινωνικής συμμετοχής. Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών αποτελεί έκφραση των αιτημάτων των πολιτών για επίτευξη του γενικού συμφέροντος, κίνητρο για μια πιο αποτελεσματική διαχείριση των δημόσιων πραγμάτων, μέσο ελέγχου από μέρους των πολιτών και μορφή πραγματικής συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων στους δημόσιους και ιδιωτικούς θεσμούς. Αποτελεί προϋπόθεση της καλής δημοκρατικής διακυβέρνησης.

6.8.2 Σύμφωνα με το Λατινοβαρόμετρο, «το πιο εμφανές χαρακτηριστικό στοιχείο της λατινοαμερικανικής κουλτούρας είναι τα χαμηλά επίπεδα διαπροσωπικής εμπιστοσύνης». Η ενθάρρυνση συλλογικών έργων αποτελεί, επομένως, βασική προϋπόθεση για την πολιτική στήριξη της πρόκλησης της κοινωνικής συνοχής στη ΛΑΚ.

6.8.3. Η ενίσχυση αντιπροσωπευτικών οικονομικών και κοινωνικών οργανώσεων με ικανότητα σύναψης συμφωνιών και ανεξαρτησία είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη καρποφόρου κοινωνικού διαλόγου και διαλόγου των πολιτών και, τελικά, για την ίδια την ανάπτυξη των λατινοαμερικανικών χωρών.

6.8.4 Στην ευρωπαϊκή εμπειρία, η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών υλοποιήθηκε ιστορικά, εκτός από το σύστημα των κομμάτων, και με τα προαναφερθέντα συστήματα εργασιακών σχέσεων και κοινωνικού διαλόγου — μία από τις εκφάνσεις των οποίων ήταν

και η σύσταση Οικονομικών και Κοινωνικών Επιτροπών ή Συμβουλίων — και με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στους διάφορους κοινωνικούς θεσμούς (κοινωνικό διάλογο, κοινωνική προστασία, συστήματα προστασίας από την ανεργία, δημόσια ιδρύματα απασχόλησης και κατάρτισης κ.λπ.), τόσο σε τομεακό όσο και σε διατομεακό επίπεδο.

6.8.5 Η νομική αναγνώριση της σύστασης κοινωνικών ενώσεων — μεταξύ των οποίων τα τελευταία χρόνια έχουν αποκτήσει ιδιαίτερη σπουδαιότητα και σημασία οι ΜΚΟ — ήταν άλλος ένας από τους πυλώνες στους οποίους στηρίχθηκε η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, όπως ήταν και οι συνομιλίες με διάφορες οργανώσεις υπεράσπισης συγκεκριμένων ομάδων και, πιο πρόσφατα, η ανάπτυξη του διαλόγου των πολιτών.

6.8.6 Το τοπικό πλαίσιο αποδείχθηκε ιδιαίτερα πρόσφορο για τη διάρθρωση αυτής της συμμετοχής, όπως και για την αλληλεπίδραση μεταξύ των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων του κοινωνικού διαλόγου και του διαλόγου των πολιτών.

7. Οι σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική. Η επίδρασή τους στην κοινωνική συνοχή

7.1 Η ΕΟΚΕ έχει εκδώσει σειρά γνωμοδοτήσεων για τις σχέσεις ΕΕ-ΛΑΚ, για την πρωτοβουλία της Αμερικανικής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (FTAA/ALCA) και για τις σχέσεις με διάφορες περιφερειακές ομάδες ή χώρες (MERCOSUR, Μεξικό, Χιλή), στις οποίες ανέλυσε την κατάστασή τους, ιδίως από την οπτική της κοινο-κοινονομικής διάστασης των διάφορων συμφωνιών σύνδεσης.

7.2 Πληρέστερες και πιο ισορροπημένες σχέσεις

7.2.1 Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, η εμβάθυνση των σχέσεων της ΕΕ με τη ΛΑΚ μπορεί, υπό συγκεκριμένες συνθήκες, να συμβάλει δυναμικά στην επίτευξη μεγαλύτερης κοινωνικής συνοχής στη Λατινική Αμερική. Προς τούτο, η ΕΕ συνήψε πρόσφατα συμφωνίες πολιτικής σύνδεσης με την Κοινότητα των Ανδεων και με την Κεντρική Αμερική. Καθόρισε, επίσης, συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα και χρονική προθεσμία για την αποπεράτωση των διαπραγματεύσεων με την MERCOSUR.

7.2.2 Η ΕΟΚΕ ήταν πάντοτε υπέρ της ταχείας αποπεράτωσης αυτών των διαπραγματεύσεων με τη MERCOSUR, ώστε να μην εξαρτώνται από τις διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ — οι οποίες έχουν μείνει στάσιμες μετά την αποτυχία της τελευταίας διάσκεψης κορυφής στο Κανκούν — καθώς επίσης υπέρ μιας ισορροπημένης και ικανοποιητικής συμφωνίας, που να συμπεριλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τα γεωργικά θέματα και τις συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών.

7.2.3 Η σύναψη συμφωνίας με τη MERCOSUR και η εμβάθυνση των συμφωνιών με την Κοινότητα των Ανδεων και την Κοινή Αγορά της Κεντρικής Αμερικής αναμένεται να συντελέσουν σε μια καλύτερη ισορροπία των οικονομικών σχέσεων της ΕΕ με τη ΛΑΚ, που σήμερα χαρακτηρίζονται από το αυξανόμενο έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου των λατινοαμερικανικών χωρών έναντι της ΕΕ.

7.2.4 Κατά την ΕΟΚΕ, για την ανάπτυξη μιας στρατηγικής συμμαχίας μεταξύ των δύο περιφερειών, σαν αυτή που συνέστησαν οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων στις συνόδους κορυφής του Ρίο και της Μαδρίτης, απαιτείται ο καθορισμός ενός κοινού προγράμματος εργασίας, το οποίο θα επιτρέπει να αρχίσουν σύντομα οι διαπραγματεύσεις για μια συμφωνία σύνδεσης με ολοκληρή την περιφέρεια της Λατινικής Αμερικής.

7.2.5 Τα θεσμικά μέσα των σχέσεων ΕΕ-ΛΑΚ συνίστανται βασικά σε συμφωνίες και συνόδους κορυφής. Για να θεσπιστεί ένα πιο επιχειρησιακό πρόγραμμα εργασίας, χρειάζεται να εφαρμοστούν πιο διαρθρωμένοι τύποι σχέσης. Στις σχέσεις της ΕΕ με τις χώρες ΑΚΕ υπάρχει ήδη μια Μικτή Κοινοβουλευτική Συνέλευση και μία Μόνιμη Γραμματεία, με έδρα τις Βρυξέλλες. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, θα πρέπει να αναπτυχθούν πιο ευέλικτοι, πιο μόνιμοι και πιο διαρθρωμένοι μηχανισμοί σχέσης μεταξύ της ΕΕ και της ΛΑΚ, για να προαχθεί αυτή η ευρωλατινοαμερικανική συμμαχία.

7.2.6 Πρόκειται, σε τελική ανάλυση, για τον στρατηγικό προσανατολισμό των σχέσεων της ΕΕ, με όλες τους τις συνιστώσες — αναπτυξιακή βοήθεια και συνεργασία, αλλά και των εμπορικών, τεχνολογικών, πολιτικών, εκπαιδευτικών, πολιτιστικών κ.λπ. σχέσεων — κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εμπεριέχεται πάντα στη διατύπωσή τους ο στόχος της κοινωνικής συνοχής στη ΛΑΚ.

7.2.7 Πέρα από τις εμπορικές συμφωνίες, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι σχέσεις της ΕΕ με τη ΛΑΚ είναι σημαντικές για την ενίσχυση του ρόλου της ΕΕ στο διεθνές πλαίσιο, για τη στήριξη μιας διαδικασίας περιφερειακής ολοκλήρωσης στη ΛΑΚ, η οποία, αντίθετα από ό,τι το αρχικό σχέδιο της FTAA, θα επιτρέπει στην περιφέρεια, όπως και στις διάφορες υποπεριφερειακές ομάδες, να έχουν μεγαλύτερη διαπραγματευτική ικανότητα στο διεθνές πλαίσιο, και για την προώθηση μιας νέας διεθνούς οικονομικής τάξης και μιας παγκόσμιας διαχείρισης της παγκοσμιοποίησης, η οποία θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από πολυμέρεια, σεβασμό του διεθνούς δικαίου, προστασία του περιβάλλοντος, υπεράσπιση της ειρήνης και μείωση των αναπτυξιακών διαφορών μεταξύ του βόρειου και του νότιου ημισφαιρίου.

7.3 Ενίσχυση και συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών

7.3.1 Οι σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και της ΛΑΚ θα πρέπει, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να προωθήσουν διαδικασίες περιφερειακής ολοκλήρωσης της Λατινικής Αμερικής, οι οποίες να περιλαμβάνουν, κατά το πρότυπο της ευρωπαϊκής οικοδόμησης, εκτός από τη μεγαλύτερη κλίμακα των αγορών για τη διευκόλυνση της οικονομικής δραστηριότητας, μηχανισμούς αλληλεγγύης και κοινωνικούς κανόνες που να συνοδεύουν την υλοποίηση της ενιαίας αγοράς αυτών των διαδικασιών και να συμβάλλουν στην αύξηση του βαθμού κοινωνικής συνοχής.

7.3.2 Έτσι, η ΕΟΚΕ συνιστά να χρηματοδοτήσει η ΕΕ, κατά το πρότυπο του σχεδίου «Στήριξης της κοινωνικο-εργασιακής

διάστασης της MERCOSUR», σχέδια για την ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης των διαδικασιών υποπεριφερειακής ολοκλήρωσης και την ενδυνάμωση των συμβουλευτικών οργάνων της ΟΚΠ στο σύνολο της ΛΑΚ.

7.3.3 Επίσης, η ΕΟΚΕ ζητεί να προβλεφθούν, σε όλες τις συμφωνίες της ΕΕ με τις διάφορες χώρες ή υποπεριφερειακές ομάδες της ΛΑΚ, θεσμοθετημένες διαδικασίες — όπως οι Μικτές Συμβουλευτικές Επιτροπές — συμμετοχής της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και διαβούλευσης μαζί της κατά την ανάπτυξη αυτών των συμφωνιών. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, η ΕΕ θα πρέπει να υποστηρίξει τη σύσταση οργάνων συμμετοχής της ΟΚΠ όπου δεν υπάρχουν ακόμη ή την ενίσχυσή τους όπου υπάρχουν σε εμβρυακή μορφή.

7.3.4 Η ενθάρρυνση των άμεσων σχέσεων μεταξύ των κοινωνικο-επαγγελματικών οργανώσεων της ΕΕ και της ΛΑΚ μπορεί να συμβάλει στη μεταφορά εμπειριών, σε οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανταλλαγές και στην ενίσχυση των οργάνων της ΟΚΠ. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι ήδη υπάρχουσες εμπειρίες — Επιχειρηματικό Φόρουμ ΕΕ-MERCOSUR, Φόρουμ των ΜΚΟ ΕΕ-Κεντρικής Αμερικής και Φόρουμ των ΜΚΟ ΕΕ-Μεξικού — θα πρέπει να διευρυνθούν και σε άλλους τομείς όπως ο συνδικαλιστικός (άρχισε ήδη να λειτουργεί ένα Φόρουμ Εργαζομένων ΕΕ-MERCOSUR), ο γεωργικός ή ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας.

7.3.5 Επίσης, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι θα πρέπει να δημιουργηθεί στην ΕΕ, κατά το πρότυπο των υφιστάμενων θέσεων του προϋπολογισμού για την ενίσχυση της αστικής ανάπτυξης, των ανταλλαγών τεχνολογίας ή των ανταλλαγών για σκοπούς επαγγελματικής κατάρτισης, μία θέση του προϋπολογισμού αφιερωμένη στην ενίσχυση των συνδικαλιστικών, επιχειρηματικών, κοινωνικών κ.λπ. οργάνων της ΟΚΠ στη ΛΑΚ.

7.3.6 Η Παγκόσμια Τράπεζα και το ΔΝΤ θα πρέπει επίσης να συμμετάσχουν στην ενίσχυση των οργάνων των κοινωνικών εταιρών και της κοινωνίας των πολιτών σε συνεργασία με την ΕΟΚΕ και τα άλλα όργανα της ΕΕ, όπως και με τη ΔΟΕ.

7.3.7 Η ύπαρξη ενός ανεπτυγμένου πλαισίου εργασιακών σχέσεων είναι ουσιώδης προϋπόθεση για την εμφάνιση διαδικασιών κοινωνικού διαλόγου, οι οποίες να ευνοούν τις παραγωγικές επενδύσεις, την αξιοπρεπή εργασία και τα εργασιακά δικαιώματα, μια προοπτική σταθερότητας για την οικονομική δραστηριότητα, τις παραγωγικές μεταλλαγές και την καλύτερη κατανομή του εισοδήματος. Στην ενίσχυση των κοινωνικών εταιρών, των συστημάτων διαπραγμάτευσης και επίλυσης των συγκρούσεων μεταξύ των μερών, των μορφών συμμετοχής στις επιχειρήσεις και του διαλόγου μεταξύ όλων των κοινωνικών φορέων θα μπορούσαν να συμβάλουν οι ευρωπαϊκές εμπειρίες και επιχειρηματικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις, όπως και διάφορα όργανα τόσο κοινοτικού όσο και εθνικού επιπέδου.

7.4 Παραγωγικές επενδύσεις και κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων

7.4.1 Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένας από τους πιο σημαντικούς επενδυτές στη Λατινική Αμερική. Η ροή των άμεσων επενδύσεων από τις ευρωπαϊκές χώρες διατηρεί αυξητική τάση, έτσι ώστε σήμερα να αντιστοιχεί στον μεγαλύτερο όγκο επενδυτικών πόρων που εισέρχονται στην περιοχή. Για να δημιουργηθούν οι εθνικές και διεθνείς συνθήκες για τη διασφάλιση της ποιότητας και της σταθερότητας αυτών των ροών, απαιτείται συνεργασία μεταξύ της ΕΕ και της ΛΑΚ, ιδίως για την εξασφάλιση επενδύσεων σε υποδομές ως βάσης για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων. Κατά την ΕΟΚΕ, η αποφασιστική δράση των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων που επενδύουν στη Λατινική Αμερική, με την υποστήριξη των κοινωνικών οργάνων και των κρατών μελών, πρέπει να αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο των σχέσεων με τη ΛΑΚ και της αύξησης των επιπέδων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της.

7.4.2 Η χρηματοδοτική στήριξη για την ενίσχυση των ΜΜΕ αποδεικνύεται ιδιαίτερα σημαντική στη ΛΑΚ, προπαντός για τη βελτίωση τόσο του φυσικού και τεχνολογικού της κεφαλαίου όσο και του ανθρώπινου δυναμικού της. Από αυτή την άποψη, θα ήταν πολύ θετικό να δημιουργηθεί ένα Ταμείο ΜΜΕ για τη Λατινική Αμερική, με συνεισφορές των κρατών μελών και της ΕΕ.

7.4.3 Η αύξηση αυτή των ευρωπαϊκών επενδύσεων θα πρέπει να συνοδεύει από την ενίσχυση της οικειοθελούς δέσμευσης των επιχειρήσεων που επενδύουν στη ΛΑΚ να αναπτύξουν μια πολιτική κοινωνικής ευθύνης, η οποία να υπερβαίνει τις σχετικές εθνικές απαιτήσεις, είτε αυτές είναι νομικές είτε συμβατικές — και τα βασικά εργασιακά πρότυπα της ΔΟΕ και να μπορεί, έτσι, να αποτελεί στοιχείο αναφοράς κατά την οικοδόμηση δημοκρατικών πλαισίων εργασιακών σχέσεων.

7.4.3 Η θέσπιση ενός Χάρτη με τις αρχές της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων, αρχίζοντας από τις ευρωπαϊκές, ο οποίος θα μπορεί να εφαρμόζεται ελεύθερα από τις επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στην περιοχή, θα συμβάλει σημαντικά στην ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου, του σεβασμού του περιβάλλοντος και, τελικά, της κοινωνικής συνοχής στη ΛΑΚ.

7.5 Μετανάστευση

7.5.1 Οι μεταναστευτικές ροές από τη ΛΑΚ προς την ΕΕ έχουν αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Η ΕΕ θα μπορούσε να συμβάλει στην κοινωνική συνοχή της ΛΑΚ με συμφωνίες που θα διευκολύνουν τη νόμιμη μετανάστευση, την ένταξη των μεταναστών και των οικογενειών τους στα κράτη μέλη της ΕΕ και τη διάρθρωση μιας πολιτικής (προγράμματα εκπαίδευσης και χρηματοδότησης παραγωγικών εγχειρημάτων με βάση την επαγγελματική πείρα, αποταμίευση, επαναπατριsmός των αποδήμων κ.λπ.) που θα αναπτυχθεί από κοινού από τις χώρες προέλευσης και υποδοχής. Θα μπορούσε έτσι να μετριαστεί η απώλεια ταλέντων και πρωτοβουλίας που συνεπάγονται για τις λατινοαμερικανικές χώρες οι διεργασίες μετανάστευσης προς την ΕΕ.

7.6 Επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια

7.6.1 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ΕΕ, όπως ζήτησε πρόσφατα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, θα πρέπει να αναπτύξει και να χρηματοδοτήσει επαρκώς ένα Ταμείο Διπεριφερειακής Αλληλεγγύης για τη Λατινική Αμερική (οι πόροι του οποίου θα προορίζονται για την κάλυψη της διαχείρισης και της χρηματοδότησης προγραμμάτων υγείας, εκπαίδευσης και καταπολέμησης της άκρας ένδειας, μεταξύ άλλων), να αυξήσει, σε σχέση με τις ήδη ανειλημμένες δεσμεύσεις της Ένωσης και των κρατών μελών της, το ύψος των συνεισφορών που προορίζει για τη Λατινική Αμερική με τη μορφή δημόσιας αναπτυξιακής βοήθειας (ΔΑΒ) και να αναπροσανατολίσει τους τρόπους εφαρμογής τους. Θα πρέπει επίσης να βελτιώσει τον συντονισμό με άλλους περιφερειακούς ή διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

7.6.2 Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η ΕΕ θα πρέπει να ενσωματώσει τον στρατηγικό στόχο της κοινωνικής συνοχής σε όλες τις σχέσεις της (εμπορικές, τεχνολογικές, επιχειρηματικές, εκπαιδευτικές κ.λπ.) με τη ΛΑΚ. Ωστόσο, τόσο η αναπτυξιακή βοήθεια όσο και η αναπτυξιακή συνεργασία εξακολουθούν να έχουν μεγάλη σημασία. Στις πιο φτωχές χώρες της ΛΑΚ, η ΕΕ θα πρέπει να επικεντρωθεί στις προσπάθειες καθορισμού μιας στρατηγικής για τη μείωση της φτώχειας, εξασφαλίζοντας τον προσανατολισμό της βοήθειας προς τον κεντρικό στόχο της καταπολέμησης της φτώχειας και προωθώντας έναν υψηλότερο βαθμό συντονισμού μεταξύ των χρηματοδοτών (τουλάχιστον των κοινοτικών). Στην περίπτωση των χωρών της ΛΑΚ με χαμηλότερη σχετική ανάπτυξη, η αναπτυξιακή συνεργασία της ΕΕ θα πρέπει να προσανατολιστεί προς τη διευκόλυνση των συνθηκών ένταξης των χωρών αυτών με πλεονεκτικούς όρους στο διεθνές περιβάλλον, τη μείωση του βαθμού της εξωτερικής τους ευπάθειας και την προώθηση πολιτικών που διορθώνουν τα επίπεδα ανισότητας και συντελούν στη νομιμοποίηση και την κοινωνική εδραίωση των θεσμών, συνδυάζοντας για τον σκοπό αυτό τον κοινωνικό διάλογο, την τεχνική βοήθεια, τη χρηματοδοτική συνεργασία και τη στήριξη στο διεθνές πλαίσιο.

7.6.3 Σε όλες τις περιπτώσεις, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να προσπαθήσουν να βελτιώσουν την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα της βοήθειας. Πρώτον, προσπαθώντας να βελτιώσουν τον βαθμό συνοχής των δημόσιων πολιτικών· δεύτερον, αυξάνοντας τον συντονισμό μεταξύ των χρηματοδοτών· και, τρίτον, στηρίζοντας τις διαδικασίες ανάληψης της ευθύνης για την ανάπτυξη από τους παραλήπτες της βοήθειας, στους οποίους πρέπει να ανατίθενται οι βασικές αποφάσεις στις διαδικασίες σχεδιασμού και διαχείρισης των παρεμβάσεων.

7.6.4 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, ένα μέρος της κοινοτικής βοήθειας θα πρέπει να αφιερωθεί στην ενίσχυση της διαπραγματευτικής ικανότητας των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών της ΛΑΚ στους διεθνείς οργανισμούς — μέσω της υποστήριξης και της ενίσχυσης των αρμόδιων οργάνων. Εξάλλου, σε όλες τις χώρες της περιοχής, οι προσπάθειες της ΕΕ είναι απαραίτητο να επικεντρώνονται στην κατάρτιση ανθρώπινων πόρων προσαρμοσμένων στις συνθήκες των τοπικών αγορών και στην ενίσχυση των θεσμών.

7.7 Μείωση του βάρους του εξωτερικού χρέους και χρηματοδότηση της ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής

7.7.1 Το εξωτερικό χρέος εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για την ανάπτυξη σε πολλές χώρες της ΛΑΚ. Το υψηλό εξωτερικό χρέος και η υπολειτουργία των χρηματαγορών είναι παράγοντες που σχετίζονται και επηρεάζουν την υλοποίηση τόσο ξένων όσο και εγχώριων επενδύσεων. Όσον αφορά το χρέος, παρά την πρωτοβουλία της Παγκόσμιας Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου για την ελάφρυνση του χρέους των βαρύτερα χρεωμένων φτωχών χωρών (η Βολιβία, η Γουιάνα, η Νικαράγουα και η Ονδούρα είναι μερικές από τις λατινοαμερικανικές χώρες που ωφελούνται από αυτήν την πρωτοβουλία), τα προβλήματα των χωρών αυτών δεν έχουν επιλυθεί. Ακόμη και η παραγραφή του χρέους δεν θα είναι αρκετή, αν δεν συνοδευθεί από μέτρα στήριξης των παραγωγικών επενδύσεων.

7.7.2 Πάνω από το 50 % του χρέους των χωρών της ΛΑΚ είναι προς τα κράτη μέλη της ΕΕ. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, να ξεκινήσουν διαδικασίες για την επανεξέταση, στους πολυμερείς οργανισμούς, των όρων αναδιαπραγμάτευσης του χρέους, τη θέσπιση μεθόδων εξόφλησής του μέσω προγραμμάτων περιβαλλοντικής ή εκπαιδευτικής συνεργασίας κ.λπ. ή ακόμη και την παραγραφή του χρέους σε συνδυασμό με δεσμεύσεις επενδύσεων (στήριξη της ανάπτυξης της υπαίθρου, ενίσχυση των ΜΜΕ, δημιουργία βασικών υποδομών, προγράμματα παροχής κινήτρων για νέα παραγωγικά εγχειρήματα από μέρους των επαναπατρισθέντων μεταναστών κ.ά.).

7.7.3 Η άντληση χρηματοδοτικών πόρων από τις διεθνείς χρηματαγορές είναι αναπόφευκτη για τις χώρες της ΛΑΚ, που έχουν περιορισμένη δυνατότητα εσωτερικού σχηματισμού κεφαλαίου. Η πρόσβαση στις χρηματαγορές αυτές, υπό κατάλληλες συνθήκες επάρκειας και κόστους, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους οργανισμούς αξιολόγησης του κινδύνου (rating), οι οποίοι, λειτουργώντας σε κατάσταση πρακτικού ολιγοπωλίου, αποσταθεροποιούν σε πολλές περιπτώσεις χρηματοδοτικά τις εθνικές αγορές και την πρόσβαση των χωρών της ΛΑΚ στις διεθνείς πιστώσεις. Η ενίσχυση, από τα κοινοτικά όργανα και από τους ευρωπαϊκούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, του ανταγωνισμού στις αγορές rating, θα μπορούσε να συμβάλει στη μεγαλύτερη ανάπτυξη και συνοχή στη ΛΑΚ.

7.8 Ενίσχυση του τοπικού επιπέδου

7.8.1 Στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, το τοπικό επίπεδο αποκτά ενισχυμένη σημασία ως βασικό πλαίσιο τόσο για την παραγωγική ανάπτυξη, τη δημιουργία απασχόλησης και την κοινωνική ενσωμάτωση όσο και για την υλοποίηση μιας περισσότερο συμμετοχικής δημοκρατίας. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της έχουν πείρα και θεσμούς (τις διάφορες μορφές κοινωνικού διαλόγου, την Επιτροπή των Περιφερειών, τη Διάσκεψη Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών της Ευρώπης κ.λπ.) που θα μπορούσαν να συμβάλουν πολύ σημα-

ντικά στην ενίσχυση των τοπικών αρχών και των δράσεων στο τοπικό επίπεδο.

7.9 Ενίσχυση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας

7.9.1 Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας είναι κεντρικά στοιχεία μιας στρατηγικής με στόχο την κοινωνική ενσωμάτωση, τη μείωση της φτώχειας και την αύξηση της κοινωνικής ευημερίας στην περιφέρεια της Λατινικής Αμερικής. Η ΕΕ θα μπορούσε να συμβάλει στον στόχο αυτό με την ενίσχυση καθολικών συστημάτων κοινωνικής προστασίας, την προώθηση της σύναψης διεθνών συμφωνιών μεταξύ των διάφορων χωρών της ΛΑΚ για τον συντονισμό των νομοθεσιών τους σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης, τη στήριξη του εκσυγχρονισμού της διαχείρισης των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και την ενθάρρυνση της εξειδικευμένης κατάρτισης σε αυτά τα θέματα.

7.10 Ενίσχυση και εξισορρόπηση της περιφερειακής ανάπτυξης της ΛΑΚ

7.10.1 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η ΕΕ θα μπορούσε να συμβάλει στη βελτίωση και τη μεγαλύτερη εξισορρόπηση της περιφερειακής ανάπτυξης της ΛΑΚ, σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξη και τη μεγαλύτερη αυτονομία της περιοχής, όχι μόνο μέσω συμφωνιών σύνδεσης, αλλά και μέσω τεχνικής βοήθειας, επενδύσεων σε υποδομές, θεσμικών διαδικασιών και της πείρας από τις κοινωνικές πολιτικές της. Στη συμβολή αυτή θα πρέπει να έχουν εξέχοντα ρόλο όχι μόνο η ΕΕ ή οι εθνικές κυβερνήσεις, αλλά και οι επιχειρηματικές, συνδικαλιστικές και κοινωνικές οργανώσεις.

7.11 Αειφόρος ανάπτυξη

7.11.1 Καθώς είναι κοινώς αποδεκτό ότι δεν είναι δυνατό να εξασφαλιστεί αειφόρος ανάπτυξη, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, αν δεν υπάρξει πρόοδος στη μέριμνα για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, η ΕΕ θα μπορούσε να βοηθήσει τις χώρες της ΛΑΚ, στο πλαίσιο των σχέσεών της μαζί τους, να προωθήσουν μία εξειδίκευση της παραγωγής που να μην επιταχύνει την εξάντληση των φυσικών πόρων, που είναι τόσο άφθονοι στην περιοχή.

7.12 Η υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

7.12.1 Πολλές εκθέσεις διεθνών οργανισμών τονίζουν τις δυσκολίες που υπάρχουν στη ΛΑΚ για την εξασφάλιση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελούν, σε αρκετές περιπτώσεις, αντικείμενο δίωξης, δυσφήμισης, βασανιστηρίων ή δολοφονίας. Σύμφωνα με μία έκθεση των Ηνωμένων Εθνών του 2002, το 90 % των δολοφονιών υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον κόσμο συμβαίνουν στη Λατινική Αμερική. Η δίωξη καθ' όλα νόμιμων κοινωνικών ηγετών ως εγκληματιών αποτελεί μεγάλη τροχοπέδη για την καταπολέμηση του αποκλεισμού και της κοινωνικής ανισότητας. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, θα ήταν ιδιαίτερο σκόπιμο να θεσπίσει η ΕΕ ένα Πρόγραμμα Προστασίας των Υπερασπιστών των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στη ΛΑΚ.

7.13 Ανοιχτή γνωμοδότηση

7.13.1 Η παρούσα γνωμοδότηση είναι ανοιχτή και θα ολοκληρωθεί μόνο μετά τη συζήτηση για την κοινωνική συνοχή στη ΛΑΚ κατά την Τρίτη Συνάντηση της Οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών ΕΕ-Λατινικής Αμερικής, που θα πραγματοποιηθεί στο Μεξικό τον προσεχή Απρίλιο. Εδώ διατυπώνουμε μερικές προτάσεις για τις δυνατές συνεισφορές που θα μπορούσε να προωθήσει η ΕΕ για την αύξηση της κοινωνικής συνοχής στη ΛΑΚ. Λείπει, όμως, η συμβολή των απόψεων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής για το τι πρέπει να γίνει σε ορισμένους στρατηγικούς τομείς — τον ρόλο του κράτους και των οργάνων του, τη φορολογία, την εκπαίδευση, την υγεία, την

κοινωνική ασφάλιση, τις οικονομικές υποδομές και τη βιομηχανική πολιτική, τα πλαίσια εργασιακών σχέσεων, τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων — για να επιτευχθεί υψηλότερο επίπεδο κοινωνικής συνοχής στην περιοχή. Όταν λάβουμε τις συμβολές τους και πραγματοποιηθεί η σχετική συζήτηση, θα μπορέσουμε να προσθέσουμε ένα παράρτημα στην παρούσα γνωμοδότηση ή και να εκπονήσουμε μια άλλη, συμπληρωματική, για να διαβιβάσουμε έτσι στην Επιτροπή τις «απόψεις της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών της Λατινικής Αμερικής, της Καραϊβικής και της Ευρώπης», στις οποίες αναφέρθηκε ο Επίτροπος Patten στην επιστολή με την οποία ζήτησε αυτή τη γνωμοδότηση.

Βρυξέλλες, 25 Φεβρουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2913/92 του Συμβουλίου περί θεσπίσεως Κοινοτικού Τελωνειακού Κώδικα»

[COM(2003) 452 τελικό - 2003/0067 (COD)]

(2004/C 110/13)

Στις 4 Αυγούστου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το Ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία Αγορά, Παραγωγή και Κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Φεβρουαρίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Simpson.

Κατά την 406η σύνοδο ολομέλειας της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004, (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου 2004), η ΕΟΚΕ υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 67 ψήφους υπέρ, και μία αποχή:

1. Εισαγωγή

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) έχει δείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την εξέλιξη των τελωνειακών πολιτικών, επειδή αυτές αφορούν στις εισαγωγές, τις εξαγωγές και το διαμετακομιστικό εμπόριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και υποστηρίζει τις αλλαγές που είχαν ως στόχο να ενισχύσουν το ρόλο των τελωνειακών αρχών κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, παράλληλα με την ανάγκη να αυξηθούν τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η εσωτερική αγορά με τον περιορισμό στο ελάχιστο οποιασδήποτε καθυστέρησης ή ασυνέχειας όσον αφορά στην εφαρμογή του Κοινοτικού Τελωνειακού Κώδικα ⁽¹⁾.

1.2 Η ΕΟΚΕ συμμαρύνει τις φιλοδοξίες που εκφράζονται στο δημοσίευμα της Επιτροπής για τα πλεονεκτήματα που προσφέρει ένα απλό και χωρίς χαρτιά περιβάλλον, στο οποίο οι τελωνειακές λειτουργίες μπορούν να τύχουν μιας περισσότερο αποδοτικής και αποτελεσματικής διαχείρισης.

1.3 Η ΕΟΚΕ σημειώνει, επίσης, την αλλαγή πορείας στη στρατηγική προσέγγιση των πολιτικών για τις τελωνειακές υπηρεσίες, με την επιπλέον έμφαση που ορθώς αποδίδεται τελευταία στις προκλήσεις της εφαρμογής των κοινών τελωνειακών πολιτικών σε μια σειρά από εξωτερικά σύνορα που θα προκύψουν με τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σημειώνει, επίσης, την αλλαγή περιβάλλοντος που είναι απόρροια των αυξημένων ανησυχιών —ιδιαιτέρως σε σχέση με την εμπειρία των Ηνωμένων Πολιτειών— σχετικά με τις διαδικασίες για την προστασία της ασφάλειας των πολιτών της Ένωσης.

1.4 Συνεπώς, η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τις ανακοινώσεις που εξέδωσε η Επιτροπή και υποστηρίζει τις τροποποιήσεις που προτείνονται για τον Κοινοτικό Τελωνειακό Κώδικα με την αναθεώρηση του κανονισμού 2913/92.

2. Ανακοίνωση: ένα απλό περιβάλλον χωρίς χαρτιά

2.1 Στην ανακοίνωση σκιαγραφείται ο εποικοδομητικός ρόλος που μπορεί να διαδραματίζει η Επιτροπή συντονίζοντας και βελτιώνοντας τις διάφορες τελωνειακές διαδικασίες των κρατών μελών.

Κάθε κράτος μέλος παραμένει υπεύθυνο για τη διοίκηση των τελωνειακών υπηρεσιών, αλλά θα επωφεληθεί εάν οι διαδικασίες αυτές έχουν μια λογική διάταξη και είναι σχεδιασμένες με τρόπο που διευκολύνει τη διασυννοριακή συνεργασία.

2.2 Στην ιδανική περίπτωση, οι διαδικασίες πρέπει να εναρμονιστούν έτσι ώστε να ενισχύσουν τον αντίκτυπο της ενιαίας αγοράς που λειτουργεί χωρίς εσωτερικά σύνορα και με την εφαρμογή ενός συγκεκριμένου διοικητικού πλαισίου για τις τελωνειακές υπηρεσίες.

2.3 Η εναρμόνιση αυτή όχι μόνο εξαρτάται από τους διάφορους βαθμούς αμοιβαίας συνεργασίας στο χώρο της διοίκησης και από την καθιέρωση συγκεκριμένων μηχανισμών πιστοποίησης, αλλά μπορεί να ενισχυθεί περαιτέρω εάν τυποποιηθούν τα έγγραφα και εκσυγχρονιστούν οι μέθοδοι διαβίβασης.

2.4 Συνεπώς, δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι η Επιτροπή προτείνει αρχές για την απλούστευση και την εφαρμογή των εννοιών της ηλεκτρονικής Ευρώπης, σε μια προσπάθεια να προσδιοριστούν οι μέθοδοι για την καλύτερη ρύθμιση των τελωνειακών υπηρεσιών.

2.5 Η εναρμόνιση των τελωνειακών υπηρεσιών δεν συνιστά μόνο μια προσπάθεια για την απλούστευση των εγγράφων και της διαβίβασης πληροφοριών, αλλά σχετίζεται ιδιαιτέρως, και όχι μόνο, με τη νέα έμφαση που δίνεται στο ρόλο των τελωνειακών υπηρεσιών για την αντιμετώπιση των κινδύνων που συνεπάγονται για την ασφάλεια η τρομοκρατία και το εμπόριο προϊόντων που είναι επικίνδυνα ή παράνομα, ή μπορούν να χρησιμοποιηθούν για επιθετικούς σκοπούς. Οι τελωνειακές υπηρεσίες πρέπει πλέον να προβαίνουν στις κατάλληλες αναλύσεις κινδύνων για να προσδιορίζουν το βαθμό και τις μεθόδους επίβλεψης που είναι απαραίτητες για να εντοπιστούν και να αποτραπούν περιπτώσεις αποφυγής τελωνειακών ελέγχων και να εντοπιστούν υλικά τα οποία εγκυμονούν ευρύτερους κινδύνους για την ασφάλεια.

2.6 Οι ευθύνες αυτές πρέπει να αναληφθούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να αναγνωρίζεται και ο στόχος της διευκόλυνσης του εμπορίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ιδιαιτέρως με την αναγνώριση των επιπλέον δυσχερειών που προκύπτουν από τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και μεταξύ αυτής και άλλων εμπορικών της εταιρών. Η αυξημένη επαγρύπνηση πρέπει να αντισταθμιστεί με βελτιωμένες μεθόδους που θα είναι προϊόν συμφωνίας όλων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την έγκριση προγράμματος δράσης για τα τελωνεία στην Κοινότητα (Τελωνεία 2007)» ΕΕ C 241 της 7.10.2002, σ. 8.
Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εισαγωγή της πληροφορικής στη διακίνηση και παρακολούθηση των προϊόντων που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης», ΕΕ C 221 της 17.9.2002, σ. 1.

3. Οι προτάσεις της Επιτροπής για τη δημιουργία ενός απλούστερου περιβάλλοντος, χωρίς χαρτιά:

3.1 Η Επιτροπή καλεί το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο να υιοθετήσουν πέντε στρατηγικούς στόχους. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται οι εξής:

3.1.1 Οι τελωνειακές διαδικασίες πρέπει να αναθεωρηθούν πλήρως και να απλουστευτούν ριζικά με την ενσωμάτωση σύγχρονων τεχνικών, συμπεριλαμβανομένης της εκτεταμένης χρήσης ΤΠ και ανάλυσης των κινδύνων.

3.1.2 Οι τελωνειακές εργασίες πρέπει να οργανωθούν με τρόπο που θα επιτρέπει στους εμπορικούς εταίρους να επωφεληθούν από την ύπαρξη της ενιαίας αγοράς, ανεξάρτητα από τον τόπο στον οποίο αρχίζει ή τελειώνει μια τελωνειακή διαδικασία.

3.1.3 Η παρέμβαση των τελωνείων πρέπει να διασφαλίζει ότι η εσωτερική αγορά λειτουργεί σωστά και ότι δεν δημιουργείται ούτε διατηρείται κανένα εμπόδιο, συμπεριλαμβανομένων των εμποδίων ψηφιακού χαρακτήρα.

3.1.4 Οι τελωνειακοί έλεγχοι πρέπει να είναι ισοδύναμης έντασης και αξιοπιστίας στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, ιδίως όταν τίθενται σε κίνδυνο η προστασία της κοινωνίας μας και η ασφάλειά της. Η κατάσταση αυτή καθιστά αναγκαία την κοινή διαχείριση των κινδύνων.

3.1.5 Τα τελωνειακά συστήματα τεχνολογίας πληροφοριών που εφαρμόζονται από τα κράτη μέλη πρέπει να προσφέρουν παντού τις ίδιες διευκολύνσεις στους εμπορικούς εταίρους και να είναι πλήρως διαλειτουργικά.

3.2 Είναι προφανές ότι η υλοποίηση αυτών των στρατηγικών στόχων εξαρτάται από την αποδοχή και την ενιαία εφαρμογή των αρχών και από τα 25 κράτη μέλη.

3.2.1 Η Επιτροπή επισημαίνει το πλεονέκτημα που προσφέρει η ταχεία υλοποίηση ενός περιβάλλοντος χωρίς χαρτιά, καθώς τα έγγραφα γίνονται δεκτά με την χρήση των δυνατοτήτων που υπάρχουν για τις διευκολύνσεις του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ηλεκτρονικής διοίκησης.

3.2.2 Όλα τα κράτη μέλη πρέπει να καθιερώσουν ρυθμίσεις για την ανταλλαγή πληροφοριών με την εφαρμογή ψηφιακής τεχνολογίας. Η τεχνολογία αυτή πρέπει να σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να αποφεύγονται τυχόν διαφορές μεταξύ των κρατών μελών που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν ψηφιακά εμπόδια. Πρέπει να υπάρχει συντονισμός των συστημάτων για να εξασφαλιστούν η συμβατότητα και η δυνατότητα σύνδεσης αυτών.

3.2.3 Η Επιτροπή προσδιόρισε, επίσης, ορισμένες βασικές αρχές για την απλούστευση της τελωνειακής διοίκησης. Οι συνοριακοί έλεγχοι πρέπει να περιοριστούν κυρίως στις πτυχές της ασφάλειας κατά την τελωνειακή πιστοποίηση και οι άλλοι έλεγχοι πρέπει να ανατεθούν στις τελωνειακές αρχές που είναι αρμόδιες για τις εγκαταστάσεις των εμπορών. Έτσι θα περιοριστεί ο κίνδυνος απάτης και μη συμμόρφωσης.

3.2.4 Η Επιτροπή θεωρεί ότι διαδραματίζει έναν απαραίτητο, καταλυτικό ρόλο στο σχεδιασμό και την εισαγωγή των αλλαγών αυτών. Πρέπει να διασφαλιστεί η διαλειτουργικότητα των συστημάτων με την περαιτέρω ανάπτυξη της πρωτοβουλίας ηλεκτρονική Ευρώπη 2005. Επίσης, πιστεύει ότι είναι απαραίτητο να γίνει κατανοητή η σημασία και η υλοποίηση της πρωτοβουλίας «βελτίωση των ρυθμίσεων» που περιγράφεται στη Λευκή Βίβλο για την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση.

3.3 Η βελτίωση των τελωνειακών υπηρεσιών θα ωφελήσει:

3.3.1 Την κοινωνία, με την παροχή μεγαλύτερης προστασίας:

— με την προστασία των καταναλωτών ενάντια σε προϊόντα που προέρχονται από ντάμπινγκ, επιδοτούνται ή είναι απομιμήσεις,

— με την προστασία της δημόσιας υγείας και του περιβάλλοντος με την αποτροπή και την πρόληψη της εισαγωγής επικίνδυνων ουσιών,

— με την καταπολέμηση εγκληματικών δραστηριοτήτων, όπως η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, το παράνομο εμπόριο όπλων ή η παιδική πορνογραφία,

— με τον εντοπισμό περιπτώσεων απάτης κατά την διαφυγή της έμμεσης φορολογίας,

— με την προαγωγή της περιφερειακής ολοκλήρωσης μέσω προτιμησιακών εμπορικών σχέσεων.

3.3.2 Τις επιχειρήσεις, με την παροχή απλούστερων και αποτελεσματικότερων τελωνειακών υπηρεσιών:

— με την προσφορά περισσότερο αποτελεσματικών τελωνειακών υπηρεσιών,

— με την καλύτερη διευκόλυνση των εμπορικών συναλλαγών, ιδιαίτερος όταν το σημείο εισαγωγής ή εξαγωγής είναι απομακρυσμένο (και ευρίσκεται πέρα από τα σύνορα των κρατών μελών) από το σημείο προορισμού ή προέλευσης,

— με την προαγωγή της ενιαίας εφαρμογής της τελωνειακής νομοθεσίας,

— με την καθιέρωση της χρήσης ενός ενιαίου σημείου εισόδου για τις τελωνειακές δηλώσεις (παράλληλα με τις υφιστάμενες διατάξεις για τη διαμετακόμιση από το σημείο εισόδου στο σημείο προορισμού),

— με την απλούστευση και την τυποποίηση των απαιτούμενων πληροφοριών και την απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών,

— με τον περιορισμό της ανάγκης για την άσκηση φυσικών ελέγχων μέσω της εφαρμογής των κατάλληλων τεχνικών ανάλυσης κινδύνων.

4. Γενικά σχόλια της ΕΟΚΕ για την ανακοίνωση για ένα απλούστερο και χωρίς χαρτιά περιβάλλον για τις τελωνειακές υπηρεσίες

4.1 Η ΕΟΚΕ αποδέχεται πλήρως τους στρατηγικούς στόχους που διατυπώνονται από την Επιτροπή για τη βελτίωση του περιβάλλοντος των τελωνειακών υπηρεσιών.

4.2 Όπως είναι κατανοητό, υπάρχει μια κάποια διάσταση μεταξύ των προσπαθειών για την απλούστευση και τη διευκόλυνση του εμπορίου σε σχέση με την ανάγκη για τη βελτίωση των προτύπων εφαρμογής. Η διάσταση αυτή προϋποθέτει μεγαλύτερη σαφήνεια όσον αφορά στους στόχους, την αξιολόγηση των κινδύνων για να προσδιοριστεί η ανάγκη για στενότερη ή περισσότερο χαλαρή επιτήρηση και τη βεβαιότητα ότι τα κοινά πρότυπα θα εφαρμόζονται σε όλα τα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4.2.1 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι, μετά τα όσα συνέβησαν στις ΗΠΑ στις 11 Σεπτεμβρίου 2001, η τελωνειακή επίβλεψη δεν πρέπει να καλύπτει μόνο παραβάσεις που έχουν σχέση με τους εμπορικούς κανόνες και τους τελωνειακούς δασμούς, αλλά και την ανάγκη για αυξημένη προστασία για την αποτροπή τρομοκρατικών ενεργειών.

4.3 Η ΕΟΚΕ έχει λάβει γνώση των λεπτομερέστερων διοικητικών προτάσεων που η Επιτροπή προτίθεται να συζητήσει με τους αρμόδιους εκπροσώπους των κρατών μελών κατά την προετοιμασία ενός σχεδίου δράσης.

4.4 Οι βασικές αρχές είναι λογικές και ευκαίτες. Ιδιαίτερως, η ΕΟΚΕ σημειώνει την επικέντρωση του ενδιαφέροντος στα ακόλουθα:

- δράση σε επίπεδο Κοινότητας (de facto) ως ενιαία διοίκηση,
- κοινοποίηση δεδομένων που έχουν σχέση με κινδύνους,
- μέγιστη αξιοποίηση των κοινών κανόνων και των απαιτήσεων όσον αφορά στα δεδομένα,
- καθιέρωση ενιαίας ευρωπαϊκής διαδικασίας εγκρίσεως για τη βελτίωση των ανασταλτικών ρυθμίσεων,
- μείωση των 13 υφισταμένων σταδίων τελωνειακής επεξεργασίας (διαδικασίες και έγγραφα) σε τρία (εισαγωγές, εξαγωγές συμπεριλαμβανομένων των επανεξαγωγών και ανασταλτικές ρυθμίσεις),
- κοινή, ηλεκτρονική πρόσβαση σε δεδομένα,
- προσδιορισμός μεταβατικού χρονοδιαγράμματος για τη μετάβαση από συστήματα που βασίζονται σε χαρτιά σε ηλεκτρονικά συστήματα,
- ενίσχυση της διαλειτουργικότητας των εθνικών συστημάτων,
- ταχύτερη αποδέσμευση εμπορευμάτων με τη βοήθεια των εμπόρων, κατόπιν συμφωνημένων διαδικασιών κοινοποίησης (και κοινοποίησης εκ των προτέρων),
- συμφωνία σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εμπόρων και των διακομιστών εμπορευμάτων.

4.5 Η ΕΟΚΕ σημειώνει τις έξι προτάσεις δράσεως με βάση αυτό το ενισχυμένο πρόγραμμα για τα ηλεκτρονικά τελωνεία και χαϊρετίζει το φιλόδοξο χρονοδιάγραμμα για τη συζήτηση και μετέπειτα εφαρμογή των μέτρων.

4.6 Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να επιστήσει την προσοχή της Επιτροπής σε δύο συγκεκριμένες πτυχές των αρχών αυτών. Πρώτον, επιδοκιμάζει την έμφαση που δίνεται στη δυναμική χρήση των «νέων τεχνολογιών» (ΤΠΕ) και συνιστά να αναπτυχθεί από την Επιτροπή ένα παρακλάδι του προγράμματος IDA για την υποστήριξη της διοίκησης των τελωνειακών υπηρεσιών⁽²⁾. Δεύτερον, και για τον προληπτικό περιορισμό των εφαρμογών συστημάτων ΤΠΕ, ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για το σεβασμό του εμπιστευτικού χαρακτήρα των επιχειρηματικών, προσωπικών και εμπορικών δεδομένων των εμπλεκόμενων παραγόντων σε σχέση με την κοινή πρόσβαση σε ηλεκτρονικά δεδομένα.

5. Ανακοίνωση σχετικά με το ρόλο των τελωνείων στην ολοκληρωμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων

5.1 Σε αυτή την δεύτερη ανακοίνωση, η Επιτροπή καλεί το Συμβούλιο, το Κοινοβούλιο και την ΕΟΚΕ να υποστηρίξουν μια σειρά από μέτρα για τη βελτίωση της ολοκληρωμένης διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων. Με τις προτάσεις αυτές αναπτύσσεται περαιτέρω η στρατηγική για την Τελωνειακή Ένωση, που υιοθετήθηκε με το ψήφισμα του Συμβουλίου τον Ιούλιο του 2001⁽³⁾. Η ανακοίνωση αυτή αποτελεί άμεση συνέχεια της προηγούμενης ανακοίνωσης που είχε εκδοθεί από την Επιτροπή το Μάιο του 2002 σχετικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ περί της διαλειτουργικής παροχής πανευρωπαϊκών υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης σχολιάζονται τα πλεονεκτήματα των προτάσεων IDA και IDABC (βλέπε ΤΕΝ/154).

⁽³⁾ ΕΕ C 171 της 15.6.2001.

⁽⁴⁾ COM(2002)233 της 7.5.2002.

5.2 Ο στόχος της ανακοίνωσης είναι «να παράσχει στα τελωνεία και στις λοιπές υπηρεσίες που είναι επιφορτισμένες με τη διαχείριση των εμπορευμάτων στα εξωτερικά σύνορα τα μέσα για την από κοινού καταπολέμηση κάθε μορφής κινδύνου για την ασφάλεια και την προστασία της Κοινότητας»⁽⁵⁾.

5.3 Η Επιτροπή ζητά υποστήριξη, προκειμένου να υποβληθούν οι προτάσεις εφαρμογής χωρίς καθυστέρηση, και αναγνωρίζει ότι δρα ως καταλύτης για την ανάληψη δράσεων σε όλη την Κοινότητα. Επιπλέον, αναγνωρίζεται ότι για την εφαρμογή των προτάσεων απαιτούνται χρηματοοικονομικές δεσμεύσεις σε κοινοτικό επίπεδο, ούτως ώστε να εξασφαλισθεί η προσαρμογή των διοικητικών συστημάτων για να ενισχυθεί η διαλειτουργικότητα, λαμβανομένων ιδιαιτέρως υπ##### γαςαγτ «σε ιεγοξυ : 900 ##### όπιν των αναγκών των νέων κρατών μελών.

5.4 Οι κατευθυντήριες γραμμές για τη συζήτηση των αλλαγών αυτών στηρίζονται σε πέντε δέσμες προτάσεων. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται:

- i) ορθολογική οργάνωση των τελωνειακών ελέγχων στους συνοριακούς σταθμούς,
- ii) θέσπιση μιας ενιαίας προσέγγισης των κινδύνων που αφορούν τα εμπορεύματα και εφαρμογή της στο πλαίσιο ενός κοινού μηχανισμού διαβούλευσης και συνεργασίας,
- iii) να υπάρξει μέριμνα ώστε να διασφαλίζονται οι απαραίτητοι πόροι για την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου ασφάλειας στα εξωτερικά σύνορα,
- iv) διασφάλιση ενός νομικού και κανονιστικού πλαισίου που θα εντάσσει στο τελωνειακό έργο τη διάσταση της ασφάλειας,
- v) ενίσχυση της συνεργασίας με την αστυνομία, τους φρουρούς των συνόρων και τις λοιπές αρχές στα εξωτερικά σύνορα.

6. Γενικά σχόλια για την ανακοίνωση για την ολοκληρωμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων

6.1 Οι πρώτες δύο κατευθυντήριες γραμμές (στο σημείο 5.4) αποτελούν εξέλιξη των φιλοδοξιών που εκφράστηκαν σε προηγούμενη συζήτηση (βλέπε παραπάνω) σε σχέση με την εισαγωγή ενός απλούστερου και χωρίς χαρτιά περιβάλλοντος για τις τελωνειακές υπηρεσίες.

6.1.1 Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι η Επιτροπή χρησιμοποιεί τη λέξη «εξορθολογισμός» σε σχέση με τον αριθμό των τελωνειακών σταθμών. Με βάση τα διάφορα καθήκοντα προτεραιότητας που πρέπει να εξεταστούν, θα προτιμούσε να δει την Επιτροπή να αναζητά την βελτιστοποίηση του αριθμού αυτών, παρά να υιοθετεί μια προσέγγιση που φαίνεται να είναι λιγότερο ευαίσθητη στις μεταβαλλόμενες ανάγκες.

6.2 Οι άλλες τρεις κατευθυντήριες γραμμές μεταφέρουν τη συζήτηση σε θέματα που καλύπτουν άλλες υπηρεσίες, μαζί με τις τελωνειακές, ενώ προτείνονται συνεργατικά πρότυπα λειτουργίας με τα οποία ενισχύεται η διοίκηση στα εξωτερικά σύνορα.

6.3 Οι προτάσεις να γίνει μια προσπάθεια για να εξασφαλιστεί επάρκεια σε ανθρώπινο δυναμικό και εξοπλισμό αποτελούν μια εύλογη φιλοδοξία της Κοινότητας, ωστόσο οι λεπτομερείς υποδείξεις επιφέρουν πρόσθετες δαπάνες που θα επιβαρύνουν όλως ιδιαίτερα τα νέα κράτη μέλη. Εφόσον η Κοινότητα ενδιαφέρεται να εξασφαλίσει βελτιώσεις στα εξωτερικά σύνορα, κρίνεται απαραίτητο να δημιουργηθεί ειδικό χρηματοδοτικό μέσο. Αυτό, με τη σειρά του, θέτει εκ νέου το θέμα των ορίων των αρμοδιοτήτων της Κοινότητας.

⁽⁵⁾ COM(2003)452 της 24.7.2003, σ. 37.

6.4 Όχι μόνο συντρέχει λόγος να προσφέρει η Κοινότητα χρηματοδοτική ενίσχυση για να διευκολύνει τις ενισχυμένες πολιτικές που επηρεάζουν τα νέα κράτη μέλη, αλλά η Επιτροπή προωθεί και περαιτέρω εξελίξεις με τη λήψη κοινών μέτρων για την εκπαίδευση των τελωνειακών, ενέργειες για τον προσδιορισμό των καλύτερων εργασιακών πρακτικών για την ασφάλεια στα εξωτερικά σύνορα και τη σύσταση ομάδων ταχείας επέμβασης για την αντιμετώπιση απροσδόκητων κινδύνων.

6.5 Οι ανάγκες και οι δυνατότητες αυτές καταδεικνύουν ότι συντρέχει κάθε λόγος να αυξηθούν οι εξουσίες της Επιτροπής να επιλαμβάνεται των θεμάτων αυτών εξ ονόματος της Κοινότητας. «Ιδιαίτερα, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της καθιέρωσης κοινοτικών ελέγχων με σκοπό να εξασφαλισθεί η αποτελεσματικότητα του τελωνειακού συντονισμού στα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης».

6.6 Το θέμα της ενίσχυσης της συνεργασίας και των εξουσιών των διαφόρων φορέων στα εξωτερικά σύνορα υπερβαίνει το χώρο των τελωνειακών υπηρεσιών. Η ΕΟΚΕ συγχαίρει την Επιτροπή για τον προσδιορισμό των αναγκών αυτών, παρατηρεί όμως ότι οι βελτιώσεις θα εξαρτηθούν ουσιαστικά από την σύναψη καλών συμφωνιών συνεργασίας των φορέων που έχουν κοινές αρμοδιότητες αλλά υπάγονται σε διαφορετικές εθνικές αρχές και διατηρούν αρμοδιότητες οι οποίες δεν αντιστοιχούν σε όλες τις περιπτώσεις με τις τελωνειακές υπηρεσίες.

6.7 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την υπόδειξη να προωθηθούν από την Επιτροπή συμφωνίες συνυπευθυνότητας για αυτές τις σημαντικές υπηρεσίες, με βάση τα κοινά συμφέροντα των διαφόρων φορέων.

6.8 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την απόφαση που έλαβε το Συμβούλιο, στις 5 Νοεμβρίου 2003, να υιοθετήσει τις προτάσεις της Επιτροπής για την ενίσχυση του ρόλου των τελωνείων στη διαχείριση της ασφάλειας στα εξωτερικά σύνορα και σημειώνει το αίτημα που απευθύνεται στην Επιτροπή να υποβάλει όλες τις απαραίτητες προτάσεις για την εφαρμογή της προσέγγισης αυτής, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στην προαγωγή της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ όλων των διοικητικών φορέων και των παραγόντων που εμπλέκονται στο διεθνές εμπόριο ⁽⁹⁾.

7. Κανονισμός για την τροποποίηση του κανονισμού 2913/92 για τη θέσπιση κοινοτικού τελωνειακού κώδικα

7.1 Οι δύο ανακοινώσεις της Επιτροπής προηγούνται της δημοσίευσής του σχεδίου κανονισμού για την τροποποίηση του κανονισμού 2913/92 του Συμβουλίου, περί θέσπισης κοινοτικού τελωνειακού κώδικα.

7.2 Δεδομένου ότι το σχέδιο κανονισμού αντανάκλα κατά ένα μέρος τις βασικές προτάσεις που περιλαμβάνονται στις δύο ανακοινώσεις, που μπορούν να ενισχυθούν με την τυπική τροποποίηση του τελωνειακού κώδικα, η ΕΟΚΕ, δεδομένου ότι συμφωνεί κατ' ουσία με το περιεχόμενο των προτάσεων αυτών, επιδοκιμάζει το μεγαλύτερο μέρος των προτεινόμενων τροποποιήσεων του παρόντος κανονισμού.

7.3 Η συνεκτικότητα και η αποτελεσματικότητα της εφαρμογής των τελωνειακών πολιτικών σε όλη την Κοινότητα μπορεί να βελτιωθούν μόνο εάν ληφθούν αυτά τα μέτρα. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι οι νομοθετικές προτάσεις διασαφηνίζουν τα ακόλουθα:

- την ευρύτερη έννοια των τελωνειακών αρμοδιοτήτων, που επεκτείνεται σε άλλα τμήματα της νομοθεσίας για τις εισαγωγές και τις εξαγωγές προϊόντων, και το συντονισμό των δράσεων με άλλους επίσημους φορείς
- τον ορισμό της ορολογίας των «παραγόντων»
- το ότι η Επιτροπή αναλαμβάνει να θεσπίσει ένα κοινό πλαίσιο για τη διαχείριση κινδύνων
- το θέμα της ανταλλαγής δεδομένων εμπιστευτικού χαρακτήρα.

7.4 Ένα βασικό στοιχείο του προτεινόμενου κανονισμού είναι η απαίτηση για την υποβολή τελωνειακής δήλωσης πριν την άφιξη των προϊόντων. Αυτό έχει σχέση με την έμφαση που δίνεται στην αρχή ότι η τελική διεκπεραίωση των προϊόντων από τα τελωνεία πρέπει να γίνεται στο σημείο εγκαταστάσεως των εμπόρων, κοντά στον δεδηλωμένο προορισμό, παρά στα εξωτερικά σύνορα.

7.5 Η ΕΟΚΕ τρέφει, ωστόσο, σοβαρές επιφυλάξεις για το ότι η δήλωση πριν από την άφιξη πρέπει να υποβάλλεται 24 ώρες πριν από την παρουσίαση των προϊόντων στο τελωνείο. Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι, για ορισμένες κατηγορίες προϊόντων, θα υπάρξει καθυστέρηση των συναλλαγών, με πολύ δυσμενείς συνέπειες, σε περίπτωση που ο κανόνας εφαρμοστεί και σε αυτές. Σχετικό παράδειγμα είναι τα προϊόντα τα οποία μεταφέρονται με ένα ταξίδι που διαρκεί λιγότερο από 24 ώρες.

7.6 Η προτεινόμενη διατύπωση του άρθρου 36α του τελωνειακού κώδικα δεν προσφέρει διαδικαστικές προοπτικές για να προσδιοριστεί πότε μπορεί να παρακαμφθεί η προϋπόθεση των 24 ωρών. Η ΕΟΚΕ συνιστά να διασαφηνιστούν οι κανόνες για το πότε απαιτείται 24 ωρών δήλωση εκ των προτέρων πριν τροποποιηθεί ο κώδικας, ώστε να εντοπιστούν οι πολλοί τομείς στους οποίους ενδέχεται να υπάρξουν δυσμενείς επιπτώσεις για τις εμπορικές συναλλαγές και να υιοθετηθούν επισήμως συμβιβαστικές διαδικασίες αντί των *ad hoc* εξαιρέσεων στο βασικό κανόνα. Θα πρέπει ωστόσο να καθιερωθεί μια γενικευμένη εξαίρεση για τις εξαγωγές εγκεκριμένων οικονομικών παραγόντων, δεδομένου ότι οι διαδικασίες τους έχουν ήδη υποστεί έλεγχο στο κατά την χορήγηση της εγκρίσεως.

8. Περίληψη

8.1 Οι ανακοινώσεις της Επιτροπής και ο νέος κανονισμός που προτείνεται προσφέρουν καλύτερες προοπτικές για την εφαρμογή ενός ενιαίου τελωνειακού κώδικα σε όλη την Κοινότητα.

8.2 Η πρόταση κανονισμού για την τροποποίηση του κοινοτικού τελωνειακού κώδικα συνάδει με τις αρχές που περιγράφονται στις δύο ανακοινώσεις, μόνο με την προϋπόθεση ότι θα επιτευχθεί ενιαία εφαρμογή, και ότι συμπεριλαμβάνονται και τα ηλεκτρονικά συστήματα

8.3 Οι αρχές για ένα απλούστερο και χωρίς χαρτιά περιβάλλον για τα τελωνεία και το εμπόριο είναι πλέον εύλογες και πρακτικές. Επίσης, είναι απαραίτητες για να μπορέσει η εσωτερική αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης να λειτουργήσει χωρίς άσκοπα προσκόμματα.

⁽⁹⁾ Συμπεράσματα ECOFIN, 5 Νοεμβρίου 2003.

8.4 Οι αρχές για την καθιέρωση κοινών τελωνειακών προτύπων στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι εγγενείς στην έννοια της Ένωσης ως ενιαίου χώρου συναλλαγών.

8.5 Επίσης, πρέπει να επιδοκιμαστεί το γεγονός ότι αναγνωρίζεται η ανάγκη για την καθιέρωση ενός πλαισίου συνεργασίας, προκειμένου να διασφαλισθεί η μεγαλύτερη δυνατή αποτελεσματικότητα των τελωνειακών υπηρεσιών, της αστυνόμευσης των συνόρων, των ελέγχων της ασφάλειας και των στρατηγικών για την κοινή διαχείριση κινδύνων.

8.6 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να βελτιωθούν το συντομότερο δυνατό οι πολιτικές που εφαρμόζονται και οι υπηρεσίες που προσφέρονται.

8.7 Επειδή η Κοινότητα δεν είναι αρμόδια για τις τελωνειακές υπηρεσίες, οι τροποποιήσεις αυτές προσεγγίζουν μάλλον το πλαίσιο ενός ενιαίου τελωνειακού οργανισμού, ο οποίος θα μπορούσε να βελτιώσει τη λειτουργία της Κοινότητας.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι προκλήσεις του πυρηνικού τομέα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας»

(2004/C 110/14)

Στις 23 Ιανουαρίου 2003, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού κανονισμού της, να προβεί στην επεξεργασία γνωμοδότησης με θέμα: «Οι προκλήσεις του πυρηνικού τομέα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας»

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 8 Ιανουαρίου 2004 (εισηγητής: ο κ. CAMBUS).

Κατά την 406η σύνοδο ολομέλειάς της, της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2004) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 68 ψήφους υπέρ, 33 ψήφους κατά και 11 αποχές.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας καταρτίστηκε για να συμβάλει στην αποσαφήνιση της συζήτησης για την παραγωγή ηλεκτρισμού από πυρηνική ενέργεια την στιγμή κατά την οποία η Επιτροπή εκπονεί εκ νέου την Πράσινη Βίβλο για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της Ένωσης και τη «δέσμη μέτρων για την πυρηνική ασφάλεια» για τις γενικές αρχές στον τομέα της διαχείρισης των αναλωμένων ραδιενεργών καυσίμων και των ραδιενεργών αποβλήτων.

Η ΕΟΚΕ έχει εκφραστεί θετικά για κάθε μία από τις πρωτοβουλίες αυτές. Στην γνωμοδότηση για την Πράσινη Βίβλο (CES 705/2001 της 1/5/2001), επεσήμανε ότι: «Σε ό,τι αφορά την πυρηνική ενέργεια υπάρχουν προβλήματα αλλά και σαφή οφέλη. Για τη χρήση της πυρηνικής ενέργειας αποφασίζουν τα κράτη μέλη. Είναι ωστόσο δύσκολο να κατανοήσει κανείς πώς θα μπορέσει στο μέλλον η ΕΕ να ανταποκριθεί στις προκλήσεις του ενεργειακού εφοδιασμού σε λογικές τιμές και της αλλαγής του κλίματος χωρίς η πυρηνική ενέργεια να συνεχίσει να συμβάλλει στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας» (5.7.8).

Στη γνωμοδότηση για τη «δέσμη μέτρων για την πυρηνική ασφάλεια» (CES 411/2003 της 26.3.2003), ενέκρινε την πρωτοβουλία της Επιτροπής υποβάλλοντας ωστόσο κάποιες συστάσεις λόγω της εμπειρογνωμοσύνης της.

Η παρούσα γνωμοδότηση θίγει άλλες πτυχές και προκλήσεις του πυρηνικού τομέα — κυρίως περιβαλλοντικές, φυσιολογικές και οικονομικές — που κατά την άποψη της ΕΟΚΕ είναι απαραίτητες για την πλήρη κατανόηση του ενεργειακού προβλήματος της Ένωσης ούτως ώστε η συζήτηση να είναι όσον το δυνατόν ευρύτερη και σαφέστερη.

Τα ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία που υπάρχουν στη γνωμοδότηση αυτή αναφέρονται για λόγους συνέπειας στην ΕΕ των 15 εφόσον οι προοπτικές βασίζονται σε ανάλυση προηγούμενων εξελίξεων. Η συνεκτίμηση των υπό ένταξη χωρών και των υποψήφιων χωρών αλλάζει ως ένα βαθμό τους αριθμούς, αλλά δεν επηρεάζει καθόλου τον προβληματισμό, είτε πρόκειται για θετικές είτε για αρνητικές πτυχές της χρήσης της πυρηνικής ενέργειας.

Πρέπει να αναφερθεί ότι το θέμα της ασφάλειας των εγκαταστάσεων παραγωγής ηλεκτρισμού από πυρηνική ενέργεια των νέων χωρών της ΕΕ και όσων προσχωρήσουν αργότερα, υπήρξε από το 1992 αντικείμενο ανάλυσης, προγραμμάτων αναβάθμισης με αποφάσεις για την παύση της λειτουργίας των εγκαταστάσεων, την προσω-

μογή τους και οργάνωσή τους, την κατάρτιση για τη ασφάλεια όταν ήταν απαραίτητο. Προκειμένου να διατηρηθεί, και μάλιστα να βελτιωθεί, το επίπεδο ασφαλείας επιβάλλεται διαρκής επαγρύπνηση εκ μέρους των φορέων εκμετάλλευσης και των Αρχών Ασφαλείας των ενδιαφερομένων κρατών μελών.

Τέλος, τα όρια της γνωμοδότησης αυτής προσδιορίζονται από τον ίδιο τον τίτλο· πρόκειται για ένα στοιχείο μόνο μιας ευρύτερης συζήτησης για την ενεργειακή πολιτική, η οποία αποτέλεσε ήδη το αντικείμενο άλλων γνωμοδοτήσεων και η οποία θα πρέπει να συνεχισθεί κυρίως σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και τον έλεγχο της ζήτησης.

1. ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ: Ο ΠΥΡΗΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΗΜΕΡΑ

1.1 Η παγκόσμια παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας σήμερα

1.1.1 Το 2002 υπήρχαν στον κόσμο 441 αντιδραστήρες ισχύος σε λειτουργία, που αντιπροσώπευαν χωρητικότητα 359 Gwe και 32 νέοι αντιδραστήρες υπό κατασκευή. Οι εν λειτουργία αντιδραστήρες εξασφάλισαν την παραγωγή 2 574 TWh δηλαδή περίπου το 17 % της συνολικής παγκόσμιας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Για την ΕΕ η συμμετοχή του πυρηνικού τομέα στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ανέρχεται στο 35 %.

1.1.2 Σε σχέση με τις συνολικές ανάγκες πρωτογενούς ενέργειας που ήταν 9 963 Mter το 2000, ο πυρηνικός τομέας συνέβαλε κατά 6,7 %, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας κατά 13,8 % (βιομάζα και αστικά απόβλητα κατά 11 %, η υδροηλεκτρική ενέργεια κατά 2,3 %, η γεωθερμική ενέργεια, ηλιακή, αιολική κατά 0,5 %), τα ορυκτά καύσιμα κατά 79,5 % (πετρέλαιο 34,9 %, άνθρακας 23,5 % και φυσικό αέριο 21,1 %).

1.1.3 32 χώρες παράγουν ηλεκτρική ενέργεια πυρηνικής προέλευσης. Το 2002, το ποσοστό συμμετοχής του πυρηνικού τομέα στη συνολική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ήταν από 80 % στη Λιθουανία και 77 % στη Γαλλία έως 1,4 % στην Κίνα. Η κατασκευή 32 νέων αντιδραστήρων ισχύος συνεχίστηκε και δείχνει ότι ο πυρηνικός τομέας αποτελεί σε παγκόσμια κλίμακα έναν αναπτυσσόμενο βιομηχανικό τομέα, πράγμα που η ΕΕ πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη της όσον αφορά την ενέργεια και τη βιομηχανία. Στο εσωτερικό της ΕΕ, στη Φινλανδία, η εταιρεία TVO, έλαβε τον Ιανουάριο του 2002 από την κυβέρνηση μία κατ' αρχήν έγκριση για την κατασκευή ενός πέμπτου πυρηνικού αντιδραστήρα η οποία επικυρώθηκε από το κοινοβούλιο τον Μάιο του 2002.

1.1.4 Από την άλλη πλευρά, η Σουηδία κατά το δημοψήφισμα του 1980 είχε ψηφίσει την παύση της λειτουργίας των 12 πυρηνικών αντιδραστήρων της πριν το 2010. Το Κοινοβούλιο όμως και η Σουηδική Κυβέρνηση διαπίστωσαν το 1997 ότι ήταν αδύνατη η αντικατάσταση των αντιδραστήρων αυτών από άλλες πηγές ενέργειας. Έτσι το 2003 σταμάτησε να λειτουργεί ένας μόνον αντιδραστήρας (ισχύος 600 MW) ο Barsebäck 1. Το μέλλον του Barsebäck 2 συζητείται τώρα διότι δεν μπορεί να σταματήσει να λειτουργεί το 2003. Τίθεται το θέμα διαπραγμάτευσης με τις ιδιοκτήτριες εταιρείες των πυρηνικών αντιδραστήρων — όπως έγινε στη Γερμανία — για την σταδιακή εγκατάλειψη της πυρηνικής ενέργειας. Πρόσφατη σφυγμομέτρηση έδειξε μεταστροφή της κοινής γνώμης που φαίνεται να είναι υπέρ της συνέχισης της χρήσης της πυρηνικής ενέργειας.

1.1.5 Στο Βέλγιο, τον Μάρτιο του 2002, η κυβέρνηση έλαβε την απόφαση να σταματήσει τη χρήση της πυρηνικής ενέργειας από το 2015 την οποία επικύρωσε το κοινοβούλιο αρχές του 2003. Ο νόμος θέτει 40 έτη ως όριο της διάρκειας χρήσης των αντιδραστήρων πράγμα που σημαίνει ότι θα παύσουν να λειτουργούν οριστικά μεταξύ 2015 και 2025 και ορίζει ότι κανένας νέος αντιδραστήρας δεν μπορεί να κατασκευαστεί και/ή να τεθεί σε λειτουργία. Ωστόσο ο νόμος επιτρέπει να συνεχιστεί η χρήση πυρηνικής ενέργειας σε περίπτωση που απειλείται η ασφάλεια του εφοδιασμού σε ηλεκτρική ενέργεια.

1.1.6 Στη Γερμανία, η κυβέρνηση συνασπισμού των σοσιαλδημοκρατών (SPD) και των πράσινων αποφάσισε τη σταδιακή εγκατάλειψη της πυρηνικής ενέργειας και σύναψε τη σχετική εθελοντική συμφωνία με την πυρηνική βιομηχανία. Μετά από δύσκολες διαπραγματεύσεις, συνήφθη συμφωνία με τους ιδιοκτήτες των 19 πυρηνικών αντιδραστήρων, στην οποία προβλέπεται ο περιορισμός της διάρκειας ζωής αυτών των αντιδραστήρων σε 32 χρόνια κατά μέσο όρο, από τη θέση τους σε λειτουργία. Ήδη έχει σταματήσει η λειτουργία ενός αντιδραστήρα και το κλείσιμο των περισσότερων θα πραγματοποιηθεί μεταξύ 2012 και 2022.

1.1.7 Εκτός της ΕΕ, αλλά στο γεωγραφικό της κέντρο, στην Ελβετία, οι πολίτες απέρριψαν τον Μάιο του 2003 δύο αντιπυρηνικές πρωτοβουλίες, «μορατόριουμ συν» και «ηλεκτρική ενέργεια χωρίς πυρηνικά». Η πρώτη αφορούσε την παράταση κατά 10 έτη του υφιστάμενου μορατόριουμ των δέκα ετών για την κατασκευή νέων πυρηνικών αντιδραστήρων· απορρίφθηκε με ποσοστό 58,4 %. Η δεύτερη καλούσε για σταδιακή εγκατάλειψη της χρήσης της πυρηνικής ενέργειας — χωρίς προσφυγή στα ορυκτά καύσιμα — και για παύση της επανεπεξεργασίας των χρησιμοποιημένων καυσίμων, απορρίφθηκε δε με ποσοστό 66,3 %.

1.1.8 Οι διάφορες τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι τεχνολογίες που εφαρμόζονται (αντιδραστήρες).

Συνήθης ονομασία αντιδραστήρα	Στάθμη ενέργειας νετρονίων	Επιβραδυντής	Καύσιμο	Θερμομεταφορέας	Συνολικός αριθμός μονάδων/αριθμός χωρών
Φυσικό νερό υπό πίεση (ελαφρό) (PWR, ή REP)	Χαμηλή	Φυσικό νερό	Υ εμπλουτισμένο με ή χωρίς Pu	Φυσικό νερό υπό πίεση *	258 / 25

Συνήθης ονομασία αντιδραστήρα	Στάθμη ενέργειας νετρονίων	Επιβραδυντής	Καύσιμο	Θερμομεταφορέας	Συνολικός αριθμός μονάδων/αριθμός χωρών
Φυσικό ζέον ύδωρ (ελαφρό) (BWR)	-id-	Φυσικό νερό	-id-	Φυσικό ζέον ύδωρ *	91 / 10
Βαρύ νερό υπό πίεση (PHWR, ή Candu)	-id-	Βαρύ ύδωρ	Υ φυσικό	Βαρύ ύδωρ	41 / 6
Αέριο-γραφίτης (UNGG, ή Magnox, ή AGR)	-id-	γραφίτης	Υ φυσικό ή ελαφρά εμπλουτισμένο	CO ₂ ή He	32 / 1
Φυσικό νερό-γραφίτης (RBMK)	-id-	-id-	Υ εμπλουτισμένο	Φυσικό ζέον ύδωρ	13 / 3
Ταχεία (FBR)	υψηλή	Χωρίς	Υ και Pu	Τηγγμένο Na	4 / 4

1.1.9 Οι κυριότερες χώρες που παράγουν ηλεκτρισμό από την πυρηνική ενέργεια είναι: οι ΗΠΑ, 780 TWh (20,3 % της συνολικής τους παραγωγής), η Γαλλία, 416 TWh (78 %), η Ιαπωνία, 313 TWh (34,5 %), η Γερμανία, 162 TWh (30 %), η Ρωσία, 129 TWh (16 %), η Νότιος Κορέα, 113 TWh (38,6 %), το Ηνωμένο Βασίλειο, 81,1 TWh (22 %). (ΣΣ: στοιχεία 2002)

1.1.10 Άλλες χώρες των οποίων η παραγωγή ηλεκτρισμού προέρχεται σε μεγάλο βαθμό από πυρηνική ενέργεια είναι: η Αρμενία 40,5 %, το Βέλγιο 57 %, η Φινλανδία 30 %, η Ουγγαρία 36 %, η Λιθουανία 80 %, η Σλοβακία 73 %, η Σουηδία 46 %, η Ελβετία 40 %, η Ουκρανία 46 %. (ΣΣ: στοιχεία 2000)

1.1.11 Η κατάσταση στην ΕΕ των 15 χαρακτηρίζεται από την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας 855,6 TWh το 2002, δηλαδή το 35 % της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας. Το ποσοστό αυτό δεν θα μεταβληθεί αισθητά με την διέυρυνση όταν οι δέκα νέες χώρες θα ενταχθούν στην ΕΕ το 2004. Έτσι η πυρηνική ενέργεια είναι η σημαντικότερη πηγή παραγωγής ηλεκτρισμού και με το ποσοστό της (15 %) σε πρωτογενή ενέργεια που καταναλώνεται στην ΕΕ αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της Ένωσης.

1.2 Με τη χρήση πυρηνικής ενέργειας αποφεύγεται η παραγωγή CO₂ στην ΕΕ

1.2.1 Το 1990 οι συνολικές εκπομπές αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου (GHG) έφτασαν τα 4 208 εκατομμύρια τόνους (Mt ή Tg) ισοδύναμου CO⁽¹⁾.

1.2.2 Η έκθεση του 2002 του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος δίνει για το 2000 συνολικό επίπεδο εκπομπών GHG 4 059 Mt αυξημένο κατά 0,3 % σε σχέση με το 1999 αλλά μειωμένο κατά 3,5 % σε σχέση με το 1990.

(¹) Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό με αναφορά ισοδύναμης παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από το φυσικό αέριο. Στην πραγματικότητα, εάν η αναφορά αποτελεί το ενεργειακό μείγμα της δεκαετίας που πέρασε πρόκειται για 500 εκατομ. τόνους CO₂, που αποφεύχθηκαν λόγω της πυρηνικής ενέργειας κάθε χρόνο.

1.2.3 Σε σχέση με τον στόχο μείωσης κατά 8 % των συνολικών εκπομπών GHG έως το 2008-2012, το αποτέλεσμα του 2000 (4 059 Mt) είναι πάνω από το στόχο εφόσον για την ίδια χρονιά προκύπτει μια γραμμική μείωση μεταξύ 1990 και 2010 (4 208 μειωμένο κατά 4 % δηλαδή 4 039 Mt).

1.2.4 Οι διάφορες μορφές χρήσης της ενέργειας (βιομηχανική, διυλιστήρια, παραγωγή ηλεκτρισμού, θέρμανση χώρων και καύσιμα για τις μεταφορές) αποτελούν τον βασικό παράγοντα εκπομπών με 3 210 Mt το 2000 εκ των οποίων 1 098 Mt για την παραγωγή ενέργειας και μόνο 836 Mt για την παραγωγή ηλεκτρισμού για την τροφοδότηση των δικτύων.

1.2.5 Μόνο για το CO⁽¹⁾, που αποτελεί το 82 % των GHG οι εκπομπές είναι 3 325 Mt το 2000· σημείωσαν μείωση μόνο κατά 0,5 % από το επίπεδο του 1990 (3 342 Mt).

1.2.6 Όλα αυτά τα στοιχεία δείχνουν ότι ο σεβασμός των δεσμεύσεων του Κυότο θα είναι δύσκολος. Πόσο μάλλον όταν αφορούν μία περίοδο ασθενούς ανάπτυξης· το αποτέλεσμα θα ήταν λιγότερο ικανοποιητικό εάν η ΕΕ είχε επιτύχει τους στόχους ανάπτυξης που είχε θέσει (3 %).

1.2.7 Σχετικά με τα στοιχεία αυτά, ο πυρηνικός τομέας επέτρεψε στην Ευρώπη να αποφύγει μεταξύ 300 και 500 Mt⁽²⁾ εκπομπών του CO₂ κάθε χρόνο. Τα στοιχεία αυτά ανταποκρίνονται στην παραγωγή CO₂ όλων των οχημάτων μεταφοράς επιβατών στην ΕΕ το 1995 δηλαδή 430 Mt⁽¹⁾.

1.2.8 Σε μία μελέτη «εκ των κάτω προς τα άνω» του 2001⁽³⁾ που πραγματοποίησε για την Επιτροπή ομάδα εμπειρογνομόνων του τομέα της ενέργειας, δημοσιεύσαν ο αριθμός 1 327 Mt για τις εκπομπές CO₂ που οφείλονται στον τομέα της ενέργειας (εκτός του τομέα των μεταφορών) το 1990 με προοπτική —με σταθερή τεχνολογία— τους 1 943 Mt το 2010. Σχετικά με αυτή την αύξηση, η προσφυγή σε χρήση νέων μονάδων παραγωγής ατμού και ηλεκτρισμού βάσει 4 υποθέσεων θα συμβάλει στη μείωση των εκπομπών CO₂ κατά:

- 500 Mt με τη χρήση φυσικού αερίου συνδυασμένου κύκλου για όλες τις νέες εγκαταστάσεις· επισημαίνεται όμως ότι η χρήση μόνον φυσικού αερίου στο μέλλον για τη συμπλήρωση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας όσον αφορά την παραγωγή ηλεκτρισμού θα επιταχύνει την εξάντληση των αποθεμάτων φυσικού αερίου και δεν αποτελεί «βιώσιμη» λύση,
- 229 Mt επιπλέον με τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας,
- 23 Mt με τη βελτιστοποίηση των κύκλων των διυλιστηρίων πετρελαίου,
- 50 Mt με τη συλλογή του CO₂ υπό την επιφύλαξη περαιτέρω μελετών και αισθητής αύξησης του κόστους,

⁽¹⁾ Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό με αναφορά ισοδύναμης παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από το φυσικό αέριο. Στην πραγματικότητα, εάν η αναφορά αποτελεί το ενεργειακό μείγμα της δεκαετίας που πέρασε πρόκειται για 500 εκατομ. τόνους CO₂ που αποφεύχθηκαν λόγω της πυρηνικής ενέργειας κάθε χρόνο.

⁽²⁾ Economic Evaluation of Sectoral Emission Reduction Objectives for Climate Change, Bottom-up Reports, Energy, Ευρωπαϊκή Επιτροπή-Περιβάλλον, Μάρτιος 2001.

⁽³⁾ Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό με αναφορά ισοδύναμης παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από το φυσικό αέριο. Στην πραγματικότητα, εάν η αναφορά αποτελεί το ενεργειακό μείγμα της δεκαετίας που πέρασε πρόκειται για 500 εκατομ. τόνους CO₂ που αποφεύχθηκαν λόγω της πυρηνικής ενέργειας κάθε χρόνο.

⁽³⁾ Βλ. υποσημείωση 2.

— 280 Mt, σύμφωνα με μία άλλη μελέτη (Shared Analysis Project)⁽³⁾ με τη διατήρηση του ποσοστού συμμετοχής της πυρηνικής ενέργειας που απαιτεί την εγκατάσταση πυρηνικής χωρητικότητας 100 Gwe (δηλαδή 70 αντιδραστήρες).

Η προσφυγή σε αυτές τις διάφορες αυτές δυνατότητες σε συνδυασμό με αυστηρή πολιτική για τον έλεγχο της ζήτησης θα καταστήσει δυνατή τη βελτίωση της ενεργειακής αποτελεσματικότητας κατά 1,4 % ετησίως όπως αναφέρεται στο σημείο 2.4.2.2 της γνωμοδότησης.

1.2.9 Έτσι σε περίπτωση όπου όλα τα πιθανά κέρδη θα ήταν δυνατά, φαίνεται ότι οι στόχοι του Κυότο είναι υλοποιήσιμοι, αλλά:

— αφενός, δεν μπορούμε σήμερα να προβλέψουμε την πλήρη εφαρμογή των αντίστοιχων πολιτικών ούτε την αποδοχή του κόστους που συνεπάγονται,

— αφετέρου, οι στόχοι του Κυότο είναι σφαιρικοί και δεν αρκεί να μειωθούν κατά 8 % οι εκπομπές του ενεργειακού τομέα εάν δεν μειωθούν για παράδειγμα και οι εκπομπές του τομέα μεταφορών.

Τέλος, η μη χρήση της πυρηνικής ενέργειας θα προκαλέσει ετησίως ένα «θιτικό κενό» 300 Mt εκπομπών CO₂ του τομέα ενέργειας.

1.3 Η διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων και των χρησιμοποιημένων πυρηνικών καυσίμων

1.3.1 Οι πυρηνικοί σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής είναι σήμερα οι σημαντικότεροι παραγωγοί ραδιενεργών αποβλήτων σε σχέση με τα ιατρικά ιδρύματα, τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις και τα εργαστήρια έρευνας που χρησιμοποιούν πηγές ραδιενέργειας για εξετάσεις και μετρήσεις.

1.3.2 Για την ταξινόμηση των αποβλήτων υπολογίζονται δύο παράμετροι: η ένταση της ακτινοβολίας που συχνά αποκαλείται δραστηριότητα και η διάρκεια ζωής (περίοδος) των προϊόντων αυτών. Γίνεται συνεπώς λόγος για χαμηλή, μέση ή υψηλή ραδιενέργεια και για βραχύβια και μακρόβια απόβλητα. Υπογραμμίζεται ότι η μεγαλύτερη διάρκεια ζωής δεν σημαίνει ότι τα προϊόντα είναι περισσότερο ραδιενεργά· αντιθέτως η μεγαλύτερη διάρκεια ζωής σημαίνει ότι η διάσπαση και κατά συνέπεια η ραδιενέργεια είναι ασθενέστερες.

1.3.3 Για τη διαχείριση των αποβλήτων αυτών, υπάρχουν ήδη γνωστές λύσεις. Για τα βραχύβια και χαμηλής ραδιενέργειας απόβλητα, μία από τις αποδεκτές λύσεις είναι η αποθήκευση στην επιφάνεια η οποία έχει ήδη επίσημα αποφασιστεί και εφαρμόζεται σε ορισμένα κράτη μέλη. Για τα μακρόβια ή υψηλής ραδιενέργειας απόβλητα, η αποθήκευση σε βαθείς γεωλογικούς σχηματισμούς αναγνωρίζεται διεθνώς από τους ειδικούς ως η τεχνική λύση αναφοράς, αλλά περιμένοντας τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη να λάβουν δημοκρατικά την απόφαση για την επιλογή διαχείρισης, η αποθήκευση στην επιφάνεια αποτελεί τη λύση αναμονής. Διευκρινίζεται ότι για τα προϊόντα αυτά η επεξεργασία και η αποθήκευση στην επιφάνεια πρέπει να ανταποκρίνονται στις θεμιτές απαιτήσεις ασφάλειας και ότι αυτή η προσωρινή λύση εφαρμόζεται εν αναμονή της εφαρμογής οριστικών λύσεων. Η «δέσμη μέτρων για την πυρηνική ασφάλεια» που προτείνει η Επιτροπή στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΥΡΑΤΟΜ αποσκοπεί στην επιτάχυνση της διαδικασίας λήψεως αποφάσεων για την αποθήκευση σε γεωλογικούς σχηματισμούς.

⁽³⁾ Βλ. υποσημείωση 2.

1.3.4 Δεδομένου ότι υφίσταται άμεση σχέση μεταξύ της ποσότητας των χρησιμοποιηθέντων καυσίμων και της ποσότητας της παραχθείσας ηλεκτρικής ενέργειας, τα κράτη μέλη που ενδιαφέρονται άμεσα είναι εκείνα που παράγουν τον μεγαλύτερο όγκο πυρηνικής ενέργειας. Για τα μακρόβια ή υψηλής ραδιενέργειας απόβλητα, η κατάσταση διαφέρει από το ένα κράτος μέλος στο άλλο:

- η Φινλανδία που είναι η πλέον προηγμένη χώρα επέλεξε τη λύση της αποθήκευσης σε γεωλογικούς σχηματισμούς και έχει ήδη βρει τον χώρο αποθήκευσης·
- η Σουηδία έχει επιλέξει την αποθήκευση σε γεωλογικούς σχηματισμούς και αναζητεί τον χώρο·
- η Γαλλία προσανατολίζεται προς τρεις κατευθύνσεις έρευνας: την αποθήκευση σε γεωλογικούς σχηματισμούς, τη μείωση της διάρκειας ζωής με διαχωρισμό ή μεταστοιχείωση και την αποθήκευση στην επιφάνεια ή λίγο κάτω από την επιφάνεια·
- οι άλλες χώρες δεν έχουν ακόμη ξεκινήσει τη διαδικασία επιλογής μιας οριστικής λύσης για τα μακρόβια ή υψηλής ραδιενέργειας απόβλητα.

Για τα άλλα απόβλητα, βραχύβια ή χαμηλής ραδιενέργειας, η αποδεκτή λύση μπορεί να θεωρηθεί η τεχνική της αποθήκευσης στην επιφάνεια στα περισσότερα κράτη μέλη.

1.3.5 Η κατάσταση στις υποψήφιες χώρες ⁽⁴⁾

«Στις υποψήφιες χώρες που έχουν πυρηνικούς σταθμούς και ερευνητικούς αντιδραστήρες ρωσικού σχεδιασμού, η διαχείριση του αναλωμένου καυσίμου έγινε ζήτημα νευραλγικής σημασίας κατά την προηγούμενη δεκαετία αφού δεν είναι πλέον δυνατή η αποστολή των πυρηνικών αποβλήτων στη Ρωσία για επανεπεξεργασία ή για αποθήκευση. Στις χώρες αυτές χρειάστηκε να κατασκευαστούν επείγοντως εγκαταστάσεις πρόσκαιρης αποθήκευσης για τα αναλωμένα καύσιμα. Πολύ μικρή ή καθόλου πρόοδος δεν σημειώθηκε για την υλοποίηση πραγματικών προγραμμάτων μακροπρόθεσμης διαχείρισης των αναλωμένων καυσίμων.

Αναφορικά με τα λιγότερο επικίνδυνα επιχειρησιακά απόβλητα των πυρηνικών σταθμών, μόνο η Τσεχική Δημοκρατία και η Σλοβακία διαθέτουν επιχειρησιακές τοποθεσίες αποθήκευσης. Αρκετές χώρες διαθέτουν ρωσικού σχεδιασμού αποθήκες ραδιενεργών αποβλήτων τα οποία δεν προέρχονται από τον κύκλο του πυρηνικού καυσίμου. Όμως, οι εγκαταστάσεις αυτές δεν ανταποκρίνονται πάντοτε στα πρότυπα ασφάλειας που ισχύουν στην Ένωση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ενδέχεται να κριθεί αναγκαία η ανάκτηση των αποβλήτων για να αποθηκευτούν αλλού».

1.3.6 Στην ΕΕ έχουν ήδη διατεθεί 2 000 000 m³ ραδιενεργά απόβλητα βραχύβια ή χαμηλής ραδιενέργειας. Τα απόβλητα αυτά, που έχουν πολύ σημαντικότερο όγκο σε σχέση με άλλα που εμπί-

πτουν σε πιο επικίνδυνες κατηγορίες, δεν δημιουργούν μεγάλες τεχνικές δυσκολίες ως προς την εκκένωσή τους, αλλά απαιτούν εξίσου στενή παρακολούθηση κατά την προσωρινή τους αποθήκευση.

2. ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ: ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ (2030)

2.1 Η πρόταση μακροπρόθεσμων προοπτικών για την εξέλιξη της κατανάλωσης ενέργειας είναι δύσκολη διότι οι παράγοντες αβεβαιότητας είναι πολλοί. Είναι γνωστό ότι η αύξηση της κατανάλωσης ενέργειας υπήρξε προϋπόθεση για όλες τις πρόσφατες εξελίξεις, είτε πρόκειται για την τεχνολογία, είτε για τις συνθήκες διαβίωσης, για την υγιεινή, την οικονομία, τον πολιτισμό ... Διαπιστώνεται αντιθέτως ότι η ενεργειακή ένταση των δραστηριοτήτων μας (ποσότητα ενέργειας που καταναλώνεται ανά μονάδα παραγωγής) μειώνεται με την αλλαγή της δομής της οικονομίας (ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα) και με την εξέλιξη των διαδικασιών που χρησιμοποιούν ενέργεια. Οι ανάγκες σε ενέργεια δισεκατομμυρίων κατοίκων των αναπτυσσόμενων χωρών δεν πρέπει να υποτιμηθούν. Τέλος, γίνονται συνειδήσεις οι συνέπειες της κατανάλωσης ενέργειας στο περιβάλλον και στο κλίμα.

2.2 Όσον αφορά αυτές τις προκλήσεις αναφέρονται δύο μελέτες που πραγματοποιήθηκαν για λογαριασμό της Επιτροπής: η «European energy outlook» του Π. Κάπρου και του Λ. Μάντζου του πανεπιστημίου Αθηνών ⁽⁵⁾ και η «World energy, technology and climate policy outlook» (WETO) της ΓΔ Έρευνα ⁽⁶⁾. Τις επιλέξαμε διότι και οι δύο προσπαθούν να δια φωτίσουν την κατάσταση έως το 2030, η μία όμως αφορά τις ευρωπαϊκές προοπτικές και θεωρεί ως κεκτημένη την εγκατάλειψη της χρήσης πυρηνικής ενέργειας, ενώ η άλλη αφορά τις παγκόσμιες προοπτικές και υποθέτει τη συνέχιση της χρήσης των διαθεσίμων σήμερα τεχνολογιών.

2.3 Κοινό χαρακτηριστικό τους είναι η χρησιμοποίηση προτύπων εκτίμησης που βασίζονται σε τάσεις του παρελθόντος, συμπεριλαμβανομένων των εξελίξεων των δομών και των τεχνικών προόδων. Ωστόσο τούτο δεν αποτελεί μεγάλο μειονέκτημα εφόσον κανείς δεν μπορεί να προβλέψει σοβαρά τις διακοπές των τάσεων. Κατά συνέπεια θα λάβουμε υπόψη τις μελέτες αυτές ως στοιχεία αξιολόγησης της φύσης των προκλήσεων και όχι ως μελέτες πρόβλεψης.

2.4 Τα σημαντικά στοιχεία των δύο μελετών είναι τα ακόλουθα:

2.4.1 Μελέτη Κάπρου-Μάντζου

Το 2030, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της ΕΕ θα είναι υπερδιπλάσιο του 1995 αλλά λόγω των τεχνολογικών προόδων που θα έχουν σημειωθεί τόσο στις εγκαταστάσεις παραγωγής ενέργειας όσο και στις διεργασίες κατανάλωσης καθώς και στην εξέλιξη των οικονομικών δομών, η κατανάλωση ενέργειας θα αυξηθεί μόνο κατά 20 % από 1650 Mtep σε 1968 Mtep (ΕΕ-25) πράγμα που σημαίνει μέση μείωση της ενεργειακής έντασης κατά 1,7 % ετησίως.

⁽⁴⁾ The Shared Analysis Project, Economic Foundations for Energy Policy — ΓΔ-Ενέργεια.

⁽⁵⁾ Απόσπασμα από το COM(2003) 32 τελικό — CNS 2003/0022, Εισαγωγή, σημείο 5.

⁽⁶⁾ The European energy outlook to 2010 and 2030, Π. Κάπρος και Λ. Μάντζος, 2000.

Με αυτή την προοπτική, το πετρέλαιο διατηρεί την πρώτη θέση και ακολουθεί το φυσικό αέριο και ο άνθρακας. Οι συνολικές εκπομπές του CO₂ (4.208 Mt το 1990) που είχαν μειωθεί από 100 το 1990 σε 98,7 το 1995 αυξάνονται σε 109,5 το 2020 και σε 117,2 το 2030. Αυτό το σενάριο βάσης δεν επιτρέπει την τήρηση των δεσμεύσεων του Κυότο και με την αύξηση των εκπομπών CO₂ (που εκτιμάται στη μελέτη σε 568 Mt μεταξύ 1995 και 2030), ο τομέας της βιομηχανίας, ο τριτογενής τομέας και η ιδιωτική χρήση μειώνονται αλλά ο τομέας των μεταφορών και ο τομέας παραγωγής ενέργειας αυξάνονται αντίστοιχα κατά 163 Mt και κατά 533 Mt. Η εγκατάλειψη της πυρηνικής ενέργειας είναι βασική για το τελευταίο στοιχείο.

2.4.2 Μελέτη WETO

2.4.2.1 Προοπτικές σε παγκόσμια κλίμακα έως το 2030

Ο πληθυσμός της γης αυξήθηκε από 6,1 δισεκατομμύρια κατοίκους το 2000 σε 8,2 δισεκατομμύρια το 2030, και η μέση ετήσια αύξηση του ακαθάριστου παγκόσμιου προϊόντος κατά 3 % (ήταν της τάξης του 3,3 % κατά την τριακονταετία 1970-2000).

Η κατανάλωση ενέργειας θα αυξηθεί κατά 70 % μεταξύ 2000 και 2030 (και από τα 9 963 Mtep θα φτάσει περίπου 17 Gtep), δηλαδή μόνο 1,8 % ετήσια αύξηση για μία αύξηση του ΑΕΠ κατά 3 %.

Για τα ορυκτά καύσιμα, το ποσοστό του πετρελαίου θα φτάσει τα 5,9 Gtep δηλαδή το 34 % της παγκόσμιας κατανάλωσης, του φυσικού αερίου τα 4,3 Gtep δηλαδή το 25 %, και ο άνθρακας σε ανταγωνιστικότερη τιμή θα φτάσει τα 4,8 Gtep δηλαδή το 28 %.

Η πυρηνική ενέργεια θα αυξηθεί κατά 0,9 % /έτος για την εν λόγω περίοδο αλλά θα αντιπροσωπεύει μόνο το 5 % της συνολικής κατανάλωσης το 2030 έναντι του 6,7 % το 2000.

Το ποσοστό της ευρείας κλίμακας υδροηλεκτρικής ενέργειας και της γεωθερμικής ενέργειας θα σταθεροποιηθεί στο 2 % του συνόλου (2,3 % το 2000). Η ηλιακή ενέργεια, η μικρής κλίμακας υδροηλεκτρική ενέργεια και η αιολική ενέργεια θα αυξηθούν κατά 7 % / έτος μεταξύ 2000 και 2010 στη συνέχεια δε κατά 5 % · το δε ποσοστό τους στη συνολική κατανάλωση θα είναι μόνο 1 % το 2030 (0,5 % το 2000).

Το ποσοστό της καύσιμης ξυλείας και της αποτέφρωσης των αποβλήτων θα μειωθεί και το 2030 θα αποτελεί μόνο το 5 % έναντι του σημερινού 11 %.

Συνολικά το 2030 οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα αποτελούν το 8 % του συνόλου της παγκόσμιας κατανάλωσης.

Συνοπτικά μπορούμε να πούμε ότι η συνολική κατανάλωση αυξάνεται κατά 1,8 %/έτος όταν ο πληθυσμός αυξάνεται κατά 1 % και ο πλούτος κατά κεφαλήν κατά 2,1 % /έτος πράγμα που απαιτεί μείωση της ενεργειακής έντασης κατά - 1,2 % /έτος.

2.4.2.2 Προοπτικές του 2030 για την ΕΕ

Στην ΕΕ, υποτίθεται ότι ο πληθυσμός παραμένει σταθερός. Ο πλούτος κατά κεφαλήν υποτίθεται ότι αυξάνεται κατά 1,9 %, οι πόοδοι όσον αφορά τον έλεγχο ζήτησης ενέργειας επιτρέπουν μία μείωση της έντασης ενέργειας κατά 1,4 %, και κατά συνέπεια η αύξηση της ζήτησης ενέργειας εκτιμάται σε 0,4 % /έτος.

Η συνολική ζήτηση θα περάσει από τα 1,5 Gtep το 2000 στα 1,7 Gtep το 2030. Στην υπόθεση αυτή λαμβάνονται υπόψη και οι νέες χώρες που θα γίνουν μέλη. Ο ρυθμός ανάπτυξης τους είναι υψηλότερος αλλά και τα κέρδη όσον αφορά την ενεργειακή ένταση είναι επίσης υψηλά (⁷⁾).

(⁷) World energy, technology and climate policy outlook 2030 —WETO— ΓΑ Ενέργεια και Έρευνα, 2003.

Στην ΕΕ το ποσοστό του φυσικού αερίου φτάνει το 27 %, μετά το πετρέλαιο (39 %) και πριν από τον άνθρακα και τον λιγνίτη (16 %).

2.4.2.3 Προοπτικές όσον αφορά την παραγωγή ηλεκτρισμού

Η παγκόσμια παραγωγή ηλεκτρισμού αυξάνεται κατά 3 % ετησίως. Πάνω από το ήμισυ της παραγωγής εξασφαλίζεται από τις τεχνολογίες που ανακαλύφθηκαν τη δεκαετία του '90 όπως συνδυασμένοι κύκλοι αεριοστρόβιλων, οι προηγμένες τεχνολογίες καύσης άνθρακα και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Το ποσοστό του φυσικού αερίου στην παραγωγή ηλεκτρισμού αυξάνεται στις τρεις μεγάλες περιοχές όπου υπάρχει φυσικό αέριο.

Η ανάπτυξη του πυρηνικού τομέα δεν αρκεί για να διατηρήσει το ποσοστό του στην παγκόσμια παραγωγή ηλεκτρισμού που είναι μόνο 10 %.

Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας καλύπτουν το 4 % των αναγκών έναντι 2 % το 2000, κυρίως χάρη στην παραγωγή ηλεκτρισμού από αιολική ενέργεια. Για την Ευρώπη των 25, η συνολική παραγωγή ηλεκτρισμού από τις 2 900 TWh το 2000 θα φτάσει τις 4 500 TWh το 2030, το ποσοστό των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας από το 14,6 % στο 17,7 %, το ποσοστό της συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας από το 12,5 % στο 16,1 % ενώ το ποσοστό της πυρηνικής ενέργειας θα μειωθεί από 31,8 % σε 17,1 %.

2.4.2.4 Οι εκπομπές CO₂

Σύμφωνα με το βασικό σενάριο από το 1990 έως 2030 οι παγκοσμίως ετήσιες εκπομπές CO (¹) θα υπερδιπλασιαστούν και από 21 Gt θα φτάσουν τα 45 Gt.

Για παράδειγμα, η Κίνα θα καταστεί η μεγαλύτερη πηγή εκπομπών CO (¹) το 2030 διότι θα είναι η μεγαλύτερη οικονομία (θα έχει δεκαπλασιάσει το ΑΕΠ της από το 1990). Οι εκπομπές της σε CO (¹) θα αυξηθούν κατά 290 % σε σχέση με το 1990.

Για την ΕΕ το ποσοστό άνθρακα μειώνεται κατά 7 %, του πετρελαίου κατά 4 % ενώ του φυσικού αερίου αυξάνεται κατά 10 %· συνέπεια θα είναι η ελαφρά μείωση του άνθρακα της κατανάλωσης ενέργειας σε συνδυασμό με τη συνολική αύξηση της κατανάλωσης που συνεπάγεται αύξηση των εκπομπών CO (¹) κατά 18 % μεταξύ 1990 και 2030.

2.4.2.5 Παραλλαγές του βασικού σεναρίου αναφοράς

Όσα προηγούνται αφορούν το βασικό σενάριο αναφοράς της μελέτης WETO· έχουν μελετηθεί επίσης τέσσερις παραλλαγές αυτού του σεναρίου:

— Η παραλλαγή «φυσικό αέριο» βασίζεται στην αφθονία των πηγών και στην υλοποίηση σημαντικής προόδου των συνδυασμένων κύκλων αεριοστρόβιλων καθώς και των στηλών καυσίμων· μεταφράζεται σε μία μεγαλύτερη κατανάλωση φυσικού αερίου κατά 21,6 % του βασικού σεναρίου αναφοράς και σε εκπομπές CO₂ κατώτερες κατά 1,6 %·

(¹) Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό με αναφορά ισοδύναμης παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από το φυσικό αέριο. Στην πραγματικότητα, εάν η αναφορά αποτελεί το ενεργειακό μείγμα της δεκαετίας που πέρασε πρόκειται για 500 εκατομ. τόνους CO₂ που αποφεύχθηκαν λόγω της πυρηνικής ενέργειας κάθε χρόνο.

(²) Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό με αναφορά ισοδύναμης παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από το φυσικό αέριο. Στην πραγματικότητα, εάν η αναφορά αποτελεί το ενεργειακό μείγμα της δεκαετίας που πέρασε πρόκειται για 500 εκατομ. τόνους CO₂ που αποφεύχθηκαν λόγω της πυρηνικής ενέργειας κάθε χρόνο.

(³) Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό με αναφορά ισοδύναμης παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από το φυσικό αέριο. Στην πραγματικότητα, εάν η αναφορά αποτελεί το ενεργειακό μείγμα της δεκαετίας που πέρασε πρόκειται για 500 εκατομ. τόνους CO₂ που αποφεύχθηκαν λόγω της πυρηνικής ενέργειας κάθε χρόνο.

(⁴) Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό με αναφορά ισοδύναμης παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από το φυσικό αέριο. Στην πραγματικότητα, εάν η αναφορά αποτελεί το ενεργειακό μείγμα της δεκαετίας που πέρασε πρόκειται για 500 εκατομ. τόνους CO₂ που αποφεύχθηκαν λόγω της πυρηνικής ενέργειας κάθε χρόνο.

- Η παραλλαγή «άνθρακας» βασίζεται στη μεγάλη πρόοδο που έχουν σημειώσει οι προηγμένες τεχνολογίες των υπεργεννητριών, η ολοκληρωμένη εξαερίωση στους συνδυασμένους κύκλους παραγωγής και οι λέβητες άμεσης καύσης· μεταφράζεται δε σε αύξηση της κατανάλωσης άνθρακα κατά 15 % σε σχέση με το βασικό σενάριο αναφοράς και σε μη αυξημένες εκπομπές CO₂.
- Η παραλλαγή «πυρηνική ενέργεια» βασίζεται στις σημαντικές καινοτομίες όσον αφορά το κόστος και την ασφάλεια που επηρεάζουν τους αντιδραστήρες ελαφρού ύδατος και ιδιαίτερα τη νέα γενιά αντιδραστήρων· μεταφράζεται δε σε επιπλέον πυρηνοηλεκτρική παραγωγή κατά 77,5 % και σε μείωση των εκπομπών CO₂ κατά 2,8 %.
- Η παραλλαγή «ανανεώσιμες πηγές ενέργειας» βασίζεται στη σημαντική πρόοδο που έχει σημειωθεί στον τομέα της αιολικής ενέργειας, των ηλιακών θερμικών εγκαταστάσεων, των μικρών μονάδων παραγωγής υδροηλεκτρικής ενέργειας και των φωτοβολταϊκών κυττάρων· μεταφράζεται δε σε αύξηση του ποσοστού των ενεργειών αυτών κατά 132 % και σε μείωση των εκπομπών CO₂ κατά 3 %.

2.5 Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι χωρίς συμπληρωματικές τροποποιήσεις σε σχέση με τις τεχνολογίες και τις ρυθμίσεις του 2000 (του έτους των δύο μελετών) θα είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί η σταθεροποίηση των εκπομπών GHG τόσο στο παγκόσμιο επίπεδο όσο και στο επίπεδο της διευρυμένης ΕΕ.

Οι δύο αυτές μελέτες δείχνουν ότι μεταξύ των γνωστών σήμερα τεχνολογικών μέσων, η συμβολή της πυρηνικής ενέργειας στον έλεγχο του κλίματος είναι ίδια με τη συμβολή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

3. ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 Τα κεκτημένα της έρευνας και της ανάπτυξης στον πυρηνικό τομέα

3.1.1 Η πυρηνική ενέργεια είναι το δίχως άλλο η πηγή ενέργειας που απαιτεί την όσο το δυνατό μεγαλύτερη «εντατικοποίηση σε θέματα Ε&Α». Η Ευρωπαϊκή Ένωση, στη Συνθήκη EURATOM, που υιοθετήθηκε το 1957, ενθάρρυνε τα μέσα έρευνας και διάδοσης των γνώσεων στον πυρηνικό τομέα πριν ακόμη συμπεριληφθεί στη Συνθήκη ΕΚ η πολιτική σχετικά με την έρευνα. Η έρευνα αφορά επίσης τα τεχνολογικά δίκτυα και τα θέματα ασφάλειας, προστασίας των εργαζομένων, των κατοίκων και του περιβάλλοντος.

3.1.2 Συγκεκριμένα οφέλη της εφαρμογής της πυρηνικής έρευνας για αστικές χρήσεις έχουν οι χώρες που παράγουν εν μέρει την ηλεκτρική τους ενέργεια από πυρηνική, και αφορούν τη μείωση του τιμολογίου ηλεκτρισμού για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, τη μεγαλύτερη ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού και την εμφανή συμβολή στη μείωση των εκπομπών GHG.

3.2 Οι προκλήσεις της έρευνας στον πυρηνικό τομέα

3.2.1 Στην Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής με θέμα «Προς μία ευρωπαϊκή στρατηγική για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού» (2001) τίθεται μία μεγάλη πρόκληση για την ΕΕ: φτωχή σε

ενεργειακούς πόρους και εξαρτημένη κατά 50 % από τις εισαγωγές —βασικά ορυκτών καυσίμων— από χώρες με συχνά ασταθή καθεστώτα, πώς μπορεί διατηρήσει την ανταγωνιστικότητά της, να τηρήσει τις δεσμεύσεις του Κυότο, να εξασφαλίσει την ευημερία των λαών της; Η εξίσωση αυτή γίνεται ακόμη πιο περίπλοκη με την προοπτική αύξησης αυτής της εξάρτησης έως το 2020-2030, και με την επείγουσα δράση που πρέπει να αναληφθεί για την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος.

3.2.2 Μία από τις συστάσεις της Πράσινης Βίβλου είναι ότι «Η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να διατηρήσει τον έλεγχο της πυρηνικής τεχνολογίας για αστικές χρήσεις προκειμένου να διαφυλάξει την απαραίτητη εμπειρογνομωσύνη, να αναπτύξει αποδοτικότερους αντιδραστήρες σχάσης ...», στη λογική της βιώσιμης ανάπτυξης, συμβιβάζοντας ταυτόχρονα οικονομική ανάπτυξη, κοινωνική ισορροπία και σεβασμό του περιβάλλοντος. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στην απάντησή του στην Πράσινη Βίβλο επιβεβαιώνει την ύπαρξη των προκλήσεων αυτών. Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι για να διατηρήσουμε αυτή την εμπειρογνομωσύνη χρειάζεται η λειτουργία των υφιστάμενων αντιδραστήρων.

3.3 Θέματα καθοριστικής σημασίας στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας

3.3.1 Η έρευνα που διεξάγεται στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας ανταποκρίνεται στους ίδιους στόχους της έρευνας που διεξάγεται σε άλλους τεχνολογικούς τομείς: βελτίωση της απόδοσης στους διάφορους σχετικούς τομείς. Με βάση το 6ο ΠΠΕΑ Ευρατόμ, οι προσπάθειες έρευνας αφορούν κυρίως τον τομέα των αποβλήτων και των συνεπειών έκθεσης σε χαμηλές δόσεις ακτινοβολίας.

3.3.2 Η έρευνα στον τομέα της διαχείρισης των ραδιενεργών αποβλήτων αποσκοπεί στο να διασφαλιστεί ο πληρέστερος δυνατός έλεγχος των ραδιενεργών αποβλήτων. Υπάρχουν σήμερα ασφαλείς βιομηχανικές λύσεις για την οριστική αποθήκευση αποβλήτων χαμηλής ραδιενέργειας καθώς και για την επεξεργασία (υαλοποίηση) και για την αποθήκευση μακρόβιων αποβλήτων ή υψηλής ραδιενέργειας.

3.3.2.1 Όσον αφορά τα μακρόβια ή υψηλής ραδιενέργειας αποβλήτα μελετώνται σήμερα οι δυνατότητες επιφανειακών και υπογείων (μερικές δεκάδες μέτρα κάτω από την επιφάνεια της γης) χώρων αποθήκευσης ικανών για φύλαξη κιβωτίων αποβλήτων ... για αρκετούς αιώνες. Διεξάγονται επίσης και άλλες έρευνες σχετικά με την αποθήκευση σε γεωλογικούς σχηματισμούς και την άμεση αποθήκευση χρησιμοποιημένων καυσίμων.

3.3.2.2 Επίσης άλλες μελέτες αφορούν τη δυνατότητα τελειοποίησης των εργασιών επανεπεξεργασίας των χρησιμοποιημένων αποβλήτων με στόχο το διαχωρισμό και κατόπιν την «μεταστοιχείωση» (τροποποίηση σε βραχύβια ραδιενεργά στοιχεία) των μακρόβιων αποβλήτων των πλέον ραδιοτοξικών που είναι ακόμη παρόντα στα σημερινά τελικά απόβλητα. Η «μεταστοιχείωση» θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί στους πυρηνικούς αντιδραστήρες σημερινής τεχνολογίας ή στους αντιδραστήρες που βρίσκονται στο στάδιο της μελέτης (πρβλ. καινοτόμα σχέδια).

3.3.3 Η έρευνα που διεξάγεται στον τομέα των καινοτόμων σχεδίων εντάσσεται στη λογική της βιώσιμης ανάπτυξης. Η παγκόσμια πρόκληση να εξασφαλιστεί στις μελλοντικές γενιές ένα ενεργειακό μέλλον επιβάλλει να χρησιμοποιηθούν όλες οι τεχνολογίες που βασίζονται στη μακροπρόθεσμη χρήση καυσίμων.

3.3.4 Η πυρηνική ενέργεια, με τη βιομηχανική έννοια του όρου, ετοιμάζεται να ανταποκριθεί στην πρόκληση αυτή με την ανάπτυξη, αρχικά έως το 2010, των τεχνολογιών εξέλιξης, που αποκαλούνται 3ης γενιάς, με βάση τους υφιστάμενους αντιδραστήρες ελαφρού ύδατος, και μετά, έως το 2030, των νέων αντιδραστήρων των αποκαλούμενων 4ης γενιάς που βασίζονται σε διαφορετικές τεχνολογίες (που χρησιμοποιούν για παράδειγμα ψυκτικές ουσίες, φυσικό αέριο ή υγρό μέταλλο).

3.3.5 Οι έρευνες για τους νέους αντιδραστήρες, έχουν πολλούς στόχους: την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του πυρηνικού τομέα (με τη μείωση κυρίως της διάρκειας των επενδύσεων) και την ασφάλεια των αντιδραστήρων αυτών, τη μείωση στο ελάχιστο της παραγωγής αποβλήτων και την ανακύκλωση των υλικών που μπορούν να αξιοποιηθούν· τον πολυλειτουργικό χαρακτήρα που θα επιτρέψει μέσω της συμπαραγωγής, την παραγωγή και άλλων μορφών ενέργειας, πέραν της ηλεκτρικής, για παράδειγμα υδρογόνου. Πρόσδος αναμένεται επίσης και στην αφαλάτωση του θαλάσσιου ύδατος.

3.3.6 Οι αντιδραστήρες HTR (Αντιδραστήρας Υψηλής Θερμοκρασίας), δομοστοιχειωτοί αντιδραστήρες που ψύχονται με ήλιον σε πολύ υψηλές θερμοκρασίες, εξοπλισμένοι με ένα σύστημα μετατροπής σε άμεσο κύκλο με αεριοστρόβιλο, τοποθετούνται μεταξύ 3ης και 4ης γενιάς. Η ιδέα είναι γνωστή και η εφαρμογή της θα πρέπει να συμβάλει σε τεχνολογικές προόδους στους κλασικούς κύκλους υψηλής θερμοκρασίας, αλλά παρουσιάζει ακόμη τεχνολογικούς φραγμούς για την βιομηχανοποίησή της.

3.3.7 Η έρευνα στον τομέα των συστημάτων του μέλλοντος διεξάγεται σε διεθνές επίπεδο, και κυρίως στο πλαίσιο του διεθνούς προγράμματος Génération IV που ξεκίνησαν οι ΗΠΑ και στο οποίο συμμετέχουν 10 χώρες. Από εκατό περίπου προτάσεις, αξιολογήθηκαν 19 ομάδες σχεδίων και επιλέχθηκαν 6, που συχνά περιλαμβάνουν πολλά σχέδια αντιδραστήρων. Τα σχέδια που επιλέχθηκαν τοποθετούνται σε διάφορες φάσεις ανάπτυξης και ενδέχεται να εμφανιστούν με βιομηχανική μορφή σε διαφορετικούς χρονικούς ορίζοντες αρχίζοντας από το 2035/2040. Ορισμένα θα ικανοποιήσουν τις διευρυμένες «αγορές» ενέργειας παραγωγής θερμότητας ή υδρογόνου.

3.3.8 Οι αντιδραστήρες της 4ης γενιάς, μόλις είναι διαθέσιμοι, θα αξιοποιήσουν καλύτερα το ενεργειακό δυναμικό του ουρανίου, θα χρησιμοποιούν άλλα καύσιμα (πλουτόνιο, θόριο) και θα καίνε τα απόβλητά τους, όντας παράλληλα οικονομικότεροι και ασφαλέστεροι, ανταποκρινόμενοι πλήρως στις απαιτήσεις της αειφόρου ανάπτυξης. Όλα τα σχέδια αντιδραστήρων που επιλέχθηκαν παρουσιάζουν πολύ ενδιαφέρουσες προοπτικές για καθέναν από τους στόχους του προγράμματος Génération IV όσον αφορά την αειφορία (χρήση καυσίμων και ελαχιστοποίηση των αποβλήτων), την ασφάλεια και την οικονομία. Οι αντιδραστήρες αυτοί, όπως και οι υπάρ-

χοντες, θα παρέχουν όλες τις εγγυήσεις για τη μη διασπορά πυρηνικών όπλων για στρατιωτικούς σκοπούς. Οι δε αντιδραστήρες παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος διαθέτουν κλειστό κύκλωμα καυσίμου.

3.3.9 Στα προγράμματα ETA στο πλαίσιο της Euratom η προστασία από την έκθεση σε ακτινοβολία αποτελεί μία από τις θεματικές προτεραιότητες και καλύπτει ευρύ φάσμα ερευνών· τη μελέτη των χαμηλών δόσεων (με προσέγγιση τόσο της βιολογίας κυττάρου και της μοριακής βιολογίας όσο και της επιδημιολογικής βιολογίας)· την έκθεση για ιατρικούς σκοπούς (και κυρίως την ενημέρωση των ακτινοθεραπειών προσαρμοσμένων στην ακτινοευαισθησία κάθε ασθενούς) και των φυσικών πηγών ακτινοβολίας· την προστασία του περιβάλλοντος, την οικολογία των ακτινοβολιών· τη διαχείριση των κινδύνων και των επειγόντων περιστατικών· την προστασία στο χώρο εργασίας. Όλες αυτές οι έρευνες πραγματοποιούνται με τις πλέον σύγχρονες μεθόδους, όπως για παράδειγμα η βιοτεχνολογία και η γονιδιωματική. Τα αποτελέσματα δε αυτών των ερευνών χρησιμοποιούνται και θα χρησιμοποιηθούν για την εξέλιξη των μεθόδων προστασίας του ανθρώπου και του περιβάλλοντος καθώς και για τη διατύπωση των αντίστοιχων κανόνων.

3.3.10 Η ασφάλεια των πυρηνικών εγκαταστάσεων αποτελεί προφανώς μία από τις μεγάλες προτεραιότητες στον τομέα της πυρηνικής έρευνας. Εν προκειμένω στα προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης της Euratom⁽⁸⁾ προσδιορίζονται σαφώς οι προτεραιότητες σχετικά με το θέμα αυτό και υπογραμμίζεται κυρίως ότι, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πρόκειται κυρίως για τη βελτίωση της ασφάλειας των υφιστάμενων πυρηνικών εγκαταστάσεων στα κράτη μέλη, στις υπό ένταξη χώρες και στις υποψήφιες χώρες. Η έρευνα αυτή επικεντρώνεται στη διαχείριση των εγκαταστάσεων, συμπεριλαμβανομένων των συνεπειών γήρανσης και της απόδοσης του καυσίμου. Περιλαμβάνει επίσης τη διαχείριση σοβαρών κρίσεων, και κυρίως την εφαρμογή των προηγμένων κωδικών ψηφιακής προσομοίωσης. Ενδείκνυται επίσης η ανταλλαγή, μεταξύ των φορέων, των δεξιοτήτων και των γνώσεων που απορρέουν από τη μέθοδο της αχρήστευσης, καθώς και η από κοινού οργάνωση της εργασίας για την επεξεργασία επιστημονικών βάσεων για την ασφάλεια και την ανταλλαγή των βέλτιστων πρακτικών σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

3.3.11 Τέλος, σε απώτερες προοπτικές αλλά πολλά υποσχόμενες, πρέπει να αναφερθεί η έρευνα στον τομέα της ελεγχόμενης θερμοπυρηνικής σύντηξης, θέμα που αποτελεί αντικείμενο υπό εκπόνηση γνωμοδότησης πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ.

4. ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΥΓΕΙΑ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΚΤΙΝΟΒΟΛΙΕΣ,

ΑΣΦΑΛΕΙΑ 4.1

Βιολογικές συνέπειες των ακτινοβολιών 4.1.1

Η ιονίζουσα ακτινοβολία δρα με την απόσπαση των ηλεκτρονίων (ιονισμός) των κυριότερων ατόμων που συνιστούν την ζώσα ύλη. Η ακτινοβολία αυτή μπορεί να αποτελείται από σωματίδια (άλφα ή βήτα) ή ηλεκτρομαγνητικές ακτίνες (ακτίνες X, ακτίνες γάμα). 4.1.2

⁽⁸⁾ Τα στοιχεία που ακολουθούν ανταποκρίνονται κυρίως στους πρωταρχικούς άξονες έρευνας που προσδιορίζονται στο ειδικό πρόγραμμα έρευνας στον πυρηνικό τομέα, και θα καλυφθούν από το 6ο πρόγραμμα ETA EURATOM.

Οι εκπομπές των ιονίζουσών ακτινοβολιών υπολογίζονται με βάση «τη δραστηριότητά τους» δηλαδή τον αριθμό των εκπομπών ανά δευτερόλεπτο. Μονάδα είναι το becquerel (Bq) που αντιστοιχεί σε μία εκπομπή ανά δευτερόλεπτο. (Το Curie (Ci) είναι η δραστηριότητα ενός γραμμαρίου ραδίου, δηλαδή 37 δις becquerels). 4.1.3

Από τη γέννησή τους, οι ζωντανοί οργανισμοί πλέουν σε ιονίζουσες ακτινοβολίες στις οποίες οφείλουν την ανάπτυξή τους. Σήμερα, είμαστε συνεχώς εκτεθειμένοι σε ιονίζουσες ακτινοβολίες που προέρχονται από το σώμα μας (6 000 έως 8 000 Bq) και από το περιβάλλον μας: από τη γη που περιέχει ουράνιο (650 000 Bq ανά κυβικό μέτρο χώματος), από τον αέρα που περιέχει ραδόνιο, από τον ουρανό λόγω κοσμικής ακτινοβολίας και από προϊόντα τόσο οικεία όπως το νερό της θάλασσας (10 Bq/λίτρο) ή το γάλα (50 Bq/λίτρο). 4.1.4

Οι συνέπειες των ιονίζουσών ακτινοβολιών υπολογίζονται με την «απορροφούμενη δόση», τη μονάδα gray (που αντιστοιχεί στην απορρόφηση 1 joule ανά χιλιόγραμμο ιστού) και με την «αποτελεσματική δόση», τη μονάδα sievert (που αθροίζει τις απορροφούμενες δόσεις για κάθε όργανο, με συντελεστές στους οποίους λαμβάνονται υπόψη η φύση της ακτινοβολίας (λιγότερο ή περισσότερο επικίνδυνη) και η φύση του ιστού (λιγότερο ή περισσότερο ευαίσθητος). 4.1.5

Εκφρασμένη σε αποτελεσματική δόση η φυσική και ιατρική ακτινοβολία (σε ποσοστό 30 %) για ένα άτομο που ζει στο Παρίσι ή στις Βρυξέλλες είναι περίπου 2,5 mSv/έτος (χιλιοστό της μονάδας sievert κατ' έτος). Φτάνει τις 5 mSv/έτος περίπου στις γρανιτώδεις περιοχές όπως το Massif Central στη Γαλλία και ξεπερνά τις 20 mSv/έτος σε ορισμένες περιοχές της γης (Ιράν, Κεράλα): η ακτινοβολία που συνδέεται με την πυρηνική βιομηχανία αποτελεί για ένα ευρωπαίο περίπου 0,015 μSv/έτος. 4.1.6

Ο ανθρώπινος οργανισμός διαθέτει πολύ αποτελεσματικά συστήματα για να επανορθώσει τις βλάβες που προκαλούν οι ιονίζουσες ακτινοβολίες στα χρωμοσώματά του. Τούτο εξηγεί ότι οι ιονίζουσες ακτινοβολίες που χορηγούνται σε χαμηλές δόσεις δεν είναι καρκινογόνες (τούτο δεν έχει αποδειχτεί) και ότι δεν παρατηρούνται περισσότεροι καρκίνοι από άλλου στις περιοχές του κόσμου όπου η φυσική ακτινοβολία φτάνει τα 20 mSv/έτος. 4.1.7

Οι ιονίζουσες ακτινοβολίες έχουν δύο ειδών συνέπειες: 4.1.7.1

«Αιτιοκρατικές συνέπειες» ή «μη τυχαίες» πέρα από τα 700 mSv. Επειδή εμφανίζονται σε συγκεκριμένα ανώτατα όρια, είναι εύκολη η προστασία όταν η έκθεση γίνεται κάτω από τα ανώτατα αυτά όρια με περιθώρια προφύλαξης. 4.1.7.2

«Τυχαίες» συνέπειες και είναι δύο ειδών: αρχικά η πρόκληση καρκίνου ή πιθανότητα του οποίου αυξάνεται με τη δόση. Έχουν αποδειχθεί παρόμοιες συνέπειες μόνο όταν η δόση είναι πάνω από 100-200 mSv σε ενήλικους και 50-100 mSv σε παιδιά. Ο δεύτερος τύπος τυχαίας συνέπειας είναι η εμφάνιση κληρονομικών συγγενών ανωμαλιών. Η συνέπεια αυτή που έχει διαπιστωθεί στα ποντίκια δεν έχει ποτέ αποδειχτεί επιστημονικά στον άνθρωπο, και ιδιαίτερα, ούτε στους κατοίκους της Hiroshima-Nagasaki, ούτε στους κατοίκους του Tchernobyl. 4.2

Πολιτική για την προστασία από τις ιονίζουσες ακτινοβολίες 4.2.1

Η πολιτική για την προστασία από τις ιονίζουσες ακτινοβολίες προκύπτει από μία διαδοχή φάσεων στις οποίες παρεμβαίνουν διάφορες εθνικές και διεθνείς αρχές. 4.2.2

Στην αρχική φάση υπάρχει η UNSCEAR⁽⁹⁾ (Αρχή του ΟΗΕ, τα μέλη της οποίας ορίζονται από τις κυβερνήσεις) και κυρίως η CIPR (Διεθνής Επιτροπή Προστασίας από τις Ακτινοβολίες, ανεξάρτητη διεθνής οργάνωση τα μέλη της οποίας επιλέγονται) που αναλύουν τα επιστημονικά δεδομένα και εκπονούν συστάσεις με τη μορφή εκθέσεων. Για παράδειγμα η έκθεση CIPR 73 αφορά τις ακτινοβολίες ιατρικών μεθόδων.

Κατόπιν παρεμβαίνει (στην Ευρώπη) η Ευρωπαϊκή Κοινότητα που προσαρμόζει τα κείμενα της CIPR με τη μορφή συστάσεων ή οδηγιών. Για παράδειγμα από την CIPR 73 προέκυψε η οδηγία Euratom 97/43, σχετικά με την προστασία της υγείας από τους κινδύνους κατά την έκθεση στην ιονίζουσα ακτινοβολία για ιατρικούς λόγους.

Τέλος, τα κράτη μέλη μεταφέρουν τις ευρωπαϊκές συστάσεις ή τις οδηγίες στην εθνική τους νομοθεσία. 4.2.3

Οι βασικοί κανόνες⁽⁸⁾ για την προστασία του κοινού από τις ιονίζουσες ακτινοβολίες είναι πολύ αυστηροί και επιβάλλουν ένα συμπληρωματικό όριο έκθεσης, που οφείλεται σε πυρηνική βιομηχανική δραστηριότητα, σε 1 mSv το έτος κατ' άτομο. Αυτό το ανώτατο ρυθμιστικό όριο, που δεν συνδέεται με τους αριθμούς που αναφέρονται στο κεφάλαιο για τις βιολογικές συνέπειες, καθορίστηκε κυρίως σε συνάρτηση με τις τεχνικές δυνατότητες της πυρηνικής βιομηχανίας. 4.2.4

Οι βασικοί κανόνες για την προστασία των εργαζομένων της πυρηνικής βιομηχανίας ορίζουν τα όρια των λαμβανόμενων δόσεων σε 100 mSv για πέντε συνεχή έτη δηλαδή έναν μέσο όρο 20 mSv, υπό τον όρο ότι η δόση δεν υπερβαίνει τα 50 mSv κατά τη διάρκεια ενός μόνον έτους. 4.2.5

Οι επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν πυρηνική ενέργεια έχουν σημειώσει μεγάλη πρόοδο: αναφέρεται η σημαντικότερη σε αριθμό εγκαταστάσεων στην ΕΕ, της οποίας οι εργαζόμενοι που εκτίθενται σε ακτινοβολία είδαν να μειώνονται οι ετήσιες δόσεις από 4,6 mSv το 1992 σε 2,03 mSv το 2002. 4.2.6

⁽⁹⁾ Πρόσφατα στοιχεία που παρέχει η Επιτροπή αναφέρουν 1 650 Mtep το 2000 και 1 968 Mtep το 2003 για την ΕΕ των 25.

⁽⁸⁾ Τα στοιχεία που ακολουθούν ανταποκρίνονται κυρίως στους πρωταρχικούς άξονες έρευνας που προσδιορίζονται στο ειδικό πρόγραμμα έρευνας στον πυρηνικό τομέα, και θα καλυφθούν από το 6ο πρόγραμμα ΕΤΑ EURATOM.

Τα αποτελέσματα αυτά επιτεύχθηκαν λόγω της οργάνωσης των επεμβάσεων σε ζώνες έκθεσης αφού προηγουμένως ελήφθησαν απαντήσεις σε θέματα αιτιολόγησης, βελτιστοποίησης και περιορισμού. Για να υλοποιηθούν σε βιομηχανικό επίπεδο αυτές οι τρεις αρχές, αναλήφθηκε από όλους τους φορείς εκμετάλλευσης των εγκαταστάσεων η πρωτοβουλία «ALARA» (as low as reasonably achievable). 4.3

Η αρχή της οργάνωσης της ασφάλειας 4.3.1

Η πυρηνική ασφάλεια βασίζεται σε ένα σύνολο διατάξεων που αφορούν τη σύλληψη, την κατασκευή, τη λειτουργία, τον παροπλισμό και την διάλυση των πυρηνικών εγκαταστάσεων καθώς και τη μεταφορά των ραδιενεργών αποβλήτων. 4.3.2

- Οι διατάξεις αυτές αποσκοπούν στην πρόληψη των ατυχημάτων και στον περιορισμό των συνεπειών τους, βασίζονται δε στην έννοια της «ουσιαστικής ασφάλειας» που συνίσταται στην συστηματική εφαρμογή πολλών κατευθύνσεων ασφάλειας:
- στην πρόληψη για την αποφυγή δυσλειτουργίας: πρόκειται κυρίως για την τήρηση των προδιαγραφών λειτουργίας·
- στην εποπτεία (ή την ανίχνευση) με στόχο την πρόληψη δυσλειτουργίας μέσω δοκιμών ή ελέγχων· η εν λόγω εποπτεία μπορεί να πραγματοποιηθεί με την μορφή περιοδικών δοκιμών του εξοπλισμού που είναι απαραίτητος για την ασφάλεια·
- στα μέσα δράσης ή επεξεργασίας που επιτρέπουν τον περιορισμό των συνεπειών μιας δυσλειτουργίας και συμβάλουν στην μη επανάληψή της·

στην πραγματοποίηση συστηματικής ανάλυσης των γεγονότων εκμετάλλευσης που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε επιδείνωση της κατάστασης·

- διακρίνονται οι ακόλουθες διατάξεις:
- υλικές: όσον αφορά το σχεδιασμό και την αξιοπιστία των εγκαταστάσεων·
- οργανωτικές: κατά την εργασία, το σύστημα «ποιότητα» βασίζεται στον σαφή καθορισμό των ευθυνών κάθε φορέα, στους συνεχείς ελέγχους και στη διάθεση των κατάλληλων πόρων όταν το απαιτεί η κατάσταση κυρίως για τη διαχείριση κρίσεων·

και ανθρώπινες ώστε να εξασφαλιστεί ότι η δράση των ανθρώπων βασίζεται στην ειδικευμένη κατάρτιση όσον αφορά το επάγγελμά τους και την υπευθυνότητά τους, και στο αίσθημα ασφάλειας που παροτρύνει κάθε φορέα να είναι να είναι αυστηρός και άγρυπνος. 4.4

Η ευθύνη και ο έλεγχος της ασφάλειας 4.4.1

Η πυρηνική ασφάλεια είναι ευθύνη του φορέα εκμετάλλευσης της εγκατάστασης που ενεργεί υπό τον έλεγχο – και σύμφωνα με τους κανόνες που ορίζουν οι εθνικές αρχές για την ασφάλεια. Διεθνείς ανταλλαγές μεταξύ των εθνικών αρχών ασφάλειας και των φορέων εκμετάλλευσης πυρηνικών εγκαταστάσεων καταλήγουν σε τακτικές δημοσιεύσεις των αντιπροσωπευτικών δεικτών της ποιότητας της εκμετάλλευσης. Πραγματοποιούνται τακτικές ανταλλαγές μέσω διεθνών επιθεωρήσεων (όπως της OSART —Επιχειρησιακή Ομάδα Ελέγχου της Ασφάλειας— υπό την αιγίδα της ΑΙΕΑ —Διεθνής Οργανισμός Ατομικής Ενέργειας— ή της «Peer Review» (μηχανισμός ομότιμων κριτών) —υπό την αιγίδα της WANO— Παγκόσμια Ένωση των Φορέων εκμετάλλευσης πυρηνικής ενέργειας) κατά

τη διάρκεια των οποίων ομάδα διεθνών εμπειρογνομόνων επισκέπτεται μία εγκατάσταση.

4.4.2 Οι δείκτες αυτοί δείχνουν συνεχή βελτίωση της απόδοσης των πυρηνικών μονάδων της ΕΕ και κυρίως τη μείωση του αριθμού «σημαντικών συμβάντων» (επίπεδο 1 της κλίμακας INES —Διεθνής κλίμακα πυρηνικών συμβάντων— που έχει 7) και τη μείωση των ραδιενεργών αποβλήτων στο περιβάλλον.

4.4.3 Πρόσφατα η Επιτροπή στο έγγραφο της COM(2003)32 καθόρισε μία λειτουργία κοινοτικής επαλήθευσης για την αποτελεσματικότητα των εθνικών μηχανισμών ελέγχου της πυρηνικής ασφάλειας. Με την ευκαιρία αυτή, η ΕΟΚΕ ⁽¹⁰⁾ υπενθύμισε ότι σε αυτόν τον τομέα οι ευρωπαϊκές οδηγίες σχετικά με την ασφάλεια των πυρηνικών εγκαταστάσεων και τις αντίστοιχες διαδικασίες ελέγχου πρέπει να εφαρμόζονται χωρίς να θίγεται η ακεραιότητα των καθηκόντων και των υφιστάμενων αρμοδιοτήτων των εθνικών αρχών και ότι οι φορείς εκμετάλλευσης πυρηνικών εγκαταστάσεων φέρουν την πλήρη και αποκλειστική ευθύνη για την ασφαλή λειτουργία τους. Το τελευταίο αίτημα βασίζεται στην αρχή «Ο ρυπαίνων πληρώνει» στην οποία η ΕΟΚΕ αποδίδει μεγάλη σημασία.

5. ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

5.1 Η παραγωγή ηλεκτρισμού από την πυρηνική ενέργεια χαρακτηρίζεται από το πολύ υψηλό κόστος σε κεφάλαια επενδύσεων και από ένα χαμηλό και σταθερό κόστος ανάλογα με την λειτουργία. Επισημαίνεται ότι 362 πυρηνικές εγκαταστάσεις παράγουν ηλεκτρική ενέργεια στις χώρες του ΟΟΣΑ και ότι είναι γενικά ανταγωνιστικές στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας είτε είναι απορυθμισμένη είτε όχι.

5.2 Η ανταγωνιστικότητα του πυρηνικού τομέα μακροπρόθεσμα εξαρτάται από τις υποθέσεις που γίνονται για τις ανταγωνιστικές μορφές ενέργειας και ιδίως για το φυσικό αέριο που φαίνεται σήμερα ότι αποτελεί σημείο αναφοράς, λαμβανομένων υπόψη των επιταγών για μείωση των εκπομπών CO₂. Είναι σημαντικό πλεονέκτημα για την πυρηνική ενέργεια να έχει σταθερή τιμή, και επί πλέον ανταγωνιστική, την στιγμή κατά την οποία η εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας αρχίζει να έχει διακυμάνσεις των τιμών προς τα άνω όταν η ισορροπία προσφοράς-ζήτησης διαταράσσεται (τούτο κατέδειξε το δίκτυο Nordel κατά τη διάρκεια του χειμώνα 2002-2003).

5.3 Η ανταγωνιστικότητα της πυρηνικής ενέργειας εξαρτάται αρχικά από το κόστος των επενδύσεων. Για ένα ποσοστό οικονομικής απόδοσης 5 %, η πυρηνική ενέργεια είναι σαφώς ανταγωνιστική σε περισσότερες από το ένα τέταρτο των χωρών του ΟΟΣΑ που το 1998 έδωσε τα στοιχεία των μελετών τους για επενδύσεις παραγωγής ηλεκτρισμού έως το 2005. Για ποσοστό πλέον του 10 % δεν είναι πλέον ανταγωνιστική.

5.4 Τα αποτελέσματα όμως της μελέτης που δημοσιεύτηκε το 1998 βασίζονται σε υποθέσεις της ΑΙΕ (Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας) για την τιμή του φυσικού αερίου κατά τα επόμενα 25 έτη δηλαδή σε επίπεδο κατώτερο του 2000 και λιγότερο από το ήμισυ της τιμής του 1980, σε πραγματική αξία. Κατά τη διάρκεια ζωής μιας πυρηνικής εγκατάστασης (40 έως 60 έτη) είναι απίθανο να μην αυξηθεί η τιμή του φυσικού αερίου.

⁽¹⁰⁾ Επιστημονική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τη μελέτη των Επιπτώσεων των Ατομικών Ακτινοβολιών.

5.5 Το κύριο θέμα έγκειται στην ανάληψη οικονομικού κινδύνου από έναν φορέα που επενδύει στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας σε μία έντονα ανταγωνιστική αγορά. Τούτο οδηγεί τους βιομηχάνους του πυρηνικού τομέα να θέσουν εκ νέου το ερώτημα του μεγέθους των μονάδων παραγωγής. Μέχρι σήμερα επικρατούσε η τάση αύξησης του μεγέθους προκειμένου να πραγματοποιηθούν σημαντικές οικονομίες κλίμακος. Τώρα πρέπει να δοκιμαστούν σχέδια που ανταποκρίνονται σε μικρότερες ανάγκες παραγωγής ανά μονάδα λόγω των νέων χαρακτηριστικών της αγοράς της ηλεκτρικής ενέργειας. Για χώρες όπως η Φινλανδία, η Γαλλία και η Ιαπωνία η πυρηνική ενέργεια αποτελεί πάντα την οικονομικότερη μορφή παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.

5.6 Οι κατασκευαστές πυρηνικών εγκαταστάσεων (AREVA-Framatome και BNFL/Westinghouse) δηλώνουν μείωση του κόστους για τους αντιδραστήρες ελαφρού ύδατος που εκτιμώνται σήμερα στο 25 % της τιμής των αντιδραστήρων που λειτουργούν σήμερα. Η πραγματική δοκιμή είναι η διαβούλευση που θα πραγματοποιήσει η TVO στη Φινλανδία εφόσον η επιχείρηση αυτή έλαβε τη σύμφωνη γνώμη όλων για να επενδύσει σε μία νέα μονάδα πυρηνοληλεκτρικής παραγωγής.

5.7 Για τις μελέτες GIF (Generation IV International Forum) επιδιώκεται μείωση κατά 50 % του κόστους σε κεφάλαιο καθώς και μείωση της διάρκειας της κατασκευής ούτως ώστε ο βαθμός οικονομικού κινδύνου να είναι παρόμοιος με το βαθμό κινδύνου των άλλων ανταγωνιστικών εγκαταστάσεων.

5.8 Πιο μακροπρόθεσμα, η ανταγωνιστικότητα της πυρηνικής ενέργειας θα εξαρτηθεί και από την τιμή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Οι τελευταίες χρησιμοποιούνται κατά διαστήματα και απαιτούν συνεπώς συμπληρωματικές εγκαταστάσεις παραγωγής ή αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας πράγμα που καθιστά ακόμη υψηλότερο το κόστος τους εάν δεν σημειωθεί σημαντική πρόοδος.

5.9 Επισημαίνεται ότι στην τιμή του ηλεκτρισμού που παράγεται από πυρηνική ενέργεια περιλαμβάνεται το κόστος επεξεργασίας των αποβλήτων και διάλυσης των εγκαταστάσεων, το οποίο υπολογίζεται στο 15 % του αρχικού κόστους των εγκαταστάσεων.

5.10 Από τα στοιχεία που συμβάλλουν στη διαμόρφωση των επιλογών και στη λήψη των αποφάσεων, πρέπει να αναφερθεί επίσης ότι σήμερα, στην ΕΕ οι πυρηνικές βιομηχανίες του πολιτικού τομέα απασχολούν 400 000 εργαζόμενους σε καθήκοντα γενικά υψηλού επιπέδου.

5.11 Αν και δεν πρόκειται για την οικονομική πρόκληση αυτή καθ' εαυτή, το θέμα της άσκησης πίεσης για τη μείωση των δαπανών που συνεπάγεται γενικά η ελευθερωμένη ανταγωνιστική αγορά και οι συνέπειές της στις αποφάσεις που πρέπει να ληφθούν για την βελτίωση της ασφάλειας των εγκαταστάσεων και για την ασφάλεια των εργαζομένων και των κατοίκων ενδέχεται να τεθεί. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι εναπόκειται στην Επιτροπή να εξετάσει ειδικότερα το θέμα αυτό στο πλαίσιο των διατάξεων που προτείνει σχετικά με την ασφάλεια.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6.1 Με βάση τα δεδομένα που έχουν συλλεχθεί από τις υπάρχουσες δημοσιεύσεις της ΕΕ και των ειδικών οργανισμών, κατά τη διάρκεια ακροάσεων των εμπειρογνομόνων, των βιομηχάνων,

δεδομένα που περιλαμβάνονται στην παρούσα γνωμοδότηση και στα παραρτήματά της, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι πρέπει να τονιστούν ιδιαίτερος τα σημεία που ακολουθούν προκειμένου να απαντηθεί το ερώτημα των προκλήσεων του πυρηνικού τομέα για την παραγωγή ηλεκτρισμού.

6.2 Η πυρηνική ενέργεια παράγει ένα σημαντικό ποσοστό ηλεκτρικής ενέργειας της ΕΕ (35 %) και αποτελεί το 15 % της αναλωθείσας πρωτογενούς ενέργειας. Συμβάλλει σημαντικά στην ασφάλεια του εφοδιασμού και στη μείωση της ενεργειακής εξάρτησης της Ένωσης.

6.3 Με τη χρήση της αποφεύγονται 300 έως 500 Mt εκπομπών CO₂ και συμπληρώνεται συνεπώς το οπλοστάσιο των λύσεων που θα επιτρέψουν την τήρηση των δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν στο Κυότο.

6.4 Η πυρηνική ενέργεια διασφαλίζει σταθερές τιμές παραγωγής και συμβάλλει συνεπώς στη σταθερότητα των τιμών στην Ένωση και εξαλείφει για τους οικονομικούς φορείς έναν παράγοντα αβεβαιότητας όσον αφορά τις προοπτικές τους για ανάπτυξη.

6.5 Οι ανανεώσιμες μορφές ενέργειας, η ανάπτυξη των οποίων είναι επιθυμητή και ενθαρρύνεται από την Ένωση (βλ. οδηγία 2001-77 ΕΚ), δεν μπορούν, με τη λήξη της διάρκειας ζωής των υφιστάμενων πυρηνικών εγκαταστάσεων, ούτε να τις αντικαταστήσουν ούτε να ανταποκριθούν στην αύξηση της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας. Για παράδειγμα, η αιολική ενέργεια παρουσιάζει συγκριτικά χαμηλή και συνήθως απρόβλεπτη διαθεσιμότητα από 2 000 έως 2 500 ώρες το έτος.

6.6 Ο έλεγχος της ζήτησης ενέργειας πρέπει να συμβάλει στην μείωση της ενεργειακής έντασης των ανθρώπινων δραστηριοτήτων (οικονομία και ιδιωτικός τομέας) αλλά δεν αποτελεί σημαντικό επιχείρημα για την παύση της παραγωγής πυρηνικής ενέργειας διότι λόγω της ποσότητας θα πρέπει να αφορά πρωταρχικά χρήσεις πέραν του ηλεκτρισμού όπως οι μεταφορές για παράδειγμα.

6.7 Τα θέματα που θέτει η πυρηνική ενέργεια είναι η ασφάλεια, η προστασία από τις συνέπειες ιονίζουσών ακτινοβολιών και τα απόβλητα χρησιμοποιημένων καυσίμων. Τα δύο πρώτα έχουν ήδη αντιμετωπισθεί από τεχνική και νομοθετική άποψη που θα βελτιωθούν με την πάροδο του χρόνου. Η εξέλιξη των εξωγενών κινδύνων που πρέπει να αντιμετωπίσουν η κοινωνία και οι βιομηχανίες στο σύνολό τους πρέπει να ληφθούν υπόψη από τις δημόσιες αρχές και τη βιομηχανία κατά τη χάραξη των πολιτικών τους για την ασφάλεια και την προστασία.

6.8 Ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ σημειώνουν πρόοδο στην αντιμετώπιση του θέματος των αποβλήτων. Δύο χώρες (Φινλανδία και Σουηδία) έχουν επιλέξει τη λύση αλλά και τον χώρο· άλλες χώρες (Γαλλία και Ισπανία) έχουν επιλέξει λύσεις για τα προϊόντα χαμηλής ραδιενέργειας και συνεχίζουν τις έρευνες για τα προϊόντα υψηλής ραδιενέργειας· η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο της Συνθήκης Ευρατόμ έχει αναλάβει δράση για την επιτάχυνση της διαδικασίας. Στη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο λειτουργεί ήδη εργοστάσιο επεξεργασίας προϊόντων υψηλής ραδιενέργειας. Η αποθήκευση είναι μία πραγματικότητα και το γεγονός ότι άλλες έρευνες συνεχίζονται δεν πρέπει να ερμηνευθεί ως απουσία λύσεων.

6.9 Όσον αφορά τα σημεία της γνωμοδότησης και τα συμπεράσματα που προηγούνται, η ΕΟΚΕ κρίνει, όπως αναφέρεται και στην Πράσινη Βίβλο, ότι η πυρηνική ενέργεια μπορεί να αποτελέσει ένα από τα στοιχεία μίας ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ ⁽¹⁾ που να είναι διαφοροποιημένη, εξισορροπημένη, οικονομική και βιώσιμη. Λόγω των ερωτημάτων που δημιουργεί, δεν πρέπει να θέσουμε όλες μας τις ελπίδες σε αυτή, όμως η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η μερική ή ολική εγκατάλειψή της θα μειώσει τις ευκαιρίες να τηρηθούν οι δεσμεύσεις της ΕΕ έναντι του θέματος των αλλαγών του κλίματος.

Βρυξέλλες, 25 Φεβρουαρίου 2004

6.10 Η ΕΟΚΕ προτείνει, μετά την παρούσα γνωμοδότηση, να καταβληθούν προσπάθειες ενημέρωσης για τις πραγματικές προκλήσεις της πυρηνικής βιομηχανίας: ασφάλεια εφοδιασμού, μη εκπομπές του CO₂, ανταγωνιστικές τιμές, ασφάλεια και διαχείριση των χρησιμοποιούμενων καυσίμων ούτως ώστε η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών να μπορέσει να αναλύσει με κριτικό πνεύμα το περιεχόμενο των συζητήσεων που της προτείνονται για τα θέματα αυτά.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Μία ευρωπαϊκή οδηγία στο πλαίσιο της Συνθήκης Euratom (οδηγία 96/29) 31ης Μαΐου 1996 καθορίζει τους βασικούς κανόνες ασφαλείας για την προστασία της υγείας των εργαζομένων και του πληθυσμού από τους κινδύνους που προκύπτουν από ιονίζουσες ακτινοβολίες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I

Οι ακόλουθες τροπολογίες, που έλαβαν τουλάχιστον το ένα τέταρτο των ψήφων, απορρίφθηκαν κατά τη συζήτηση.

Εισαγωγή

Να τροποποιηθεί η 6η παράγραφος κατά τον ακόλουθο τρόπο:

«Πρέπει να αναφερθεί ότι το θέμα της ασφάλειας των εγκαταστάσεων παραγωγής ηλεκτρισμού από πυρηνική ενέργεια των νέων χωρών της ΕΕ και όσων προσχωρήσουν αργότερα, υπήρξε από το 1992 αντικείμενο ανάλυσης, προγραμμάτων αναβάθμισης με αποφάσεις για την παύση της λειτουργίας των εγκαταστάσεων, την προσαρμογή τους και οργάνωσή τους, την κατάρτιση για τη ασφάλεια όταν ήταν απαραίτητο. Προκειμένου να διατηρηθεί, και μάλιστα να βελτιωθεί, το επίπεδο ασφαλείας σε συμφωνία με τις υψηλότερες προδιαγραφές επιβάλλεται διαρκής επαγρύπνηση εκ μέρους των φορέων εκμετάλλευσης και των Αρχών Ασφαλείας των ενδιαφερομένων κρατών μελών. Είναι αναμφισβήτητο ότι, μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις στις 11-9-2001, το θέμα της ασφάλειας των πυρηνικών εγκαταστάσεων έχει προσλάβει νέες διαστάσεις.»

Αιτιολογία

Η ασφάλεια των πυρηνικών εγκαταστάσεων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας δεν πρέπει να διατηρηθεί στα σημερινά επίπεδα αλλά να βελτιωθεί, αν είναι ανάγκη. Οποιοδήποτε, οι εγκαταστάσεις πρέπει να είναι προστατευμένες για την περίπτωση πτώσης αεροσκάφους επάνω τους.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 34, Ψήφοι κατά: 60, Αποχές: 8

Σημείο 1.1.3

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«33 από τις 192 χώρες του κόσμου παράγουν ηλεκτρική ενέργεια πυρηνικής προέλευσης. Σε 18 από αυτές δεν κατασκευάζονται πλέον εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρισμού από πυρηνική ενέργεια. Το 2002, το ποσοστό συμμετοχής του πυρηνικού τομέα στη συνολική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ήταν από 80 % στη Λιθουανία και 77 % στη Γαλλία έως 1,4 % στην Κίνα. Η κατασκευή Ο σχεδιασμός ή εν μέρει η κατασκευή 32 νέων αντιδραστήρων ισχύος συνεχίστηκε και δείχνει ότι, παρά τους κινδύνους που συνεπάγεται από πολιτική άποψη αλλά και σε σχέση με την ασφάλεια, ο πυρηνικός τομέας αποτελεί σε παγκόσμια κλίμακα έναν αναπτυσσόμενο βιομηχανικό τομέα έξω από την ΕΕ και μάλιστα κατά ένα μέρος σε χώρες στις οποίες δεν μπορεί να αποκλειστεί η χρήση σχάσιμου υλικού για στρατιωτικούς σκοπούς., πράγμα που η ΕΕ πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη της όσον αφορά την ενέργεια και τη βιομηχανία. Στο εσωτερικό της ΕΕ, Από τότε που ανατέθηκε στην Ευρώπη η τελευταία εντολή για την κατασκευή εγκαταστάσεων παραγωγής ηλεκτρισμού από πυρηνική ενέργεια, το 1985, η κυβέρνηση της στη Φινλανδία γνωστοποίησε στην εταιρεία TVO, έλαβε τον Ιανουάριο του 2002, ότι ήταν διατεθειμένη να εγκρίνει από την κυβέρνηση μία κατ' αρχήν έγκριση για την κατασκευή ενός πέμπτου πυρηνικού αντιδραστήρα πράξη η οποία επικυρώθηκε από το κοινοβούλιο τον Μάιο του 2002. Όμως, μέχρι στιγμής δεν έχει υποβληθεί επίσημως αίτηση κατασκευής.

Αιτιολογία

Το κείμενο προξενεί την εντύπωση ότι σε όλο τον κόσμο (δηλαδή και στην Ευρώπη) εξακολουθεί να υπάρχει πάντα μεγάλη ζήτηση για την κατασκευή νέων εγκαταστάσεων παραγωγής ηλεκτρισμού από πυρηνική ενέργεια. Αυτό όμως δεν ισχύει. Ένα μέρος των αναφερομένων «υπό κατασκευή» εγκαταστάσεων παραμένει καθηλωμένο εδώ και χρόνια. Η τελευταία αίτηση για την ανέγερση νέων εγκαταστάσεων στην Ευρώπη κατατέθηκε περίπου πριν από είκοσι χρόνια.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 30, Ψήφοι κατά: 58, Αποχές: 9

Σημείο 1.1.4

Μετά το σημείο 1.1.3, να προστεθεί το ακόλουθο, νέο σημείο 1.1.4:

«Στην Ευρωπαϊκή Ένωση (15) υπάρχουν σήμερα 147 αντιδραστήρες που προσφέρουν ρεύμα σε 8 κράτη μέλη. Η Πορτογαλία, η Ελλάδα, Ιταλία (από το 1987), η Αυστρία (δημοψήφισμα του 1978), το Λουξεμβούργο και η Ιρλανδία έχουν απορρίψει παντελώς τη χρήση πυρηνικής ενέργειας. Στις Κάτω Χώρες εξακολουθεί να λειτουργεί ένας αντιδραστήρας, αφού έκλεισε ο δεύτερος 1997. Η Ισπανία (9 αντιδραστήρες), όπως και το Βέλγιο (βλ. σημείο 1.1.5) ελήφθη η απόφαση να πάψει η χρήση πυρηνικής ενέργειας, στη Μεγάλη Βρετανία (35 αντιδραστήρες) ο κλάδος παραγωγής πυρηνικής ενέργειας αντιμετωπίζει σοβαρά οικονομικά προβλήματα και για να επιβιώσει χρειάζεται ενισχύσεις που προέρχονται από τα τέλη για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από άλλες πηγές.»

Αιτιολογία

Εάν πρόκειται να περιγραφεί η κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η περιγραφή θα πρέπει να είναι πλήρης.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 36, Ψήφοι κατά: 55, Αποχές: 8

Σημείο 1.1.11

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Η κατάσταση στην ΕΕ των 15 χαρακτηρίζεται από την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας 855,6 TWh το 2002, δηλαδή το 35 % της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας. Το ποσοστό αυτό δεν θα μεταβληθεί αισθητά με την διεύρυνση όταν οι δέκα νέες χώρες θα ενταχθούν στην ΕΕ το 2004. Έτσι η πυρηνική ενέργεια είναι η σημαντικότερη σήμερα σημαντική πηγή παραγωγής ηλεκτρισμού και με το ποσοστό της (15 %) σε πρωτογενή ενέργεια που καταναλώνεται στην ΕΕ αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της Ένωσης. Αυτό ισχύει όμως μόνο για το διάστημα, το οποίο δεν μπορεί να προσδιοριστεί, για το οποίο λειτουργούν οι σημερινοί αντιδραστήρες. Εφόσον υπάρχει πρόθεση να διατηρηθεί μεσοπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα το μερίδιο αυτό, εκτός άλλων, επειδή θεωρείται ότι δεν είναι δυνατόν να υποκατασταθεί με την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας, τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κ.λπ., θα ήταν απαραίτητο να κατασκευαστεί ένας ισοδύναμος αριθμός νέων πυρηνικών αντιδραστήρων. Κατά πόσον η κατασκευή, κατ' εκτίμηση, 100 νέων πυρηνικών αντιδραστήρων είναι κοινωνικά αποδεκτή είναι ένα ζήτημα που παραμένει εντελώς αδιευκρίνιστο.»

Αιτιολογία

Με μερίδιο 35 %, η πυρηνική ενέργεια είναι μια σημαντική πηγή ενέργειας, όχι όμως και η σημαντικότερη. Εφόσον στην παρούσα γνωμοδότηση δεν υπάρχει χώρος για συζητήσεις περί ενεργειακής πολιτικής, θα πρέπει τουλάχιστον να διασαφηνιστεί ότι υπάρχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση ένα ερώτημα αποφασιστικής σημασίας στο οποίο πρέπει να δοθεί απάντηση: Θα είναι εφικτή η κατασκευή (πολλών) νέων πυρηνικών αντιδραστήρων; Η ΕΟΚΕ δεν μπορεί να παρακάμψει το ερώτημα αυτό.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 36, Ψήφοι κατά: 65, Αποχές: 8

Σημείο 1.2.9

Να τροποποιηθεί η Τρίτη περίπτωση κατά τον ακόλουθο τρόπο:

«Τέλος, η μη χρήση της πυρηνικής ενέργειας θα προκαλέσει ετησίως ένα “θετικό κενό” 300 Mt εκπομπών CO₂ του τομέα ενέργειας. Η ποσότητα αυτή μειώνεται όμως στο βαθμό που, αφενός, για την κατάργηση της πυρηνικής ενέργειας θα περάσει μεγάλο διάστημα και, αφετέρου, θα δημιουργηθούν νέες και αυξημένες δυνατότητες παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και θα ενισχυθούν τα μέτρα για την αύξηση της αποδοτικότητας»

Αιτιολογία

Η αναφερόμενη ποσότητα εκπομπών αφορά μια συγκεκριμένη στιγμή και δεν επιτρέπει να εξαχθούν σαφή συμπεράσματα για το μέλλον, επειδή τα δεδομένα εξαρτώνται από την εξέλιξη που θα προκύψει όσον αφορά τις ενεργειακές ανάγκες, την ενεργειακή ένταση και τις δυνατότητες παραγωγής.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 32, Ψήφοι κατά: 66, Αποχές: 9

Σημείο 1.3.3

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Λόγω της προβληματικής των επικίνδυνων συστατικών τους, αναζητούνται ακόμη οριστικές τεχνικές λύσεις για την επεξεργασία, την αποθήκευση και την οριστική απόθεση Για τη διαχείριση των αποβλήτων αυτών, υπάρχουν ήδη γνωστές λύσεις. Για τα βραχύβια και χαμηλής ραδιενέργειας απόβλητα, μία από τις αποδεκτές λύσεις είναι η αποθήκευση στην επιφάνεια η οποία έχει ήδη επίσημα αποφασιστεί και εφαρμόζεται σε ορισμένα κράτη μέλη. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι έχουν ήδη βρεθεί ασφαλείς λύσεις. Για τα μακρόβια ή υψηλής ραδιενέργειας απόβλητα, η αποθήκευση σε βάθει γεωλογικούς σχηματισμούς αναγνωρίζεται διεθνώς από τους ειδικούς ως η τεχνική λύση αναφοράς, αλλά περιμένοντας τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη να λάβουν δημοκρατικά την απόφαση για την επιλογή διαχείρισης, η αποθήκευση στην επιφάνεια αποτελεί τη λύση αναμονής. Ωστόσο, η ΕΕ δεν διαθέτει ούτε εγκαταστάσεις οριστικής αποθήκευσης ούτε τις απαραίτητες, μακροχρόνιες εμπειρίες στο χώρο αυτό. Διευκρινίζεται ότι για τα προϊόντα αυτά η επεξεργασία και η αποθήκευση στην επιφάνεια πρέπει να ανταποκρίνονται στις θεμιτές απαιτήσεις ασφάλειας και ότι αυτή η προσωρινή λύση εφαρμόζεται εν αναμονή της εφαρμογής οριστικών λύσεων. Η “δέσμη μέτρων για την πυρηνική ασφάλεια” που προτείνει η Επιτροπή στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΥΡΑΤΟΜ αποσκοπεί στην επιτάχυνση της διαδικασίας λήψεως αποφάσεων για την αποθήκευση σε γεωλογικούς σχηματισμούς. Είναι σαφές ότι τα κριτήρια που πρέπει να πληροί η εγκατάσταση οριστικής αποθήκευσης, για να είναι ασφαλής για ένα εκατομμύριο χρόνια, είναι πάρα πολύ αυστηρά. Οι δαπάνες για την οριστική αποθήκευση πρέπει να συνεκτιμώνται στο κόστος παραγωγής ηλεκτρισμού.»

Αιτιολογία

Ο ισχυρισμός ότι υπάρχουν ήδη πρακτικά εφαρμόσιμες λύσεις για όλα τα προβλήματα που σχετίζονται με την (οριστική) αποθήκευση είναι απλώς εσφαλμένος.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 34, Ψήφοι κατά: 68, Αποχές: 7

Σημείο 2.1

Να συμπληρωθεί με τον ακόλουθο τρόπο:

«Η πρόταση μακροπρόθεσμων προοπτικών για την εξέλιξη της κατανάλωσης ενέργειας ... οι συνέπειες της κατανάλωσης ενέργειας στο περιβάλλον και στο κλίμα.

Κυκλοφορούν διάφορα σενάρια — μελέτες, όπου γίνεται μια προσπάθεια να σκιαγραφηθεί η μελλοντική εξέλιξη που θα υπάρξει στο χώρο του ενεργειακού εφοδιασμού και που θα πρέπει να θεωρηθεί ότι αποτελούν τις εναλλακτικές δυνατότητες που θα συμβάλουν στη διεξαγωγή κοινωνικής συζήτησης, με απώτερο στόχο τη διατύπωση συναινετικής πρότασης για το θέμα του εφοδιασμού. Ωστόσο, στα πλαίσια αυτά θα καταστούν σαφείς οι βάσεις στις οποίες πρέπει να στηρίζεται απαραίτως μια παρόμοια αντίληψη του θέματος της ενέργειας.»

Αιτιολογία

Αυτονόητη. Στο σημείο αυτό, η παρέμβαση είναι χρήσιμη για την κατάταξη των μελετών που εξετάζονται εμπεριστατωμένα στη συνέχεια.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 32, Ψήφοι κατά: 60, Αποχές: 15

Σημείο 2.3

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Κοινό χαρακτηριστικό τους είναι η χρησιμοποίηση προτύπων εκτίμησης που βασίζονται σε τάσεις του παρελθόντος, συμπεριλαμβανομένων των εξελίξεων των δομών και των τεχνικών προόδων. Οι εν λόγω δύο μελέτες στηρίζονται στην υπόθεση ότι, κατά την περίοδο αναφοράς, δεν πρόκειται να υπάρξουν σημαντικές αλλαγές στις επενδυτικές αποφάσεις στον τομέα της ενέργειας, ότι για παράδειγμα θα ληφθούν πολιτικές αποφάσεις με τις οποίες θα προκύψει σαφής αύξηση του ποσοστού των επενδύσεων σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ή αύξηση της ενεργειακής αποτελεσματικότητας πέραν της τάσης που παρατηρείται σήμερα. Εδώ όμως δεν λαμβάνονται υπόψη νέες διαδικασίες οι οποίες έρχονται σε ρήξη με τις μέχρι τούδε εξελίξεις. Ωστόσο τούτο δεν αποτελεί μεγάλο μειονέκτημα εφόσον κανείς δεν μπορεί να προβλέψει σοβαρά τις διακοπές των τάσεων. Κατά συνέπεια θα λάβουμε υπόψη τις μελέτες αυτές ως στοιχεία αξιολόγησης της φύσης των προκλήσεων και όχι ως μελέτες πρόβλεψης.»

Αιτιολογία

Και στις δύο μελέτες που εξετάζονται, πρόκειται στην ουσία για τα επονομαζόμενα σενάρια αναφοράς, στα οποία δεν λαμβάνονται υπόψη αυτού του είδους οι βιώσιμες τεχνικές και οικονομικές αλλαγές των επενδυτικών ροών. Σε περίπτωση που ληφθούν παρόμοιες αποφάσεις —πράγμα το οποίο δεν μπορεί να αποκλειστεί— με βάση τις δυνατότητες που υπάρχουν, θα μπορούσε, για παράδειγμα, να επιτευχθεί ο περιορισμός της ενεργειακής έντασης. Η άποψη αυτή δεν είναι σε καμία περίπτωση ουτοπική, αλλά συνάδει με την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην παρούσα πρόταση οδηγίας για την ενεργειακή αποδοτικότητα (COM (2003) 739 τελικό, 10.12.2003) η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει τη θέσπιση πολιτικό με πολιτικών μέτρων για την ετήσια σωρευτική αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας, η οποία σήμερα ανέρχεται κατά μέσο όρο στην αγορά σε ποσοστό 1,5 % ετησίως, τουλάχιστον κατά 1 % επιπλέον τα επόμενα χρόνια. Αυτό θα μείωνε σαφώς την κατανάλωση ενέργειας.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 33, Ψήφοι κατά: 64, Αποχές: 10

Σημείο 2.5

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι χωρίς συμπληρωματικές τροποποιήσεις σε σχέση με τις τεχνολογίες και τις ρυθμίσεις του 2000 (του έτους των δύο μελετών) θα είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί η σταθεροποίηση των εκπομπών GHG τόσο στο παγκόσμιο επίπεδο όσο και στο επίπεδο της διευρυμένης ΕΕ.

Οι δύο αυτές μελέτες δείχνουν ότι μεταξύ των γνωστών σήμερα τεχνολογικών μέσων, η συμβολή της πυρηνικής ενέργειας στον έλεγχο του κλίματος είναι ίδια με τη συμβολή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Εάν εξακολουθήσουν να λειτουργούν οι εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρισμού από πυρηνική ενέργεια, η συμβολή τους στην αντιμετώπιση του προβλήματος της αλλαγής του κλίματος τα επόμενα χρόνια, με βάση την σημερινή εξέλιξη της τεχνολογίας, είναι της ίδιας τάξης με αυτή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας

Μακροπρόθεσμα, το πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής μπορεί ούτως ή άλλως να λυθεί μόνο με την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την αύξηση της ενεργειακής αποτελεσματικότητας, επειδή η βασική ύλη για την παραγωγή ατομικής ενέργειας, το ουράνιο, δεν υπάρχει σε απεριόριστα αποθέματα.»

Αιτιολογία

Ο όρος («εάν εξακολουθήσουν να λειτουργούν») συμβάλλει στο να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι, ένα από τα δύο σενάρια που εξετάζονται δεν αναφέρεται στην πυρηνική ενέργεια και μόνο το δεύτερο επιτρέπει την συνέχεια της χρήσης της. Συνεπώς, η πρόταση μπορεί να στηριχθεί μόνο σε ένα σενάριο (αυτό με την χρήση πυρηνικής ενέργειας), όχι όμως σε δύο, όπως υποτίθεται. Ο κίνδυνος ότι, με τη διακοπή της λειτουργίας, θα αυξηθεί η ποσότητα εκπομπών, μπορεί να αντιμετωπιστεί με την διατήρηση της λειτουργίας των πυρηνικών αντιδραστήρων, αλλά και με την αύξηση των προσπάθειών για την προαγωγή της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της ενεργειακής αποτελεσματικότητας ή με διάφορα άλλα μέτρα. Ωστόσο, δε γίνεται καμιά αναφορά στις λύσεις αυτές.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 29, Ψήφοι κατά: 62, Αποχές: 9

Σημείο 3.3.2

Να τροποποιηθεί ως εξής:

« Η έρευνα στον τομέα της διαχείρισης των ραδιενεργών αποβλήτων πρέπει να αποσκοπεί στο να διασφαλιστεί ο πληρέστερος δυνατός απόλυτος έλεγχος των ραδιενεργών αποβλήτων. Δεν υπάρχουν σήμερα απολύτως ασφαλείς βιομηχανικές λύσεις για την οριστική αποθήκευση αποβλήτων χαμηλής ραδιενέργειας καθώς και για την επεξεργασία (υαλοποίηση) και για την αποθήκευση μακρόβιων αποβλήτων ή υψηλής ραδιενέργειας. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ διερωτάται για πόσον καιρό ακόμη η έρευνα στον τομέα αυτό της βιομηχανίας θα συνεχίσει να θεωρείται καθήκον του Δημοσίου και θα χρηματοδοτείται αναλόγως.»

Αιτιολογία

Στο σημείο 3.1.1, ο ισηγητής διευκρινίζει ήδη ότι «Η πυρηνική ενέργεια είναι το δίχως άλλο η πηγή ενέργειας που απαιτεί την όσο το δυνατό μεγαλύτερη εντατικοποίηση σε θέματα E&A». Πρέπει να τεθεί το ερώτημα για πόσο διάστημα πρέπει να συμμετέχει το Δημόσιο στην έρευνα που διενεργείται στον εν λόγω βιομηχανικό κλάδο, από τη στιγμή μάλιστα που είναι σαφές ότι, λόγω του πεπερασμένου χαρακτήρα των αποθεμάτων ουρανίου, μακροπρόθεσμα η πυρηνική βιομηχανία θα πάψει να υφίσταται.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 29, Ψήφοι κατά: 72, Αποχές: 7

Σημείο 4.1.6

Να διαγραφεί.

Αιτιολογία

Η δήλωση δεν ευσταθεί με αυτή τη γενικευμένη μορφή.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 43, Ψήφοι κατά: 58, Αποχές: 9

Σημείο 4.3.1

Να προστεθεί νέο σημείο 4.3.1

«4.3.1. Οι μεγαλύτεροι φόβοι του πληθυσμού για την παραγωγή ατομικής ενέργειας υφίστανται για πολλά έτη λόγω των κινδύνων όσον αφορά την ασφάλεια τόσο κατά την κανονική λειτουργία όσο και σε περίπτωση προβλημάτων. Η τρομακτική καταστροφή του Τσερνομπίλ έχει καταδείξει ότι, αφενός, τα ανθρώπινα λάθη δεν μπορούν να αποκλεισθούν πλήρως και, αφετέρου, δεν μπορούν να προβλεφθούν όλα τα ενδεχόμενα όσον αφορά τις τεχνικές πτυχές της ασφάλειας. Το να καταλογισθεί το Τσερνομπίλ ως ανεπάρκεια ενός συγκεκριμένου πολιτικού καθεστώτος είναι πολύ απλό. Το ατύχημα στον πυρηνικό αντιδραστήρα του Harrisburg στις ΗΠΑ αλλά και η ακόμη αδιασαφήνιστη συχνότητα περιπτώσεων λευχαιμίας στην περιφέρεια των γερμανικών πυρηνικών αντιδραστήρων δείχνουν ότι και οι “δυτικοί” αντιδραστήρες πρέπει να αξιολογούνται κριτικά. «

Αιτιολογία

Αυτονόητη

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 32, Ψήφοι κατά: 63, Αποχές: 8

Σημείο 4.3.2

Να προστεθεί νέο σημείο 4.3.2:

«4.3.2. Ένας νέος, σοβαρός και μέχρι πρόσφατα άγνωστος κίνδυνος της παραγωγής ηλεκτρισμού μέσω της πυρηνικής ενέργειας είναι η απειλή της τρομοκρατίας, τόσο εν δυνάμει όσο και μέσω πολεμικών συγκρούσεων. Η παραγωγή ηλεκτρισμού μέσω πυρηνικής ενέργειας είναι ο μόνος τομέας που μπορεί να έχει καίριο ενδιαφέρον για τους τρομοκράτες. Στην αρχή της χρήσης της ατομικής ενέργειας, αυτή η μορφή κινδύνου υπερέβαινε την φαντασία των μηχανικών και των πολιτικών, όμως οι εποχές έχουν δυστυχώς αλλάξει δραματικά και τούτο δεν πρέπει να παραμεληθεί στη συζήτηση. Είναι αμφίβολο σε ποιο βαθμό μπορούν να αποτραπούν οι σημαντικοί αυτοί κίνδυνοι στα δημοκρατικά μας κράτη δικαίου. Οι κίνδυνοι αυτοί είναι πολύ πιο μεγάλοι στα πολιτικά ασταθή κράτη.»

Αιτιολογία

Αυτονόητη.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 32, Ψήφοι κατά: 63, Αποχές: 8

Σημείο 5.1

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Η παραγωγή ηλεκτρισμού από την πυρηνική ενέργεια χαρακτηρίζεται από το πολύ υψηλό κόστος σε κεφάλαια επενδύσεων και από ένα χαμηλό και σταθερό κόστος ανάλογα με την λειτουργία. Τούτο οφείλεται μεταξύ άλλων στις υψηλές ενισχύσεις/ επιδοτήσεις, στην τεχνολογία που έχει αποσβεσθεί, στα αφορολόγητα κεφάλαια, στην μη συνεκτίμηση του συνολικού κόστους της τελικής αποθήκευσης των αποβλήτων, στην ανεπαρκή ασφάλιση των κινδύνων καθώς και στην υψηλή χρηματοδότηση της έρευνας. Όλοι αυτοί οι παράγοντες συμβάλλουν στο να επισημαίνεται ότι 362 πυρηνικές εγκαταστάσεις παράγουν ηλεκτρική ενέργεια στις χώρες του ΟΟΣΑ και ότι είναι γενικά ανταγωνιστικές στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας είτε είναι απορυθμισμένη είτε όχι, με το ισχύον πλαίσιο. Παρομοίως, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι για παράδειγμα στο Ηνωμένο Βασίλειο όλες οι προσπάθειες ιδιωτικοποίησης του πυρηνικού τομέα απέτυχαν. Τούτη είναι η ασφαλέστερη ένδειξη ότι υφίστανται και οικονομικές αβεβαιότητες.»

Αιτιολογία

Αυτονόητη.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 26, Ψήφοι κατά: 69, Αποχές: 6

Σημείο 5.2

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Η ανταγωνιστικότητα του πυρηνικού τομέα μακροπρόθεσμα εξαρτάται από τις υποθέσεις που γίνονται για τις ανταγωνιστικές μορφές ενέργειας και ιδίως για το φυσικό αέριο που φαίνεται σήμερα ότι αποτελεί σημείο αναφοράς, λαμβανομένων υπόψη των επιταγών για μείωση των εκπομπών CO₂. Είναι σημαντικό πλεονέκτημα για την πυρηνική ενέργεια να έχει σταθερή τιμή, και επί πλέον ανταγωνιστική, την στιγμή κατά την οποία η εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας αρχίζει να έχει διακυμάνσεις των τιμών προς τα άνω όταν η ισορροπία προσφοράς-ζήτησης διαταράσσεται (τούτο κατέδειξε το δίκτυο Nordel κατά τη διάρκεια του χειμώνα 2002-2003). Η ανταγωνιστικότητα του πυρηνικού τομέα μεταβάλλεται ανάλογα με την τιμή του φυσικού αερίου. Μπορεί επίσης να συμβάλλει στην σταθερότητα των τιμών στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας με τον περιορισμό των επιπτώσεων από τις αυξομειώσεις των τιμών με βάση την προσφορά και τη ζήτηση, οι οποίες είναι χαρακτηριστικές της εσωτερικής αγοράς (βλέπε την κατάσταση του σκανδιναβικού δικτύου Nordel κατά τη χειμερινή περίοδο 2002-2003) και κατά συνέπεια, να εμποδίζει τις υπερβολικές διακυμάνσεις των τιμών.»

Αιτιολογία

Η πρώτη πρόταση της προσθήκης διασαφηνίζει την πρώτη πρόταση του σημείου 5.2 στην οποία αναφέρεται ορθώς ότι η ανταγωνιστικότητα της πυρηνικής ενέργειας εξαρτάται κυρίως από την τιμή του φυσικού αερίου. Η αρχική πρόταση («Είναι σημαντικό πλεονέκτημα για την πυρηνική ενέργεια να έχει σταθερή τιμή, και επί πλέον ανταγωνιστική») αντικρούει πλήρως την πρώτη πρόταση και για το λόγο αυτό πρέπει να διαγραφεί. Η δεύτερη πρόταση εξηγεί πώς οι διάφοροι παράγοντες επηρεάζουν τη σταθερότητα των τιμών.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 27, Ψήφοι κατά: 65, Αποχές: 9

Σημείο 5.3

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Η ανταγωνιστικότητα της πυρηνικής ενέργειας εξαρτάται αρχικά από το κόστος των επενδύσεων, από τις επιδοτήσεις και από τις υπόλοιπες επιλογές στον τομέα της ενεργειακής πολιτικής. Για ένα ποσοστό οικονομικής απόδοσης 5 %, η πυρηνική ενέργεια είναι σαφώς ανταγωνιστική σε περισσότερες από το ένα τέταρτο των χωρών του ΟΟΣΑ που το 1998 έδωσε τα στοιχεία των μελετών τους για επενδύσεις παραγωγής ηλεκτρισμού έως το 2005. Για ποσοστό πλέον του 10 % δεν είναι πλέον ανταγωνιστική.»

Αιτιολογία

Αυτονόητη.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 38, Ψήφοι κατά: 63, Αποχές: 6

Σημείο 5.10

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Από τα στοιχεία που συμβάλλουν στη διαμόρφωση των επιλογών και στη λήψη των αποφάσεων, πρέπει να αναφερθεί επίσης ότι σήμερα, στην ΕΕ οι πυρηνικές βιομηχανίες του πολιτικού τομέα απασχολούν 400 000 εργαζόμενους σε καθήκοντα γενικά υψηλού επιπέδου. Σε περίπτωση εντατικής ανάπτυξης και προώθησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και των τεχνολογιών ενεργειακής αποδοτικότητας, θα δημιουργηθούν στην ΕΕ πρόσθετες θέσεις εργασίας, των οποίων ο αριθμός θα είναι τουλάχιστον αντίστοιχος.»

Αιτιολογία

Λόγω της ρευστής κατάστασης στην αγορά εργασίας θα πρέπει να στραφούμε σε εκείνες τις αγορές όπου διατίθενται νέες θέσεις εργασίας. Μια συντηρητική ποσοτική αξιολόγηση δείχνει ότι μόνο στη Γερμανία στον τομέα της μόνωσης κτιρίων, οι πρόσθετες θέσεις εργασίας εκτιμούνται σε 200 000 περίπου (στοιχεία της συνδικαλιστικής οργάνωσης BAU) ενώ η Eurosolar υπολογίζει τον αριθμό των δυνατών θέσεων εργασίας στην ΕΕ στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε περίπου 500 000.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 28, Ψήφοι κατά: 61, Αποχές: 18

Σημείο 5.11

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Αν και δεν πρόκειται για την οικονομική πρόκληση αυτή καθ' εαυτή, το θέμα της άσκησης πίεσης για τη μείωση των δαπανών που συνεπάγεται γενικά η ελευθερωμένη ανταγωνιστική αγορά και οι συνέπειές της στις αποφάσεις που πρέπει να ληφθούν για την βελτίωση της ασφάλειας των εγκαταστάσεων και για την ασφάλεια των εργαζομένων και των κατοίκων ενδέχεται να τεθεί. Ήδη σε μεγάλες επιχειρήσεις πραγματοποιούνται σημαντικές περικοπές προσωπικού. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι εναπόκειται στην Επιτροπή να εξετάσει ειδικότερα το θέμα αυτό στο πλαίσιο των διατάξεων που προτείνει σχετικά με την ασφάλεια.»

Αιτιολογία

Αυτονόητη

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 28, Ψήφοι κατά: 63, Αποχές: 18

Σημείο 6.3

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Με τη χρήση της αποφεύγονται 300 έως 500 Mt εκπομπών CO₂ και συμπληρώνεται συνεπώς το οπλοστάσιο των λύσεων που θα επιτρέψουν την τήρηση των δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν στο Κυότο.»

Αιτιολογία

Προσαρμογή στο τροποποιημένο σημείο 1.2.9.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 27, Ψήφοι κατά: 67, Αποχές: 12

Σημείο 6.4

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Η πυρηνική ενέργεια διασφαλίζει σταθερές τιμές παραγωγής και συμβάλλει συνεπώς στη σταθερότητα των τιμών στην Ένωση και εξαλείφει για τους οικονομικούς φορείς έναν παράγοντα αβεβαιότητας όσον αφορά τις προοπτικές τους για ανάπτυξη. Ωστόσο, οι μακροπρόθεσμες προοπτικές τόσο οικονομικές όσο και ασφαλείας, οδηγούν σε διαφορετική αξιολόγηση του κόστους.»

Αιτιολογία

Αυτονόητη

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 31, Ψήφοι κατά: 65, Αποχές: 6

Σημείο 6.5

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Οι ανανεώσιμες μορφές ενέργειας, η ανάπτυξη των οποίων είναι επιθυμητή και ενθαρρύνεται από την Ένωση (βλ. οδηγία 2001-77/ΕΚ), δεν είναι ακόμη σε θέση μπορούν, με τη λήξη της διάρκειας ζωής των υφιστάμενων πυρηνικών εγκαταστάσεων, ούτε να τις αντικαταστήσουν ούτε να ανταποκριθούν στην αύξηση της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας σε ορισμένους τομείς. Εμπόδιο αποτελούν ορισμένα διαρθρωτικά προβλήματα: για παράδειγμα, η αιολική ενέργεια παρουσιάζει συγκριτικά χαμηλή και συνήθως απρόβλεπτη διαθεσιμότητα από 2 000 έως 2 500 ώρες το έτος. Όμως, η κατάσταση μπορεί να μεταβληθεί ριζικά κυρίως χάρη σε μέτρα ενεργειακής αποδοτικότητας, ανάπτυξης των πηγών ενέργειας που διατίθενται κατά τρόπο διαρκή όπως η βιομάζα κ.λπ.»

Αιτιολογία

Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας βρίσκονται ακόμη σε φάση εισαγωγής στην αγορά. Η βιομάζα και η γεωθερμία για παράδειγμα είναι μορφές ενέργειας που μπορούν να καλύψουν τις βασικές ανάγκες και θα είναι σε θέση να αντικαταστήσουν την πυρηνική ενέργεια ακόμη και στις περιοχές όπου τούτη αποτελεί την κύρια πηγή ενέργειας. Ωστόσο, βρίσκονται ακόμη σε πρώιμο στάδιο. Τούτο αφορά επίσης και τα συστήματα αποθήκευσης που θα επέτρεπαν στις μη διαρκείς μορφές ενέργειας όπως η αιολική και η ηλιακή να καλύψουν τις βασικές ανάγκες. Θα πρέπει λοιπόν να γίνει σαφές ότι η περιγραφή αφορά απλώς την παρούσα κατάσταση.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 27, Ψήφοι κατά: 54, Αποχές: 16

Σημείο 6.6

Να προστεθεί νέο σημείο 6.6:

«6.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να γίνει σαφές ότι σύντομα η ΕΕ θα πρέπει να λάβει καίριες αποφάσεις. Ο κύκλος ζωής των υφιστάμενων πυρηνικών αντιδραστήρων πλησιάζει στο τέλος του. Η Ευρώπη είναι λοιπόν αντιμέτωπη με το ερώτημα εάν επιθυμεί να εξαρτάται ακόμη για μια γενιά από τη χρήση της πυρηνικής ενέργειας και σε ποιο βαθμό τούτο είναι αποδεκτό από την κοινωνία. Το τελευταίο αυτό ερώτημα χρειάζεται πολιτική απάντηση. Ή διαφορετικά εάν είναι έτοιμη να καταβάλλει κάθε προσπάθεια προκειμένου να σημάνει την έναρξη μιας νέας ενεργειακής πολιτικής χωρίς ορυκτές και πυρηνικές πρώτες ύλες. Τελικά, δεν τίθεται το θέμα εάν ναι ή όχι, θα πρέπει να εισέλθουμε στη νέα αυτή εποχή αλλά τότε.»

Αιτιολογία

Ο τρόπος ζωής μας εξαρτάται από τις ορυκτές πηγές ενέργειας (με τη μορφή άνθρακα, πετρελαίου και φυσικού αερίου), από τη συσσωρευμένη ηλιακή ενέργεια και το ουράνιο, του οποίου τα αποθέματα είναι επίσης περιορισμένα. Η έναρξη της νέας ενεργειακής εποχής είναι απλώς θέμα χρόνου. Η ΕΟΚΕ δεν μπορεί να αποφύγει αυτό το ερώτημα.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 32, Ψήφοι κατά: 58, Αποχές: 15

Σημείο 6.6

Σημείο 6.6 Να τροποποιηθεί ως εξής

«Ο έλεγχος της ζήτησης ενέργειας πρέπει να συμβάλει στην μείωση της ενεργειακής έντασης των ανθρώπινων δραστηριοτήτων (οικονομία και ιδιωτικός τομέας) αλλά δεν αποτελεί σημαντικό επιχείρημα για την παύση της παραγωγής πυρηνικής ενέργειας διότι λόγω της ποσότητας θα πρέπει να αφορά πρωταρχικά χρήσεις πέραν του ηλεκτρισμού όπως οι μεταφορές για παράδειγμα. Στον τομέα του ηλεκτρικού ρεύματος υφίστανται ακόμη σημαντικές και ανεκμετάλλευτες δυνατότητες που πρέπει να αξιοποιηθούν. Όμως μόνη η αξιοποίησή τους δεν επαρκεί για να αντισταθμίσει την ενδεχόμενη μείωση της παραγωγής πυρηνικής ενέργειας. Σημαντικό δυναμικό περιορισμού των αναγκών σε ενέργεια παρουσιάζουν οι τομείς της παραγωγής θέρμανσης και των μεταφορών. Ειδικότερα, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον τομέα των μεταφορών, προκειμένου να επιτευχθεί και εδώ σημαντική μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα ενώ, παράλληλα, να διασφαλιστεί η βιώσιμη κινητικότητα.»

Αιτιολογία

Τα συμπεράσματα αυτά είναι λογική συνέχεια των όσων αναφέρονται στο Μέρος 2 της γνωμοδότησης.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 34, Ψήφοι κατά: 59, Αποχές: 13

Σημείο 6.9

Να διαγραφεί και να αντικατασταθεί από τα εξής:

«Ανεξάρτητα από τις αντικρουόμενες απόψεις της κοινωνίας για την πυρηνική ενέργεια που διατυπώνονται στις συνεχιζόμενες συζητήσεις, η ΕΟΚΕ καταλήγει ότι με βάση την αρχή της επικουρικότητας, η συναινετική διαμόρφωση μιας ενεργειακής πολιτικής για το μέλλον παραμένει πρώτιστο καθήκον των εκάστοτε αρμοδίων για τη λήψη αποφάσεων στα κράτη μέλη. Συγκεκριμένα, πρέπει να συνεκτιμούνται οι εθνικές ιδιαιτερότητες, ιδίως όσον αφορά το βαθμό και την ποσότητα των διαθέσιμων εθνικών πηγών ενέργειας. Τούτες θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν κατά προτεραιότητα, προκειμένου να περιορισθεί η υψηλή εξάρτηση της ΕΕ από τις εισαγωγές ενέργειας, όπως αναγνωρίζεται και στο Πράσινο Βιβλίο της Επιτροπής για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού. Είναι αναμφισβήτητο ότι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας κατέχουν μεγάλη σημασία διότι περιορίζουν την εξάρτηση από τις εισαγωγές και μειώνουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Η ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και των τεχνολογιών ενεργειακής αποδοτικότητας κατέχουν θεμελιώδη σημασία προκειμένου να καταστεί η Ευρώπη μια περιοχή επιστημονικής προόδου, υψηλής ανάπτυξης, ανταγωνιστικότητας και εξαγωγών. Με τον τρόπο αυτό, θα μπορέσουν να υλοποιηθούν όσα συμφωνήθηκαν στη Λισσαβόνα για τον τομέα της ενέργειας. Ακόμη, θα δημιουργηθούν και νέες θέσεις εργασίας.»

Αιτιολογία

Το κείμενο είναι σαφές και αποτελεί λογική συνέχεια των θέσεων της ΕΟΚΕ για την ενεργειακή πολιτική. Το ανωτέρω σημείο αναφέρεται στην απαραίτητη συμπερίληψη της πυρηνικής ενέργειας στην γενική συζήτηση για μια βιώσιμη λύση συνδυασμού διαφόρων μορφών ενέργειας.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 33, Ψήφοι κατά: 61, Αποχές: 13

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1257/1999, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ)

[COM(2003) 806 τελικό — 2003/0312 CNS]

(2004/C 110/15)

Στις 16 Ιανουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 37 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Στις 27 Ιανουαρίου 2004, το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε στο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά την 406η σύνοδο ολομέλειας της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2004), όρισε γενικό εισηγητή τον κ. Donnelly και υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 60 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και μία αποχή.

1. Εισαγωγή

1.1 Η πράξη προσχώρησης έχει προβλέψει για τα νέα κράτη μέλη το μέτρο «τήρηση των κοινοτικών προδιαγραφών» που χρηματοδοτείται από το ΕΓΤΠΕ, τμήμα εγγυήσεων, και στοχεύει στην στήριξη των προσαρθεσίων των γεωργών να τηρήσουν τις προδιαγραφές της ΕΕ στη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου που έχει χορηγηθεί παραχωρώντας τους ενίσχυση για να αντισταθμιστούν οι δαπάνες από την εφαρμογή των προδιαγραφών.

1.2 Η αναμόρφωση της ΚΓΠ εισήγαγε το μέτρο «τήρηση των προδιαγραφών»⁽¹⁾ για να βοηθήσει τους γεωργούς να προσαρμοστούν στις δαπάνες εκμετάλλευσης που προκύπτουν από τις νεοεισαγόμενες προδιαγραφές της ΕΕ οι οποίες βασίζονται στην κοινοτική νομοθεσία στους τομείς του περιβάλλοντος, της δημόσιας υγείας, της υγείας των ζώων, του φυτοϋγειονομικού τομέα, της καλής διαβίωσης των ζώων και της ασφάλειας στην εργασία.

1.3 Η πρόταση της Επιτροπής για την προσαρμογή της πράξης προσχώρησης στην αναμόρφωση της ΚΓΠ⁽²⁾ καταργεί το μέτρο «τήρηση των κοινοτικών προδιαγραφών» ώστε να αποφευχθεί οποιαδήποτε διπλή χρήση και διατηρεί με το νέο μέτρο «τήρηση των προδιαγραφών» τις δυνατότητες που προσφέρονται στα νέα κράτη μέλη.

1.4 Εντούτοις, τα νέα κράτη μέλη έχουν διαθέσει σημαντικά ποσά της χρηματοδότησής τους για την αγροτική ανάπτυξη από το

ΕΓΤΠΕ, Τμήμα Εγγυήσεων, για να καλύψουν τις επενδύσεις στο αγρόκτημα με σκοπό να προσαρμοστούν στις κοινοτικές προδιαγραφές στον τομέα του περιβάλλοντος, αντί να καλύψουν τη δαπάνη αυτή από τη χρηματοδότηση του ΕΓΤΠΕ, Τμήμα Προσανατολισμού.

2. Κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής

2.1 Δεδομένου ότι στο παρόν στάδιο φαίνεται πολύ δύσκολο να αυξηθούν οι πόροι των Διαρθρωτικών Ταμείων προκειμένου να χρηματοδοτηθεί η τήρηση των προδιαγραφών και ότι η επίτευξη της τήρησης των κοινοτικών προδιαγραφών, ειδικά στον περιβαλλοντικό τομέα, συνιστά προτεραιότητα για την Ένωση, η Επιτροπή προτείνει την εισαγωγή συμπληρωματικής παρέκκλισης στα πλαίσια του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 του Συμβουλίου για να μπορέσουν τα νέα κράτη μέλη να λάβουν υπόψη τις δαπάνες επενδύσεων, υπό ορισμένους όρους, όταν καθορίζουν το ύψος της ετήσιας στήριξης δυνάμει του μέτρου «τήρηση των προδιαγραφών».

2.2 Αυτή η προσωρινή παρέκκλιση περιορίζεται στην περίοδο προγραμματισμού 2004-2006 και δεν συνεπάγεται συμπληρωματικές δαπάνες για τον κοινοτικό προϋπολογισμό αφού θα χρηματοδοτηθεί από τα κονδύλια που έχουν εγκριθεί για τα νέα κράτη μέλη για την περίοδο 2004-2006.

3. Γενικές παρατηρήσεις

Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει πλήρως την προτεραιότητα που δίνει η Επιτροπή στην επίτευξη της συμμόρφωσης των νέων κρατών μελών με τις κοινοτικές προδιαγραφές, ιδίως στον τομέα του περιβάλλοντος, και συνεπώς υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής να επιτραπεί στις δέκα υπό ένταξη χώρες να χρησιμοποιήσουν τη χρηματοδότηση του Ταμείου Εγγυήσεων για μέτρα βελτίωσης και προστασίας του περιβάλλοντος.

⁽¹⁾ Κανονισμός του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1783/2003, της 29ης Σεπτεμβρίου 2003, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), κεφάλαιο Va — ΕΕ L 270 της 21.10.2003.

⁽²⁾ COM(2003) 643: «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου με αντικείμενο την αναπροσαρμογή της πράξης προσχώρησης της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Εσθονίας, της Κύπρου, της Λεττονίας, της Λιθουανίας, της Ουγγαρίας, της Μάλτας, της Πολωνίας, της Σλοβενίας και της Σλοβακίας και των προσαρμογών στις συνθήκες στις οποίες βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση, σε συνέχεια της μεταρρύθμισης της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής».

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ δίνει μεγάλη προτεραιότητα σε μέτρα στον τομέα του περιβάλλοντος και εκτιμά ότι είναι αναγκαίες επενδύσεις σε σχέδια για τη βελτίωση του περιβάλλοντος σε επίπεδο αγροκτήματος στα νέα κράτη μέλη.

5. Συμπεράσματα

5.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει απόλυτα την πρόταση της Επιτροπής.

Βρυξέλλες, 25 Φεβρουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής η Ευρώπη και η βασική έρευνα»

[COM (2004) 9 τελικό]

(2004/C 110/16)

Στις 3 Απριλίου 2003, η Επιτροπή αποφάσισε σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να γνωμοδοτήσει για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το Προεδρείο της ΕΟΚΕ ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα της γνωμοδότησης, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά την 406η σύνοδο της ολομέλειάς της που πραγματοποιήθηκε στις 25/26 Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 26 Φεβρουαρίου) όρισε τον κ. WOLF γενικό εισηγητή και υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή και περιεχόμενο της ανακοίνωσης της Επιτροπής.

1.1 Επί μακρόν, η αίσθηση που επικρατούσε στα κράτη μέλη ήταν ότι η βασική έρευνα αποτελούσε εξ ορισμού εθνική αρμοδιότητα και ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση, λαμβανομένων υπόψη των στόχων της πολιτικής της στον τομέα αυτό, όφειλε να περιορίζει τις παρεμβάσεις της στην υποστήριξη της εφαρμοσμένης έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης. Το αποτέλεσμα της στάσης αυτής —εάν το κοιτάξει κανείς σήμερα— οδήγησε σε μια κάπως μονομερή ερμηνεία του άρθρου 163 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ⁽¹⁾.

1.2 Στις αρχές του 2000 άρχισε μια εξέλιξη η οποία ήταν το αποτέλεσμα δύο βασικών πρωτοβουλιών και αποφάσεων. Το δρόμο άνοιξε, αφενός, η ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Προς ένα ευρωπαϊκό χώρο έρευνας» ⁽²⁾, όπου δεν γινόταν ακόμη ειδική αναφορά στη βασική έρευνα ως αποστολή της Κοινότητας αλλά, στα πλαίσια της όλης παρουσίασης, φαινόταν ότι υπήρχε μια τάση να γίνει αυτό. Σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν, αφετέρου, οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας ⁽³⁾, το οποίο θεώρησε, εκτός άλλων, ως φιλόδοξο και σημαντικό στόχο της Κοινότητας τη θεμελίωση της οικονομίας και της κοινωνίας στη γνώση. Ωστόσο, ούτε και εκεί έγινε ειδική αναφορά στην ουσιαστική σημασία της βασικής έρευνας.

1.3 Σχεδόν ταυτόχρονα, ακολούθησε η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή η οποία, στη γνωμοδότηση ⁽⁴⁾ που εξέδωσε για την ανακοίνωση της Επιτροπής «Προς ένα ευρωπαϊκό χώρο έρευνας», παρέπεμπε στη σημασία που έχουν η ισορροπία και η αναγκαία ανάδραση μεταξύ της βασικής έρευνας και της πρακτικής έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης. Στη γνωμοδότηση αυτή, συνι-

στούσε ρητώς να στηριχθεί επαρκώς η γνωσιολογική βασική έρευνα ως πηγή νέων ανακαλύψεων, θεωριών και μεθόδων.

1.4 Στο μεσοδιάστημα, η άποψη αυτή έχει γίνει ευρέως αποδεκτή. Ο κόσμος έχει συνειδητοποιήσει περισσότερο ποιες είναι οι προϋποθέσεις της οικονομία και της κοινωνία της γνώσης και αναγνώρισε, επίσης, πόσο σημαντικό είναι να υπάρξει πρόοδος σε όλους τους επιστημονικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένης και της βασικής έρευνας, εάν υπάρχει πρόθεση να υλοποιηθούν πραγματικά οι στόχοι που τέθηκαν στη Λισσαβόνα.

1.5 Η Ευρώπη διαθέτει οπωσδήποτε σημεία ισχύος στον τομέα της βασικής έρευνας, είτε σε πανεπιστημιακό επίπεδο είτε σε ιδιωτικούς οργανισμούς ⁽⁵⁾. Παρόλα ταύτα, πρέπει να αναληφθούν περισσότερες πρωτοβουλίες σε επίπεδο ΕΕ

1.5.1 Από ιστορική άποψη, επρόκειτο για στόχους στο χώρο της βασικής έρευνας στα πλαίσια των οποίων η βασική επιδίωξη ήταν η επιστημονική συνεργασία στη (Δυτική —) Ευρώπη. Οι πρωτοβουλίες αυτές ήταν αποτέλεσμα της ανάγκης να δημιουργηθούν κέντρα για την κατασκευή μεγάλων εγκαταστάσεων και να δημιουργηθεί μια κρίσιμη μάζα με δαπάνες που υπερέβαιναν τις χρηματοδοτικές δυνατότητες ή προθέσεις των μεμονωμένων κρατών.

1.5.2 Έτσι, στη δεκαετία του 50 ιδρύθηκε το ΕΚΠΕ (φυσική υψηλών ενεργειών) και τη δεκαετία του 60 το ΕSO (Αστρονομία) καθώς και το ΕΜΒΟ και το ΕΜΒΛ (μοριακή βιολογία) ⁽⁶⁾ ή το γαλλολογερμανικό ΙLL ⁽⁷⁾ και αργότερα το ESRF ⁽⁸⁾. Όμως, υπάρχουν και μεμονωμένα κράτη μέλη στα οποία στο μεσοδιάστημα έχουν κατασκευαστεί μεγάλες πειραματικές εγκαταστάσεις ⁽⁹⁾ οι οποίες χρησιμοποιούνται σε διμερή ή πολυμερή βάση.

1.5.3 Ακόμη και ευρωπαϊκά προγράμματα τα οποία είναι κυρίως επικεντρωμένα στις εφαρμογές και την τεχνολογία, όπως αυτά στο χώρο του διαστήματος ή της πυρηνικής σύντηξης, έχουν στενή σχέση με τη βασική έρευνα και χρησιμοποιούν σημαντικό μέρος των αποτελεσμάτων αυτής.

⁽¹⁾ ΕΕ C 204 της 18.7.2000.

⁽²⁾ CERN: Ευρωπαϊκός Οργανισμός Πυρηνικών Ερευνών· ΕSO: Ευρωπαϊκός Οργανισμός αστρονομικών ερευνών στο Νότιο Ημισφαίριο· ΕΜΒΟ: Ευρωπαϊκός Οργανισμός Μοριακής Βιολογίας· ΕΜΒΛ: Ευρωπαϊκό Εργαστήριο Μοριακής Βιολογίας.

⁽³⁾ Ίδρυμα Laue-Langevin στη Grenoble

⁽⁴⁾ ESRF = Europäische Synchrotron Strahlungsanlage, Grenoble

⁽⁵⁾ Π.χ. DESY (Deutsches Elektronen Synchrotron), Αμβούργο

⁽¹⁾ Υιοθετήθηκε σε μεγάλο βαθμό στο σχέδιο Συντάγματος της 18ης Ιουλίου 2003 ως άρθρο III-146

⁽²⁾ COM 2000/6 τελικό

⁽³⁾ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας, 23 και 24 Μαΐου 2000.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 204 της 18.7.2000.

1.6 Έτσι, έγινε εφικτό να δημιουργηθούν εν τω μεταξύ ιδρύματα παγκοσμίου εμβέλειας, που έχουν προβάλει ⁽¹⁰⁾ αρκετά τη εικόνα της Ευρώπης ως τόπου εγκατάστασης επιστημονικών ιδρυμάτων. Επιπλέον, τα ιδρύματα αυτά έχουν μεγάλη απήχηση και προσελκύουν πάρα πολλές επιστημονικές δραστηριότητες σε πανεπιστήμια και άλλα ερευνητικά ιδρύματα. Το αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία δικτύων εποικοδομητικής συνεργασίας, τα οποία αποτελούν προϋπόθεση για την κοινή επιτυχία.

1.7 Οι ερευνητικές δραστηριότητες που διεξάγονται στα πλαίσια των δικτύων και των έργων του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Επιστημών (EIE), μη εξειδικευμένου οργανισμού που δημιουργήθηκε στη δεκαετία του '70, καλύπτουν επίσης συχνά θέματα βασικής έρευνας. Το ίδιο ισχύει και για τις εργασίες που εκτελούνται στους κόλπους του προγράμματος-πλαίσιο έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες ως στοιχείο των ευρύτερων θεματικών δράσεων προϋποθέτουν και καλύπτουν ένα μέρος της βασικής έρευνας, ακόμη και αν αυτό είναι περιορισμένο.

1.8 Με βάση αυτά που προαναφέρθηκαν, η παρούσα ανακοίνωση της Επιτροπής δεν αναφέρεται μόνο στο ρόλο, τη σημασία και τη σημερινή κατάσταση της βασικής έρευνας στον ευρωπαϊκό χώρο, αλλά και στην εξέταση μέτρων που θα μπορούσαν να ληφθούν εκ μέρους της Επιτροπής, έτσι ώστε η βασική έρευνα στην Ευρωπαϊκή Ένωση να ενισχυθεί όχι μόνο με μεγαλύτερη ένταση αλλά και με συστηματικό τρόπο.

1.9 Συνεπώς, η ανακοίνωση της Επιτροπής καλύπτει τις ακόλουθες πτυχές της βασικής έρευνας:

- βασική έρευνα και ο αντίκτυπος της
- κατάσταση στον κόσμο και στην Ευρώπη
- βασική έρευνα σε ευρωπαϊκό επίπεδο
- προοπτικές
- τα επόμενα στάδια

1.10 Όσον αφορά στην κατάσταση στην οποία βρίσκεται η βασική έρευνα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Επιτροπή διαπιστώνει περαιτέρω τα εξής:

1.10.1 Στην Ευρώπη, ο ιδιωτικός τομέας δραστηριοποιείται ελάχιστα στο χώρο της βασικής έρευνας. Ελάχιστες επιχειρήσεις διαθέτουν ουσιαστική ερευνητική ικανότητα στον εν λόγω τομέα, και οι δραστηριότητές τους τείνουν γενικά να εστιάζονται σε δραστηριότητες εφαρμοσμένης και αναπτυξιακής έρευνας. Η χρηματοδότηση της έρευνας με τη μεσολάβηση ιδρυμάτων παραμένει εξάλλου περιορισμένη.

1.10.2 Αντίθετα απ' ό,τι συμβαίνει στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου ο ιδιωτικός τομέας ανέκαθεν υποστήριζε την κρατική χρημα-

τοδότηση της βασικής έρευνας ⁽¹¹⁾, στην Ευρώπη η βιομηχανία τάχθηκε επί μακρόν υπέρ της διοχέτευσης της δημόσιας χρηματοδότησης κατά προτίμηση στην εφαρμοσμένη έρευνα που διεξάγουν οι επιχειρήσεις. Εν τω μεταξύ, η σημασία που έχει η βασική έρευνα για την επιστημονική ανταγωνιστικότητα και στην Ευρώπη αναγνωρίζεται σε ολοένα και περισσότερους κύκλους, ακόμη και στον επιχειρηματικό κόσμο (Βλέπε για παράδειγμα την Στρογγυλή Τράπεζα των Ευρωπαίων Βιομηχάνων).

1.11 Τα περαιτέρω μέτρα που προτείνονται από την Επιτροπή θα στηριχθούν και στις σχετικές δηλώσεις πολλών προσωπικοτήτων, οργανώσεων και ιδρυμάτων. Μεταξύ αυτών, περιλαμβάνονται ιδίως: μια ομάδα 45 ευρωπαίων προσωπικοτήτων βραβευμένων με Νόμπελ, το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Επιστημών (FES) και ο σύνδεσμος των διευθυντών και προέδρων των εθνικών συμβουλίων έρευνας EuroHORCs ⁽¹²⁾, η ένωση Eurosciences και η Academia Europaea, η EURAB και μια Ad-hoc ομάδα προσωπικοτήτων (ERCEG), η οποία χρησιμοποιήθηκε στη διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε υπό τη δανική προεδρία της ΕΕ στις 7/8 Οκτωβρίου 2002, στην Κοπεγχάγη, με θέμα το «Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας» ⁽¹³⁾.

1.12 Έτσι, η Επιτροπή σχεδιάζει για το πρώτο τρίμηνο του 2004 τις ακόλουθες δράσεις:

- ευρύ διάλογο με την επιστημονική κοινότητα και τους ενδιαφερόμενους κύκλους σχετικά με την παρούσα ανακοίνωση, σε συνδυασμό με τον προβληματισμό επί του θέματος του «Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας»
- διάλογο σε πολιτικό επίπεδο επί της παρούσας ανακοίνωσης στα πλαίσια του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η ΕΟΚΕ παραπέμπει στις ενδιαμέσες γνωμοδοτήσεις που έχει εκδώσει γύρω από το θέμα έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη, στις οποίες τονίζει επανειλημμένα ⁽¹⁴⁾ ότι, για την υλοποίηση των στόχων που τέθηκαν στη Λισαβόνα, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να ενισχύσει επαρκώς τη βασική έρευνα —δηλαδή πολύ περισσότερο απ' ό,τι μέχρι σήμερα— και χαιρετίζει την ανακοίνωση που εκδόθηκε από την Επιτροπή, καθώς και τις διαπιστώσεις και τις προθέσεις που περιλαμβάνονται σε αυτήν.

⁽¹¹⁾ Βλέπε την έκθεση με τίτλο «America's Basic Research: Prosperity Through Discovery» της «Επιτροπής για την Οικονομική Ανάπτυξη», την οποία απαρτίζουν εκπρόσωποι μεγάλων βιομηχανικών συγκροτημάτων. Ωστόσο, στις ΗΠΑ υπάρχουν επιχειρήσεις, όπως η IBM ή η Bell Labs, οι οποίες συνεχίζουν σε μεγάλη κλίμακα να διεξάγουν βασική έρευνα, αν και με πτωτική τάση.

⁽¹²⁾ EuroHORCS: European Heads of Research Councils, EURAB: Europäischer Forschungsbeirat, ERCEG: The European Research Council Expert Group, Πρόεδρος: Ο καθηγητής Federico Mayor.

⁽¹³⁾ Στις 15 Δεκεμβρίου 2003, ο Δανός υπουργός έρευνας απέστειλε στους ευρωπαίους συναδέλφους του την τελική έκθεση της ομάδας αυτής. Στο κείμενο αυτό υποστηρίζεται η ίδρυση ευρωπαϊκού ταμείου για τη βασική έρευνα, το οποίο θα χρηματοδοτείται κυρίως με νέους πόρους από το πρόγραμμα-πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την έρευνα και θα διαχειρίζεται από ένα Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Ερευνών.

⁽¹⁴⁾ ΕΕ C 221 της 7.8.2001, σημεία 4.4.1, 4.4.2, 4.4.3, 4.4.4 και 4.4.5.

⁽¹⁰⁾ Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι το επαναστατικό σύστημα επικοινωνίας «Worldwide-web» που αποτέλεσε τη βάση του Διαδικτύου αναπτύχθηκε από το CERN, όπου αρχικά προοριζόταν για την ανταλλαγή επιστημονικών δεδομένων μεταξύ των εργαστηρίων που συμμετείχαν στην έρευνα.

2.2 Παραπέμποντας ιδιαίτερος στη γνωμοδότηση ⁽¹⁵⁾ που εξέδωσε για την πρόταση της Επιτροπής για το έκτο πρόγραμμα πλαίσιο έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης και στη σύσταση που περιέλαβε στην γνωμοδότηση αυτή να αυξηθεί μεσοπρόθεσμα κατά 50 % ο συνολικός προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη (ο οποίος αφορούσε τον προϋπολογισμό και των δεκαπέντε κρατών μελών!), η ΕΟΚΕ υποστηρίζει όλως ιδιαιτέρως την έκκληση που απευθύνει η Επιτροπή να διατεθούν σημαντικοί νέοι πόροι από τον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την έρευνα. Επίσης, υποστηρίζει την πρόθεση της Επιτροπής να ακολουθήσει τις συστάσεις της ομάδας Mayour και να συμπεριλάβει την εντονότερη ενίσχυση της βασικής έρευνας στις προτεραιότητες των μελλοντικών μέτρων που θα θεσπίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση στον ευρύτερο τομέα της έρευνας. Σε σχέση με αυτό, παραπέμπει στους ανησυχητικούς δείκτες που παρουσιάστηκαν από την Επιτροπή, από τους οποίους προκύπτει ότι το χάσμα μεταξύ ΕΕ και π.χ. ΗΠΑ όσον αφορά στην τεχνολογία και την έρευνα συνεχίζει να αυξάνεται.

2.3 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει, επιπλέον, την αρχική ιδέα για την ίδρυση «Ευρωπαϊκού Επιστημονικού Συμβουλίου», το οποίο θα μπορούσε να αναλάβει σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης καθήκοντα όμοια με εκείνα που ασκούν σε επίπεδο κρατών μελών ιδρύματα όπως τα «Research Councils» στο Ηνωμένο Βασίλειο, Deutsche Forschungsgemeinschaft στη Γερμανία, το «NWO» στις Κάτω Χώρες, το FNRS στο Βέλγιο κ.τ.λ. Τα ιδρύματα αυτά εξασφαλίζουν —κατόπιν αιτήσεως— τη χρηματοδότηση προγραμμάτων ή τη χορήγηση ενισχύσεων σε συγκεκριμένες ομάδες ερευνητών, ανάλογα με αυτό που συμβαίνει στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.

2.4 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί, επίσης, με την άποψη της Επιτροπής ότι είναι σχεδόν αδύνατον να θεσπιστούν αυστηρά κριτήρια για τη διάκριση της βασικής από την εφαρμοσμένη έρευνα. Δεν πιστεύει όμως ότι αυτό αποτελεί πρόβλημα (και συνιστά συνεπώς σε πρακτικό επίπεδο να επιτραπούν ορισμένα περιθώρια διάκρισης), δεδομένου ότι μεταξύ αυτών των δύο κατηγοριών υπάρχει και θα πρέπει να υπάρχει μια αλληλεπίδραση, ακόμη και συνεργασία.

2.4.1 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι στο παρελθόν είχε συστήσει ⁽¹⁶⁾ να ενισχυθεί το πεδίο επίδρασης της βασικής/εφαρμοσμένης έρευνας στα πλαίσια ενός πλουραλιστικού, πολυπολικού επιστημονικού συστήματος.

2.4.2 Ωστόσο, κρίνει ότι στη συνέχεια είναι απαραίτητο η έννοια της βασικής έρευνας να περιγραφεί (ή να προταθεί) από την Επιτροπή με τέτοιο τρόπο ώστε να προσφέρει αρκετά πρακτικά περιθώρια για τη λήψη αποφάσεων για αιτήσεις χρηματοδότησης. Στα πλαίσια αυτά, παραπέμπει στη σύσταση που έχει κάνει στο παρελθόν ⁽¹⁷⁾.

2.5 Στην ανακοίνωσή της, η Επιτροπή αναφέρεται επίσης στο ιδιαίτερα περίπλοκο θέμα των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας σε σχέση με τη βασική έρευνα. Όπως είναι γνωστό, σε αντίθεση με αυτό που συμβαίνει για τις εφευρέσεις, για τις ανακαλύψεις δεν εκδίδονται διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Για τους λόγους που αναφέρονται στη συνέχεια και επειδή, για να διαδίδεται η γνώση, οι επισ-

τήμονες πρέπει να δημοσιεύουν τα αποτελέσματα των εργασιών τους το συντομότερο δυνατό, περιέχονται σε δίλημμα.

2.5.1 Το δίλημμα αυτό αφορά στο ερώτημα που προκύπτει εάν από την ανακάλυψη τους μπορεί να αναπτυχθεί μια εφαρμογή για την οποία πρέπει να εκδοθεί δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Στην περίπτωση αυτή, θα πρέπει τουλάχιστον, πριν από τη δημοσίευση των πορισμάτων, να υποβληθεί αίτηση για την έκδοση διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Αυτή η κατάσταση έχει ως αποτέλεσμα είτε να υποσκάπτεται η διάδοση της γνώσης — και μαζί αυτήν το κύρος της επιστήμης, είτε να υπονομεύεται η δυναμική προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων για νέες και ενδεχομένως πρωτοποριακές ιδέες που θα μπορούσαν να ωφελήσουν την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και τον ίδιο το δημιουργό.

2.5.2 Το δίλημμα αυτό θα μπορούσε να αποδυναμωθεί σε μεγάλο βαθμό με την καθιέρωση μιας «περιόδου χάριτος για τις καινοτομίες» ⁽¹⁸⁾ (στα αγγλικά «grace period»). Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει για πολλοστή φορά τη σύστασή της ⁽¹⁹⁾ να καθιερωθεί και στην Ευρωπαϊκή Ένωση «περίοδος χάριτος για τις καινοτομίες», όπως συνηθίζεται στις ΗΠΑ. Ταυτόχρονα επαναλαμβάνει ότι επείγει η καθιέρωση Ευρωπαϊκού Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας. Έτσι θα αρθεί ένα σοβαρό μειονέκτημα που αντιμετωπίζουν οι ευρωπαίοι επιστήμονες και οι επιχειρήσεις.

2.6 Κατά τα άλλα, η ΕΟΚΕ συνιστά να μελετηθεί κατά πόσον θα ήταν σκόπιμο να ενσωματωθεί στις μελλοντικές ευρωπαϊκές συνθήκες ή αποφάσεις το θέμα της προαγωγής της βασικής έρευνας (για την υλοποίηση των στόχων της Λισσαβόνας).

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί σε μεγάλο βαθμό με την περιγραφή της και την ανάλυση της σημερινής κατάστασης που κάνει η Επιτροπή σε σχέση με τη βασική έρευνα.

3.1.1 Όμως, αυτό δεν συνάδει με όλες τις διαπιστώσεις. Έτσι, η Επιτροπή αναφέρει, εκτός άλλων, τα εξής: «Όπως προαναφέρθηκε, στον τομέα της βασικής έρευνας η Ευρώπη, παράλληλα με τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει, πάσχει από διάφορες αδυναμίες, οι οποίες οφείλονται κατά μεγάλο βαθμό στον διαχωρισμό και τα στεγανά των εθνικών ερευνητικών συστημάτων, και κατά κύριο λόγο στην απουσία επαρκούς ανταγωνισμού μεταξύ ερευνητών, ομάδων και έργων σε ευρωπαϊκή κλίμακα» και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι είναι απαραίτητο να συντονιστούν καλύτερα οι δράσεις, τα μέτρα και τα επί μέρους προγράμματα των κρατών μελών στο χώρο της βασικής έρευνας.

3.1.2 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η πρόσφατη δήλωση της Επιτροπής σε σχέση με τον αποκλεισμό και τον ελλιπή ανταγωνισμό, η οποία πιθανόν δεν ισχύει ούτε καν για τα ιδρύματα τα οποία συνοδεύουν ή κατευθύνουν σε πολιτικό επίπεδο την έρευνα, είναι γενικά αλλά και σε σχέση με την επιστημονική έρευνα παραπλανητική. Στη δήλωσή αυτή παραγνωρίζεται ή δεν αναγνωρίζεται όσο πρέπει ένα βασικό χαρακτηριστικό της επιστημονικής έρευνας.

⁽¹⁵⁾ ΕΕ C 260/3 της 17.9.2001.

⁽¹⁶⁾ ΕΕ C 221 της 7.8.2001, σημείο 6.7.2.

⁽¹⁷⁾ CESE 1588/2003, σημείο 4.5.3.

⁽¹⁸⁾ Στη γερμανική νομοθεσία περί διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας γινόταν στο παρελθόν αναφορά σε «neuheitsunschädliche Vorveröffentlichung-sfrist».

⁽¹⁹⁾ Βλέπε ιδιαιτέρως ΕΕ C 95/48 της 23.4.2003, σημείο 5.2.

3.1.3 Ένα από τα βασικότερα κίνητρα των ερευνητών —εκτός από την αναζήτηση της γνώσης, την ανακάλυψη ή την εξέλιξη νέων πραγμάτων— είναι ο ανταγωνισμός μεταξύ ομάδων ή εργαστηρίων και η επιθυμία τους να ανταλλάσσουν απόψεις με τους έγκριτους συναδέλφους τους οι οποίοι δρουν σε άλλες περιοχές. Ωστόσο, ο υπερβολικός ανταγωνισμός ή η υπερβολική φιλοδοξία βλάπτουν στην ουσία την επιστημονική έρευνα. Αυτό γιατί μπορεί να οδηγούν σε επιφανειακά συμπεράσματα και να εκθέσουν σε κίνδυνο την απαραίτητη επιμέλεια και την εμβάθυνση της επιστημονικής εργασίας καθώς και την τάση για την ανακάλυψη νέων πραγμάτων.

3.1.4 Η προαναφερθείσα ανταλλαγή απόψεων και ο ανταγωνισμός υλοποιούνται, εκτός άλλων, σε διεθνείς επιστημονικές διασκέψεις και συνέδρια καθώς και στα έγκριτα διεθνή επιστημονικά περιοδικά. Το εθνικό και διεθνές κύρος του κάθε ερευνητή (συνεπώς και οι ευκαιρίες που διατίθεται να σταδιοδρομήσει) και των ιδρυμάτων στα οποία απασχολείται αναπτύσσεται ανάλογα με το ποιος έκανε και δημοσίευσε πρώτος νέες σημαντικές ανακαλύψεις.

3.1.5 Οι διασκέψεις και τα σεμινάρια που προαναφέρθηκαν διοργανώνονται κατά κανόνα από τις εκάστοτε επιστημονικές κοινότητες ή συλλόγους (όπως για παράδειγμα από την European Physical Society) Και αποτελούν —στο διάκενο μεταξύ συνεργασίες και ανταγωνισμού— το διεθνές βήμα για την ανταλλαγή των πλέον πρόσφατων ανακαλύψεων και σχεδίων, για την ανάπτυξη νέων συνεργασιών, αλλά και για την προβολή ικανοτήτων και επιτευγμάτων, δηλαδή για την προαγωγή του ανταγωνισμού.

3.1.6 Την ανταλλαγή γνώσεων και το συντονισμό διευκολύνουν επιπλέον η έντονη ανάμιξη⁽²⁰⁾ του προσωπικού που συμμετέχει σε πολλά ερευνητικά προγράμματα, καθώς και η διασύνδεση αυτών με διεθνή προγράμματα⁽²¹⁾.

3.1.7 Όπως είναι ευνόητο, όλα αυτά έχουν έναν ορισμένο αντίκτυπο στο εσωτερικό των εκάστοτε ιδρυμάτων και στους ερευνητές που απασχολούνται σε αυτά, οδηγώντας κατ' αυτό τον τρόπο σε μια σταθερή και ανάλογη με το στάδιο στο οποίο ευρίσκεται η επιστημονική έρευνα διαδικασία προσαρμογής και αναπροσανατολισμού των αντίστοιχων προγραμμάτων τους.

3.1.8 Όπως έχει τονίσει η ΕΟΚΕ σε προηγούμενη γνωμοδότησή της, η Επιτροπή θα πρέπει να προωθήσει την εξέλιξη αυτή μέσω του ανταγωνισμού και παρατηρώντας, αναγνωρίζοντας και αξιοποιώντας με καλύτερο τρόπο την —εν τω μεταξύ διεθνή— διαδικασία αυτορρύθμισης και προσαρμογής της επιστήμης και της έρευνας, θα πρέπει να προωθήσει περισσότερο απ' ό,τι γασαγ-τ «σε ιέγοξεν : 900 ##### ότι μέχρι σήμερα τη συμμετοχή αναγνωρισμένων, κορυφαίων επιστημόνων καθώς και των εκπροσώπων των επιστημονικών κοινοτήτων και συνδέσμων (που είναι οργανώσεις που υποστηρίζονται και χρηματοδοτούνται από τα μέλη τους — δηλαδή ΜΚΟ) στις εσωτερικές διαδικασίες διαβούλευσης και ιδιαίτερως τις διαδικασίες κατανομής πόρων που εφαρμόζει.

3.1.9 Οι παραπάνω παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ δεν αντίκεινται στο —μέχρι σήμερα απαραίτητο και χρήσιμο— περαιτέρω «ανοικτό συ

ντονισμό» και, κατ' αυτό τον τρόπο, «εξευρωπαϊσμό» των προγραμμάτων των μεμονωμένων κρατών στον τομέα της βασικής έρευνας. Ωστόσο, αυτό θα πρέπει κατά προτίμηση να επιτευχθεί με την προσφορά επαρκών κινήτρων για την κίνηση αυτόνομων διαδικασιών «από τη βάση προς τα πάνω», καθώς και με την υποστήριξη προγραμμάτων⁽²²⁾ ή μεγάλων εγκαταστάσεων που —με βάση την έννοια της επικουρικότητας— υπερβαίνουν τις χρηματοδοτικές δυνατότητες ή την αντίστοιχη βούληση των μεμονωμένων κρατών και η ακτινοβολία των οποίων οδηγεί στη σύσταση των κατάλληλων ευρωπαϊκών δικτύων.

3.1.10 Επιπλέον, πρέπει να αναπτυχθούν μία νοοτροπία και ένα κατάλληλο διοικητικό και χρηματοδοτικό πλαίσιο που να ενθαρρύνουν την αριστεία, να αφήνουν περιθώριο για την ανάπτυξη πιο ελεύθερων θεμάτων και προγραμμάτων εργασίας και να καθιστούν τον τομέα ελκυστικότερο για τους ερευνητές.

3.1.11 Η ΕΟΚΕ διατυπώνει εκ νέου την ανησυχία της για το γεγονός ότι οι συνεργίες είναι ανεπαρκείς, όπως είναι ανεπαρκείς και οι ανταλλαγές μεταξύ ερευνητών του ακαδημαϊκού χώρου και του επιχειρηματικού τομέα, πράγμα το οποίο οδηγεί σε διχοτόμηση της έρευνας σε βασική και εφαρμοσμένη, καθιστά δύσκολη την συνεργία μεταξύ των διαφόρων προσεγγίσεων, μεθόδων και τεχνολογιών, περιορίζει τις ανταλλαγές μεταξύ των διαφόρων κλάδων και ενθαρρύνει, εξάλλου, συμπεριφορές οι οποίες δίδουν υπερβολική έμφαση, αφενός, στις επιστημονικές δημοσιεύσεις και, αφετέρου, στα βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα

3.2. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει κατά προτίμηση να ενισχύει προγράμματα ή ιδρύματα η αποστολή των οποίων προϋποθέτει σε μεγάλο βαθμό έρευνα διακλαδικού χαρακτήρα. Η έρευνα αυτού του είδους αποκτά ολοένα και περισσότερη σημασία σε πολλούς τομείς και για πολλά σημαντικά θέματα και ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για να υλοποιηθεί είναι η δικτύωση των διαφόρων απαιτούμενων κλάδων και των συναφών μηχανισμών σε ένα κεντρικό σημείο, απ' όπου θα προσφέρονται στη συνέχεια για «ευρωπαϊκή» χρήση και δικτύωση.

3.3 Παραπέμποντας στις υπόλοιπες παρατηρήσεις της, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει κατά το δέοντα τρόπο τις απόψεις της Επιτροπής όσον αφορά τα ακόλουθα μέτρα που προτείνονται:

- να ενισχυθεί η ευρωπαϊκή υποστήριξη προς τις υποδομές έρευνας, και να υποστηριχθεί η δημιουργία κέντρων αριστείας στη διευρυμένη Ένωση, χάρη σε έναν συνδυασμό εθνικών και ευρωπαϊκών, δημόσιων και ιδιωτικών, χρηματοδοτήσεων·
- να αυξηθεί η χρηματοδοτική υποστήριξη της ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων, της κατάρτισης των ερευνητών, και της εξέλιξης των επιστημονικών σταδιοδρομιών⁽²³⁾·
- να προαχθούν η συνεργασία και η δικτύωση

⁽²⁰⁾ Για παράδειγμα, περισσότερο του 50 % των νέων ερευνητών και μάλιστα τα τέταρτα των διευθυντών ιδρυμάτων της Max Plank Gesellschaft είναι από το εξωτερικό.

⁽²¹⁾ Αυτό ισχύει ιδιαίτερος, π.χ., για τα προγράμματα που αναφέρθηκαν από την Επιτροπή στους τομείς της κλιματολογίας, της ωκεανογραφίας, ατμοσφαιρικής φυσικής, κ.τ.λ.

⁽²²⁾ ΕΕ C 95 της 23.4.2003.

⁽²³⁾ Βλέπε την ανακοίνωση της Επιτροπής «Οι ερευνητές στον ευρωπαϊκό χώρο έρευνας — ένα επάγγελμα, πληθώρα σταδιοδρομιών» [COM (2003)436, 18.7.2003] και τη σχετική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ 305/2004.

3.4 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, ένα σημαντικό μέσο στήριξης πρέπει να είναι η επαρκής χρηματοδότηση μεμονωμένων προγραμμάτων. Όπως προτείνει και η Επιτροπή, αυτό θα πρέπει να γίνεται διαμέσου μιας οργάνωσης όπως το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας, το οποίο θα μπορούσε να λειτουργεί ανάλογα με τον τρόπο που λειτουργούν ιδρύματα που δρουν με μεγάλη επιτυχία σε επίπεδο κρατών μελών, όπως η Deutschen Forschungsgemeinschaft (DFG) ή τα (βρετανικά) Research Councils. Εκτός άλλων, λόγω της προβληματικής που θα διγεί παρακάτω, τα προγράμματα θα πρέπει να επιτρέπεται να διαρκούν αρκετά περισσότερο. Επιπλέον, σε ορισμένες περιπτώσεις ⁽²⁴⁾, θα πρέπει να εξεταστεί ένα περισσότερο θεσμοθετημένο είδος ενισχύσεων —μέχρι ένα συγκεκριμένο όριο— (για παράδειγμα, για μια περίοδο δέκα έως δεκαπέντε χρόνων).

3.4.1 Εδώ θα πρέπει, εκτός άλλων, να εξεταστούν δύο σημαντικά σημεία τα οποία αναφέρονται σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις ⁽²⁵⁾ της ΕΟΚΕ.

3.4.2 Από τη μια πλευρά, υπάρχει το πρόβλημα της προσωπικής διαμόρφωσης της σύμβασης των ερευνητών που συμμετέχουν στα προγράμματα. Πρέπει να εξασφαλιστεί ότι, επειδή τα εκάστοτε προγράμματα έχουν φυσικά περιορισμένη διάρκεια, οι ερευνητές που συμμετέχουν σε αυτά όχι μόνο δεν θα αντιμετωπίσουν μειονεκτήματα όσον αφορά τη σύμβαση, την αμοιβή και την κοινωνική τους ασφάλιση, αλλά ότι θα προσφέρονται και επαρκή κίνητρα για να προσελκυστούν και να παραμείνουν οι ικανότεροι επιστήμονες για την αποστολή αυτή.

3.4.3 Από την άλλη, υπάρχει το πρόβλημα της επίπονης διαδικασίας ⁽²⁶⁾ που αφορά στην αίτηση, την πιστοποίηση κ.τ.λ. και μάλιστα τόσο για τον αιτούντα όσο και για αυτόν που αναλαμβάνει την πιστοποίηση. Εδώ —με βάση το παράδειγμα της DFG— πρέπει εκτός άλλων να εξασφαλιστεί ότι ο φόρτος που συνεπάγεται η διαδικασία αυτή θα είναι συγκριτικά περιορισμένος σε σχέση με το αποτέλεσμα που μπορεί να προκύψει αν εγκριθεί η αίτηση για τη διάθεση πόρων. Μια πιθανή λύση θα μπορούσε να είναι η ενιαιοποίηση, παγίωση και σύνοψη όλων των διαδικασιών για την υποβολή αιτήσεως και για την εξέταση αυτής.

3.5 Κατ'αυτή την έννοια, μια πάρα πολύ δύσκολη κατάσταση θα μπορούσε να προκύψει σε περίπτωση που ο προϋπολογισμός που διατίθεται για τη βασική έρευνα περιοριστεί σε τέτοιο βαθμό

που να πρέπει να υποβληθεί, να εξεταστεί και μάλλον να απορριφθεί μεγάλος αριθμός αιτήσεων που υπερβαίνει κατά πολύ τους διαθέσιμους πόρους.

3.5.1 Αφενός, στην περίπτωση των αιτήσεων που θα απορριφθούν —που θα είναι και η μεγάλη πλειοψηφία— και σε σχέση με την επίπονη διαδικασία στην οποία υποβλήθηκαν αυτοί που τις υπέβαλαν, θα πρέπει να αποφευχθεί το ενδεχόμενο να προκληθεί δυσάρεσκη εναντι της Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.5.2 Αφετέρου, πρέπει να αποφευχθεί η εφαρμογή υπερβολικά γραφειοκρατικών διαδικασιών (βλέπε παραπάνω) προκειμένου να μπορεί να αποδειχθεί ότι η μέθοδος που εφαρμόζεται είναι ορθή και δίκαιη. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίον γίνω και συνιστά όλως ιδιαιτέρως στην Επιτροπή να ζητήσει τη γνώμη πεπειραμένων στον τομέα αυτό οργανώσεων στα κράτη μέλη καθώς επίσης και τη γνώμη αυτών που μέχρι σήμερα έχουν υποβάλει επιτυχώς αλλά και ανεπιτυχώς (!) αίτηση.

3.6 Η Επιτροπή επισημαίνει ορθώς τον αποφασιστικό ρόλο που διαδραματίζει η βασική έρευνα στα πλαίσια της εκπαιδευτικής αποστολής των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και η ΕΟΚΕ συμφωνεί, συνεπώς, με τη δήλωση που περιλαμβάνεται στην ανακοίνωση ότι «Για αυτόν το λόγο, η βασική έρευνα θα συνεχίσει να αποτελεί κεντρική πτυχή της δραστηριότητας και της αποστολής των πανεπιστημίων· η εκτέλεση βασικής έρευνας, σε συνδυασμό με την εκπαίδευση, αποτελεί μάλιστα τον βασικό λόγο ύπαρξης των πανεπιστημίων». Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, αυτό ισχύει όμως στον ίδιο βαθμό για όλα τα ερευνητικά ιδρύματα εκτός των πανεπιστημίων, τα οποία ασχολούνται (εκτός άλλων) με τη βασική έρευνα και σχετίζονται από άποψη προσωπικού, προγράμματος ή οργάνωσης με πολλούς και διάφορους τρόπους με την πανεπιστημιακή έρευνα και εκπαίδευση.

4. Συμπέρασμα

Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει απερίφραστα την πρόθεση της Επιτροπής να ενισχύσει δεόντως και συστηματικά σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης την βασική έρευνα, προβλέποντας για τον κλάδο αυτό τον κατάλληλο προϋπολογισμό και διαθέτοντας τα απαραίτητα, λιτά διοικητικά μέσα. Συνιστά δε στην Επιτροπή να προχωρήσει στα επόμενα βήματα που προτίθεται να υλοποιήσει λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις και τις λεπτομερείς συστάσεις που προαναφέρθηκαν.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽²⁴⁾ Όπως, π.χ., οι «Sonderforschungsbereiche» της DFG, στη Γερμανία.

⁽²⁵⁾ CESE 305/2004, σημείο 5.1.8.

⁽²⁶⁾ CESE 305/2004, σημείο 5.1.8.4.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Οι τροπολογίες που αναφέρονται στη συνέχεια υποβλήθηκαν σε ψηφοφορία και απορρίφθηκαν στη σχετική συζήτηση που διεξήχθη (Άρθρο 54 παράγραφος 3 ΕΚ):

Σημείο 2.6 — Διαγραφή κειμένου**Αιτιολογία**

Η βασική έρευνα χρηματοδοτείται ήδη μέσω του Έκτου Προγράμματος-Πλαίσιο για την Έρευνα και την Τεχνολογική Ανάπτυξη και ο συνδυασμός της βασικής με την εφαρμοσμένη έρευνα αποφασίζεται από τα αρμόδια κοινοτικά όργανα (Συμβούλιο και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο) ανάλογα με τους στρατηγικούς στόχους που επιδιώκονται σε κάθε περίοδο. Επιπλέον, σε περίπτωση που δεν υπήρχε ένα καθολικά αναγνωρισμένος ορισμός της έννοιας «βασική έρευνα», θα προέκυπταν πρακτικά προβλήματα.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 18, Ψήφοι κατά: 43, Αποχές: 12.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με μέτρα διαχείρισης για τη βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στη Μεσόγειο Θάλασσα και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 2847/93 και (ΕΚ) αριθ. 973/2001»

[COM(2003) 589 τελικό — 003/0229 (CNS)]

(2004/C 110/17)

Στις 16 Δεκεμβρίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 37 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Στις 27 Ιανουαρίου 2004, το Προεδρείο της ΕΟΚΕ ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Δεδομένου του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά την 406η σύνοδο ολομέλειάς της, της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου 2004), όρισε γενικό εισηγητή τον κ. SARRÓ IPARRAGUIRRE και υιοθέτησε με 63 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Με την παρούσα πρόταση κανονισμού⁽¹⁾, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιδιώκει να αναθεωρήσει τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1626/94 του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1994, για τη θέσπιση ορισμένων τεχνικών μέτρων διατήρησης των αλιευτικών πόρων στη Μεσόγειο⁽²⁾, λαμβάνοντας υπόψη τα βασικά στοιχεία της ανακοίνωσης της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τη θέσπιση κοινοτικού σχεδίου δράσης για τη διατήρηση και τη βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στη Μεσόγειο Θάλασσα στο πλαίσιο της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής⁽³⁾.

1.2. Προς τούτο, προτείνει επιπλέον να τροποποιηθούν ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2847/93 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 1993, για τη θέσπιση συστήματος ελέγχου της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής⁽⁴⁾ και ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 973/2001 του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2001, που προβλέπει τεχνικά μέτρα διατήρησης για ορισμένα αποθέματα άκρως μεταναστευτικών ειδών⁽⁵⁾.

1.3. Στην πρόταση κανονισμού της, η οποία αποτελείται από 26 αρχικές αιτιολογικές σκέψεις, 11 κεφάλαια και 5 παραρτήματα, η Επιτροπή προτείνει μια σειρά μέτρων διαχείρισης για την επίτευξη βιώσιμης εκμετάλλευσης των αλιευτικών πόρων στη Μεσόγειο. Τα μέτρα αυτά συνίστανται στον προσδιορισμό των προστατευόμενων ειδών, ενδιαιτημάτων και περιοχών, στη θέσπιση περιορισμών όσον αφορά τα αλιευτικά εργαλεία, στον καθορισμό ελάχιστων μεγεθών για ορισμένα είδη, στη ρύθμιση της μη εμπορικής αλιείας, στην πρόβλεψη της δυνατότητας υιοθέτησης σχεδίων διαχείρισης και λήψης μέτρων ελέγχου, στη θέσπιση συγκεκριμένων όρων για την αλιεία άκρως μεταναστευτικών ειδών και στη θέσπιση μέτρων για τα ύδατα γύρω από τη Μάλτα.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της⁽⁶⁾ τη θέση της σχετικά με τον ενδεδειγμένο τρόπο διαχείρισης

της αλιείας στη Μεσόγειο. Λόγω του ενδιαφέροντός τους, λόγω της συμβολής τους στην περιγραφή της αλιείας στη Μεσόγειο, λόγω της σημασίας τους και λόγω του ότι εξακολουθούν και σήμερα να ισχύουν στο σύνολό τους, η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να επαναλάβει στην παρούσα γνωμοδότηση τα συμπεράσματα της γνωμοδότησης που είχε εκδώσει το 1998 σχετικά με τη διαχείριση της αλιείας στη Μεσόγειο και συγκεκριμένα:

— Η Μεσόγειος Θάλασσα έχει ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, στα οποία πρέπει αναγκαστικά να προσαρμοστούν τα συστήματα διαχείρισης για να είναι αποτελεσματικά.

— Η αποτελεσματικότητα των συστημάτων διαχείρισης θα εξαρτηθεί επίσης από το αν έχουν δικαίο χαρακτήρα που να αποτρέπει τις συγκριτικές ζημιώσεις.

— Πρέπει να συνεχίσει να ενισχύεται η επιστημονική έρευνα με την αύξηση του δυναμισμού της Γενικής Επιτροπής Αλιείας για τη Μεσόγειο (ΓΕΑΜ), ώστε να μπορέσει να καταστεί ο οργανισμός προτεραιότητας, χωρίς να σταματήσει η επιστημονική συνεργασία μέσω της κατάρτισης μελετών μεταξύ παράκτιων χωρών της Μεσογείου.

— Διαπιστώνεται η ύπαρξη διαφορετικών καταστάσεων, οπότε είναι απαραίτητη η πραγματική και συνολική εναρμόνιση της αλιείας στη Μεσόγειο. Η εναρμόνιση θα καταστεί δυνατή μόνο με τη σταδιακή κατάργηση όλων των παρεκκλίσεων που προβλέπονται από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1626/94 και δεν έχουν επιστημονική βάση και με την επιβολή των ίδιων τεχνικών μέτρων σε όλους τους στόλους.

— Υποστηρίζοντας την πρόταση που υπέβαλε η Ευρωπαϊκή Ένωση στη ΓΕΑΜ σχετικά με την δημιουργία μιας επιτροπής όπου θα συμμετέχουν άμεσα οι επαγγελματίες, η ΕΟΚΕ εκφράζει την επιθυμία να αποτελέσει ο προτεινόμενος κανονισμός αντικείμενο διαβούλευσης με τους επαγγελματίες, ώστε να δεσμευτούν για την εφαρμογή του.

⁽¹⁾ COM(2003) 589 τελικό

⁽²⁾ ΕΕ L 171 της 6.7.1994, σ. 1, όπως τροποποιήθηκε για τελευταία φορά με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 973/2001 (ΕΕ L 137 της 19.5.2001).

⁽³⁾ ΕΕ C 133 της 6.6.2003.

⁽⁴⁾ ΕΕ L 261 της 20.10.1993, σ. 1.

⁽⁵⁾ ΕΕ L 137 της 19.5.2001, σ. 1.

⁽⁶⁾ ΕΕ C 133 της 6.6.2003.

- Πρέπει να θεσπιστούν τα κατάλληλα μέτρα κατά των παραγωγών που δεν τηρούν τους κανόνες διατήρησης των πόρων. Πρέπει να ενισχυθεί το υπεύθυνο εμπόριο, ώστε να αποτραπεί ο αθέμιτος ανταγωνισμός που υφίσταται σήμερα, ιδιαίτερα όσον αφορά τους στόλους τρίτων χωρών.
- Η θέσπιση προστατευόμενων αλιευτικών περιοχών στη Μεσόγειο αποτελεί κατάλληλο μέσο για την αποτελεσματικότητα των μέτρων προστασίας και διατήρησης των πόρων.
- Οι διπλωματικές συνδιασκέψεις πρέπει να υπερβούν το στάδιο της δήλωσης προθέσεων. Πρέπει να αναπτυχθεί μεγαλύτερη συνεργασία με όλες τις χώρες, μέσω προκαταρκτικών εργασιών που να επιτρέπουν την υιοθέτηση άμεσα εφαρμόσιμων συμπερασμάτων.
- Κατά τη διαδικασία προσαρμογής σε μια βιώσιμη αλιεία στη Μεσόγειο, η παράκτια αλιεία μικρής κλίμακας πρέπει να έχει προτεραιότητα έναντι της βιομηχανικής. Τα συμφέροντα των παράκτιων χωρών πρέπει να έχουν το προβάδισμα έναντι των συμφερόντων μη μεσογειακών χωρών.

2.2 Στο σημείο 2.6 της γνωμοδότησης CESE 402/2003, η ΕΟΚΕ δήλωνε ότι «η ολοκληρωμένη διαχείριση της αλιείας προϋποθέτει τη μελέτη των βιολογικών, οικονομικών και κοινωνικών πτυχών, τη διάθεση κατάλληλων μέσων διαχείρισης και τον διάλογο μεταξύ επαγγελματιών, διοικήσεων και επιστημονικών κύκλων».

2.3 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Επιτροπή δεν ανταποκρίθηκε με την πρόταση κανονισμού της ούτε στις προσδοκίες που δημιούργησε η ίδια στο σχέδιο δράσης της (*) ούτε στους προσανατολισμούς που της υπέδειξε η ΕΟΚΕ στις παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της, μεταξύ άλλων για τους ακόλουθους λόγους.

2.3.1 Η Επιτροπή δεν αναλύει στην πρόταση κανονισμού της για ποιους λόγους πιστεύει ότι πρέπει να αναθεωρηθεί ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1626/94. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι τα μέτρα που θεσπίζονται στον εν λόγω κανονισμό απέτυχαν, μεταξύ άλλων επειδή επιτράπηκαν πάρα πολλές εξαιρέσεις, οι οποίες κατέληξαν στην άνιση αντιμετώπιση μεταξύ των διάφορων χωρών και τομέων, που με τη σειρά της είχε αποτέλεσμα την ανυπαρξία πραγματικής κοινής αλιευτικής πολιτικής στη Μεσόγειο.

2.3.2 Η Επιτροπή δεν θεμελίωσε επαρκώς από επιστημονική άποψη τις τεχνικές προτάσεις που παρουσιάζει. Δεν γνωρίζουμε, αφού δεν γίνεται καμία σχετική αναφορά, σε ποιες επιστημονικές και τεχνικές μελέτες βασίστηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για να παρουσιάσει τις προτάσεις της.

2.3.3 Η Επιτροπή λησμονεί, για άλλη μια φορά, να αναφέρει και να λάβει υπόψη τις οικονομικές και κοινωνικές πτυχές της αλιείας στη Μεσόγειο, παραλείποντας οποιαδήποτε αναφορά στον ενδεχόμενο αντίκτυπο των προτεινόμενων μέτρων στις επιχειρήσεις, στους

εργαζόμενους και στις περιοχές με μεγάλη εξάρτηση από την αλιεία.

2.3.4 Η πρόταση κανονισμού δεν δίνει επαρκή σημασία στα συστήματα διαχείρισης μέσω του ελέγχου του εμπορίου, ούτε αναφέρει τα προβλήματα που προξενεί το εμπόριο των αλιευμάτων πλοίων με σημαία ευκαιρίας που αλιεύουν παράνομα στη Μεσόγειο. Λησμονεί επίσης να θεσπίσει μηχανισμούς για την αποτελεσματική εποπτεία της υγιεινολογικής ποιότητας των αλιευτικών προϊόντων.

2.3.5 Η Επιτροπή δεν αναφέρεται στη σημασία της αύξησης της πολυμερούς συνεργασίας, μέσω της ΓΕΑΜ (*), ώστε οι κανόνες που θεσπίζονται για τις χώρες της Κοινότητας να εφαρμόζονται και στους στόλους τρίτων χωρών που αναπτύσσουν δραστηριότητα στη Μεσόγειο.

Προς τούτο, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να ενισχύσει τον ρόλο των περιφερειακών σχεδίων του FAO, όπως το COPEMED και το ADRIAMED.

2.3.6 Η Επιτροπή περιορίζεται στην αναθεώρηση ήδη υφιστάμενων τεχνικών μέτρων, τα οποία καθιστά πιο περιοριστικά, χωρίς να προβλέπει δυνατές καινοτόμους εναλλακτικές επιλογές διερευνώντας πιο επιλεκτικούς μηχανισμούς.

2.4 Αρνητικές πτυχές της πρότασης κανονισμού

Από τα 11 κεφάλαια που αριθμεί η πρόταση κανονισμού, θα αναλύσουμε πρώτα εκείνα που παρουσιάζουν αρνητικές πτυχές.

2.4.1 Σε σχέση με τα μέτρα που προτείνονται στο Κεφάλαιο IV που αφορά τους περιορισμούς σχετικά με τα αλιευτικά εργαλεία, η ΕΟΚΕ έχει την εξής γνώμη:

2.4.1.1 Η διατύπωση των άρθρων είναι ασαφής και συγκεχυμένη και αφήνει ανοιχτή την πόρτα σε εξαιρέσεις, που ενδέχεται να οδηγήσουν σε νέα αποτυχία των μέτρων, αφού δεν θα αντιστοιχούν σε μια πραγματική κοινή πολιτική αλιείας. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα άρθρα θα πρέπει να διατυπωθούν με σαφέστερο τρόπο, εξαλείφοντας τις εξαιρέσεις και προάγοντας μέτρα που είναι εναρμονισμένα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και μπορούν επίσης να εναρμονιστούν με τις τρίτες χώρες που ασκούν αλιευτική δραστηριότητα στη Μεσόγειο.

2.4.1.2 Ο ορισμός των διάφορων αλιευτικών εργαλείων είναι συγκεχυμένος. Οι ρυθμιζόμενοι τομείς θα έπρεπε να οριστούν σύμφωνα με διεθνή πρότυπα, όπως για παράδειγμα το σύστημα ISCFG (**) του FAO του 1980, διαχωρίζοντας τουλάχιστον τις τράτες και τα κυκλωτικά δίκτυα από τα μικρότερα εργαλεία. Επίσης, θα έπρεπε να ρυθμιστούν χωριστά τα διάφορα συρόμενα δίκτυα, ώστε τα γενικά μέτρα που προβλέπονται για τα δίκτυα τράτας να μην επηρεάζουν άλλα, όπως τις πεζότρατες, που έχουν τοπικό χαρακτήρα.

2.4.1.3 Δεν περιλαμβάνεται στα απαγορευμένα αλιευτικά εργαλεία και πρακτικές η χρήση παρασυρόμενων απλαδιών διχτύων. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα παρασυρόμενα απλάδια δίκτυα και ιδιαίτερα εκείνα που προορίζονται για την αλίευση μεγάλων μεταναστευτικών ειδών πρέπει να συμπεριληφθούν ρητώς στα απαγορευμένα αλιευτικά εργαλεία.

(*) Γενική Επιτροπή Αλιείας για τη Μεσόγειο.

(**) International Standard Classification Fishing Gears (Τυποποιημένη Διεθνής Ταξινόμηση Αλιευτικών Εργαλείων).

(*) Βλ. υποσημείωση αριθ. 3.

2.4.1.4 Όσον αφορά τα ελάχιστα μεγέθη των ματιών, οι προτάσεις της Επιτροπής δεν βασίζονται σε αδιαμφισβήτητες επιστημονικές εκδόσεις και η πρακτική εφαρμογή τους ενδέχεται να προκαλέσει την εξαφάνιση πολλών επιχειρήσεων και εργαζομένων στην αλιεία, επειδή η δραστηριότητά τους δεν θα είναι πλέον αποδοτική. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή, πριν λάβει οριστική απόφαση σχετικά με το ελάχιστο μέγεθος των ματιών, να ενισχύσει την επιστημονική έρευνα, για να βελτιωθεί η γνώση της τυπολογίας των χρησιμοποιούμενων υλικών, ώστε να δοκιμαστεί η επιλεκτικότητα τους και να διασφαλιστεί η συνέχεια της αλιευτικής δραστηριότητας στο μέλλον.

2.4.1.5 Δεν υπάρχει λόγος ύπαρξης του προβλεπόμενου ελάχιστου μεγέθους των αγκιστριών για την αλιεία κεφαλάδων (*Pagellus bogaraveo*). Οι υπάρχουσες επιστημονικές εκδόσεις, αποτέλεσμα πειραμάτων για την επιλεκτικότητα του αγκιστρίου και τη σχέση του με το μέγεθος ωριμότητας του είδους, ωθούν την ΕΟΚΕ να συστήσει αγκίστρια μήκους μικρότερου των 3,95 cm και πλάτους μικρότερου των 1,65 cm. Από την άλλη πλευρά, στα παραγάδια βυθού και επιφανείας θα πρέπει να περιοριστεί ο συνολικός αριθμός των αγκιστριών και όχι το συνολικό μήκος του εργαλείου. Έτσι, τα πρώτα θα πρέπει να περιοριστούν στα 3 000 αγκίστρια και τα δεύτερα, ανάλογα με το αν προορίζονται για την αλιεία ξιφία ή άλλων ειδών, στα 2 000 και τα 10 000 αγκίστρια, αντιστοίχως.

2.4.1.6 Όσον αφορά τις ελάχιστες αποστάσεις και βάθη για τη χρήση αλιευτικών εργαλείων που προτείνονται από την Επιτροπή, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η διατύπωση των άρθρων είναι και πάλι ασαφής και προξενεί σύγχυση. Η εφαρμογή των προτάσεων της Επιτροπής θα οδηγήσει με πάσα βεβαιότητα στην εξαφάνιση των δραστηριοτήτων γαριδालιείας από το πλοίο σε μεγάλο μέρος των ακτών της Μεσογείου. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι ο περιορισμός της αλιευτικής δραστηριότητας σε συνάρτηση με την ελάχιστη απόσταση από την ακτή ενδέχεται να έχει αρνητικά αποτελέσματα, εξαιτίας της άνισης διαμόρφωσης της υφαλοκρηπίδας ανά τη Μεσόγειο. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ του περιορισμού της αλιευτικής δραστηριότητας σε συνάρτηση με το ελάχιστο βάθος. Έτσι, προτείνει για τις τράτες να απαγορεύεται η αλιεία μέχρι της ισοβαθούς καμπύλης των 50 μέτρων και για τα κυκλωτικά δίχτυα μέχρι της ισοβαθούς καμπύλης των 35 μέτρων.

2.4.2 Σε σχέση με το Κεφάλαιο V, που ρυθμίζει τα ελάχιστα μεγέθη των θαλάσσιων οργανισμών και τον τεχνητό εμπλουτισμό του αποθέματος, η ΕΟΚΕ δηλώνει τα εξής:

2.4.2.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν κάνει καμία αναφορά στα επιστημονικά επιχειρήματα που μπορούν να δικαιολογήσουν τα προτεινόμενα μεγέθη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως στην περίπτωση του μερλούκιου, για τον οποίο προτείνει να μειωθεί το μέγεθος από 15 cm σε 20 cm, η πρότασή της στερείται συνοχής και δεν μπορεί να υποστηριχθεί από καμία άποψη, ούτε βιολογική ούτε επιστημονική ούτε οικονομική· σε άλλες, όπως στην περίπτωση του ξιφία, η Επιτροπή προτείνει ένα μέγεθος που δεν το έχει συστήσει ακόμη η ΔΕΔΤΑ⁽¹⁰⁾ και σε άλλες, όπως στην περίπτωση του κυδωνιού, προτείνει να καταργηθεί το ελάχιστο μέγεθος, χωρίς να λάβει υπόψη τις σοβαρές συνέπειες που μπορεί να έχει αυτό στην αγορά.

2.4.2.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το να επιτραπεί η αλιεία νεογνών σαρδέλας μέσω ειδικής παρέκκλισης είναι βιολογικά απαράδεκτο, αποτελεί κακό προηγούμενο και αντιφάσκει με τη γενική αύξηση του προτεινόμενου ελάχιστου μεγέθους.

2.4.3. Τα μέτρα για τα άκρως μεταναστευτικά είδη που προτείνονται στο Κεφάλαιο IX δεν έχουν επαρκή επιστημονική βάση για να υιοθετηθούν. Καθώς πρόκειται για μέτρα διαχείρισης που αφορούν διεθνείς πόρους, οι οποίοι ρυθμίζονται από τη ΔΕΔΤΑ, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι θα πρέπει να ρυθμιστούν από αυτόν τον τελευταίο οργανισμό μέσω των Συστάσεών του. Η ΔΕΔΤΑ δεν συνιστά κανένα συγκεκριμένο μέτρο για τον ξιφία της Μεσογείου, οπότε πρέπει να απορριφθούν οι προτάσεις της Επιτροπής με τις οποίες θεσπίζονται το ελάχιστο μέγεθος των αγκιστριών της πετονιάς, μία περίοδος τεσσάρων μηνών κατά την οποία απαγορεύεται η αλιεία με πελαγικά παραγάδια και το ελάχιστο μέγεθος για τον ξιφία. Η υιοθέτηση αυτών των προτάσεων θα καταδικάζει σε εξαφάνιση όλες τις δραστηριότητες αλιείας με παραγάδι για αυτά τα είδη.

2.5 Θετικές πτυχές της πρότασης κανονισμού, που επιδέχονται όμως βελτιώσεις

2.5.1 Το Κεφάλαιο II ρυθμίζει τα προστατευόμενα είδη και ενδιαιτήματα, απαγορεύοντας την αλιεία πάνω από βυθούς με θαλάσσια βλάστηση (*Posidonia oceanica*) ή άλλα θαλάσσια φανερόγαμα. Η ΕΟΚΕ αξιολογεί θετικά αυτή την πρόταση, αν και πιστεύει ότι θα πρέπει να συμπεριλάβει και τους κοραλλιογενείς βυθούς ή τα αβεστοφύκη.

2.5.2 Οι εθνικές και οι κοινοτικές προστατευόμενες περιοχές ρυθμίζονται από το Κεφάλαιο III. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την καδένρωσή τους ως μέσου για την προστασία των ιχθυιδίων και του αναπαραγωγικού αποθέματος.

2.5.3 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την ανάγκη ρύθμισης της μη εμπορικής ή ερασιτεχνικής αλιείας, όπως προβλέπεται από την Επιτροπή στο Κεφάλαιο VI της πρότασης. Ωστόσο, πιστεύει ότι στη ρύθμιση αυτή θα πρέπει να συμπεριληφθεί η απαγόρευση χρήσης παραγιδιών βυθού και η υποχρέωση όλων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης να διαθέτουν εθνικά συστήματα αδειών, ώστε να μπορέσει να γίνει γνωστή η πραγματική διάσταση αυτής της δραστηριότητας. Από την άλλη πλευρά, η πρόταση απαγορεύει τη διάθεση στο εμπόριο των αλιευμάτων θαλάσσιων οργανισμών που αλιεύονται στο πλαίσιο της ερασιτεχνικής αλιείας. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να γίνει δεκτή κατ' εξαίρεση η διάθεση στο εμπόριο αλιευτικών προϊόντων που προέρχονται από αθλητικούς διαγωνισμούς, υπό τον όρο ότι τα κέρδη από την πώληση θα διατίθενται σε φιλανθρωπικές οργανώσεις, προκειμένου να αποτραπεί το παράνομο εμπόριο και να διευκολυνθεί ο υγειονομικός έλεγχος.

2.5.4 Το Κεφάλαιο VII ρυθμίζει τα κοινοτικά και εθνικά σχέδια διαχείρισης. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα σχέδια διαχείρισης μπορούν να αποτελέσουν καλό μέσο, το οποίο, συνδυάζοντας τη διαχείριση της αλιευτικής προσπάθειας με τα ειδικά τεχνικά μέσα, ανταποκρίνεται στα ειδικά χαρακτηριστικά μεγάλου αριθμού μεσογειακών ιχθύων. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ προειδοποιεί για τον κίνδυνο να χρησιμοποιηθούν τα σχέδια διαχείρισης για την παρέκκλιση, κατ' εξαίρεση, από ορισμένες από τις γενικές διατάξεις του κανονισμού, οπότε η πρόταση κανονισμού θα πρέπει να συμπεριλάβει την υποχρέωση των μέτρων διαχείρισης να προβλέπουν πιο περιοριστικά μέτρα από εκείνα που περιέχονται στον κανονισμό. Δηλαδή, πρέπει να διευκρινιστεί ότι τα σχέδια διαχείρισης δεν μπορούν να περιλαμβάνουν λιγότερο περιοριστικά μέτρα από εκείνα που θεσπίζει ο κανονισμός σε πτυχές όπως η επιλεκτικότητα, η απόρριψη και η αλιευτική προσπάθεια.

⁽¹⁰⁾ Διεθνής Επιτροπή για τη Διατήρηση του Τόνου του Ατλαντικού.

2.5.5 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι τα μέτρα ελέγχου που θεσπίζονται στο κεφάλαιο VIII είναι απαραίτητα, αλλά πιστεύει ότι στην ομάδα των αλιευμάτων που πρέπει υποχρεωτικά να εκφορτώνονται και να διατίθενται για πρώτη φορά στο εμπόριο σε λιμένες που έχουν καθοριστεί από τα κράτη μέλη θα πρέπει να συμπεριληφθούν επίσης τα αλιεύματα παραγαδιών και απλαδιών βυθού. Επίσης, πιστεύει ότι η υποχρέωση να καταχωρείται στο ημερολόγιο αλιείας οποιαδήποτε ποσότητα μεγαλύτερη από 10 χλγρ. ισοδυνάμου ζώντος βάρους για συγκεκριμένα είδη ενδέχεται να προξενήσει υπερβολική και περιττή γραφειοκρατική επιβάρυνση, οπότε προτείνει, στην περίπτωση των σκαφών που έχουν τη βάσης τους σε λιμένες όπου οι εκφορτώσεις καταχωρούνται για άμεση διαβίβαση στην αρμόδια αρχή, να καθιερωθεί ισοδυναμία ανάμεσα στις καταχωρήσεις άμεσης πώλησης στην ιχθυαγορά και τις καταχωρήσεις στο ημερολόγιο αλιείας, καταργώντας έτσι αυτή τη δεύτερη απαίτηση.

2.6. Η ΕΟΚΕ δεν υπεισέρχεται στην αξιολόγηση του περιεχομένου του Κεφαλαίου X «Μέτρα όσον αφορά τα ύδατα γύρω από τη

Μάλτα», διότι πρόκειται για διατάξεις που αποσκοπούν στην τήρηση των μέτρων που έχουν συμφωνηθεί στη Συνθήκη προσχώρησης αυτής της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση του 2003.

3. Συμπέρασμα

3.1 Ενόψει όλων των προαναφερθέντων και της γενικευμένης απόρριψης της πρότασης κανονισμού από τους επαγγελματίες του τομέα των τεσσάρων παράκτιων χωρών της Μεσογείου που είναι κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ΕΟΚΕ προτείνει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αποσύρει την πρότασή της.

3.2 Δεδομένου του μεγάλου ενδιαφέροντος της ΕΟΚΕ για την όσο το δυνατόν ενωρίτερη εφαρμογή αποτελεσματικών μέτρων διαχείρισης για τη βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στη Μεσόγειο, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αναδιατυπώσει επείγοντως την πρόταση κανονισμού της, λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις της παρούσας γνωμοδότησης.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για την ίδρυση Περιφερειακών Γνωμοδοτικών Συμβουλίων βάσει της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής»

[COM(2003) 607 τελικό — 2003/0238 (CNS)]

(2004/C 110/18)

Στις 16 Δεκεμβρίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 37 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Στις 27 Ιανουαρίου 2004, το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε την προετοιμασία των σχετικών εργασιών στο ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον».

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά την 406η σύνοδο ολομέλειας της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου 2004), όρισε γενικό εισηγητή τον κ. CHAGAS και υιοθέτησε με 76 ψήφους υπέρ και 2 ψήφους κατά, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Η πρόταση της Επιτροπής

1.1 Ο κανονισμός 2371/2002 του Συμβουλίου προέβλεπε την ίδρυση Περιφερειακών Γνωμοδοτικών Συμβουλίων (ΠΓΣ), με σκοπό την ενίσχυση του διαλόγου στον τομέα της κοινοτικής αλιείας, μέσω της μεγαλύτερης συμμετοχής των ενδιαφερομένων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για την Κοινή Αλιευτική Πολιτική.

1.2 Η επί του παρόντος υποβαλλόμενη από την Επιτροπή πρόταση στοχεύει στην προώθηση μίας ισόρροπης και συνεκτικής προσέγγισης, με τη θέσπιση στοιχείων που θα είναι κοινά για όλα τα προς ίδρυση ΠΓΣ όσον αφορά τη σύσταση, τη σύνθεση, τη διάρθρωση, τη λειτουργία και τη χρηματοδότησή τους.

1.3 Η Επιτροπή προτείνει την ίδρυση έξι ΠΓΣ, τα οποία θα καλύπτουν πέντε θαλάσσιες περιοχές (Βαλτική Θάλασσα, Μεσόγειος Θάλασσα, Βόρειος Θάλασσα, Βορειοδυτικά ύδατα και Νοτιοδυτικά ύδατα), καθώς και τα πελαγικά αποθέματα.

1.4 Η ίδρυση των ΠΓΣ θα επαφίεται στην πρωτοβουλία των αλιέων και των λοιπών ενδιαφερομένων, οι οποίοι θα πρέπει να υποβάλουν στα κράτη μέλη και την Επιτροπή σχετικό αίτημα. Κάθε ΠΓΣ θα διαθίκεται μία γενική συνέλευση, η οποία θα διορίσει μία εκτελεστική επιτροπή αποτελούμενη από 12 έως 18 μέλη. Σε αμφότερα τα όργανα, τα δύο τρίτα των μελών θα είναι αντιπρόσωποι του τομέα της αλιείας, ενώ τα λοιπά μέλη θα είναι αντιπρόσωποι άλλων ομάδων συμφερόντων που άπτονται της κοινής αλιευτικής πολιτικής. Θα είναι δυνατόν να προσκαλούνται παρατηρητές, όπως επιστήμονες, αντιπρόσωποι άλλων κρατών μελών που δεν καλύπτονται από το εν λόγω ΠΓΣ, αντιπρόσωποι τρίτων χωρών που έχουν συμφέροντα στη σχετική αλιευτική περιοχή ή αντιπρόσωποι της Συμβουλευτικής Επιτροπής Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΣΕΑΥ). Οι αντιπρόσωποι των εθνικών διοικήσεων θα μπορούν να παρίστανται, επίσης, ως παρατηρητές.

1.5 Η Επιτροπή θα διασφαλίσει την αρχική χρηματοδότηση της έναρξης λειτουργίας των ΠΓΣ και των τριών πρώτων ετών δραστηριοτήτων τους, ενώ θα εξασφαλίζει ακόμη τη χρηματοδότηση της διερμηνείας στις συνεδριάσεις και της μετάφρασης των εγγράφων.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η ανάγκη συμμετοχής των κύριων ενδιαφερομένων —λοιοκτητών και εργαζομένων— στη χάραξη και την εφαρμογή της πολιτικής και των συγκεκριμένων μέτρων που αφορούν την κοινοτική αλιεία έχει επισημανθεί επανειλημμένα από την ΕΟΚΕ. Δεδομένου ότι ο τομέας της κοινοτικής αλιείας χαρακτηρίζεται, σε μεγάλο βαθμό, από το περιορισμένο μέγεθος των επιχειρήσεων και από το χαμηλό βαθμό της συνδικαλιστικής οργάνωσης, είναι

ζωτικής σημασίας η συμμετοχή αυτών των παραγόντων σε όλες τις φάσεις της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, με σκοπό, αφενός, την καλύτερη κατανόηση της αναγκαιότητας των προς λήψη μέτρων και, αφετέρου, την καλύτερη προσαρμογή των εν λόγω μέτρων όχι μόνο στην κατάσταση των αλιευτικών πόρων αλλά και στην κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα των ενδιαφερόμενων κοινοτήτων.

2.2 Ήδη στην «Πράσινη Βίβλο για το μέλλον της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής»⁽¹⁾, η Επιτροπή αναγνώριζε τη σημασία της πρόβλεψης νέων μορφών συμμετοχής των ενδιαφερομένων στη φάση πριν από τη λήψη αποφάσεων στο επίπεδο της ΚΑΠ. Η ΕΟΚΕ είχε τότε την ευκαιρία να εκφράσει την ικανοποίησή της για την πρόθεση της Επιτροπής «με στόχο πάντα την προώθηση τόσο της μεγαλύτερης συμμετοχής στη διεξαγόμενη συζήτηση όλων των ενδιαφερομένων όσο και της συνυπευθυνότητας των παραγόντων του κλάδου στη διαχείριση και στη λήψη των αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο»⁽²⁾.

2.3 Επίσης, στη γνωμοδότηση με θέμα την Ανακοίνωση της Επιτροπής για τη μεταρρύθμιση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής («Χάρτης πορείας»)⁽³⁾, η ΕΟΚΕ εξέφρασε την υποστήριξή της για την ίδρυση των ΠΓΣ, εφιστώντας εντούτοις την προσοχή στην ανάγκη η ίδρυση των εν λόγω οργάνων να μην υπονομεύσει τη διατήρηση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής μέσω της αποδυνάμωσης των ουσιωδών αρχών τους, εξαιτίας της μεταφοράς της συζήτησης σε περιφερειακό επίπεδο. Συνεπώς, είναι σημαντικό να προβλεφθεί η δυνατότητα συμμετοχής στις συνεδριάσεις των ΠΓΣ, με την ιδιότητα του παρατηρητή, ενός αντιπροσώπου της ΣΕΑΥ (άρθρο 6.4), καθώς και η υποχρέωση για την υποβολή στην Επιτροπή, τα κράτη μέλη και τη ΣΕΑΥ ετήσιας έκθεσης των δραστηριοτήτων κάθε ΠΓΣ (άρθρο 10.1).

2.4 Η ανάγκη διασφάλισης ότι τα μέλη των ΠΓΣ θα είναι αρκούντως αντιπροσωπευτικά των διαφόρων συμφερόντων κάθε ενδιαφερόμενης χώρας, θα μεταφρασθεί κατ' ανάγκην στη συμμετοχή μεγάλου αριθμού οργάνωσης. Εντούτοις, το γεγονός ότι εναπόκειται στα κράτη μέλη ο διορισμός των μελών της γενικής συνέλευσης θα μπορούσε να αποτελέσει παράγοντα αναταραχής και διαμάχης σχετικά με την πραγματική αντιπροσωπευτικότητα των διοριζόμενων. Δεδομένου ότι προτείνεται η σύγκληση της γενικής συνέλευσης μία φορά ετησίως, θα πρέπει να προβλέπεται η ευρύτερη δυνατή συμμετοχή των αντιπροσώπων όλων των οργάνωσης που είναι αναγνωρισμένα αντιπροσωπευτικές και έχουν συμφέροντα συνδεδεμένα με το εν λόγω ΠΓΣ.

⁽¹⁾ COM (2001) 135.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση η οποία δημοσιεύθηκε στην ΕΕ C 36 της 8.2.2002, εισηγητής: ο κ. Chagas.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση η οποία δημοσιεύθηκε στην ΕΕ C 85 της 8.4.2003, εισηγητής: ο κ. Kallio και συνεισηγητής: ο κ. Chagas.

2.5 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόβλεψη οι οργανώσεις ευρωπαϊκού ή εθνικού χαρακτήρα να έχουν τη δυνατότητα να προτείνουν μέλη στα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη (άρθρο 5.2). Ωστόσο, είναι αναγκαία διασφάλιση της έγκαιρης διάδοσης της πρόθεσης για την ίδρυση των ΠΓΣ, όχι μόνο στις εθνικές αλλά και στις ευρωπαϊκές οργανώσεις. Η μέγιστη συμμετοχή της ΣΕΑΥ σε αυτή τη διαδικασία θα ήταν πολύτιμη, κυρίως με την αποστολή προσκλήσεων προς τις ευρωπαϊκές οργανώσεις να διορίσουν τους αντίστοιχους αντιπροσώπους τους και τη συγκέντρωση και διευθέτηση των απαντήσεων τους.

2.6 Στο μέτρο που εναπόκειται στην εκτελεστική επιτροπή η διαχείριση των δραστηριοτήτων του ΠΓΣ και η υιοθέτηση των συστάσεων και υποδείξεών του, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι αυτό που προτείνεται από την Επιτροπή δε διασφαλίζει τη δίκαιη αντιπροσωπευτικότητα. Πράγματι, η απαίτηση για τη συμμετοχή ενός τουλάχιστον αντιπροσώπου του αλιευτικού τομέα από κάθε ενδιαφερόμενο κράτος μέλος στις συνεδριάσεις της εκτελεστικής επιτροπής ενέχει τον κίνδυνο συστηματικού αποκλεισμού των αντιπροσώπων των εργαζομένων.

2.6.1 Σε ορισμένες πρόσφατες περιπτώσεις, διαπιστώθηκε ότι οι συνδικαλιστικοί αντιπρόσωποι δεν συμπεριλήφθηκαν μεταξύ των αντιπροσώπων που διόρισαν τα κράτη μέλη για τις θεματικές συνεδριάσεις της ΚΑΠ. Για την υπεράσπιση της συμμετοχής των επαγγελματιών του τομέα, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να ληφθούν εξίσου υπόψη οι πλοιοκτήτες και οι μισθωτοί αλιείς, επειδή είναι οι τελευταίοι που εφαρμόζουν στην πράξη τα υιοθετούμενα μέτρα. Ούτως, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι στον κανονισμό θα πρέπει να εκφράζεται ρητώς η ανάγκη διασφάλισης της συμμετοχής αντιπροσώπων τόσο των πλοιοκτητών όσο και των μισθωτών αλιέων.

2.7 Εξάλλου, φαίνεται υπερβολικό και το ποσοστό που παραχωρείται στις «λοιπές ομάδες συμφερόντων» και ανέρχεται στο ένα τρίτο του συνόλου των μελών. Γνωρίζοντας ότι η συμμετοχή τους στο ΠΓΣ πρέπει να εντάσσεται στο πλαίσιο μίας διαφορετικής προσέγγισης που θα προσφέρει η συμμετοχή τους, οι γνωμοδοτήσεις του ΠΓΣ πρέπει να αποτελούν καρπό κυρίως της συνεύρεσης των διαφορετικών εθνικών συμφερόντων που διακυβεύονται. Ένα ποσοστό συμμετοχής της τάξης του 20 %, τόσο στη γενική συνέλευση όσο και στην εκτελεστική επιτροπή, θα ήταν συνεπώς καταλληλότερο για την εκπροσώπηση αυτής της ομάδας.

2.8 Αν και ο κανονισμός 2371/2002, στο άρθρο του 32, υποστηρίζει ότι τα ΠΓΣ θα ασχολούνται με θαλάσσιες περιοχές που διέπονται από τη νομοθεσία τουλάχιστον δύο κρατών μελών, η ΕΟΚΕ προτείνει να εξετασθεί το ενδεχόμενο ίδρυσης ενός εβδόμου ΠΓΣ, το οποίο, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας του κοινοτικού αλιευτικού στόλου στα εξωτερικά μη κοινοτικά ύδατα, να μπορεί να συμπεριλάβει τους συμμετέχοντες σε αλιευτικές δραστηριότητες σε αυτά τα ύδατα, υπό την ονομασία ΠΓΣ «Εξωτερικές αλιευτικές περιοχές». Η ΕΟΚΕ θεωρεί ακόμη θεμελιώδους σημασίας τη συμμετοχή και σε αυτό το ΠΓΣ των οργανώσεων που εκπροσωπούν τους πλοιοκτήτες και τους μισθωτούς αλιείς των εμπλεκόμενων τρίτων χωρών.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Άρθρο 2 — Ίδρυση περιφερειακών γνωμοδοτικών συμβουλίων

3.1.1 Όπως υποδείχθηκε προηγουμένως, θα ήταν σκόπιμο να προστεθεί μία περίπτωση ζ), όπου να προβλέπεται η ίδρυση ενός εβδόμου ΠΓΣ «Εξωτερικές αλιευτικές περιοχές».

3.2 Άρθρο 4 — Διάρθρωση

3.2.1 Ο αναγκαστικά μειωμένος αριθμός των μελών της εκτελεστικής επιτροπής θα έπρεπε να περιορίζει τις αρμοδιότητες αυτού

του οργάνου. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ειδικότερα ότι οι συστάσεις και οι υποδείξεις που υιοθετούνται από το ΠΓΣ θα πρέπει πάντοτε να υποβάλλονται στη γενική συνέλευση.

3.2.2 Σε αντίθεση με τις μεταφράσεις σε άλλες γλώσσες, στην πορτογαλική μετάφραση γίνεται ορισμένες φορές λόγος για περιφερειακή συνέλευση και άλλοτε για γενική συνέλευση, αν και φαίνεται ότι ο τελευταίος όρος είναι ο ορθός. Συνεπώς, θα πρέπει να γίνει διόρθωση του σχετικού κειμένου.

3.3 Άρθρο 5 — Μέλη

3.3.1 Ο διορισμός των μελών των ΠΓΣ θα πρέπει να γίνεται με το συντονισμό της ΣΕΑΥ και σε συνεργασία με τις ευρωπαϊκές οργανώσεις που την αποτελούν.

3.3.2 Το ποσοστό των αντιπροσώπων του τομέα της αλιείας θα πρέπει να επανεξετασθεί, όπως υποστηρίχθηκε στο σημείο 2.7 ανωτέρω.

3.3.3 Θα πρέπει να διασφαλισθεί η συμμετοχή στην εκτελεστική επιτροπή τουλάχιστον ενός αντιπροσώπου των μισθωτών αλιέων για κάθε κράτος μέλος.

3.3.4. Στην πορτογαλική μετάφραση της εξεταζόμενης πρότασης, στη δεύτερη παράγραφο, υποστηρίζεται ότι «Τα μέλη της γενικής συνέλευσης διορίζονται κατόπιν κοινής συμφωνίας μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών μελών». Το ίδιο επαναλαμβάνεται τουλάχιστον και στην αγγλική μετάφραση. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι η διατύπωση της γαλλικής μετάφρασης είναι η καταλληλότερη: «Τα μέλη της γενικής συνέλευσης διορίζονται κατόπιν κοινής συμφωνίας εκ μέρους των ενδιαφερομένων κρατών μελών». Πράγματι, φαίνεται αδικαιολόγητο άλλα κράτη μέλη να πρέπει να τοποθετηθούν επί των ονομάτων που κοινοποιεί ένα δεδομένο κράτος.

3.4 Άρθρο 6 — Συμμετοχή

3.4.1 Θα πρέπει να εξασφαλισθεί για τους παρατηρητές το δικαίωμα να λαμβάνουν το λόγο, ακόμη και εάν αυτό δεν συνοδεύεται από το δικαίωμα ψήφου.

3.4.2 Το άνοιγμα των συνεδριάσεων στο κοινό θα έπρεπε να είναι προαιρετικό και το δικαίωμα σχετικής απόφασης θα πρέπει να επαφίεται στο όργανο.

3.5 Άρθρο 7 — Λειτουργία

3.5.1 Αν και η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον ορισμό του Προέδρου με συναινετική διαδικασία, εντούτοις θεωρεί αιτιολογημένη την πρόβλεψη ότι αυτός πρέπει να προέρχεται από τον τομέα των αλιευτικών δραστηριοτήτων.

3.6 Άρθρο 9 — Χρηματοδότηση

3.6.1 Δεν είναι σαφής ο τρόπος με τον οποίο ένα διακρατικό όργανο, όπως είναι το ΠΓΣ, θα μπορούσε να πλαισιώνεται με μία νομική προσωπικότητα. Η Επιτροπή πρέπει να διασαφηνίσει αυτή την έννοια.

3.6.2 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόθεση της Επιτροπής να συμβάλει στη χρηματοδότηση, μέσω των ετήσιων «Συμβάσεων», στις δαπάνες διερμηνείας και μετάφρασης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, διασφαλίζεται η δυνατότητα σε όλους τους παρεμβαίνοντες να εκφράζονται στη μητρική γλώσσα τους, καθώς και η έγκαιρη μετάφραση όλων των εγγράφων στις χρησιμοποιούμενες γλώσσες, επιτρέποντας στα μέλη των ΠΓΣ να συμμετέχουν με ισότιμους όρους.

4. Συμπεράσματα

4.1 Η ΕΟΚΕ σημειώνει την προς εξέταση πρόταση της Επιτροπής, η οποία στοχεύει στην προώθηση μίας ισορροπικής και συνεκτικής προσέγγισης, με τη θέσπιση στοιχείων που θα είναι κοινά για όλα τα προς ίδρυση ΠΓΣ όσον αφορά τη σύσταση, τη σύνθεση, τη διάρθρωση, τη λειτουργία και τη χρηματοδότησή τους.

4.2 Εντούτοις, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, όσον αφορά τη σύνθεση των ΠΓΣ, η πρόταση, όπως διατυπώνεται, δεν διασφαλίζει την κατάλληλη εκπροσώπηση των βασικών παραγόντων του κοινοτικού τομέα αλιείας, και κυρίως των πλοιοκτητών και των μισθωτών αλιέων. Θα ήταν δυνατή η αποκατάσταση αυτού μέσω της μεγαλύτερης συμμετοχής στη διαδικασία διορισμού των μελών των ΠΓΣ

της ΣΕΑΥ και των ευρωπαϊκών οργάνωσεων που εκπροσωπούνται στους κόλπους της.

4.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά, επίσης, ότι το σχετικό βάρος της συνισταμένης «λοιπές ομάδες συμφερόντων» στη σύνθεση των ΠΓΣ δεν είναι η κατάλληλη και προτείνει το ποσοστό των εδρών που της αναλογούν να είναι της τάξης του 20 % του συνόλου.

4.4 Προτείνει ακόμη την ίδρυση ενός ΠΓΣ «εξωτερικές αλιευτικές περιοχές», το οποίο να συμπεριλαμβάνει τα ενδιαφερόμενα μέρη για τις αλιευτικές δραστηριότητες εκτός των κοινοτικών υδάτων, στις οποίες συμμετέχει σημαντικό μέρος του αλιευτικού στόλου της ΕΕ.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Δημοσιονομική πολιτική και τύπος επενδύσεων»

(2004/C 110/19)

Στις 21 Ιανουαρίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 3, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα «Δημοσιονομική πολιτική και τύπος επενδύσεων».

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 9 Φεβρουαρίου με εισήγηση την κα FLORIO.

Κατά την 406η σύνοδο ολομέλειάς της, της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 98 ψήφους υπέρ, 38 κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Από το Μάαστριχτ στο Σύμφωνο Σταθερότητας

1.1 Η Συνθήκη του Μάαστριχτ υπογράφηκε το 1992. Τα κριτήρια της Συνθήκης που είχαν ως αποτέλεσμα την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος από τα πρώτα κράτη μέλη (στα οποία προσετέθη, στη συνέχεια, η Ελλάδα), βασίστηκαν κυρίως σε μία δραστική αναπροσαρμογή του δημοσιονομικού ελλείμματος, του δημόσιου χρέους και στη συγκράτηση του πληθωρισμού. Τα ποσοτικά κριτήρια στα οποία βασίζεται μετράθηκαν στο άρθρο 104 (πρώην άρθρο 104 Γ) της Συνθήκης και στο συνημμένο Πρωτόκολλο σχετικά με τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος, το οποίο ορίζει τα διάφορα στάδια και το χρονικό πλαίσιο της αναθεώρησης.

1.2 Στη συνέχεια, στα ίδια κριτήρια επανήλθε το Σύμφωνο Σταθερότητας, το οποίο και τα έθεσε σε ισχύ, αντίθετα ωστόσο με το Σύμφωνο Σταθερότητας, η Συνθήκη του Μάαστριχτ παρείχε στο Συμβούλιο έναν ορισμένο βαθμό διακριτικής ευχέρειας σε ό,τι αφορά την εφαρμογή και το είδος των κυρώσεων, ενώ από την άλλη δεν όριζε καμία χρονική προθεσμία για τα επιμέρους στάδια σε ό,τι αφορά την επίτευξη των στόχων που είχαν προκαθοριστεί⁽¹⁾.

1.3 Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, το οποίο επικυρώθηκε το 1997, θα περάσει στην ιστορία των Συνθηκών και των Συμφωνιών ως ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα της πολιτικής συντονισμού που επεδίωξε η Ευρωπαϊκή Ένωση. Τρεις είναι στην ουσία οι στόχοι που θέτει το Σύμφωνο: η ενίσχυση των ελέγχων των δημοσιονομικών πολιτικών, ο συντονισμός των οικονομικών πολιτικών και η στήριξη των διαδικασιών επιτήρησης των οικονομικών πολιτικών.

1.4 Το Σύμφωνο ορίζει ότι μεσοπρόθεσμα ή βραχυπρόθεσμα ο προϋπολογισμός πρέπει να παρουσιάζει «σχεδόν θετικό ισοζύγιο» («close to balance», δηλ. να υπάρξει ισοσκελίση). Ο ίδιος δε αυτός μηχανισμός προβλέπεται ότι θα επιτρέπει την ομαλότερη θέση σε ισχύ των αυτόματων σταθεροποιητών στη φάση ύφεσης.

1.5 Το έλλειμμα θεωρείται υπερβολικό όταν υπερβαίνει το 3 % του ΑΕΠ. Υπάρχει ωστόσο μία «ρήτρα εξαιρετικών περιστάσεων» η οποία μπορεί να καθοριστεί από εξωτερικούς παράγοντες τους οποίους τα κράτη μέλη δεν μπορούν να ελέγξουν (όπως είναι οι φυσικές καταστροφές, κ.λπ.). Όσο δε για το «σχεδόν θετικό ισοζύγιο» («close to balance»), καμία χώρα δεν διακινδύνευσε να προβεί

σε ακριβή προσδιορισμό του αποδεκτού ποσοστού προσέγγισης της ισοσκελίσης για την περιοχή του ευρώ.

1.6 Σύμφωνα με τα όσα όριζε το Σύμφωνο, κάθε εθνική κυβέρνηση των χωρών που ανήκουν στην ζώνη του ευρώ υποβάλλει ένα «πρόγραμμα σταθερότητας», ενώ οι άλλες χώρες συμμορφώνονται προς (εθνικά) «προγράμματα σύγκλισης». Το Συμβούλιο αποφασίζει τότε και με ποιόν τρόπο θα πρέπει να γίνεται χρήση συστάσεων και προσφυγών. Οι συγκεκριμένες προθεσμίες που ορίστηκαν στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης σε αντίθεση με τα κριτήρια που καθορίστηκαν στο Μάαστριχτ, επιτρέπουν την ταχεία λήψη αποφάσεων προς αυτή την κατεύθυνση σε περίπτωση υπερβολικού δημόσιου ελλείμματος.

1.7 Το γεγονός ότι η εξέλιξη της οικονομικής μεγέθυνσης υπήρξε εξαιρετικά πιο περιορισμένη από ό,τι αναμενόταν, εμπόδισε την Γαλλία και την Γερμανία —και εν μέρει και την Πορτογαλία— να σεβαστούν τα συμφωνηθέντα κριτήρια. Σύμφωνα με τα όσα προβλέπουν το άρθρο 104 (8) της Συνθήκης και ο κανονισμός 1466/97 για το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης θα πρέπει να τεθούν σε λειτουργία μηχανισμοί δραστηρικής προσαρμογής και να προβλεφθούν κυρώσεις για την μη τήρηση των συμφωνηθέντων κανόνων. Ωστόσο, το Συμβούλιο ECOFIN της 25ης Νοεμβρίου 2003 αποφάσισε, στην περίπτωση της Γαλλίας και της Γερμανίας, να μην κινηθούν οι διαδικασίες που προβλέπονται για τις παραβάσεις.

1.8 Σε γενικές γραμμές ωστόσο μπορεί να λεχθεί ότι η Συνθήκη του Μάαστριχτ έφερε αξιολογικά και θετικά αποτελέσματα και κυρίως επέτρεψε την καδιέρωση του ευρώ σε 12 χώρες της Ένωσης, πράγμα που είχε ως αποτέλεσμα, αμέσως μετά την υπογραφή της Συνθήκης, δηλαδή μετά το 1993, τα δημοσιονομικά ελλείμματα στο μεγαλύτερο μέρος των κρατών μελών της ΕΕ να αρχίσουν να μειώνονται (κατά το 1993, το δημοσιονομικό έλλειμμα στην ζώνη του ευρώ βρισκόταν στο υψηλότερο ποσοστό που έφθασε ποτέ: στο 5,5 %).

1.9 Η ΕΟΚΕ διατύπωσε τις απόψεις της σχετικά με τις δημοσιονομικές πολιτικές σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της και ιδιαίτερα στη γνωμοδότηση για το Σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης που εξέδωσε το 1997⁽²⁾.

⁽¹⁾ Βλέπε Marco Buti, «Maastricht's fiscal rules at ten: an assessment», τόμος 40, αριθ. 5 — Δεκέμβριος του 2002.

⁽²⁾ ΕΕ C 287 της 22.9.1997, σ. 74.

2. Το Σύμφωνο Σταθερότητας στις τρέχουσες ευρωπαϊκές και διεθνείς οικονομικές συνθήκες

2.1 Ένας προβληματισμός γύρω από τις δημοσιονομικές πολιτικές και τις επενδύσεις που απαιτούνται προκειμένου το ευρωπαϊκό οικονομικό σύστημα να παρουσιάσει ανάκαμψη, προϋποθέτει μία αξιολόγηση της τρέχουσας κατάστασης, καθώς και των διάφορων τρόπων με τους οποίους θα μπορούσε αυτή να εξελιχθεί, όπως επίσης και των μέτρων που χρειάζονται προκειμένου να ξεπεραστεί η φάση αυτή αβεβαιότητας μεταξύ ύφεσης και στασιμότητας.

2.2 Τόσο στην Ιαπωνία ή στις ΗΠΑ, όσο και στην Ευρώπη, το επιτόκιο που έχουν ορίσει οι μεγάλες κεντρικές τράπεζες βρίσκεται ήδη σε ένα από τα χαμηλότερα επίπεδα στην Ιστορία: 2,5 % για την ΕΚΤ, 1,25 % για την Ομοσπονδιακή Τράπεζα Αποθεμάτων των ΗΠΑ και 0,5 % για την Τράπεζα της Ιαπωνίας (στοιχεία του Ιουλίου 2003). Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα υποστηρίζει ότι είναι ιδιαίτερα δύσκολο να υπάρξουν περιθώρια χειρισμού επί των επιτοκίων. Εξάλλου, το ενιαίο επιτόκιο θα μπορούσε να αποδειχθεί εξαιρετικά υψηλό για ορισμένους και εξαιρετικά περιορισμένο για άλλους. Πιθανόν και για αυτόν τον λόγο, η ΕΚΤ κινείται με ιδιαίτερη σύνεση σε σύγκριση με την ταχύτητα των παρεμβάσεων της Ομοσπονδιακής Τράπεζας Αποθεμάτων⁽³⁾.

2.2.1 Πράγματι, μία πιο δραστική νομισματική πολιτική έναντι των δυσκολιών ανάκαμψης και ανάπτυξης και ταχύτερη στη λήψη αντιμετρώων θα μπορούσε να αποτελέσει ένα (αν και όχι το μόνο) από τα χρήσιμα στοιχεία για να τεθεί εκ νέου σε κίνηση ο κινητήρας της οικονομίας της ΕΕ.

2.2.2 Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα μπορούσε ως έναν βαθμό να κάνει χρήση περιθωρίων χειρισμού σε ό,τι αφορά τα επιτόκια προκειμένου, κυρίως, να ευνοήσει τις εξωτερικές συναλλαγές της ΕΕ και να ανακουφίσει κάπως τις εθνικές οικονομίες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Παρά το ότι ο Διοικητής της ΕΚΤ αμέσως μετά από τις αποφάσεις του Συμβουλίου, ανέφερε ότι τα πρόσφατα γεγονότα πιθανόν να μείωσαν την εμπιστοσύνη στο ευρώ, με αποτέλεσμα να προκύψει μία πληθωριστική ανάκαμψη για την αντιμετώπιση της οποίας πιθανόν να χρειαστεί να αυξηθούν τα επιτόκια, ο κίνδυνος αυτός δεν φαίνεται, προς το παρόν, άμεσος.

2.3 Η εξαιρετικά κρίσιμη κατάσταση των δημόσιων οικονομικών των μεγάλων βιομηχανικών χωρών πιστεύεται ότι θα μπορούσε ενδεχομένως να δυσχεράνει τις προσπάθειες οικονομικής ανάκαμψης και τόνωσης της κεφαλαιαγοράς από την άποψη των νέων δαπανών (επενδύσεις), κυρίως στη ζώνη του ευρώ. Το δημοσιονομικό έλλειμμα της Γαλλίας ανέρχεται στο 3,1 % του ΑΕΠ το 2002, στη δε Γερμανία, όπου το αρνητικό υπόλοιπο είναι της τάξης του 3,6 % η κατάσταση είναι χειρότερη. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, το εκτεταμένο σχέδιο ανάκαμψης που εξαγγέλθηκε στις αρχές του έτους και υπέρ του οποίου διατέθηκαν 674 δισεκατομμύρια δολάρια καταναμημένα σε διάστημα 10 ετών, είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος, το οποίο επιδεινώθηκε φυσικά εξαιτίας των στρατιωτικών δαπανών υπέρ του πολέμου στο Ιράκ και σήμερα έχει, εν μέρει, αντισταθμιστεί από την μη επιστροφή μέρους των φορολογικών εισφορών στους Αμερικανούς φορολογούμενους. Στην Ιαπωνία, οι προβλέψεις βρίσκονται περίπου στο 8 % του ΑΕΠ για το 2003, δηλ. στο ίδιο επίπεδο με το 2002.

2.4 Στην τελευταία της έκθεση που δημοσιεύθηκε στις 2 Απριλίου του 2003, η Διεθνής Τράπεζα προβλέπει για το δεύτερο εξάμηνο του 2003 αύξηση της τάξης του 2,3 % σε διεθνή κλίμακα (2,5 % στις ΗΠΑ, 1,4 % στην ζώνη ευρώ και 0,6 % στην Ιαπωνία), αλλά τα πιο πρόσφατα στοιχεία οδηγούν στο συμπέρασμα ότι παρατηρείται ελαφρά ανάκαμψη της οικονομίας στις ΗΠΑ, πράγμα που ωστόσο πρέπει να επαληθευτεί. Οι περιοδικές εκτιμήσεις επιβεβαιώνουν ότι η οικονομία βρίσκεται σε φάση μεγέθυνσης που μόλις

γίνεται αισθητή: σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, κατά το τελευταίο τετράμηνο του 2003 η αύξηση του ΑΕΠ στη ζώνη του ευρώ ήταν της τάξης του 0,4 % καθώς και στην ΕΕ των 15.

2.5 Κατά τους τελευταίους μήνες η σύγκρουση στο Ιράκ επιδεινώσε το κλίμα αβεβαιότητας που επικρατεί σε διεθνή κλίμακα, τόσο στους πολιτικούς κύκλους όσο και στους στρατιωτικούς. Η τιμή του πετρελαίου μετά τη σύρραξη στο Ιράκ δεν αναπροσαρμόστηκε όπως αναμενόταν, ενώ αυξήθηκαν οι εντάσεις στις σχέσεις με τις αραβικές χώρες της Μέσης Ανατολής και επιδεινώθηκε ιδιαίτερα η σύγκρουση Ισραήλ και Παλαιστίνης.

2.5.1 Οι οικονομολόγοι εκτιμούν ότι οι επίμονες δυσκολίες που αντιμετωπίζει η παγκόσμια οικονομία δεν οφείλονται στην έλλειψη πόρων, αλλά στο γεγονός ότι δεν υπάρχει εμπιστοσύνη, κατάσταση η οποία επιδεινώθηκε περαιτέρω με τη διεθνή κρίση.

2.5.2 Στην Ευρώπη η κατάσταση αβεβαιότητας που επικρατεί στους οικονομικοπαραγωγικούς κύκλους, και γενικότερα σε ολόκληρη την κοινή γνώμη, σχετικά με το μέλλον της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον οικονομικό και δημοσιονομικό τομέα, η οποία συνδυάζεται με τη βραδεία εφαρμογή της στρατηγικής της Λισσαβώνας και την άγνωστη στρατηγική έναντι του Συμφώνου Σταθερότητας αποτελούν το μεγαλύτερο εμπόδιο για μία πραγματική οικονομική ανάκαμψη. Εάν ως σημείο αναφοράς εξακολουθήσει να παραμένει ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης της οικονομίας των ΗΠΑ, η ευρωπαϊκή οικονομία δεν πρόκειται να σημειώσει αυτόνομη ανάκαμψη.

2.5.3 Ποια είναι λοιπόν τα «φαντάσματα» που πρέπει να κατανικηθούν προκειμένου να επισπευσθεί μία οικονομική ανάκαμψη στον κόσμο; Πάνω από όλα η ασθενής εσωτερική ζήτηση, η οποία παρατηρείται σε όλο το σύστημα της ΕΕ (χαμηλή ανάπτυξη, σταθερή ανεργία, περιορισμένη δυνατότητα αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού).

3. Μια νέα ανάγνωση του Συμφώνου;

3.1 Για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η μη συμμόρφωση προς τα κριτήρια που καθόρισαν η Συνθήκη του Μάαστριχτ και το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (3 % και 60 %) σε ορισμένες σημαντικές χώρες, όπως η Γαλλία και η Γερμανία, θα μπορούσε να αποβεί ένα αντικειμενικό εμπόδιο στις απόπειρες οικονομικής ανάπτυξης και βελτίωσης του συντονισμού των δημοσιονομικών πολιτικών στην ζώνη του ευρώ, καθώς και στις προσπάθειες προώθησης πολιτικών υπέρ της απασχόλησης, πολλοί οικονομολόγοι είναι της γνώμης ότι το σημαντικότερο εμπόδιο που τίθεται στην υλοποίηση του ίδιου του Συμφώνου είναι η περιοριστική χρήση του και η απουσία επεκτατικής στρατηγικής υπέρ της προσφοράς και της ζήτησης στην ΕΕ.

3.1.1 Ο περιοριστικός τρόπος εφαρμογής του Συμφώνου προκάλεσε την επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης σε ορισμένες χώρες, όπως για παράδειγμα στην Πορτογαλία, όπου οι αναγκαίες περικοπές των τρεχουσών δημοσίων δαπανών, και κυρίως των δαπανών για επενδύσεις, απαραίτητες για τον περιορισμό του ελλείμματος, επιδείνωσαν την οικονομική κατάσταση και οδήγησαν χιλιάδες άτομα στην ανεργία. Η εφαρμογή του Συμφώνου θα έπρεπε να επιτρέπει την αντικυκλική χρήση των δημόσιων οικονομικών.

3.2 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επανειλημμένως υποστηρίξει ότι η μετάθεση σε μεταγενέστερο στάδιο της θέσης σε ισχύ των κανονιστικών μέτρων, ώστε να καταστεί δυνατή η επίτευξη των στόχων αυτών, αποτελεί από μόνη της την αιτία που το εν λόγω μέσο αντιμετωπίζεται με επιφυλακτικότητα, κυρίως μάλιστα σε μία φάση κατά την οποία το κάπως απρόβλεπτο φαινόμενο της στασιμότητας/ύφεσης δημιουργεί περαιτέρω δυσκολίες για το Σύμφωνο.

⁽³⁾ Βλέπε Fitoussi, «La règle et le choix», Seuil, 2002.

3.3 Υπάρχουν όμως και άλλοι λόγοι: μεγάλοι διεθνείς οργανισμοί όπως το ΔΝΤ και ο ΟΟΣΑ συνιστούν να ανέλθει το αποδεκτό όριο του πληθωρισμού από το 2 % στο 2,5 %. Κυρίως όμως το πραγματικό γεγονός που αναγνωρίζεται σε όλα σχεδόν τα οικονομικά και χρηματοοικονομικά περιβάλλοντα είναι ότι το νομισματικό μέσο δεν είναι το μόνο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για μία ρεαλιστική οικονομική ανάκαμψη.

4. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης: ένα μέσο για την έξοδο από την κρίση

4.1 Το Σύμφωνο πρέπει να υποστηριχθεί με στοχοθετημένες πολιτικές, όχι μόνο ελέγχου του πληθωρισμού, προσαρμογής και περιορισμού του χρέους, αλλά και με πολιτικές τόνωσης της εσωτερικής ζήτησης και προώθησης των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων που είναι απαραίτητες για την ανάκαμψη της οικονομίας, στο πλαίσιο των στόχων που έθεσε η στρατηγική της Λισσαβώνας, όπως έχει ήδη υποστηριχθεί σε πολλά έγγραφα της ΕΟΚΕ.

4.2 Αφού εξαντλήθηκε η εντύπωση της επιβράβευσης που αντιπροσώπευε η εισαγωγή του ευρώ, τα μέσα τα οποία πρέπει τώρα να τεθούν κατά προτεραιότητα σε ενέργεια προκειμένου να τονωθεί η οικονομική αύξηση, η ανάπτυξη και η απασχόληση, είναι αυτά που προορίζονται για την ενίσχυση των μακροοικονομικών πολιτικών, τα οποία θα πρέπει κατά κύριο λόγο να αποβλέπουν στην προώθηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας και στην πλήρη απασχόληση με τη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας και στην ενίσχυση της προσφοράς και της ζήτησης. Οι αυτόματοι σταθεροποιητές μπορούν επίσης να συμβάλουν στη στήριξη της ζήτησης και τις περιόδους χαμηλής οικονομικής συγκυρίας.

4.3 Εν ολίγοις, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι οι πολιτικές υπέρ της απασχόλησης θα πρέπει να αποτελούν ένα από τα βασικά κριτήρια αξιολόγησης της οικονομικής αύξησης, με ιδιαίτερη αναφορά στην πολιτική οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, η οποία πρέπει να αναδειχθεί σε κριτήριο αξιολόγησης της οικονομικής αύξησης, παρέχοντας τη δυνατότητα στις χώρες της συνοχής να αυξήσουν τις δαπάνες τους για επενδύσεις στον τομέα αυτόν.

4.4 Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΥ), η οποία θα διαφυλάσσει την νομισματική πολιτική και την σταθερότητα των τιμών, αλλά και που θα επιτρέπει επίσης την ανάπτυξη της οικονομίας και της απασχόλησης, θα μπορούσε να διαδραματίσει έναν ακόμη δυνατότερο ρόλο από αυτόν που έχει καθιερώσει η Συνθήκη, πράγμα που προϋποθέτει συνεχή διάλογο με τα ευρωπαϊκά όργανα (Συμβούλιο, Επιτροπή) και με τους κοινωνικούς εταίρους. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ), από την πλευρά της, θα μπορούσε να επιτελεί τα καθήκοντά της εναρμονίζοντας τη δραστηριότητά της με αυτήν των άλλων ευρωπαϊκών οργάνων και σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τις εθνικές κυβερνήσεις σχέδια, ούτως ώστε να υποστηριχθεί η ανάπτυξη και να επιτευχθεί μία μεγαλύτερη οικονομική και κοινωνική συνοχή στην ΕΕ.

4.4.1 Εξάλλου η ΕΤΕ, ως δημοσιονομικό μέσο, έχει κύρια αποστολή το να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων και των πολιτικών της Ένωσης. Ένας πολυετής προγραμματισμός των δημοσιονομικών πόρων, σε συντονισμό με την Επιτροπή, θα επέτρεπε στα εν λόγω μέτρα να έχουν τον καλύτερο δυνατό αντίκτυπο, με αποτέλεσμα την στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στην ΕΕ, στο πλαίσιο των νέων δημοσιονομικών προοπτικών.

4.5 Η προσχώρηση, στη συνέχεια, δέκα νέων χωρών θα απαιτήσει να καταβληθούν επιπλέον οικονομικές προσπάθειες με τη μορφή επενδύσεων στις υποδομές, όπως εξάλλου ήταν προβλεπόμενο, αλλά και επενδύσεων κυρίως υπέρ της κατάρτισης και της

στήριξης της έρευνας, καθώς και υπέρ της πραγματοποίησης μεταρρυθμίσεων στην δημόσια διοίκηση.

4.6 Πιστεύεται ότι είναι απαραίτητο να υποστηριχθεί το Σύμφωνο Σταθερότητας με μία ευρεία ενημερωτική εκστρατεία με την άμεση συμμετοχή ακόμη και των ενδιάμεσων επιπέδων της κοινωνίας (κατ'αρχάς των κοινωνικών εταίρων, αλλά και των ενώσεων καταναλωτών, κλπ), όπως έγινε και με την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος. Καθοριστικό ρόλο για την επιτυχία της Συνθήκης του Μάαστριχτ και την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος διαδραμάτισαν η κοινή αποδοχή και η από κοινού ανάληψη ευθυνών, καθώς και μία μεγάλη εκστρατεία για την ενημέρωση του κοινού. Δεν συνέβη το ίδιο στην περίπτωση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

4.7 Θα ήταν εξάλλου σκόπιμο να αναθεωρηθεί ο ορισμός των «εξαιρετικών περιστάσεων» που επιτρέπουν, στο πλαίσιο του Συμφώνου, να ξεπεραστεί το όριο του 3 %, γεγονός που θα ανακούφιζε σημαντικά τις οικονομίες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες ή που σημείωσαν αρνητική ετήσια αύξηση.

4.7.1. Ειδικότερα, μία από τις «εξαιρετικές περιστάσεις» θα έπρεπε να είναι η καθιέρωση μέγιστου ορίου μακροπρόθεσμης αύξησης της δημόσιας δαπάνης, λαμβανομένης υπόψη της κατάστασης της κάθε χώρας, η οποία θα παρακολουθείται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ούτως ώστε οι στόχοι να είναι προσαρμοσμένοι στην οικονομική συγκυρία και στην φάση του κύκλου την οποία διανύει η κάθε χώρα.

4.8 Ένα γνήσιο και κατάλληλο ευρωπαϊκό στρατηγικό σχέδιο θα πρέπει να συνεχίσει την πορεία που ακολουθήθηκε περισσότερο από δέκα χρόνια πριν με το Λευκό Βιβλίο του Jacques Delors, έως ότου ενισχυθούν οι στόχοι της Λισσαβώνας, με την αύξηση της αποτελεσματικότητας του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης από πολιτική άποψη. Ο προσδιορισμός ενός διαφορετικού Συμφώνου συνεπάγεται την επανεξέταση μίας κοινής στρατηγικής για την ανάπτυξη της Ένωσης, που θα υλοποιηθεί και μέσω της δημοσιονομικής πολιτικής. Προς τούτο τονίζεται και πάλι η σημασία της ύπαρξης επαρκούς ευκαμψίας για την αξιολόγηση των αποκλίσεων από τον κανόνα της «σχεδόν ισοσκελίσης» για να καταστεί δυνατή η πραγματοποίηση επενδύσεων σε δραστηριότητες που ευνοούν την ανάπτυξη. Οι υποδομές είναι αναμφισβήτητες απαραίτητες σε μία αγορά που έχει επεκταθεί σε 25 χώρες, ωστόσο στυλοβάτης του οικοδομήματος είναι κυρίως οι επενδύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό και στο μέλλον της ΕΕ —δηλ. στην έρευνα, αλλά και στην σχολική και πανεπιστημιακή εκπαίδευση, η οποία προορίζεται για τις νέες γενεές και για τις προκλήσεις της ανταγωνιστικότητας— καθώς και η δια βίου κατάρτιση, κ.λπ.

5. Οι επενδύσεις ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος που προορίζονται για την επίτευξη των στόχων που τέθηκαν στη Λισσαβόνα δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον υπολογισμό του δημόσιου ελλείμματος

5.1 Οι προβλέψεις που δεν εκπληρώθηκαν και η σχετική απουσία επενδύσεων ενδέχεται να συμβάλουν, στη συνέχεια, στην περαιτέρω καθυστέρηση της ανάπτυξης των νέων κρατών μελών της ΕΕ, τα οποία, εάν δεν υποστηριχθούν κατάλληλα στην φάση της ανάπτυξης τους και δεν βοηθηθούν ώστε να δημιουργήσουν εξειδικευμένες και ανταγωνιστικές θέσεις απασχόλησης, πιθανόν να τροφοδοτήσουν επικίνδυνες εστίες φτώχειας και περιθωριοποίησης, οι οποίες δύσκολα μπορούν να γίνουν ανεκτές από ολόκληρο το οικονομικό και κοινωνικό σύστημα της Ένωσης.

5.2 Ένας προβληματισμός γύρω από μία «διακυβέρνηση» διαφορετική από το Σύμφωνο, προϋποθέτει την ύπαρξη ευέλικτων και επεκτατικών δημοσιονομικών πολιτικών, οι οποίες να περιλαμβάνουν μία κοινή στρατηγική ανάπτυξης και συνοχής, να θεωρούν ότι οι στρατηγικές επενδύσεις και αυτές που αποσκοπούν στην ανάπτυξη δεν θα λαμβάνονται υπόψη στο εσωτερικό έλλειμμα του προϋπολογισμού και να προβλέπουν ότι το Συμβούλιο θα είναι εκείνο που, σε συμφωνία με την Επιτροπή, θα προσδιορίζει τι δηλώνεται ως «στρατηγικές επενδύσεις» ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, όπως έχει ήδη σκιαγραφηθεί στο Λευκό Βιβλίο του Delors και όπως ορίζουν οι στόχοι της Λισσαβώνας.

5.3 Όπως έχει ήδη υποστηριχθεί στην Έκθεση της Επιτροπής που υποβλήθηκε ενόψει της Εαρινής Συνόδου Κορυφής του Μαρτίου 2003 («Επιλέγοντας τη μεγέθυνση»), θα χρειαστεί να ευνοηθούν όλοι οι κρίκοι της αλυσίδας της γνώσης —από την βασική εκπαίδευση έως την προηγμένη έρευνα— και ενδιάμεσα να χρηματοδοτηθούν και δράσεις υπέρ της ανάπτυξης ικανοτήτων στον τομέα της διαχείρισης των επιχειρήσεων.

5.4 Για το λόγο αυτό, θα ήταν επίσης σημαντικό να επιτευχθεί εναρμόνιση των κριτηρίων των φορολογικών συστημάτων εκείνων που εγγυώνται πλήρως τις αρχές της ισότητας, της αναλογικότητας και της αποτελεσματικότητας, τα οποία να ελέγχονται και σε ευρωπαϊκό επίπεδο και να έχουν την στήριξη των ευρωπαίων πολιτών.

5.5 Ένα καλό εθνικό φορολογικό σύστημα, το οποίο θα ελέγχεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, διασφαλίζει, όχι μόνον υγιή εξέλιξη των δαπανών, αλλά μπορεί επίσης και να συνεισφέρει σε σημαντική αύξηση των δημόσιων επενδύσεων οι οποίες προορίζονται για την ανάκαμψη ολόκληρου του οικονομικού συστήματος και του συστήματος της απασχόλησης, τόσο των επιμέρους κρατών μελών, όσο και της ΕΕ.

5.6 Μία υγιής φορολογική πολιτική περιορίζει όσο το δυνατόν περισσότερο την χρήση μέτρων όπως οι εφάπαξ επιχορηγήσεις, οι φορολογικές απαλλαγές, κλπ., τα οποία μπορούν να τροφοδοτήσουν ανεύθυνες μορφές διαχείρισης των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών.

5.7 Ως προς αυτό το θέμα πρέπει να αναφερθεί ποιες είναι οι επενδύσεις εκείνες που θα μπορούσαν να φανούν χρήσιμες για την ανάπτυξη και να συμφωνηθούν κριτήρια κοινά για όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, ενώ οι διάφορες πραγματικότητες και οι διάφορες ανάγκες ανάπτυξης θα παραμένουν αμετάβλητες. Αυτό θα μπορούσε να σημαίνει ότι θα χρειαστεί ένας προβληματισμός γύρω από έναν διαφορετικό ρόλο για την ΕΚΤ, η οποία να μην αποτελεί πλέον μόνον τον «φύλακα» της νομισματικής πολιτικής, αλλά και ένα στρατηγικό μέσο ανάπτυξης και οικονομικής αύξησης, καθώς και ένα στήριγμα για την Επιτροπή, ο ρόλος της οποίας στην παρακολούθηση αφενός και στις εκ των προτέρων και εκ των υστέρων αξιολογήσεις των επενδύσεων στρατηγικής σημασίας αφετέρου, θα ενισχυόταν.

5.8 Κατά συνέπεια, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υποστηρίζει ότι πρέπει να διασφαλιστεί η ανάπτυξη ολόκληρου του δυναμικού οικονομικής αύξησης και απασχόλησης και να διατηρηθεί παράλληλα η μακροοικονομική σταθερότητα, ιδιαίτερα στην περιοχή του ευρώ.

5.9 Για το λόγο αυτό, οι απαραίτητες επενδύσεις απαιτούν την ύπαρξη αυξημένης μακροοικονομικής συνεργασίας, συναίνεσης, κοινών προτύπων και «ενάρετων» και εναρμονισμένων συμπεριφορών εκ μέρους των εθνικών κυβερνήσεων. Σε ευρωπαϊκή κλίμακα, η ανοικτή μέθοδος συντονισμού θα μπορούσε να αποτελέσει ένα από τα πλέον ευέλικτα μέσα προσδιορισμού των παρεμβάσεων που θα μπορούσαν να είναι ωφέλιμες με σκοπό την ανάκαμψη της οικονομίας και την αύξηση της απασχόλησης.

5.10 Ο στόχος είναι η ανάπτυξη και η οικονομική και κοινωνική συνοχή σε κοινές βάσεις που να τις μοιράζονται και να τις αποδέχονται όλοι οι κοινωνικοί φορείς (εθνικοί ή υπερεθνικοί οργανισμοί, κυβερνήσεις, κοινωνικοί εταίροι ή ομάδες συμφερόντων), στο πλαίσιο του σεβασμού των κοινοτικών κανόνων.

5.11 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή θα μπορέσει να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο των αναγνωρισμένων και παγιωμένων καθηκόντων της, της διαβούλευσης και παρακολούθησης των διαδικασιών, τα οποία έχουν καθοριστεί από το Σύμφωνο Σταθερότητας.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Η ακόλουθη τροπολογία απορρίφθηκε κατά τη διάρκεια των συζητήσεων (βλ. άρθρο 54, παράγραφος 3 του Εσωτερικού Κανονισμού):

Σημείο 5.2

Να αντικατασταθεί το σημείο με τα εξής:

«Κατά την επανεξέταση των κανόνων του Συμφώνου και τρόπου εφαρμογής των κανόνων θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η απαίτηση για επαρκώς ευέλικτες δημοσιονομικές πολιτικές προς υποστήριξη της κοινής μεσοπρόθεσμης στρατηγικής ανάπτυξης και συνοχής. Οι τροποποιημένοι κανόνες θα πρέπει να ορίζουν σαφώς τι αποτελεί δημοσιονομικό έλλειμμα κατά τρόπο που να επιτρέπει τη σύναψη δανείων για τη χρηματοδότηση στρατηγικών επενδύσεων στα πλαίσια της εφαρμογής διακριτικής αντι-κυκλικής μακροοικονομικής πολιτικής και εκτός των βραχυπρόθεσμων όρων για το επιτρεπόμενο μέγεθος των τρεχόντων ελλειμμάτων.»

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 43, Ψήφοι κατά: 61, Αποχές: 8.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου «σχετικά με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1782/2003 για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς»

[COM(2003) 698 τελικό — 2003/0278(CNS)]

(2004/C 110/20)

Την 1η Δεκεμβρίου 2003 και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 37 §2 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Φεβρουαρίου 2004. (Εισηγητής: ο κ. Fernando MORALEDA QUILEZ, συνεισηγητές: ο κ. Χρήστος ΦΑΚΑΣ, ο κ. Adalbert KIENLE και η κ. Maria Luisa SANTIAGO).

Κατά την 406η σύνοδο ολομέλειας της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 58 ψήφους υπέρ, 7 κατά και 1 αποχή.

1. Εισαγωγή

1.1 Στις 26 Ιουνίου 2003, στο Λουξεμβούργο, οι ευρωπαίοι υπουργοί γεωργίας υιοθέτησαν μια θεμελιώδη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ αφήνοντας στα κράτη μέλη περιθώριο ελιγμών για την εφαρμογή της κατά την περίοδο 2005-2007. Η συμφωνία περιελάμβανε επίσης την Κοινή Δήλωση του Συμβουλίου και της Επιτροπής για ορισμένες καλλιέργειες για τις οποίες συνεχίζουν να ισχύουν οι ίδιες αρχές και οι ίδιοι κανόνες, οι ίδιες δημοσιονομικές μακροπρόθεσμες προοπτικές (2013) και το ισχύον χρηματοδοτικό καθεστώς (status quo).

1.2 Η Επιτροπή, στην αιτιολογική έκθεση της υπό εξέταση πρότασης κανονισμού, αναφέρει ότι από το 1992, η Κοινή Γεωργική Πολιτική (ΚΓΠ) έχει υποβληθεί σε μια διαδικασία μεταρρύθμισης εκ θεμελίων, στόχος της οποίας είναι να υπάρξει μετάβαση από μια πολιτική στήριξης των τιμών και της παραγωγής σε μια ευρύτερη πολιτική εισοδηματικής στήριξης των γεωργών. Στο πλαίσιο αυτό εγγράφεται και η υιοθέτηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1782/2003 για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς.

1.3. Η αποσύνδεση της παρεχόμενης άμεσης στήριξης στους παραγωγούς και η εγκαθίδρυση του καθεστώτος ενιαίας ενίσχυσης αποτελούν ουσιώδη στοιχεία της διαδικασίας μεταρρύθμισης της κοινής γεωργικής πολιτικής. Η Επιτροπή προτείνει, ως συνέχεια στη διαδικασία της μεταρρύθμισης, να ενσωματωθούν στον προαναφερόμενο κανονισμό τα καθεστώτα στήριξης που εφαρμόζονται για το βαμβάκι, το ελαιόλαδο και τις επιτραπέζιες ελιές, τον καπνό και το λυκίσκο.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η κοινή γεωργική πολιτική επιδιώκει την επίτευξη των στόχων που ορίζει η Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και συγκεκριμένα, την σταθεροποίηση των αγορών, την αύξηση της παραγωγικότητας, την εξασφάλιση δικαίου βιοτικού επιπέδου στον γεωργικό πληθυσμό ιδίως με την αύξηση του εισοδήματός του. Η επίτευξη των εν λόγω στόχων αμφισβητείται σοβαρά σε περίπτωση υλοποίησης των προτάσεων της Επιτροπής για τους υπό εξέταση τομείς, δεδομένου ότι η μεταρρυθμι-

στική πρόταση δεν εγγυάται ούτε την παραγωγή των προϊόντων αυτών, ούτε λαμβάνει υπόψη τους παραγωγούς από τις υποβαθμισμένες ζώνες, ούτε αυξάνει την ανταγωνιστικότητα, ούτε καν διαφύλασσει το περιβάλλον.

2.2 Οι προπαρασκευαστικές εργασίες για τη μεταρρύθμιση του Ιουνίου αξιολόγησαν, σε ορισμένες περιπτώσεις, τις συνέπειες για τις εκμεταλλεύσεις και τις διάφορες περιοχές από την εφαρμογή του ενός ή άλλου προτύπου. Κατά συνέπεια, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά τη διάρκεια της ακρόασης του Σεπτεμβρίου 2003 με θέμα Εξέλιξη των γεωργικών εισοδημάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συνέστησε για τις επόμενες μεταρρυθμίσεις να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην ανάλυση και την αξιολόγηση των επιπτώσεων. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι τούτο δεν ελήφθη υπόψη και συνιστά να μην επαναληφθεί στο μέλλον η κατάσταση αυτή.

2.3 Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, η αποσύνδεση των ενισχύσεων με την προτεινόμενη μορφή στους υπό εξέταση τομείς, θα προκαλέσει σειρά προβλημάτων και μειονεκτημάτων από τα οποία θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τα εξής: η προβλεπόμενη παραδοσιακή ενίσχυση ανά εκμετάλλευση υιοθετεί ως σημείο αναφοράς μια προγενέστερη περίοδο και με τον τρόπο αυτό δεν εξαλείφει τις υφιστάμενες γεωγραφικές και κοινωνικές ανισότητες αλλά αντίθετα ενδέχεται να τις οξύνει. Ειδικότερα, ενδέχεται να δημιουργήσει εμπόδια στην ένταξη των νέων γεωργών. Επίσης, μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες στις ενοικιαζόμενες γαίες και να θέσει σε κίνδυνο την διατήρηση της παραγωγής σε συγκεκριμένες περιοχές και περιφέρειες.

2.4 Οι γεωργικές παραγωγές που εξετάζονται στην πρόταση συνδέονται με έναν ευρύ κοινωνικό ιστό, όσον αφορά τόσο την καλλιέργεια όσο και την επεξεργασία και την μεταποίηση. Συγκεκριμένα, πρόκειται για καθαρά «κοινωνικές» καλλιέργειες λόγω της απασχόλησης που δημιουργούν διότι είναι μεγάλης έντασης εργατικού δυναμικού και κυριαρχούν σε συγκεκριμένες περιοχές και περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι κοινωνικές επιπτώσεις και η απώλεια των θέσεων απασχόλησης που θα προκαλέσουν οι προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις θα είναι ιδιαίτερα σοβαρές για τον πρόσθετο λόγο ότι θα συνδυασθούν με το υψηλό ποσοστό ανεργίας που συναντάται στις εν λόγω ζώνες.

2.5 Οι περισσότεροι τομείς που θίγονται από την πρόταση της Επιτροπής επικεντρώνονται στις μεσογειακές περιφέρειες οι οποίες είναι είτε λιγότερο ανεπτυγμένες ζώνες μειούμενου πληθυσμού, είτε ορεινές ζώνες. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Επιτροπή οφείλει να λάβει υπόψη τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 24ης και 25ης Οκτωβρίου 2002 στα οποία γίνεται αναφορά στο ό,τι πρέπει να προστατευθούν τα δικαιώματα των παραγωγών στις μειονεκτικές περιφέρειες της ΕΕ των 15.

2.6 Η Επιτροπή προτάσσει ότι ενισχύει το δεύτερο πυλώνα της ΚΓΠ, δηλαδή την αγροτική ανάπτυξη με την μεταφορά πόρων από τους εν λόγω τομείς στα μέτρα του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 για τα σχέδια αγροτικής ανάπτυξης. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πραγματική κινητήριος δύναμη της αγροτικής ανάπτυξης στις ενδιαφερόμενες περιοχές και περιφέρειες είναι η διατήρηση της υφιστάμενης κοινωνικοοικονομικής δραστηριότητας με βάση τις υπάρχουσες καλλιέργειες. Για το λόγο αυτό, θεωρεί πρωτεύον οι υπό εξέταση μεταρρυθμίσεις να διασφαλίζουν και να ενισχύουν την πολυλειτουργικότητα με την πλέον ευρεία έννοιά της, και με τον τρόπο αυτό ακολουθώντας σε τελική ανάλυση τα συμπεράσματα των Συμβουλίων του Λουξεμβούργου (1997) και του Βερολίνου (1999).

2.7 Με τις νέες θέσεις περιβαλλοντικού χαρακτήρα που υιοθετήθηκαν πρόσφατα για τις άμεσες ενισχύσεις όσον αφορά τόσο τις περιβαλλοντικές προϋποθέσεις όσο και την τήρηση των ορδών γεωργικών πρακτικών που συμβαδίζουν με την διατήρηση των φυσικών πόρων, διασφαλίζεται η βιώσιμη διαχείριση των γαιών που χρησιμοποιούνται για τις εν λόγω καλλιέργειες.

2.8 Ακόμη, λαμβανομένης υπόψη της απόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Γκέτεμποργκ να προσθέσει στην Στρατηγική της Λισαβόνας (στρατηγική για την οικονομική και κοινωνική μεταρρύθμιση) μια περιβαλλοντική διάσταση, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη στην ΕΕ οφείλει να διαφυλάξει την ισορροπία μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης, της ευημερίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης και της περιβαλλοντικής προστασίας, πτυχές που πρέπει να συνεκτιμηθούν και στην πρόταση της Επιτροπής με σκοπό την διατήρηση του κοινωνικού και οικονομικού ιστού και τη διαφύλαξη των φυσικών πόρων στις περιοχές παραγωγής των υπό εξέταση προϊόντων.

2.9 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι σε περίπτωση πιθανής μείωσης των καλλιεργούμενων επιφανειών στους υπό εξέταση τομείς, θα προκληθούν σοβαρές συνέπειες για τα υπόλοιπα προϊόντα που θα μπορούσαν να καλλιεργηθούν στις εν λόγω επιφάνειες, διότι υπόκεινται σε καθεστώς ποσοστώσεων στην πλειονότητά τους, με επακόλουθο νέες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και επιπτώσεις οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα.

2.10 Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να πραγματοποιηθεί, ως πρώτο βήμα, μια σειρά ειδικευμένων αναλύσεων ανά τομείς και περιφέρειες σχετικά με τις δυνατές επιπτώσεις των διαφόρων βαθμών αποσύνδεσης των ενισχύσεων (επιπτώσεις στις αγορές, στις γαίες, στην απασχόληση και στο περιβάλλον) πριν να ληφθούν αποφάσεις για την τροποποίηση των υφιστάμενων μηχανισμών. Ειδικότερα, καίρια σημασία κατέχει μια αξιολόγηση των εδαφικών επιπτώσεων των προτεινόμενων μέτρων. Για την ΕΟΚΕ, η πλήρης αποσύνδεση των ενισχύσεων ενέχει τον κίνδυνο μείωσης των εν λόγω καλλιεργειών στις ήδη υποβαθμισμένες περιοχές με αποτέλεσμα ανεπιθύμητες αρνητικές συνέπειες από περιβαλλοντική άποψη, μία από τις οποίες μπορεί να είναι η ταχύτερη ερημοποίηση σε ορισμένες ευαίσθητες ζώνες με συνεχώς αυξανόμενες διαδικασίες διάβρωσης.

2.11 Επιλέγοντας ιστορικά σημεία αναφοράς τόσο για την συνολική καλλιεργούμενη επιφάνεια όσο και τις παραγόμενες ποσότητες, η Επιτροπή δεν πρέπει να παραβλέψει την παραγωγική πραγματικότητα του κάθε τομέα διότι είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη ακριβή δεδομένα με βάση τις στατιστικές των τελευταίων ετών.

2.12 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, λαμβανομένων υπόψη όσων ορίζει ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1782/2003 για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς, όσον αφορά την δυνατότητα των κρατών μελών να ορίσουν την ημερομηνία έναρξης ισχύος του νέου καθεστώτος ενισχύσεων μεταξύ του 2005 και του 2007, η δυνατότητα αυτή θα πρέπει να καταστεί πιο ευέλικτη για τους υπόλοιπους τομείς όπου ισχύουν παρόμοιες διατάξεις.

2.13 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι λόγω της αποτυχίας της Υπουργικής Διάσκεψης της Κανκούν, δεν νοείται να διατηρήσει η Επιτροπή τις ίδιες αρχές με εκείνες που είχαν αποτελέσει την βάση των διαπραγματεύσεων χωρίς, όπως προστάζει η λογική, να εξαχθούν τα απαραίτητα συμπεράσματα όσον αφορά την καταλληλότητα της στρατηγικής που ακολουθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση.

2.14 Τέλος, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη ίδιας μεταχείρισης με εκείνη που αποφασίσθηκε τον Ιούνιο για τους τομείς που θίγονται από τις μεταρρυθμίσεις, έτσι ώστε να δοθεί στα κράτη μέλη το κατάλληλο περιθώριο ελιγμών για την εφαρμογή των εν λόγω μεταρρυθμίσεων.

BAMBAKI

3. Συνοπτική παρουσίαση της πρότασης

3.1 Όπως είναι γνωστό η Επιτροπή προτείνει να μεταφερθεί το μέρος των δαπανών του ΕΓΤΠΕ για το βαμβάκι, το οποίο προοριζόταν για στήριξη των παραγωγών κατά την περίοδο αναφοράς (2000-2002), στη χρηματοδότηση των δύο μέτρων εισοδηματικής στήριξης των παραγωγών, που είναι το σύστημα ενιαίας ενίσχυσης ανά εκμετάλλευση και μία νέα ενίσχυση παραγωγής, που χορηγείται ως ενίσχυση βάσει της έκτασης. Το συνολικό διαθέσιμο ποσό και για τα δύο μέτρα ανέρχεται σε 695,8 εκατ. ευρώ και κατανέμεται ως εξής: 504,4 εκατ. ευρώ για την Ελλάδα, 190,8 εκατ. ευρώ για την Ισπανία και 0,565 εκατ. ευρώ για την Πορτογαλία.

3.2 Προτείνεται να μεταφερθεί το 60 % αυτών των δαπανών στήριξης των παραγωγών, ανά κράτος μέλος, στο σύστημα ενιαίας ενίσχυσης ανά εκμετάλλευση, υπό τη μορφή νέων δικαιωμάτων, η οποία θα χορηγείται στο δικαιούχο ανεξάρτητα αν καλλιεργεί βαμβάκι ή όχι. Το συνολικό ποσό που θα μεταφερθεί στην ενιαία ενίσχυση ανέρχεται σε 417,3 εκατ. ευρώ (302,4 εκατ. ευρώ για την Ελλάδα, 114,5 εκατ. ευρώ για την Ισπανία και 0,365 εκατ. ευρώ για την Πορτογαλία).

3.3 Το υπόλοιπο 40 % των δαπανών στήριξης και συγκεκριμένα 202 εκατ. ευρώ για την Ελλάδα, 76,3 εκατ. ευρώ για την Ισπανία και 0,2 εκατ. ευρώ για την Πορτογαλία (συνολικά 278,5 εκατ. ευρώ), προτείνεται από την Επιτροπή να διατηρηθεί από τα κράτη μέλη ως εθνικά δημοσιονομικά κονδύλια με σκοπό να χορηγηθεί στους παραγωγούς ως νέα ενίσχυση βάσει της έκτασης (ανά εκτάριο βάμβακος) σε ζώνες κατάλληλες για την καλλιέργεια αυτή, έτσι ώστε να μην εγκαταλειφθεί η βαμβάκοκαλλιέργεια. Η νέα ενίσχυση βάσει της έκτασης υπόκειται σε μέγιστο όριο εκτάσεων 425 350 εκταρίων τα οποία αντιστοιχούν σε 340 000 εκτάρια στην Ελλάδα (μείωση 11 % των επιλέξιμων εκτάσεων της περιόδου αναφοράς) 85 000 εκτάρια στην Ισπανία (μείωση 5 % των επιλέξιμων εκτάσεων της περιόδου αναφοράς) και σε 360 εκτάρια στην Πορτογαλία.

3.4 Τέλος ένα ποσόν ύψους 102,9 εκατ. ευρώ (82,68 εκατ. ευρώ για την Ελλάδα, 20,13 εκατ. ευρώ για την Ισπανία και 0,12 εκατ. ευρώ για την Πορτογαλία), προτείνεται από την Επιτροπή να μεταφερθεί στο β' πυλώνα για μέτρα αναδιάρθρωσης του τομέα στα πλαίσια της ανάπτυξης της υπαίθρου.

4. Εισαγωγή

4.1 Ο τομέας του βάμβακος δεν βασίζεται σε Κοινή Οργάνωση Αγοράς αλλά στα Πρωτόκολλα 4 και 14 που προσαρτώνται στις πράξεις προσχώρησης της Ελλάδας και της Ισπανίας αντίστοιχα, βάσει των οποίων έχει θεσπιστεί καθεστώς με σκοπό:

- να υποστηρίξει την παραγωγή βάμβακος στις περιοχές όπου αυτή είναι σημαντική για τη γεωργική οικονομία,
- να διασφαλίσει δίκαιο εισόδημα στους παραγωγούς και
- να σταθεροποιήσει την αγορά με τη βελτίωση των δομών στο επίπεδο της προσφοράς και της διάθεσης του προϊόντος.

4.2 Με το συμβιβασμό του Λουξεμβούργου στις 26.6.2003 για τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ, η ευρωπαϊκή γεωργία δρομολογήθηκε στην τροχιά της αποσύνδεσης των ενισχύσεων από την παραγωγή. Ο συμβιβασμός περιελάμβανε και μία Κοινή Δήλωση Συμβουλίου και Επιτροπής (σημείο 2.5) ⁽¹⁾ για το δεύτερο κύμα προτάσεων της Επιτροπής που θα ακολουθούσε για τα μεσογειακά προϊόντα (καπνός, βαμβάκι, ελαιόλαδο) σχετικά με:

- ίδιες αρχές και κανόνες
- ίδιο μακροχρόνιο ορίζοντα (2013)
- στα πλαίσια του τρέχοντος δημοσιονομικού πλαισίου (status quo).

4.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί εκ των ων ουκ άνευ την πλήρη τήρηση του συμβιβασμού και καλεί την Επιτροπή να δείξει την κατάλληλη ευελιξία στη φάση της διαπραγματεύσεως στο Συμβούλιο και να διορθώσει τις σημαντικές αποκλίσεις που υπάρχουν στην πρότασή της τόσο ως προς τον τρόπο εφαρμογής της μεταρρύθμισης όσο και ως προς το χρόνο εφαρμογής. Για το βαμβάκι η ΕΟΚΕ δε ζητά τίποτα περισσότερο αλλά και τίποτα λιγότερο απ'όσα οι υπουργοί γεωργίας ομόφωνα αποφάσισαν στις 26.6.2003 για τους υπόλοιπους τομείς της ΚΓΠ.

5. Γενικές παρατηρήσεις

5.1 Ο τομέας του βάμβακος έχει μεγάλη οικονομική και κοινωνική σημασία για ορισμένες περιφέρειες της Ε.Ε. Στον πρωτογενή τομέα απασχολούνται περίπου 300 000 άτομα και στον δευτερογενή περισσότερο από 100 000 άτομα. Στην Ελλάδα, για το 2002, η συμμετοχή του βάμβακος αντιστοιχεί στο 9 % της συνολικής γεωργικής παραγωγής και στην Ισπανία στο 1,5 % (στην Ανδαλουσία το ποσοστό ανέρχεται στο 4 %).

5.2 Ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων ανέρχεται στην Ελλάδα σε 71 600 και στην Ισπανία 10 000, με τη διαφορά ότι το μέσο μέγεθος των εκμεταλλεύσεων στην Ελλάδα είναι πολύ μικρότερο. Η μέση ελληνική εκμετάλλευση έχει μέγεθος 4,9 εκτάρια έναντι 9 εκτάρια στην Ισπανία.

5.3 Η ΕΟΚΕ δε συμμερίζεται την ανάλυση της Επιτροπής και δε συμφωνεί με την εκτίμηση ότι δε θα μειωθούν οι καλλιεργούμενες εκτάσεις. Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα οι καλλιεργούμενες

εκτάσεις μειώνονται συνεχώς και από 440 000 εκτάρια που ήταν το 1995 ανέρχονται σήμερα σε 380 000 εκτάρια. Ανάλογη ήταν και η μείωση στην Ισπανία όπου οι καλλιεργούμενες με βαμβάκι εκτάσεις ανέρχονται σε 90 000 εκτάρια από 135 000 εκτάρια που ήταν πριν μερικά χρόνια. Επομένως, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ είναι πλήρως ανατιολόγητη και αβάσιμη η προτεινόμενη μείωση των επιλέξιμων εκτάσεων και μάλιστα με διαφοροποιημένο ποσοστό (11 % στην Ελλάδα και 5 % στην Ισπανία).

5.4 Ως παραγωγός, η ΕΕ διαδραματίζει μικρό ρόλο στη διεθνή σκηνή, συμβάλλοντας μόνο κατά 1,5 % στις καλλιεργούμενες εκτάσεις και κατά 2,5 % στη συνολική παγκόσμια παραγωγή βάμβακος. Οι κυριότερες χώρες παραγωγής είναι η Κίνα (22,6 %), οι ΗΠΑ (20,1 %), η Ινδία (13,1 %) και το Πακιστάν με (9 %).

5.5 Η ΕΕ με 708 000 τόννους εισαγωγών και 227 000 τόννους εξαγόμενου εκκοκισμένου βάμβακος, είναι ο κυριότερος καθαρός εισαγωγέας στην παγκόσμια σκηνή. Να σημειωθεί δε ότι τα 2/3 των εισαγωγών προέρχονται από αναπτυσσόμενες χώρες και πρόκειται για εισαγωγές χωρίς δασμούς. Επισημαίνεται ακόμη ότι το ευρωπαϊκό βαμβάκι εξάγεται χωρίς επιδοτήσεις. Η ΕΟΚΕ δε συμμερίζεται τις απόψεις της Επιτροπής και δε μπορεί να κατανοήσει πώς στρεβλώνεται το διεθνές εμπόριο, όταν το βαμβάκι εισάγεται χωρίς δασμούς στην ΕΕ σε τόσο μεγάλες ποσότητες και εξάγεται σε πολύ μικρές ποσότητες χωρίς εξαγωγικές επιδοτήσεις.

5.6 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι κατά την Υπουργική Διάσκεψη της Κανκούν, το καθεστώς ενισχύσεων για το ευρωπαϊκό βαμβάκι υπέστη άδικες επιθέσεις χωρία αμφιβολία λόγω της στρατηγικής προσέγγισης με τις ΗΠΑ που ακολούθησε η ΕΕ. Επομένως, για την ΕΕ κατά την άποψη της ΕΟΚΕ είναι τελείως αδικαιολόγητος και αβάσιμος ο θόρυβος που δημιουργήθηκε με την πρωτοβουλία τεσσάρων αφρικανικών χωρών (Μπουρκίνα Φάσο, Μπενίν, Μάλι, Τσάντ) στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ στο Κανκούν για κατάργηση των ενισχύσεων στο βαμβάκι. Κανείς σοβαρός συνομιλητής δε μπορεί να υποστηρίξει πως μπορεί κανείς να επηρεάσει τις διεθνείς τιμές με το 2,5 % της παγκόσμιας παραγωγής.

5.7 Το βαμβάκι είναι η κύρια υφαντική ίνα, φυτικής προέλευσης που θα πρέπει να κερδίζει συνεχώς έδαφος έναντι των συνθετικών ινών. Το παραγόμενο στην Ε.Ε. βαμβάκι είναι καλής ποιότητας, αν και υπάρχουν όμως περιθώρια περαιτέρω βελτίωσης, καθώς η ευρωπαϊκή κλωστοϋφαντουργία για να αντιμετωπίσει το διεθνές ανταγωνισμό χρειάζεται βαμβάκι αρίστης ποιότητας. Η ΕΟΚΕ σε αυτό το σημείο επικροτεί όλες τις προτάσεις της Επιτροπής οι οποίες στοχεύουν σε περαιτέρω βελτίωση της ποιότητας.

5.8 Στις 22 Μαΐου 2001, το Συμβούλιο ενέκρινε τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1051/2001, ο οποίος αναθεωρούσε το καθεστώς ενισχύσεων για το βαμβάκι. Το νέο καθεστώς λειτουργούσε ικανοποιητικά τόσο από την άποψη αποδοτικότητας των εκμεταλλεύσεων όσο και από την άποψη περιορισμού των καλλιεργούμενων εκτάσεων και μείωσης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Η ΕΟΚΕ δε βρίσκει για ποιο λόγο δύο χρόνια μετά η Επιτροπή προτείνει ένα τελείως διαφορετικό σύστημα, χωρίς να γνωρίζει τουλάχιστον τα αποτελέσματα εφαρμογής της αναθεώρησης του 2001. Η ΕΟΚΕ σημειώνει επίσης ότι η Επιτροπή δε συνοδεύει την πρότασή της από μελέτη επιπτώσεων, όπως έγινε στους τομείς που αναθεωρήθηκαν τον Ιούνιο 2003 και στον τομέα του καπνού.

⁽¹⁾ Μεταρρύθμιση της ΚΓΠ — Συμβιβασμός της Προεδρίας (σε συμφωνία με την Επιτροπή). Αριθμός εγγράφου: 10961/03

6. Ειδικές παρατηρήσεις

6.1 Η Επιτροπή προτείνει τη μεταφορά πόρων ύψους 102,9 εκατ. ευρώ από τον πρώτο στο δεύτερο πυλώνα. Στην ουσία πρόκειται για διπλή επιβάρυνση των βαμβάκοπαραγωγών μια που ήδη συμβάλλουν για την αγροτική ανάπτυξη μέσω του οριζόντιου κανονισμού και της διακύμανσης των ενισχύσεων (μείωση 3 % το 2005, 4 % το 2006 και 5 % από το 2007 και πέρα, όταν το ύψος των άμεσων ενισχύσεων είναι μεγαλύτερο από 5 000 ευρώ το χρόνο). Σε κανέναν άλλο τομέα δεν υπάρχει παρόμοια διάταξη παρά μόνο στον καπνό και στο βαμβάκι. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι αυτό είναι μία απόκλιση από τον συμβιβασμό του Λουξεμβούργου και καλεί την Επιτροπή να επανεξετάσει τη θέση της.

6.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι εκτός από τις οριζόντιες υποχρεωτικές διατάξεις που προβλέπονται για την προστασία του περιβάλλοντος, τα συμπληρωματικά περιβαλλοντικά προγράμματα που θα μπορούν να εφαρμόζουν τα κράτη μέλη προάγουν την προσπάθεια ελέγχου της παραγωγής καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος. Κατά τον καθορισμό των επιλέξιμων εκτάσεων, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, επιπλέον των άλλων κριτηρίων, και τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των εν λόγω παραγωγών.

6.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαράδεκτη την ειδική ρήτρα επανεξέτασης που αφορά μόνο τα μεσογειακά προϊόντα. Κατά συνέπεια ζητά την απαλοιφή του άρθρου 155α που αναφέρεται σε νομοθετικές προτάσεις το αργότερο μέχρι 31.12.2009 και αντ'αυτού προτείνει την υπαγωγή των μεσογειακών προϊόντων στις διατάξεις του άρθρου 64 εδάφιο 3 του οριζόντιου κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1782/2003 που αναφέρεται σε υποβολή έκθεσης αξιολόγησης.

7. Συμπεράσματα

7.1 Το κοινοτικό βαμβάκι δε μπορεί να σταθεί ανταγωνιστικά στις διεθνείς αγορές γιατί έχει κόστος παραγωγής πολύ μεγαλύτερο απ'αυτό των άλλων ανταγωνιστικών χωρών. Να σημειωθεί ότι οι άλλες αναπτυσσόμενες χώρες παραγωγής (κυρίως οι ΗΠΑ) επιδοτούν το δικό τους βαμβάκι πολλαπλάσια απ' ό,τι η ΕΕ, οι δε αναπτυσσόμενες χώρες μέσω του κοινωνικού ντάμπινγκ έχουν πολύ μικρό κόστος παραγωγής.

7.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι σ' έναν τέτοιο τομέα, με τόσο μεγάλες διακυμάνσεις στην εξέλιξη των διεθνών τιμών και τόσο μεγάλη διαφορά μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών τιμών, δε συνιστάται η αρχή της πλήρους εμπορικής αποδέσμευσης και η αρχή της αποσύνδεσης των ενισχύσεων από την παραγωγή.

7.3 Αν παρά τις παραπάνω εκτιμήσεις της ΕΟΚΕ, η Επιτροπή επιμένει να εντάξει και τον τομέα του βάμβακος στην κατεύθυνση της αποσύνδεσης, τότε η ΕΟΚΕ απαιτεί να εφαρμοστεί χωρίς αποκλίσεις ο συμβιβασμός του Λουξεμβούργου της 26ης Ιουνίου 2003, τόσο ως προς τον τρόπο εφαρμογής, όσο και ως προς το χρόνο εφαρμογής.

7.4 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, τα όσα διαδραματίστηκαν στο Κανκούν για το βαμβάκι στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ δεν είναι σωστό να διαμορφώσουν το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα λάβει χώρα η διαπραγμάτευση για το βαμβάκι στο Συμβούλιο Υπουργών. Με το 1,5 % των καλλιεργούμενων εκτάσεων παγκοσμίως και το 2,5 % της παγκόσμιας παραγωγής η ΕΕ διαδραματίζει

ελάχιστο ρόλο στη διεθνή σκηνή και πάντως δεν επηρεάζει τις διεθνείς τιμές. Με τέτοιες προσεγγίσεις κατά την άποψη της ΕΟΚΕ δε βοηθάμε τις αναπτυσσόμενες χώρες. Το μόνο που κάνουμε είναι να αμφισβητούμε και να ακυρώνουμε το ευρωπαϊκό μοντέλο γεωργίας. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι στις διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ το βαμβάκι δεν είναι διαπραγματεύσιμο σαν ένας ανεξάρτητος τομέας και πρέπει να ενσωματωθεί στο κεφάλαιο διαπραγματεύσεων για τη γεωργία.

ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ

8. Εισαγωγή

8.1 Η πρώτη κοινή οργάνωση αγοράς ελαιολάδου θεσπίστηκε το 1966 από τον κανονισμό αριθ. 136/66/ΕΟΚ, λειτούργησε για 31 έτη και επέδρασε πολύ θετικά στον εκσυγχρονισμό της καλλιέργειας ελιών καθώς και στον τομέα της μεταποίησης και της διάθεσης στο εμπόριο του εν λόγω προϊόντος.

8.2 Το 1998, το καθεστώς παρέμβασης αντικαταστάθηκε από ένα μηχανισμό ιδιωτικής αποθεματοποίησης, οι ενισχύσεις στην κατανάλωση καταργήθηκαν και οι επιστροφές για τις εξαγωγές ορίστηκαν στο μηδέν.

8.3 Οι ενισχύσεις στην παραγωγή που χορηγούνται σε όλους τους παραγωγούς με βάση την παραγόμενη ποσότητα ελαιολάδου και του αντίστοιχου σε επιτραπέζιες ελιές, ανέρχεται σε 1 322,5 ευρώ ανά τόνο ενώ η τιμή αυτή διορθώνεται όταν τα κράτη μέλη δεν υπερβαίνουν την εγγυημένη εθνική ποσόστωση.

8.4 Ο τομέας της ελιάς δεν περιλαμβάνεται στη μεταρρυθμιστική δέσμη που υιοθέτησε το Συμβούλιο του Λουξεμβούργου αλλά το Συμβούλιο αυτό κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει εντός του 2003, πρόταση μεταρρύθμισης της ΚΟΑ ελαιολάδου με βάση τις αρχές της νέας ΚΓΠ.

9. Η πρόταση της Επιτροπής

9.1 Η Επιτροπή προτείνει:

- οι ενισχύσεις που χορηγούνται στον τομέα να είναι ανεξάρτητες από την πραγματική παραγωγή ελαιολάδου και επιτραπέζιων ελιών κάθε ελαιοπαραγωγού,
- η χορήγηση της ενίσχυσης να μην καθιστά υποχρεωτική τη συλλογή των ελιών ούτε την παραγωγή ελαιολάδου ή επιτραπέζιων ελιών,
- η πληρωμή των ενισχύσεων να εξαρτάται μόνον από την τήρηση των ορδών γεωργικών πρακτικών.

9.2 Ωστόσο, φοβούμενη μήπως η πλήρης αποσύνδεση της ενίσχυσης προκαλέσει προβλήματα όπως η εγκατάλειψη της εν λόγω καλλιέργειας σε ορισμένες παραδοσιακές περιοχές παραγωγής, μήπως οδηγήσει σε αποσάθρωση του εδάφους και υποβάθμιση του τοπίου και μήπως έχει αρνητικό κοινωνικό αντίκτυπο, η Επιτροπή θέσπισε δύο ειδών ενισχύσεις:

- άμεση ενίσχυση στους γεωργούς, αποσυνδεδεμένη, ύψους 60 % του μέσου όρου των πληρωμών που πραγματοποιήθηκαν κατά την τριετία 2000-2002,

— μια ενίσχυση ανά εκτάριο που να συνδέεται με τη διατήρηση των ελαιώνων που παρουσιάζουν δεόντως αναγνωρισμένο περιβαλλοντικό και κοινωνικό ενδιαφέρον, ύψους 40 % με μονάδα μέτρησης τα ελαιοκομικά εκτάρια ΣΓΠ. Η διαχείρισή της θα γίνεται από τα κράτη μέλη ανάλογα με τις επιλέξιμες κατηγορίες (5 κατά μέγιστο όριο), τις οποίες θα θεσπίσουν σύμφωνα με περιβαλλοντικά και κοινωνικά κριτήρια, λαμβάνοντας επίσης υπόψη και τις πτυχές του τοπίου και των παραδόσεων.

9.3 Για να αποφευχθεί η δυνατότητα αλλοίωσης από την εφαρμογή του νέου συστήματος ενισχύσεων, της σημερινής κατάστασης ασταθούς ισορροπίας της αγοράς ελαιολάδου, η Επιτροπή περιορίζει την πρόσβαση στο σύστημα της ενιαίας ενίσχυσης στις υπάρχουσες προ της 1ης Μαΐου 1998 ελαιοκομικές εκτάσεις και στις νέες φυτεύσεις που προβλέπονται στο πλαίσιο των εγκεκριμένων από την Επιτροπή προγραμμάτων.

9.4 Η νέα προτεινόμενη νομοθεσία θα τεθεί σε ισχύ με τη λήξη ισχύος του κανονισμού αριθ. 136/66/ΕΟΚ και μετά το τέλος της ενδιάμεσης οκτάμηνης περιόδου εμπορίας το 2004 (1.11.2004-30.6.2005).

9.5 Τα ισχύοντα μέτρα ιδιωτικής αποθεματοποίησης του ελαιολάδου θα διατηρηθούν και θα πρέπει να ενισχυθούν τα μέτρα εκείνα που στοχεύουν στην βελτίωση της ποιότητας.

10. Γενικές παρατηρήσεις

10.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την θέση της Επιτροπής ότι ο τομέας του ελαιολάδου αποτελεί καίριο στοιχείο του γεωργικού προτύπου της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και για την αναφορά της στο γεγονός ότι ακόμη και εάν οι επιστροφές για τις εξαγωγές ορίστηκαν στο μηδέν από το 1998, οι εξαγωγές ελαιολάδου από την ΕΕ διπλασιάστηκαν την τελευταία δεκαετία.

10.2 Η αναπτυξιακή προσπάθεια που πραγματοποιήθηκε στον τομέα υπέρ της ποιότητας και της οργάνωσης της αγοράς και η επέκταση των υφιστάμενων αγορών και η εξάπλωση σε νέες, σε συνδυασμό με την αναγνώριση των θετικών ιδιοτήτων του ελαιολάδου στην πρόληψη των νόσων ιδίως καρδιαγγειακών, συνέβαλαν σημαντικά στην σταδιακή αύξηση της παγκόσμιας κατανάλωσης του εν λόγω προϊόντος.

10.3 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι ο ρόλος της ελαιοκομίας στην δημιουργία απασχόλησης, στην καταπολέμηση της ερημοποίησης και στην προστασία της βιοποικιλότητας, υπογραμμίστηκε σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις και συγκεκριμένα: «Η ΟΚΕ θεωρεί ότι ο ελαιοκομικός τομέας όχι μόνον είναι ο παραγωγικός τομέας της ΕΕ με τον εντονότερα μεσογειακό χαρακτήρα αλλά και διαδραματίζει σημαντικό κοινωνικό και περιβαλλοντικό ρόλο σε ζώνες στις οποίες είναι δύσκολο ή αδύνατο να υποκατασταθεί από άλλες καλλιέργειες, ενώ συγχρόνως καθιστά δυνατή την εγκατάσταση και διατήρηση του αγροτικού πληθυσμού (?)».

10.4 Επίσης, όσον αφορά την πραγματοποιούμενη μεταρρύθμιση της κοινής γεωργικής πολιτικής, η ΕΟΚΕ είχε επανειλημμένως προειδοποιήσει την Επιτροπή στην γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της για το «Μέλλον της ΚΓΠ» ⁽²⁾ όπως και στις γνωμοδοτήσεις της για την «Ενδιάμεση αναθεώρηση της ΚΓΠ» ⁽⁴⁾ και την «Αναθεώρηση της ΚΓΠ 2003» ⁽⁵⁾ ότι μια πλήρης αποσύνδεση των ενισχύσεων θα προκαλούσε σε ορισμένες περιοχές και για ορισμένες καλλιέργειες την

εγκατάλειψη της παραγωγής με σοβαρές επιπτώσεις για την απασχόληση και τον κοινωνικό ιστό των γειτονικών αγροτικών ζωνών.

10.5 Αυτός ο προφανής και υψηλός κίνδυνος αντίκειται στον κύριο στόχο κάθε μεταρρύθμισης μιας ΚΟΑ, που είναι συγκεκριμένα η διατήρηση μιας παραγωγής και του κοινωνικού ιστού που στηρίζει, ιδίως εάν η παραγωγή αυτή προέρχεται από τις πλέον υποβαθμισμένες περιφέρειες της ΕΕ και πρόκειται για μια παραγωγή με ένταση εργατικού δυναμικού (που μπορεί να φθάσει το 90 % των θέσεων εργασίας στον γεωργικό τομέα).

10.6 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη της αυτή την ανησυχία και έκρινε φρονιμότερο να προτείνει για ορισμένους από τους τομείς που περιλαμβάνονται στην πρόταση που υιοθέτησε το Συμβούλιο του Λουξεμβούργου, τη μερική αποσύνδεση των ενισχύσεων και τη δυνατότητα για κάθε κράτος μέλος να καθορίζει το ποσοστό αποσύνδεσης των ενισχύσεων.

10.7 Έκπληξη αποτελεί για την ΕΟΚΕ ότι δεν υιοθετήθηκε το εν λόγω κριτήριο στην υπό εξέταση πρόταση κανονισμού.

10.8 Η χορήγηση πρόσθετης ενίσχυσης ύψους 40 % στην ελαιοκομία, απολύτως αποσυνδεδεμένη από την παραγωγή, θα οδηγήσει χωρίς αμφιβολία στην αναπόφευκτη τεχνική εγκατάλειψη της καλλιέργειας αυτής στις ζώνες χαμηλής παραγωγικότητας ή και όπου το κόστος παραγωγής είναι πολύ υψηλό.

10.9 Πράγματι, οι ζώνες αυτές εξαρτώνται από ένα περίπλοκο σύνολο παραγόντων που δημιουργούν πρόσθετες σημαντικές δαπάνες για την εν λόγω καλλιέργεια και εν δυνάμει οδηγούν στην εγκατάλειψη αυτής της οικονομικής δραστηριότητας.

10.10 Παράλληλα, μια τέτοια πιθανότητα περιλαμβάνει την παύση της δραστηριότητας των μονάδων μεταποίησης που συνδέονται με την εν λόγω καλλιέργεια, λόγω της απουσίας πρώτων υλών, γεγονός που θα υποχρεώσει σε εγκατάλειψη των εκμεταλλεύσεων που παρουσιάζουν ακόμη κάποια παραγωγική ανταγωνιστικότητα.

10.11 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να υλοποιήσει τους στόχους που όριζε η τροποποίηση του κανονισμού αριθ. 136/66 από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1638/98 η οποία προέβλεπε μεταβατική περίοδο προκειμένου να δοθεί απαραίτητος χρόνος στην Επιτροπή να συγκεντρώσει συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση στον τομέα της ελαιοπαραγωγής στην Ευρωπαϊκή Ένωση ώστε να διαμορφώσει ένα νέο σύστημα με σταθερές βάσεις που να αντανακλούν την πραγματικότητα της παραγωγής και τα στατιστικά δεδομένα των τελευταίων ετών.

11. Ειδικές παρατηρήσεις

11.1 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι στο άρθρο 155α, Τίτλος IVα — Δημοσιονομικές μεταφορές, προβλέπεται ότι η Επιτροπή υποβάλει στο Συμβούλιο, πριν από την 31η Δεκεμβρίου 2009, έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του υπό εξέταση κανονισμού, η οποία εάν συντρέχει λόγος θα συνοδεύεται από νομοθετικές προτάσεις.

11.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαράδεκτη την ειδική ρήτρα αναθεώρησης που ισχύει αποκλειστικά για τα μεσογειακά προϊόντα και ζητεί την κατάργησή της. Προς αντικατάστασή της, προτείνει να συμπεριληφθεί ο τομέας στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 64 §3 του οριζόντιου κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1782/2003 που προβλέπει την υποβολή έκθεσης αξιολόγησης.

⁽²⁾ ΕΕ C 221 της 7.8.2001.

⁽³⁾ ΕΕ C 125 της 27.5.2002.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 85 της 8.4.2003.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 208 της 3.9.2003.

11.3 Δεν είναι κατανοητό γιατί σε έναν τόσο ευαίσθητο παραγωγικό τομέα, σημαντικό μόνον και αποκλειστικά για τις μεσογειακές χώρες, δεν επιτρέπεται στα κράτη μέλη να χρησιμοποιούν, όσον αφορά το ποσοστό του 40 % των ενισχύσεων για την περιβαλλοντική και κοινωνική προστασία, ένα σύστημα παρόμοιο με εκείνο που προβλέπεται στα άρθρα 66, 67 και 68 του τμήματος 2 του κεφαλαίου V του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1782/2003 της 29ης Σεπτεμβρίου 2003 (αροτραίες καλλιέργειες, αιγοπρόβατα, βοοειδή) και το οποίο προβλέπει ότι κάθε κράτος μέλος θα μπορεί να αποφασίζει το ποσοστό συνδεδεμένης ενίσχυσης που επιθυμεί.

11.4 Πράγματι, ειδικότερα στις ζώνες χαμηλής παραγωγικότητας, η πλήρης αποσύνδεση της παραγωγής ενέχει τον κίνδυνο εγκατάλειψης της καλλιέργειας με σοβαρές συνέπειες για την τοπική απασχόληση και τη συναφή βιομηχανία, καθώς και την χρήση του εδάφους. Εξάλλου, κρίνουμε απαραίτητο να εφαρμοστεί η αρχή της επικουρικότητας όσον αφορά τις πρόσθετες ενισχύσεις έτσι ώστε να χορηγούνται σύμφωνα με τα κριτήρια κάθε κράτους μέλους, όσον αφορά τόσο την ποσότητα όσο και το σύστημα ενίσχυσης.

Σε κάθε περίπτωση, η εν λόγω ενίσχυση πρέπει να εγγυάται:

- τη διατήρηση της παραγωγικής δραστηριότητας της ελαιοκομίας και της συνδεδεμένης βιομηχανίας, διασφαλίζοντας με τους απαραίτητους ελέγχους την διαφάνεια της αγοράς, την ποιότητα και την ανιχνευσιμότητα του προϊόντος,
- τη διατήρηση των ελαιώνων χαμηλής απόδοσης διότι διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο από κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική άποψη.

11.5 Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ ζητεί, όπως ισχύει στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1728/2003 της 29ης Σεπτεμβρίου 2003, να δοθεί στα κράτη μέλη η δυνατότητα να αποφασίζουν για το ποσοστό ενίσχυσης που συνδέεται με την παραγωγή και την περίοδο εμπορίας κατά την οποία πρέπει να εφαρμοσθεί η ενιαία ενίσχυση.

11.6 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι στον κανονισμό του Συμβουλίου πρέπει να συμπεριληφθούν διατάξεις, ιδίως όσον αφορά τόσο την επιλεξιμότητα των επιφανειών νέας φύτευσης που επέτρεψε το Συμβούλιο το 1998 όσο και τα αντίστοιχα δημοσιονομικά κονδύλια.

11.7 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι πόροι της σημερινής ΚΟΑ που αντιστοιχούν στα μέτρα προς κατάργηση, όπως στις επιστροφές κατά την εξαγωγή, τις ενισχύσεις στη χρήση ελαιολάδου, στις κονσέρβες και στη χρηματοδότηση των οργανισμών ελέγχου, θα πρέπει να συνεχίσουν να περιλαμβάνονται στα κονδύλια που χορηγούνται σε κάθε κράτος μέλος.

ΚΑΠΝΟΣ

12. Σύνοψη των προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

12.1 Η παρούσα πρόταση κανονισμού αναφέρεται στην πλήρη αποσύνδεση των ενισχύσεων, σύμφωνα με το σχήμα που περιλαμβάνονταν στην ανακοίνωση της Επιτροπής του παρελθόντος Σεπτεμβρίου (6). Όσον αφορά τον τομέα καπνού, εξετάζεται η προοδευτική αποσύνδεση των ενισχύσεων σε τρεις φάσεις.

12.2 Επίσης, ανακοινώνεται η δημιουργία ενός χρηματοδοτικού φακέλου για την αναδιάρθρωση του τομέα καπνού. Σε αυτόν το φάκελο θα καταβάλλεται ένα ποσοστό της σημερινής πρωτοδότησης, η διαχείριση της οποίας θα πραγματοποιείται στο πλαίσιο των μέτρων για την ανάπτυξη της υπαίθρου, ενώ η βασική αποστολή του θα συνίσταται στη μετατροπή των περιοχών παραγωγής καπνού.

12.3 Επιπλέον, η πρόταση κανονισμού προβλέπει την αναθεώρηση της προτεινόμενης επί του παρόντος πρότασης το έτος 2009.

13. Εισαγωγή

13.1 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει τα εξής:

— Ο καπνός είναι ένα ετήσιο φυτό, η καλλιέργεια του οποίου έχει ιδιαίτερα σημαντικές κοινωνικές συνέπειες σε όλη την Ευρώπη, ενώ και η ίδια η Επιτροπή διαθέτει μελέτες στις οποίες αναγνωρίζονται η κοινωνική και πολιτισμική σημασία αυτής της καλλιέργειας, η οποία στις παραγωγικές ζώνες, συμβάλλει στην ανάπτυξη μεγάλου δικτύου υπηρεσιών. Στην Ευρώπη, οι θέσεις εργασίας που συνδέονται άμεσα με την παραγωγή καπνού ανέρχονται σε 453 887 (7) και αξίζει να σημειωθεί ότι ποσοστό 80 % του ευρωπαϊκού καπνού καλλιεργείται σε περιφέρειες του στόχου 1.

— Η σημασία του εργατικού δυναμικού που χρησιμοποιείται για την καλλιέργεια καπνού, όπως αναγνωρίζεται από την ίδια την Επιτροπή (8), κατατάσσει αυτή την καλλιέργεια μεταξύ των περισσότερο εντατικών στην Κοινότητα όσον αφορά το εργατικό δυναμικό. Κατά μέσο όρο, ο ευρωπαίος γεωργός χρειάζεται 2 200 ώρες ετήσιας εργασίας για την καλλιέργεια ενός εκταρίου σε σύγκριση με τις 147 ώρες που χρησιμοποιεί ένας γεωργός της ομάδας των γενικών καλλιεργειών για την καλλιέργεια ενός εκταρίου της παραγωγής του. Επιπλέον, για το μεγαλύτερο μέρος των ποικιλιών, το εργατικό δυναμικό αντιπροσωπεύει ποσοστό μεταξύ του 50 % και του 70 % επί του κόστους παραγωγής.

13.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία την υπενθύμιση του δυναμικού αυτού του τομέα για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης για τις γυναίκες κατά την φάση της πρώτης επεξεργασίας. Δεδομένου ότι η καλλιέργεια συγκεντρώνεται κατά 80 % σε μειονεκτούσες περιφέρειες, η διατήρηση αυτών των θέσεων απασχόλησης σημαίνει ότι οι ζώνες παραγωγής του είναι δυναμικότερες από οποιαδήποτε άλλη καλλιέργεια.

14. Παρατηρήσεις

14.1 Η ΕΟΚΕ έχει ήδη γνωμοδοτήσει σχετικά τα τελευταία έτη. Στην πλέον πρόσφατη γνωμοδότησή της (CES 190/2002) (9), τόνιζε ότι πρέπει να καταρτισθεί μελέτη για τον τομέα, στην οποία η Επιτροπή θα αξιολογεί τις αποφάσεις της, εφόσον η καλλιέργεια αυτή έχει έντονο τοπικό χαρακτήρα, αφορά κυρίως ορισμένες περιφέρειες με υστέρηση και αποτελεί πηγή απασχόλησης. Σήμερα, με τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ και την αποσύνδεση των ενισχύσεων από την παραγωγή, περιμένουμε την υλοποίηση μελετών που αποσυνδέουν την καλλιέργεια από το κάπνισμα.

(7) Λευκό βιβλίο για τον καπνό UNITAB.

(8) COM(96) 554 Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο σχετικά με την ΚΟΑ για τον ακατέργαστο καπνό.

(9) ΕΕ C 94 της 18.4.2002, σελ. 24-27.

(6) COM(2003) 554 τελικό.

14.2 Στο έγγραφο της Επιτροπής, η πρόταση για τον καπνό στηρίζεται σε μία άλλη ανακοίνωση, η οποία αναφερόταν στη βιώσιμη ανάπτυξη και υποβλήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ του 2001 ⁽¹⁰⁾. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι, μετά από τη νομική διαβούλευση ορισμένων κρατών μελών, επιβεβαιώνεται ότι δεν ελήφθησαν αποφάσεις για το μέλλον του καπνού στην εν λόγω σύνοδο κορυφής. Πράγματι, η Έκθεση της Νομικής Υπηρεσίας του Συμβουλίου είναι κατηγορηματική όταν δηλώνει ότι «Τελικά, η Επιτροπή επιδιώκει να αποδεχθεί το Συμβούλιο μέσω της αιτιολογικής σκέψης 5 (κατάργηση των ενισχύσεων στον καπνό) ένα μέτρο το οποίο, αν και έχει συμπεριληφθεί και προταθεί στην ανακοίνωσή της στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, τούτο όχι μόνο δεν το δέχθηκε αλλά και το απέκλεισε ⁽¹¹⁾».

14.3 Για την ΕΟΚΕ, η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ, η οποία συμφωνήθηκε στις 26 Ιουνίου 2003 στο Λουξεμβούργο, αποτελεί ένα από τα στοιχεία που η Επιτροπή έλαβε υπόψη της κατά το σχεδιασμό της μεταρρύθμισης της ισχύουσας ΚΟΑ καπνού. Οι βασικοί στόχοι της μεταρρύθμισης που αναφέρονται στο αιτιολογικό της ανακοίνωσης του Σεπτεμβρίου 2003 εν μέρει δεν εκπληρώνονται.

14.4 Επίσης, όσον αφορά τον καπνό και την υγεία, η έκθεση αξιολόγησης και αντίκτυπου αναγνωρίζει ότι η ΚΟΑ δεν επηρεάζει καθόλου τον αριθμό των καπνιστών. Επί του παρόντος, δεν υφίσταται σχέση μεταξύ της παραγωγής και της κατανάλωσης, καθώς η τελευταία εξαρτάται περισσότερο από τη μόδα παρά από την καλλιέργεια. Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι μόνο ποσοστό 20 % της ευρωπαϊκής κατανάλωσης προέρχεται από την κοινοτική παραγωγή, η οποία συνδέεται με την ύπαρξη ενός συστήματος στήριξης στην παραγωγή ακατέργαστου καπνού.

14.5 Στη συμφωνία πλαίσιο για τον έλεγχο του καπνίσματος που υιοθετήθηκε στις 21 Μαΐου 2003 από 192 μέλη του ΠΟΥ αποφεύχθηκε κάθε αναφορά στις ενισχύσεις στην καπνοκαλλιέργεια και αποκλείστηκε κάθε αναφορά σε αυτές στην τελική διατύπωση του άρθρου 17.

14.6 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ωστόσο ότι η κοινή γνώμη συγχέει την παραγωγή και την κατανάλωση. Για το λόγο αυτό, εμμένει στη θέση της ότι πρέπει επεκταθούν και να ενισχυθούν οι εκστρατείες κατά του καπνίσματος, ιδίως εκείνες που απευθύνονται στους νεότερους και στους πλέον εκτεθειμένους στον κίνδυνο εξάρτησης.

14.7 Η ΕΟΚΕ έχει διαπιστώσει την περιορισμένη χρήση των πόρων του κοινοτικού ταμείου για τον καπνό. Κατά συνέπεια, συνιστά να χρησιμοποιηθούν τα έσοδα από τη φορολόγηση του προϊόντος στη χρηματοδότηση φιλόδοξων προγραμμάτων καταπολέμησης του καπνίσματος.

14.8 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι, εάν η κοινοτική παραγωγή καπνού μπορούσε να εξαφανιστεί, μαζί της θα εξαφανιζόταν και ο καπνός με τα λιγότερα φυτοϋγειονομικά κατάλοιπα και τον πλέον βιώσιμο τρόπο παραγωγής του κόσμου (από περιβαλλοντική άποψη).

14.9 Χωρίς μια ειδική εξωτερική προστασία ή την ανάπτυξη μιας ιδιαίτερης ποιότητας της παραγωγής, οι ευρωπαίοι παραγωγοί δύσκολα θα μπορούν να ανταγωνισθούν εκείνους των τρίτων χωρών, επειδή οι χώρες αυτές παράγουν επί το πλείστον βάσει κοινωνικού ντάμπινγκ, δηλαδή γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης η εργασία γυναικών και ανηλίκων. Μια μελέτη του ΠΟΥ ⁽¹²⁾ αποκαλύ-

πτει ότι, επί του παρόντος, στην Ινδία εργάζονται στον τομέα αυτό 325 000 ανήλικοι, εκ των οποίων ποσοστό 50 % είναι κάτω των 7 ετών. Στη Βραζιλία, ο αριθμός των ανηλίκων που εργάζονται στον τομέα ανήλθε σε 520 000, εκ των οποίων ποσοστό 32 % είναι κάτω των 14 ετών. Επίσης, είναι βέβαιο ότι η ίδια κατάσταση επικρατεί και σε άλλες χώρες, όπως η Κίνα, η Ινδονησία, η Ζιμπάμπουε, η Αργεντινή κλπ. οι οποίες είναι οι βασικές χώρες παραγωγής καπνού.

14.10 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η επιβίωση του τομέα της πρώτης επεξεργασίας στην Ευρώπη εξαρτάται άμεσα από τη συνέχιση της καλλιέργειας καπνού στην Κοινότητα. Λαμβανομένου υπόψη του υψηλού κόστους μεταφοράς του ακατέργαστου καπνού, οι επιχειρήσεις πρώτης κατεργασίας δεν είναι δυνατόν να επιβιώσουν με την κατεργασία εισαγόμενου καπνού. Εάν εξαφανισθεί η καλλιέργεια, θα αρχίσει η εισαγωγή κατεργασμένου καπνού με τις ευνοήτες συνέπειες για τον βιομηχανικό αυτό τομέα και την εξαρτώμενη απασχόληση.

14.11 Επιπλέον, δεν υφίσταται γεωργική εναλλακτική λύση βιώσιμη από οικονομικής απόψεως για αυτή την καλλιέργεια, η οποία να είναι σε θέση να δημιουργεί χωρίς καμία άλλη παρέμβαση τον ίδιο αριθμό θέσεων απασχόλησης και να συγκρατεί τον πληθυσμό στην ύπαιθρο, όπως συμβαίνει, επί του παρόντος, με την καλλιέργεια του καπνού. Επί του παρόντος, δεν είναι επίσης δυνατόν να αναζητηθούν εναλλακτικές καλλιέργειες προς εκείνη του καπνού, επειδή, αφενός, για τις λοιπές καλλιέργειες ισχύουν ποσοστώσεις (δηλαδή, υπάρχουν ποσοστώσεις παραγωγής και επιβάλλονται ποινές σε περίπτωση υπέρβασής τους) και, αφετέρου, προτείνεται μεταρρύθμιση χωρίς να έχει πραγματοποιηθεί προηγούμενος σοβαρή μελέτη για τον τομέα. Αυτό καταδεικνύει σαφώς το ενδιαφέρον των δημοσιονομικών περικοπών στο γεωργικό τομέα, ενώ οι φόροι που επιβάλλουν τα κράτη μέλη θα συνεχίσουν να εισπράττονται εφόσον ο καπνός θα εισάγεται από τρίτες χώρες.

14.12 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, πρόκειται για μια πρόταση που εγγράφεται στις πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης και δημόσιας υγείας, η οποία, όμως, κρύβει μια δόση σύγχυσης, επειδή η κατανάλωση καπνού (η οποία βέβαια εξασφαλίζει υψηλά φορολογικά έσοδα στα κράτη μέλη ανερχόμενα σε 63 000 εκατομμύρια ευρώ) δεν είναι δυνατόν και δεν πρέπει να καταπολεμηθεί εσπευσμένα, με αποτέλεσμα να προκληθεί κρίση στους ευρωπαίους καλλιεργητές, οι οποίοι, στο μεγαλύτερο μέρος τους, είναι εγκατεστημένοι στις πλέον μειονεκτικές αγροτικές περιφέρειες και εισπράττουν από τον κοινοτικό προϋπολογισμό μόνο 955 εκατομμύρια ευρώ.

14.13 Πριν ληφθεί οποιαδήποτε απόφαση για πλήρη αποσύνδεση, η Επιτροπή όφειλε να προτείνει μέτρα για να μετριάσει τις επιπτώσεις στον τομέα. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την λύπη της διότι επί του παρόντος δεν υφίστανται σχέδια για την αλλαγή της παραγωγής.

14.14 Από την άποψη αυτή, η ΕΟΚΕ επισημαίνει και τα περιβαλλοντικά πλεονεκτήματα των μεθόδων της καλλιέργειας καπνού στην Ευρώπη. Άλλωστε, αν και η ίδια η πρόταση της Επιτροπής αναγνωρίζει τον κίνδυνο εγκατάλειψης των ορεινών περιοχών οι οποίες αντιπροσωπεύουν ποσοστό 30 % των περιοχών παραγωγής καπνού. Επίσης, σύμφωνα με πληροφορίες εμπειρογνομόνων του τομέα ⁽¹³⁾, ο καπνός στην Ευρώπη είναι τέσσερις φορές λιγότερο ρυπογόνος από άλλες φυτικές καλλιέργειες.

⁽¹⁰⁾ COM(2001) 264 τελικό.

⁽¹¹⁾ Έκθεση της Νομικής Υπηρεσίας του Συμβουλίου του 2002 «Ανακοίνωση της Επιτροπής για τη βιώσιμη ανάπτυξη και Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Γκέτεμποργκ σε αντιπαράθεση με τις αιτιολογικές σκέψεις 5 και 6 της πρότασης κανονισμού για τον καπνό» (ελεύθερη απόδοση)

⁽¹²⁾ ΠΟΥ — ΔΟΕ.

⁽¹³⁾ Καθεστώς του τομέα του καπνού — Εκτεταμένη εκτίμηση επιπτώσεων SEC(2003) 1023.

14.15 Η μελέτη αντίκτυπου ⁽¹⁴⁾ επιβεβαιώνει ότι το 81 % της παγκόσμιας παραγωγής καπνού συγκεντρώνεται σε αναπτυσσόμενες χώρες οι οποίες καταναλώνουν το 71 % της παραγωγής τσιγάρων. Ακόμη, η ΚΟΑ καπνού δεν επηρεάζει τις παγκόσμιες τιμές, οι μηχανισμοί παρέμβασης και οι επιστροφές στην εξαγωγή θα εξαλειφθούν σε μία δεκαετία, ενώ και η προστασία στα σύνορα είναι ιδιαίτερα περιορισμένη.

14.16 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ιδιαίτερα σημαντική τη συμβολή της ΚΟΑ καπνού στη βιώσιμη ανάπτυξη των περιοχών παραγωγής του καθώς αυτή συνδυάζει την εναρμονισμένη οικονομική ανάπτυξη με το σεβασμό του περιβάλλοντος και με αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας και κυρίως σε ζώνες και περιφέρειες που παρουσιάζουν μειονεκτήματα και περιλαμβάνονται στο στόχο 1.

14.17 Επίσης, η ΕΟΚΕ επισημαίνει την αυξανόμενη μέριμνα της ευρωπαϊκής κοινωνίας όσον αφορά την ποιότητα των προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων και των μεθόδων παραγωγής και των συνθηκών εργασίας με τις οποίες αυτά παράγονται.

15. Συμπεράσματα

15.1 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την έλλειψη συνάφειας στην πρόταση της Επιτροπής, τις σοβαρές επιπτώσεις που θα έχει για τις περιοχές παραγωγής καθώς και για την οικονομική κατάσταση των παραγωγών καπνού.

15.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, βάσει των μελετών στον τομέα του καπνού, η πρόταση της Επιτροπής δεν παρέχει λύσεις για τις ενδεχόμενες επιπτώσεις της πλήρους αποσύνδεσης στον τομέα. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η Επιτροπή οφείλει να παρουσιάσει όλες τις δυνατές εναλλακτικές λύσεις, προκειμένου να εγγυηθεί το μέλλον των γεωργών και των περιοχών που θίγονται.

15.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι σημειώθηκε πρόοδος όσον αφορά την αποσύνδεση της καλλιέργειας στην Ευρώπη από το κάπνισμα. Ωστόσο, αναγνωρίζει ότι η κοινή γνώμη συνεχίζει να συγχέει τα δύο.

15.4 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να προβλέψει όσον αφορά τη μεταρρύθμιση της ΚΟΑ καπνού, ένα σύστημα αποσύνδεσης, το οποίο να λαμβάνει υπόψη την κοινωνική σημασία της δραστηριότητας και αφήνει μεγάλο περιθώριο ελιγμών στα κράτη μέλη, ώστε να μπορούν να λάβουν υπόψη την εκάστοτε διαφορετική πραγματικότητα.

15.5 Η ΕΟΚΕ κρίνει θετικό στη μεταρρύθμιση της ΚΟΑ καπνού ότι ο τομέας θα συνεχίσει να διοικείται όπως και σήμερα από τις ομάδες παραγωγών οι οποίες του προσέδωσαν λειτουργικό και επιχειρησιακό χαρακτήρα.

15.6 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ορθό να υφίσταται εντός του τομέα μια κινητικότητα όσον αφορά τις μεταφορές μεταξύ παραγωγών για την προώθηση της βιωσιμότητας και της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών μονάδων στο μέλλον και να είναι δυνατή η επιβεβαίωση της επιλογής εξαγοράς των ποσοστώσεων.

15.7 Ακόμη, η ΕΟΚΕ ζητεί τη διατήρηση του συνόλου του προϋπολογισμού στην υποκατηγορία 1α), αφήνοντας στο κράτος μέλος την δυνατότητα χρησιμοποίησης ενός ποσοστού για την αγροτική ανάπτυξη.

15.8 Λόγω της ιδιαίτερης οικολογικής και κοινωνικής σημασίας της καλλιέργειας καπνού στις περιφέρειες, θα πρέπει να προσδιοριστούν με σαφή και εύστοχο τρόπο οι απαιτήσεις σχετικά με τη διατήρηση της καλής, από οικολογική άποψη, κατάστασης του εδάφους. Επίσης, θα πρέπει να θεσπισθούν ελάχιστα κριτήρια σχετικά με τη διασφάλιση της απασχόλησης καθώς και να επιτραπεί η χορήγηση των εν λόγω ενισχύσεων.

ΛΥΚΙΣΚΟΣ

16. Εισαγωγή

16.1 Ο λυκίσκος αποτελεί την απαραίτητη πρώτη ύλη για την ζυθοποίηση. Το φυτό αυτό (*humulus lupulus*) είναι πολυετές αναρριχητικό και η καλλιέργειά του είναι δαπανηρή. Χρησιμοποιείται για να προσδίδει στο ζύθο άρωμα, πικρή γεύση και ιδιότητες συντήρησης.

16.2 Στις 30 Σεπτεμβρίου 2003, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε έκθεση [COM(2003) 571] για τις εξελίξεις στον τομέα του λυκίσκου.

16.2.1 Στο πλήρες αυτό έγγραφο, παρουσιάζεται με εξαιρετικό τρόπο ο τομέας του λυκίσκου και οι διατάξεις που διέπουν την κοινή οργάνωση αγοράς του.

16.3 Με την αξιολόγηση που πραγματοποιείται συνάγονται πολύ θετικά συμπεράσματα.

16.3.1 Χάρη στην εν λόγω οργάνωση, η ΕΕ επέτυχε να συνοδεύσει θετικά τις σημαντικές προσαρμογές που χρειάστηκαν στην αγορά του λυκίσκου τα τελευταία έτη. Οι κοινοτικοί παραγωγοί μπόρεσαν να διατηρήσουν την πρώτη θέση στην παγκόσμια αγορά. Ειδικά μέτρα επέτρεψαν την καλύτερη σύζευξη της προσφοράς και της ζήτησης. Στα οκτώ κράτη μέλη που παράγουν λυκίσκο, η καλλιέργεια πραγματοποιείται από ειδικευμένες οικογενειακές γεωργικές επιχειρήσεις μέσου εμβαδού 7,8 εκταρίων. Στην πλευρά της ζήτησης, δηλαδή της ζυθοποιίας, παρουσιάζεται μεγάλη συγκέντρωση.

16.3.2 Η σημερινή οργάνωση της αγοράς του λυκίσκου χρησιμεύει επίσης ως βάση για την εφαρμογή του συνολικού μηχανισμού πιστοποίησης του προϊόντος, που περιλαμβάνει συγκεκριμένα μια εξαντλητική εγγύηση της προέλευσης για κάθε παρτίδα και ένα συνολικό καθεστώς διασφάλισης της ποιότητας και διαχείρισης των συμβάσεων.

16.4 Η λειτουργία του εν λόγω καθεστώτος βασίζεται σε ομάδες παραγωγών που, κατά τη γνώμη της ίδιας της Επιτροπής, αποτελούν την «ψυχή» της κοινής οργάνωσης αγοράς λυκίσκου. Οι ομάδες αυτές έχουν αναλάβει ουσιαστικό ρόλο στο συνολικό καθεστώς διασφάλισης της ποιότητας και διαχείρισης των συμβάσεων, με την συνολική πιστοποίηση του προϊόντος και την εξαντλητική εγγύηση της προέλευσης για κάθε παρτίδα. Το ίδιο ισχύει και για την έναρξη και εκτέλεση σχεδίων στους τομείς της ποιότητας, της καλλιέργειας, της έρευνας, των φυτοϋγειονομικών μέτρων, της διάθεσης στο εμπόριο και των τεχνικών παραγωγής.

16.5 Για πολλά έτη, οι δαπάνες του τομέα του λυκίσκου συγκεντρώθηκαν σε σταθερό επίπεδο και συγκεκριμένα στα 13 εκατομμύρια ευρώ περίπου ετησίως.

⁽¹⁴⁾ Καθεστώς του τομέα του καπνού — Εκτεταμένη εκτίμηση επιπτώσεων SEC(2003) 1023.

17. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

17.1 Μέχρι σήμερα, οι πολυτελείς καλλιέργειες όπως ο λυκίσκος και οι ελιές δεν περιλαμβάνονταν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1782/2003. Οι προτεινόμενες τροποποιήσεις θα έχουν ως αποτέλεσμα αυτός ο γενικός κανονισμός για τις άμεσες ενισχύσεις να καλύπτει εφεξής και τις ενισχύσεις που χορηγούνται για τον λυκίσκο βάσει του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1696/71 σχετικά με την κοινή οργάνωση αγοράς για την εν λόγω καλλιέργεια.

17.2 Η πρόταση της Επιτροπής συνίσταται στην πλήρη συμπερίληψη της primoδότησης για το λυκίσκο στο καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης, με κατ'αποκοπή ποσό 480 ευρώ ανά εκτάριο.

17.3 Η Επιτροπή συνιστά ωστόσο να έχουν το δικαίωμα τα κράτη μέλη να διατηρούν μια συνδεδεμένη ενίσχυση, που να μπορεί να φτάνει κατά μέγιστο ποσοστό στο 25 % της ενίσχυσης στην παραγωγή λυκίσκου.

18. Παρατηρήσεις

18.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Επιτροπή με λογική και συνεκτική προσέγγιση, στο πνεύμα των «αποφάσεων του Λουξεμβούργου» της 26ης Ιουνίου 2003 για τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ, επιδιώκει να συμπεριλάβει τις άμεσες ενισχύσεις για τον λυκίσκο στον γενικό κανονισμό για την άμεση ενίσχυση και να τις διατηρήσει στο σημερινό επίπεδο. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να διασφαλισθεί ότι η ΕΕ, με τα νέα κράτη μέλη της, θα μπορέσει να διατηρήσει την πρώτη θέση παγκοσμίως στην παραγωγή λυκίσκου.

18.2 Η ΕΟΚΕ υιοθετεί τα συμπεράσματα του Συμβουλίου του Λουξεμβούργου και τα επιχειρήματα που επικαλείται η Επιτροπή προκειμένου να διευκολύνει την εφαρμογή μιας μερικής αποσύνδεσης στους κλάδους εκείνους που παρουσιάζουν ιδιαίτερο κίνδυνο εγκατάλειψης της παραγωγής ή διατάραξης της ισορροπίας. Η ΕΟΚΕ τάσσεται συνεπώς υπέρ της μερικής σύνδεσης (έως ένα ορισμένο ποσοστό) των άμεσων ενισχύσεων με την παραγωγή λυκίσκου στα κράτη μέλη όπου τούτος καλλιεργείται.

18.2.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το ποσοστό σύνδεσης για τον κλάδο του λυκίσκου θα έπρεπε να ανέλθει από το 25 % που είχε αρχικά προτείνει η Επιτροπή στο 40 %, το οποίο είναι αναγκαίο προκειμένου να αξιοποιηθεί το έργο των ενώσεων παραγωγών για την εμπορευματοποίηση του προϊόντος. Επίσης, στο πλαίσιο του ειδικού προγράμματος θα πρέπει να συμπεριληφθούν στον υπολογισμό των ποσών αναφοράς και οι καλλιέργειες λυκίσκου που εκριζώθηκαν.

18.2.2 Όσον αφορά τη δυνατότητα που παραχωρείται στα κράτη μέλη να επιλέγουν τα μέτρα εφαρμογής σε επίπεδο γεωργικών εκμεταλλεύσεων (άρθρα 51 έως 57) ή περιφερειών (άρθρο 58 και εξής), η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι εάν ένα κράτος επιλέξει την τελευταία λύση, οι ενισχύσεις που χορηγούνται σήμερα για το λυκίσκο θα μειώνονταν σημαντικά προς όφελος άλλων γεωργικών δραστηριοτήτων.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με τη μετάβαση από τις αναλογικές στις ψηφιακές ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές (από την ψηφιακή «μετάβαση» στην «κατάργηση» της αναλογικής μετάδοσης)

[COM(2003) 541 τελικό]

(2004/C 110/21)

Στις 17 Σεπτεμβρίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, όρισε τον κ. Bo Green, εισηγητή. Το τμήμα υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Φεβρουαρίου 2004.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κατά την 406η σύνοδο ολομέλειας, της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004, συνεδρίασε της 26ης Φεβρουαρίου 2004, υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Ιστορικό

1.1 Η μετάβαση από τις αναλογικές στις ψηφιακές ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές αποτελεί μια σύνθετη διαδικασία με κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες, με προεκτάσεις πέραν της καθαρά τεχνικής μετάβασης. Η μετατροπή των αναλογικών ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών σε ψηφιακές έχει μεγάλα πλεονεκτήματα διότι θα επιτρέψει την πιο αποτελεσματική χρησιμοποίηση των συχνοτήτων και την αύξηση των δυνατοτήτων μετάδοσης, που θα έχουν σαν αποτέλεσμα την παροχή νέων υπηρεσιών, τη μεγαλύτερη επιλογή για τους καταναλωτές αλλά και την αύξηση του ανταγωνισμού. Τα πλεονεκτήματα αυτά προβάλλονται στο σχέδιο δράσης eEurope 2005⁽¹⁾.

1.2 Στόχος του σχεδίου δράσης eEurope 2005 είναι να δώσει σε όλους τη δυνατότητα να συμμετάσχουν στην παγκόσμια κοινωνία της πληροφορίας δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες για ιδιωτικές επενδύσεις και για θέσεις εργασίας, να αυξήσει την παραγωγικότητα και τέλος να εκσυγχρονίσει τον δημόσιο τομέα. Για τους λόγους αυτούς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιδιώκει να προωθήσει την ανάπτυξη ασφαλών υπηρεσιών και εφαρμογών και να διασφαλίσει το περιεχόμενο με βάση την κοινή πρόσβαση στην υποδομή.

1.3 Η Επιτροπή δεν λαμβάνει ωστόσο θέση όσον αφορά το πότε θα καταργηθούν τα αναλογικά συστήματα, αφού πρόκειται για θέμα που θα αποφασιστεί σε περιφερειακό ή σε κρατικό επίπεδο. Ο προβληματισμός αφορά κυρίως τις επίγειες εκπομπές.

1.4 Στην ανακοίνωση υποστηρίζεται ότι η μετάβαση στις ψηφιακές ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνδυάζει μεγάλα πλεονεκτήματα, που όμως αντισταθμίζονται από σημαντικά προβλήματα κατά τη μετάβαση. Πρόκειται για μια κατάσταση η οποία δικαιολογεί ενδεχομένως πολιτική παρέμβαση για να λυθούν τα προβλήματα αυτά, όμως οι παρεμβάσεις αυτές προϋποθέτουν την εκπλήρωση ορισμένων γενικών απαιτήσεων.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη βασική διαπίστωση της Επιτροπής, δηλαδή ότι η μετάβαση είναι κάτι πολύ περισσότερο από τεχνολογική αλλαγή. Ο ρόλος της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου στη νέα σύγχρονη κοινωνία σημαίνει ότι οι συνέπειες δεν είναι μόνον οικονομικής αλλά και κοινωνικής και πολιτικής μορφής. Η μετά-

βαση επηρεάζει όλες τις φάσεις της ραδιοτηλεοπτικής διαδικασίας παραγωγής, δηλ. το περιεχόμενο, τη μετάδοση και τη λήψη.

2.2 Γι αυτό η μετάβαση αποτελεί μια πολύπλοκη και μακροχρόνια διαδικασία που περιέχει πολλούς μεταβλητούς παράγοντες και επηρεάζει όλες τις κοινωνικές ομάδες: καταναλωτές, επαγγελματίες και δημόσιες αρχές.

2.3 Εφόσον οι τεχνολογίες τόσο της παραγωγής όσο και της χρήσης γίνονται όλο και περισσότερο ψηφιακές, είναι βέβαιο ότι μακροπρόθεσμα οι αναλογικές εκπομπές θα αντικατασταθούν από ψηφιακές.

2.4 Βασικά η διαδικασία μετάβασης πρέπει να κατευθύνεται από τις δυνάμεις της αγοράς και να εστιάζεται στους καταναλωτές. Αυτό συνεπάγεται μεταξύ άλλων ότι ο ρόλος και η λειτουργία των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας πρέπει να εξετάζονται και να προσαρμόζονται στη συγκεκριμένη κατάσταση, αφού η τεχνολογική εξέλιξη μεταβάλλει τις συνθήκες της αγοράς και δημιουργεί νέες υπηρεσίες. Οι δημόσιες αρχές εντούτοις, έχουν την υποχρέωση να δημιουργούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις ώστε, όταν οι αγορές θα έχουν ωριμάσει επαρκώς για να αποδεχθούν τους κινδύνους της μετάβασης, να εξασφαλίζεται η πλήρης διαφάνεια της διαδικασίας μετάβασης, ώστε να μην επιφέρει η μετάβαση αυτή κοινωνικούς αποκλεισμούς και ώστε όλα τα τμήματα του πληθυσμού να καλύπτονται από τα ενδεχόμενα οφέλη, καθώς επίσης και να τηρούνται υψηλά πρότυπα ποιότητας και να εξασφαλίζονται οι απαιτήσεις δημόσιας υπηρεσίας που ενέχονται στις ραδιοτηλεοπτικές υπηρεσίες.

2.5 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ωστόσο με τη νέα διαπίστωση της Επιτροπής, δηλαδή ότι στον τομέα της τηλεόρασης κυρίως επικρατεί μια ιδιαίτερη κατάσταση. Η κατάσταση αυτή οφείλεται αφενός στην ανάπτυξη της ψηφιακής τηλεόρασης και αφετέρου στην τηλεόραση, γενικότερα.

2.6 Οι τηλεοπτικές τεχνικές διανομής ήταν παραδοσιακά τρεις: η επίγεια, η καλωδιακή και η δορυφορική. Η εξάπλωσή τους εξαρτήθηκε από κοινωνικές και γεωγραφικές καταστάσεις. Μέχρι σήμερα η ψηφιακή τηλεόραση αναπτύχθηκε ιδίως ως δορυφορική συνδρομητική τηλεόραση. Η ανάπτυξη όμως αυτή τελμάτωσε και φαίνεται ότι η ψηφιακή τηλεόραση χρειάζεται νέα κίνητρα πέραν της παραδοσιακής συνδρομητικής τηλεόρασης.

⁽¹⁾ COM(2002) 263 τελικό, eEurope 2005: Κοινωνία της πληροφορίας για όλους
http://europa.eu.int/information_society/eeurope/news_library/documents/eeurope2005/eeurope2005_en.pdf

2.7 Ο τομέας της τηλεόρασης έχει ιδιαίτερη πολιτική και κοινωνική σημασία, η οποία μεταξύ άλλων δικαιολόγησε την απαίτηση για καθιέρωση ελαχίστων απαιτήσεων όσον αφορά την ποιότητα και την πολυφωνία, πράγμα που οδήγησε πάλι στην επιβεβαίωση των απόψεων για εγκατάλειψη της αγοράς.

2.8 Στον τομέα των ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών η πολιτική παρέμβαση συνιστούσε μακρά παράδοση σε σύγκριση με τους τομείς των πληροφοριών και επικοινωνιών, όπως π.χ. για τις τηλεπικοινωνίες. Στο μέλλον ενδεχόμενη πολιτική παρέμβαση θα συντονίζεται σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, συγχρόνως όμως είναι σημαντικό να ακολουθήσει κάθε χώρα το δικό της σχέδιο μετάβασης σύμφωνα με τις εθνικές παραδόσεις και την κατάσταση που βρίσκεται η χώρα στο συγκεκριμένο τομέα, βάσει της εξέλιξης των διαφόρων δικτύων (δορυφορικού και καλωδιακού).

2.9 Επομένως, είναι σκόπιμο να επιβεβαιωθούν εκ νέου οι κατευθυντήριες αρχές της πολιτικής της Επιτροπής για τον οπτικοακουστικό τομέα, οι οποίες περιλαμβάνονται στην ανακοίνωσή της της 14ης Δεκεμβρίου 1999 [COM(1999) 657 τελικό], δηλαδή, η αναλογικότητα, η επικουρικότητα, ο διαχωρισμός της ρύθμισης για τις υποδομές και για τα περιεχόμενα, η αναγνώριση του ρόλου δημόσιας υπηρεσίας της τηλεόρασης και η ανάγκη για διαφάνεια ως προς τη χρηματοδότησή της και η ανεξαρτησία των κανονιστικών αρχών από την πολιτική και οικονομική εξουσία.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Έχει ουσιαστική σημασία το πρότυπο μετάβασης να διαμορφωθεί από την αγορά και τη ζήτηση, έτσι ώστε να υπάρχουν κίνητρα, και προτροπή για μετάβαση τόσο από την πλευρά του χρήστη όσο και από την πλευρά του παρόχου.

3.2 Η διαφάνεια των προϋποθέσεων, τόσο για το χρήστη όσο και τον πάροχο, τόσο για τις υπάρχουσες όσο και για τις νέες υπηρεσίες έχει καθοριστική σημασία.

3.3 Όσον αφορά τις υπάρχουσες υπηρεσίες πρόκειται ακριβώς για υποχρεώσεις «must carry», οι οποίες δίνουν σήμερα πρόσβαση σε όλα τα εθνικά κανάλια των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας. Πάντως, έχει μεγάλη σημασία το να διασφαλιστεί η σταδιακή και χωρίς διακοπή μετάβαση ώστε να μην επιδεινωθεί ο κοινωνικός και ο πολιτιστικός αποκλεισμός.

3.4 Για τους χρήστες είναι ακόμη πιο σημαντικό να διευκρινιστεί το πρόβλημα της πνευματικής ιδιοκτησίας σε συνδυασμό με τις δυνατότητες ελεύθερης πρόσβασης στα κανάλια των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας «free to air» της γειτονικής χώρας, έτσι ώστε να μην επιδεινωθεί η κατάσταση στον τομέα αυτό λόγω ψηφιακής τεχνολογίας. Το πρόβλημα που αφορά κυρίως τα δικαιώματα της πνευματικής ιδιοκτησίας εξετάζεται χωριστά από άλλη ομάδα μελέτης.

3.5 Σχετικά με τις νέες υπηρεσίες η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή συμφωνεί ότι είναι σημαντικό να προσφέρουν οι δημόσιες υπηρεσίες αξιόλογο περιεχόμενο στα δίκτυα της τηλεόρασης, διασφαλίζοντας μεταξύ άλλων ότι το κράτος θα τους παρέχει όλο και περισσότερες πληροφορίες. Είναι επίσης σημαντικό να δοθεί προσοχή και στην ουδετερότητα των τεχνολογιών, π.χ. αναφορικά με το περιεχόμενο μεταξύ της παραδοσιακής μαζικής επικοινωνίας και των νέων υπηρεσιών φορητής επικοινωνίας.

3.6 Αυτό έχει επίσης μεγάλη σημασία για τη μελλοντική κατανομή συχνотήτων.

3.7 Η καθιέρωση νέων επιχειρησιακών προτύπων φαίνεται σημαντική διότι μεταξύ άλλων διασφαλίζει την ισορροπία μεταξύ «free to air» και συνδρομητικών υπηρεσιών στις μελλοντικές ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές. Αυτό συνεπάγεται επίσης ότι ανατίθεται στις δημόσιες υπηρεσίες ένας σημαντικός ρόλος που προσαρμόζεται στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς και στην κοινωνική κατάσταση που ακολουθεί την τεχνολογική ανάπτυξη για τη μελλοντική κατανομή συχνотήτων, για την οποία είναι ιδιαίτερος αναγκαία η συνεργασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ειδικότερα δε όσον αφορά το συντονισμό των συχνотήτων και τις ανταλλαγές πληροφοριών, γεγονός στο οποίο, εξάλλου, το ίδιο το Συμβούλιο επέσυρε ήδη την προσοχή της Επιτροπής (2).

4. Συμπεράσματα

4.1 Η διαδικασία μετάβασης από τις αναλογικές στις ψηφιακές ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές θα έχει σημαντικές συνέπειες τόσο κοινωνικές/πολιτικές όσο και για την ανάπτυξη της βιομηχανίας.

4.2 Η πολιτική παρέμβαση μπορεί να προωθήσει τη διαδικασία μετάβασης και πρέπει να εγγυάται αμεροληψία και διαφάνεια προκειμένου να διασφαλίζεται η παροχή γνώσεων για το κοινό και τους χρήστες. Στην περίπτωση αυτή οι εθνικές αρχές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, συγχρόνως όμως είναι σημαντικό να διενεργείται ο συντονισμός σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4.3 Για την ισορροπία μεταξύ «free to air» και συνδρομητικών υπηρεσιών στις μελλοντικές ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές πρέπει να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα των επιχειρησιακών προτύπων. Στην περίπτωση αυτή είναι σημαντικό να θυμάται κανείς ότι το «ευρωπαϊκό πρότυπο» αποτελεί ένα μίγμα «free to air»/προσφοράς υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και συνδρομητικών υπηρεσιών που απέδειξε μέχρι σήμερα τη βιωσιμότητά του, αλλά οι νέες τεχνολογίες που εμφανίζονται στην αγορά αποτελούν γι' αυτό σημαντική πρόκληση.

4.4 Ως εκ τούτου, κρίνεται αναγκαίος ο συντονισμός των δημοσίων αρχών σε επίπεδο ΕΕ, προκειμένου να εξασφαλίζεται η αναλογικότητα και ο απαραίτητος περιορισμός της παρέμβασης της ΕΕ στη διασφάλιση των στόχων κοινωνικής φύσεως: προσίτες τιμές και καθολικότητα και συνέχεια κατά την παροχή της δημόσιας οπτικοακουστικής υπηρεσίας.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

(2) Συμπεράσματα του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, συνεληθόντων στα πλαίσια του συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2000 σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής ως προς τις αρχές και τις κατευθυντήριες γραμμές για την κοινοτική πολιτική στον οπτικοακουστικό τομέα στην ψηφιακή εποχή (ΕΕ C 196 της 12.7.2000 σ. 1, αιτιολογική σκέψη 13).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Μέτρα για την ενίσχυση της απασχόλησης»

(2004/C 110/22)

Στις 17 Ιουλίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα: «Μέτρα για την ενίσχυση της απασχόλησης»

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Φεβρουαρίου 2004. Εισηγήτρια ήταν η κυρία HORNUNG-DAUS, συνεισηγητής ήταν ο κύριος GREIF.

Κατά την 406η σύνοδο ολομέλειας της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου 2004) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 102 έναντι 10 ψήφων και 11 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Περίληψη και γενική αξιολόγηση

Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την έκθεση της ειδικής ομάδας εργασίας «απασχόληση», πρόεδρος της οποίας ήταν ο Wim Kok, με την οποία επέτυχε μια σε μεγάλο βαθμό ισορροπημένη ανάλυση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει σήμερα η πολιτική απασχόλησης. Η έκθεση εφιστά την προσοχή των κρατών μελών στον επείγοντα χαρακτήρα των μεταρρυθμίσεων.

1.1. Επιδοκιμάζεται, επίσης, η μέθοδος της ειδικής ομάδας εργασίας να καταλήξει μέσω της συγκριτικής μελέτης και της ανάδειξης βέλτιστων πρακτικών, σε συγκεκριμένες προτάσεις για τη βελτίωση των μέτρων της πολιτικής για την απασχόληση. Τα σημαντικότερα μέτρα που προτείνει η ειδική ομάδα εργασίας για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης σε παγκόσμιο επίπεδο κατά τρόπο που να εδραιώνει την κοινωνική σταθερότητα και την αύξηση της απασχόλησης είναι, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, τα ακόλουθα:

- Ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος και περιορισμός των υπερβολικών διοικητικών και ρυθμιστικών εμποδίων κατά την ίδρυση αλλά και τη διοίκηση επιχειρήσεων.
- Ενίσχυση της καινοτομίας και της έρευνας μέσω της αύξησης των επενδύσεων σε αυτόν τον τομέα και ταυτόχρονη καλλιέργεια κατάλληλου περιβάλλοντος που να ευνοεί την πραγματοποίηση επενδύσεων.
- Δημιουργία περισσότερων ευέλικτων δυνατοτήτων για τους εργαζόμενους και τους εργοδότες χωρίς να παραμελείται η ισορροπία μεταξύ ευελιξίας και ασφάλειας στην αγορά εργασίας, συνδυάζοντας τις νέες μορφές ευελιξίας στην αγορά εργασίας με νέες μορφές ασφάλειας.
- Προσαρμογή των φόρων και των κοινωνικών εισφορών ώστε να μη αποτελούν εμπόδιο για νέες προσλήψεις, εφόσον αυτό δεν υπονομεύει την οικονομική βάση και τον κοινωνικό ρόλο των κοινωνικών ασφαλιστικών συστημάτων.
- Αύξηση του ποσοστού των εργαζόμενων γυναικών μέσω της δημιουργίας κατάλληλων προϋποθέσεων χάρις στις οποίες συμβιβάζεται η επαγγελματική δραστηριότητα με τις οικογενειακές υποχρεώσεις, κυρίως όσον αφορά τη φύλαξη παιδιών.

— Δημιουργία κινήτρων αφενός για τους εργαζόμενους ώστε να αναβάλουν τη συνταξιοδότησή τους και αφετέρου για τους εργοδότες ώστε να προσλαμβάνουν ή να κρατούν στην επιχείρηση ηλικιωμένους εργαζόμενους, μέσω της δημιουργίας κατάλληλων βασικών προϋποθέσεων τόσο όσον αφορά την πολιτική προσωπικού όσο και την αγορά εργασίας.

— Αναβάθμιση του επιπέδου της βασικής εκπαίδευσης και βελτίωση της σχολικής και επαγγελματικής βασικής κατάρτισης καθώς και καλύτερη προσαρμογή της ανώτατης εκπαίδευσης στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

— Προώθηση της δια βίου μάθησης μέσω της συνδρομής όλων των ενδιαφερομένων παραγόντων, δηλαδή του κράτους, των ενδιαφερόμενων ατόμων και των παραγόντων της οικονομίας.

— Εντατικοποίηση των επειγόντως απαραίτητων μέτρων για την καταπολέμηση της ανεργίας σε όλα τα επίπεδα: σε ευρωπαϊκό, εθνικό και τοπικό επίπεδο.

— Ενίσχυση του ρόλου που διαδραματίζουν τα εθνικά κοινοβούλια και οι κοινωνικοί εταίροι στη διαδικασία κατάρτισης εθνικών σχεδίων δράσης.

1.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η ειδική ομάδα εργασίας αναφέρεται και στην υλοποίηση των προτεινόμενων μεταρρυθμίσεων. Σε πολλές περιπτώσεις θα πρέπει να καταβληθούν αυξημένες προσπάθειες για το σκοπό αυτό. Θα πρέπει να πεισθεί σε μεγαλύτερο βαθμό η κοινή γνώμη ότι οι ισορροπημένες από οικονομική και κοινωνική άποψη διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις θα καταστήσουν την Ευρώπη ισχυρότερη και θα βελτιώσουν την κατάσταση στην αγορά εργασίας.

Συγχρόνως η ΕΟΚΕ επιθυμεί να ασκήσει κριτική σε ορισμένες πτυχές της έκθεσης της ειδικής ομάδας εργασίας.

— Η ειδική ομάδα εργασίας θα έπρεπε να είχε εξετάσει σε ορισμένα σημεία αναλυτικότερα τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η πολιτική για την απασχόληση, εστιάζοντας, π.χ. την προσοχή της περισσότερο στην διάδοση δεξιοτήτων στον τομέα των θετικών επιστημών, αλλά και στη διάδοση καίριων δεξιοτήτων στον κοινωνικό τομέα ή στον περιορισμό των εμποδίων που αναχαιτίζουν κάθε επιτυχή διαχείριση επιχειρήσεων.

- Δεν υπογραμμίζεται επαρκώς το γεγονός ότι για να είναι αποτελεσματική η πολιτική απασχόλησης χρειάζεται, εκτός από την εφαρμογή διαρθρωτικών μέτρων για την αγορά εργασίας, η εφαρμογή μακροοικονομικής πολιτικής, προσανατολισμένης στην ανάπτυξη και την απασχόληση.
- Δεν εξετάστηκε επίσης δεόντως το σημαντικό ζήτημα της προώθησης της αειφόρου ένταξης των νέων στην αγορά εργασίας. Επιπλέον η έκθεση, εκτός του αδιαμφισβήτητου ρόλου που διαδραματίζουν οι κοινωνικοί εταίροι στον τομέα αυτό, δεν αναφέρεται στη σημασία της δραστηριότητας των ΜΚΟ, των ενώσεων κοινωνικής πρόνοιας και των συνεταιρισμών όσον αφορά τη μέριμνα για τους άνεργους ή αποκλεισμένους πολίτες.
- Όσον αφορά τις επενδύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό, ως μια πιθανή λύση για την κατανομή του κόστους μεταξύ των εργοδοτών αναφέρεται η επιβολή με νόμο εισφορών των επιχειρήσεων. Ωστόσο, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων κάθε κράτους μέλους, είναι αμφισβητήσιμο αν παρόμοια προσέγγιση μπορεί να καταλήξει στην ενθάρρυνση της πραγματοποίησης επενδύσεων στο ανθρώπινο δυναμικό σε όλα τα κράτη μέλη. Αντιθέτως, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι θα άξιζε εν μέρει περισσότερο να διαδοθεί ευρύτερα η προαιρετική σύσταση ειδικών συνεταιρισμών και ταμείων αλλά και ενώσεων των κοινωνικών εταίρων, σε τοπικό, περιφερειακό, κλαδικό και εθνικό επίπεδο, ώστε να δοθεί και στις ΜΜΕ η δυνατότητα να επενδύουν περισσότερο στο ανθρώπινο κεφάλαιο.
- Μολονότι στα θεματικά κεφάλαια της έκθεσης επιτεύχθηκε ισορροπία μεταξύ της προώθησης μεγαλύτερης ευελιξίας και της προώθησης της ασφάλειας στην αγορά εργασίας, δεν μπορεί να ειπωθεί το ίδιο και για το τελικό και 5ο κεφάλαιο με θέμα τη διακυβέρνηση, στο οποίο διαπιστώνεται έλλειψη ισορροπίας σε βάρος της απαραίτητης ασφάλειας που πρέπει να προσφέρει κάθε ευέλικτη αγορά εργασίας.
- Δεν εξετάζεται επίσης το ερώτημα σε ποιο βαθμό η κοινοτική νομοθεσία επηρεάζει τη σημερινή κατάσταση της απασχόλησης.
- Δεν αναλύεται επαρκώς η σχέση μεταξύ των ενεργών μέτρων που απαιτεί η έκθεση για την προώθηση της εξέλιξης της απασχόλησης, τα οποία συνεπάγονται αναπόφευκτα πρόσθετες δαπάνες του δημόσιου τομέα, και του αιτήματος της έκθεσης να πραγματοποιηθούν οι μεταρρυθμίσεις αυτές εντός των δημοσιονομικών ορίων που απορρέουν από το Σύμφωνο για τη Σταθερότητα και την Ανάπτυξη.

1.3. Η εξέλιξη της απασχόλησης αποτελεί για την ΕΟΚΕ θέμα καίριας σημασίας και σκοπεύει γι αυτό να συνοδεύσει και να παρακολουθήσει δραστηρία την πορεία της. Ευελπιστεί ότι οι παρατηρήσεις που διατυπώνονται στο παρόν έγγραφο θα ληφθούν υπόψη στα πλαίσια περαιτέρω συζητήσεων σχετικά με το θέμα αυτό.

1.4. Η ΕΟΚΕ εκφράζει σε αυτό το πλαίσιο την πεποίθησή της, πεποίθηση που έχει επαληθευτεί επανειλημμένα κατά το παρελθόν, ότι ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί κυρίως μέσω της εντατικότερης συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων, εντός των ορίων της αυτονομίας τους, σε όλα τα επίπεδα και σε όλες τις φάσεις της ανάπτυξης

της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση, από το σχεδιασμό έως την υλοποίηση και την αξιολόγησή της, καθώς και μέσω της συμμετοχής των εθνικών κοινοβουλίων στις αντίστοιχες εθνικές διαδικασίες. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να εναρμονιστούν κατάλληλα οι επιμέρους χρονοδιαγράμματα.

2. Εισαγωγή

2.1. Η επίτευξη υψηλού επιπέδου απασχόλησης αποτελεί καθοριστικό στοιχείο της βιώσιμης ανάπτυξης κάθε κοινωνίας. Η απασχόληση αποτελεί όχι μόνο ουσιαστική προϋπόθεση για την ένταξη πολυάριθμων κοινωνικών ομάδων σε ένα αποτελεσματικό κοινωνικό σύστημα αλλά και σημαντική συμβολή στην κοινωνική επανένταξη. Γεφυρώνει το χάσμα μεταξύ νέων και ηλικιωμένων ανθρώπων αλλά και μεταξύ ανθρώπων από διαφορετικές περιφέρειες και διαφορετικά κοινωνικά στρώματα. Η διασφάλιση της απασχόλησης καθώς και ποιοτική ή και ποσοτική ανάπτυξη της αποτελούν επείγουσα ανάγκη, λόγω της υψηλής ανεργίας που σημειώνεται σε ολόκληρη την Ένωση.

2.2. Ο σταθερά υψηλός και τελευταία αυξανόμενος αριθμός ανέργων που παρατηρείται σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ προκαλεί πιεστικά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα και προβλήματα που αφορούν την κοινωνία συνολικά. Όλα τα κράτη μέλη οφείλουν να δώσουν απόλυτη προτεραιότητα στη βελτίωση της κατάστασης στην αγορά εργασίας μέσω της προώθησης της οικονομικής ανάπτυξης και της αύξησης της απασχόλησης καθώς και μέσω της δραστηρικής μείωσης του υψηλού ποσοστού ανεργίας. Στόχος είναι να γίνουν πραγματικότητα οι προσανατολισμοί που χάραξε η Ευρωπαϊκή Ένωση το 2000 στη Λισσαβόνα. Σύμφωνα με τους προσανατολισμούς αυτούς, η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να έχει μεταβληθεί έως το 2010 στην ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη παγκοσμίως οικονομία, βασισμένη στη γνώση, ικανή να επιτύχει βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή. Οι στρατηγικοί αυτοί στόχοι περιλαμβάνουν τρεις πτυχές: την οικονομική ανάπτυξη (3 % ετησίως) θέσεις εργασίας (και κυρίως ποσοστό απασχόλησης της τάξης του 70 %) και την κοινωνική συνοχή.

2.2.1. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την άποψή της ότι, με κριτήριο τους στόχους της Λισσαβόνας —στόχους τους οποίους η ΕΟΚΕ αποδέχεται και στηρίζει—, σε πολλά κράτη μέλη υφίστανται ακόμη σημαντικές αδυναμίες και ελλείμματα (1) στο επίπεδο της απασχόλησης, καθώς όσον αφορά την καταπολέμηση της ανεργίας και την παραγωγικότητα. Προκειμένου να καλυφθούν οι ελλείψεις αυτές, είναι απαραίτητο να κατανοήσουμε τα αίτια που οδήγησαν στη σημερινή κατάσταση. Ένας από τους υπεύθυνους παράγοντες είναι η αυξανόμενη ταχύτητα με την οποία σημειώνονται οι τεχνολογικές μεταβολές, η οποία απαιτεί την αδιάλειπτη προσαρμογή της γνώσης στα νέα δεδομένα. Ένα άλλο αίτιο είναι η διευρυνόμενη παγκοσμιοποίηση, η οποία αναγκάζει τις επιχειρήσεις επίσης να προσαρμόζουν τη δομή τους ολόένα συχνότερα και ταχύτερα προκειμένου να παραμείνουν ανταγωνιστικές. Ένα άλλο παράδειγμα είναι η αδυναμία να προβλέψουμε σε επαρκώς πρώιμο στάδιο τις μελλοντικές ανάγκες σε επαγγελματικές ειδικότητες, ώστε να προσαρμόσουμε ανάλογα τον επαγγελματικό προσανατολισμό των πολιτών.

(1) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Η Ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση» (ΕΕ C 133 της 6.6.2003)

2.2.2. Προκειμένου να είμαστε σε θέση να αντιδρούμε κατάλληλα στα υφιστάμενα προβλήματα, είναι απαραίτητο να ασχοληθούμε σε βάθος με τον ακόλουθο κύκλο θεμάτων:

— Μέτρα για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης: Με τον χρονικό συντονισμό των προσανατολισμών για την πολιτική απασχόλησης και των κατευθυντήριων γραμμών της οικονομικής πολιτικής ενισχύονται οι στόχοι της Λισαβόνας. Η περαιτέρω προώθηση των στόχων επιτυγχάνεται μέσω μιας εντονότερης διασύνδεσης των διαδικασιών. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι «χωρίς ισχυρή και αειφόρο οικονομική ανάπτυξη θα είναι δύσκολο να επιτευχθούν οι υπόλοιποι στόχοι που συμφωνήθηκαν στη Λισαβόνα»⁽²⁾. Οι στόχοι της Λισαβόνας προϋποθέτουν έναν εντονότερο προσανατολισμό της ευρωπαϊκής οικονομικής πολιτικής προς την επίτευξη υψηλότερων ποσοστών απασχόλησης. Παράλληλα με τη λήψη μέτρων για την απασχόληση και την πολιτική της αγοράς εργασίας, πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στη γενική οικονομική πολιτική, ώστε να προαχθεί η οικονομική ανάκαμψη της Ευρώπης ως προϋπόθεση για την βελτίωση της απασχόλησης, χάρη στον πιο ευστοχο προσανατολισμό των κατευθυντήριων γραμμών της οικονομικής πολιτικής, στην καλύτερη εφαρμογή τους στην πράξη και την καλύτερη συμπεριληψη τους σε άλλες πολιτικές⁽³⁾.

— Διεθνές εμπόριο, συστήματα ελευθέρων συναλλαγών, παγκοσμιοποίηση: Ανοίγονται νέες ευκαιρίες για οικονομική ανάπτυξη και απασχόληση αλλά δημιουργούνται και νέες προκλήσεις. Μία από τις συνέπειες είναι η πίεση για τις επιχειρήσεις να αναδιαρθρώνονται ολοένα συχνότερα και ταχύτερα προκειμένου να παραμείνουν ανταγωνιστικές. Το φαινόμενο αυτό έχει αισθητές επιπτώσεις στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Ευρώπης και πλήττει όχι μόνο μεγάλες αλλά ιδιαίτερα τις μικρές επιχειρήσεις. Η ΕΟΚΕ έχει ασχοληθεί επανειλημμένα στις γνωμοδοτήσεις της και με τα θέματα αυτά⁽⁴⁾.

— Οι διαρθρώσεις που διατίθενται στα κράτη μέλη της Ένωσης σχετικά με την απασχόληση: Η ειδική ομάδα εργασίας «απασχόληση» διατύπωσε στην έκθεση που έκδωσε το Νοέμβριο 2003 πρακτικά μέτρα μεταρρύθμισης τα οποία θα πρέπει τώρα να υιοθετήσουν τα κράτη μέλη της ΕΕ. Η παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ θα εξετάσει διεξοδικά αυτόν τον κύκλο θεμάτων.

2.3. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη σύσταση της ειδικής ευρωπαϊκής ομάδας εργασίας «απασχόληση» πρόεδρος της οποίας είναι ο Wim KOK. Η ευρωπαϊκή ειδική ομάδα εργασίας «απασχόληση» συστάθηκε κατά την τελευταία Εαρινή Σύνοδο κορυφής του Συμβουλίου. Η αποστολή της είναι να εντοπίσει τις προκλήσεις που αντιμετωπίζονται στην πολιτική απασχόλησης και να προτείνει μεταρρυθμίσεις που μπορούν να εφαρμοστούν τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, ώστε να συμπληρωθεί αναλόγως η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση. Εφιστά την προσοχή των κρατών μελών στην επιτακτική ανάγκη να πραγματοποιηθούν ριζικές μεταρρυθμίσεις και καλεί τόσο τα σημερινά όσο και τα μελλοντικά κράτη μέλη να τις υλοποιήσουν πραγματικά.

2.3.1. Το Νοέμβριο 2003 η ειδική ομάδα εργασίας παρουσίασε την έκθεσή της στην οποία εξετάζονται ακόλουθες πτυχές:

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές των κρατών μελών για την απασχόληση» ΕΕ C 208 της 3ης Σεπτεμβρίου 2003

⁽³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Γενικοί προσανατολισμοί της οικονομικής πολιτικής 2003» (ΕΕ C 133 της 6ης Ιουνίου 2003. Βλέπε επίσης γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Οικονομική διακυβέρνηση στην ΕΕ» (ΕΕ C 85 της 8.4.2003. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ ECO 110 «Γενικοί προσανατολισμοί της οικονομικής πολιτικής» της 11ης Δεκεμβρίου 2003).

⁽⁴⁾ Βλέπε π.χ. την ενημερωτική έκθεση της ΕΟΚΕ «Η κυριαρχία πάνω στην παγκοσμιοποίηση» Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Για έναν ΠΟΕ με ανθρώπινο πρόσωπο» (ΕΕ C 133 της 6.6.2003. «Προετοιμασία της 5ης Υπουργικής Διάσκεψης του ΠΟΕ» (ΕΕ C 234 της 30ής Σεπτεμβρίου 2003).

— «Ικανότητα προσαρμογής» (υποστήριξη ίδρυσης επιχειρήσεων και όσο το δυνατό μεγαλύτερη αύξηση των θέσεων εργασίας, ανάπτυξη και διάδοση καινοτομίας και έρευνας, ενίσχυση της ευελιξίας και της ασφάλειας στο χώρο εργασίας).

— «Αγορές εργασίας» (καλύτερη ανταμοιβή της εργασίας, ενίσχυση των ενεργών μέτρων της πολιτικής για την αγορά εργασίας, αύξηση της απασχόλησης των γυναικών, στρατηγικές για την αντιμετώπιση της δημογραφικής γήρανσης, ένταξη μειονοτήτων και μεταναστών).

— «Επενδύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό» (αναβάθμιση του επιπέδου της κατάρτισης, καταμερισμός του κόστους και της ευθύνης, διευκόλυνση της πρόσβασης στη δια βίου μάθηση).

— «Κινητοποίηση για την πραγματοποίηση των μεταρρυθμίσεων» (κινητοποίηση της κοινωνίας, υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων, ενίσχυση της λειτουργίας των κοινοτικών μέσων ως μοχλών).

2.3.2. Η έκθεση της ειδικής ομάδας εργασίας προσδιορίζει τέσσερις παράγοντες κλειδιά οι οποίοι αποτελούν την προϋπόθεση της αύξησης της απασχόλησης και της παραγωγικότητας:

— βελτίωση της ικανότητας προσαρμογής των εργαζομένων και των επιχειρήσεων·

— ελκυστικότερη αγορά εργασίας για περισσότερους ανθρώπους·

— περισσότερες και αποτελεσματικότερες επενδύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό·

— αποτελεσματικότερη εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων μέσω της βελτίωσης των μέτρων της πολιτικής για την απασχόληση.

2.3.3. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με το μεγαλύτερο μέρος της έκθεσης που κατήρτισε η ειδική ομάδα εργασίας. Η ειδική ομάδα εργασίας «απασχόληση» επέτυχε μια σε μεγάλο βαθμό ισορροπημένη ανάλυση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει σήμερα η πολιτική απασχόλησης. Ωστόσο η ΕΟΚΕ δεν συμφωνεί με ορισμένες πτυχές.

Η έκθεση της ειδικής ομάδας εργασίας «απασχόληση» προειδοποιεί τους πολιτικούς ιθύνοντες, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πόσο επείγουσες είναι οι μεταρρυθμίσεις και η υλοποίησή τους προκειμένου να επιτύχει η Ευρωπαϊκή Ένωση το στόχο που έθεσε στη Λισαβόνα, ότι θα πρέπει έως το 2010 να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή.

2.4. Προκειμένου να ενισχυθεί η διαδικασία της Λισαβόνας, είναι σημαντικό και ορθό να διεξαχθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο και στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση μια συγκριτική μελέτη με τη μορφή μαθησιακής διαδικασίας, και να ανατεθεί η αρμοδιότητα αυτή στα κράτη μέλη⁽⁵⁾. Η Ευρώπη μπορεί να προτείνει το κατάλληλο πλαίσιο το οποίο θα μπορούν τα κράτη μέλη να συμπληρώσουν. Η Ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση, εντοπίζοντας τα προβλήματα που υφίστανται στις αγορές εργασίας της ΕΕ καθώς και μέσω του συντονισμού των μέτρων της πολιτικής για την αγορά εργασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, συμβάλλει με ουσιαστικό τρόπο στην δημιουργία κατάλληλου πλαισίου αλλά και σημαντικών κινήτρων για την απάντηση στις προκλήσεις που αντιμετωπίζονται σε εθνικό επίπεδο και τοπικό επίπεδο. Τα κράτη μέλη καλούνται να ενσωματώσουν τα κίνητρα αυτά το συντομότερο δυνατό στις εθνικές τους πολιτικές.

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Η Ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση» (ΕΕ C 133 της 6.6.2003), Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση» (ΕΕ C 208 της 3.9.2003).

2.4.1. Ο νέος μεσοπρόθεσμος προσανατολισμός των κατευθυντήριων γραμμών της πολιτικής για την απασχόληση προς το όριο του 2010 κρίνεται αναγκαίος και ορθός⁽⁶⁾. Η ύπαρξη μεγαλύτερης σταθερότητας και μιας πιο μακροπρόθεσμης προοπτικής ενισχύουν την πολιτική αυτή, η οποία εκτός από την εφαρμογή βραχυπρόθεσμων μέτρων στοχεύει και σε έναν μακροπρόθεσμο προσανατολισμό ο οποίος επιτρέπει την πραγματοποίηση βασικών για το μέλλον επιλογών. Η ενίσχυση της συνοχής και της συμπληρωματικότητας των κατευθυντήριων γραμμών της πολιτικής για την απασχόληση και των γενικών προσανατολισμών της οικονομικής πολιτικής καθώς και άλλων διαδικασιών που εφαρμόζονται στο πλαίσιο της ανοικτής διαδικασίας συντονισμού (κοινωνική ένταξη, συντάξεις κ.λπ.) προωθεί την επίτευξη των στόχων της Λισαβόνας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επείγοντως απαραίτητη τη διασύνδεση των διαδικασιών συντονισμού. Συγχρόνως θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην υλοποίηση των κατευθυντήριων γραμμών στα κράτη μέλη, στα αποτελέσματα και στην αξιολόγηση. Δεν πρέπει να λησμονείται το γεγονός ότι μια επιτυχημένη ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση, η οποία οδηγεί στην αύξηση της απασχόλησης αποτελεί σημαντική συμβολή στην κοινωνική επανένταξη. Σε αυτό το πλαίσιο η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι οι στόχοι για την οικονομική και κοινωνική πολιτική και την πολιτική απασχόλησης, αποτελούν μια ενιαία ενότητα και δεν θα πρέπει να ξετασθούν χωριστά.

2.5. Λόγω και της επικείμενης διεύρυνσης, η Ευρώπη βρίσκεται στα πρόθυρα μεγάλων μεταβολών. Μια ενιαία αγορά άνω των 450 εκατομμυρίων κατοίκων, η ανάπτυξη νέων αγορών αλλά και των διασυνοριακών υποδομών προσθέτουν νέο οικονομικό δυναμισμό σε ολόκληρη την Ευρώπη και θα επηρεάσουν αισθητά την εξέλιξη της απασχόλησης. Συνεπώς, οι στόχοι της Λισαβόνας και ιδιαίτερα οι στόχοι που αφορούν την απασχόληση θα χρειαστεί να αντέξουν αυτή τη μεγάλη δοκιμασία. Τα κράτη μέλη καλούνται συνεπώς να διαμορφώσουν από τώρα τις εθνικές προδιαγραφές στον τομέα της πολιτικής για την απασχόληση κατά τέτοιο τρόπο ώστε να είναι οπλισμένα για τις νέες προκλήσεις. Συγχρόνως, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να λάβει ιδιαίτερα υπόψη τις ανάγκες των νέων κρατών μελών κατά τη διαμόρφωση της στρατηγικής της για την απασχόληση, ώστε να είναι τα κράτη αυτά σε θέση να εκπληρώσουν τους κοινωνικούς στόχους για την απασχόληση. Η ΕΟΚΕ εξέτασε τα θέματα αυτά λεπτομερώς στο πλαίσιο των ισομερών συμβουλευτικών επιτροπών με εκπροσώπους της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών των υπό ένταξη χωρών⁽⁷⁾.

Μέτρα για την ενίσχυση της απασχόλησης

3. Αύξηση της ικανότητας προσαρμογής

3.1. Η οικονομική ανάπτυξη και η εξέλιξη της απασχόλησης είναι αλληλένδετες. Η οικονομική ανάπτυξη και η ύπαρξη κατάλληλου επενδυτικού κλίματος αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για τη δημιουργία νέων και τη διασφάλιση υφιστάμενων θέσεων εργασίας. Η επιχειρηματική επιτυχία αποτελεί τη βάση για την αειφόρο δημιουργία και διασφάλιση θέσεων εργασίας. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επάνοδο της ευρωπαϊκής οικονομίας σε μία αναπτυξιακή πορεία, η οποία να επιτρέπει τη βέλτιστη δυνατή αξιοποίηση του δυναμικού της Ένωσης όσον αφορά την ανάπτυξη και την απασχόληση, είναι η επίτευξη ενός ευνοϊκού για την απασ-

χόληση μακροοικονομικού συνδυασμού μέτρων της νομισματικής φορολογικής και μισθολογικής πολιτικής ο οποίος να ενισχύει την ανταγωνιστικότητα σε διεθνές επίπεδο.

3.2. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, να δημιουργηθούν για τις επιχειρήσεις συνθήκες που συμβάλουν στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητάς τους και οι οποίες τους επιτρέπουν να επικεντρωθούν στην κύρια δραστηριότητά τους και να δημιουργούν θέσεις εργασίας και συγχρόνως να ανταποκρίνονται στην κοινωνική τους ευθύνη⁽⁸⁾. Σχετικά με την ικανότητα των επιχειρήσεων να αξιοποιούν πλήρως τις δυνατότητες για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την προσέγγιση της ειδικής ομάδας εργασίας «απασχόληση», σύμφωνα με την οποία αφενός θα πρέπει να περιοριστούν τα υπερβολικά εμπόδια διοικητικού και ρυθμιστικού χαρακτήρα ώστε να απλουστευθεί η ίδρυση και η διοίκηση επιχειρήσεων και αφετέρου θα πρέπει να δημιουργηθούν υπηρεσίες άμεσης εξυπηρέτησης (One-Shop-Stops) προκειμένου να διατίθεται στις επιχειρήσεις αυτές συγκεντρωμένη παροχή συμβουλών και υποστήριξης.

3.3. Παράλληλα με την ενίσχυση υφιστάμενης επιχειρηματικής δραστηριότητας και ιδιαίτερα των ΜΜΕ, θα πρέπει, κατά την γνώμη της ΕΟΚΕ, να δοθεί ιδιαίτερο βάρος στην ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος και στην ενθάρρυνση της ίδρυσης νέων επιχειρήσεων⁽⁹⁾. Οι βάσεις για την ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος θα μπορούσαν να θεμελιωθούν ήδη στο πλαίσιο της κατάρτισης. Από το 2000 ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Μικρών Επιχειρήσεων περιλαμβάνει σημαντικούς όρους η υλοποίηση των οποίων θα συμβάλει στην ενίσχυση των μικρών επιχειρήσεων⁽¹⁰⁾. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το γεγονός ότι η ειδική ομάδα εργασίας «απασχόληση» εξετάζει εμπεριστατωμένα τις προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για τη διευκόλυνση της ίδρυσης επιχειρήσεων. Όπως δικαίως τονίζεται στην έκθεση έχει ιδιαίτερη σημασία να μειωθεί ο χρόνος αλλά και το κόστος που απαιτείται για την ίδρυση μιας επιχείρησης. Σε αυτό το θέμα διαπιστώνονται μεγάλες διαφορές στα κράτη μέλη οι οποίες θα πρέπει να εξαιρεφθούν. Η έκθεση της ειδικής ομάδας αναφέρει σημαντικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη των ΜΜΕ, όπως η πρόσβαση στη χρηματοδότηση. Επιπροσθέτως θα πρέπει να αξιοποιηθεί και να διευρυνθεί το μεγάλο δυναμικό απασχόλησης που διαθέτουν οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην προώθηση της απασχόλησης σε πολύ μικρές επιχειρήσεις. Προκειμένου ο καθένας που επιθυμεί να αναπτύξει ανεξάρτητη επιχειρηματική δραστηριότητα να μπορεί να προετοιμαστεί κατάλληλα για τη δραστηριότητα αυτή, είναι απαραίτητο να προσφέρεται στους ενδιαφερόμενους κατάλληλη εκπαίδευση αλλά υποστήριξη π.χ. μέσω συγκεντρωμένης πληροφόρησης που θα παρέχεται σε ορισμένες υπηρεσίες. Οι νέοι επιχειρηματίες θα ήταν σκόπιμο να εστιάσουν την προσοχή τους στις αναπτυξιακές δυνατότητες κλάδων όπως η περιθάλψη ή το περιβάλλον. Η ΕΟΚΕ έχει επισημάνει σχετικά τις αυξανόμενες δυνατότητες απασχόλησης που προσφέρει ο κοινωνικός τομέας⁽¹¹⁾. Η έκκληση που διατυπώνει η ειδική ομάδα εργασίας στην έκθεσή της προς τα κράτη μέλη να προωθήσουν την ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος και να εμποδίζουν τον στιγματισμό αποτυχημένων, έχει, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ ιδιαίτερη σημασία.

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πράσινη Βίβλος: Ευρωπαϊκό πλαίσιο συνθηκών για την κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων» της 20ής Μαρτίου 2002 (ΕΕ C 125 της 27ης Μαΐου 2002).

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Πράσινη Βίβλος — Η επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη» CESE 1173/2003 της 24ης Σεπτεμβρίου 2003).

⁽¹⁰⁾ Ευρωπαϊκός Χάρτης των Μικρών Επιχειρήσεων, Ιούνιος 2000, Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Ευρωπαϊκός Χάρτης των Μικρών Επιχειρήσεων» (ΕΕ C 204 της 18ης Ιουλίου 2002).

⁽¹¹⁾ Σχετικά με την Κοινωνική Οικονομία, βλέπε επίσης τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Κοινωνική οικονομία και εσωτερική αγορά».

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση» (ΕΕ C 208 της 3.9.2003)

⁽⁷⁾ Βλέπε επίσης REX/130 — 2003 «Η κατάρτιση και δια βίου μάθηση και η επίδρασή τους στην κατάσταση της απασχόλησης στην Εσθονία». REX/148 — 2003 «Κοινή Δήλωση» REX/087 — 2002 «Η κατάσταση των ΜΜΕ στην Ουγγαρία σε σύγκριση με την ευρωπαϊκή πολιτική για τις ΜΜΕ».

3.4. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί επίσης με το αίτημα της ειδικής ομάδας εργασίας για την προώθηση της καινοτομίας και της έρευνας και τη διάδοσή τους, διότι αποτελούν σημαντικό στοιχείο για την αύξηση της ικανότητας προσαρμογής και τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας. Ενόψει της αυξανόμενης οικονομικής παγκοσμιοποίησης, η ικανότητα για καινοτομία αποτελεί σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα προς όφελος τόσο των επιχειρήσεων όσο και των εργαζομένων. Υπό το πρίσμα αυτό η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την έκκληση της ειδικής ομάδας εργασίας να αυξηθούν τα κονδύλια που διατίθενται στα κράτη μέλη για την Έρευνα και την Ανάπτυξη, με βάση τους στόχους που χάραξε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Μάρτιο 2003 (3 % του ΑΕγχΠ). Συγχρόνως, θα πρέπει να καλλιεργηθεί η ανάπτυξη ενός κλίματος το οποίο να ευνοεί την μετατροπή ιδεών και έρευνας σε καινοτομία.

3.5. Τα κράτη μέλη οφείλουν να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα, ανάλογα με τις εθνικές τους διαρθρώσεις, για την καλύτερη προετοιμασία των επιχειρήσεων και των εργαζομένων ώστε να προσαρμοστούν στη επιτάχυνση του ρυθμού με τον οποίο σημειώνονται οι μεταβολές. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι έχει σημασία να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ ευελιξίας και ασφάλειας στην αγορά εργασίας, ώστε αφενός οι επιχειρήσεις να έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν με επιτυχία περισσότερη απασχόληση και αφετέρου οι εργαζόμενοι να διαθέτουν κατάλληλη ασφάλεια. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την ισορροπημένη προσέγγιση που προτείνει η ειδική ομάδα εργασίας στο κεφάλαιο «προώθηση της ευελιξίας και της ασφάλειας στην αγορά εργασίας». Μολονότι διαφέρουν οι κοινωνικές και διαρθρωτικές συνθήκες στα επιμέρους κράτη μέλη, διακρίνονται στον τομέα αυτό ορισμένα κοινά σημεία τα οποία, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, θα πρέπει να ληφθούν ιδιαίτερα υπόψη:

- Εκσυγχρονισμός και βελτίωση των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας προκειμένου να προσαρμοστούν στις σημερινές ανάγκες, με ταυτόχρονη διατήρηση του προστατευτικού τους ρόλου.
- Ενίσχυση της επιχειρηματικής ευελιξίας μέσω της καλύτερης προσαρμογής των βασικών όρων στις ανάγκες των επιχειρήσεων και του προσωπικού τους με ταυτόχρονη διασφάλιση κατάλληλης ασφάλειας για τους εργαζόμενους.
- Προώθηση και εδραίωση ελαστικών προτύπων απασχόλησης, όπως η προσωρινή εργασία, η οποία, εάν το επιθυμεί ο εργαζόμενος, μπορεί να λειτουργήσει ως εφευκτήριο για μια σταθερή σχέση εργασίας, με ταυτόχρονο σεβασμό της ίσης μεταχείρισης και της προστασίας των εργαζομένων. Εξίσου απαραίτητη θεωρείται και η προώθηση καινοτόμων μορφών οργάνωσης της εργασίας (όπως π.χ. η τηλεργασία). Οι νέες μορφές ευελιξίας της αγοράς εργασίας θα πρέπει να συνδυάζονται με νέες μορφές ασφάλειας. Σε αυτό το πλαίσιο είναι σημαντικός ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων κατά τον προσδιορισμό κατάλληλων βασικών όρων π.χ. στα πλαίσια της πολιτικής για τις συλλογικές συμβάσεις.
- Προώθηση της γεωγραφικής κινητικότητας μεταξύ κρατών μελών της ΕΕ ή εντός της αγοράς εργασίας των κρατών μελών, χάρη στην εξάλειψη γλωσσικών, πολιτισμικών ή διοικητικών εμποδίων.

4. Ενίσχυση της ελκυστικότητας της αγοράς εργασίας για περισσότερους ανθρώπους

4.1. Η ειδική ομάδα εργασίας θίγει ένα σημαντικό θέμα όταν κάνει λόγο για «ανταμοιβή της εργασίας». Τα φορολογικά συστήματα και τα συστήματα κοινωνικών εισφορών των κρατών μελών θα πρέπει να διαμορφωθούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αξίζει για

τους εργαζόμενους η ένταξή τους στην αγορά εργασίας, η παραμονή τους σε αυτήν και η ανέλιξή τους. Παρόμοια πολιτική μπορεί όμως κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ να έχει επιτυχία μόνον όταν συνδυάζεται με μέτρα που συμβάλουν στην αύξηση των διαθέσιμων θέσεων εργασίας και τα οποία, όπως αναφέρει και η ειδική ομάδα εργασίας, «εμποδίζουν τον εγκλωβισμό ανθρώπων σε κακοπληρωμένες θέσεις εργασίας ή θέσης εργασίας χαμηλής ειδίκευσης ή σε διαδοχικές φάσεις ανεργίας». Από αυτή την άποψη, έχει ιδιαίτερη σημασία η μετατροπή της αδήλωτης εργασίας σε νόμιμη απασχόληση, που μπορεί να επιτευχθεί μέσω του συνδυασμού μέτρων ελέγχου και κινήτρων αλλά και μέσω του περιορισμού της φορολογικής επιβάρυνσης της εργασίας, όπως έχει ήδη τονίσει η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της για το μέλλον της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση⁽¹²⁾. Οι φόροι και οι κοινωνικές εισφορές καθώς και το επίπεδο των υπηρεσιών που παρέχουν τα ασφαλιστικά συστήματα, πρέπει να προσαρμόζονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε, αφενός, να μην διακυβεύεται η οικονομική σταθερότητα των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως και, αφετέρου, να μην διαμφισβητούνται οι υποχρεώσεις του κράτους όσον αφορά τις υποδομές.

4.2. Η προώθηση ενεργών και προληπτικών μέτρων για τους άνεργους και τα άτομα χωρίς επαγγελματική δραστηριότητα, αποτελεί κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ σημαντικό στόχο. Τα μέσα της πολιτικής για την αγορά εργασίας πρέπει να στοχεύουν με συνέπεια στην επανένταξη ανέργων στην πρώτη αγορά εργασίας. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην αξιολόγηση των μέτρων αυτών. Συγχρόνως είναι σημαντικό να ενθαρρύνονται οι άνεργοι να αναζητούν ενεργά, με δική τους πρωτοβουλία, μια θέση εργασίας. Τα εμπόδια που δυσχεραίνουν παρόμοια δραστήρια προσέγγιση πρέπει να αρθούν π.χ. μέσω της προσφοράς υπηρεσιών προσαρμοσμένων στις προσωπικές ανάγκες του ενδιαφερομένου. Τα γραφεία ευρέσεως εργασίας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε αυτό το πλαίσιο. Είναι απαραίτητο να επιδιώκεται η στενή συνεργασία μεταξύ των γραφείων ευρέσεως εργασίας και των επιχειρήσεων, ώστε να διευκολύνεται η ευέλικτη προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει επίσης τις συστάσεις της ειδικής ομάδας εργασίας για την πρόληψη και την δραστηριοποίηση και τονίζει ότι σε περίπτωση αναδιάρθρωσης επιχειρήσεων πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε μέτρα ενεργού και όχι σε μέτρα παθητικού χαρακτήρα, συμπεριλαμβανομένης και της πληροφόρησης των εργαζομένων καθώς και της διαβούλευσης με αυτούς. Οι ευρωπαίοι κοινωνικοί εταίροι, με το έγγραφό τους «Orientations for reference in managing change and its social consequences», το οποίο επιδοκιμάζει η ΕΟΚΕ, προσέφεραν μια πρώτη και σημαντική συμβολή⁽¹³⁾.

4.3. Ωστόσο, θα ήταν ευκαίριο να είχε εξετασεί η ειδική ομάδα εργασίας σε μεγαλύτερο βάθος τη λήψη ειδικών μέτρων για την ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας και για την καταπολέμηση της ανεργίας των νέων. Ιδιαίτερα όταν η οικονομική κατάσταση είναι δύσκολη και η αγορά εργασίας διανύει κρίση, οι νέοι χρειάζονται κάθε υποστήριξη προκειμένου να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Γι' αυτό όλοι οι παράγοντες που είναι αρμόδιοι για την αγορά εργασίας οφείλουν να επανεξετάσουν τις πολιτικές τους και τα μέτρα τους για την καταπολέμηση της ανεργίας των νέων. Όλοι οι κύκλοι κατάρτισης των νέων, ιδιαίτερα η κατάρτιση για τα παραδοσιακά επαγγέλματα, θα πρέπει να συμπεριλαμβάνουν την ανάπτυξη δεξιοτήτων που είναι σημαντικές για την αναπτυσσόμενη κοινωνία της γνώσης. Η ΕΟΚΕ έχει ασχοληθεί επανειλημμένα και με εμπειριστικότερο τρόπο, σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της, με το θέμα αυτό⁽¹⁴⁾.

⁽¹²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Η Ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση (ΕΕ C 133 της 6.6.2003).

⁽¹³⁾ «Orientations for reference in managing change and its social consequences», 16 Οκτωβρίου 2003, UNICE, ETUC, CEEP, UEAPME.

⁽¹⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Λευκό Βιβλίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: μια νέα πνοή για την ευρωπαϊκή νεολαία» (ΕΕ C 149 της 21ης Ιουνίου 2002. «Λευκό Βιβλίο: Πολιτική νεολαίας» (ΕΕ C 116 της 20ης Απριλίου 2001).

4.4. Ορισμένες κατηγορίες ατόμων όπως μειονεκτούντα άτομα, άτομα με αναπηρία, εργαζόμενοι με χαμηλό επίπεδο κατάρτισης, αλλά και ορισμένες κατηγορίες μεταναστών οι οποίοι αντιμετωπίζουν στην αγορά εργασίας πρόσθετες δυσκολίες, χρειάζονται ιδιαίτερες προϋποθέσεις οι οποίες να διευκολύνουν την ένταξη και τη παραμονή τους στον επαγγελματικό βίο. Η ένταξη των ανθρώπων αυτών αποτελεί σημαντικό καθήκον της κοινωνίας. Απαιτείται επομένως η χάραξη αποτελεσματικής πολιτικής για την επανένταξή τους. Προκειμένου να καταστεί δυνατή η πρόσβαση και η παραμονή των ατόμων αυτών στην αγορά εργασίας δεν αρκεί μόνο η αλλαγή νοοτροπίας όλων των κοινωνικών στρωμάτων, αλλά χρειάζεται να δημιουργηθούν και κατάλληλες βασικές προϋποθέσεις στο πλαίσιο της οικονομικής πολιτικής αλλά και της πολιτικής προσωπικού. Η ειδικευση των ατόμων αυτών αποτελεί βασικό όρο ώστε να είναι σε θέση να επιβάλλονται στην αγορά εργασίας. Η βιώσιμη ένταξή τους στην αγορά εργασίας, με οποιαδήποτε μορφή απασχόλησης, θα πρέπει από αυτή την άποψη να έχει απόλυτη προτεραιότητα.

4.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η ειδική ομάδα εργασίας «απασχόληση» εξέτασε το θέμα της μεγαλύτερης συμμετοχής των γυναικών στον επαγγελματικό βίο. Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση προς τα κράτη μέλη να προωθήσουν ακόμη περισσότερο τις δυνατότητες συνδυασμού της οικογενειακής ζωής με την επαγγελματική δραστηριότητα. Στη Λισαβόνα τέθηκε ο στόχος να αυξηθεί το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών από 54 % (2000) σε 60 %. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, είναι απαραίτητο να βελτιωθούν οι βασικές προϋποθέσεις που θα επιτρέψουν στις γυναίκες να αναλάβουν επαγγελματική δραστηριότητα. Η προσφορά δυνατοτήτων φύλαξης των παιδιών συμβάλει ιδιαίτερα στο συμβίβασμό οικογενειακών και επαγγελματικών υποχρεώσεων, στην παραμονή στον επαγγελματικό βίο ή στην σύντομη επιστροφή στην αγορά εργασίας μετά από μια διακοπή. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την έκκληση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα κράτη μέλη να εξαλείψουν κάθε εμπόδιο που καθιστά αδύνατη τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας και συγχρόνως να δημιουργήσουν για το σκοπό αυτό θέσεις για τη φύλαξη των παιδιών⁽¹⁵⁾. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης και την έκκληση της ειδικής ομάδας εργασίας προς τις δημόσιες αρχές να μεριμνήσουν ώστε να έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες αυτές ευρύτατα στρώματα του πληθυσμού και να είναι προσιτές από άποψη κόστους. Από την άλλη πλευρά, έχει σημασία να εξετάσει η ειδική ομάδα εργασίας και τις δυνατότητες ευέλικτης διαμόρφωσης του χρόνου εργασίας, όπως η εργασία με μερική απασχόληση. Επίσης, οι κοινωνικοί εταίροι οφείλουν να λάβουν υπόψη κατά τη σύναψη συλλογικών συμβάσεων την αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών.

4.6. Λόγω της μείωσης αλλά και της συνεχιζόμενης γήρανσης του ενεργού πληθυσμού, τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου να διατηρήσουν ακέραη την ικανότητά τους να καινοτομούν αλλά και την ανταγωνιστικότητά τους, εξαρτώνται περισσότερο από ποτέ από τις γνώσεις, την πείρα και την τεχνογνωσία που διαθέτουν ηλικιωμένοι εργαζόμενοι. Η ΕΟΚΕ αποδίδει ιδιαίτερη

σημασία στην ενθάρρυνση της δραστηριοποίησης ηλικιωμένων. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρόταση της ειδικής ομάδας εργασίας «απασχόληση» να δημιουργηθούν κίνητρα τόσο για τους εργαζόμενους, ώστε να αναβάλουν τη συνταξιοδότησή τους, όσο και για τους εργοδότες ώστε να προσλαμβάνουν ή να κρατούν στην επιχείρησή τους ηλικιωμένους εργαζόμενους. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος αυτός είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν οικονομικές και πολιτικές προϋποθέσεις οι οποίες να προσφέρουν κίνητρα για πιο μακροχρόνια επαγγελματική δραστηριότητα και ταυτόχρονα να ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις να προσλαμβάνουν ηλικιωμένους εργαζόμενους. Η απασχόληση ηλικιωμένων εργαζόμενων προϋποθέτει μια αγορά εργασίας η οποία να επιτρέπει την απασχόληση ηλικιωμένων εργαζομένων, γεγονός το οποίο συνεπάγεται ανάλογη προσαρμογή των παραγόντων που δρουν στην αγορά εργασίας, προσαρμογή που πρέπει να συμπεριλαμβάνει την συνεχή κατάρτιση με στόχο τη βελτίωση των δεξιοτήτων αλλά και την ελαστικότερη οργάνωση της εργασίας, όπως έδειξε σχετική έρευνα του Ιδρύματος του Δουβλίνου⁽¹⁶⁾. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην προστασία της ικανότητας εργασίας των ηλικιωμένων εργαζομένων. Από αυτή την άποψη, η κατάλληλη οργάνωση της εργασίας, προσαρμοσμένης στην ηλικία των εργαζομένων και η ανάλογη διοίκηση του προσωπικού έχει εξίσου μεγάλη σημασία όσο και η λήψη κατάλληλων μέτρων στον τομέα της ασφάλειας και της προστασίας της υγείας⁽¹⁷⁾.

4.7. Λαμβανομένης υπόψη της φθίνουσας εξέλιξης του ενεργού πληθυσμού στην Ευρώπη, η ΕΟΚΕ τόνισε πρόσφατα το ρόλο που διαδραματίζουν οι μετανάστες κατά τη διασφάλιση ικανοποιητικού δυναμικού σε ειδικευμένους εργαζόμενους στην αγορά εργασίας⁽¹⁸⁾.

5. Επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό

5.1. Η καλή βασική και επαγγελματική κατάρτιση αποτελεί το κλειδί κάθε επιτυχημένης επαγγελματικής σταδιοδρομίας. Η Ευρώπη μεταβάλλεται σε «Ευρώπη της γνώσης». Η ΕΟΚΕ έχει τονίσει επανειλημμένα και επίμονα κατά το παρελθόν τη σημασία της κατάρτισης⁽¹⁹⁾. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ιδιαίτερη σημασία που δίνει η ειδική ομάδα εργασίας «απασχόληση» στον τομέα της εκπαίδευσης. Το σχολείο θέτει τις βάσεις της εκπαίδευσης. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να μειωθεί ο αριθμός των μαθητών που διακόπτουν τη σχολική φοίτηση χωρίς να έχουν αποκτήσει ικανοποιητικό επίπεδο ειδίκευσης και δεξιοτήτων, όπως πολύ σωστά τονίζει η ειδική ομάδα εργασίας, ώστε να διαθέτουν οι νέοι τις βασικές ειδικές γνώσεις που είναι απαραίτητες για την επιτυχημένη ένταξή τους στον επαγγελματικό βίο. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει το σχολείο να καταστεί ελκυστικότερο, χωρίς να μειωθεί η ποιότητα της εκπαίδευσης. Και στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης, στον οποίο οι κοινωνικοί εταίροι διαδραματίζουν κατά παράδοση σημαντικό ρόλο, χρειάζεται ένα αποτελεσματικό σύστημα, το οποίο να προσανατολίζεται προς τους γενικούς στόχους της βασικής κατάρτισης αλλά συγχρόνως και προς τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

⁽¹⁶⁾ Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας: «Η καταπολέμηση των ηλικιακών φραγμών στην απασχόληση» βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Ηλικιωμένοι εργαζόμενοι» (ΕΕ C 14 της 16ης Ιανουαρίου 2001).

⁽¹⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πράσινη Βίβλος: Ευρωπαϊκό πλαίσιο συνθηκών για την κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων» της 20ής Μαρτίου 2002 (ΕΕ C 125 της 27ης Μαΐου 2002).

⁽¹⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Μετανάστευση, ένταξη και απασχόληση» της 10.12.2003 (SOC7138).

⁽¹⁹⁾ Βλέπε π.χ. τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης: φύση, περιεχόμενο και προοπτικές» (ΕΕ C 139 της 11ης Μαΐου 2001). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Διά βίου μάθηση» (ΕΕ C 311 της 7ης Νοεμβρίου 2001) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Ευρωπαϊκά κριτήρια αναφοράς για την εκπαίδευση και την κατάρτιση» (ΕΕ C 133 της 6ης Ιουνίου 2003). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Να σκεφτούμε την εκπαίδευση του αύριο» (ΕΕ C 36 της 3ης Φεβρουαρίου 2002).

⁽¹⁵⁾ Απόφαση του Συμβουλίου σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές των κρατών μελών για την απασχόληση. (2003/578/ΕΚ).

5.2. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της περαιτέρω ανάπτυξης της ανώτατης εκπαίδευσης. Η πρόταση της ειδικής ομάδας εργασίας να διευκολυνθεί η πρόσβαση ευρύτερου τμήματος του πληθυσμού στις ανώτατες σχολές αποτελεί πολύ θετικό βήμα. Σε καμία περίπτωση όμως αυτό δεν πρέπει να συνεπάγεται μείωση της ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης. Άλλο ένα σημαντικό βήμα αποτελεί η δημιουργία του ευρωπαϊκού χώρου ανώτατης εκπαίδευσης. Η ΕΟΚΕ ζητεί από καιρό να εντατικοποιηθούν οι προσπάθειες για την δημιουργία ευρωπαϊκού χώρου της μάθησης ⁽²⁰⁾. Οι ειδικεύσεις πρέπει να είναι αναγνωρίσιμες τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Για το λόγο αυτό η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την απόφαση των ευρωπαίων υπουργών επιστημών ⁽²¹⁾ να υλοποιήσουν την εισαγωγή των διεθνώς αναγνωρισμένων τίτλων «Master» και «Bachelor». Προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση των αποφοίτων στην αγορά εργασίας είναι απαραίτητο να εξετασθεί και σε αυτή την περίπτωση αν τα προγράμματα των σπουδών ανταποκρίνεται στο σύγχρονο κόσμο της εργασίας.

5.3. Η δια βίου μάθηση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για όλες τις κατηγορίες εργαζομένων. Με τον όρο δια βίου μάθηση η ΟΚΕ αντιλαμβάνεται την εφόρου ζωής συστηματική και ενεργό μαθησιακή προσπάθεια των ευρωπαίων πολιτών να ανταποκρίνουν στις σύγχρονες ανάγκες της καθημερινής ζωής ⁽²²⁾. Η αναγνώριση και ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων συμφέρει όχι μόνο τους ίδιους τους εργαζόμενους αλλά και τους επιχειρηματίες. Η ΕΟΚΕ

επιδοκιμάζει το γεγονός ότι η ειδική ομάδα εργασίας χαρακτηρίζει και τις δημόσιες αρχές ως βασικό παράγοντα σε αυτόν τον τομέα. Αλλά και οι κοινωνικοί εταίροι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε αυτό το πλαίσιο. Δεδομένου από τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η δια βίου μάθηση δεν επωφελούνται μόνο οι εργαζόμενοι και οι επιχειρήσεις αλλά ολόκληρη η κοινωνία, θα πρέπει να υπάρξει και ανάλογος καταμερισμός της ευθύνης αλλά και του κόστους που συνεπάγεται η την δια βίου μάθηση. Η απόκτηση βασικής και συνεχούς κατάρτισης υψηλού επιπέδου και η δυνατότητα των εργαζομένων να αποκτήσουν τις απαραίτητες δεξιότητες, περιορίζουν τον κίνδυνο της ανεργίας, αυξάνουν τις δυνατότητες απασχόλησης και συμβάλλουν, συνεπώς, στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Οι επενδύσεις στην αναβάθμιση της ειδικευσης και στην ανάπτυξη στρατηγικών για τη δια βίου μάθηση έχουν καθοριστική σημασία για την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης στο μέλλον και επομένως δικαίως κατέχουν θέση υψηλής προτεραιότητας στη ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση. Προκειμένου να βελτιωθούν οι δυνατότητες επαγγελματικής ανέλιξης των εργαζομένων καθώς και οι δυνατότητές τους στην αγορά εργασίας, είναι απαραίτητο να ενισχυθεί η πτυχή της μεταβίβασης κατάλληλων δεξιοτήτων στον τομέα της βασικής και περαιτέρω κατάρτισης. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι οι κοινωνικοί εταίροι υιοθέτησαν αυτή την προσέγγιση στο «Πλαίσιο δράσης για την δια βίου ανάπτυξη των επαγγελματικών δεξιοτήτων και ειδικεύσεων» ⁽²³⁾.

Βρυξέλλες, 4 Φεβρουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽²⁰⁾ Βλέπε π.χ. τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης: φύση, περιεχόμενο και προοπτικές» (ΕΕ C 139 της 11ης Μαΐου 2001).

⁽²¹⁾ «Communiqué of the Conference of Ministers responsible for Higher Education» της 19ης Σεπτεμβρίου 2003.

⁽²²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Διά βίου μάθηση» (ΕΕ C 311 της 7ης Νοεμβρίου 2001).

⁽²³⁾ «Framework of Actions for the Lifelong Development of Competencies and Qualifications» της 14ης Μαρτίου 2002.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Τροπολογία που απορρίφθηκε

Η ακόλουθη τροπολογία, η οποία συγκέντρωσε αριθμό ψήφων ισοδύναμων με το ένα τέταρτο των εκπεφρασμένων ψήφων, απορρίφθηκε κατά τη διάρκεια της συζήτησης.

Σημείο 3.5, τρίτη κουκίδα Να διαγραφούν οι δύο πρώτες περίοδοι και να τροποποιηθούν ως εξής οι δύο επόμενες:

«Οι νέες μορφές ευελιξίας της αγοράς εργασίας θα πρέπει να συνδυάζονται με νέες μορφές ασφαλείας. Προς τούτο οι γενικοί όροι θα πρέπει να θεσπιστούν από τους κανονικούς εταίρους μέσω συλλογικών διαπραγματεύσεων».

Αιτιολογία

Η δήλωση για την προώθηση της προσωρινής εργασίας δεν μπορεί να αποτελέσει αποδεκτή πολιτική. Υπάρχουν καταστάσεις κατά τις οποίες παρόμοιες μορφές απασχόλησης είναι αναγκαίες αλλά πρέπει να επιζητείται η προώθηση της εργασίας αορίστου χρόνου. Οι ευέλικτες μορφές πρέπει να θεωρούνται εξαίρεση. Οι κανόνες για την ευέλικτη απασχόληση πρέπει πάντοτε να εξετάζονται από τους κοινωνικούς εταίρους.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας σχετικά με τη διαγραφή του κειμένου:

Ψήφοι υπέρ: 53, Ψήφοι κατά: 67, Αποχές: 4.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την προστασία των ζώων κατά τη μεταφορά και συναφείς δραστηριότητες και για την τροποποίηση των οδηγιών 64/432/ΕΟΚ και 93/119/ΕΚ

[COM(2003) 425 τελικό — 2003/0171 (CNS)]

(2004/C 110/23)

Στις 17 Σεπτεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 37 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Φεβρουαρίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Kallio.

Κατά την 406η σύνοδο ολομέλειάς της 25ης και 26ης Φεβρουαρίου 2004 (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Η μεταφορά είναι ένα από τα πλέον επίμαχα σημεία του θέματος της καλής μεταχείρισης των ζώων και τα τελευταία χρόνια αποτελεί ολοένα και περισσότερο σημείο εστίασης του ενδιαφέροντος των πολιτικών αλλά και της πολιτικής της ΕΕ:

- α) Τον Δεκέμβριο του 2000 η Επιτροπή δημοσίευσε έκθεση ⁽¹⁾ προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την εμπειρία των κρατών μελών από τη θέση σε εφαρμογή της οδηγίας 95/29/ΕΚ.
- β) Η έκθεση υποβλήθηκε στο Συμβούλιο Γεωργίας, το οποίο τον Ιούνιο του 2001 ενέκρινε τα συμπεράσματα υπό τη μορφή ειδικού ψηφίσματος ⁽²⁾. Τον Νοέμβριο του 2001 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε ψήφισμα ⁽³⁾ σχετικά με την έκθεση αυτή.
- γ) Στις 11 Μαρτίου 2002, η επιστημονική επιτροπή για την υγεία και την ορθή μεταχείριση των ζώων διατύπωσε γνώμη για την καλή μεταχείριση των ζώων κατά τη μεταφορά. Στην επιστημονική γνώμη διατυπώνονται ιδιαίτερες συστάσεις σχετικά με την καταλληλότητα των ζώων προς μεταφορά, την κατάρτιση του προσωπικού που ασχολείται με αυτήν, τη διακίνηση των ζώων, την αυξημένη απαίτηση χώρου και τον περιορισμό της διάρκειας των ταξιδιών.

1.2 Με τις οδικές μεταφορές διεκπεραιώνεται από 90 έως και 99 % του συνολικού εμπορίου ζώντων ζώων στην ΕΕ, πράγμα που σημαίνει ότι αποτελεί σημαντικό μέρος της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας που σχετίζεται με τη μεταφορά ζώων για εμπορικούς σκοπούς. Έτσι, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη. Χάρη στην ευελιξία τους, οι οδικές μεταφορές χρησιμοποιούνται για πάρα πολλές δραστηριότητες και από πάρα πολλές εταιρείες. Το μέσο ετήσιο εμπόριο ζώντων ζώων, στο οποίο συμμετέχουν κράτη της ΕΕ, ανέρχεται σε 2 εκατομμύρια τόνους για την περίοδο 1996-2000 εκ των οποίων το 80 % αφορούσε ενδοκοινοτικές συναλλαγές. Οι εξαγωγές σε τρίτες χώρες αντιστοιχούσαν περίπου στο 10 % των ετήσιων μεταφορών ζώντων ζώων, ενώ οι μεταφορές ζώων για μεγάλες αποστάσεις αντιστοιχούν

μόλις στο 1,5 % του συνόλου των ζώων που μεταφέρθηκαν στην ΕΕ.

1.3 Το πρωτόκολλο για την προστασία και την καλή μεταχείριση των ζώων, που είναι προσαρτημένο στη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, απαιτεί από την Κοινότητα και τα κράτη μέλη να σέβονται πλήρως τις ανάγκες καλής μεταχείρισης των ζώων κατά τη διαμόρφωση και την υλοποίηση των πολιτικών τους για τη γεωργία και τις μεταφορές.

2. Κύρια σημεία της πρότασης

Η πρόταση περιλαμβάνει μια σειρά μεταρρυθμίσεων και ειδικών διατάξεων:

- α) Στόχος είναι να εναρμονιστούν οι κανόνες που ισχύουν για τα οχήματα που χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά ζώων, για τη εκπαίδευση των οδηγών και τον έλεγχο και την εφαρμογή τους από τις αρχές. Προτείνονται, επίσης, βελτιώσεις όσον αφορά στα ελεγκτικά μέσα και την επιβολή της νομοθεσίας.
- β) Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται για τη μεταφορά ζώντων σπονδυλωτών ζώων η οποία πραγματοποιείται για εμπορικούς σκοπούς στην Κοινότητα, συμπεριλαμβανομένων των ειδικών ελέγχων που πρέπει να διενεργούνται από τους υπαλλήλους στις αποστολές που εισέρχονται ή εξέρχονται από την τελωνειακή επικράτεια της Κοινότητας. Ο παρών κανονισμός δεν εφαρμόζεται για τη μεταφορά ενός μόνο ζώου που συνοδεύεται από το πρόσωπο που είναι υπεύθυνο για το ζώο κατά τη μεταφορά του.
- γ) Για τη μεταφορά ζώων θα συνεχίσει να είναι απαιτείται άδεια. Στην πρόταση εισάγονται δύο είδη άδειας, ένα για μεταφορές μεγάλων αποστάσεων και μια άλλη για μεταφορές μικρών αποστάσεων, μαζί με χωριστές προϋποθέσεις και για τη χορήγηση άδειας για τους οδηγούς. Υπάρχει επίσης μια ειδική διαδικασία έγκρισης για τα οχήματα που χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά ζώων για μεγάλες αποστάσεις.
- δ) Καθιερώνονται εναρμονισμένες προϋποθέσεις για την εκπαίδευση των οδηγών και του προσωπικού που ασχολούνται με ζώα.

⁽¹⁾ COM(2000) 89 τελικό της 6ης Δεκεμβρίου 2000.

⁽²⁾ Ψήφισμα του Συμβουλίου της 19ης Ιουνίου 2001, για την προστασία των ζώων κατά τη μεταφορά (ΕΕ C 273 της 28.9.2001 σ. 1).

⁽³⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την πείρα που έχουν αποκτήσει τα κράτη μέλη μετά τη θέση σε εφαρμογή της οδηγίας 95/29/ΕΚ του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 91/628/ΕΟΚ σχετικά με την προστασία των ζώων κατά τη μεταφορά [COM(2000) 809 — C5-0189/2001 — 2001/2085 (COS)] — A5-0347/2001.

- ε) Στον κανονισμό που προτείνεται περιλαμβάνονται λεπτομέρειες ορισμένων ζώων που είναι ακατάλληλα για μεταφορά και καταργείται η μεταφορά πολύ νεαρών ζώων.
- στ) Με την πρόταση αναβαθμίζονται οι τεχνικές προδιαγραφές για τα οχήματα που χρησιμοποιούνται για τις οδικές μεταφορές ζώων καθώς και οι απαιτήσεις που ισχύουν για τα οχήματα που χρησιμοποιούνται για μεταφορές μεγάλων αποστάσεων.
- ζ) Καθιερώνονται λεπτομερέστεροι κανόνες για τις πλωτές και τις σιδηροδρομικές μεταφορές και μια ξεχωριστή διαδικασία έγκρισης για τα πλοία που χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά ζώων.
- η) Στην πρόταση περιλαμβάνονται λεπτομερέστερες διατάξεις για την φορτοεκφόρτωση ζώων, την μεταχείρισή τους κατά τη μεταφορά και τις εγκαταστάσεις διακίνησης.
- θ) Εισάγονται μέγιστα χρονικά όρια για τη μεταφορά ζώων εκτροφής και αυστηρότεροι κανόνες για τη μεταφορά αλόγων.
- ι) Στην πρόταση προβλέπεται για αύξηση του χώρου που διαθέτουν τα ζώα κατά τη μεταφορά τους, τόσο για μικρές όσο και για μεγάλες αποστάσεις.
- ια) Το ημερολόγιο ταξιδιού αποτελείται από τα εξής τμήματα: προγραμματισμός, τόπος αναχώρησης, τόπος προορισμού, υπόδειγμα έκθεσης ανωμαλιών.
- ιβ) Τα έγγραφα που απαιτούνται για τη μεταφορά ζώων θα εναρμονιστούν, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η εφαρμογή των διατάξεων και η ανταλλαγή πληροφοριών.
- ιγ) Ο προτεινόμενος κανονισμός επιδιώκει να διευκολύνει τον έλεγχο της τήρησης και την επιβολή των διατάξεων εκ μέρους των αρχών και να προαγάγει τη συνεργασία μεταξύ των εκτελεστικών σωμάτων.
- ιδ) Επίσης, λαμβάνει υπόψη την ανάγκη να προληφθεί η διάδοση μεταδοτικών επιζωοτιών.

3. Γενικές Παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την προσέγγιση και τις βασικές αρχές που ακολουθούνται στην πρόταση και θεωρεί ότι είναι σημαντικό να βελτιωθεί η μεταχείριση των ζώων κατά τη μεταφορά. Επίσης, πιστεύει ότι πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι ηθικές πτυχές που αφορούν την καλή μεταχείριση των ζώων. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι φροντίδες που πρέπει να παρέχονται κατά τη μεταφορά των ζώων πρέπει να ανταποκρίνονται στις ορθές πρακτικές της κτηνοτροφίας οι οποίες παρέχονται από τους κτηνιάτρους που είναι οι πλέον αρμόδιοι λόγω της εμπειρίας τους με αυτά.

3.2 Διάφορες αποκαλύψεις και σχετικά με τα προβλήματα που αφορούν την προστασία των ζώων κατά τη μεταφορά προκάλεσαν πολλές συζητήσεις και προσέλκυσαν τη δημοσιότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, η ένταση της πίεσης που ασκείται από την κοινή γνώμη διαφέρει από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Οι αλλαγές και οι διατάξεις που έχουν σχέση με την καλή μεταχείριση των ζώων κατά τη μεταφορά στην ενιαία αγορά πρέπει να ισχύουν κατά τον ίδιο τρόπο σε όλα τα κράτη μέλη.

3.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι το νομικό μέσο που επελέγη έχει τη μορφή κανονισμού, επειδή αυτό σημαίνει ότι οι διατάξεις του πρέπει να εφαρμοστούν αμέσως στη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους. Η επιλογή αυτή συνάδει με την πολιτική της εναρμόνισης των κανόνων και της εφαρμογής αυτών σε όλα τα κράτη μέλη.

3.4 Η πρόταση προσφέρει μια γενική αναθεώρηση του συνόλου της υφιστάμενης νομοθεσίας για τη μεταφορά ζώων και τροποποιεί τις οδηγίες 64/432/ΕΟΚ και 93/119/ΕΟΚ με βάση τις ενστάσεις που υποβλήθηκαν από την επιστημονική επιτροπή και τα σχόλια που προέκυψαν από τις διαβουλεύσεις που πραγματοποιήθηκαν με τους ενδιαφερόμενους. Πρόκειται για μια εκτεταμένη μεταρρύθμιση κατά την εφαρμογή της οποίας θα πρέπει να συνεκτιμηθούν μια σειρά από πρακτικά και οικονομικά δεδομένα, καθώς και οι διάφορες συνθήκες που επικρατούν — η εφαρμογή της «διαδικασίας επιτροπής» που αναφέρεται στην πρόταση θα είναι χρήσιμη για την εκπλήρωση αυτού του σημαντικού καθήκοντος.

3.5 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι οι διατάξεις και οι αλλαγές που περιλαμβάνονται στην πρόταση πρέπει να στηρίζονται στα πλέον πρόσφατα επιστημονικά πορίσματα για την βελτίωση της καλής μεταχείρισης των ζώων. Επίσης, πρέπει να γίνει μια ρεαλιστική εκτίμηση του κόστους των μέτρων που προτείνονται, τόσο σε σχέση με τις επενδύσεις που θα απαιτηθούν σε νέο εξοπλισμό και υποδομές, όσο και σε σχέση με τον κοινωνικό αντίκτυπο που θα μπορούσαν να έχουν τα μέτρα αυτά, ιδιαίτερος σε περιοχές που είναι απομακρυσμένες ή βρίσκονται σε οικονομική παρακμή.

3.6 Κατά την αξιολόγηση της πρότασης, δεν πρέπει να λησμονείται ότι η καλή μεταχείριση των ζώων είναι το αποτέλεσμα μιας σειράς παραγόντων. Η συζήτηση συγκεκριμένων ορίων και συστάσεων, σε ορισμένες περιπτώσεις, θα μπορούσε να αποφέρει λύσεις οι οποίες είναι ακόμη χειρότερες από τις σημερινές από την άποψη της καλής μεταχείρισης των ζώων ή/και οικονομικά ανέφικτες. Πρέπει να μπορεί να διασφαλιστεί η διακριτική ευχέρεια των υπευθύνων στις περιπτώσεις που αυτό αιτιολογείται και υποστηρίζεται από αρμόδιο κτηνιατρικό φορέα. Έτσι θα εξασφαλιστεί η δέουσα ευελιξία χωρίς να υπονομευθεί η καλή μεταχείριση των ζώων κατά τη μεταφορά.

3.7 Πρέπει να θεσπιστούν καθολικοί κανόνες για τη μεταφορά ζώων. Το γεγονός ότι για τη μεταφορά ζώων τα οποία εισάγονται από τρίτες χώρες ισχύουν άλλοι κανόνες επιφέρει στρεβλώσεις στο εμπόριο και μειώνει την ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με τρίτες χώρες, δεδομένου ότι η βελτίωση της καλής μεταχείρισης των ζώων ισοδυναμεί με αύξηση του κόστους μεταφοράς. Γι' αυτό, ο απώτερος στόχος της θέσπισης ευρωπαϊκών κανόνων πρέπει να θεωρηθεί ότι είναι η θέσπιση κανόνων καθολικής ισχύος. Όντως, η Διεθνής Οργάνωση Επιζωοτιών (ΔΟΕ) συμπεριέλαβε στις προτεραιότητες του προγράμματος της την καλή μεταχείριση των ζώων, ανοίγοντας το δρόμο για τη διαπραγμάτευση κοινών κανόνων σε ευρύτερη κλίμακα απ' ό,τι προηγουμένως.

3.8 Η καλή μεταχείριση των ζώων πρέπει να καταλάβει σημαντικότερη θέση στη δέσμη των πολιτικών που έχουν σχέση με τη γεωργία και το εμπόριο, παρά την πρόοδο που έχει ήδη σημειωθεί τα τελευταία χρόνια — για παράδειγμα, όπως προτάθηκε από την ΕΕ στις διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ. Συνεπώς, η καλή μεταχείριση των ζώων πρέπει να καταστεί σημαντικότερο στοιχείο του «Πράσινου Κουτιού» της παγκόσμιας εμπορικής πολιτικής.

3.9 Μαζί με τους οικονομικούς παράγοντες, η καλή μεταχείριση των ζώων πρέπει να θεωρηθεί ότι αποτελεί κριτήριο προγραμματισμού της βιώσιμης κτηνοτροφίας. Στο μέλλον, η μεταφορά σφαγίων και προϊόντων κρέατος θα μπορούσε να προσφέρει μια εναλλακτική δυνατότητα για τον περιορισμό των διασυννοσηκών μεταφορών ζώων για μεγάλες αποστάσεις.

3.10 Στην πρότασή της, η Επιτροπή εφιστά την προσοχή στο θέμα της πρόληψης της διάδοσης μεταδοτικών επιζωοτιών, το οποίο είναι στην πραγματικότητα σημαντικό στοιχείο της καλής μεταχείρισης των ζώων. Οι επιδημίες που παρουσιάστηκαν τα τελευταία χρόνια στα ζώα και τα μέτρα που θεσπίστηκαν για την αντιμετώπισή τους προκάλεσαν σημαντικές οικονομικές ζημιές και προβλήθηκαν αρνητικά στη δημοσιότητα. Ο μακροσκοπικός, αειφόρος προγραμματισμός έχει ουσιαστική σημασία για τον γεωργικό κλάδο.

3.11 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το γεγονός ότι, για τον προγραμματισμό της μεταφοράς ζώων, συνεκτιμάται η νομοθεσία για το χρόνο εργασίας των οδηγών. Η νομοθεσία για την καλή μεταχείριση των ζώων και για το χρόνο εργασίας πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ταυτόχρονα, για παράδειγμα, με την καθιέρωση ανώτατου ορίου για το χρόνο οδήγησης. Ωστόσο, η νομοθεσία πρέπει να είναι σαφής, έτσι ώστε να μην συγχέονται οι κανόνες που ισχύουν για τη μεταφορά ζώων με τους κανόνες που ισχύουν για το χρόνο εργασίας.

3.12 Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι στην πρόταση δεν γίνεται αναφορά στη σημασία που έχει για την ανθρώπινη υγεία η ασφαλής μεταφορά ζώων και πιστεύει ότι το θέμα αυτό θα πρέπει να ενσωματωθεί στην προσέγγιση που έχει υιοθετηθεί στην πρόταση.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Κεφάλαιο I, άρθρο 1, παράγραφος 1. Πρέπει να οριστεί η έννοια «μεταφορά για εμπορικούς σκοπούς», δεδομένου ότι καθορίζει το εύρος του κανονισμού, λαμβανομένου υπόψη ότι η καθημερινή μεταφορά ζώων από μια εκμετάλλευση σε άλλη πρέπει να αποκλειστεί από το πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας (*) και ότι η μεταφορά ζώντων ζώων για μεγάλες αποστάσεις έχει σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις εμπορικό χαρακτήρα. Κατά την κατάρτιση νέων κανόνων σχετικά με την μεταφορά ζώων, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ειδικές ανάγκες των ζώων εκτροφής.

4.2 Κεφάλαιο I, άρθρο 2, περίπτωση η). Παρά το γεγονός ότι η φόρτωση και η εκφόρτωση μπορεί να θεωρηθούν μέρος της διάρκειας του ταξιδιού, δεδομένου ότι τα ζώα μετακινούνται και σ' αυτά τα στάδια του ταξιδιού, η πρακτική μέτρηση της διάρκειας του ταξιδιού μπορεί να γίνει μόνο με τη χρήση του ταχογράφου. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το ταξίδι μπορεί να υπολογιστεί μόνο από την πραγματική στιγμή αναχώρησης έως την άφιξη στο τέρμα.

4.3 Κεφάλαιο III, άρθρο 16. Πως μπορεί να εναρμονιστεί η εκπαίδευση των οδηγών που απασχολούνται ήδη στον κλάδο; Ένας τρόπος θα ήταν να υποβληθούν σε εξετάσεις, ανεξάρτητα από τον τόπο στον οποίο έχουν εκπαιδευτεί.

4.4 Κεφάλαιο IV, άρθρο 28. Οι οδηγοί καλής πρακτικής πρέπει να εναρμονιστούν σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4.5 Παράρτημα I, Κεφάλαιο I — Ικανότητα προς μεταφορά 2, περίπτωση ε). Υπάρχουν κράτη μέλη τα οποία επιτρέπουν τη μεταφορά μόσχων όταν είναι 10 ημερών, εφόσον έχει στεγνώσει ο ομφαλός τους. Εάν το κατώτατο όριο ηλικίας που απαιτείται για τη μεταφορά νεαρών μόσχων μπορεί να αυξηθεί σε δύο εβδομάδες, θα προκύψουν ορισμένες πρακτικές δυσκολίες στις καθημερινές γεωργικές δραστηριότητες. Το κατώτατο όριο για τη μεταφορά των χοίρων πρέπει να οριστεί σε τρεις εβδομάδες. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Επιτροπή πρέπει να συνεκτιμήσει πλήρως το θέμα

αυτό κατά την αξιολόγηση του συνολικού αντίκτυπου της πρότασης.

4.6 Παράρτημα I, Κεφάλαιο III, Χειρισμός 1.8, περίπτωση ε). Η χρήση ηλεκτρικών μαστιγίων πρέπει να αποφεύγεται όσο το δυνατόν περισσότερο. Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να είναι απαραίτητη από άποψη επαγγελματικής ασφάλειας, για παράδειγμα, λόγω του μεγάλου μεγέθους των ζώων. Στο σημείο αυτό, υπάρχει ανάγκη εναρμόνισης με τις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, στο βαθμό που αυτές συνάδουν με τους στόχους της παρούσας πρότασης.

4.7 Παράρτημα I, Κεφάλαιο V — Χρόνοι ταξιδιού. Πρέπει να διευκρινιστούν οι ορισμοί των εννοιών «περίοδος ανάπαυσης» και «χρόνος μετακίνησης». Όσον αφορά τους μέγιστους χρόνους ταξιδιού, πρέπει να επιτευχθεί συμφωνία για τη μεταφορά των ζώων στον προορισμό τους χωρίς καθυστερήσεις. Το μέγιστο όριο των 9 ωρών οδήγησης είναι ένας συμβιβασμός μελετών διαφόρων ειδών ζώων και της νομοθεσίας για το ωράριο εργασίας. Στην περίπτωση των βοοειδών, από μελέτες προκύπτει ότι ο χειρισμός του οχήματος και των ζώων έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο στην καλή μεταχείριση των ζώων απ' ό,τι μόνο (†) ο χρόνος ταξιδιού. Ένα ανώτατο όριο χρόνου μετακίνησης της τάξης των 12–14 ωρών θα μπορούσατε να προσφέρει μια κατάλληλη εναλλακτική για τις μεταφορές για μεγάλες αποστάσεις, όταν τα ζώα μεταφέρονται κατευθείαν στον τελικό τους προορισμό.

4.7.1 Εάν εφαρμοστεί η πρόταση για την δωδεκάωρη περίοδο ανάπαυσης σε σταθμευμένα οχήματα, θα πρέπει να τεθεί ανώτατο όριο για τη συχνότητα επανάλληψης των χρόνων μετακίνησης και των περιόδων ανάπαυσης σε ένα ταξίδι. Επιπλέον, για γεωγραφικούς λόγους, πρέπει να επιτραπεί μια κάποια ευελιξία όσον αφορά το μέγιστο χρόνο ταξιδιού, αφ' ης στιγμής οι δωδεκάωρες περίοδοι ανάπαυσης σε σταθμευμένο όχημα κάτω από ακραίες συνθήκες (–30° ή +30°) θα μπορούσε στην ουσία να υποβιβάσει την καλή μεταχείριση των ζώων, για παράδειγμα, με την χειροτέρευση της ποιότητας του αέρα ή την παράλογη επιμήκυνση του χρόνου ταξιδιού. Κάτω από συνθήκες ψύχους, μπορεί να είναι αδύνατο να εξασφαλιστούν η επαρκής θέρμανση και ο αερισμός ενός οχήματος που είναι σταθμευμένο για μεγάλο διάστημα. Μπορεί να πανώσει το αυτόματο σύστημα παροχής πόσιμου νερού κτλ. Εάν ένα ταξίδι μπορεί να πραγματοποιηθεί με 9 ώρες χρόνο μετακίνησης + 12 ώρες ανάπαυση + 3 ώρες χρόνο μετακίνησης ή σε 12 ώρες χωρίς διακοπή, ποια επιλογή θα ήταν καλύτερη από την άποψη των ζώων;

4.8 Παράρτημα I, Κεφάλαιο 7 — Χώροι. Η αύξηση του ελάχιστου εμβαδού και ύψους του διαμερίσματος έχει άμεσο αντίκτυπο στο κόστος μεταφοράς. Προκειμένου να βρεθεί το ιδανικό εμβαδόν, χρειάζεται να συνεχιστούν οι σχετικές μελέτες. Σε περίπτωση που τα ζώα που μεταφέρονται σε έναν ορισμένο χώρο είναι πολύ λίγα, υπάρχει το ενδεχόμενο να αρχίσουν να μάχονται μεταξύ τους ή να είναι εύαλωτα σε απότομες μετατοπίσεις που οφείλονται στην κίνηση του οχήματος, με συνέπεια την αύξηση του κινδύνου τραυματισμού τους και τον υποβιβασμό της ποιότητας των σφαγίων. Θα πρέπει να προβλεφθούν ως εξής οι ελάχιστες επιφάνειες εδάφους που θεσπίζονται στους πίνακες 1 έως 3 (Παράρτημα I, Κεφάλαιο VII, παράγραφος 1.1. περιπτώσεις α και β): α) Επιφάνειες A1 για όλες τις μεταφορές ιπποειδών, βοοειδών, αιγοπροβάτων, χοίρων.

(*) Επίσης, πρέπει να εξαιρεθούν οι εποχιακές μετακινήσεις κοπαδιών (από και προς αλπικούς βοσκότοπους).

(†) Βλέπε τα ευρήματα του σχεδίου «CATRA» (μεταφορά ζώων) που χρηματοδοτείται από την Επιτροπή Πρβλ. Commission IP 03/854, 17 Ιουνίου 2003.

4.9 Η διάταξη για τα σημεία στάσης δεν πρέπει να καταργηθεί εντελώς. Κατά τη διάρκεια μεγάλων ταξιδιών, τα ζώα μπορούν να αναπαύονται στα σημεία στάσης με την προϋπόθεση ότι έχουν ληφθεί όλα τα κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη της διάδοσης μεταδοτικών επιζωοτιών.

5. Συμπεράσματα

5.1 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι ο κανονισμός που προτείνεται θα βελτιώσει τη μεταχείριση των ζώων κατά τη μεταφορά και θα επιτρέψει την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των κανόνων, οδηγώντας όμως σε αύξηση του κόστους μεταφοράς, πράγμα που μπορεί με τη σειρά του να επηρεάσει την συνολική αλυσίδα παραγωγής τροφίμων και τους εμπλεκόμενους οικονομικούς παράγοντες. Πριν τεθεί σε εφαρμογή, πρέπει να γίνει μια εμπεριστατωμένη εκτίμηση του κόστους ανάντη και κατόντη που συνεπάγεται η συμμόρφωση προς τις νέες απαιτήσεις, καθώς και των πιθανών κοινωνικών συνεπειών της μεταρρύθμισης.

5.2 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι σκοπός του κανονισμού πρέπει να είναι να διασφαλιστεί ότι τα ζώα θα μεταφέρονται στον τόπο προορισμού τους χωρίς καθυστερήσεις και από ειδικευμένο προσωπικό. Η καλή μεταχείριση των ζώων είναι το προϊόν πολλών παραγόντων και πρέπει να θεωρηθεί με σφαιρικό τρόπο.

5.3 Θεωρείται σκόπιμο να αυξηθούν οι έλεγχοι και η επίβλεψη της εφαρμογής των διατάξεων, ενώ οι αρχές πρέπει να διαθέτουν τις εξουσίες που είναι απαραίτητες για να αντιμετωπίζουν με ενιαίο τρόπο τις ελλείψεις που παρουσιάζονται στα κράτη μέλη.

5.4 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι οι διατάξεις και οι αλλαγές που περιλαμβάνονται στην πρόταση πρέπει να στηρίζονται στα

πλέον πρόσφατα επιστημονικά πορίσματα για την βελτίωση της καλής μεταχείρισης των ζώων. Πρέπει να γίνει μια ρεαλιστική εκτίμηση του οικονομικού αντίκτυπου που έχουν τα μέτρα. Ιδιαίτερα προβληματικές είναι οι περιπτώσεις στις οποίες οι αλλαγές οδηγούν σε άμεση αύξηση του κόστους μεταφοράς, αλλά οι επιστημονικές αποδείξεις σχετικά με το όφελος που προκύπτει για την καλή μεταχείριση των ζώων είναι αντιφατικές ή ανεπαρκείς. Θα πρέπει να αλλάξουν οι ισχύοντες κανόνες στις περιπτώσεις αυτές ή θα πρέπει πρώτα να συγκεντρωθούν περισσότερες πληροφορίες και να προσαρμοστεί η νομοθεσία μόνο όταν τα επιστημονικά στοιχεία που υπάρχουν είναι σαφή και ολοκληρωμένα;

5.5 Διαφορές που υπάρχουν μεταξύ χωρών ως προς τις γεωγραφικές και τις κλιματολογικές συνθήκες ενδέχεται να εμποδίσουν την εφαρμογή των κανόνων. Στη περίπτωση που οι αλλαγές που προτείνονται θα μπορούσαν, όπως έχουν, να οδηγήσουν σε σημαντική μείωση της ανταγωνιστικότητας της κτηνοτροφίας σε μια ορισμένη περιοχή, λόγω της αύξησης του κόστους μεταφοράς, θα πρέπει να τα λαμβάνονται υπόψη και να λάβει εντελώς η παραγωγή. Υπάρχει περίπτωση ακόμη και να πάψει εντελώς η παραγωγή, πράγμα το οποίο θα οδηγούσε σε αύξηση της ήδη υψηλής πιθανότητας απερίθμωσης των περιοχών αυτών. Οι κανόνες πρέπει να είναι αρκετά ευέλικτοι για να εξασφαλίζουν την κτηνοτροφία εκτός περιοχών εντατικής εκτροφής και τη μεταφορά των ζώων στις αντίστοιχες αγορές.

5.6 Πρέπει να αρχίσουν σύντομα συζητήσεις, προκειμένου να συναφθούν συγκεκριμένες συμφωνίες σχετικά με την εφαρμογή των διεθνών κανόνων μεταφοράς σε παγκόσμια κλίμακα.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH